

GMINA KAWĘCZYN
WSPÓLNOTA I SĄSIEDZTWO

Szkice z dziejów gminy Kawęczyn
Skreślili Jakub Łojko i Jerzy Łojko

Autorzy:

Iwona Krajewska, Małgorzata Krawczyk, Jakub Łojko, Jerzy Łojko

Fotografie:

Jakub Łojko, Jerzy Sznajder (Chocim), Archiwum Urzędu Gminy

Korekta:

Tomasz Woźniak

Wydawca:

Urząd Gminy Kawęczyn

ISBN: 978-83-68156-07-2

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone:

Urząd Gminy Kawęczyn

GMINA KAWĘCZYN WSPÓLNOTA I SĄSIEDZTWO

**Szkice z dziejów gminy Kawęczyn
Skreślili Jakub Łojko i Jerzy Łojko**

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	5
Wstęp	6
Dzieje poszczególnych miejscowości.....	15
Czasy rozbiorów	74
Dwudziestolecie międzywojenne.....	80
Druga Wojna Światowa.....	83
Samorząd w latach 1945-1989	86
Kultura, oświata, organizacje pozarządowe.....	99
Biografie	115
Czasopismo gminne jako narzędzie kreacji wspólnoty i dobrego sąsiedztwa. Kawęczyniak.....	121
Przeszłość wpisana w otaczający krajobraz.....	143
Zakończenie	186
Kalendarium 1926-1939, 1946-1947	192
Kalendarium 1995-2023	205
Bibliografia	230
Opis dworu w Kowalach Pańskich z 1721 r.....	238
Słownik terminologiczny.....	248
Dzieje samorządu XIX - XX wiek.....	251
Gmina na przestrzeni wieków	252
II wojna światowa.....	264
Gminne Rady Narodowe	266
Zarząd gminy	270
Naczelnik Gminy.....	289
Sołtysi	292
Samorząd w latach 1991-2024	297

SKRÓTY

- ABMK** – Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne (czasopismo);
- AAG** – Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie;
- ADWł.** – Archiwum Diecezjalne we Włocławku
- AGAD** – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie;
- APKalisz** – Archiwum Państwowe w Kaliszu;
- APŁ** – Archiwum Państwowe w Łodzi;
- APP** – Archiwum Państwowe w Poznaniu;
- APP/Oddz. Konin** – Archiwum Państwowe w Poznaniu, Oddział w Koninie;
- ASK** – Archiwum Skarbu Koronnego;
- Bibl. Czartoryskich** – Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie;
- Bibl. Kórnicka PAN** – Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk;
- Directorium** – Directorium officii divini ac missarum ad usum almae ecclesiae Metropolitanae et archidioecesis gnesnensis pro anno [...];
- D.U.** – Dziennik Ustaw;
- DUMO** – Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty;
- Grodz.** – grodzka
- KDW** – Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, t. I – XI, Poznań 1873-1999;
- Kon. Kal.** – Konsystorz Kaliski;
- Ks.** – księga;
- LBG** – Liber beneficiorum archidioecesis gnesnensis, wyd. J. Łukowski, t. I-II, Gniezno 1880;
- OSP** – Ochotnicza Straż Pożarna;
- PSB** – Polski Słownik Biograficzny;
- S. Librowski, Inwentarz realny** – S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów samoistnych Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, t. 1-7, Włocławek 1991 n.;
- RG** – Rada Gminy
- S. Librowski, Repertorium** – S. Librowski, *Repertorium akt wizytacji*;
- SG** – Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, t. I-XV, Warszawa 1881 n.;
- ŚDS** – Środowiskowy Dom Samopomocy
- ZNP** – Związek nauczycielstwa Polskiego;

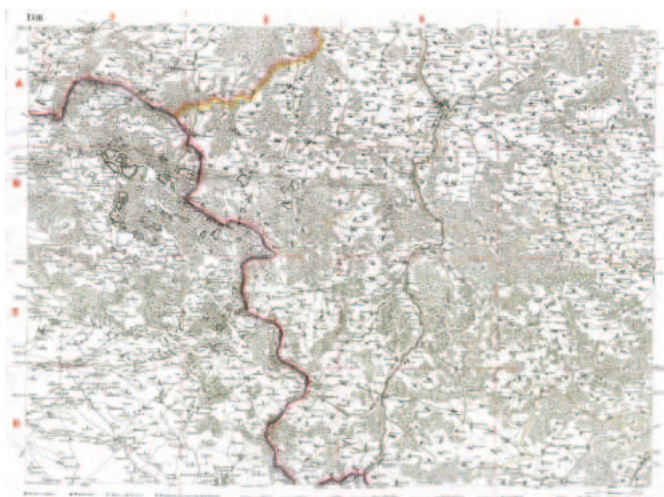
Wstep

Bogaty dorobek historiograficzny, poświęcony miejscowościom obecnej gminy Kawęczyn znacznie ułatwia możliwość stworzenia kolejnej publikacji wzbogacającej wiedzę na jej temat i miejscowości położonych w jej granicach administracyjnych. Zachowane archiwalia mogą jednak znacząco poszerzyć znajomość przeszłości tej Małej Ojczyzny. Wprowadzenie do obiegu wiedzy o rękopiśmiennych materiałach było jednym z powodów podjęcia się zadania zebrania wiedzy nie tylko o gminie, która objęła dawne gromady (Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary) a także o jej sąsiedztwie.

Podstawowymi zbiorami dokumentów, w których należy spodziewać się dyplomów zawierających informacje o wioskach gminy są *Kodeks dyplomatyczny Polski* oraz jedenastotomowy *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*. Skrupulatnego przejrzenia wymagają wszelkie publikacje zapisów z ksiąg grodzkich województwa sieradzkiego i powiatu kaliskiego oraz powiatów ościennych [np.: *Księga ziemska kaliska. 1400-1409*, wyd. T. Jurek, Poznań 1993]. Zachowana produkcja sądów grodzkich i ziemskich poszerza krąg możliwości badawczych. Również z końca XIV oraz z początków XV stulecia pochodzą księgi sądów kościelnych (Konsystorz Generalny Gnieźnieński oraz Konsystorz Foralny Kaliski). Dokonajmy zatem krótkiego przeglądu najważniejszych zespołów akt rękopiśmiennych, zachowanych w polskich archiwach państwowych (Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Państwowe w Poznaniu i jego oddział w Koninie, Archiwum Państwowe w Kaliszu, Archiwum Państwowe w Łodzi) i kościelnych (archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, Archiwum Diecezjalne we Włocławku) oraz w bibliotekach naukowych (Biblioteka Narodowa, Biblioteka Kórnicka PAN, Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie).

Księgi grodzkie sieradzkie. Podstawowy materiał archiwalny umożliwiający poznanie przeszłości osadniczej dawnych gmin Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary i większości wsi oraz parafii zachował się w księgach grodzkich sieradzkich, właściwych dla miejsca położenia licznych wsi obecnej gminy - dawne województwo sieradzkie i powiat sieradzki. Kwerendą objęto jedynie księgi grodzkie sieradzkie z serii relacji opatrzone sygnaturami 180-190.

Z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie wykorzystano również nieliczne Sumariusze Sieradz, zawierające m.in. taryfy obciążeń fiskalnych pobieranych od mieszkańców dawnego powiatu sądowego sieradzkiego. Zachowana w tym zespole spuścizna Sądu Skarbowego dla województwa sieradzkiego, zasobna w cenne archiwalia. nie jest udostępniana do badań, gdyż jej stan zachowania można określić jako zły.

Ilustracja 01

Mapa Gillyego z początków XIX stulecia, przedstawiająca obszar pogranicza wielkopolsko-sieradzkiego, który obecnie zajmują miejscowości należące do gminy Kawęczyn.

Fragment mapy opublikowany na stronie: https://www.sggee.org/research/gilly_maps/south_prussia_map.html

Z omawianego zespołu akt *Sumariusze i księgi pomocnicze* kwerendą objęto rękopisy opatrzone sygnaturami 28, 29, 33, 36. W pierwszym z nich znalazły się m.in. taryfy łanowego z lat 1628-1629, podymnego z 1629, 1630 r.¹ W drugim: wykazy retenty z lat 1651, 1655, 1672, na podstawie których możemy określić zniszczenia w czasie wojny polsko-szwedzkiej toczącej się w latach 1655-1660². W rękopisie o sygnaturze 33 zachowały się wykazy podymnego z lat 1679, 1775, 1783, 1790 oraz zsyпки zbożowej z 1790 r.³ W ostatnim z wymienionych manuskryptów zachował się wykaz pogłównego z 1692 r. Na podstawie wspomnianych źródeł można uchwycić nie tylko przemiany demograficzne, ale i zmiany w zabudowie (wraz z określeniem ich przyczyn) w XVII – XVIII stuleciu⁴.

Księgi grodzkie i ziemskie kaliskie. Z uwagi na to, że część wsi współczesnej gminy Kawęczyn w okresie przedrozbiorowym leżała w dawnym województwie i powiecie kaliskim (Będziechów, także Skarżyn, Skarżynek – do XVI w.), należało skorzystać z ksiąg grodzkich z zespołu akt wytworzonych przez właściwe im sądy. Niektóre z ksiąg doczekały się elektronicznej edycji i są dostępne na stronie www.atlasfontium.pl; są to księgi grodzkie kaliskie 6, 29, 30, 31, 75, 76, 77, 78, 79 oraz 80 i księgi ziemskie kaliskie 13, 18, 19, 47, 103⁵.

Ze znajdujących się w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu ksiąg grodzkich kaliskich przejrano kilkadziesiąt. Są to rękopisy opatrzone sygnaturami 18, 271, 272, 280, 281, 282, 283, 284, 296, 300, 480, 486, 621. Pozostałe rękopisy z tego zespołu archiwalnego stopniowo udostępniane są w formie cyfrowej poprzez stronę „szukaj w archiwach” i zapytanie: *księgi sądu i urzędu grodzkiego w Kaliszu*.

Wiadomości o zawartości wielkopolskich ksiąg grodzkich obficie czerpano za pośrednictwem Tek Dworzaczka, dostępnych na stronie internetowej Biblioteki Kórnickiej PAN. Plonem szeroko zakrojonej kwerendy archiwalnej gromadzącej materiały do dziejów chłopstwa była edycja inwentarzy wsi wielkopolskich, w tym inwentarzy miejscowości położonych w granicach dawnego powiatu kaliskiego. To zadanie powierzono wybitnemu historykowi dziejów gospodarczych Władysławowi Rusińskiemu. *Inwentarze z XVI – XVIII w.* (do 1775 r.) ukazały się drukiem w latach 1955, 1959. Natomiast z lat 1776-1792, kilkanaście lat później. W trzyczęściowej edycji inwentarzy dóbr szlacheckich dawnego powiatu kaliskiego z lat 1775-1792, przygotowanych do druku przez Władysława Rusińskiego znalazły się opisy Będziechowa oraz pobliskich miejscowości związanych z przeszłością wiosek należących do gminy Kawęczyn. Są to inwentarze Przespolewa, Strzałkowa, z których nie skorzystano⁶.

Konsystorz gnieźnieński i kaliski. Właściwym sądem duchownym dla parafii Głuchów i Tokary, należących do archidiecezji gnieźnieńskiej, archidiaconatu kaliskiego i dekanatu stawskiego był konsystorz kaliski – sąd oficjała kaliskiego.

Na internetowej stronie Zakładu Atlasu Historycznego Polski IH PAN opublikowano elektroniczne kopie ksiąg konsystorza foralnego kaliskiego z akt 1504-1540⁷. Indeksy do starszych ksiąg (sygnatury 2-8) sporządził Adam Kozak. Są one przechowywane w Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Wielkopolski w Średniowieczu w Poznaniu. Omawiane księgi konsystorskie wykorzystano w ograniczonym zakresie w opracowaniu.

Konsystorz generalny gnieźnieński. Liczący ponad 200 woluminów zbiór akt konsystorskich z Gniezna przechowuje Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie. Prowadzona kwerenda objęła kilkadziesiąt rękopisów oraz manuskrypt opatrzony sygnaturą ACap. B 887, zawierający ekstrakty ze wspomnianych akt. Są w nim zawarte materiały źródłowe dotyczące m.in. parafii Kowale

1 AGAD, Sumariusze Sieradz 28, k. 1-10v, 73-173, 12-28v.

2 AGAD, Sumariusze Sieradz 29, k. 58-94, 151-160, 283-285, 288-290.

3 AGAD, Sumariusze Sieradz 33, k. 7-30, 31-122, 239-315, 447-540, 348-446, 542-575 (ofiara dziesiątego grosza).

4 AGAD, Sumariusze Sieradz 36, passim.

5 Zobacz: www.atlas.fontium.pl – tu również mamy wykazy podatkowych obciążeń miast i wsi powiatu kaliskiego.

6 Poszczególne tomy i części edycji inwentarzy kaliskich zestawiono w bibliografii.

7 Zobacz: www.atlas.fontium.pl – są to księgi przechowywane w ADW1, oznaczone sygnaturami 9, 10, 11, 12 oraz 13.

Pańskie, leżącej w tym archidiaconacie i dekanacie konińskim. Skorzystano także z sumariusza dokumentów wpisanych do akt konsystorskich.

Wizytacje archidiaconatów gnieźnieńskiego i kaliskiego dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Jednym ze źródeł do badań nad zaludnieniem miejscowości są wizytacje. Najstarsza zachowana wizytacja archidiaconatu gnieźnieńskiego, która z interesujących nas parafii obejmuje tylko Kowale Pańskie) z 1608 r., wymienia tylko liczbę osób, które przystąpiły do spowiedzi wielkanocnej. Podaje ona ogólne dane liczbowe, bez rozбивcia na płeć i wiek (dzieci do lat 15) oraz lakonicznie informuje o protestantach osiadłych w parafii. Daje to jednak podstawy do szacowania liczby mieszkańców całej parafii. Wyjątkowe miejsce wśród źródeł archiwalnych tego typu zajmuje wizytacja z 1792 r. przechowywana w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Wymienia ona katolików, protestantów oraz ludność żydowską z rozбивciem na mężczyzn, kobiety, chłopców oraz dziewczęta. Wykorzystał ją Zbigniew Chodyła w cennym studium o zaludnieniu powiatu konińskiego w końcu XVIII w.⁸ Wprawdzie parafia nie leżała w powiecie konińskim, lecz w tymże dekanacie, archidiaconacie i archidiecezji gnieźnieńskiej. Stąd zainteresowanie tym obszarem administracyjnym Kościoła Powszechnego w Polsce, obejmującego wsie należące do parafii Kowale Pańskie: Dziewiątka, Muchtów, Siedliska, Wola Kowska.

Wizytacje klucza uniejowskiego. Wydane w Krakowie w 1920 r. wizytacje dóbr arcybiskupstwa i kapituły katedralnej gnieźnieńskiej, zawierają dwa inwentarze klucza uniejowskiego należącego do uposażenia stołu metropolity gnieźnieńskiego z 1512 r. oraz 1556 r.⁹ W żadnym z tych inwentarzy nie ma gospodarczego opisu wsi leżącej w granicach obecnej gminy Kawęczyn, gdyż na tym obszarze nie było takowych należących do prymasa i kapituły. Znajdujemy natomiast lakoniczne wzmianki o dziesięcinach płaconych do stołu arcybiskupiego przez mieszkańców Dzierzbotek, Kawęczyna, Siewieruszek.

Rejestry poborowe. Na podstawie zachowanych rejestrów poborowych i innego rodzaju wykazów podatkowych dawnych województw: kaliskiego i powiatu kaliskiego (w jego granicach leżała parafia Przespolew z wsią Będziechów) oraz sieradzkiego i powiatu sieradzkiego (w jego granicach leżały parafie Kowale Pańskie i większość wsi tej parafii oraz dziewiętnastowiecznej i dwudziestowiecznej gminy, jak też parafie Tokary i Głuchów). Rejestry poborowe umożliwiły śledzenie zmian krajobrazu kulturowego, zaludnienia, zabudowy wiejskiej, wielkości uprawianego arealu, a także stosunków własnościowych. Większość rejestrów poborowych przechowuje Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, gdzie są one zebrane w dwóch zespołach. Pierwszy z nich to Archiwum Skarbu Koronnego, księgi poboru, a drugi to kopie taryf podymnego i innych podatków koronnych zestawione w zespole określonym jako: Sumariusze Sieradz¹⁰. Z rejestrów, które znalazły się w Archiwum Skarbu Koronnego przejrano rękopisy o sygnaturach 3, 4, 5, 6, 11, 12, 13, 24, 25, 26, 74.

Kilka taryf podatkowych powiatu kaliskiego zachowało się w Archiwum Państwowym w Poznaniu¹¹. Nieliczne znalazły się w zbiorach bibliotecznych. Rejestr pogłównego historycznej Wielkopolski z lat 1674-1676 zachował się w odpisie w Bibliotece Książąt Czartoryskich w Krakowie¹². Nieliczne tego rodzaju źródła doczekały się publikacji. Najstarsze rejestry poborowe wydał A. Pawiński w zbiorze *Źródła Dziejowe*, jako drugi tom serii *Wielkopolski pod względem geograficzno-statystycznym*¹³. W niniejszym opracowaniu wykorzystano publikowane rejestry po-

8 Z. Chodyła, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu konińskiego w latach 1789-1791*, Rocznik Koniński 19, 2015, s. 7-95.

9 *Visitatio bonorum archiepiscopatus gnesensis necnon capituli gnesensis saeculi XVI*, ed. Bolesław Ulanowski, *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI w.*, wyd. Bolesław Ulanowski, Kraków 1920, s. 216-253 (z 1512), 721-723 (z 1556 r. – fragment opisujący miasto Uniejów).

10 Rejestry poborowe są dostępne za pośrednictwem strony www.agad.gov.pl [spis zespołów].

11 Zobacz: J. Bielecka, *Inwentarze ksiąg archiwów grodzkich i ziemskich Wielkopolski XIV-XVIII wieku. Województwo poznańskie, kaliskie, gnieźnieńskie, inowrocławskie*, Poznań 1965.

12 Biblioteka Ks. Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. Rękopis dostępny w bibliotece cyfrowej Polona.

13 A. Pawiński, *Wielkopolska*

głównego powiatu sieradzkiego oraz rękopiśmienne z lat 1662, 1673, 1674 r.¹⁴

Metryki. Od początku XIX stulecia dysponujemy nowymi źródłami do badań nad społecznościami lokalnymi. Są to akta stanu cywilnego, wytworzone przez urzędy wprowadzone do struktur administracyjnych Księstwa Warszawskiego oraz państw zaborczych na początku XIX stulecia. Urzędnikami z reguły pozostawali duchowni rzymsko-katolicki, którzy mieli obowiązek prowadzenia ksiąg stanu cywilnego, odnotowujących wszystkie urodzenia, małżeństwa i zgony mieszkańców na terenie parafii. Obowiązek rejestracji obejmował wszystkich mieszkańców niezależnie od wyznania oraz osoby zmarłe na tym terenie i to niezależnie od miejsca zamieszkania (np. żołnierze, zmarli w lazaretach, polegli, itp.). Urzędnicy Stanu Cywilnego w tej sytuacji spisywali prowadzone od dawna księgi metrykalne danej parafii oraz akta Stanu Cywilnego, które przekazywali właściwym urzędem administracji państwowej, a drugi egzemplarz pozostawał w archiwum parafialnym. Akta odnotowywały imię i nazwisko osób narodzonych, imiona rodziców, świadków. Akta małżeństw zawierały dane o osobach zawierających związek, ich wieku, miejscu urodzenia, imionach rodziców, świadkach, osobie udzielającej ślubu. Podobne dane spisywano w akcie zgonu oraz podawano datę śmierci. Informacje o datach narodzin, zawartych małżeństw i zgonów podawali świadkowie. Stąd niekiedy mogą one być mylne – zwłaszcza, gdy dotyczą osób starszych. Omyłki zapewne zdarzają się często w podawanych imionach rodziców.

Obraz lokalnej społeczności najwyraźniej odzwierciedlają zachowane księgi metrykalne i akta stanu cywilnego parafii rzymsko-katolickiej w Głuchowie, Kowalach Pańskich, Tokarach, Dobrej i Przespolewie. Są one dostępne w zasobach internetowych (cyfrowych) w formie zdigitalizowanej – skanów, wiernie oddających ich treść¹⁵. Publikacje ksiąg parafii Kowale Pańskie obejmują wybrane księgi z całego zespołu akt z lat 1808-1812, 1815-1825, 1843-1940.

Schematyzmy. Drugim masowym źródłem, które upowszechniło się w wieku XIX są tzw. schematyzmy, czyli doroczne, drukowane wykazy duchowieństwa poszczególnych diecezji wraz z obsadą personalną parafii rzymsko-katolickich, klasztorów, kapituł, kolegiat itd. Z informacji zawartych w schematyzmach dowiadujemy się o godnościach różnych duszpasterzy, pełnionych obowiązkach administracyjnych (np. dziekani), datach ich urodzin, święceń kapłańskich, uzyskaniu prowizji na beneficjum, a niekiedy i o śmierci poszczególnych proboszczów, wikariuszy. Z czasem w opisach pojawiły się informacje o liczbie osób zamieszkujących na terenie parafii. Dla diecezji kujawskiej dysponujemy licznymi schematyzmami od początku XIX stulecia, głównie od 1828 r. Większość tych druków wykorzystał ks. Henryk Witczak w pracy o duchowieństwie parafialnych Głuchowa, Kowali i Tokar w XVI-XXI stuleciu.

Plany gruntowe. Do końca drugiej dekady XXI w. w Archiwum Państwowym w Poznaniu znajdował się zespół dokumentów kartograficznych – planów gruntowych powiatu Turek z XIX i XX stulecia. W tym czasie przekazano go do Archiwum Państwowego w Łodzi. Wśród kilkudziesięciu kartograficznych odwzorowań miejscowości obecnej gminy Kawęczyn znalazły się plany Będziechowa, Chocimia, Cegielni Dzierzbockiej, Czachulca Nowego, Czachulca Starego, Dzierzbotek, Dziewiątki, Głuchowa, Kawęczyna, Kowali Pańskich, Milejowa, Okręglicy, Siewieruszek Małych, Skarżyna i Skarżynka, Stanisławy, Wojciechowa, Woli Kowalskiej, Tokar, Żdzar.

Obraz zabudowy, gruntów chłopskich i wiejskich Będziechowa wraz z folwarkiem Słowiki, ukazują plany z lat 1893, 1870, 1868, 1887 1887 (z korektami z lat 1891, 1897). Wykonali je geometrzy Franciszek Bortkiewicz, Stanisław Mystkiewicz, Karol Ziółkowski, przyjmując skalę 1:4200 lub częściej 1:5000 (50 prętów na cal)¹⁶.

14 AGAD, ASK I 74, k. 1 (Będziechów w powiecie kaliskim). Ponadto mamy tu dane dotyczące wsi należących do parafii Głuchów, Dobra, Kowale Pańskie Malanów, Tokary – w powiecie sieradzkim).

15 Strona: www.szukajwarchiwach.pl

16 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

W miarę kompletnie przedstawia się fragment planów obrazujących Chocim z Folwarkiem Oleśnic, przynależne do niego grunty chłopskie i folwarczne, obszary leśne oraz przebieg granicy z Głuchowem. Pochodzą one z lat 1904 (1901), 1865 (1846), 1876, 1900 (1885), 1889, 1856. Ich wykonawcami byli geometrzy przysięgli B. Buczkowski, St. Mystkiewicz, Józef Kryński, Raczyński, Józef Ślubicki¹⁷.

Cegielnia Dzierzbocka jest reprezentowana przez dwa plany z lat 1872, 1873¹⁸. Kolejne dwie wsie przedstawione na planach z omawianego zbioru to Czachulec Nowy i Czachulec Stary (1887)¹⁹. Na planie Czachulca Starego zaznaczono granice z Potażnią, Miłaczewem, Czachulem Nowym, Folwarkiem Skarżyn, Niedźwiadą (obecnie Niedźwiady), Folwarkiem Przespolew, osadą Młyny Miłaczewskie. Natomiast na planie drugiej ze wspomnianych miejscowości oznaczono grunty chłopskie.

Wieś Dzierzbotki posiada pięć planów z lat 1894, 1894, 1873, 1872 oraz 1867²⁰, które sporządzili geometrzy rządowi: Paweł Mystkowski, Stanisław Słupski, Stanisław Kahl. Podobnie jak i pozostałe odwzorowania kartograficzne są w skalach 1:5000 (50 prętów na cal) lub 1:200 (50 sążni na cal). Na planie z 1872 r. dostrzegamy granice Dierzbotek z Nowym Światem, Kawęczynem, Kolonią Dzierzbotki, Folwarkiem Kawęczyn, a na ostatnim z 1867 r. – granice z Kawęczynem, Folwarkiem Dziewiątka, Ciemieniem²¹.

Dziewiątka znalazła się na planie z 1909 r. (oryginał z 1908 r.). Jego autorem był B. Bukowski²². Gozdów (grunty chłopskie, rewiry leśne) udokumentowano na czterech planach lat 1892, 1883 (kopia oryginału z 1873 r.), 1875 (kopia oryginału z 1873 r.), 1860. Plany wykonali geometrzy rządowi: Paweł Mystkowski, Józef Kryński, Leon Szymański i inni. Na planie z 1893 r. uwieczniono granice Gozdowa z Myszkowicami, Żdżarami, Krzyżówką, Folwarkiem Skarżyn, Kolonią Tokarską, Folwarkiem Chocim, wsią Lipicze²³, a na innym granice z Będziechowem, Milejowem, Chocimem²⁴.

Głuchów, wraz z granicami z Tokarami, Rzymkiem, Folwarkiem Rzymko, Folwarkiem Wilczków, Folwarkiem Chocim oraz wsią Borek przedstawiono na planie z 1885 r. Drugi plan, autorstwa A. Ślubickiego, pochodzi z 1892 r.²⁵

Zachowały się cztery plany wsi Kawęczyn z lat 1907, 1927, 1881, 1868 oraz jeden plan z przedstawieniem rewirów leśnych²⁶. Dla Kowali Pańskich posiadamy cztery odwzorowania kartograficzne lat 1907, 1889, 1881, 1878²⁷. Zachowały się cztery plany Milejowa z lat 1900, 1896, 1900, 1884²⁸ oraz sześć Okręglicy z lat 1909, 1902, 1901, 1888, 1888²⁹. Skarżyn przedstawiono na 9 planach z lat 1903, 1889, 1899 (wraz ze Skarżynkiem)³⁰. Zachowały się 2 plany Siewieru-

17 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2325/I, 2325/II, 2325/III, 2326, 2327, 2328, 2329, 2329, 2330. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

18 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2331, 2332. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

19 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2342, 2342. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

20 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2400, 2401, 2402, 2403 (rewiry leśne), 2404 (rewiry leśne). Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

21 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2372, 2373, 2374, 2375, 2376. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

22 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosił sygnaturę: 2377. Sygnatura w AP w Łodzi nie jest nam znana.

23 APP, Pl. gr. KTS, sygnatura 2400. Na kolejnym (sygnatura 2401) dostrzegamy granice z Milejowem, Żdżarami, Krzyżówką, Folwarkiem Tokary.

24 APP, Pl. gr. KTS, sygnatura 2402.

25 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2392, 2393. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

26 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2446, 2447, 2448, 2449, 2500. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

27 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2471, 2472, 2473, 2473. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

28 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 536, 2537, 2538, 2539 (lasy). Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

29 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2566/1,2, 2567, 2568/1, 2569, 2570. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

30 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2647 (granice z Będziechowem, Kolonią Stanisława), 2648-2655, 2656 (Skarżynek). Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

szek Małych z 1871 i 1912 r.³¹ Stanisława posiada 2 odwzorowania kartograficzne z około 1880 i 1889 r.³² Tyle samo przedstawień mają Tokary. Pochodzą one z lat 1875, 1888³³.

Mniej liczna kolekcja planów gruntowych znajduje się w zbiorze kartograficznym Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie. Wymienione plany gruntowe w zestawieniu z mapami topograficznymi w skali 1:25000 dają w miarę kompletny obraz zmian przestrzennych większości wsi w gminie Kawęczyn od połowy XIX do 1938 r.

Przed 1815 r. powstał zbiór map zatytułowany *Reise-Charte von Warschau uber Lowicz, Kalisz, Krotoszyn, Posen bis an die Maerkische Grentze*. Przedstawiający trasę podróży, nieznaną z imienia i nazwiska osoby, z Warszawy poprzez Łowicz, Kalisz, Poznań do granicy z Marchią Brandenburską. Jedną z map przedstawia Tokary i okolice³⁴.

Księgi meldunkowe. W Archiwum Państwowym w Poznaniu, oddział w Koninie, zachowały się cztery księgi mieszkańców wsi i osad wiejskich gminy Kowale Pańskie z okresu dwudziestolecia międzywojennego XX wieku. Zawierają następujące informacje o osobach: imię i nazwisko, imiona rodziców i nazwisko panięskie matki, datę urodzenia wraz z miejscem, miejsce zamieszkania, stan cywilny, sposób utrzymania, pochodzenie społeczne, wyznanie, miejsce poprzedniego pobytu oraz adnotacje urzędowe, w których odnotowywano zmiany tego rodzaju danych osobowych oraz zgony. Księgi wchodzące w skład zespołu archiwalnego przechowywanego w Archiwum Państwowym w Poznaniu, Oddział w Koninie opatrzone sygnaturami³⁵:

- 59; rękopis zawiera dane o mieszkańcach Ciemienia, Kołowa;
- 60; rękopis zawiera dane o mieszkańcach wsi, osady i folwarku Linne, Długiej Wsi Warckiej, osiedla Golimówka;
- 61; rękopis zawiera dane o mieszkańcach wsi: Kolonii Kantorka, Żeronice, Mieszczna;
- 62; rękopis zawiera dane o mieszkańcach wsi i kolonii Kołowa, Chrapczew, Stawki, Moczydła.

Pobieżna lektura zawartości czterech zacytowanych manuskryptów wskazuje, że na tej podstawie moglibyśmy badać nie tylko problemy, na które bezpośrednio odpowiadają zawarte w nich informacje, ale też liczebność poszczególnych wsi, emigrację zarobkową zarówno kierującą się - głównie - do Niemiec, Francji, ale też do ważniejszych ośrodków przemysłowych w kraju (np. Łódź, Zbiersk pod Stawiszynem - gdzie funkcjonowała znana cukrownia; Wapno koło Wągrowca - znane kopalnie wapna; Lenartowice koło Pleszewa - znana wieś folwarczna). Z zawartych informacji można wychwycić niewielką liczbę danych o mieszkańcach wsi, które współcześnie znajdują się w granicach administracyjnych gminy Kawęczyn (województwo wielkopolskie, powiat Turek). Są to m.in. Dzierzbotki, Dziewiątka, Głuchów, Marcjanów, Siewieruszki, Tokary. Na tej podstawie można analizować procesy migracyjne, zarówno napływ nowych mieszkańców na teren gminy Kowale Pańskie, jak i wyjazdy (np. Dobra, Grzymiszew, Mikulice, Tuliszków, Turek). Pewne informacje wskazują na poległych na frontach pierwszej wojny światowej 1914-1918. Księgi mieszkańców to bardzo cenne źródło historyczne znacznie wzbogacające wiedzę (propozografię), której uchwycenie nie zawsze umożliwiają księgi metrykalne oraz akta stanu cywilnego.

Tabelaryczne zestawienia mieszkańców w księgach meldunkowych uporządkowano według numeracji lokalu. Po podaniu nazwiska oraz imienia obywatela uwzględniono imiona rodziców wraz z panięskim nazwiskiem matki. W kolejnej kolumnie wymieniono zawód, a w następnych miejsce pracy, datę i miejsce urodzenia, przynależność państwową, stosunek do służby wojskowej, miejsce poprzedniego zamieszkania, numer dowodu osobistego. Podawano także datę przybycia do miejscowości (bardzo rzadko), datę zameldowania, datę wymeldowania oraz miejsce

31 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2645, 2646. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

32 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2683, 2168. Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

33 W zasobie APP, Pl. gr. KTS, nosiły sygnatury: 2704 (granice z Gozdowem, Folwarkiem Milejów, Kolonią Tokary, wsią Głuchów, Okręglicę i Folwarkiem Chocim), 2705 (granice z Milejowem, Wojciechowem, Gozdowem, oraz Pachttem). Sygnatury w AP w Łodzi nie są nam znane.

34 Biblioteka Cyfrowa Polona, uid. 58361088.

35 Archiwum Państwowe w Poznaniu, Oddział w Koninie, zespól 72, rękopisy 59-62.

dokąd migrowała dana osoba. Niektóre rubryki podawały dane o dokumentach, które były podstawą zameldowania oraz wymeldowania. Zestawienie zamyka kolumna z uwagami.

W archiwum Urzędu Gminy zachowało się kilkanaście ksiąg meldunkowych, zawierających dane o mieszkańcach niemalże wszystkich miejscowości do niej przynależących. Zachowane w nich informacje dotyczą głównie ostatnich dekad XIX stulecia oraz pierwszej – szóstej dekady kolejnego. Zespół tych dokumentów zestawia mieszkańców Będziechowa, Ciemienia, Chocimia, Dzierzbotek, Głuchowa, Kawęczyna, Kowali Pańskich, Leśnictwa, Marcinowa, Marianowa, Milejowa, Młodzianowa, Nowego Czachulca, Nowego Światu, Okręglicy, Siedlisk, Tokar, Tokar Pierwszych, Tokar Drugich, Wojciechowa, Żdzar. Dla niektórych miejscowości istnieją dwie księgi, co było uwarunkowane liczbą lokali mieszkalnych.

Stosunkowo słabo rozpoznano zawartość akt okolicznych miast, w których mogą znajdować się materiały dotyczące spraw z zakresu prawa magdeburskiego (np. procesy o czary), a także legatów mieszczan na rzecz okolicznych kościołów parafialnych, testamentów, w których często wspominano o długach ludności wiejskiej. Akta miast Uniejów i Dobra znajdują się w zbiorach AGAD, co spowodowało, że przy skromnych możliwościach trudno byłoby przeprowadzić kwerendę archiwalną i zapoznać się z treścią około 40 rękopisów³⁶. Wyjątek stanowią księgi miejskie Turku, przechowywane w APP. Ich zbiór liczy 31 jednostek, które były przedmiotem kompleksowej analizy³⁷.

Obszar. Terytorium, które swoimi administracyjnymi granicami obejmuje gmina Kawęczyn w powiecie Turek, od tysiącleci zamieszkiwali ludzie, którzy w swoich dążeniach łączyli się w różnorakie wspólnoty (opole, parafia, bractwa, cechy, itd.), aby realizować swoje dążenia. Najstarsze społeczności lokalne wyróżnia się poprzez identyfikację zachowanych pozostałości materialnych połączonych w określone kultury (np. łużycka, itd.). Niewiele zatem można powiedzieć o tych społecznościach i ich kwestiach ustrojowych. Najstarsze wspólnoty, zwane potocznie pierwotnymi, skupione przede wszystkim w ośrodkach grodowych, zapewniających im bezpieczeństwo, łączyły się w społeczności o określonej strukturze społecznej osiadłych na dających się zidentyfikować obszarach pokrytych siecią osad. Z chwilą powstania państwa owe wspólnoty weszły w jego organizację. Być może **opole** jest tym reliktem, a zarazem etapem przejściowym pomiędzy wspólnotą pierwotną a wczesnym średniowieczem.

Literatura. Przeszłość kilkunastu miejscowości, które obecnie położone są na obszarze wyznaczonym granicami administracyjnymi gminy Kawęczyn przypominają liczne opracowania naukowe, popularno-naukowe, encyklopedyczne oraz artykuły prasowe. Pierwszą z nich był *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego*, w którym znalazły się hasła poświęcone większości z tych miejscowości. Niezwykłą wartość przedstawiają dwie książki autorstwa Alicji Szymczakowej, która zajmowała się rodami szlacheckimi ziemi sieradzkiej w średniowieczu³⁸ oraz *Materiały do słownika historyczno-geograficznego ziem sieradzkiej i łęczyckiej w średniowieczu*³⁹.6+

Pierwszą próbą kompleksowego opracowania przeszłości wszystkich istniejących miejscowości na interesującym nas terytorium była wydana w 2010 r. książka ks. Henryka Witczaka⁴⁰. Dwie miejscowości, które posiadają odrębne opracowania to Tokary i Stanisława⁴¹.

Dorobek pisarski uwiecznił w publikacjach bogaty katalog zagadnień, do których wypada zaliczyć – przede wszystkim – dzieje Ochotniczych Straży Pożarnych oraz szkół podstawowych. Jed-

36 AGAD, Akta miasta Uniejów; Akta miasta Dobra.

37 APP, Akta miasta Turek I 1 – I 31. Cyfrowe kopie tego zespołu znajdują się w Muzeum im. J. Mehoffera w Turku.

38 A. Szymczakowa, *Nobiles Sivadensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011; A. Szymczakowa, *Magnifici et generosi. Szlachta sieradzka w XV wieku*, Łódź 1998.

39 S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej, do 1400 r.*, cz. 1-2, Łódź 1966-1970.

40 H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn 2010.

41 Sześć i pół wieku Tokar. 1312-2012, red. B. Stachowiak, Zbiorowa, Konin-Kawęczyn 2017., Dzikowski Sylwester, Stanisława. *Opowieść o wsi i jej mieszkańcach. Stanisława i jej społeczność w obiektywie*, Stanisława 2018.

nakże w tym zestawieniu brakuje syntetycznych publikacji dotyczących kultury, służby zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, kół gospodyń wiejskich, życia gospodarczego, sportu oraz wielu innych zagadnień.

Niniejsza praca, w tym kontekście, jest przedsięwzięciem sumującym dorobek historiografii, regionalistyki, publicystyki, który wzbogacono o nowe źródła archiwalne, szczególnie dla okresu staropolskiego (do 1795 r.), 1945-1989 oraz 1989-2022.

Interesującą pozycją wydawniczą była publikacja *Sześć i pół wieku Tokar. 1362-2012*. To zbiorowe przedsięwzięcie regionalistów i mieszkańców stanowi swoistego rodzaju dokument określający ich tożsamość historyczną. To zapis fragmentu przeszłości, który został zapamiętany przez miejscową wspólnotę. Daleki od naukowych dywagacji, ale żywy, bowiem trwale wpisany do ludzkiej pamięci. Często narracja w tej pracy była wspierana różnorodną dokumentacją wyjętą ze zbiorów rodzinnych, odgrzebaną w rodzinnym archiwum. Nic też dziwnego, że konstrukcja pracy jest daleka od syntetycznych ujęć przeszłości miejscowości rustykalnych, parafii. Instytucje w tej narracji stanowią tło. Bohaterami stają się ludzie – mieszkańcy-członkowie wspólnoty.

Wypada zwrócić uwagę na wieloczęściowy herbarz szlachty sieradzkiej XIX stulecia, opracowany przez E. H. Nejmana, obejmuje nazwiska, zgrupowane alfabetycznie (litery: A, B, C-F, G, H-J, K-Kł, Ko-Kz, L-Ł, M, N, O, P, R, S., T-U, W, Z-Ż) oraz zestawienia majątków (dwie części: A-Ł, M-Ż) i zbior testamentów, inwentarzy. Cenną pomocą okazuje się słownik nazw staropolskich, stanowiąca integralna część tego opracowania. Poprawiona wersja tego interesującego dzieła jest dostępna na stronie internetowej Towarzystwa Przyjaciół Zduńskiej Woli [<http://www.tpzw.pl/?herbarz-szlachty-sieradzkiej-xix-wieku,21>]. Warto zwrócić uwagę na fragmenty pracy poświęcone majątkom, m.in. Ciemięń, Gołuchów, Gozdów, Kawęczyn, Milejów, Okręglica, Siewieruszki Małe i Siewieruszki Wielkie, Tokary¹².

Liczne wydawnictwa, wspierane dotacjami gminnymi, korzystające z funduszy grantowych, dobrze dokumentują przeszłość wsi (np. Tokary), szkół (np. Młodzianów, Tokary), organizacji (np. Koło Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu), wydarzeń (Getto w Czachulcu), parafii, straży pożarnych (np. Milejów). Sporo uwagi poświęcono działalności władz samorządowych wspólnot Kawęczyn, Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary. Zainteresowanie przeszłością Kawęczyna i okolicy odzwierciedla się w licznych publikacjach prasowych, publikowanych na łamach prasy lokalnej. Prym jednak wiedzie miesięcznik gminny Kawęczyniak, gdzie tego typu artykuły ukazują się z dużą częstotliwością. Omawiane czasopismo także doczekało się osobnej monografii. Nikt jednak nie podejmuje się dokumentowania działalności politycznej w gminie.

Inne formy dokumentacji archiwalnej. Interesującą formą dokumentacji są filmy. Dzięki nim utrwalono historię kościołów parafialnych w Głuchowie, Kowalach Pańskich, Przespolewie i Tokarach, Zespołu Kawęczynianki, OSP w Głuchowie, SDS w Młodzianowie i wielu innych wydarzeń (np. dożynki).

Praca, którą oddajemy do druku mogła powstać dzięki wysiłkom podejmowanym przez władze gminy, liczne organizacje, osoby prywatne żywo zainteresowane przeszłością wszystkich miejscowości przynależnych do gminy Kawęczyn, biografiami żyjących tam osób, działających stowarzyszeń, ludzi, którzy decydowali o losach wspólnot (gmin, gromad, parafii). Wielki dorobek pisarski, bogata dokumentacja archiwalna, pieczołowicie gromadzone materiały historyczne, spowodowały, że nie udało się opisać wszystkiego. To ogrom materiału. Zrezygnowano z opisywania dziejów tych organizacji, instytucji, które doczekały się licznych publikacji, zarówno prasowych, jak i książkowych, licznych omówień w formie bieżących sprawozdań z działalności (np. zespoły sportowe, jednostki OSP). Książka, która trafia do potencjalnego czytelnika. Jest zatem podsumowaniem dorobku pisarskiego, tak profesjonalnego, jak i dziennikarskiego, amatorskiego niekiedy, dorobku poświęconego przeszłości gmin i gromad Tokary, Kowale Pańskie, Skarżyn i wszelkich miejscowości pozostających w jej granicach od czasów najdawniejszych aż po współczesność.

42 E. H. Nejman, *Szlachta Sieradzka XIX wieku. Herbarz, Zduńska Wola 2017 (wersja druga, poprawiona)*.

*Dzieje
poszczególnych
miejscowości
(do 2023 roku)*

Obszar, który swoimi administracyjnymi granicami obejmuje gmina Kawęczyn w powiecie tureckim i województwie wielkopolskim, od tysiącleci zamieszkiwali ludzie, którzy w swoich dążeniach łączyli się w różnorodne wspólnoty. Najstarsze społeczności lokalne wyróżnia się poprzez identyfikację zachowanych pozostałości materialnych, połączonych w określone kultury (np. łuzicka, itd.). Niewiele zatem można powiedzieć o społecznościach i ich kwestiach ustrojowych. Najstarsze wspólnoty, zwane potocznie pierwotnymi, skupione przede wszystkim w ośrodkach grodowych, zapewniających im bezpieczeństwo, łączyły się w społeczności o określonej strukturze osiadłych na dających się zidentyfikować obszarach pokrytych siecią miejscowości. Z chwilą powstania państwa owe wspólnoty weszły w jego organizację. Być może **opole** jest tym reliktem, a zarazem etapem przejściowym pomiędzy wspólnotą pierwotną a wczesnym średniowieczem.

Centrum organizacji grodowej w tej części państwa polskiego w pierwszych stuleciach jego istnienia był Spicymierz. Jego podstawową funkcją była dbałość o bezpieczeństwo mieszkańców grodu, podgrodzia oraz okolicznych miejscowości. Badania Karola Modzelewskiego nad gospodarką Polski wczesnopiastowskiej, wskazują na specyficzną organizację gospodarczą grodu (pełniącego funkcje administracyjne, gospodarcze, handlowe, kulturowe i militarne) i otaczającej go sieci osad, które dawały mu materialne wsparcie. To przede wszystkim **osady służebne**, dostarczające do grodu określone wyroby rzemieślnicze, artykuły pochodzenia rolniczego, sprzętu wojskowego i innego. Nazwy miejscowe, zachowane w otaczającej nas przestrzeni kulturowej, wyraziście odzwierciedlają ten etap rozwoju cywilizacyjnego ziem polskich w X – XII i zapewne jeszcze pierwszych dekad XIII stulecia. Nazwy osad służebnych: Bednary (wyroby naczyń drewnianych), Cieśle (budownictwo drewniane, wyroby z drewna), Kowale (wyroby kowalskie), Łągiewniki (produkcja łągwi), Mączniki (wyrób mąki), Owczary (hodowla owiec), Piekary (produkcja pieczywa), Psary (hodowla psów), Szczytniki (wyrób tarczy), Świniary (hodowla świń), Tokary (produkcja rzemieślnicza), Złotniki (wyroby z metali szlachetnych) z całą pewnością urobiono od podstawowych zajęć produkcyjnych wyrobów dostarczanych nie tylko na potrzeby grodu, ale i przeznaczonych do wymiany towarowej.

Testament Bolesława Krzywoustego (zm. 1138) wprowadził podział państwa na dzielnice – księstwa. Z tym wiązały się też nowe formy zarządu dzielnicami. Wytworzyły się dwie liczne grupy urzędów nadwornych i ziemskich o identycznych nazwach (palatyn, kasztelan, podkoni, cześnik, stolnik, sędzia, podsędek, kanclerz, itd.) powiązanych nie tylko z dworem książęcym, ale i z terytorium dzielnicy.

Od połowy XIII stulecia na ziemiach polskich następuje kolejna wielka metamorfoza cywilizacyjna, uwarunkowana czynnikami ekonomicznymi. Wzorem niemieckiego Magdeburga dokonuje się proces lokacji miast, tworzących sieć ośrodków wymiany towarowo-pieniężnej. W ślad za tym następują przemiany w przestrzeni rustikalnej (wiejskiej). To lokacja wsi na prawie niemieckim, połączona z napływem ludności niemieckiej na ziemię polskie. To jednocześnie tworzenie przestrzeni ekonomicznej ułatwiającej obieg pieniądza. Miasta jako ośrodki handlu, produkcji rzemieślniczej stają się centrami rynków lokalnych, tworzących sieć pokrywającą całe terytorium państwa. Powstają majątności obejmujące także osady wiejskie, osady rzemieślnicze, karczmy, gościńce, tworzące wspólnotę własnościową dziedzica miasta (książę lub król, szlachcic, duchowny, a także miasto). Konsekwencją tych przemian był proces społeczny prowadzący do powstania stanu mieszczańskiego, wyodrębniającego się głównie spośród wolnej ludności chłopskiej i niekiedy spośród zubożałego rycerstwa (szlachty).

Przyjęcie chrześcijaństwa w 966 r. zapoczątkowało długotrwały proces budowy struktur Kościoła Powszechnego na ziemiach polskich. Początkowy okres tych przemian to czasy kościołów grodowych i stopniowy proces tworzenia sieci parafialnej (XII, a z pewnością XIII wiek). Parafia obejmująca miasto, jedną wieś, a najczęściej kilka lub kilkanaście wsi staje się jednym z podstawowych czynników warunkujących powstawanie wspólnot lokalnych i sąsiedzkich. Kilka parafii początkowo tworzyło okręg administracyjnego podziału Kościoła Powszechnego, które w XV, XVI stuleciu podzielono na dekanaty.

Parafie w dziejach wspólnot lokalnych odegrały bardzo ważną rolę. Były pierwszymi organizacjami (instytucjami), które cementowały więzi międzyludzkie usankcjonowane prawnie, a raczej sakramentalnie. Sakramenty chrztu, komunii świętej, małżeństwa oraz bierzmowania przypieczętowały przynależność nie tylko do wspólnoty wyznaniowej, ale i terytorialnej, co też podkreślano poprzez miejsce przyjmowania sakramentu członków rodziny, zawierania małżeństw (parafia panny młodej) oraz pochówku (najczęściej) na cmentarzu parafialnym usytuowanym wokół świątyni. Parafia w dużym stopniu wyznaczała drogę „intelektualnego” i kulturowego formowania jej męskich członków poprzez kształcenie w prowadzonej – obowiązkowo – szkole parafialnej.

Wspólnota parafialna Kościoła Rzymsko-Katolickiego w ciągu blisko 800 lat istnienia przyczyniała się nie tylko do spełniania potrzeb wyznaniowych jej członków. W znaczący sposób integrowały społeczności lokalne i sąsiedzkie, wreszcie budowały więzi nieformalne i rodzinne pomiędzy ludźmi, mieszkańcami wszystkich miejscowości przynależnych do parafii. Rozszerzały ponadto krąg powiązań międzyludzkich poprzez włączanie do nich przybyszów wstępujących w związki małżeńskie. Stąd też interesujący nas obszar dawnych gmin Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary, obecnie stanowiący fragment gminy Kawęczyn, który po sąsiedzku dzielił losy z parafiami Dobra, Głuchów, Małanów, Przespolew, Tokary, Turek, mającymi swoje siedziby zarówno w przestrzeni geograficznej współczesnej gminy Kawęczyn, jak i poza jej granicami.

Stosunkowo łatwo można odtworzyć ogólny zarys dziejów parafii rzymsko-katolickiej, gdyż zachowały się akta wizytacji kanonicznych archidiaconatu kaliskiego i dekanatu stawskiego (Gniezno, Poznań i Włocławek) oraz akta konsystorza foralnego kaliskiego (Włocławek)⁴³. Zachowane akta wizytacji scharakteryzowali S. Librowski oraz W. Kujawski. Wyniki swoich prac opublikowali na łamach półrocznika Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. Pewne wpisy dotyczące interesującej nas wsi i miejscowej parafii powinny znaleźć się w aktach Konsystorza Generalnego w Gnieźnie, który był instancją odwoławczą dla sądu oficjała kaliskiego. Poznanie zawartości tego zespołu ułatwiają dwa sumariusze dokumentów zachowane w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie w zespole archiwum konsystorskiego [AAG, G VI, 5, 6]. Pierwszy z cytowanych manuskryptów zawiera rejestry dokumentów wpisanych do ksiąg konsystorskich (*acta causarum* – akta spraw) z lat 1404-1587 oraz 1632-1697. Drugi rękopis jest alfabetycznym zestawieniem spraw załatwianych przez Konsystorz Generalny w latach 1404 – 1601. Dysponujemy także podobnymi wykazami dla lat 1770-1799 [AAG, G VI, 8-11].

Najstarszy opis uposażenia parafii znalazł się w *Liber beneficiorum* prymasa Jana Łaskiego, który spisano najprawdopodobniej w latach 1511-1520 [LBG I, s.v.].

Szereg decyzji dotyczących parafii, zwłaszcza związanych z obsadą duszpasterską (pleban, wikariusze, altarzyści, inni duchowni), funkcjonowaniem bractw religijnych oraz liczne przywileje (np. odpustowe) wymagały prawnych sankcji arcybiskupa gnieźnieńskiego, jako właściwego zwierzchnika parafii. *Acta archiepiscopalia* (akta działalności arcybiskupów) zachowały się jednak w stanie szczątkowym i obejmują tylko niektóre lata pontyfikatu Wincentego Kota i Jana Gruszczyńskiego, urzędujących w XV stuleciu. Materiały związane z działalnością pozostałych metropolitów uległy zniszczeniu w latach drugiej wojny światowej. O ich zasobie informują rejestry opublikowane przez H. Rybusa na łamach już wspomnianego periodyku Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne⁴⁴.

43 Wizytacje: ADWł. Wiz. 2; ADWł. Wiz.3; ADWł. Wiz. 4; ADWł. Wiz.11; ADWł. Wiz. 14; ADWł. Wiz. 56; ADWł. Wiz. 78; ADWł. Wiz.105, ABK-Kal. Wiz. 10; ABK-Kal. Wiz.18. AKDWł par. 63; AKDWł par. 112; ADWł. par.207. Zob.: S. Librowski, *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne [dalej: ABiMK], Lublin, t. 28, 1974; t. 29, 1974; t. 30, 1975; t. 31,1975; t. 32, 1976; t. 33,1976. Dokładne opisy tych opracowań zawarto w bibliografii.

44 H. Rybus, *Rejestry wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, ABiMK t. 3, z. 1-2, Lublin 1961, s. 113-404; oraz indeksy, tamże t. 6, Lublin 1963, s. 314-341.

Analiza przestrzeni geograficznej poszczególnych parafii wskazuje na kilka problemów. Duża liczba wsi przynależna do wspólnoty wyznaniowej, często bywa wskazówką do określenia orientacyjnego czasu powstania parafii. Liczebne parafie z reguły należą do najstarszych, których początki sięgają XIII stulecia. Wyjątek stanowią parafie powstałe na obszarach zaludnionych po wyrębach wielkich połaci lasów (kolonizacja). Pewne procesy demograficzne (przyrost ludności) odzwierciedla nawarstwianie się bryły architektonicznej świątyni parafialnej wskutek jej rozbudowy. Procesy te doskonale odzwierciedlają się w zapisach akt stanu cywilnego i księgach metrykalnych, w których najwcześniej odnotowywane są osady nowo powstałe.

Demograficzny rozwój kraju związany ze wzrostem liczby ludności, wymuszał kolejne podziały dużych parafii na mniejsze, a tym samym wprowadzał nowe podziały we wspólnotach lokalnych. Proces ten często dostrzegamy także w zmianach architektonicznych nieotynkowanej bryły kościoła, powiększanej ze względu na wzrost liczby parafian.

Przemiany administracyjne związane z podziałem na palację i kasztelanię również odcisnęły pewne piętno w zachowanym krajobrazie kulturowym, w którym nadal funkcjonują nazwy miejscowe, bez wątpienia wiążą się z pewnymi okresami dziejowymi. To nazwy osad służebnych (Kowale, Tokary), osad powstałych w czasach kolonizacji wiejskiej na prawie niemieckim (Wola Kowalska), nasilenia się osadnictwa w XIX stuleciu (Marcjanów, Stanisława, Wojciechów). Nazwy miejscowe odzwierciedlają także proces podziału miejscowości; np. Kowale – Kowale Pańskie (wieś należąca do szlachty) – Kowale Księżę (wieś kościelna), Wola Kowalska (wieś powstała w wyniku kolonizacji na prawie niemieckim w średniowieczu).

Nieco trudniej przyjdzie nam odczytać w tej przestrzeni zurbanizowanej i rustikalnej procesy zmian własnościowych. Znaczna część dóbr ziemskich na pograniczu Wielkopolski i Ziemi Sieradzkiej, położonych w dawnych powiatach sądowych kaliskim i konińskim oraz sieradzkim i szadkowskim, należała do uposażenia klucza dóbr stołowych arcybiskupów gnieźnieńskich. To klucz uniejowski, którego terytorialny zasięg w pewnym stopniu odzwierciedla Bulla Gnieźnieńska. W drugiej połowie XVI stulecia, klucz ten uległ rozbiciu na klucze uniejowski, turkowski oraz partykularz goszczanowski.

Do społeczności sąsiedzkich gminy Kawęczyn zaliczymy wszystkie graniczące z nią osady gmin Malanów, Ceków, Dobra, Goszczanów. Będą to także wsie parafialne, do których przynależą miejscowości znajdujące się w granicach administracyjnych gminy Kawęczyn oraz wszystkie wsie leżące poza jej obszarem, a przynależne do parafii Głuchów, Kowale Pańskie, Tokary. Wreszcie obejmą miejscowości gminy Kawęczyn należące do parafii, których centra leżą poza jej terytorium, np. Skarżyn – parafia Przespolew. Do tej grupy miejscowości zaliczamy także Marcjanów, Nowy Świat Bedziechów, Stanisławę.

Jak zmieniał się krajobraz obszarów, które swoimi granicami obejmuje współczesna gmina Kawęczyn w ciągu stuleci? To dość trudne pytanie, aby można byłoby dać prostą i krótką odpowiedź. Wpierw musimy określić, kiedy dana miejscowość po raz pierwszy pojawiła się w źródłach pisanych. Kolejny etap to śledzenie zmian jej wielkości na podstawie zapisów w różnorodnych wykazach podatkowych określanych jako rejestry lub taryfy (względnie tabele) podatkowe. Bardzo cenne są wizytacje parafii rzymsko-katolickich, ewangelicko-augsburskich i innych, które z reguły wymieniają wszystkie osady, które do nich przynależały.

Mapa Prus Południowych, sporządzona przez Gillyego z lat 1802-1803 jest doskonałym źródłem ukazującym zasiedlenie obszarów obecnej gminy Kawęczyn w powiecie Turek, w okresie porozbiorowym, kiedy te tereny znajdowały się pod panowaniem pruskim.

Mapa określa położenie następujących miejscowości: Będziechów, Chociń (sic; obecnie Chocim) Ciemień, Czachulec Kolonia (obecnie Czachulec), Dzierzbotki, Dziewiątka, Głuchów, Gozdów, Kawęczyn, Kowale Pańskie, Milejów, Niedźwiada Kolonia, Okręglica, Siedlisko, Siewierusz (sic), Siewieruszek (sic), Skarżyn, Skarzynek, Tokary. Jako wsie kościelne (parafialne) oznaczono Głuchów, Kowale Pańskie oraz Tokary. Kartograficzne odwzorowanie Prus

Południowych nie pozwala na lokalizację wszystkich młynów położonych w okolicy Kawęczyna. Jednakże nie możemy ich zidentyfikować, gdyż mapa pomija ich nazwy. Po niektórych osadach (np. Horyza) nie pozostały ślady, pozwalające określić ich położenie geograficzne. Na mapie nie ma m.in. Stanisławy, co może świadczyć, że ta osada powstała po 1801 r. Na tej mapie przedstawiono Skarżynek, obecnie już nieistniejącą wieś, która leżała na zachód od Przespolewa.

Po III rozbiore i związanymi z nim zmianami granic państw zaborczych oraz całkowitym wymazaniem z mapy geopolitycznej państwa polskiego, rozpoczął się burzliwy okres walki o utraconą niepodległość. Walki jakie toczyły się w czasach powstań kościuszkowskiego 1794, listopadowego 1830-1831 oraz styczniowego 1863-1864 nie przynosiły rozstrzygnięć politycznych korzystnych dla Polaków. Tylko w okresie 1807-1815 (1812) zaistniało Księstwo Warszawskie, uzależnione od Francji. Archidiecezja gnieźnieńska oraz diecezje poznańska i kujawska pozostały nadal w swoich dawnych granicach administracyjnych. Zaborcy jednak nie godzili się na to, aby ordynariusze wspomnianych diecezji zarządzali na podległych im terytoriach. Problem ten jednak pozostawał nierozwiązany przez ponad 40 lat. Dopiero po Kongresie Wiedeńskim i kolejnej zmianie granic państwowych w tej części Europy w 1828 r. dokonano korekty granic metropolii i diecezji.

Dokładne opisanie przeszłości interesującego nas terytorium wymaga drobiazgowych badań archiwalnych. Z tego powodu zdecydowano się jedynie na przypomnienie wydarzeń znaczących i znanych przede wszystkim za pośrednictwem literatury.

Analiza ksiąg zmarłych parafii Przespolew z 1831 r., do której należały wsie Będziechów, Skarżyn, pozwoliła Sylwestrowi Dzikowskiemu na stwierdzenie, że pierwszy przypadek śmiertelnego zejścia z powodu cholery we wsiach do niej przynależnych, nastąpił 9 sierpnia 1831 r. Była to Julianna Zielińska z Miłaczewka, zarazem jedna z 13 osób określonych jako zmarła na cholere. Spośród nich, 7 to mieszkańcy Przespolewa, 3 – Skarżyna, 2 – Będziechowa oraz jedna – Czachulca.

Kolejna epidemia w roku 1852 miała trzy ogniska: Kowale Pańskie z sąsiednimi miejscowościami; Skarżyn wraz ze Skarżynkiem (obecnie Skarżyn Kolonia); Siewieruszki Wielkie, Siewieruszki Małe oraz Gozdów. Apogeum śmiertelności nastąpiło w okresie koniec lipca – połowa września 1852 r.

Listę ofiar epidemii 1852 r. zestawił autor cytowanego opracowania. Byli to mieszkańcy:

Kowali Pańskich – Antoni Adamczyk, Antonina Adamczyk, Jakub Adamczyk, Marcin Adamczyk, Rozalia Basiorek, Wiktoria Ceglarska, Agnieszka Chojnacka, Marianna Dąbrowska, Wawrzyniec Dąbrowski, Józefa Domańska, Józef Hofman, Michał Hofman, Mikołaj Hofman, Tomasz Kałużny, Wawrzyniec Kałużny, Łucja Klafczak, Józef Klafczak, Małgorzata Kmiecieska, Michał Kmiecieski, Tomasz Kmiecieski, Franciszek Krzysztoforski, Marianna Krzysztoforska, Marianna Krzysztoforska (córka), Józef Krzysztoforski, Wojciech Krzysztoforski, Feliks Kucharski, Ksawera Kucharska, Katarzyna Kwiecińska, Kazimierz Kwieciński, Antoni Maciejewski, Dorota Maciejewska, Franciszka Maciejewska, Katarzyna Mazurowska, Rozalia Mazurowska, Stanisław Olszewski, Mikołaj Pawlaczyk, Łukasz Pietrzak, Jakub Przybylski, Tomasz Pyzulski, Józefa Rogacka, Karol Szczepaniak, Karol Szewczyk, Wojciech Szewczyk, Piotr Sworawski, Katarzyna Szkudlarek, Eleonora Szyling, Michał Szyling, Marianna Taniś, Wojciech Turkiewicz, Marianna Weychert, Antonina Włodarczyk, Jan Włodarczyk, Ludwika Włodarczyk, Marianna Włodarczyk, Dorota Zawadzka, Marianna Zbyszewska.

Dziewiątki – Katarzyna Barska, Jan Izydorczyk, Jakub Jakóbowski, Adam Jener, August Jener, Teofila Jener, Wilhelm Jener, Marianna Maciejewska, Józef Szwankowski;

Kaczek Mostowych – Urszula Adamczyk;

Malgowa – Michał Wierzbicki;

Mikulic – Józef Gebert, Łukasz Gebert, Marcelli Gebert;

Muchtowa (obecnie Marianów – Kolonia) – Marianna Boczek, Jakub Maciejewski, Katarzyna Maciejewska, Michał Józefiak, Szczepan Maciejewski, Anna Piątkowska, Andrzej Piątkowski;

Orzepowa – Józef Boczek;

Woli Kowalskiej – Łukasz Owczarek, Helena Olesik, Marianna Pawlaczyk, Franciszka Pawlaczyk, Józef Pawlaczyk;

Siedlisk – Bogumiła Chojnacka, Katarzyna Graczyk, Agnieszka Izydorczyk, Paulina Kwiatkowska, Ignacy Piechota, Józefa Przygońska, Marianna Przygońska;

Czołczyna – Julian Balicki, Jan Balicki, zarządca dóbr Czołczyn⁴⁵.

Z powyższego zestawienia i podobieństwa nazwisk wynika, że ofiarami epidemii były całe rodziny lub blisko ze sobą spowinowaczone osoby. Sporą liczbę mieszkańców izolowano w lazarecie, gdzie dokonali żywota. Mieszkańcy Czołczyna, to zapewne osoby, których choroba zatrzymała w czasie podróży.

Lista miejscowości i ofiar ustalona przez S. Dzikowskiego wskazuje, że główne ognisko zarazy obejmowało Kowale Pańskie, Wole Kowalską, Dziewiątkę, Siedliska oraz Muchtów. Ofiary złożono w zbiorowej mogile na cmentarzu cholerycznym (tzw. *Hermanowe Pole*) w Marianowie – Kolonii po wschodniej stronie drogi wiodącej z Kowali do Turku. Zmarłych w czasie cholery 1852 r. pochodzących ze Skarżyna, Skarżynka składano na cmentarzu w Skarżynie przy drodze prowadzącej z tej wsi do Stanisławy. Ofiary epidemii z parafii Tokary spoczęły w mogile, która obecnie jest oznaczona metalowym krzyżem wzniesionym na miejscu starszego w 1994 r. i przy obelisku informującym o tych tragicznych czasach⁴⁶. Epidemia zapewne ominęła parafię Głuchów.

2 października 1941 r. na terenie wsi: Bielawki, Chuby, Dzierzbotki - Cegielnia, Józefina, Kolonia Marcjanów B, Leśnictwo, Młodzianów, Młyny Miłaczewskie, Niedźwiady, Nowy Świat, Pacht, Żabiniec (obecnie Marcjanów Kolonia A) oraz przysiółków Borek, Karolew, Radunek, Marcjanów Kolonia B, utworzono getto wiejskie. Ze wspomnianych miejscowości wysiedlono mieszkańców, a w ich chatach osadzono Żydów z Brudzewa, Dobrej, Malanowa, Rychwała, Tuliszkowa, Turku, Uniejowa i innych miejscowości.

Niemcy utworzyli pomocniczą radę, którą kierował pochodzący z Turku kupiec Herszel Zimnawoda; zastępcą był Eliasz Bykowski. Miał on do dyspozycji policję porządkową, która podlegała Mordechajowi Strykowskiemu.

Od 7 grudnia 1941 r. trwała stopniowa likwidacja getta, z którego ludność starozakonną przemieszczono do wsi Bielawki, a następnie na kilka dni do kościoła w Dobrej, skąd Starozakonnych wyprowadzono do Obozu Zagłady w Chełmnie nad Nerem (Kulmhof). Ostatni transport miał miejsce 20 lipca 1942 r., który dotarł do Chełmna i tam został unicestwiony.

Śladem tych wydarzeń w gminie Kawęczyn pozostał cmentarz zlokalizowany na Bartosikowej Górze w Czachulcu. W 70 rocznicę likwidacji getta ustawiono tam tablicę upamiętniającą pomordowanych.

Wspólnoty mieszkańców tworzyły się przede wszystkim w najbliższym otoczeniu – sąsiedztwie, przede wszystkim w miejscu zamieszkania. Z czasem rozszerzały się na własną i sąsiednie parafie. W końcu zbliżały ludzi osiadłych w gminach, gromadach.

Wspólnota pojmowana jako umowna lub bezumowna forma funkcjonowania pewnej grupy społecznej (wyznaniowej, zawodowej, innej) opiera się na zasadzie wzajemności i symetrii. Każdy członek tej grupy musi świadczyć na jej rzecz i – oczywiście – może korzystać z tych świadczeń. Musi też przestrzegać zasad, które rządzą działalnością tej grupy. Przyglądając się funkcjonowaniu najstarszych wspólnot dotychczas funkcjonujących w cywilizacji europejskiej, którymi bez wątpienia są parafie rzymsko-katolickie, dostrzegamy, że każdy wierny musiał przestrzegać zasad wynikających nie tylko z nauki przyjętej wiary, ale i dekalogu, stanowiącego istotny kodeks moralny człowieka i chrześcijanina. Korzystanie z usług duszpasterskich wiązało się jednocze-

⁴⁵ S. Dzikowski, *Epidemia cholery*, s. 40-41. W niniejszej pracy dokonano istotnych zmian w zapisie nazwy, upodabniając je do współczesnych. Czołczyn to wieś leżąca w województwie łódzkim i powiecie Pabianice i gminie Lutomiersk.

⁴⁶ Tamże, s. 15.

śnie z koniecznością świadczenia na rzecz wspólnoty (parafii). Były to daniny w naturaliach (dziesięcina snopowa) pieniądzu (kolenda), opłaty, dobrowolne darowizny (legaty). Opłaty pobierano za uczestnictwo w nabożeństwach (meszne), udzielane sakramenty. Finanse gromadzono z pomocą tzw. tacy, czyli dobrowolnych składek zbieranych w czasie nabożeństw. Drobne darowizny w pieniądzu gromadzono w skrzynkach wystawianych w świątyni. Jalmużny były źródłem opieki chorych, niedołączonych, potrzebujących. Służyły nauczaniu synów, a od schyłku XVIII stulecia – wyjątkowo – także dziewcząt. Część funduszy tzw. *fabrica ecclesiae* przeznaczonych na utrzymanie parafii i to nie tylko na remonty i budowę, czyli rozprzestrzenianie świątyni, pochodziła z uposażenia w postaci dóbr ziemskich (pola uprawne, łąki, lasy, prawo rybołówstwa itp.). Dużą część kosztów ponosił patron parafii, którym był najczęściej dziedzic wsi parafialnej lub jednej z nich położonej w granicach administracyjnych.

Przynależność do parafii determinowała życie ludzkie. Chrzest, Pierwsza Komunia, Bierzowanie, Ślub (w zasadzie był udzielany w parafii właściwej kobiecie) i Ostatnie Namaszczenie, wyznaczały jego bieg i stopniowe włączanie się we wspólnotę oraz pośmiertne trwanie w jej pamięci określone poprzez miejsce pochówku na cmentarzu okalającym świątynię parafialną lub na Świętym Polu, w XIX w. przeniesionym w miejsce oddalone od ludzkich domostw.

Nieco bogatsze formy wspólnot ukształtowały się w miastach. Były to przede wszystkim cechy, bractwa religijne, także bractwa strzeleckie. Niektóre z nich (np. cechy) często służyły swoim współbraciom pomocą materialną w formie nisko oprocentowanej pożyczki pieniężnej.

BĘDZIECHÓW

Wieś szlachecka, parafia Przespolew⁴⁷. Dawniej przedrozbiorowy powiat kaliski i województwo kaliskie⁴⁸.

Pierwszą próbę ustalenia liczby mieszkańców Królestwa Polskiego podjęto dopiero w końcu XVIII stulecia. Wraz z pracami nad spisem ludności zbierano dane o zabudowie miast i wsi. Śladem tych działań są nie tylko tzw. tabele (taryfy) podymnego i pogłównego powiatów – województwa kaliskiego, tabele ludności zamieszczone w wizytacji archidiaconatu gnieźnieńskiego wraz z dekanatem konińskim, w którego granicach leżała parafia Kowale Pańskie. Będziechów, przynależący do parafii Przespolew w dawnym archidiaconacie i dekanacie kaliskim, pod względem statystyczno-demograficznym przedstawiono w tabeli podymnego i pogłównego powiatu kaliskiego z 1789 r.⁴⁹

Właścicielami Będziechowa w końcu XVI w. byli Mikołaj i Piotr Mycielscy, wspomniani w latach 1578, 1590. Niekiedy prawa własności do dóbr ziemskich lub ich części przyznawano jako rekompensatę za długi. Zapewne do tej kategorii właścicieli należy zaliczyć Helenę z Radolińskich, wdowę po Marcjannie Kwiatkowskim, którą w 1601 r. intromitowano w dobra Będziechów, gdyż posiadała zapis 1.000 zł na tej wsi⁵⁰.

Jan z Kalinowy Zaremba w 1616 r., żonaty z Zofią Rusocką, swoje majątności: Będziechów, Chmielnik, Czartki, Janków, Majków, pustkowie Poroże, Przespolew, położone w powiecie kaliskim, nadał synowi Stanisławowi z Kalinowej⁵¹. Świadcami nadania byli krewni – bracia Waclaw Zajączek, pisarz ziemski kaliski oraz Andrzej Zajączek.

Będziechów jeszcze w połowie XVII wieku pozostawał w rękach możnej i znanej rodziny Zarembów z Kalinowej w Sieradzkim. W 1657 r. dziedziczył go Stanisław, syn Jana (*sive* Janusza).

47 H. Rybus, *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, t. 3, z. 1-2, s. 153.

48 LBG I, s. 69.

49 Rękopis Archiwum Państwowego w Poznaniu, Tabela Kalisz 23, k. 414v – pogłównie; k. 415 – dymy.

50 APP, Teki Dworzaczka, księgi grodzkie i ziemskie Konin, regest 5657(nr 30 Inscr. rel. Konin, k. 2182v).

51 APP, Kalisz grodz. oraz ziemskie XVI w., regest 2799 (nr 8, k. 52).

Tego roku dobra Będziechów, Małgów, Poroże, Przespolew oraz Strzałków, zapisał synowi Marciniowi, który zamierzając wstąpić w związek małżeński z Urszulą Zaleską, córką Marcina, zapisał jej sumę posagową 24.000 zł i zabezpieczył ją na dochodach ze wspomnianych wiosek⁵².

Właścicielem Będziechowa w 1700 r. był Stanisław z Kalinowy Zaremba, który wraz z małżonką Boną Cerekwicką, przygotował punkty do kontraktu dzierżawnego tej wioski, który miał być zawarty z Wojciechem Sieroszewskim⁵³. Kontrakt trzyletniej dzierżawy opiewał na sumę 10.000 zł.

Wieś wraz z Małgowem oraz Strzałkowem w 1753 r. była w posiadaniu Justyny Siewierskiej (Swierskiej), córki Jana z Romanowa Siewierskiego (Swierskiego), podstolego podolskiego, podstarościego i sędziego grodzkiego łyczowskiego oraz Bogumiły Włodkowskiej. Jej prawa wynikały z zapisów małżonka Władysława z Kalinowy Zaremby, który był potomkiem cześnika sieradzkiego i Bony Cerekwickiej, wcześniej pozostającego w związku małżeńskim z Justyną Burzyńską. Był to zapis z 29 maja 1746 r.⁵⁴. Wspomniany akt gwarantował jej sumę 10.000 zł zabezpieczoną na dochodach ze wspomnianych miejscowości; spisano go w 1747 r. Po rozliczeniu należności kontrakt anulowano.

Kolejny akt, znany za pośrednictwem Tek Dworzaczka, pochodzi z 1766 r. Wówczas Jan Grodziecki, syn Antoniego, cześnika piotrkowskiego i Franciszki Walewskiej, kasztelanki rozpierskiej, dokonał rozliczenia sumy 550 zł, pozostałej z kwoty 1.000 zł, należnej zapewne dziedzicowi Będziechowa, Ignacemu z Kalinowy Zarembie, synowi Władysława i Justyny z Bużyńskich z tytułu jej dzierżawy przez rodziców Grudzieckiego (sive Grodzieckiego)⁵⁵.

Za pośrednictwem zbioru inwentarzy dóbr ziemskich powiatu kaliskiego, wydanego przez W. Rusińskiego znane są opisy Będziechowa. Najstarszy z nich z 1582 r. zawiera informacje o mieszkańcach Będziechowa. Byli to kmiecie Bartek, Nowak, Olek i Wojtek – poddani Mikołaja Mycielskiego oraz kolejni kmiecie: Piotr, Witek, Domagała, Błaszek, Miazek oraz Maciek – poddani Piotra Mycielskiego, starszego brata Mikołaja. Wymieniono ich w akcie podziału dóbr rodzinnych, w którym wspomniano jeszcze o zagrodniku Urbanie i roli Jana Bieńkowego. Źródło nie jest jednak typowym inwentarzem gospodarczym. Nie opisuje zabudowy wsi⁵⁶.

Zachowały się inwentarze gospodarcze Będziechowa z lat 1718, 1754 oraz 1781 r. Pierwszy spisany 5 listopada 1718 r. na żądanie Franciszka Korycińskiego, posiadacza tej wsi⁵⁷. Rozpoczyna go wzmianka o dwuizbowym dworze, chlewie, sołku (spichrz). Wspomniano także o chałupach Bęczeńskiej i ciesielskiej oraz przynależnej do nich zabudowie. Drugi datowany 5 listopada 1745 r.⁵⁸, podaje informacje o Strzałkowie i Będziechowie. Wspomina o dworku, browarku i mieszkańcach: Wojciechu Policaku półrolniku, Tomaszu Brele, Grzegorz Ordanie, Walentym zagrodniku oraz nieznanym z imienia i nazwiska komorniku, który zamieszkiwał w opustoszałej karczmie.

Trzeci inwentarz powstał 29 stycznia 1781 r.⁵⁹ jego autorem był Michał Bajkowski, zaprzysiężony komisarz województwa kaliskiego. Do tego czasu dziedzicem Będziechowa i pobliskiego Strzałkowa był Ignacy Zaremba z Kalinowy, który został zobligowany do przekazania tych posiadłości

52 Teki Dworzaczka, APP, Kalisz grodz. oraz ziemskie XVI w., regest 4110 (nr 14, k. 448).

53 APP, Kalisz grodz. oraz ziemskie XVII/XVIII w., regest 3492 (nr 142, k. 238 – tu cytujemy zapisy według Tek Dworzaczka).

54 APP, Kalisz grodz. oraz ziemskie XVII/XVIII w., regest 6233 (nr 196/197, k. 218).

55 APP, Kalisz grodz. oraz ziemskie XVII/XVIII w., regest 6580 (nr 206/207, k. 52). *Urzednicy województw łyczowskiego i sieradzkiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. E. Opalińska, H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993, s. 111 nr 738. Nazwisko pisane w różnych formach: Grodzicki, Grodziecki, Grudziecki,

56 Inwentarze dóbr szlacheckich powiatu kaliskiego, wyd. Władysław Rusiński, t. I: od XVI do połowy XVIII w., Wrocław 1955, s. 42 nr 42.

57 Inwentarze dóbr szlacheckich powiatu kaliskiego, t. I od XVI do połowy XVIII wieku, wyd. Wł. Rusiński, Wrocław 1955 s. 391 nr 276.

58 Tamże, s. 710-711 nr 423.

59 Inwentarze dóbr szlacheckich dawnego powiatu kaliskiego z lat 1776-1792, część druga: Inwentarze z lat 1780-1784. Zebrał i opracował Wł. Rusiński, Rocznik Kaliski XV, 1982, s. 180-181 nr 73.

spadkobiercom Antoniego Czyżewskiego. Mieszkańcami wsi było 4 półrolników: Marcin Miłojajczak, Ambroży, Jan Poliszczuch oraz Jan Ordan. Do kategorii zagrodników zakwalifikowano 5 zagrodników – Franciszka Sałatę, Łukasza Dzika, Mateusza Pizdygana Wawrzyńca Jasiaczka oraz karczmarkę.

W *Przewodniku po Guberni Kaliskiej* z 1912 r. określono tę miejscowość jako kolonię powstałą na terenie byłej osady folwarcznej w ówczesnej gminie Strzałków i parafii Przespolew. Jej właścicielem była nieokreślona spółka bankowa⁶⁰.

Źródła: Wydawnictwo *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, t. II przynosi wiadomości o Krzysztofie z Będziechowa, akolicie (duchowny o niskim statusie w hierarchii kościelnej) w Pyzdrach [nr 1596, 1597, 1599].

1553 r. – spór o dziesięcinę ze Strzałkowa, Małgowa, Będziechowa, APP, ks. grodz. Kalisz dawna 18, k. 206v, 349 (Kartoteka Wiejska).

1790 r. (obłata) – sumariusze dokumentów dotyczących dóbr Będziechów, Przespolew, Skarżyn, Strzałków z lat 1445-1786, 1443-1784, 1455-1605, APP, ks. grodz. Kalisz 480, k. 65-65v, 66, 67-67v;

Zobacz: W. Rusiński, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu kaliskiego w 1789 r.*, Rocznik Kaliski, t. III, s. 84;

Lit.: E. Callier, *Powiat Kaliski w XVI stuleciu. Szkic geograficzno-historyczny*, Poznań 1887, s. 5; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 43-44, 48; E. Wypyszyński, *Będziechów – dzieje wsi z herbami w tle*, Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 4-10;

[1579] Piotr Mycielski uiszczal pobór od 5 i pół łana osiadłego, zagrodnika i innego rzemieślnika [Pawiński, s. 125].

[1618] Podatki uiszczano od 5 i pół łanów osiadłych (5 fl 15 gr), zagrodnika (4 gr), rzemieślnika (4 gr), rzeźnika (*lanio*; 4 gr), koła młyńskiego (*rota annualis*; 12 gr). Płatnikiem podatku był Janusz Zaremby, a jego wysokość określono na 6 fl 9 gr [Parczewski, s. 89].

[1652] Kazimierz Zaremby płacił podymne ze Strzałkowa, Będziechowa oraz Cekowa (wszystkie wsie leżały w powiecie kaliskim), gdzie były 54 dymy osiadłe należące do jego ojca Jana Zaremby; w sumie 54 fl [APP, ks. grodz. Kalisz 277, k. 259v].

[1673] Od Ponieckiego siedzącego w Będziechowie wraz z rodziną oraz od poddanych pobierano pogłównę w wysokości 40 zł 15 gr [AGAD, ASK I 74, k. 1].

[1674] Pobór pogłównego od 20 osób [AGAD, ASK I 74, k. 136].

[1676] Pogłównę płacono od 25 poddanych oraz Zielonackiego z rodziną i służbą (13 zł). Wysokość pogłównego określono na 13 i 50 zł (poddani), co w sumie dawało 63 zł i 2 osób pochodzenia szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 107].

[1788] We wsi było 10 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 66(87)].

[1789] Wieś była własnością Ignacego Zaremby. Podatki uiszczano od 12 dymów oraz 63 poddanych [W. Rusiński, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu kaliskiego w 1789 r.*, s. 84].

⁶⁰ *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 6-7.

CEGIELNIA DZIEWIĄTKA (DZIERZBOCKA?)

Osada dawniej leżąca w gminie Kowale Pańskie i parafii Dobra. Właścicielami gruntów byli włościanie, zapewne potomkowie uwłaszczonych w reformie rolnej 1864 r.⁶¹

CHOCIM

W końcu XIX stulecia Chocim był centrum rozległego kompleksu dóbr ziemskich, obejmujących także Kaszew, Nowogród, Okręglicę, Olesiec (lub Wielgopole), Ziemięcin. Powierzchnia wynosiła 3220 mórg, w tym gruntów uprawnych 1140 mórg, lasów 1200, łąk 240, ogrodów oraz pastwisk 300. W wyniku przeprowadzonej w 1864 r. reformy uwłaszczeniowej, 122 mieszkańców otrzymało pola uprawne o powierzchni 540 mórg.

Podstawą dochodów dóbr chocimskich, uważanych za bardzo dobrze zarządzane, były uprawy z zastosowaniem płodozmianu, gospodarka rybna (8 stawów hodowlanych), hodowla owiec Rambouillet Negretti, stadnina koni, produkcja gorzelana. Właścicielem dóbr od 1836 r. był Jan z Zaborowa, a przed nim dobra posiadali Sulmowscy, Korycińscy, Gomolińscy oraz Czarnecy⁶².

Wieś powstała na obszarach po byłym folwarku. Wieś Chocim w końcu XIX stulecia liczyła 14 osad chłopskich, zajmujących 8 mórg gruntów⁶³. W 1912 r. należała do gminy Tokary i parafii Goszczanów. Zajmowała 2100 mórg i 14 prętów powierzchni. Właścicielami gruntów uprawnych od czasów carskiej reformy uwłaszczeniowej byli dawni włościanie oraz niejaki Iwańczyk⁶⁴.

Na terenie wsi istniał cmentarz ewangelicki. Jego dewastację rozpoczęto w pierwszych latach po wojnie. 16 stycznia 1946 r. dokonano licytacji płotu drucianego oraz płotu sztachetowego, a 21 stycznia tego roku zlicytowano drewno z wyciętych 51 drzew⁶⁵.

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, passim;

Uwaga: w APP, zachowały się plany lasów należących do dóbr Chocim, APP, sygnatury KST 2328, 2330 (1856 r.), 2326 (1900 r.);

CIEMIENÍ [dawniej Ciemiń]

Wieś, dawniej parafia Dobra. Miejscowość wzmiankowana w 1390 r. W roku 1912 przynależała do gminy Kowale Pańskie. Jej powierzchnia zajmowała 63 morgi i 258 prętów. Właścicielem był Michał Truszkowski⁶⁶.

Źródła: *księga ziemska kaliska 1400-1409*, s. 261 (indeks); *Księga sądowa Wojciecha Małskiego namiestnika królewskiego*, s. 85 (wg indeksu), nr 86, 94, 101, 104, 105, 187, 217, 248, 259, 271, 313, 371, 374,

Inwentarze: 1703 r. – AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 64, k. 181-182v, 249-249v; **1754 r.** – AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 121, k. 179-180; **1787 r.** – APP, ks. grodz. Konin dawna Rel. Obl. 34, k. 399v-401;

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, passim; S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 52; *Słownik Królestwa Polskiego* I, s.

E. Wypyszyński, *Kawęczyn – dzieje wsi z herbami w tle*, *Kawęczyniak* 2023, nr 3 (447), s. 6-12;

61 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 18-19.

62 SG I, s. 598.

63 SG I, s. 598.

64 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 20-21.

65 APP, Oddział w Koninie, Akta Gminy Kowale Pańskie 17, s. 2-3.

66 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 22-23.

- [1496] Pobór od 5 i pół łana osiadłego [Pawiński II, s. 173].
- [1511] Pobór od 5 i pół łana gruntów uprawnych [Pawiński, s. 185].
- [1518] Podatki płacono od 5 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 185].
- [1553] Podstawą obciążeń fiskalnych było 2 i pół łana [Pawiński II, s. 227; AGAD, ASK I 26, k. 347 – 2 łany].
- [1576] Pobór od 6 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 227].
- [1661] Poglówne pobierano od 51 poddanych (po 1 zł od osoby) [AGAD, ASK I 74, k. 281v].
- [1676] Wieś zamieszkiwało 28 poddanych [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 231].
- [1788] Podymne płacono od 18 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 92(105)].

CZACHULEC [Czachocz – około 1520]

Wieś szlachecka, parafia Przespolew. Powtórnie założona w 1780 r., jako Czachulec [Stary], a w następnym roku powstał Czachulec Nowy.

Lit.: SG I, s. 278-279 (tu też informacje o Czachulcu Nowym); Z. Chodyła, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu konińskiego w latach 1789-1791*, Rocznik Koniński 19(2015), s. 88 nr 26; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 49 (także Czachulec Nowy); ART[yczyno], *Czachulec Nowy*, Kawęczyniak 3 (280), s. 3; K. Hintz, *Czachulec Stary – historia i mieszkańcy 1726-1900*, Erfstadt 2013;

[1790] We wsi było 9 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459].

Uwagi: <http://www.stowarzyszenie-kmieciak.blog.onet/2009/03/>; Tekst: *Czachulec*;

CZACHULEC NOWY

Wieś lokowana w 1781 r. W roku 1912 należała do gminy Skarżyn i parafii Przespolew. Właścicielami gruntów byli dawni czynszownicy⁶⁷.

Lit.: Paulina Woźniak, *Renowacja przydrożnego krzyża w Nowym Czachulcu przez Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu*, Kawęczyniak 2020, nr 7 (380), s. 11-12; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 62;

CZACHULEC STARY

Miejscowość w roku 1912 wchodziła w skład gminy Skarżyn i parafii Przespolew. Właścicielami gruntów uprawnych, zapewne w wyniku reformy uwłaszczeniowej w 1864 r. byli dawni czynszownicy⁶⁸.

Na terenie wsi istniał cmentarz ewangelicki. Jego dewastację rozpoczęto w pierwszych latach po wojnie. 16 stycznia 1946 r. dokonano licytacji płotu drucianego oraz płotu sztachetowego, a 21 stycznia tego roku zlicytowano drewno z wyciętych 51 drzew⁶⁹.

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 62;

⁶⁷ Przewodnik po Guberni Kaliskiej, s. 24-25.

⁶⁸ Przewodnik po Guberni Kaliskiej, s. 24-25.

⁶⁹ APP, Oddział w Koninie, Akta Gminy Kowale Pańskie 17, s. 2-3.

DOBRA [parafia]

Związki interesujących nas miejscowości (Dzierzbotki i Ciemięń) z miastem Dobra wynikają z ich przynależności do tej parafii. Ponadto Dobra jest obecnie siedzibą właściwego dekanatu dla parafii Głuchów, Kowale Pańskie oraz Tokary. Niegdyś (wiek XIX) parafia w Dobrej należała do dekanatu Uniejów. W roku 1912 jej granice parafii Dobra obejmowały Ciemin, Dzierzbotki, Marcinów⁷⁰.

Lit.: *Diecezja włocławska 2000*, s. 197-199; W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacji*, cz. 3, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 74, Lublin 2000, s. 268 (ADWł, Wiz. 1(200) z lat 1821-1822, s. 259 (ADWł, rękopis Wiz. 12 (206) – wizytacja z 1826 r.), s. 363, 395 (ADWł, wizytacja z 1838 r.); M. Górzyński, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 2: *Architektura i sztuka sakralna*, Turek 2014, s. 91-115;

DZIERZBOTKI

Wieś szlachecka, parafia Dobra (miasto).

Z 1714 r. pochodzi wiadomość, informująca że Jadwiga Mycielska, wdowa po Władysławie Mycielskim, sędzim ziemskim sieradzkim, miała zapisaną kwotę 30.000 zł. Była to oprawa dokonana przez męża w 1668 r., w czasach gdy mąż był jeszcze miecznikiem kaliskim. Tego roku Mycielska scedowała ją Chryzostomowi Siemiątkowskiemu, burgrabiemu gnieźnieńskiemu, *generi suo*⁷¹. Jej synem był Wojciech Mycielski, wówczas już nieżyjący.

Właścicielem Dzierzbotek, połowy dóbr Kawęczyn oraz Ciemięń w roku 1784 był Karol Siemiątkowski, co poświadcza jego zapis dla córek Wiktorii, Barbary i Rozalii zrodzonych z małżeństwa z Justyną Golemowską. Zapis opiewał na sumę 30.000 zł⁷².

Miejscowość (wieś oraz kolonia) w 1912 r. należała do gminy Kowale Pańskie i tejże parafii. Zajmowała 501 mórg powierzchni. Właścicielami gruntów uprawnych byli dawni czynszownicy (zapewne 26 osób)⁷³.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 250, 332;

Lit.: SG, II, s. 279 (tu te hasło Dzierzbocka Cegielnia); H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 62; E. Wypyszyński, *Kawęczyn – dzieje wsi z herbami w tle*, Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 6-12.

[1496] Podstawą opodatkowania było 8 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 174].

[1511] Podatki płacono od 5 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 185].

[1518] Podstawa obciążeń fiskalnych były 2 łany osiadłe; 4 łany były zwolnione od poboru, gdyż zniszczył je ogień [Pawiński II, s. 185].

[1553] Pobór od 6 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 227; AGAD, ASK I 26, k. 347].

[1576] Pobór od 6 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 227].

[1673] Poglówne pobierano od 33 poddanych (po 1 zł od osoby) [AGAD, ASK I 74, k. 281v].

[1676] We wsi siedziało 20 poddanych [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 20].

⁷⁰ *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 68-69.

⁷¹ Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kalisz, Inskrypcje XVII/XVIII wiek, regest 7702 (nr 224, k. 60).

⁷² APP, ks. grodzkie oraz ziemskie Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kościan, Inskrypcje, regest 9051 (nr 311, k. 308).

⁷³ *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 32-33.

[1683] Podatki płacono od 4 kmieci i chałupnika; w sumie wysokość podymnego wynosiła 2 fl 3 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, k. 63]. Parafia Dobra.

[1788] Podymne płacono od 11 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 92(105)].

DZIEWIĄTKA

Wieś szlachecka, parafia Turek (potem Dobra). W 1790 r. parafia Kowale Pańskie. Miejscowość wzmiankowana w 1390 r.

Najstarsze pisane wiadomości o tej miejscowości pochodzą z 1390 r.

Źródła: *Księga sądowa Wojciecha Malskiego namiestnika królewskiego*, s. 85 (wg indeksu), nr 22, 217;

Lit.: St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 r.*, cz. 1, s. 77; SG II, s. 290; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 62;

Z. Chodyła, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu konińskiego w latach 1789-1791*, *Rocznik Koniński* 19 (2015), s. 84 poz. 13 nr 1; A. Szymczakowa, *Nobiles Siradienses*, s. 175-177, 247, 255, 257, 465;

[1496] Pobór od 3 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 173].

[1511] Podatki płacono od łana osiadłego [Pawiński II, s. 184].

[1518] We wsi był łan osiadły [Pawiński II, s. 184].

[1553] Podatki płacono od łana osiadłego [Pawiński II, s. 224; AGAD, ASK I 26, k. 344v]. Parafia Turek.

[1576] Brak danych [Pawiński II, s. 224]. Parafia Turek.

[1673] Poglówne pobierano od 43 poddanych (po 1 zł od osoby) [AGAD, ASK I 74, k. 280].

[1676] Poglówne pobierano od 20 poddanych [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230].

[1684] Podatki pobierano od 7 kmieci; wysokość obciążeń fiskalnych określono na 3 fl 26 gr (?) [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 154].

[1788] Podymne płacono od 12 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 92(105)].

GŁUCHÓW

Szlachecka wieś parafialna. Powiat sieradzki, województwo sieradzkie⁷⁴. Parafia rzymsko-katolicka w dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej, archidiaconacie kaliskim i dekanacie stawskim. Miejscowość w źródłach pisanych pojawia się w 1374 r. Z Głuchowa pisał się niejaki Dobrogost, znany z lat 1404-1423 jako skarbnik sieradzki⁷⁵.

W początkach XVI w. należąca do rodziny Zarembów z Kalinowy. W 1530 r. w wyniku rodzinnych działów synów Zofii z Potulic, wdowy po Janie Zarembie z Kalinowy, kasztelanie kaliskim Głuchów wraz Małgowem, Strachociami, Młynem Strzałkowskim na Warcie (w dawnym powiecie kaliskim), Czartkami, Jankowem, Goliszewem, Będziechowem otrzymał Stanisław Zaremba, co też stwierdzono w oblacie tego dokumentu z 1547 r.

⁷⁴ Zobacz: E. Wypyszyński, *Z dziejów Głuchowa słów kilka...*, *Kawęczyniak* 2023, nr 6 (450), s. 19-20.

⁷⁵ *Urzędnicy łęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XIII-XV wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa, Wrocław 1985, s. 125 nr 260.

W początkach XVIII dziedziczył tu Franciszek Ćmielowski, zmarły zapewne około 1706 r.⁷⁶ Dziedzicem Głuchowa w latach 1750-1755 był Tomasz Gałczyński.

Źródła: *Księga ziemska kaliska 1400-1409*, s. 268 (indeks); *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 216, 251 (dziesięcina, płacona w 1511/1512 r.); *Księga sądowa Wojciecha Małskiego namiestnika królewskiego*, s. 85 (wg indeksu), nr 81, 98, 290; **1774 r.** – także Rzymyso, Grochowy w Konińskim, APP, ks. grodz. Kalisz 418, k. 597-599v;

Inwentarze: 1692 r. – AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 55, k. 425-426; **1752 r.** – AGAD, ks. grodz. Wieluń Obl. 10 b, k. 1036-1039 (?);

APP, ks. grodz. Kalisz 248, k. 265-267;

Lit.: St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łączyskiej i sieradzkiej*, cz. 1, s. 88; SG II, s. 612; A. Szymczakowa, *Nobiles Siradiensis*, s. 185, 244, 287, 291; Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, passim; M. Górczyński, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 1: rezydencje powiatu tureckiego, Turek 2009, s. 304-311; A. R. Tyczyno, *Głuchów*, Kawęczyniak 2009, nr 12 (288), s. 5-6; e. Wypyszyński, *Z dziejów Głuchowa słów kilka*, Kawęczyniak 2023, nr 6 (45), s. 19-20

[1496] Podatki uiszczano od 13 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 173].

[1511] Pobór od 5 łanów osiadłych i karczmy; jednak karczma została zniszczona w czasie pożaru [Pawiński II, s. 184].

[1518] Pobór od 8 i pół łanów osiadłych [Pawiński II, s. 184].

[1553] Podstawą opodatkowania było 8 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 225; AGAD, ASK I 26, k. 346]. Parafia Miłkowiec.

[1676] Poglówne pobierano od 40 poddanych [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230].

[1683] Podymne płacono od 8 kmieci, 4 chałupników, karczmarza, włodarza, kucharza, myśliwca, owczarza; wysokość obciążeń fiskalnych określono na 4 fl 27 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, k. 74].

[1788] Podstawą opodatkowania było 26 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 91(104)].

[1789] Wysokość podymnego określono na 62 zł 15 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 320].

[1793] Pobór w wysokości 138 zł 20 gr 6 den [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 551].

Uwaga: <http://www.stowarzyszenie-kmieciik.blog.onet/2006/09/> Tekst: *Dwór w Głuchowie*;

APP zachowały się plany z lat 1885, 1889 – APP, KST 2291, 2393;

GŁUCHÓW [parafia]

Parafia rzymsko-katolicka w dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Wzmiankowana w 1374 r. Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła.

W granicach parafii leżały: Głuchów, Wilczków (wieś położona poza obszarem gmin Tokary, Kawęczyn).

Nowy kościół drewniany w roku 1753 wystawił dziedzic Tomasz Gałczyński. Do uposażenia należał łan roli i inne grunty uprawne. Opis uposażenia zawarty w *Liber beneficiorum* Jana Łaskiego wspomina o prowizorach, czyli zarządzających dochodami parafialnymi, którymi w początkach

⁷⁶ ADW1., dok. nr 1622.

XVI w. byli Mikołaj Vidal oraz karczmarz Marcin Klucznyk – mieszkańcy Głuchowa. W roku 1731 arcybiskup gnieźnieński wyrokował w sprawie o czynsz od sumy kapitałowej 1.000 fl należny kapitule kolegiackiej w Uniejowie⁷⁷.

Zaludnienie parafii: S. Zabraniak, *Stan duchowieństwa a religijność w archidiakonatach: kaliskim, uniejowskim i wieluńskim (1660-1763)*, s. 105;

Źródła: LBG II, s. 68-69;

1710 r. – zapis dziesięciny z Wójtostwa w Głuchowie dla tutejszej parafii, H. Rybus, *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, s. 314⁷⁸;

Lit.: S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 88; *Diecezja włocławska 2000*, oprac. Ks. W. Frątczak, ks. W. Kujawski, ks. A. Poniński, ks. K. Rulka, ks. L. Urbański, Włocławek 2001, s. 202-203; W. Kujawski, *Diecezja kujawsko-kaliska*, s. 538-539; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 87-96, 146 (aneks IX: wykaz proboszczów w Głuchowie); Witczak Henryk, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn 1521-2021*, Kawęczyn 2021, s. 131-191; W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacji*, cz. 3, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 74(2000), s. 343-344 (ADWł., rękopis 10(204) z lat 1825-1826); M. Górczyński, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 2: *Architektura i sztuka sakralna*, Turek 2014, s. 379-382; T. Ruszczyk, *Drewniane kościoły w Polsce. Tradycja i nowoczesność*, Warszawa 2001, s. 223;

[1790] Parafia płaciła podymne od dymu drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 477-478].

[Duchowieństwo]

Zachowane księgi stanu cywilnego parafii Głuchów z okresu, międzywojennego wzbogacają wiedzę o duchowieństwie pełniącym obowiązki duszpasterskie w tej parafii, która przez wiele lat była personalnie powiązana z Tokarami⁷⁹.

1374 r. – Filip, rektor kościoła w Głuchowie, S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 88;

Okolo 1520 r. – Jakub Strzemesky, LBG II, s. 68;

GOSZCZANÓW [parafia]

Parafia należąca do dekanatu Turek, mająca swoją siedzibę poza obszarem współczesnej Gminy Kawęczyn, w roku 1912 r. była właściwą jednostką administracyjnego podziału Kościoła Po-wszechnego dla wsi Chocim, który współcześnie należy do parafii Tokary, podobnie jak w pierwszej połowie XIX i poprzednich stuleciach⁸⁰.

GOZDÓW

Wieś szlachecka, parafia Tokary. Dawniej powiat sieradzki i województwo sieradzkie.

Ewa z Wardężyna w dawnym powiecie sądowym konińskim, pozostała wdowa po Bartłomieju Bruczkowskim w 1579 r., należne jej części Tokar oraz Gozdowa sprzedała za 3.000 zł Janowi

⁷⁷ H. Rybus, *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, t. 6, z. 1-2, s. 334.

⁷⁸ Informacja niepewna, gdyż trudno zidentyfikować Głuchów, jako wieś leżącą w obecnej gminie Kawęczyn. Może to być wieś o tej nazwie leżąca w gminie Głuchów w województwie łódzkim.

⁷⁹ H. Witczak, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn*, s. 160-167, 105-111. Cytowane źródła nie były wykorzystane w tej cennej publikacji.

⁸⁰ *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 68-69.

i Jerzemu Bruczkowski, swoim pasierbom i zarazem synom wspomnianego Bartłomieja⁸¹. W następnym roku Jan Bruczkowski, dziedzic połowy Tokar, Gozdowa i Gąsina zapisał małżonce Agnieszce z Kolnickich sumę 1.580 zł i oprawił ją na dobrach, które uzyskał w wyniku działów rodzinnych z braćmi Piotrem i Jerzym Bruczkowskimi⁸².

Antoni Kawiecki, łowczy dobrzyński żonaty z Agnieszką z Niwskich, córką Michała i Marianny z Kwiatkowskich oraz Romuald Ruszkowski, syn Wojciecha i Barbary z Niwskich wraz z Karolem z Myszkowa i Mirowa Myszkowskim, kapitanem wojsk polskich, zawarli układ w imieniu własnym i Justyny Niwskiej, córki zmarłego Piotra w sprawie dóbr Tokary, Gozdów i Police, których byli posesorami. W cytowanym materiale archiwalnym wspomniano, że Agnieszka Niwska była pierwszą żoną Mateusza Kawieckiego⁸³.

Jan Sulmowski, dziedzic pobliskiego Milejowa, jako właściciel części Gozdowa został wymieniony w 1586 r., gdy oprawił na połowie Tokar i Gozdowa sumę posagową 3.500 zł należną małżonce Katarzynie z Kadzińskich⁸⁴.

Stanisław Tokarski, syn Marcina w 1619 r. wystąpił jako współwłaściciel części Tokar i Gozdowa, które za 1600 zł sprzedał rodzonemu bratu Janowi Tokarskiemu⁸⁵. Kolejnym przedstawicielem tej rodziny dziedziczącym w części Gozdowa i Tokar był Jan Tokarski, znany z 1626 r., który te działy sprzedał rodzonemu bratu Stanisławowi za 1.600 zł⁸⁶.

O kolejnym właścicielu, Romanie Sulmowskim, synu Romana z Sienna, dowiadujemy się z wpisów do ksiąg grodzkich kaliskich z 1661 r. Wówczas kwitował on Piotra Chociszewskiego z sumy 5.000 zł, które zobowiązał się oprawić na połowie Tokar i Gozdowa, zapisanej przez Piotra – córce Krystynie – zrodzonej z małżeństwa z Katarzyną Strykowską – małżonki wspomnianego Romana⁸⁷. Po Romanie Sulmowskim właścicielem Tokar, Gozdowa i Polic był jego syn Piotr, który w 1676 r. miał też prawa do działów po bezpotomnie zmarłym bracie Kazimierzu. To on tego roku sprzedał te majątki Janowi Kwiatkowskiemu i jego małżonce Marcjanie za sumę 20.000 zł⁸⁸. Jan Kwiatkowski jako właściciel Gozdowa i Tokar został potwierdzony w następnym roku.

Tomasz i Szymon Kwiatkowsy, rodzeni bracia w 1690 r. za 12.000 zł zastawili obydwie wsie Stanisławowi z Drzewców Mikołajewskiemu, sędziemu grodzkiemu sieradzkiemu⁸⁹. Kontrakt zawarto na trzy lata. Z akt grodzkich kaliskich z 1695 r. wynika, że Jan Kwiatkowski już nie żył. Pozostały po nim i Annie z Mikołajewskich syn Tomasz kwitował rodzonego brata Szymona z 15.000 zł, które temu ostatniemu należały się na mocy kontraktu sprzedaży z 1694 r. Przedmiotem tego układu były części Gozdowa, Tokar i pustkowie Police⁹⁰.

Właścicielem wspomnianych trzech wsi w 1701 r. był już Fabian Sokołowski, podstoli ciechanowski, który zawarł trzyletni kontrakt dzierżawny ze Stanisławem Nekandą Trepką i jego małżonką Anną z Modlibowskich. W zamian za to uzyskał sumę 19.000 zł⁹¹. Po śmierci Fabiana wspomniane dobra trzymał jego ojciec Kazimierz, miecznik płocki, który w 1711 r. jako opiekun swego wnuka Pawła – syna wspomnianego Fabiana i Marii Kwiatkowskiej – wystąpił w akcie ugody (komplancji) z Janem Pacanowskim⁹².

81 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#756 (Nr. 5, f. 79v).

82 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#819 (Nr. 5, f. 146v).

83 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#7440 (Nr. 214/ 216, f. 220).

84 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#1203 (Nr. 5, f. 533).

85 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#2943 (Nr. 9, f. 202).

86 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#3352 (Nr. 10, f. 415v).

87 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#324 (Nr. 125, f. 1394).

88 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#4333 (Nr. 15, f. 513).

89 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#2656 (Nr. 146, f. 107).

90 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#3100 (Nr. 152, f. 113).

91 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#3637 (Nr. 154, f. 769).

92 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#4023 (Nr. 157, f. 37).

Michał Niwski dziedzicem Gozdowa oraz Tokar był w 1729 r., kiedy – wraz z małżonką Marianą z Kwiatkowskich – zawarł trzyletni kontrakt dzierżawny z Teresą z Trzebińskich, wdową po Marcynie Otockim. Kontrakt opiewał na sumę 4.200 zł⁹³.

Romułd Ruskowski, syn Wojciecha i Barbary z Niwskich scedował należne mu sumy ojczyście oprowiane na dobrach Tokary, Gozdów i Police (pustkowie). Były to sumy przypadłe mu po śmierci Tomasza Kwiatkowskiego i jego małżonki Katarzyny z Mikołajewskich, a wcześniej należne Mariannie, małżonce Fabiana Sokołowskiego i powtórnie zameżnej z Michałem Niwskim. Następnie prawa do nich miała Barbara, małżonka Wojciecha Ruskowskiego. W końcu wszystkie należności wspomniany Romułd Ruskowski, któremu przypadły po matce Barbarze i ojcu Wojciechu, w 1788 r. zapisał Stanisławowi Myszkowskiemu, synowi Karola z Mirowa i Myszkowic⁹⁴.

Opis Gozdowa z 1741 r. wspomina o zabudowie wiejskiej. Gościńiec był opustoszały, a w komorze kozły (element konstrukcyjny więźby dachowej) wraz z poszyciem spadły. Obok wznosiły się: stodoła i chlewy. Przed gościńcem znajdowała się chałupa zwana Gadowska. Chałupa Jędrzeja, półrolnika była pozbawiona komina. W dalszej części inwentarza wymieniono kolejne zabudowania mieszkalne – chałupy zwane Mikołajczykowska, Frącikowa, Witkowska, których nazwy bez wątpienia urobiono od imion (dawnych?) mieszkańców. Wymieniono także małą chałupę posadowioną przed gościńcem. Domostwo *Szewcowe* znajdowało się w dobrym stanie technicznym. W końcowym fragmencie inwentarza znalazły się ogólne wiadomości o miejscowym folwarku. Inwentarz podpisał – i uwiarygodnił – Michał Niwski⁹⁵.

Lit.: A. R. Tyczyno *Gozdów*, *Kawęczyniak* 4 (281), s. 3;

[1673] Poglówne pobierano od 59 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz od 3 osób pochodzenia szlacheckiego (6 zł) [AGAD, ASK I 74, k. 281]. Dane dotyczą Gozdowa i Tokar.

[1676] Poglówne pobierano od 37 poddanych osiadłych w Tokarach i Gozdowie oraz od 2 osób pochodzenia szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230].

[1683] Podymne płacono od jednej ósmej dymu [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[1684] Podatki pobierano od 2 kmieci, 2 półrolników, karczmy oraz borowego; wysokość obciążeń fiskalnych określono na 1 fl 26 gr [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 154]. Wieś występuje jako *Tokary Minus seu Gozdow*.

[1734] Pobór od *pół ćwiercidyma* [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 200]. Wieś wspomniana jako *Tokary Małe seu Gozdów*.

[1788] Podatki płacono od 8 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 94(107)].

[1789] Do skarbu państwa tytułem podymnego odprowadzano 20 zł [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 326].

[1790] Pobór od 9 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459-460]. Miejscowość określono jako *Gozdów do Tokar*.

[1793] Pobór w wysokości 10 zł 24 gr 9 den [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 553]. Miejscowość określono jako *Tokary y Gozdów*.

93 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#4922 (Nr. 167, f. 156).

94 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#8161 (Nr. 227, f. 288).

95 AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 104, k. 726-727: *status bonorum Tokary*. Materiał archiwalny wykorzystano za pośrednictwem mikrofilmu (sygnatura 8231).

KAWĘCZYN

Wieś szlachecka, parafia Tokary. Dawny powiat sieradzki w województwie sieradzkim.

Miejscowość wzmiankowana w 1390 r. (dziedzic Wojciech z Kawęczyna).

Najstarsze wzmianki o Kawęczynie pochodzą z dwóch ostatnich dekad XIV w. Wówczas była to wieś szlachecka, należąca w 1390 r. do Wojciecha, a w 1394 r. wspomniano o innym jej dziedzicu – niejaki Janie. W roku 1460 jako dziedzic występuje niejaki Paweł, który po śmierci pierwszej małżonki z Kamioneckich, herbu Kopacz wstępuje w kolejny związek. Jan Mycielski był dziedzicem Kawęczyna w 1553 r.⁹⁶

Pomiędzy właścicielami posiadłości ziemskich bardzo często dochodziło do sporów granicznych, ciągnących się latami. W 1563 r. właścicielami byli Jan Mycielski, trybun większy sieradzki wraz z synem Adrianem, dziedziczący w Kawęczynie i Dzierzbotkach (w dokumencie jako Dzierzboćcin)⁹⁷. Dokument wspomina o innych miejscowościach: Skarżynku, Dziewiątce, Czachulcu, Miłaczewie.

W 1563 r. nie występuje Jan Mycielski wśród wojskich większych sieradzkich. Jednakże pomiędzy 3 stycznia 1559 r., a 12 września 1563 r. jest luka w obsadzie tego urzędu. Niewykluczone, że w tym czasie urząd ten sprawował Jan Mycielski. Jego syn Adrian jest znany jako wojski mniejszy sieradzki w latach 1580-1589⁹⁸.

Zawarł ugodę z Janem i Andrzejem Ciemieńskimi, zapewne dziedzicami Ciemienia.

W roku 1714 Jadwiga Mycielska, wdowa po Władysławie, sędzim ziemskim sieradzkim miała w 1688 r. oprawione przez męża – wówczas jeszcze miecznika kaliskiego – 30.000 zł na połowie Kawęczyna, Dzierzbotek i Ciemienia w dawnym powiecie sieradzkim. Tę sumę w 1714 r. scedowała Chryzostomowi Siemiątkowskiemu (*sui generis*; zięć lub szwagier), burgrabiemu gnieźnieńskiemu. W tym akcie wspomniano o jej zmarłym synu Wojciechu Mycielskim⁹⁹. Połowę Kawęczyna i pobliskich Dzierzbotek w 1764 r. trzymała Kunegunda Grabska, córka Wawrzyńca, skarbnika łęczyckiego i Teresy z Łętowskich, wdowa po Józefie Bartochowskim¹⁰⁰. Karol Siemiątkowski, syn zmarłego Chryzostoma Siemiątkowskiego i Marianny z Mycielskich jako właściciel połowy majątności Kawęczyn, Ciemień, Dzierzbotki wystąpił w 1784 r., kiedy dokonał zapisu sumy 30.000 córkom Wiktorii, Barbarze oraz Rozalii, zrodzonym z małżeństwa z Jolentą Golemowską¹⁰¹.

Materiały związane z procesami granicznymi (*limitacyjnymi*) pomiędzy Kawęczynem, Siewierszkami Wielkimi i innymi wsiami zachowały się w jednej z ksiąg ziemskich sieradzkich. Zachowane źródło wspomina o dokumentach z lat 1437-1778¹⁰².

Miejscowość w roku 1912 miała 601 mórg oraz 244 pręty. Jej częściowym właścicielem był Gustaw Zaborowski. Pozostała część gruntów w wyniku carskiej reformy uwłaszczeniowej przypadła dawnym czynszownikom¹⁰³.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 251 (dziesięcina, płacona w 1511/1512 r.);

Lit.: S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradz-*

96 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I16.X#1801 (Nr. 17, f. 222).

97 APP, ks. grodz. Kalisz 621, s. 1-2.

98 *Urządnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego w XVI-XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. E. Opałiński, H. Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993, s. 179 nr 1330 (Adrian Mycielski, herbu Dołęga); s. 182 nr 1362-1363.

99 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KOSC_I.X#9051 (Nr. 311, f. 311).

100 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#6540 (Nr. 204/ 205, f. 133v).

101 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#7702 (Nr. 224, f. 60).

102 AGAD, księga ziemska Sieradz 101 (*Protocollon Secundus Terrae Siraediensis 1790. Relationes, Inscriptiones, Decreta*), k. 83-83v.

103 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 58-59.

kiej, cz. I, s. 125; A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka*, s. 22, 267; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 43, 44, 50; A. Szymczakowa, *Nobiles Sira-dienses. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011, s. 422, 425; SG I, s. 209 (informacja o Bielawkach, które powstały na wykarczowanych terenach leśnych należących do Folwarku Kawęczyn), SG III, s. 915; E. Wypyszyński, *Kawęczyn – dzieje wsi z herbami w tle*, Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 6-12;

[1496] Podatki pobierano od 2 i pół łanów osiadłych [Pawiński II, s. 173].

[1511] Podatki uiszczano od półtora łana osiadłego [Pawiński II, s. 185].

[1518] Pobór od półtora łana osiadłego [Pawiński II, s. 185].

[1553] We wsi było półtora łana gruntów uprawnych [Pawiński II, s. 226; ASK I 26, k. 346].

[1576] Pobór od 6 łanów [Pawiński II, s. 226].

[1673] Poglówne pobierano od 35 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz 4 osób pochodzenia szlacheckiego (8 zł 15 gr) [AGAD, ASK I 74, k. 281].

[1683] We wsi była szesnasta część dymu osiadłego [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[1684] Podstawą opodatkowania było 5 osiadłych kmieci, 2 zagrodników bez roli, 2 młynniki, karczma, włodarz oraz owczarz; wysokość podatków określono na 3 fl 18 gr [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 154].

[1734] Podymne płacono od pół ćwierci dyma [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 200].

[1788] Podymne płacono od 17 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 92(105)].

[1789] Wysokość podymnego określono na 42 zł 15 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 322].

[1790] Pobór od 19 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459-460].

[1793] Pobór w wysokości 171 zł 17 gr 10 den [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 553].

KOWALE PAŃSKIE; KOWALE PAŃSKIE KOLONIA

Szlachecka wieś parafialna leżąca w dawnym powiecie sieradzkim i województwie sieradzkim.

Próbę opisanie przeszłości Kowali Pańskich podjął Andrzej R. Tyczyno, który na łamach Kawęczyniaka opublikował obszerny tekst na ten temat. Autor jednak miesza przeszłość tej wsi i bliźniaczych Kowali Księżyżych oraz wprowadza do literatury szereg błędów¹⁰⁴.

Ustalenie daty powstania tej miejscowości nastręcza wiele trudności, wynikających przede wszystkim z braku materiałów źródłowych. 16 kwietnia 1286 r. książę wielkopolski Przemysław II będąc w Gnieźnie wystawił dokument¹⁰⁵, zatwierdzający transakcję pomiędzy Stojgniewem, bratem Roskona, łowczego kaliskiego a arcybiskupem gnieźnieńskim Jakubem Świnką, który za 40 grzywien srebra zakupił tę wieś. Kowale, jak wynika z treści cytowanego dokumentu, wspomniany Stojgniew otrzymał z nadania książęcego¹⁰⁶. Większość średniowiecznych dokumentów nie wymienia wsi Kowale Pańskie. Ich dyspozycje dotyczą sąsiadujących z nimi Kowali Księżyżych. Z tego powodu musimy przeanalizować wszelkie – pochodzące z XII – XVI wieku informacje o obu miejscowościach, aby wyjaśnić genezę będącej bohaterem fragmentu niniejszej pracy.

104 Andrzej R. Tyczyno, *Kowale Pańskie*, Kawęczyniak 2010, nr 2 (289), s. 6-7. Np. błędnie podaje nazwę wsi Brzostków pod Jarocinem, gdzie rezydował Antoni Czarnecki, krajczy (a nie krojczy) koronny. Nie można przyjmować jego poglądu o genezie nazwy wsi Kowale, która bez wątplenia była osadą służebną (książęcą) powiązaną gospodarczo z grodem kasztelańskim w Spicymierzu.

105 KDW I, nr 562.

106 KDW I, nr 562. Świadcami dokumentu byli: Mikołaj Przedpełkowic, wojewoda kaliski; Czechosław, cześnik kaliski oraz Rosko, łowczy kaliski, brat wspomnianego Stojgniewa.

Dlatego wypada zastanowić się nad sformułowaniem kilku pytań związanych z genezą Kowali Pańskich.

Czy wieś Kowale istniejąca przed 1287 r. jako posiadłość książęca, następnie rycerska (szlachecka?), dała początek obu miejscowości, tj. Kowalom Pańskim i Kowalom Księżym, czy też powstanie pierwszej z nich ma jakiś związek z wyodrębnieniem się na jej terytorium drugiej osady szlacheckiej? Istota tego pytania dotyczy przede wszystkim chronologii powstania Kowali Pańskich – czy stało się to przed 1287 r., czy też po 1285 r. Kowale, jednak jako wieś istniały bez wątpienia już w czasach pierwszych Piastów. Była to osada służebna powiązana z grodem książęcym w Spycymierzu. Nie wiadomo, kiedy przeszła w posiadanie rycerskie. Z jej części zakupionej przez arcybiskupa, powstały Kowale Księżę przynależne do klucza Uniejów, następnie Turek.

Sama nazwa Kowale wskazuje jednoznacznie na osadę służebną znajdującą się w strukturach książęcej oraz grodowej organizacji gospodarczej Spycymierza, grodu, a następnie siedziby kasztelani. Dokument z 1286 r. ukazuje rozpad tej organizacji struktur gospodarki wczesnopiastowskiej (grodowej) i wypieranie jej poprzez gospodarkę towarowo-pieniężną koncentrującą się wokół miast. Położone w sąsiedztwie Kowale Pańskie i Kowale Księżę z pewnością były jedną wsią, która w wyniku zmian własnościowych rozdzieliła się na dwie odrębne miejscowości. Literatura zgodnie przyjmuje, że o Kowalach [Pańskich] wspomina akt konfederacji rycerstwa wielkopolskiego, zawiązanej 2 września 1352 r. Jednym z jej sygnatariuszy był piszący się z tej wsi niejaki Szymon¹⁰⁷.

Z licznych szesnastowiecznych rejestrów poborowych dawnego powiatu sieradzkiego określających wysokość podatku łanowego uzyskujemy informacje o liczbie łanów w poszczególnych wsiach należących do parafii Kowale Pańskie. Z czasem pobór zaczął obejmować zagrodników oraz komorników (kategorie ludności wiejskiej), karczmy, młyny, sołectwa i inne źródła dochodów fiskalnych państwa. Większość rejestrów poborowych zachowała się w formie rękopisów w tzw. Archiwum Skarbu Koronnego i jest przechowywana w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Tylko nieliczne (z lat 1511, 1518, 1553 oraz 1576 r.) doczekały się publikacji przez A. Pawińskiego w jego znanych *Źródłach Dziejowych jako Polska XVI w. pod względem statystyczno-geograficznym* wydawanych w Warszawie w dziewiątej dekadzie XIX stulecia.

Jan Franciszek Walewski, stolnik sieradzki i dziedzic miasta Dobra, żonaty z Konstancją z Rokszyc Zapolską w 1690 r. zawarli kontrakt z Maciejem Trzebickim i jego małżonką Anną z Lipego (wieś pod Stawiszynem) Lipską na 3 letnią dzierżawę wsi Kowale¹⁰⁸. Rafał Józef Kowalski, syn zmarłego Stefana, dziedzica wsi Kowale w powiecie sieradzkim, 15 października 1708 r., przebywając we wsi Racot pod Kościanem, spisał testament¹⁰⁹. Testator plenipotentem wyznaczył imiennika Rafała Kowalskiego, swojego brata stryjecznego.

W roku 1742 Kowale dzierżawił Józef Biłski (Bielski?), syn Marcina oraz Jadwigi z Kraskowskich, który był ojczymem Jana i Antoniego Tokarskich¹¹⁰. Jako właściciel Kowali w 1746 r. wystąpił Józef Bielski¹¹¹. Kolejną osobą związaną z Kowalami i Włocinem był Paweł Górzeński, który na tych dobrach miał zapisane pewne sumy, o których wspominało w 1784 r., kiedy cedowano je Michałowi z Morawek Morawskiemu¹¹². Zapisy wcześniej przysługiwały Katarzynie i Jadwidze Gajewskim.

Z roku 1788 pochodzi informacja o Salomei z Otuskich, wdowie po zmarłym Janie Dobieckim, którą – wraz z małoletnimi dziećmi Józefem, Leonardem i Balbiną – intromitowano (wprowadzano w prawne posiadanie) w dobra Cisew, Grąbków, Kowale (zapewne Kowale Księżę),

107 KDWIII, nr 1313.

108 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kalisz, Inskrypcje, regest 2691 (nr 146, k. 153).

109 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kościan, Inskrypcje, regest 8916 (nr 310, k. 246).

110 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kościan, Inskrypcje, regest 9829 (nr 321, k. 181).

111 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kalisz, Inskrypcje, regest 5778 (nr 185, k. 90v).

112 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kalisz, Inskrypcje, regest 7777 (nr 224, k. 287); nie mamy pewności czy chodzi o interesujące nas Kowale.

Malanów, Szadów, Żurek, Żurkowiec oraz dobra Janiszew (klucz), obejmujące: Janiszew, Ostrowo, Kordownię, Kuźnicę, Podłużycę w powiecie konińskim. Podstawą intronizacji były kontrakty dzierżawne zawarte z prymasem i arcybiskupem gnieźnieńskim, które – podpisane 22 czerwca 1789 r. – wygasły po trzech latach. Jednak po upływie tego czasu podjęto decyzję o ich przedłużeniu na kolejne 6 lat dzierżawy¹¹³.

Kowale Pańskie, zwane także Szlacheckimi, w końcu XIX stulecia były centrum majątności szlacheckiej, do której przynależały: Kaczki Mostowe, Kaczki Średnie, Siedliska, Dziewiątka, Muchtów oraz osada rzemieślnicza Młyn Przygoński. Wspomniane miejscowości zamieszkiwało 425 mężczyzn oraz 432 kobiety. Ogólna powierzchnia wspomnianych dóbr liczyła 4020 mórg, w tym uprawnych 1337, łąk 689, lasów. W 1883 r. istniała tu fabryka mączki kostnej, założona przez Roberta Scholtza, która przerabiała około 5000 cetnarów produktu. Właścicielami majątności Kowale Pańskie byli Walewscy, Czarnecy, Węsierscy oraz Scholtzowie¹¹⁴.

Źródła: *Księga sądowa Wojciecha Malskiego namiestnika królewskiego*, s. 89 (wg indeksu), nr 282, 287, 291; 1521 r. Jakub Dolicus *de Cowale*, młynarz, APP, Akta m. Turek I 11, brak numeracji karty;

Lit.: Z. Chodyła, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu konińskiego w latach 1789-1791*, Rocznik Koniński 19(2015), s. 84 poz. 13 nr 2;

Katalog zabytków sztuki, t. V, z. 26, s. 8-9; S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 143; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 42-43, 44, 45 (foto dworu), 50-51, 65-67; A. Szymczakowa, *Nobiles Siradenses*, s. 175-177, 257, 372-374, 376; SG, IV, s. 504-505; E. Wypyszyński, *Kawęczyn – dzieje wsi z herbami w tle*, Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 6-12; J. Łojko, J. Nowak, *Zbliża się jubileusz Kowali Pańskich*, Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 32;

[1553] Podatki płacono od jednego koła młyńskiego oraz od 3 łąnów osiadłych [AGAD, ASK I 26, k. 350, 345v].

[1673] Poglówne pobierano od 56 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz od 3 osób pochodzenia szlacheckiego (5 zł) [AGAD, ASK I 74, k. 280v].

[1683] Podymne uiszczano od 7 kmieci, 2 zagrodników, karczmy, włodarza; w sumie wysokość obciążeń fiskalnych określono na 4 fl [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, k. – brak?]. Wieś występuje pod nazwą Kowale Szlacheckie (parafialna).

[1788] Podymne płacono od 24 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 92(105)].

[1790] Pobór od 18 dymów osiadłych [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 457-458].

Parafia w rejestrach poborowych nie zawsze odpowiada rzeczywistemu terytorium parafii rzymsko-katolickiej, które w sposób właściwy określano w wizytacjach. Rejestry poborowe z lat 1511 oraz 1518 wspominają o następujących osadach wiejskich parafii Kowale Pańskie: Siedliska, Korytów Pełczyn, Wietchenin, Zimotki, Balice, Muchtów, Korytków Jana oraz Kaczki.

Kowale Pańskie w 1511 r. płaciły pobór od 4 karczm oraz 3 i pół łąna gruntów uprawnych. Z Siedlisk pobierano podatki od 2 łąnów i młyna. Podstawą opodatkowania Korytkowa Pełczyn (Pełki?) było pół łąna; Wietchinina – 6 łąnów; Zmiotek – 1 łąn, Balic – półtora łąna, Muchtowa – półtora łąna, Korytkowa Jana – 4 łąny; Kaczek – 1 łąn gruntów. Kolejny publikowany rejestr poborowy z 1518 r. wspomina o 3 łąnach w Kowalach, półłanie w Balicach. Pomija natomiast Siedliska, które zostały uwzględnione jako wieś należąca do parafii Turek, a ponadto wcale nie wykazuje wsi Kaczki (które?). Podstawa opodatkowania pozostałych wiosek nie uległa zmianie.

113 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kalisz, Inskrypcje, regest 15833 (nr 84, k. 81).

114 SG, t. IV, Warszawa 1883, s. 505, poz. 4.

Dwa rejestry poborowe (wykazy obciążeń podatkowych), wydane przez A. Pawińskiego pochodzą z lat 1553 i 1576. Są one jednymi z wielu podobnych źródeł na podstawie których możemy określić wielkość interesujących nas wsi (ilość łanów) a niekiedy i ustrój prawny (wzmianki o sołectwie oraz łanach sołeckich wskazują, że miejscowość była lokowana na prawie niemieckim).

Kowale Pańskie w 1553 r. miały 3 i pół łana; w Korytowie *Pelcznym* w jednym dziale (części) wsi było półtora łana gruntów uprawnych; natomiast w drugim należącym do niejakiego Jana – półtora łana. Wietchinin miał 3 łany.

Wsie Korytów i Wietchinin w zasadzie zostały przypisane do parafii Kowale Pańskie. Pierwsza z nich, jak wynika z podstawowych źródeł, jakimi są księga uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej z początków XVI stulecia oraz późniejsze wizytacje, nie wymieniają ich jakoby należały do tej parafii.

Opublikowany rejestr poborowy z 1576 r. zawiera informacje nie tylko o ilości łanów uprawnych, ale i o liczbie zagrodników. W Kowalach Pańskich uprawiano 3 i pół łana; nie zamieszkiwali tu komornicy. W Korytowie *Pelcznym* w pierwszym dziale były 2 łany, w drugim zaś 5 łanów; nie było tu komorników. Właściciele Wietchinina płacili pobór (podatek) od 2 komorników.

Jan Franciszek Walewski, stolnik sieradzki i dziedzic miasta Dobra, żonaty z Konstancją z Rokszyc Zapolską w 1690 r. zawarli kontrakt z Maciejem Trzebickim i jego małżonką Anną z Lipego (wieś pod Stawiszynem) Lipską na 3 letnią dzierżawę wsi Kowale [Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie oraz ziemskie Kalisz, Inskrypcje, regest 2691 (nr 146, k. 153)].

KOWALE PAŃSKIE [gmina]

20 grudnia 1926 r., zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z obszaru administracyjnego gminy Kowale wyłączono wieś Bielawki i włączono ją do terytorium gminy Skarżyn¹¹⁵. Rozporządzenie poczęło obowiązywać od 1 kwietnia 1927 r.

Kowale Pańskie jako jedna z trzech gmin powiatu tureckiego przetrwała reformę przeprowadzoną 1 października 1937 r. Wówczas zlikwidowano większość gmin tego powiatu i z 16 pozostawiono jedynie 7, w tym trzy istniejące przed reformą. Do obszaru administracyjnego gminy Kowale Pańskie włączono dawne gminy Skarżyn, Pęcherzew oraz Tokary. Część jej terytorium przeniesiono do gminy Dobra. Kolejne zmiany w podziale administracyjnym nastąpiły 1 lipca 1938 r., kiedy zdecydowano się na włączenie powiatu Turek do województwa poznańskiego. Również gmina Kowale Pańskie stała się częścią tego województwa. Kolejna reforma administracyjna przeprowadzona po drugiej wojnie światowej wprowadziła podział gmin na gromady. Według danych z 1 lipca 1952 r. gmina Kowale Pańskie skupiała 33 sołectwa i inne osady: Będziechów, Ciemień, Czachulec Nowy, Czachulec Stary, Czajków, Dzierzbotki, Kaczki Średnie, Kawęczyn, Kowale Księżę, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie – Kolonia, Leśnictwo, Marcinów, Marczanów, Marianów, Marianów – Kolonia, Mikulice, Milejów, Miłaczew, Miłaczewek, Młodzianów, Młyny Miłaczewskie, Nowy Świat, Potworów, Siedliska, Skarżyn, Skarżyn – Kolonia, Stefanów, Tokary I, Tokary II, Wietchinin, Wojciechów i Żdzary. Kolejne zmiany nastąpiły 29 września 1954, kiedy zlikwidowano gminy i wprowadzono nowe jednostki zwane gromadami. Od 1 stycznia 1973 r. terytorium gromady Kowale Pańskie, zgodnie z nowym podziałem administracyjnym kraju, włączono do gminy Kawęczyn.

115 DURP 1927, nr 3 poz. 20.

KOWALE PAŃSKIE [parafia]¹¹⁶

Parafia rzymsko-katolicka w dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej, archidiaconacie gnieźnieńskim i dekanacie konińskim. Wzmiankowana w 1386 r. (pleban Jakub).

Do parafii należeli wierni z Kowali Pańskich, Siedlisk.

Jeden z najstarszych opisów uposażenia parafii w Kowalach Pańskich zachował się w księdze uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej, spisanej na początku XVI stulecia przez metropolitę gnieźnieńskiego i prymasa polskiego Jana Łaskiego.

Obraz przygotowania parafii do pełnienia Służby Bożej wśród wiernych ze wsi Kowale [Pańskie] i Siedliska podaje najstarsza zachowana wizytacja archidiaconatu gnieźnieńskiego i dekanatu konińskiego dawnej diecezji gnieźnieńskiej.

Podstawowymi źródłami do dziejów parafii rzymsko-katolickiej w Kowalach Pańskich są wizytacje, przechowywane w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie oraz Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Pierwsze ze wspomnianych archiwów posiada rękopisy z lat: 1608-1609 (E 40), 1632-1633 (E 2 b), 1639-1640 (E 3), 1696-1699 (E 6), 1712-1713 (E 9a), 1727-1728 (E 15), 1782 (E 23) oraz z 1798 r. (E 31). Część wizytacji parafii Kowale, którą po Kongresie Wiedeńskim włączono do diecezji kalisko-kujawskiej przekazano do Włocławka, gdzie są przechowywane do czasów nam współczesnych. Są to rękopisy z XIX wieku.

Wizytator, archidiacon Wincenty a Seve, opisał stan wyposażenia świątyni – czyli jego przygotowanie do pełnienia Służby Bożej i posług sakramentalnych. Patronem, któremu przysługiwały wszelkie obowiązki prawa z tego tytułu, był tutejszy dziedzic i zarazem pleban w pobliskich Tokarach (archidiecezja gnieźnieńska, archidiaconat kaliski i dekanat Staw), niejaki Mateusz z Chlewa. Obowiązki plebana pełnił Maciej Wit z Uniejowa. Szczegółowo wymieniono naczynia, sprzęty, księgi liturgiczne i inne przedmioty. Wspomniano także o zabudowaniach: plebani i szkole, w której nauczał rektor Wojciech z Szadka (miasto w Sieradzkim). Wspierał go kantor (nauczyciel śpiewu), niejaki Wit z Uniejowa. Rektora szkoły opłacał pleban dając mu rocznie 4 fl. Finansami parafii wraz z plebanem zarządzali dwaj wityrcy Wawrzyniec Pedo oraz Jakub Mendla.

Najstarszy kościół parafialny w Kowalach był budowlą drewnianą. Dopiero w 1842 r. dziedzic, Antoni Czarnecki, rezydujący głównie w Brzostkowie koło Pyzdr i Żerkowa w Wielkopolsce, wznosił nową murowaną świątynię i odnowił zabudowania mieszkalne i gospodarcze należące do parafii. Przywrócił także dawne uposażenia, co umożliwiło obsadzenie parafii duchownym, który mógłby rezydować przy kościele. Od tego czasu pleban nie łączył swoich godności i obowiązków z parafią w Tokarach. Z tego też powodu parafią w Kowalach przestali opiekować się zakonnicy (bernardyni, czyli franciszkanie obserwanci) z klasztoru w Warcie.

Do zmiany granic doszło w 1907 r., kiedy do parafii włączono Cegielnię Kawecką, Ciemięń, Dzierzbotki, Zastruże i Pakuły, wcześniej przynależne do parafii Dobra. Parafia Kowale Pańskie w 1912 r. obejmowała wsie Cegielnię Dzierzbocką, Ciermin (sic!; obecnie Ciemięń), Dziewiątkę, Kowale Pańskie, Leśnictwo, Pakuła, Muchtów, Marianów, Siedliska, Wolę Kowalską oraz

¹¹⁶ W okresie przedrozbiorowym Kowale Pańskie leżały w województwie sieradzkim i powiecie sieradzkim. Mająca tu swoją siedzibę parafia rzymsko-katolicka przynależała do archidiecezji gnieźnieńskiej, archidiaconatu gnieźnieńskiego i dekanatu konińskiego. Wioska była posiadłością szlachecką. Te istotne informacje wyznaczają sposób poszukiwań archiwalnych i określają miejsca archiwów, w których powinniśmy odnaleźć podstawowe materiały historyczne zawierające informacje o dziejach tej miejscowości. Będą to zatem Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, gdzie są przechowywane akta wizytacji kanonicznych dawnego archidiaconatu gnieźnieńskiego i stanowiącego jego terytorialnie wyodrębnioną część dekanatu konińskiego. Część tych materiałów po 1815 r., kiedy po Kongresie Wiedeńskim korygowano granice trzech zaborów oraz archidiecezji gnieźnieńskiej i diecezji kujawskiej (powstałej diecezji kujawsko-kaliskiej), z Gniezna przekazano do Włocławka – w tym wizytacje interesującego nas dekanatu. Archiwum Główne Akt Dawnych posiada księgi ziemskie i grodzkie powiatu sieradzkiego oraz tzw. sumariusze, czyli księgi pomocnicze. Tu również spoczyły rejestry poborowe zawierające wykazy różnorakich podatków (lanowe, podymne, pogłównne, itp.). Archiwalia parafialne – wraz z aktami metrykalnymi – znajdują się we Włocławku.

Zastruże¹¹⁷. Obecnie parafia granicami administracyjnymi obejmuje wsie: Kowale Pańskie, Kowale Pańskie – Kolonia, Ciemięń, Dzierzbotki, Dziewiątka, Leśnictwo, Marianów – Kolonia, Młodzianów, Siedliska. Sąsiaduje z parafiami: Dobra, Tokary, Malanów, Kaczki.

Parafię w Kowalach Pańskich wizytowano wielokrotnie, a potwierdzeniem pobytu biskupa, archidiacona lub dziekana bądź innego wizytatora jest szczegółowy opis omawiający jej przygotowanie do pełnienia Służby Bożej (sakramentalnej). Wizytator na początku podawał informacje o duchownym zarządzającym parafią (pleban, proboszcz, komendarz, itd.). Wymieniał osoby posiadające prawo patronatu, wspominał o patrociniu (wezwanii) kościoła i określał zasięg terytorialny parafii. Następnie opisywał wyposażenie: ołtarze główny i boczne, naczynia do przechowywania wody święconej (Sakrament Chrztu), świętych olejów (Sakrament Bierzmowania i Ostatniego Namaszczenia), tabernakulum (Najświętszy Sakrament). Szczegółowo wymieniał szaty i naczynia liturgiczne. Podawał informacje o uposażeniu, składzie personalnym duchowieństwa i jego święceniach, witrykach, służbie, organiście, rektorze szkoły. Wymieniał powiązane z nim szpitale, kaplice, pustelnie. Wreszcie opisywał zabudowę gospodarczą i mieszkalną (plebania, wikarówka, organistówka, szkoła) oraz cmentarz wraz kostnicą. Często w wizytacjach odnajdujemy spisy ksiąg z parafialnej biblioteki oraz o klasztorach znajdujących się na obszarze podległym parafii. Niekiedy w wizytacjach wspomniano o księgach metrykalnych i datach ich zaprowadzenia.

Źródła: LBG I, s. 260-261;

Wizytacja 1641 r. [AAG, E 3, k. 42-42v] Prawo patronatu przysługiwało Walewskim, właścicielom wsi. W archiwum parafialnym przechowywano akta metrykalne: księgi chrztów od 1607 r., księgi ślubów od 1639 r.

Lit.: S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 143; *Diecezja włocławska 2000*, oprac. Ks. W. Frątczak, ks. W. Kujawski, ks. A. Poniński, ks. K. Rulka, ks. L. Urbański, Włocławek 2001, s. 203-205; W. Kujawski, *Diecezja kujawsko-kaliska*, s. 568-569; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 96-105, 147 (aneks X: wykaz proboszczów w Kowalach Pańskich); M. Górzynski, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 2: *Architektura i sztuka sakralna*, Turek 2014, s. 137-153;

[1790] Parafia płaciła podymne od dymu drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 477-478].

[duchowieństwo]

Zachowane księgi stanu cywilnego parafii Kowale Pańskie z okresu międzywojennego wzbogacają wiedzę o duchowieństwie pełniącym obowiązki duszpasterskie w tej parafii¹¹⁸.

1608 r. – pleban Mateusz z Chlewa, AAG, E 40; LBG I, s. 260 i przyp.;

1639 r. – pleban Jan z Uniejowa, komendarz, AAG E 3, k. 42-42v;

1619 r. – pleban Łukasz, APP, Akta m. Turek I 16, k. 52v-53;

Z księgi uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej z początków XVI w. wynika jasno, że do parafii Kowale Pańskie przynależały jeszcze Siedliska. Do schyłku XIX stulecia w jej granicach znalazły się nowo powstałe wsie i osady: Cegielnia Kowalska, Dziewiątka, Heryza (Horyza), Młyn Przykoński, Muchtów, Wola. Zatem żadna ze wsi wzmiankowanych w rejestrze (poza Kowalami) nie należała do interesującej nas parafii. Z tego nasuwa się prosty wniosek. Pojęcie parafii stosowane powszechnie w źródłach określających obciążenia podatkowe ma niewiele wspólnego z parafią rozumianą jako najmniejsza jednostka podziału terytorialnego Kościoła Powszechnego na ziemiach polskich.

117 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 68-69.

118 H. Witczak, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn*, s. 223-227.

Jeden z najstarszych opisów uposażenia parafii w Kowalach Pańskich zachował się w księdze uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej, spisanej na początku XVI stulecia przez metropolitę gnieźnieńskiego i prymasa polskiego Jana Łaskiego.

Wizytacja archidiacona Wincentego a Seve podaje, że parafię wizytowano 9 października 1608 r. Kościół Wszystkich Świętych był drewniany. Prawo patronatu przysługiwało dziedzicom Kowali Pańskich. Wieś w tym czasie była własnością Jadwigi Walewskiej oraz jej brata. Obowiązki duszpasterza pełnił Maciej de Chlewo, pleban w pobliskich Tokarach (archidiecezja gnieźnieńska, archidiaconat kaliski i dekanat stawski)¹¹⁹. Opieką duszpasterską otaczał mieszkańców Kowali Pańskich oraz Siedlisk.

We wnętrzu znajdowały się trzy ołtarze. Wyposażenie świątyni w szaty liturgiczne, bieliznę, paramenty i inne przedmioty niezbędne do liturgii – jak podano w dekrete reformacyjnym – wymagały uzupełnienia lub naprawy. Przy parafii funkcjonowała szkoła, której rektorem był Wojciech *Sadkoviensis* (z Szadka?), a kantorem (nauczyciel śpiewu) Wit z Uniejowa. Obowiązki wtryków (zarządcy finansów parafialnych) pełnili Wawrzyniec Pedo oraz Jakub Mendala.

Po trzecim rozbiore państwa polsko-litewskiego, do trwałszych zmian granicznych doszło dopiero po Kongresie Wiedeńskim w 1815 r. Zmieniono nie tylko granice przecinające byłe terytorium Królestwa Polskiego, ale i archidiecezji gnieźnieńskiej oraz diecezji wrocławskiej i poznańskiej. W wyniku reorganizacji podziałów terytorialnych Kościoła Polskiego doszło do zmian sieci dekanatów i przynależności administracyjnych wielu parafii. Parafia Kowale Pańskie, pozostająca do 1793 r. w archidiecezji gnieźnieńskiej oraz w archidiaconacie gnieźnieńskim i dekanacie konińskim, po 1815 r. znalazła się w granicach diecezji wrocławsko-kaliskiej (kujawsko-kaliskiej) i dekanacie stawskim.

Zmiany geopolityczne na przełomie XVIII i XIX stulecia spowodowały, że pojawiły się nowe źródła historyczne (o znaczeniu masowym). Od początków XIX w. dysponujemy nowymi źródłami, które są wytworem powstałych urzędów stanu cywilnego, których genezę wiążemy z czasami Księstwa Warszawskiego. Ich urzędnikami z reguły byli duchowni z parafii różnych wyznań, a najczęściej Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Duchowny, jako urzędnik Stanu Cywilnego, był zobowiązany do rejestracji urodzin, małżeństw i zgonów. Poszczególne akta osobowe wpisywał do dwóch ksiąg, prowadzonych na wzór dawnych kościelnych akt metrykalnych. Jedna z tych ksiąg była przekazywana do administracji państwowej; druga – stanowiąca duplikat – znajdowała się w archiwum parafialnym, skąd w XX w. przekazywano je do właściwego archiwum diecezjalnego lub archidiecezjalnego. Zatem pierwszy egzemplarz miał charakter świecki, drugi służył potrzebom Kościoła, gdyż rejestrował przyjęte sakramenty (Chrzest, Małżeństwo, Ostatnie Namaszczenie) oraz odnotowywał zgony.

Akta metrykalne, wytworzone przez Urząd Stanu Cywilnego – podobnie jak metryki – podawały imię i nazwisko osoby urodzonej, wstępującej w związek małżeński, zmarłej, ich filiację (imiona i nazwiska rodziców) oraz imiona i nazwiska dwóch świadków czynności prawnej lub sakramentalnej. Podawane informacje o datach narodzin, zawarcia małżeństwa i zgonu często mogą być mylące (zwłaszcza dotyczące zmarłych osób starszych, oraz ich nieżyjących rodziców).

Drugim źródłem, które należy określić jako masowe, to tzw. schematyzmy, systematycznie publikowane - z reguły co roku - przez poszczególne diecezje i archidiecezję gnieźnieńską. Wydawały go także prowincje poszczególnych zakonów (np. benedyktyni, cystersi, franciszkanie różnych gałęzi, kameduli, itd.).

Z informacji zawartych w schematyzmach dowiadujemy się m.in. o godnościach duszpasterskich kleru katedralnego, kolegiackiego i parafialnego; z czasem i kleru zakonnego. Po kasatach klasztorów w XIX w. do katalogu informacji włączono informacje o dacie urodzin duchownego, święceń prezbiterialnych, objęcia beneficjum. Potem pojawiają się także wiadomości o śmierci duchownych, liczbie mieszkańców poszczególnych parafii. Dla diecezji kujawsko-kaliskiej

119 ADW1., Wiz. 3, k. 163v-165. Wizytator zaznaczył, że na terenie parafii nie było protestantów.

dysponujemy schematyzmami z lat 1818, 1820-1835 oraz następnych lat. Przedmiotem naszych rozważań będą właśnie schematyzmy z lat 1820-1849 i ich zawartość jako podstawa do badań dziejów parafii Kowale Pańskie. Informacje te można zebrać w tabeli.

Parafia Kowale Pańskie w świetle schematyzmów diecezjalnych kujawsko-kaliskich z lat 1820-1849

Rok	Duszpasterz	Liczba mieszkańców	Źródło: Ordo divini, rok, s.	Uwagi
1819	vacat	Brak danych	1820, s. 11	Parafia w dekanacie stawskim
1820	vacat	Brak danych	1821, s. 11	Parafia w dekanacie stawskim
1821	vacat	Brak danych	1822, s. 9	Parafia w dekanacie stawskim
1822	vacat	Brak danych	1823, s. 75	Parafia w dekanacie stawskim
1823	vacat	Brak danych	1824, s. 73	Parafia w dekanacie stawskim
1824	vacat	Brak danych	1825, s. 82	Parafia w dekanacie stawskim
1825				
1826	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	Brak danych	1827, s. 92	
1827	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	Brak danych	1828, s. 102	
1828	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz; kuratus w Dobrej	565	1829, s. 102	
1829	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	565	1830, s. 102	
1830	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	618	1831, s. 93	
1831	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz; kuratus w Dobrej			Egzemplarz schematyzmu nie zachował się?
1832	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz; kuratus w Dobrej	612	1833, s. 83	
1833	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	620	1834, s. 88	
1834	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	624	1835, s. 90	
1839	Kuratus z Dobrej	Brak danych	1840, s. 101	
1840	Kuratus z Dobrej	brak danych	1841, s.	
1841	Kuratus z Dobrej	Brak danych	1842, s. 30	

1842	Kuratus z Dobrej	Brak danych	1843, s. 31	
1843	Andrzej Gajkowski	1836	1844, s. 31	
1844	Andrzej Gajkowski	1836	1845, s. 19	
1845	Andrzej Gajkowski	1836	1846, s. 24	
1846	Andrzej Gajkowski	1836	1847, s. 25	
1847	Andrzej Gajkowski	1836	1848, s. 24	
1848	Andrzej Gajkowski	1836	1849, s. 23	
1849	Andrzej Gajkowski	1836	1850, s. 24	

Uwaga: dane osobowe o duchowieństwie i liczbowe o mieszkańcach dotyczą z reguły roku poprzedzającego wydanie schematyzmu.

Wypada zatem postawić pytanie: kto w czasie wakatu godności plebana (proboszcza) w Kowalach Pańskich pełnił obowiązki duszpasterza, a kto inne (jak np. urzędnika stanu cywilnego)?

Źródła: LBG I, s. 260-261;

Lit.: S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 143; *Diecezja włocławska 2000*, oprac. Ks. W. Frątczak, ks. W. Kujawski, ks. A. Poniński, ks. K. Rulka, ks. L. Urbański, Włocławek 2001, s. 203-205; W. Kujawski, *Diecezja kujawsko-kaliska*, s. 568-569; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 96-105, 147 (aneks X: wykaz proboszczów w Kowalach Pańskich); M. Górzyński, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. II, cz. 2: *Architektura sakralna*, Turek 2014, s. 137-153; W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacji*, cz. 3, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 74(2000), s. 344 (ADWł., rękopis Wiz. 10(204)); Witczak Henryk, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn 1521-2021*, Kawęczyn 2021, s. 193-253;

[pleban]

1608 r. – Mateusz z Chlewa, AAG, E 40; LBG I, s. 260 i przypis;

1639 r. – Jan z Uniejowa, komendarz, AAG E 3, k. 42-42v;

1619 r. – Łukasz, APP, Akta m. Turek I 16, k. 52v-53;

[1553] Podatki płacono od 3 łanów osiadłych [AGAD, ASK I 26, k. 345v].

[1676] Poglównie pobierano od 27 poddanych oraz 2 osób ze stanu szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 231].

[1790] Parafia płaciła podymne od dymu drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 477-478].

MALANÓW [parafia]

Praktycznie już od początków XIX stulecia następowały zmiany w strukturze organizacyjnej Kościoła Powszechnego na interesującym nas obszarze. Wsie Skarżyn i Skarżynek wyjęto z parafii Malanów i przypisano do parafii Przespolew¹²⁰.

W roku 2000 parafia należała do dekanatu Turek. Opieką duszpasterską otaczała wiernych z Miłaczewa oraz Miłaczewskich Młynów.

Lit.: *Diecezja włocławska 2000*, s. 619-622; W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacji*, cz. 3, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 74(2000), s. 345; M. Górzyński, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 2: *Architektura i sztuka sakralna*, Turek 2014, s. 157-170;

¹²⁰ Przewodnik po Guberni Kaliskiej, s. 70-71. Od tego czasu żadna z miejscowości współczesnej gminy Kawęczyn już nie należała do parafii w Malanowie.

MARCJANÓW KOLONIA

Wieś w 1912 r. przynależała do gminy Skarżyn i parafii Przespolew. Właścicielem części gruntów była bliżej nieznana spółka handlowa, a pozostałej części indywidualni właściciele¹²¹.

W okresie międzywojennym wioska przynależała do gminy Skarżyn. 4 kwietnia 1930 spłonęło tu gospodarstwo rolne należące do Józefa Stawickiego¹²².

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 67;

MARIANÓW

Miejscowość – według przewodnika po Guberni Kaliskiej z 1912 r. – przynależała do gminy Kowale Pańskie i parafii Dobra. Właścicielem części gruntów był Robert Szolc oraz dawni czynszownicy, uwłaszczeni zapewne w 1864 r.¹²³

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 67;

MILEJÓW

Wieś szlachecka, parafia Tokary. Dawniej powiat sieradzki i województwo sieradzkie. Miejscowość w źródłach pisanych pojawia się od 1392 r.

W dawnym województwie sieradzkim (przed 1793 r.) leżały dwie wsie Milejów. Jedna (siedziba parafii) we współczesnym powiecie piotrkowskim, druga w powiecie tureckim. Po raz pierwszy o interesującej nas wsi wspomniano w 1392 r. Wówczas dziedzicem był niejaki Miczko, który poświadczył dokument starosty sieradzkiego Jana z Tęczyna dla dominikanów w Sieradzu. W 1394 r. wspomniano o Mikołaju z Milejowa¹²⁴. Miejscowość do schyłku istnienia Królestwa Polskiego i Rzeczypospolitej Obojga Narodów pozostawała własnością szlachecką. Właścicielem Milejowa w 1429 r. był niejaki Mikołaj, znany z 1429 r., kiedy wystąpił jako prokurator arcybiskupa gnieźnieńskiego¹²⁵.

Opublikowane przed kilkunastoma laty Teki Dworzaczka przynoszą nieliczne wpisy do ksiąg grodzkich powiatu konińskiego, sąsiadującego z powiatem sieradzkim. W 1630 r. Aaron Jamiółkowski, syn zmarłego Stanisława poświadczył sumę 6.000 zł, którą otrzymał jako część z zapisanych 10.000 zł w formie długu przez Stanisława Lipskiego, stolnika poznańskiego. Druga suma 2.400 zł pochodziła z wyprawy Małgorzaty z Jastrzębnik Lipskiej zapisanej przez wspomnianego Stanisława Lipskiego szlachetnie urodzonemu Teodozemu z Sienna Sulmowskiemu, synowi Wacława i dziedzicowi Milejowa. Bratem tegoż Teodozego Sulmowskiego był Łukasz, któremu ojciec scedował sumę 6.000 zł, które wówczas przekazał obecnie wspomniany brat¹²⁶.

W roku 1544 dziesięciny z Milejowa zapisano dla kościoła parafialnego w Goszczanowie, o czym informuje regest z nieistniejących już akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich¹²⁷.

Specyfika rękopiśmiennych źródeł historycznych wynika w pewnym stopniu z faktu, że bohaterami sadowych rozpraw, toczących się zarówno przed instancjami powiatowymi (grodzkimi i ziemskimi) oraz kościelnymi (konsystorze generalne i foralne – sądy oficjała) najczęściej były

121 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 82-83.

122 *Kawęczyniak* 2014, nr 8 (340), s. 4.

123 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 84-85.

124 *Materiały do słownika danych ziem łęczyckiej i sieradzkiej I*, s. 202; SG VI, s. 422.

125 KDWV, Nr 492. Dokument ma tylko datę roczną.

126 Teki Dworzaczka, *Księgi grodzkie Konin*, regest 7662 (Nr 46) 1630 (k. 142v).

127 *Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich z lat 1466-1806*, s. 172. Rok wcześniej podobny dokument wstawił arcybiskup zalecając, aby mieszkańcy Wilczkowa dziesięcinę dawali także do Goszczanowa. Być może w tym czasie parafię w Głuchowie afiliowano do parafii w Goszczanowie.

osoby pochodzące ze stanów szlacheckiego, duchownego oraz mieszczańskiego. Stosunkowo rzadko występowały chłopi. Dlatego trudno pisać o mieszkańcach wielu wiosek. Kmiecie z Milejowa w aktach Konsystorza Kaliskiego pojawiają się w latach 1511 r. oraz 1539. Pod pierwszą z tych dat wymieniono Marcina Paszkowica¹²⁸, pod drugą natomiast Michała Koszczybiałka, Stanisław Glasza i Jana Kałużnego¹²⁹. Nie można określić przynależności stanowej niejakiego Benedykta Szymanowicza, znanego z 1539 r.¹³⁰

Dziedzicem dóbr Tokary, do których przynależały również Gozdów oraz Milejów w 1704 r. był Fabian Sokołowski, podstoli ciechanowski. Jako urzędnik mazowiecki, musiał posiadać jakieś dobra w ziemi, gdzie sprawował – wprawdzie tytularny – urząd. I tam bez wątpienia rezydował. Odległość pomiędzy ziemią ciechanowską, a kompleksem dóbr Tokary zapewne nie sprzyjała zarządzaniu. Stąd były one często przedmiotem trzyletnich kontraktów dzierżawnych. O jednym z nich czytamy na kartach księgi grodzkiej kaliskiej, oznaczonej sygnaturą 345 i przechowywanej w Archiwum Państwowym w Poznaniu¹³¹. Podstoli Sokołowski już w 1704 r. zawarł trzyletni kontrakt dzierżawny z Antonim Modlibowskim i jego małżonką Ludwiką z Wolskich. Kontrakt ten prolongowano w 1707 r. na kolejne trzy lata i wyznaczono sumę dzierżawną na 7500 zł w srebrze, stosując przelicznik 1 talar = 7 zł. Przedmiotem kontraktu była wieś Milejów z zasiewkami jarymi i oziminą, bydłem rogatym, nierogatym, budynkami dworskimi, wiejskimi, polami, łąkami, ogrodami, sadami, borami, lasami, poddanymi i wszelkimi innymi przynależnościami, dochodami i zobowiązaniami. Do tych ostatnich należały czynsze wynikające z kontraktów wyderkafowych (zastawnych). Umowa dzierżawna z 23 czerwca 1707 r. wspomina o czynszach należnych dla Stanisława Nekandy Otreпки (sic!) oraz Mikołaja Jabłkowskiego, a ponadto o dziesięcinach. 29 listopada 1717 r. sąd grodzki w Sieradzu za zgodą obu stron procesowych umorzył postępowania z powództwa kapituły kolegiackiej w Uniejowie przeciwko Janowi Modlibowskiemu i jego małżonce Katarzynie z Zajączków o niepłacenie czynszów zapisanych 7 września 1683 r. na Milejowie¹³². 11 sierpnia 1739 r. przed sądem grodzkim kaliskim występował Jan Czyżewski, który zeznał, że ureguluje należności z tytułu zapisu czynszów na potrzeby Bursy *Czyżewiana* w Kaliszu, zabezpieczone na dochodach z Tokar i Milejowa¹³³. Na Milejowie, jak wynika z zapisu sądowego w grodzie konińskim z 1751 r. były zapisane pewne sumy Stanisława Czyżewskiego i jego małżonki Ewy z Linowskich. Tego roku obwarowano je wznawiając kontrakt z 1744 r., zawarty z posesorami Szydłowic, małżonkami Franciszkiem i Marianną Modlibowskim¹³⁴. W roku 1751 pewne prawa do sumy 4.500 zł zapisanej na dobrach Sadłowice i Milejów mieli Franciszek i Marianna Modlibowscy. Wspomniana suma była niegdyś zapisana przez Stanisława Czyżewskiego i jego małżonkę Ewę z Linowskich dla Wojciecha Głóskowskiego, żonatego z Ewą z Bielskich. Tego roku wspomniane należności zostały scedowane Franciszkowi Klińskiemu, sędzicowi ziemskiemu czewskiemu¹³⁵.

W księdze grodzkiej kaliskiej przechowywanej w Archiwum Państwowym w Poznaniu opatrzonej sygnaturą 461, z 1785 r. zachował się wpis dotyczący Milejowa. 25 czerwca 1782 r. Szymon i Kacper z Zabłocia Zabłoccy zawarli kontrakt kupna-sprzedaży z Andrzejem z Kawieczyna (sic!) Kawieckim i za sumę 23.343 zł i 5 gr kupili część Milejowa¹³⁶. Jednakże z tego powodu wynikły pewne spory, które rozstrzygnięto podczas sądu zjazdowego w Milejowie, gdzie – na mocy

128 ADWl., Kon.Kal. 09, k. 168v

129 ADWl., Kon.Kal. 13, k. 199v.

130 ADWl., Kon. Kal. 13, k. 199v.

131 APP, ks. grodz. Kalisz 345, k. 348-350v.

132 S. Librowski, *Inwentarz realny ADWl.*, t. 3, s. 299 nr 1658

133 S. Librowski, *Inwentarz realny ADWl.*, t. 4, s. 286 nr 2266.

134 Teki Dworzaczka, *Księgi grodzkie Konin*, regest 14176 (Nr. 78) 1751 (k. 514). Tu wiadomość, że tego roku Zofia z Bielskich, wraz z małżonkiem Wojciechem Głóskowskim, dawni posesorzy Szydłowic, scedowali te sumy Franciszkowi Klińskiemu, sędzicowi czewskiemu.

135 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie i ziemskie Konin, regest 14176 (nr 78, k. 514).

136 APP, ks. grodz. Kalisz 461, k. 153-153v.

wyroku sądu trybunalskiego (Trybunału Koronnego w Piotrkowie Trybunalskim) zostali wwiązani (prawnie wprowadzeni w prawa własności) w te dobra 5 marca 1785 r. Stosowny dokument w księdze grodzkiej kaliskiej oblatowano (wpisano) 23 czerwca 1785 r. Roczny dochód z dóbr milejowskich szacowano na 2.400 zł. Z sumy tej jednak należało 1.167 z i 6 gr przeznaczyć na przewóz dla osób, które miały prawa do czynszów rocznych od sum zabezpieczonych na tej majątku. Wśród nich byli spadkobiercy Malskich, zapewne znanej rodziny szlacheckiej. Od sumy 1.200 zł należał się czynsz roczny dla kościoła w Uniejowie oraz od sumy 2.000 zł dla kościoła koźmińskiego (w mieście Koźminku). Dziesięciny należały się parafii w pobliskich Tokarach, do której należał Milejów. W sumie, nowym właścicielom pozostawało niewiele...

W księgach sądowych różnych powiatów i województw kaliskiego oraz sieradzkiego odnajdujemy tzw. abjuraty, czyli składane pod przysięgą zeznania o zniszczeniach wojennych, pożarach, powodziach, epidemiach i innych klęskach elementarnych. Te zeznania zawierające informacje o wielkości poniesionych strat były podstawą do tzw. libertacji, czyli zwolnień podatkowych. W zależności od ich wielkości libertacja mogła trwać od paru do kilkunastu lat. Nie zawsze zeznania składano we właściwym grodzie, czyli w stolicy powiatu sądowego, w którego granicach leżała dana miejscowość. Tak było m.in. z Tokarami, leżącymi w powiecie sieradzkim. W roku 1624 w wigilię św. Jana Chrzyciela, czyli 23 czerwca tego roku, w kancelarii sądu grodzkiego w Kaliszu zjawił się ministeriał (królewski woźny sądowy), niejaki Waclaw Chabry z Milejowa, który wraz z innymi osobami pochodzącymi ze stanu szlacheckiego zeznał, że w piątek w oktawie Bożego Ciała, w Tokarach zdarzył się wielki pożar (*magnam conflagrata*), który zniszczył wielki dom (może dwór?) oraz spustoszył wiele pól i był przyczyną uśmiercenia 47 zwierząt (*bisulcos* – zwierzęta parzystokopytne)¹³⁷. Spowodował także poważne zniszczenia w gospodarstwach pięciu kmieci. Tokary wówczas były własnością Romana Sulmowskiego, dziedzica pobliskiego Milejowa¹³⁸.

Owalny kopiec zachowany w Milejowie to relikw dawnej rezydencji obronnej, na którym w XVII – XVIII wzniesiono murowany dwór. L. Kajzer przypuszczał, że jego metryka może sięgać XVI stulecia. Brak źródeł oraz nikle zainteresowanie archeologów i historyków tym obiektem powodują, że do tej pory nie został on kompleksowo przebadany. Wydaje się, że pewne nowe dane o przeszłości rezydencji oraz Milejowa mogą przynieść badania archiwalne postulowane przez L. Kajzera¹³⁹. Pewne wskazówki odnośnie dworu na kopcu w Milejowie znajdują się w wizji wsi z 18 października 1738 r. i oblatowanego w 1738 r.¹⁴⁰ Tego roku istniał dwór, koło którego znajdował się lamus murowany z podpiwniczeniem. Wspomniano także o opustoszałym dworze na kopcu. Inwentarz wymienia zabudowę włościąńską i określa stan techniczny chałup. Opisuje także o zasiewy. Do kategorii kmieci zaliczono Brykcego, do chałupników Gardzie, Domagałę, Grzełę, Michała, Płaskuna oraz Adama; do zagrodników: Płaskunka, Brykcego, Kurzawę, Marka; a do komorników: Wojtka, Olejniczkę, Kowalczyka, Kurzawinę, Kołodzieja, Kowala i Owczarza. W 1912 r. była to wieś folwarczna w gminie Kowale Pańskie i parafii Tokary. Właścicielami gruntów byli włościanie, którym nadano ziemię w 1864 r.¹⁴¹

Źródła: 1784 r. – właściciel Jan Jackowski, APP, ks. grodz. Kalisz 453, k. 469 (wymieniony 25 listopada 1784 r.);

- kontrakt, APP, ks. grodz. Kalisz 345, k. 348 n.

ADWł., dok. nr 1658, 2266 z lat 1717-1739;

137 APP, ks. grodz. Kalisz 255, k. 299-299v.

138 Wspomniany Roman Sulmowski tego roku miał sprawę z Teofilą z Kwiatkowskich, wdową po Andrzeju Brzechwie i jej synem Marcinem Brzechwą o sumę 2000 zł. APP, ks. grodz. Kalisz 255, k. 318; zobacz także k. 299v-300 (spór Waclawa Sulmowskiego z Brzechwami).

139 L. Kajzer, *Zamki i dwory obronne w Polsce centralnej*, Warszawa 2005, s. 226.

140 APP, ks. grodz. Kalisz 353, s. 1383-1386, 1386-1387 (k. 743-744v; noty urzędowe).

141 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 88-89.

Inwentarze: Znana jest zabudowa wsi, opisana w inwentarzach z lat: **1778 r.** - AGAD, ks. grodz. Sieradz, Rel. 157, k. 479-480, 576-578, 580-581; **1792 r.** - AGAD, ks. grodz. Sieradz, 188, k. 437-480 (?);

1784 r. – także Skęczniew, APP, ks. grodz. Kalisz 453, k. 468v-469;

Lit.: SG VI, s. 422; St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. 1, s. 202; *Słownik Królestwa Polskiego IV*, s. 422; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 51-52, 67-68; A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku*, s. 27, 63, 69, 141, 172, 214, 270, 306, 404, 405; A. Szymczakowa, *Nobiles Siradiensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011, s. 78, 146, 149, 150, 202, 184, 234, 291, 440, 487, 488; A. R. Tyczyno, *Bogata historia Milejowa*, Kawęczyniak 2009, nr 6 (282), s. 405; E. Wypyszyński, *Milejów – dzieje wsi warte odtworzenia*, Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 12-15;

[**1496**] W części Świętosława było 6 łąnów osiadłych, a w części Jakuba – 4 i pół łąny [Pawiński II, s. 173].

[**1511**] W części Ziemięckiego były 3 łąny osiadłe, a w części Jakuba 2 łąny osiadłe [Pawiński II, s. 185].

[**1518**] Pobór od 3 łąnów osiadłych w części Ziemięckiego oraz 2 łąnów w części Jakuba [Pawiński II, s. 185].

[**1553**] We wsi uprawiano 5 łąnów [Pawiński II, s. 226; AGAD, ASK I 26, k. 346]. Pobór obejmuje wszystkie działy.

[**1576**] Powierzchnię gruntów osiadłych określono na 7 i pół łąna [Pawiński II, s. 226]. Pobór obejmuje dział Sulimowski.

[**1673**] Poglówne pobierano od 58 poddanych (po 1 zł od osoby) [AGAD, ASK I 74, k. 281].

[**1676**] Poglówne płacono od 28 poddanych i 2 osób pochodzenia szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230].

[**1683**] Pobór od ćwierćdymu [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[**1684**] Podatki płacono od 6 kmieci, 2 zagrodników 4 chałupników, karczmy, owczarza, włodarza oraz pastucha; wysokość świadczeń fiskalnych określono na 4 fl 6 gr [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 154].

[**1734**] We wsi był ćwierćdym [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 200].

[**1788**] Podymne uiszczano do 28 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 93(106)].

[**1790**] We wsi było 30 dymów pierwszej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459-460].

[**1793**] Pobór w wysokości 179 zł 20 gr 3 den [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 553].

Uwaga: Z Milejowa pochodzili: - Mikołaj, pleban w *Lutholtowie*, ADWł., Kon.Kal. 5, k. 304, 305; - Paweł z Milejowa, komendant (komendarz) w Zborowie koło Cekowa, ADWł., Kon.Kal. 6, k. 117¹⁴².

MIŁACZEW

Miejscowość w źródłach pisanych pojawia się od 1386 r.

Wieś w gminie Skarżyn i parafii Malanów. W 1912 r. jej powierzchnię określono na 117 mórg i 137 prętów. Właścicielami gruntów byli mieszkańcy, którym je nadano w czasie reformy 1864 r.¹⁴³

142 Informacje na ten temat uzyskałem od Pana Adama Kozaka, za co serdecznie mu dziękuję.

143 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 88-89.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 251 (dziesięcina, płacona kapitule uniejowskiej w XVI w.);

Lit.: St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. 1, s. 203.

MIŁACZEW GÓRNY

Wieś szlachecka, parafia Malanów [LBG II, s. 70]. Wieś w roku 1792 dziedziczył Ludwik Czyżewski¹⁴⁴ [ADWł. Dok. nr 2669].

Źródła: 1781 r. – APP, ks. grodz. Kalisz 442, k. 42-45v (nie wiadomo o który Miłaczew chodzi); 1791 r. – ADWł., dok. 3340;

Lit.: S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. I, s. 203; A. Szymczakowa, *Nobiles Siradenses*, s. 286, 294, 374, 394, 396, 397, 469 (jako Miłaczew).

[1511] Rejestr poborowy wymienia wieś Miłaczew *Joannis* pobór od 2 łanów. Druga wieś Miłaczew *Baccalarii* płaciła pobór od 5 łanów, młyna oraz karczmy [Pawiński II, s. 185].

[1518] Rejestr poborowy (powtarza wszystkie dane z 1511 r.) wymienia wieś Miłaczew *Joannis* pobór od 2 łanów. Druga wieś Miłaczew *Baccalarii* płaciła pobór od 5 łanów, młyna oraz karczmy [Pawiński II, s. 185].

[1553] Podstawą opodatkowania było półtora łana osiadłego [Pawiński II, s. 226]. Malanów Górny.

[1576] Podstawa obciążeń fiskalnych były 3 łany osiadłe [Pawiński II, s. 226]. Malanów Górny.

[1788] Pobór od 25 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 93(106)]. Wieś określona jako Miłaczew.

[1789] Podymne uiszczano w wysokości 22 zł 15 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 322].

Uwaga: Czy z Miłaczewa pochodził Wojciech Miłaczewski, kanonik katedralny włocławski w 1745 r., ADWł., dok. nr 1018-1019;

MIŁACZEWEK

Wieś szlachecka, parafia Malanów. Wieś w roku 1792 dziedziczył Ludwik Czyżewski.

Lit.: <http://www.stowarzyszenie-kmieciak.blog.onet/2007/11/>; Tekst: *Miłaczewek*;

MŁODZIANÓW

Najstarsze znane nam wzmianki o Młodzianowie pochodzą z 1879 r. Miejscowość wówczas należała do parafii Przespolew.

W latach drugiej wojny światowej na terenie Młodzianowa i okolicznych miejscowości funkcjonowało getto wiejskie, które zlikwidowano w lipcu 1942 r., wywoząc ludność żydowską do obozu zagłady w Chełmnie nad Nerem. Getto zajmowało powierzchnię 1711 ha należącą do następujących miejscowości: Młodzianów, Czachulec Nowy, Młyny Miłaczewskie, Chuby, Nowy Świat, Żabiniec (Kolonja Marcjanów A), Bielawki, Józefina, Niedźwiady, Leśnictwo, Dzierzbotki, Dzierzbotki Cegielna, Pacht.

W 1966 r. uroczyscie oddano do użytku budynek szkolny (Tysiąclatka). Wcześniej funkcjonująca tu szkoła prowadziła zajęcia z dziećmi w salach wynajmowanych od osób prywatnych. Szkoła

144 ADWł. Dokument 2669.

zakończyła działalność w 1992 r. Kolejnym użytkownikiem opuszczonych zabudowań była Fundacja Barka, kierowana przez Tomasza i Barbarę Sadowskich, która przejęła szkołę i ulokowała tu ośrodek pomocy społecznej (8 kwietnia 1998). Jej działalność wygasła w 2010 r. Przez niespełna kolejne dwa lata w Młodzianowie istniało Centrum Integracji Społecznej. Kolejną instytucją funkcjonującą w murach dawnej szkoły podstawowej został Środowiskowy Dom Samopomocy, którym od początków istnienia kieruje Teresa Michalska, wcześniej pracująca w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Centrum Integracji Społecznej było placówką funkcjonującą na pograniczu pomocy społecznej, jak i wsparcia zawodowego poprzez kształcenie w ramach zajęć warsztatowych, przygotowujących podopiecznych do pracy jako osoba opiekująca się dziećmi, prowadząca prace porządkowo-ogrodnicze, działalność rękodzielniczo-krawiecką, agroturystyczną oraz budowlano-remontową. W zajęciach CIS uczestniczyło 8 osób.

Na terenie wsi od 2013 r. działa Środowiskowy Dom Samopomocy, w którym pod fachową opieką w roku 2020 przebywało 14 osób dotkniętych chorobami psychicznymi, 12 z dysfunkcjami umysłowymi oraz 5, których dolegliwości wynikają z innych powodów. W ŚDS istnieją pracownie teatralna, plastyczno-rękodzielnicza, sala terapii ruchowej, pokój wyciszenia oraz pomieszczenia socjalne¹⁴⁵.

Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy zajmującego się opieką osób niepełnosprawnych toczy się w jasno określonym rytmie czasu, wyznaczonego nie tylko świętami kościelnymi, ale i rytmem słońca. To wigilia bożonarodzeniowa, śniadanie wielkanocne, dni matki, dziadka, chłopaka, dzień zaduszny, andrzejki, a także Święto Pieczonego Ziemniaka, które stało się już doroczną wizytówką Domu w Młodzianowie. W kalendarium cyklicznych wydarzeń wpisują rocznicowe obchody powstania Domu, wycieczki, turniej bilardowy itp. imprezy.

Zrozumienie człowieka chorego, często marginalizowanego w rodzinnym domu, wymaga od opiekunów niezwykłej wrażliwości, ułatwiającej dotarcie do psychiki podopiecznego. Nic też dziwnego, że grono pensjonariuszy ośrodka w Młodzianowie, znajduje tu pełne zrozumienie oraz możliwość realizacji swoich marzeń. Czuć tu serdeczną atmosferę wzajemnego zaufania i zrozumienia.

Bogaty program oferowany podopiecznym, nie jest określany postrzeganiem ich intelektualnych predyspozycji, lecz ich możliwościami włączenia się w wydarzenie, czy to piknik, czy też wycieczkę, spektakl teatralny, działanie artystyczne, warsztaty. Postrzeganie otaczającej go przyrody to główna idea realizowana podczas wycieczki, rajdu. Każda turystyczna wyprawa do jakiegokolwiek miejscowości, ma spełniać inne zadanie edukacyjne, terapeutyczne. Łączy jednak je wspólna idea – to kreacja zintegrowanej grupy ludzi, czujących we wzajemnym przebywaniu bezpieczną wspólnotę. Podopieczni z Młodzianowa, jako turyści lub pielgrzymi, przebywali w Biskupinie, Ciechocinku, Częstochowie, Licheniu, Poznaniu (Palmiarnia), Siedlątkowie, Ślesinie (rejs stateczkiem po jeziorze), Uniejowie, Wrocławiu. Bardzo często są organizowane wyjazdy na widowiska teatralne w pobliskim Kaliszu, Łodzi, a nawet w Warszawie.

Pacjent – człowiek, obecny fizycznie w działaniu podejmowanym przez personel Domu, staje się tej bohaterem terapii, która zmierza nie tylko do nauki elementarnych czynności, prac wymagających intelektualnej obecności w przedsięwzięciu. Staje się osobą, której *psyche* osiąga stan bezstresowej obecności w grupie. Komunikacja pomiędzy personelem opiekuńczym a pensjonariuszami oraz w gronie pensjonariuszy sprzyja osiągnięciu stanu, potocznie nazywanego pokojem ducha, czy też Świętym Spokojem (lecz nie w pejoratywnym tego słowa znaczeniu).

Oferta programowa ośrodka w Młodzianowie zmierza do integracji z potencjalnie wykluczonymi. Dom zaprasza do współdziałania mieszkańców sołectwa, gminy, a także sąsiednich gmin. Podtrzymuje kontakty z podobnymi placówkami w Żericach (gmina Dobra), Miłaczewie (gmina Małanów).

145 T. Michalska, *Rok 2020 w Środowiskowym Domu Samopomocy w Młodzianowie*, Kawęczyniak 2021, nr 3 (423), s. 14-15.

Źródła: w opracowaniu poświęconym działalności Środowiskowego Domu Samopomocy wykorzystano jego kronikę, udostępnioną dzięki życzliwości Pani Dyrektor Teresy Michalskiej, za co serdecznie dziękujemy.

Lit.: *Młodzianów we wspomnieniach*, red Karolina Wójtowicz, Kawęczyn 2018.

MYSZKOWICE

Obecnie część wsi Żdźary, niegdyś samodzielna wieś należąca do rodziny Myszkowskich.

Lit.: A. R. Tyczyno, *Myszkowice Myszkowskich*, Kawęczyniak 2009, nr 11 (287), s. 4.

NOWY ŚWIAT

Wieś w 1912 r. należała do gminy Kowale Pańskie i parafii Dobra. Właścicielami gruntów uprawnych i innych byli dawni czynszownicy, zapewne uwłaszczeni w 1864 r.¹⁴⁶

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 68.

OKRĘGLICA

Wieś szlachecka, parafia Tokary.

Miejscowości nie uwzględniają *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*. Zatem miejscowość nie pojawia się w źródłach przed 1401 r. Wspomina o niej rejestr poborowy powiatu sieradzkiego z 1496 r. oraz księga uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej z początku XVI w.

Wizytacja z 1825 r., podaje, że we wsi znajdowała się rezydencja dworska.

Wieś w 1880 r. zamieszkiwało 26 rodzin chłopskich, uprawiających role o łącznej powierzchni 91 mórg. Wieś należała do dóbr Chocim¹⁴⁷.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 251 (dziesięcina, płacono kapitule uniejowskiej w XVI w.).

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 46; 68; W. Kujawski, *Reperatorium ksiąg wizytacji*, cz. 3, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 74(2000), s. 349.

[1496] Pobór od 4 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 173].

[1511] Pobór od 2 i pół łana osiadłego [Pawiński II, s. 185].

[1518] Podatki płacono od 2 i pół łana osiadłego [Pawiński II, s. 185].

[1553] Pobór od 2 i pół łana [Pawiński II, s. 226; AGAD, ASK I 26, k. 346 – 2 łany].

[1576] Pobór od 4 łanów [Pawiński II, s. 226].

[1673] Poglówne pobierano od 30 poddanych (po 1 zł od osoby) [AGAD, ASK I 74, k. 281].

[1683] Podymne uiszczano od ćwierćdymu osiadłego [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[1684] Podatki płacono od 5 kmieci, 2 zagrodników, włodarza, mielcarza; wysokość opodatkowania określono na 3 fl 3 gr [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 154].

[1734] Podymne uiszczano od ćwierćdymu [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 200].

[1788] Wieś miała 10 dymów [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 93(106)].

¹⁴⁶ Przewodnik po Guberni Kaliskiej, s. 96-97.

¹⁴⁷ SG. I, s. 598.

PACHT

Właścicielem osady, leżącej w gminie w 1912 r. był K. Biernacki¹⁴⁸. Jej dzieje są trudne do odтворzenia.

PRZESPOLEW [parafia]

Kościół w Przespolowie (dekanat kaliski), był miejscem praktyk religijnych dla wiernych Kościoła Rzymsko-Katolickiego zamieszkujących w Będziechowie, Czachulcu, Marcjanowie, Młodzianowie, Nowym Świecie, Skarżynie i Skarżynku¹⁴⁹.

Lit.: *Diecezja włocławska 2000*, s. 598;

SIEDLISKA

Według *Przewodnika po Guberni Kaliskiej* wieś należała do gminy i parafii Kowale Pańskie¹⁵⁰. Właścicielami gruntów użytkowanych rolniczo byli mieszkańcy, którzy pola uprawne uzyskali w wyniku reformy uwłaszczeniowej w 1864 r. oraz Robert Szulc.

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 68-69;

[1496] Pobór od 5 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 173].

[1553] Podatki płacono od 2 łanów osiadłych [AGAD, ASK I 26, k. 345v]. Parafia Psary.

SIEWIERUSZKI MAŁE

W 1624 r. Walenty Kaczkowski z małżonką Barbarą z Czackich, całą wieś Siewieruszki Małe za sumę 8.000 zł sprzedali Jakubowi Kielczewskiemu i jego żonie Mariannie z Sulmowskich¹⁵¹.

Marcjan Kwiatkowski, syn Andrzeja w 1643 r. występował w imieniu Marianny z Sienna Sulmowskiej, dziedziczki Siewieruszek, wdowie po Jakubie Kielczewskim, w jej sporze z Adamem z Wyszyny Grodzieckim, kasztelanem międzyrzeckim, dziedzicem Rzgowa pod Koninem i Wyszyny pod Turkiem¹⁵². Stanisław Pogorzelski, syn Jana i Katarzyny, dziedziczył Siewieruszki, które w 1663 r. zastawił Władysławowi Helmichtowi i jego małżonce Florentynie ze Skrzypińskich¹⁵³.

Na wsiach szlacheckich bardzo często dokonywano zapisów sum wiennych i posagowych oraz dożywocia. Również zapisywano inne sumy. Tak było z Siewieruszkami, na których ciążyły prowinie od sumy 3.000 zł należne córkom Anny Boguckiej z pierwszego małżeństwa z Adamem Drozdowskim, jak i z drugiego z Marcinem Różyckim. Teresa Drozdowska oraz siostry Konstancja i Marianna Różyckie po śmierci matki w 1695 r. scedowały te sumy dziedzicowi Siewieruszek, niejakiemu Tomaszowi Kwiatkowskiemu¹⁵⁴. Właścicielem części Siewieruszek Małych i Siewieruszek Wielkich w 1758 r. był Wawrzyniec z Zabłocic Zabłocki, który małoletniej córce Mariannie, zrodzonej z małżeństwa z Eleonorą z Ostembergów, zapisał sumę 20 zł¹⁵⁵, a w 1763 r. Maciej Zabłocki, który wypuścił je w trzyletnią dzierżawę Walentowi Żeromskiemu, synowi

148 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 102-103.

149 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 48-49.

150 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 124-125.

151 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Rezygnacje XVI wiek, regest 3250 (nr 10, k. 243).

152 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Konin, regest 8520 (nr 51, k. 100).

153 APP, Teki Dworzaczka, ks. grodz. i ziemskie Pyzdry, cz. 1, regest 5535 (nr 153, k. 173).

154 [Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 3176 (nr 153, k. 272).

155 APP, Teki Dworzaczka, ks. grodz. i ziemskie Poznań, Inskrypcje XVII/XVIII wiek, regest 9961 (nr 1325, k. 167v).

Józefa i Marianny z Nieradzkich. Strony uzgodniły, że na tych dobrach będzie możliwe dokonanie zapisu sumy posagowej 6.000 zł dla Brygidy Zabłockiej, córki Macieja Zabłockiego¹⁵⁶. Maciej Zabłocki jako dziedzic Siewieruszek Małych i Siewieruszek Wielkich w 1766 r. został skwitowany z sumy 1.200 zł przez Wojciecha Małachowskiego, syna Jana i Doroty z Potockich¹⁵⁷. Z kolejnego rejestru zamieszczonego w Tekach Dworzaczka z 1769 r. dowiadujemy się, że Wojciech Małachowski planował małżeństwo z Marcjaną Zabłocką, córką wspomnianego Macieja oraz niejakiej Kowalskiej. I z tego powodu dokonał zapisu 15.000 zł na Siewieruszkach Małych, które były jego wsią dziedziczną¹⁵⁸.

W roku 1778 toczyła się sprawa pomiędzy Józefem Bogdańskim z Wszółowa i Jankowa w powiecie kaliskim, a właścicielem Wawrzyńcem Zabłockim, o części wsi Siewieruszki¹⁵⁹. Kolejnym właścicielem Siewieruszek Małych i Siewieruszek Wielkich, wspomnianym w 1791 r., był Maciej Zabłocki, wojski sieradzki, syn Jana i Heleny z Potockich, który te dobra przekazał synom Andrzejowi i Ignacemu, zrodzonym z małżeństwa z wówczas już nieżyjącą Barbarą Kowalską, córką Maksymiliana Kowalskiego i Teresy Bojanowskiej¹⁶⁰.

Wieś w 1912 r. znajdowała się w granicach gminy Kowale Pańskie i parafii Tokary. Jej powierzchnię określono na 211 mórg i 210 prętów¹⁶¹. Właścicielami części gruntów byli włościanie uwłaszczeni w 1864 r. oraz Marcin Kasprzak.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 250; AGAD, ks. grodz. Sieradz 101, k. 83-83v (spory graniczne pomiędzy Potworowem, Siewieruszkami, Kawęczynem toczące się w latach 1437-1777).

Lit.: St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. II, s. 96 (tylko jedna wieś Siewieruszki bez rozbitcia na dwie odrębne osady; w hasle jednak podano informacje o Siewieruszkach Małych i Siewieruszkach Wielkich).

[1496] Pobór od 6 i pół lana osiadłego [Pawiński II, s. 173].

[1553] Podatki płacono od 3 lanów osiadłych [AGAD, ASK I 26, k. 345v]. Parafia Tokary.

[1673] Poglówne pobierano od 113 poddanych (po 1 zł od osoby) [AGAD, ASK I 74, k. 281].

[1676] Poglówne płacono od 6 poddanych i 3 osób pochodzenia szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230]. Jako Siewieruszki Minus.

SIEWIERUSZKI WIELKIE

Wieś szlachecka, parafia Tokary. Miejscowość wzmiankowana w 1391 r. (jako jedna wieś). W początkach XVI w. występują Siewieruszki Małe i Siewieruszki Wielkie¹⁶². Po raz pierwszy miejscowość wspomniano w 1391 r. Do drugiej połowy XV stulecia w źródłach wymieniano wieś Siewieruszki (Siewieruszowice). Jej właścicielami w końcu XIV w. byli Mikołaj i Sławnik (1391 r.), Miczko (1392), Wojciech (1399 r.)¹⁶³. Dopiero w 1496 r. wspomniano o Siewieruszevicach (Siewieruszkach) Wielkich i Małych (Siewieruszki *Maior et Minus*). Ich istnienie potwierdza także zapis w *Liber beneficiorum* archidiecezji gnieźnieńskiej z około 1511 r.¹⁶⁴ Podział

156 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 6387 (nr 204/205, k. 93v).

157 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 6625 (nr 206/208, k. 121v).

158 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 6791 (nr 209/213, k. 15v).

159 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 8318 (nr 228, k. 372).

160 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 843 (nr 231, k. 387).

161 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 124-125.

162 LBG I, s. 405; II, s. 68.

163 S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej II*, s. 96; SG X, s. 602.

164 LBG II, s. 67-68.

na dwie miejscowości mógł być wynikiem sprzedaży części wsi nowym właścicielom, podziałów rodzinnych lub też pewnych procesów osadniczo-demograficznych. W kolejnych stuleciach nastąpiła powtórna zmiana nazw miejscowości i ostatecznie w XIX w. przyjęły się określenia Siewieruszki Małe i Siewieruszki Wielkie, która obowiązuje do czasów nam współczesnych.

Anna z Siewieruszek (z których?) po śmierci brata Mikołaja w 1457 r. wraz z siostrami Elżbietą, Beatą i innymi krewnymi dokonała podziału dóbr. Jej przypadła część Siewieruszek Małych oraz Tądów¹⁶⁵. Wcześniej Anna pozywała Jana z Dziewiątki o napasć na domostwo w Siewieruszkach Dużych i grabież konia, kuszy oraz łyżek i innych przedmiotów wartości 30 grzywien. Pewne części Siewieruszek, jak wynika z aktu z 30 sierpnia 1479 r. należały do Katarzyny Piaskowskiej, która wówczas sprzedała m.in. 6 zagonów pola Dorocie, Agnieszce i Małgorzacie córkom zmarłego Świętosława z Milejowa¹⁶⁶. Dopiero publikowane źródła historyczne z XVII i XVIII stulecia przynoszą bogatszy materiał faktograficzny związany z dziejami Siewieruszek. Wiadomo, że w 1612 r. Walenty Kaczkowski zapisał 2.000 sumy posagowej swojej drugiej małżonce Barbarze z Czapskich i zabezpieczył je na dochodach z połowy wsi Siewieruszki Małe¹⁶⁷. Wspomniany Walenty Kaczkowski wraz z małżonką Barbarą w 1624 r. sprzedali tę miejscowość Jakubowi Kielczewskiemu i jego żonie Mariannie z Sulmowskich. W zamian za tę majątność otrzymali 8.000 zł¹⁶⁸.

Kolejnym właścicielem Siewieruszek (nie wiadomo których, czy też obu wsi, tj. Małych i Wielkich) był Marcjan Kwiatkowski, syn Andrzeja, żonaty z Marianną z Sienna Sulmowską, wdową po Jakubie Kielczewskim, wymieniony w 1643 r. Tego roku dokonał kwitacji Adama z Wyszyzny Grodzieckiego, kasztelana międzyrzeckiego, właściciela dóbr Rzgów i Wyszyzna. Grodziecki wraz z Zygmuntem Twardowskim zapewne byli zastawnymi posesorami Siewieruszek, których reprezentował plenipotent i sługa Grodzieckiego, niejaki Wojciech Pacinowski¹⁶⁹.

Nie wiemy w jaki sposób Siewieruszki Wielkie dostały się do rąk Stanisława Pogorzelskiego, syna Jana i Katarzyny. Zapewne stało się to na drodze dziedziczenia, gdyż pewne prawa do tej wsi miał także Baltazar Lubomski, syn Stanisława, brat cioteczny wspomnianej Katarzyny z Pogorzeli. Wszyscy wymienieni występują w 1663 r. na akcie aprobaty zastawu tychże Siewieruszek niejakiemu Władysławowi Helmichtowi i jego małżonce Florentynie ze Skrzypińskich¹⁷⁰. Z kolejnej wzmianki z 1666 r., zachowanej w księgach grodzkich kaliskich dowiadujemy się, że Florentyna Helmicht (Chelmicht) była rodzoną siostrą Stanisława Skrzypińskiego. Wynika to z aktu kwitacji Samuela Boguckiego i jego małżonki Katarzyny Pogorzelskiej z sumy 300 zł, stanowiącej część sumy 4.000 zł, niegdys zapisanej *sposobem zastawnym* na Siewieruszkach¹⁷¹.

Władysław Bogucki, żonaty z Anną Torzewską posiadał Siewieruszki Małe w 1685 r. Tego roku małżonkowie zawarli trzyletni kontrakt dzierżawny z Maciejem Biskupskim i jego małżonką Marią ze Szczawińskich i ustalili, że roczna opłata wynikająca z tego tytułu wyniesie 700 zł¹⁷². Dziesięć lat później Teresa Drozdowska, córka Adama i Anny z Boguckich wraz z Konstancją i Marianną Różyckimi, córkami wspomnianej Anny Boguckiej z małżeństwa z Marcinem Różyckim cedowały swoje roczne prowizje z Siewieruszek (bez wątpienia z Siewieruszek Małych) od sumy 3.000 zł zapisanej na tej wsi dla Tomasza Kwiatkowskiego, który w dokumencie został nazwany jej dziedzicem¹⁷³. Wspomniany Tomasz Kwiatkowski, syn Jana i Anny z Mikołajewskich, jako właściciel interesującej nas miejscowości został wspomniany w 1698 r. W cytowanym źródle wspomniano, że w 1692 r. wieś przejął z rąk Władysława Boguckiego, syna Samuela, któremu

165 A. Szymczakowa, *Nobiles Siradenses*, s. 465.

166 Tamże, s. 150.

167 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#2517 (Nr. 8, f. 91). Pierwszą małżonką Kaczkowskiego była Katarzyna Bartochowska.

168 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#3250 (Nr. 10, f. 243).

169 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KONIN.X#8520 (Nr. 51, f. 100).

170 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\PYZDRY_1.X#5535 (Nr. 153, f. 173).

171 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#782 (Nr. 126, f. 776).

172 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#2265 (Nr. 143, f. 110).

173 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#3176 (Nr. 152, f. 272).

w zamian miał dać sumę 13.000 zł¹⁷⁴. Do transakcji jednak nie doszło, gdyż Kwiatkowski nie spłacił tej sumy i w tej sytuacji został zobowiązany od odsprzedania Siewieruszek poprzedniemu właścicielowi za taką samą sumę.

Przez dłuższy czas księgi grodzkie kaliskie milczą o Siewieruszkach. To wydaje się bardzo zrozumiałe, gdyż wieś była położona w dawnym województwie sieradzkim i powiecie sądowym sieradzkim. Dopiero w 1754 r. wymieniono Wojciecha Małachowskiego, syna Jana Franciszka oraz księdza Potockiego, kantora łączyckiego, współspadkobiercę Siewieruszek Małych i Siewieruszek Wielkich, którzy sprzedali te posiadłości Maciejowi Zabłockiemu, synowi Jana i Heleny Potockiej za 10.000 zł¹⁷⁵. Dziedzicem działów (części) Siewieruszek Małych i Wielkich w 1758 r. był Wawrzyniec na Zabłociach Zabłocki, który małoletniej córce Mariannie zrodzonej z małżeństwa z już zmarłą Eleonorą z Ostembergów primo voto Cerekwicką zapisał niewielką sumę 20 zł węgierskich¹⁷⁶. Zabłoccy dziedziczyli w Siewieruszkach Małych jeszcze w 1763 r. Tego roku Maciej Zabłocki, te dobra zastawił na trzy lata Walentynowi Jaxa Żeromskiemu, synowi Józefa i Marianny z Nieradzkich za sumę 22.000 zł. Nowy właściciel zobowiązał się, że na połowie Siewieruszek Małych i Wielkich zapisze na poczet posagu sumę 6.000 zł należną Brygidzie Zabłockiej, córce Macieja i Barbary Kowalskiej, dziedziców Skarżyna, Siewieruszek Małych i Wielkich¹⁷⁷. Drugą część działu Siewieruszek (których?) posiadał Wojciech Małachowski, syn Jana i Doroty z Potockich, który w 1766 r. kwitował Macieja Zabłockiego, współwłaściciela obu Siewieruszek z sumy 1.200 zł¹⁷⁸. Po raz kolejny w źródłach wspomniano go w 1769 r., kiedy – jako właściciel Siewieruszek Małych – zapisał 15.000 zł przyszej małżonce, Marcjannie, córce Macieja¹⁷⁹.

Józef Bogdański, syn Marcina i Marianny z Biedrzyńskich, właściciele Wszolowa i Jankowa w dawnym sądowym powiecie kaliskim w 1788 r. odstąpił od kontraktu zastawnego zawartego z Wawrzynцем Zabłockim. Kontrakt obejmował niewielki dział Siewieruszek¹⁸⁰.

W roku 1791 Siewieruszki Wielkie wraz z Siewieruszkami Małymi były własnością Macieja Zabłockiego, wojskiego mniejszego sieradzkiego, syna Jana i Heleny z Potockich, który wspomniane dobra scedował synom Andrzejowi i Janowi, zrodzonym z małżeństwa z nieżyjącą już Barbarą z Kowalskich, córką Maksymiliana i Teresy z Bojanowskich¹⁸¹. Maciej Zabłocki, jako wojski mniejszy sieradzki występuje w latach 1769-1792¹⁸². Wraz nim tej tytułatury urzędniczej używali: Stefan Siemiński (1765-1783), Jacek Siemiński (1783-1784), Jan Mniewski (1784-1790) oraz Gabriel Turski (1790)¹⁸³. Zabłocki, którego przynależności rodowej nie znamy, przed nominacją na urząd wojskiego mniejszego sieradzkiego był skarbnikiem sieradzkim (1768-1769)¹⁸⁴.

Źródła: **XVII w.** – Na dobrach Siewieruszki (które?) zapisano 1000 fl dla Bractwa Różańcowego przy kościele parafialnym w Dobrej; H. Witczak, *Z dziejów parafii Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Dobrej*, Dobra 2014, s. 186.

Inwentarze: 1761 r. – AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 131, k. 441-443.

Lit.: A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku*, s. 77, 319; A. Szymczakowa, *Nobiles Sira-diensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011, s. 150, 202, 465;

174 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#3334 (Nr. 153, f. 397).

175 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#6246 (Nr. 196/198, f. 16v).

176 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\P_IN1718.X#9961 (Nr. 1325, f. 167v).

177 weki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#6387 (Nr. 204/205, f. 93v).

178 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#6625 (Nr. 206/208, f. 121v).

179 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#6791 (Nr. 209/213, f. 15v).

180 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#8318 (Nr. 228, f. 372).

181 Teki Dworzaczka, REGESTY\KSIEGI\KL_11718.X#8432 (Nr. 231, f. 387).

182 *Urzednicy wojewodztw łączyckiego i sieradzkiego XVI – XVIII wiek. Spisy*, oprac. E. Opaliński, H. Żerek Kleszcz, Kornik 1993, s. 181 nr 1354.

183 Tamże, s. 181 nr 1353, 1355-1357.

184 Tamże, s. 169 nr 1244.

S. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. II, s. 96 (tylko Siewieruszki bez rozbicia na dwie odrębne osady; w hasło jednak podano informacje o Siewieruszkach Małych i Siewieruszkach Wielkich); H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 68 (jako jedna wieś Siewieruszki);

[1496] Podatki płacono od 6 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 173].

[1553] Pobór od 3 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 226; AGAD, ASK I 26, k. 346].

[1576] Podatki płacono od 4 i pół łana [Pawiński II, s. 226].

[1673] Poglówne pobierano od 52 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz od 4 osób pochodzenia szlacheckiego (8 zł) [AGAD, ASK I 74, k. 281].

[1676] Poglówne płacono od 23 poddanych i 2 osób pochodzenia szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230].

[1683] Pobór od szesnastej części dymu osiadłego [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[1684] Podstawa opodatkowania to: 3 kmieci, 2 półrolników (półkmieci), 2 zagrodników, karczma, owczarz oraz włodarz. Suma świadczeń fiskalnych to 4 fl 26 gr [AGA, Sumariusz Sieradz 33, s. 154].

[1734] Podymne uiszczano od szesnastej części dymu [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 200].

[1788] Podymne płacono od 14 dymów [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 93(106)]. Jako *Siewieruszki Większe*.

[1789] Wysokość podymnego określono na 52 zł 15 gr w dziale wsi należącym do Macieja Zabłockiego oraz na 7 zł 15 gr w dziale Walentego Zabłockiego [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 326].

[1790] W części Macieja Zabłockiego było 20 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459-460].

[1793] Pobór w wysokości 119 zł 4 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 553].

SKARŻYN

Wieś szlachecka, parafia Przespolew [LBG II, s. 69-70; parafia Małanów w 1511 r.]. Miejscowość wzmiankowana w 1360 r.

Obraz przeszłości wsi leżących w granicach administracyjnych współczesnej gminy Kawęczyn, który tworzymy na podstawie dorobku naukowego polskiej historiografii ulega ciągłym przemianom. Stopniowo staje się on coraz bardziej wyrazisty – kompletny. Istotnym przełomem w dorobku historiografii były prace naukowe prof. Anny Szymczakowej z Uniwersytetu Łódzkiego, która w 1998 r. opublikowała monumentalne dzieło *Szlachta sieradzka w XV wieku. Magnifici et generosi*, a w roku 2011 kolejną pracę opatrzoną tytułem *Nobiles Siradenses. Rody Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*. Obydwie publikacje stanowią cenne pozycje opisujące rodzinne i klientarne koneksje kilkunastu rodzin szlacheckich z Sieradzkiego, oraz kariery urzędnicze, duchowne i inne ich przedstawicieli. Na kartach zacytowanych monografii znalazły się liczne szczegóły z dziejów wielu miejscowości gminy Kawęczyn. Wśród nich wypada wspomnieć o Skarżynie Wielkim, który w XV stuleciu należał do województwa i powiatu kaliskiego, a już w XVI w. był przypisywany do województwa i powiatu sieradzkiego.

W roku 1482 Jakub Piorunowski zastawił połowę Potworowa oraz 4 łany gruntów w Skarżynie Wielkim za 200 grzywien (licząc grzywnę po 48 gr, a złoty po 30 gr), które wziął od Jana z Poniatowa i Wincentego z Ciemienia. W następnym roku wymieniono Jana ze Skarżyna, którego arbitrzy godzili z Janem z Poniatowa. Wspomniany Jakub Piorunowski, herbu Gryf w roku 1494 miał zastawione swoje dobra w Potworowie i Skarżynie Wielkim, które trzymali Jan, Bartłomiej

i Mikołaj, synowie Jana Potworowskiego. Wspomniany Jakub Piorunowski wspomniane dobra za sumę 200 grzywien tym razem zastawił Mikołajowi Kwiatkowskiemu.

Większość informacji o Skarżynie, zawartych w Tekach Dworzaczka, dotyczy właścicieli wsi oraz zmian własnościowych. Wynika to głównie z tematyki, pod której kątem profesor sporządził rejestry materiałów odnalezionych w księgach grodzkich i ziemskich wielkopolskich oraz innych rodzajach źródeł¹⁸⁵.

Nieliczne wzmianki o Skarżynie znalazły się w cennej pracy A. Szymczakowej, poświęconej szlachcie ziemi sieradzkiej. W 1483 r. Jan ze Skarżyna zawarł kompromis z Janem z Poniatowa w sprawie połowy Potworowa i 4 łanów w Skarżynie. Jakub Piorunowski w 1494 r. miał zastaw na Potworowie i Wielkim Skarżynie od Jana Bartłomieja i Mikołaja, synów Jana Potworowskiego. W roku 1576 Skarżyn Wielki wraz z zaginioną osadą *Czechocz*, wówczas już opustoszałą, należał do Jana Sulimowskiego zwanego Odojewicz, który wyderkafował te dobra za 5.000 zł niejakiemu Maciejowi Gośniejewskiemu¹⁸⁶. W 1685 r. właścicielem Skarżyna był Maciej Wierusz Kowalski, którego z sumy 2.000, stanowiącej część z sumy kapitałowej 10.000, kwitował Krzysztof z Pilczy Koryciński¹⁸⁷. Przed 1740 r. właścicielem Skarżyna był Maksymilian Wierusz Kowalski, którego małżonką była Teresa z Bojanowskich, matka Jana, Tomasa, Antoniego oraz Barbara, małżonka Macieja Zabłockiego¹⁸⁸. W Tekach Dworzaczka występuje Maksymilian, syn Marcina, jako dziedzic Skarżyna oraz Słomowa z przyległościami. Był on wymieniony już w 1714 r., kiedy skwitował się z pewnych należności wraz z bratem Jakubem]¹⁸⁹. Teresa Bojanowska, małżonka Maksymiliana, mająca oprawę na Skarżynie, żyła jeszcze w 1763 r.¹⁹⁰. Tego roku w Skarżynie, Siewierszuchach Małych i Wielkich dziedziczył Maciej Zabłocki, który wspomniane majątności za sumę 22.000 zł zastawił Walentemu Żeromskiemu, synowi Józefa. Żeromski był żonaty z Brygidą, córką Macieja Zabłockiego i Barbary z Kowalskich. Zięć, podpisując kontrakt zastawny, zobowiązał się zapisać sumę 6000 zł jako sumę posagową na połowie tych dóbr¹⁹¹.

Właścicielem wsi w 1781-1783 r. był Wojciech na Starym Skarżynie Bończa Wołk, syn Antoniego i Marianny z Pigłowskich, dziedziczący także w części zwanej Mroczkowizna w Gutowie pod Ostrowem Wielkopolskim.

Na przełomie XIX i XX stulecia dochodziło do częstych zmian właścicieli dóbr Skarżyn. Byli to Zabłoccy, którzy swoje korzenie tutaj zapuścili jeszcze w XVIII w. Po nich majątność objęli Markowscy, Bojakiewiczowie, Frenkelowie, Janiccy, Karkusińscy¹⁹².

Opublikowana krótko przed wybuchem pierwszej wojny światowej charakterystyka tej miejscowości, podaje, że przynależała do gminy Kowale Pańskie i parafii Tokary¹⁹³. Jej powierzchnia wynosiła 126 mórg i 40 prętów. Właścicielami gruntów byli włościanie uwłaszczeni w czasie reformy w 1864 r.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 251 (dziesięcina płacona kapitule uniejowskiej w XVI w.);

1559 r. – marzec 13, w Kaliszu – Bartłomiej Bartol burmistrz Kalisza wraz z Szymonem Jakubowskim, wójtem wraz z rajcami i ławnikami kaliskim zobowiązują się do płacenia czynszu rocznego w wysokości 10 grzywien od sumy kapitałowej 150 grzywien, który został przejęty wraz zapisami na Wielkim i Małym Skarżynie oraz Porożu w parafii Przespolew, a wcześniej był zabez-

185 Teki Dworzaczka, wyd. J. Wisłocki, A. Bieniaszewski, R. Prinke, Kornik 1996, płyta CD; obecnie Teki są dostępne na stronie www.bkpan.poznan.pl.

186 Teki Dworzaczka, APP, księgi grodzkie i ziemskie, Kalisz, Rezygnacje XVI wieku, regest nr 5052 (nr 4, k. 290v).

187 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 2234 (nr 143, k. 68).

188 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Konin, regest 13753 (nr 77, k. 196).

189 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 4232 (nr 159, k. 133).

190 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 6351 (nr 204/205, k. 29v)].

191 Teki Dworzaczka, APP, ks. grodz. i ziemskie Kalisz, Inskrypcje, XVII/XVIII wiek, regest 6387 (nr 204/205, k. 93v).

192 S. Dzikowski, *Stanisława*, s. 14.

193 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 124-125.

pieczony na dochodach z wsi Dobrzec, Ostrów, Chelmc, Saczyn na mocy kontraktu z Maciejem z Lwowa, bakałarzem sztuk, kaznodzieją i altarzyką św. Piotra i św. Pawła Apostołów w kolegiacie NMP w Kaliszu [S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów ADWł.*, t. 4, s. 24-25 nr 1742’

1781, 1783 r. – APP, ks. grodz. Kalisz 250, k. 12-12v, 61 (wyrok z 12 lutego 1783 r.), 62 (ugoda z 1781 r.; także z 5 maja 1783 r.); 100-107v oraz ciąg dalszy wpisu na k. 125-131v; 284 (kontrakty).

1790 r. (oblata) – sumariusze dokumentów dotyczących dóbr Będziechów, Przespolew, Skarżyn, Strzałków z lat 1445-1786, 1443-1784, 1455-1605, APP, ks. grodz. Kalisz 480, k. 65-65v, 66, 67-67v;

1403-1660 – sumariusz dokumentów granicznych Skarżyna i Skarżynka, APP, ks. grodz. Kalisz 621; **1566-1791** – sumariusz dokumentów granicznych Skarżyna i Skarżynka, APP, ks. grodz. Kalisz 621; **1603-1787** – sumariusz dokumentów granicznych Skarżyna i Skarżynka, APP, ks. grodz. Kalisz 621; **1790 r.** – Dziedzic Skarżyna zawiera kontrakt z mistrzem pracującym w hucie szklanej powstałej w jego dobrach, APP, ks. grodz. Kalisz dawna 273, k. 478-479.

Lit.: A. Szymczakowa, *Nobiles Siradiensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobo-
gów*, Warszawa 2011, s. 294, 313, 325, 327, 328; E. Callier, *Powiat Kaliski w XVI stuleciu. Szkic
geograficzno-historyczny*, Poznań 1887, s. 139; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gmi-
ny Kawęczyn*, s. 46-47, 52-53; AGAD, ks. grodz. Sieradz 103, k. 301-303 (Skarżyn, Skarżynek,
Szachulec, materiały z lat 1407-1785); St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słow-
nika dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej*, cz. II, s. 97 (bez hasła Skarżynek i chronologicznego
rozbiecia na dwie odrębne osady; w hasle jednak podano informacje o Skarżynie i Skarżynku);
A. R. Tyczyno, *Od Skarżyno do Skarżyna*, Kawęczyniak 2009, nr 5 (281), s. 3-4; Bożena Tobijas,
Skarżyńskie gotowanie, Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 16.

[**1511**] Podatki uiszczano od 5 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 185]. Jako *Skarżyn Maior*; w re-
jestrze poborowym uwzględniony jest także Skarżyn Szlachecki (Nobiles), gdzie było pół łana
osiadłego. Parafia Malanów.

[**1518**] Pobór od 4 i pół łana [Pawiński II, s. 185]. Jako *Skarżyn Maior*. *Skarżyno* wymienione
w rejestrze pod 1518 r. zostało opatrzone tekstem: *aliud nobiles*. Parafia Malanów.

[**1553**] Pobór od 4 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 227; AGAD, ASK I 26, k. 346v, 352v – młyn
jednokołowy]. Parafia Malanów.

[**1576**] Podatki płacono od 4 łanów osiadłych i 3 komorników [Pawiński II, s. 227]. Parafia Ma-
lanów.

[**1673**] Poglówne pobierano od 82 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz 3 osób pochodzenia szla-
checkiego (6 zł) [AGAD, ASK I 74, k. 281v]. Parafia Malanów.

[**1676**] Poglówne pobierano od 40 poddanych [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopi-
s 1100, s. 231]. Jako Skarżyno Wielkie.

[**1683**] Podymne uiszczano od 8 kmieci, zagrodnika, 3 chałupników, karczmy, 2 młynników,
włodarza, 2 pastuchów oraz woźnicy; jego wysokość wynosiła 5 fl [AGAD, Sumariusze Sieradz
33, k. 74]. Parafia Malanów.

[**1788**] Podymne płacono od 22 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geo-
graphie, Bd. 22, Halle 1788, s. 93(106)].

[**1790**] We wsi było 29 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459]. Z wsią
była powiązana osada olęderska, gdzie były 4 dymy osiadłe.

SKARŻYNEK

Wieś szlachecka, parafia Malanów, następnie Przespolew [LBG II, s. 69-70; 1511].

Z 13 marca 1559 r. pochodzi dokument zobowiązania władz miasta Kalisza – burmistrza Bartłomieja Bartola i wójta Szymona Jakubowskiego, także radnych i ławników, którzy zobowiązali się do systematycznego płacenia rocznego czynszu w wysokości 10 grzywien pochodnych od sumy kapitałowej 150 grzywien. Pierwotnie suma ta była zabezpieczona na dochodach z Małego i Wielkiego Skarżyna, a następnie przeniesiona na dobra wiejskie miasta Kalisza (wsie: Dobrzec, Ostrów, Chełmce, Saczyn). Czynsz należał się Maciejowi z Lwowa, bakałarzowi sztuk wywołonych altarzysty i kaznodziei altarii św. Piotra i Pawła w kolegiacie NMP w Kaliszu. Z treści dokumentu jasno wynika, że suma 1500 grzywien była pożyczką (kontraktem wyderkaflowym) zaciągniętą przez bliżej nieznanymi dziedzicami obu wsi Skarżyn u nieznanego z imienia altarzysty z kaliskiej kolegiaty NMP. Następnie wykupiły ją władze miasta Kalisza¹⁹⁴. Wieś Skarżynek istniała jeszcze w połowie XIX w., co poświadczają akta metrykalne parafii Przespolew.

Dzieje Skarżyna, Skarżynka i powiązanej z nimi wsi Skarżynek Kolonia, dobrze dokumentuje sumariusz dokumentów z XV – XVIII stulecia, zachowany w księdze grodzkiej kaliskiej 621, która znajduje się w APP. Najstarszy z dokumentów pochodzący z 1403 r. wspomina o rozgraniczeniu posiadłości Jana ze Skarżynka i Jana *de Cechucz* (Czachułca?). Granice pomiędzy tymi posiadłościami oznaczono kopcami usytuowanymi od strony Dziewiątki i Dzierzbotek¹⁹⁵.

W drugiej połowie XVI w. właścicielem Skarżynka był Klemens Skarżyński, który prowadził spór z Mikołajem, Piotrem, Andrzejem i Stanisławem zwanymi *Pezikami* o pewne części wsi (działy) Skarżynka, co odnotowano w dokumencie z 1566 r. Potomkami Klemensa byli Jan (wymieniony w 1602 r.), Maciej, Paweł oraz Piotr wspomniany w latach 1602-1604. Wspomniani bracia w 1604 r. dokonali podziału ojcowizny. Dorotę Skarżyńską, córkę Piotra wspomniano w 1622 r. jako małżonkę Seweryna Wyleżyńskiego. Kolejną córkę Piotra, wymienia dokument z 1643 r., pisząc o niej jako o małżonce Stanisława Przybysławskiego.

Do ugody i podziału dóbr Skarżynek pomiędzy braćmi Maciejem i Piotrem doszło w 1604 r. Rozjemcą był m.in. Dobrogost Sulmowski. Piotr otrzymał część, gdzie znajdował się dwór z sadem, sadzawką, ogród z sadzawką i stawem, plac, na którym wznosił się młynnik, trawnik oraz 3 zagrodników. Maciej otrzymał dwie z pięciu części boru. Pozostałe części przypadły Piotrowi, który bratu rodzonemu, synowi Klimunta Skarżyńskiego miał dać 25 zł, z których 19 już przy zawarciu tej ugody, a pozostałe 6 zł w lecie (zapewne miesiące czerwiec-sierpień) następnego roku¹⁹⁶. Gwarancją dotrzymania umowy był zakład (suma złożona w sądzie jako kaucja), którego wysokość określono na 48 grzywien, licząc każda po 48 gr, a złoty po gr 30.

Po Skarżyńskich interesująca nas wieś przeszła w posiadanie Zajączków, a następnie Szoldrskich. 15 września 1665 r. Anna z Szoldrskich, wdowa po Piotrze Zajączku, następnie małżonka Kazimierza Mycielskiego, zawarła z Andrzejem Wilkońskim kontrakt zastawny na dobra Skarżynek, Zadowice, Socha (Mała i Wielka?)¹⁹⁷. Z drugiego jej małżeństwa z Kazimierzem Mycielskim pozostali synowie Krzysztof, Marcin, Jan oraz córki Dorota, Marianna i Katarzyna. Mycielscy, herbu Dołęga, właścicielami Skarżynka pozostawali jeszcze w latach 1776, 1781. Z tej wsi pisał się Wojciech Mycielski¹⁹⁸.

194 S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów samoistnych ADW*, t. 4: lata 1359-1757, Włocławek 1996, s. 24-25 nr 1742.

195 APP, ks. grodz. Kalisz 621, k. 1. Wpis poprzedza sumariusz cennych dokumentów z lat 1566-1791 r. dotyczących granic pomiędzy Skarżynkiem i sąsiednimi dobrami ziemskimi (brak paginacji). Są tu m.in. informacje o inwentarzach, kontraktach, zastawach, procesach imitacyjnych, podziałach dóbr oraz wiadomości o pokrewieństwie i powinowactwie właścicieli Skarżynka. Omawiane materiały pochodzą z lat 1403-1787 (s. 1-129). Rękopis zamykają rachunki z końca XVIII w. (s. 130-139).

196 APP, ks. grodz. Kalisz 621, s. 48-49.

197 APP, ks. grodz. Kalisz 621, sumariusz (brak paginacji). W r. 1653 r. wspomniano o innym kontrakcie na dobrach Skarżynek, Socha Mała i Socha Wielka.

198 APP, ks. grodz. Kalisz 621, s. 115-123. W dokumencie liczne odwołania do wcześniejszych aktów prawnych od 1566 r. poczynając, co jednoznacznie przesądza o identyfikacji Skarżyna jako wsi graniczącej z Siedliskami, Dzierzbotkami, Czachułcem.

Z 1563 r. pochodzi dokument ugody granicznej Jana Mycielskiego, trybuna większego sieradzkiego dziedzica Kawęczyna, Dzierzbocina (obecnie Dzierzbotka) i jego syna Adriana z Janem i Andrzejem Ciemieńskimi, dziedzicami Ciemienia o granice posiadłości. Dokument podaje nie tylko nazwy zaginionych lasów, innych posiadłości, ale i wiosek. Są to m.in. bory Dupnik, Zimna Woda, staw rybny Ossowa Kłoda, wsie *Czachuc* (Czachulec), określona jako pustkowie (*deserta*), Skarżynek, Dziewiątka, Miłaczew. Arbitrami godzącymi zwaśnione strony byli: Jan Tomicki (zapewne z Tomic w powiecie sieradzkim), Piotr Buczyński (?), sędzia ziemski sieradzki oraz Dobrogost Potworowski, podsędek kaliski.

Wzajemne ugody nie trwały długo. Spory graniczne, niegdyś określane popularnym terminem „o miedzę” ożywały co kilka lat. I co parę lat ponownie godzili się właściciele sąsiednich dóbr, graniczących ze Skarżynkiem. Tego rodzaju ugody, kontrakty, podziały dóbr i innego rodzaju układy w sprawach posiadłości ziemskich, dotyczących Skarżynka, pochodzą z lat 1565, 1566, 1578, 1584, 1591. Rzec można, że tego rodzaju spory nigdy się nie kończyły.

Na podstawie materiałów zachowanych we wspomnianych sumariuszach oraz kopiariuszach akt możemy dokładnie śledzić zmiany własnościowe dóbr Skarżynek. W 1618, 1626 r. wieś tę posiadał Piotr Przespolewski, syn Klemensa. Następnie dziedziczyła jego córka Jadwiga, wymieniona w 1644 r. Pewne pretensje zgłaszali przedstawiciele innych rodzin, którzy mieli tu zapisane pewne sumy, które generowały roczne czynsze. To m.in. Szoldrscy, Zajączkowie, oraz Mycielscy. Ci ostatni w posiadanie Skarżynka, powiązanego z innymi wsiami (m.in. Zawidowice) weszli zapewne poprzez małżeństwo z Anną Szoldrską, znaną z 1658 r.¹⁹⁹

Dzieje wspomnianych wiosek, podobnie jak i pozostałych, leżących w administracyjnych granicach gminy Kawęczyn, wciąż są tematem niezamkniętym, stopniowo wzbogacanym wraz z rozpoznawaniem archiwaliów, a przede wszystkim ksiąg grodzkich kaliskich i sieradzkich. Ich zbiór liczy ponad 2000 rękopisów.

Źródła: *Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI wieku*, s. 251; zobacz: wyżej s.v. Skarżyn.

Lit.: E. Callier, *Powiat Kaliski w XVI stuleciu. Szkic geograficzno-historyczny*, Poznań 1887, s. 139; St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łączyskiej i sieradzkiej*, cz. II, s. 97 (bez rozbitcia na dwie odrębne osady w haśle jednak podano informacje o Skarżynie i Skarżynku).

[1511] Pobór od pół łana osiadłego [Pawiński II, s. 185]. W rejestrze poborowym występują dwie wsie Skarżyn Maior i Skarżyn (*Skarzyno*); parafia Malanów. Z tego powodu tę drugą identyfikujemy jako Skarżynek, chociaż nie można wykluczyć, że we wsi były dwa działki własnościowe.

[1518] [Pawiński II, s. 185]. W rejestrze poborowym nie wymieniono Skarżynka; w 1518 r. podano, że *aliud nobiles*, co można odczytać, że obydwie wsie pobór mogły płacić wspólnie.

[1661] Poglówne pobierano od 3 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz 10 osób pochodzenia szlacheckiego (6 zł 15 gr) [AGAD, ASK I 74, k. 281v]. Parafia Malanów.

[1676] Poglówne pobierano od 4 osób pochodzenia szlacheckiego i jednego poddanego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 231]. Jako Skarżyno Małe.

[1788] Podymne płacono od 3 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 93(106)].

[1790] We wsi było 13 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459]. Ze Skarżynkiem była powiązana osada olęderska z 5 dymami osiadłymi.

199 Tamże, s. 60-84. Tu m.in. inwentarz Zawidowice, wsi położonej koło Pleszewa.

STANISŁAWA

Wieś Stanisława, pierwotnie zwana Brzozowie, jak ustalili to Sylwester Dzikowski, w źródłach pisanych pojawia się dopiero w pierwszej połowie XIX stulecia, jako jedna z miejscowości należących do parafii Przespolew²⁰⁰. Z 1843 r. pochodzi najstarszy akt urodzin mieszkańca Brzozowia. Natomiast już jako Kolonia Stanisława występuje dopiero w 1854 r. Nie wiadomo czy Brzozowie to pierwsza wzmianka o miejscowości, która dała początek Stanisławie.

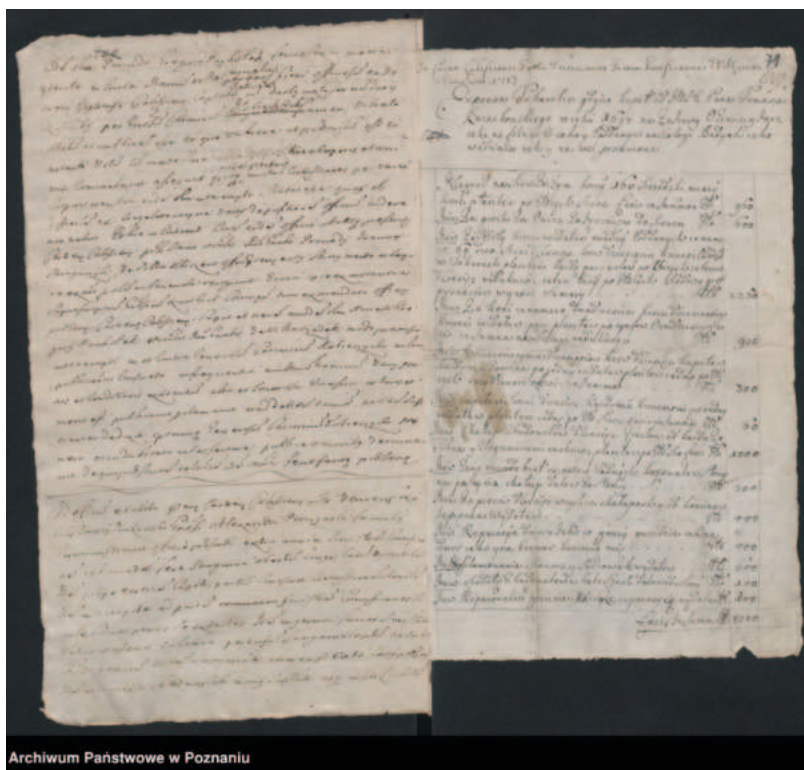
Wyrazem tożsamości wsi i integracji mieszkańców wsi jest doroczna impreza *Imieniny wsi Stanisławy*²⁰¹.

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 69-70; S. Dzikowski, *Wieś Stanisława – znaczenie, przynależność administracyjna oraz reprezentacja miejscowości we władzach lokalnych*, *Kawęczyniak* 2022, nr 6 (438), s. 13-14.

TOKARSKA KOLONIA

Wieś powstała na terenie Tokar. W 1893 r. liczyła 9 dymów²⁰².

WYDATKI NA RENOWACJĘ DÓBR ZIEMSKICH TOKARY Z 1697 R.

Archiwum Państwowe w Poznaniu

Ilustracja 002 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 71

200 S. Dzikowski, *Wieś Stanisława – jakie były jej początki*, *Kawęczyniak* 2021, nr 4 (424), s. 4-5.

201 Zobacz: *Kawęczyniak* 2022, nr 6 (438), s. 15.

202 SG. XIII, 1893, s. 359.

W księdze grodzkiej kaliskiej z początków XVIII w. oblatowano (włączono dokument) rejestr wydatków w dobrach Tokary z 1697 r.²⁰³ Wzmianki o Morawinie, Gozdowie, Milejowie i innych wsiach nie budzą żadnych wątpliwości, że chodzi o wieś Tokary w dawnym powiecie sieradzkim, a obecnie powiecie Turek i gmina Kawęczyn.

Właściciel wspomnianych dóbr, także wsi Kosmów, Morawin, Przedziny, Szadek pod Kaliszem (obecnie gmina Ceków), jak wynika z zestawienia wydatków, podjął się trudnej próby gospodarczego ożywienia Tokar i pozostałych należących do niego wiosek. W Tokarach zamieszkiwało 10 kmieci, którzy od dziedzica otrzymali poważne wsparcie w materialnej formie. Kwiatkowski poniósł wydatki na zakup ziarna służącego do zasiewu zbóż jarych i oziminy. Wybudował chałupy i wyposażył je w piece (1000 + 100 zł) dla wszystkich kmieci, którym rozdał 60 wołów (2250 zł), 20 koni (930 zł), 10 krów (300 zł), 10 świń (60 zł). Słoma służąca na pokrycie dachów kosztowała 300 zł. Wyremontował miejscowy dwór i część otaczających go zabudowań gospodarczych (400 zł). Wyszłamował stawy, wybudował stodołę oraz wyremontował gościniec tokarski.

Kmieci z Tokar ponadto otrzymali po 6 korcy żyta (360 zł), żelaza płuzne, sierpy, kosy, wozy. Sześciu zagrodników osiadłych w Tokarach w ramach załogi otrzymało od dziedzica 6 wołów (450 zł), 6 krów (180 zł), 6 świń (36 zł), 6 koś i 6 sierpów (8 zł), żyto na zasiewy (144 zł), Łącznie na ten cel i inne potrzeby dziedzic wydatkował 3699 zł.

Sporo uwagi poświęcił renowacji gospodarczej pobliskiego Gozdowa, gdzie osadził 2 kmieci i dał w użytkowanie inwentarz żywy i sprzęt (tzw. załoga), wznosił stajnie przy tutejszym gościńcu. Całkowity koszt tego przedsięwzięcia określono sumą 2000 zł.

Z dobrami Tokary w tym czasie był powiązany również Milejów. Na dochodach z tej wsi była zapisana przez Marcina Potockiego suma 27000 zł należna dla kapituły kolegiackiej NMP w Kaliszu (obecnie sanktuarium św. Józefa).

Wypada dodać, że Tomasz Kwiatkowski wybudował i wyposażył kościół parafialny w Kosmowie, przeznaczając na ten cel sumę 3000 zł.

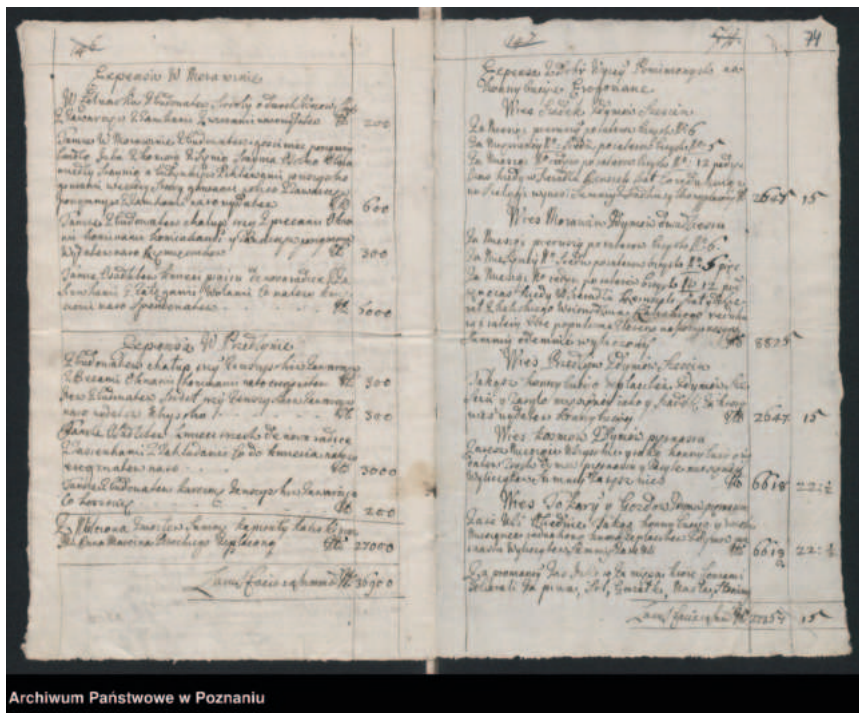
Archiwum Państwowe w Poznaniu

Ilustracja 003 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 71v-72

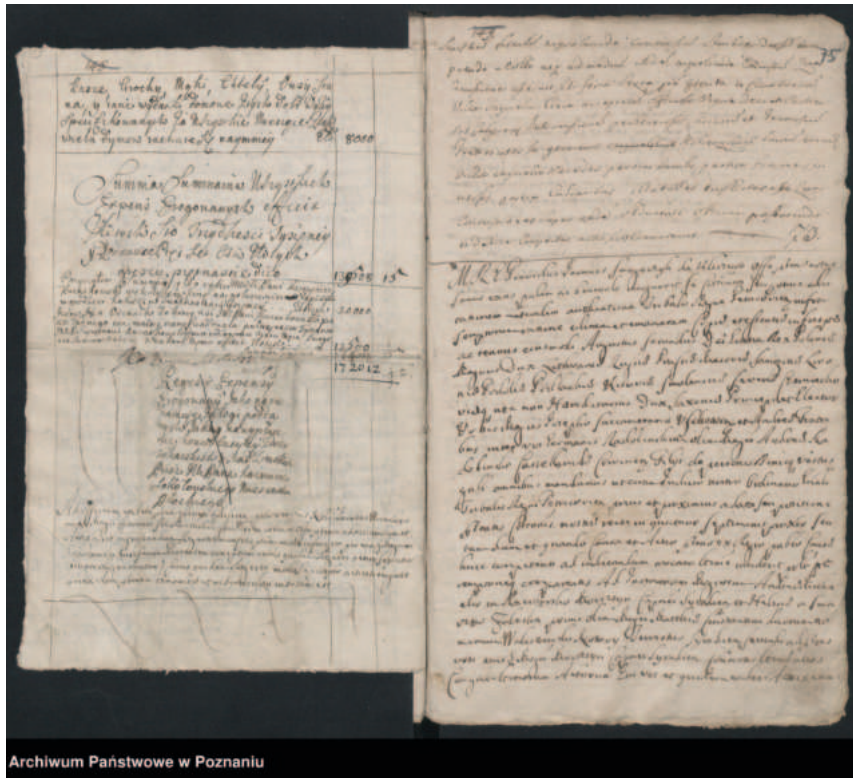
203 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 71-74v.

Ilustracja 004 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 72v-73

Ilustracja 05 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 73v-74

Ilustracja 006 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 74v

TOKARY

Szlachecka wieś parafialna. W początkach państwowości polskiej wieś służebna, powiązana z grodem w Spicymierzu. Parafia własna. Miejscowość wzmiankowana w 1362 r.

Najstarszy dokument wzmiankujący o Tokarach pochodzi z 22 marca 1362 r.²⁰⁴. Wystawili go Jaksza, sędzia oraz Michał, podsędek ziemi sieradzkiej w Szadku. Był to wyrok, którym dwaj wspomniani urzędnicy przysądzili pola zwane Lipicze i Skrzyńki, położone koło Turku, dla arcybiskupa gnieźnieńskiego i oddalili pretensje Proсны, dziedzica Słomowa. Dokument niegdyś był przechowywany w archiwum kapituły metropolitalnej w Gnieźnie. W gronie świadków wymieniono: Chebdę, wojewodę i starostę sieradzkiego; Piotra, kasztelana Spycimierza; Sędziwoja, podkomorzego sieradzkiego; Przedwoja z Tokar, Kielcza z Glinna, Pietrasza z Boleszczyna i innych dostojnych przedstawicieli stanu szlacheckiego.

Wzmianka o dziedzicu Tokar niewątpliwie wiąże go z okolicami Turku, na co wskazuje nie tylko wiadomość o tej miejscowości, ale i wystąpienie kasztelana Spycimierza oraz dziedzica Boleszczyna, niejakiego Pietrasza. Omawiany dokument nie budzi żadnych podejrzeń, a jego autentyczność potwierdza forma zewnętrzna wraz z uwierzytelniającymi go pieczęciami wystawcy dokumentu, sędziego Jaksy (herbowa ze znakiem rodu Kościeszów; druga pieczęć – zapewne wicepodsędka – zatrata).

Około 1403 r. Mikołaj Strzeszkowic, oficjał gnieźnieński wystawił pozew dla plebanów kościołów parafialnych w Tuliszkwowie, Tokarach oraz wikarego z Goszczanowa na sprawę z Santorem

²⁰⁴ KDW III, nr 472.

z Ogorzelczyna, plebanem w Goszczanowie²⁰⁵. Dokument bez wątplenia wspomina o interesującej nas miejscowości, gdyż na terenie archidiecezji gnieźnieńskiej nie było innej wsi parafialnej o tej samej nazwie. Dokument jest zarazem świadectwem, że już na początku XV stulecia w Tokarach istniał kościół parafialny. Również i ten dokument, mimo iż nie posiada dokładnej daty dziennej, nie budzi żadnych podejrzeń co do autentyczności. W roku 1446 Jan z Tokar wraz z Janem Grabią dziedzicem miasta Dobra byli arbitrami Piekarskich w sporze o granice pomiędzy wsiami Rządkwice i Zimotki. Wymieniony Jan to postać identyczna z Janem z Tokar znanym z 1443 r. Nie wiadomo jaki stopień pokrewieństwa zachodził pomiędzy nim a Martą z Tokar, małżonką Wawrzyńca z Rossoszycy w Sieradzkim. 20 maja 1476 r. uzyskała od męża zapis 60 grzywien, które oprawiono na połowie jego dóbr. Wspomniana Marta z Tokar 19 maja 1486 r. występowała jako wdowa. Żyła jeszcze w 1493, kiedy prowadziła spór sądowy z pasierbicą Małgorzatą, córką Wawrzyńca (występuje w latach 1441-1480. Niewiele wiemy o Helenie i jej mężu Piotrze z Tokar, którzy – zapewne w latach 1429-1430 – mieli pół łana gruntów ornych w Nieradzy. Omawiane dobra w tym czasie sprzedali Mikołajowi Grądzkiemu, herbu Kopacz, znanemu ze źródeł z lat 1406-1438²⁰⁶.

W roku 1579 niejaka Ewa z Wardężyna, pozostała małżonka po zmarłym Bartłomieju Bruczkowskim sprzedała działki we wsiach Tokary i Gozdowo swoim pasierbom, niejakim Janowi i Bartłomiejowi, za które otrzymała sumę 300 zł. Kontrakt poświadczył jej ojciec, Feliks Wardęski²⁰⁷. Opisany kontrakt kupna sprzedaży doszedł do skutku, gdyż w następnym roku, Jan Bruczkowski na połowie swoich działek w Tokarach, Gozdowie i Gąsinie wraz z rodzonymi braćmi Piotrem i Jerzym zapisał sumę posagową 1.580 zł swojej małżonce Agnieszce Dolnickiej, córce Franciszka²⁰⁸.

W następnych latach Tokary były własnością Bruczkowskich oraz Sulikowskich. W roku 1586 Jan Sulikowski, dziedzic Milejowa, na swoich częściach Tokar, Gozdowa zapisał sumę posagową 500 zł swojej małżonce Katarzynie z Kadzińskich²⁰⁹.

W początkach XVII stulecia jako dziedzice Tokar pojawili się Tokarscy. Reprezentował ich Stanisław, syn zmarłego Marcina, wspomniany w 1619 r., kiedy za sumę 1.600 zł sprzedał swoje działki bratu rodzonemu, Janowi²¹⁰.

Sulimowscy (Sulmowscy), jako współwłaściciele Tokar zostali potwierdzeni w 1623 r. Wówczas Roman Sulimowski z Sienna, syn zmarłego Jana, według postanowień kontraktu zawartego z Piotrem z Bnina Radzewskim za wieś Wyganowo (Wyganów) w dawnym sądowym powiecie pyzdrowskim z wyłączeniem Tokar i Gozdowa w powiecie sieradzkim, zapisał tytułem posagu sumę 6.500 zł swojej małżonce, a córce wspomnianego Piotra. Jednocześnie wymienione dobra w Sieradzkim za wspomnianą sumę wyderkafował małżonce²¹¹.

W roku 1626 Jan Tokarski sprzedał swoje części wsi Tokary i Gozdowo rodzonemu bratu i otrzymał w zamian sumę 1.600 zł²¹². Kolejna wiadomość o Tokarach pochodzi z 1676 r. Wówczas Piotr z Sienna Sulmowski, syn zmarłego Romana i rodzony brat bezpotomnie zmarłego Kazimierza i zarazem jedyny jego spadkobierca, sprzedaje tę wieś oraz Gozdowo i Police szlachetnemu Janowi Kwiatkowskiemu, synowi Marcjana za sumę 20.000 zł²¹³. W następnym roku Jan Kwiatkowski, wymieniony już jako właściciel Tokar i Gozdowa poświadczał, że był winien

205 KDWVII, nr 505.

206 A. Szymczakowa, *Nobiles Siradenses*, s. 182, 251, 253, 254, 291, 356.

207 Teki Dworzaczka, regest 1579 \REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#756 (Nr. 5, k. 79).

208 Teki Dworzaczka, regest 1580 \REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#819 (Nr. 5, k. 146v).

209 Teki Dworzaczka, regest 1586 \REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#1203 (Nr. 5, k. 533).

210 Teki Dworzaka, regest 1619 \REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#2943 (Nr. 9, k. 202).

211 Teki Dworzaczka, regest 1623 \REGESTY\KSIEGI\WSCH_2.X#685 (Nr. 206, k. 22v).

212 Teki Dworzaczka, regest 1626 \REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#3352 (Nr. 10).

213 Teki Dworzaczka, regest 1676 \REGESTY\KSIEGI\KL_RZ16.X#4333 (Nr. 15, k. 513).

2.000 zł niejakej Annie Mikołajewskiej, córce Stanisława²¹⁴. Potomkami Jana zapewne byli bracia Tomasz oraz Szymon wspomniani w 1690 r., kiedy Tokary i Gozdowo na trzy lata zastawili Stanisławowi z Drzewców Mikołajewskiemu, sędziemu grodzkiemu sieradzkiemu za sumę 12.000 zł²¹⁵.

Kwiatkowsy często zapożyczali się u szlachty. W roku 1693 wspomniano, że obydwaj bracia Tomasz i Szymon zaciągnęli u Hieronima Domachalskiego, syna Mikołaja, który swojej córce Zofii zrodzonej z małżeństwa z Marianną ze Zgłyńskich zapisał 1.000 zł posagu i zabezpieczył je na dochodach z Tokar oraz Gozdowa. Wspomniana suma to tylko część jej sumy posagowej oszacowanej na 6.000 zł²¹⁶. Tomasz i Szymon Kwiatkowsy, synowie Jana i Anny z Mikołajewskich w niedziale majątkowym żyli jeszcze w 1695 r. Tego roku Tomasz poświadczył, że skwitował swojego brata z 15.000 zł, które tenże otrzymał z tytułu sprzedaży w 1694 r. dóbr Tokary, Gozdowo i Police (pustkowie)²¹⁷. W następnym roku Szymon Kwiatkowski przekazał bratu wsie Tokary, Gozdowo i Police, które przypadły mu (zapewne jako działy po zmarłych rodzicach)²¹⁸. Tomasz Kwiatkowski żył jeszcze w 1698 r., o czym świadczy pozew sądowy na sprawę z Wojciechem, łowczym bielskim; Andrzejem, Samuelem, Krzysztofem i Stanisławem Gorzewskimi, synami Krzysztofa, cześnika chełmskiego²¹⁹.

Właścicielem Tokar, Gozdowa oraz Polic w 1701 r. był Fabian Sokołowski, podstoli ciechanowski, który kwitował Stanisława Nekandę Trepkę wraz z jego małżonką Anną z Modlibowskich z sumy 19000 zł z tytułu trzyletniej dzierżawy wspomnianych trzech wiosek²²⁰. Diedzicem wsi w początkach XVII w. był Jan Sulmowski z Sienna (zm. 1620 r.), ożeniony z Katarzyna Kadzińską z Wyganowa. Baltazar Czyżewski, kanonik poznański, oficjał kaliski, znany z lat 1643-1646 w swoim testamencie spisanim 20 stycznia 1643 r. postanowił ufundować w Kaliszu bursę, w której przebywałiby synowie i córki z rodziny Czyżewskich, kształcący się w tym mieście²²¹. Losy tej fundacji w pewien sposób splatały się z dziejami Tokar, gdyż wymienione sumy były zabezpieczone na dochodach z tej wsi, a uzyskane odsetki wspierały jej dobroczynne intencje. Nie wiadomo czy zapis sumy 4.000 fl i zabezpieczonej przez Baltazara Czyżewskiego na dochodach z Nowej Wsi, o czym świadczy akt kwitacji Mikołaja Kamieńskiego z 7 grudnia 1646 r. był związany z bursą²²². Nie wiadomo kiedy i w jakich okolicznościach pewne sumy, od których czerpano zyski w postaci rocznych czynszów przeniesiono na dochody z Tokar. Jan Czyżewski, dziedzic Pęcherzowa w piśmie wystawionym 11 sierpnia 1739 r. przyrzekał, że wkrótce ureguluje zaległe czynsze na utrzymanie Bursy Czyżewskiego. Wspomniane czynsze, jak wynika z oświadczenia Jana Czyżewskiego, były już zabezpieczone na dochodach z Tokar i Milejowa²²³.

W Archiwum Diecezjalnym we Włocławku zachowały się dwa dokumenty dotyczące Tokar. 21 maja 1688 r. dziedziczka Tokar, Anna z Mikołajewskich, wdowa Kwiatkowska skarżyła miejscowego plebana Jana Bełtowskiego o zabór pewnych ról. Świadczy o tym pozew na sprawę, którą wyznaczono na 28 maja 1688 r.²²⁴ Podobne oskarżenia pod adresem wspomnianej właścicielki Tokar wysunął miejscowy pleban Jan Bełtowski, o czym świadczy drugi dokument z 12 lipca 1688 r., twierdzący, iż wspomniana zagarnęła role należące do uposażenia szpitala Świętego

214 Teki Dworzaczka, regest 1677 \REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#1518 (Nr. 138, k. 522).

215 Teki Dworzaczka, regest 1690 \REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#2656 (Nr. 146, k. 107).

216 Teki Dworzaczka, regest 1693 \REGESTY\KSIEGI\PYZDRY_1.X#6593 (Nr. 156, k. 106).

217 Teki Dworzaczka, regest 1695 \REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#3100 (Nr. 152, k. 113).

218 Teki Dworzaczka, regest 1695 \REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#3228 (Nr. 152, k. 420).

219 Teki Dworzaczka, regest 1698 \REGESTY\KSIEGI\KONIN.X#11770 (Nr. 70, k. 354).

220 Teki Dworzaczka, regest 1701 \REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#3637 (Nr. 154, k. 769).

221 S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów samoistnych Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, t. 3: lata 1416 – 1770, Włocławek 1995, nr 1368.

222 Tamże, nr 1822.

223 Tamże, s. 285, nr 2266.

224 S. Librowski, *Inwentarz realny dokumentów samoistnych Archiwum Diecezjalnego we Włocławku*, t. 4, s. 138 – 139, nr 1976.

Ducha w Tokarach²²⁵. Spór, jak wynika z cytowanego pozwu, miała rozstrzygać specjalna komisja powołana przez oficjała kaliskiego.

Blżliższych szczegółów na ten temat dostarcza dopiero wpis do księgi grodzkiej kaliskiej z 1775 r. Tego roku ksiądz Tomasz Czyżewski, kanonik sieradzki i proboszcz w Koźminie, syn Jana i Teresy z Kąsinowskich, prowizor Bursy Czyżewskiego i plenipotent kapituły kolegiackiej w Kaliszu, stwierdził, że jej dochody pochodziły z czynszów od sum zapisanych na Tokarach, Milejowie, Charlupiu, Laskach (*sive* Korytków) – wsiach położonych w dawnym województwie sieradzkim. Akt ordynacji Bursy, przeznaczonej dla alumnów z rodziny Czyżewskich, herbu Dryja został wystawiony 4 grudnia 1647 r.²²⁶ Bursa Czyżewskiego, obok fundacji Jana Zemelki, urodzonego w Koninie mieszczanina kaliskiego z 1602 r., oraz Bursy Karnkowskiego, była jedną z najważniejszych fundacji o charakterze edukacyjnym w Kaliszu. Opiekę nad nią sprawowała kapituła kolegiacka Najświętszej Marii Panny w tym mieście. Świadczy ona dobrze o kulturalnych aspiracjach szlachty sieradzkiej.

W księdze grodzkiej kaliskiej z początków XVIII w. oblatowano (włączono dokument) rejestr wydatków w dobrach Tokary z 1697 r.²²⁷ Wzmianki o Morawinie, Gozdowie, Milejowie i innych wsiach nie budzą żadnych wątpliwości, że chodzi o wieś Tokary w dawnym powiecie sieradzkim, a obecnie powiecie tureckim i gminie Kawęczyn. Właściciel wspomnianych dóbr, także wsi Kosmów, Morawin, Przedziny, Szadek pod Kaliszem (obecnie gmina Ceków), jak wynika z zestawienia wydatków, podjął się trudnej próby gospodarczego ożywienia Tokar i pozostałych należących do niego wiosek. W Tokarach zamieszkiwało 10 kmieci, którzy od dziedzica otrzymali poważne wsparcie w materialnej formie. Kwiatkowski poniósł wydatki na zakup ziarna służącego do zasiewu zbóż jarych i oziminy. Wybudował chałupy i wyposażył je w piece (1.000 + 100 zł) dla wszystkich kmieci, którym rozdał 60 wołów (2.250 zł), 20 koni (930 zł), 10 krów (300 zł), 10 świń (60 zł). Słoma służąca na pokrycie dachów kosztowała 300 zł. Wyremontował miejscowy dwór i część otaczających go zabudowań gospodarczych (400 zł). Wyzłamał stawy, wybudował stodołę oraz wyremontował gościniec tokarski.

Kmiecie z Tokar ponadto otrzymali po 6 korcy żyta (360 zł), żelaza pluzne, sierpy, kosy, wozy. Sześciu zagrodników osiadłych w Tokarach w ramach załogi (sprzęt i inwentarz żywy udzielony poddanym przez właściciela) otrzymało od dziedzica 6 wołów (450 zł), 6 krów (180 zł), 6 świń (36 zł), 6 koś i 6 sierpów (8 zł), żyto na zasiewy (144 zł). Łącznie na ten cel i inne potrzeby dziedzic wydatkował 3699 zł.

Inwentarz sporo uwagi poświęcił renowacji gospodarczej pobliskiego Gozdowa, gdzie dziedzic osadził 2 kmieci i dał w użytkowanie inwentarz żywy i sprzęt, wznosił stajnie przy tutejszym gościńcu. Całkowity koszt tego przedsięwzięcia określono sumą 2.000 zł.

Opis Tokar z 1718 r., zachowany w księdze grodzkiej sieradzkiej, rozpoczyna się – zgodnie z formularzem przyjętym dla tego rodzaju źródeł – od dworu i przylegającego doń, ogrodzonego podwórza. Wokół podwórza znajdowały się zabudowania gospodarcze: obora, ozdownia, chlewy, piekarnia, karmnik, kuchnia. Następnie wymieniono inwentarz żywy i sprzęt, w tym 12 wołów roboczych i dwa wozy. We wsi zamieszkiwali chałupnik Wawrzyniec, zagrodnik Józef Kałęda, chałupnik Tomasz, który nie posiadał bydła pańskiego oraz Jan Karczmarz²²⁸. W dalszej części inwentarza opisano wieś Gozdów, o czym już wspomnieliśmy.

Status dóbr Tokary (*status bonorum*) z roku 1741 wspomina o dworze znajdującym się w bardzo złym stanie technicznym. Przed nim była altanka z *posową z heblowanej tarcicy*. Nieopodal dworu wznosił się nowy gościniec. Cytowany opis wymienia mieszkalną zabudowę wsi, chałupy Maćkowską, Pawłowską, Bednarza, Kałędziską (w której w tym czasie mieszkał zagrodnik Kałęda),

225 Tamże, s. 142, nr 1983.

226 Teki Dworzaczka: 1775 \REGESTY\KSIEGI\KL_I1718.X#7274 (Nr. 214/ 216, k. 181v).

227 APP, ks. grodz. Kalisz 319, k. 71-74v.

228 AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 75, k. 309-310. Źródło wykorzystano za pośrednictwem mikrofilmu (sygnatura 8204).

zagrodnika Ignacego, Cicholewskiego, półrolnika Grzeli Grzywy, kolejne domostwo zagrodnicze, chałupę wielką półrolnika, chałupę Jaszczowską i następną, której nazwy nie podano jak i nie wymieniono jej mieszkańców²²⁹. W dalszej części inwentarza opisano Gozdów, który był związany z majątnością Tokary²³⁰.

Inwentarz Tokar spisany w 1761 r. rozpoczyna się od opisu dworu, do którego prowadziły dwa mosty. W jego pobliżu znajdowało się kilka budynków o przeznaczeniu gospodarczym: stary spichlerz, stodoła, nowy browar. We wsi zamieszkiwali półrolnicy: Grzegorz Grygorowicz zwany Starym, Piotr i Kasper. Wymieniono również zagrodnika Antoniego Bednarza, mającego krowę, świnię, pług. Do kategorii komorników zaliczono mieszkancki: Michałową, Michałkę, Małgorzatę i Jadwigę²³¹.

O Michale Niwskim, żonatym z Marianną Kwiatkowską, dziedzicu Tokar i Gozdowa (Tokar Małych) wspomina dokument Trybunału Koronnego Piotrkowskiego z 30 listopada 1722 r. Prowadził on spór z arendarzem tych dóbr, niejakiem Janem Pacanowskim, o rabunkową gospodarkę (*desolatio*)²³². Cytowane źródło świadczy, że Tokary wraz z Gozdowem z rąk Kwiatkowskich przeszły – poprzez małżeństwo – w posiadanie Niwskich.

Hasło poświęcone Tokarom w *Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego*, podaje, że były to dwie wioski: Tokary Małe i Tokary Wielkie, obejmujące również osadę folwarczną oraz folwark pokościelny. Obydwie miały 10 dymów i 256 mieszkańców. Powiązana z wsią osada folwarczna miała 310 mórg, które rozkolonizowano w 1878 r. Folwark pokościelny należał do Chersońskiego i miał 114 mórg. Natomiast wieś miała 27 mieszkańców i 12 kolonistów oraz 114 mórg powierzchni²³³.

Tokary w 1892 r. stanowiły centrum niewielkiego kompleksu dóbr ziemskich, obejmującego wieś Myszkowice, kolonię Żdźary. Były także siedzibą gminy, którą tworzyło 6 wiosek, 10 kolonii, 8 folwarków oraz 19 osad karczemych²³⁴. Powierzchnia gminy miała 8243 morgi, a liczbę mieszkańców określono na 3263.

Źródła: 1688 r. – Aleksander Nowowiejski, oficjał kaliski z powództwa Anny z Mikołajewskich, wdowy Kwiatkowskiej, dziedziczki Tokar wystawia pozew dla Jana Bełtowskiego na 21 maja tego roku, ADWł, dok. 1976; *Inwentarz realny dokumentów ADWł.*, t. IV, s. 138-139 nr 1976.

1688 r. lipiec 12 – Andrzej Dobek, kustosz łęczycki wraz z innymi członkami komisji prowadził dochodzenie z powodu Jana Bełtowskiego, proboszcza w Tokarach, występującego przeciwko Annie z Mikołajewskich Kwiatkowskiej o przywłaszczenie gruntów należących do szpitala Świętego Ducha w Tokarach²³⁵.

1739 r. – ADWł, dok. 2266.

1749 r. – marzec 14 – czynsz z Tokar i Gozdowa dla kapituły łowickiej, H. Rybus, *Regesty wybranych zapisków z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich*, s. 350.

Inwentarze: **1515 r.** – inwentarz, AGAD, ks. grodz. Sieradz, Inscr. 2, k. 154-155; **1718 r.** – inwentarz, AGAD, ks. grodz. Sieradz, Rel. 75, k. 309-319; **1741 r.** – inwentarz, AGAD, ks. grodz. Sieradz, Rel. 104, k. 726-727; **1744 r.** – inwentarz, AGAD, ks. grodz. Sieradz, Rel. 109, k. 165-166; **1761 r.** – inwentarz, AGAD, ks. grodz. Sieradz, Rel. 313, k. 1067-1081.

Lit.: A. Szymczakowa, *Szlachta sieradzka w XV wieku*, s. 83, 288-289, 292, 395; St. Zajączkowski, S. M. Zajączkowski, *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej*

229 AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 104, k. 726-727. Źródło wykorzystano za pośrednictwem mikrofilmu (sygnatura 8231).

230 Opis Gozdowa wykorzystano już we fragmencie poświęconym tej miejscowości.

231 AGAD, ks. grodz. Sieradz Rel. 131, k. 1067-1067v, 1081. Rękopis wykorzystano za pośrednictwem mikrofilmu (sygnatura 8254 cz. 1).

232 APP, ks. grodz. Kalisz 334, s. 1316-1318.

233 SG XIII, 1893, s. 359-360.

234 SG XIII, 1893, s. 360.

235 ADWł, dok. 1983; *Inwentarz realny dokumentów ADWł.*, t. IV, s. 142, nr 1983;

i sieradzkiej, cz. II, s. 146; H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, Kawęczyn-Konin 2010, s. 47, 53-55; A. Szymczakowa, *Nobiles Siradenses*, s. 182, 251, 253, 254, 291, 356; A. R. Tyczyno, *Tokary Major i Minor*, Kawęczyniak 2009, nr 7 (283), s. 4-5; E. Wypyszyński, *O Przedwoju z Tokar i nie tylko*, Kawęczyniak 2023, nr 5 (448 – recte 449), s. 19-21.

Uwagi: <http://www.stowarzyszenie-kmieciik.blog.onet/2006/09/> Tekst: *Dwór w Tokarach*;

[1496] Wieś Tokary Wielkie miała 8 i pół łana osiadłego, a Tokary Małe – 10 łanów [Pawiński II, s. 173].

[1553] Pobór od 7 łanów [Pawiński II, s. 226].

[1553] We wsi Tokary był łan osiadły, a we wsi Tokary Małe – 8 łanów [AGAD, ASK I 26, k. 346].

[1576] Podstawą obciążeń fiskalnych było 6 łanów osiadłych [Pawiński II, s. 226].

[1661] Poglówne pobierano od 59 poddanych (po 1 zł od osoby) oraz od 3 osób pochodzenia szlacheckiego (6 zł) [AGAD, ASK I 74, k. 281]. Dane dotyczą Gozdowa i Tokar.

[1676] Poglówne pobierano od 37 poddanych osiadłych w Tokarach i Gozdowie oraz od 2 osób pochodzenia szlacheckiego [Bibl. Książąt Czartoryskich w Krakowie, rękopis 1100, s. 230].

[1683] We wsi był ćwierćdym [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[1684] Podatki uiszczano od 3 kmieci, 2 półrolników, 2 chałupników, karczmy, włodarza i owczarza; wysokość obciążeń fiskalnych określono na 2 fl 26 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 154].

[1734] Podymne płacono od ćwierćdymu [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 200].

[1788] Podatki płacono od 18 dymów osiadłych [Magazin für die neue Historie und Geographie, Bd. 22, Halle 1788, s. 94(107)].

[1789] Wysokość podymnego określono na 37 zł 15 gr [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 326].

[1790] Podymne pobierano od 16 dymów drugiej klasy [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 459-460].

[1793] Pobór w wysokości [AGAD, Sumariusze Sieradz 33, s. 553].

TOKARY [parafia]

Parafia św. Andrzeja Apostoła od czasów najdawniejszych przynależała do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, archidiaconatu kaliskiego i dekanatu stawskiego. Po Kongresie Wiedeńskim (1815 r.) i zmianie granic zaborów, włączono ją w 1828 r. do diecezji kujawsko-kaliskiej.

Parafia Tokary istniała już w XV w. Z około 1403 r. pochodzi wiadomość o parafii, w pozwie oficjała gnieźnieńskiego Strzeszka z Ułanowa dla plebana z Goszczanowa – w dokumencie zostali wspomniani pleban Tokar i Tuliszkowa nie wymienieni z imienia; pozew datowany na około 1403 r.²³⁶

Pleban Andrzej Winiarski z Kowali Pańskich (zapewne przy konsystorzu generalnym), występuje w 1438. W źródłach pisanych jednak pojawił się nieco wcześniej, bo 16 września 1437 r.²³⁷

Najstarszy opis uposażenia parafii Tokary w dawnym archidiaconacie kaliskim zachował się w księdze uposażeń arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, którą na początku XVI w. spisano na polecenie prymasa i arcybiskupa Jana Łaskiego²³⁸. W Tokarach istniał kościół pw. św. Andrzeja Apostoła, którego plebanem był ksiądz Bartłomiej z Rawy. Był on duszpasterzem wiernych zamieszkałych w Tokarach, Tokarach Małych (Tokary Minor), Milejowie, Siewieruszkach, Kawęczynie oraz Parchowie. Wraz z rozwojem demograficznym do parafii włączano nowo powstające wsie. W końcu XIX w. były to: Gozdów, Karolina, Marianów (Maryanów), Myszkowice, Okręglica,

236 KDW VII, nr 505.

237 KDW IX, nr 1435, 1450.

238 LBG II, s. 67-68.

Pacht, Piaski, Podarek, Stempa, Wielopole (*alias* Wielkie), Wojciechów, Krzyżówki, Żdźary oraz Stępka²³⁹. W tym okresie wieś Siewieruszki podzieliła się na dwie odrębne osady zwane Siewieruszki Małe i Siewieruszki Wielkie.

Do uposażenia należał łan ziemi, niewielki ogród. Mieszkańcy poszczególnych wsi płacili dziesięcinę folwarczną, kmiecią oraz snopową (*deciams manipulares*). Wierni z Tokar Małych dawali po 6 gr z łana osiadłego.

Nieco niejasny zapis w źródle wzmiankuje o dwóch mieszkańcach, niejakim Wojciechu (*villanus* – mieszkaniec wsi) oraz Stanisławie Czych, kmieciach z Tokar, zapewne w witrażach kościoła parafialnego (zarządzających majątkiem parafii), na co wskazuje określenie, że są *iurtai deposuerunt*.

Komentarz księdza J. Korytkowskiego, którym opatrzone cytowane źródło wspomina, że wzmianki o parafii w Tokarach pochodzą już z drugiej połowy XV w. Księga uposażeń jednak nie podaje przynależności dekanalnej Tokar w archidiakonacie kaliskim, które w XVII w. leżały w granicach administracyjnych dekanatu stawskiego.

Dokładniejsze informacje o parafii Tokary znajdują się w wizytacjach kanonicznych archidiakonatu kaliskiego i dekanatu stawskiego, zachowanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie, Archiwum Diecezjalnym we Włocławku oraz Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Najstarsze wizytacje pochodzą z początków XVII stulecia. Kolejne przeprowadzono co parędziesiąt lat.

Wizytacja archidiakona Macieja Dąbrowskiego z 1607 r. wspomina, że plebanem był Wojciech Gaworowski, rezydujący w Tokarach od lat siedemnastu. Przy parafii istniała szkoła, którą kierował rektor mający do pomocy kantora. Prawa patronatu przysługiwały dziedzicom Tokar, którym wówczas byli Jan Sulmowski i Marcin Tokarski.

Mieszkańcy wsi należących do parafii byli zobowiązani do płacenia dziesięciny. Wizytacja szczegółowo wymienia liczbę kmieci osiadłych w poszczególnych wsiach. W Tokarach było 10 kmieci; w Milejowie, należącym do Sulmowskich – 15 kmieci. Z tej wsi płacono 10 grzywien i 5 grzywien; z Siewieruszek Wielkich – własność Kacpra Potockiego – płacono dziesięcinę snopową (*decima manipulares*) dla wikariuszy kolegiaty uniejowskiej; pobierano także 9 grzywien. Siewieruszki Małe należały do Jana Roźniatowskiego. Siedziało tutaj 7 kmieci, a dziesięcinę płacono dla kolegium wikariuszy w Uniejowie. Kawęczyn był posiadłością Jadwigi Mycielskiej. Zamieszkiwało tu 8 kmieci. Dziesięcinę dawano wikariuszom kolegiaty uniejowskiej. W Gozdowie, własności Jana Sulimowskiego, gdzie siedziało 8 kmieci (niegdyś było ich 11), pobierano daniny na rzecz parafii w Tokarach. Dziedzicami Okręglicy byli Jan Koryciński i Wojciech Sulmowski. Ich poddanymi było 8 kmieci. Finansami parafii zarządzało 4 witrażów, z których 2 wybierali konkolatorzy parafii i 2 pleban²⁴⁰.

W pochodzącej z końca XVII stulecia wizytacji dekanatu konińskiego, do której przecież przynależała parafia p.w. Siedmiu Boleści NMP w Kowalach Pańskich natrafiamy na zapis przypominający mało znanego w literaturze księdza Andrzej Winiarskiego, który godność tutejszego duszpasterza objął 12 lutego 1694 r. [Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, rękopis E 6, k. 267v-269]. Powizytacyjny opis wraz z dekretem reformacyjnym, zalecający naprawę wszelkich uchybień, wspomina o trzech ołtarzach we wnętrzu świątyni, krótko opisuje wyposażenie (m.in. kielich z pateną, monstrancja).

Po raz kolejny parafię wizytowano 20 marca 1754 r., kiedy plebanem w Tokarach był ksiądz Adam Saganowski. Na wstępie wizytatorzy zaznaczyli, że dziedzicem Tokar, a zarazem patronem, był Michał Niwski. Kościół parafialny był budowlą drewnianą, wzniesioną przez poprzedniego dziedzica Tomasza Kwiatkowskiego, którą konsekrowano w 1680 r. Dzień dedykacji kościoła wyznaczono na pierwszą niedzielę po święcie Mateusza Apostoła.

239 Obecnie w granicach tej parafii leżą: Chocim, Gozdów, Kawęczyn, Krzyżówki, Marianów, Milejów, Myszkowice, Okręglica, Olendry, Pacht, Podarek, Siewieruszki, Tokary Pierwsze, Tokary Drugie, Wojciechów oraz Żdźary.

240 ADW1, Wiz, 2, s. 263-268.

Przy kościele działały dwa bractwa św. Anny, legitymujące się przywilejem oficjała gnieźnieńskiego z 1629 r. oraz bractwo św. Antoniego Padewskiego. Istniała księga bracka św. Anny, w której zapisywano członków. Druga konfraternia miała zapis na Kawęczynie, Ciemieniu i Ządąbrowiu.

Wykaz aparatury kościelnej ujęty w osobną pozycję grupuje argenteria (srebra i wyroby złotnicze), w tym monstrancję z wyobrażeniem proroka, kielich, 2 pateny. Inwentarz ksiąg kościelnych obejmuje mszał świąteczny (*missale festorum*) częściowo oprawiony w srebro, graduał, psalterz, agendę, postyllę, biblię, kancjonał Starowolskiego, dzieło Bierkowskiego, *Biblię Wujka*, bliżej nieznaną dzieło Głowackiego, *roczne dzieje* Kwiatkowskiego, *Pedagogus Christianorum* i inne księgi²⁴¹.

We wnętrzu kościoła znajdowały się: chrzcielnica, naczynie z olejami świętymi i inne przedmioty niezbędne w liturgii oraz posługach sakramentalnych. Chrzcielnicę umieszczono w wielkim chórze koło ołtarza św. Rocha. Główny ołtarz, posadobiony – bez zwątpienia – w prezbiterium. W nim znajdował się obraz św. Anny z rodziną, ozdobiony srebrną koroną. Drugi ołtarz – zdobił wizerunek Najświętszej Marii Panny Częstochowskiej. Kolejne były związane ze św. Franciszkiem, św. Antonim Padewskim, św. Anną (altaria bractwa). Kolejny ołtarz był ozdobiony figurą Ukrzyżowanego. Poza sześcioma ołtarzami znajdującymi się w kościele w Tokarach istniały jeszcze dwa, które umieszczono w kaplicy przylegającej do świątyni, w tym jeden z przedstawieniem Chrystusa w Grobie.

Konsekracji kaplicy dokonał Franciszek Kraszkowski, biskup sufragana gnieźnieński i biskup tytularny Dardaneli.

Pleban Saganowski, rezydujący na parafii od 1738 r., prowadził duszpasterstwo wśród 562 parafian, którzy byli uprawnieni do spowiedzi wielkanocnej. Tylko dwóch mieszkańców wsi Tokary i Milejów należących do parafii określono jako heretyków. Byli to dzierżawcy browarów.

Oprócz dochodów z danin, ról uprawnych i innych nieruchomości, poważne wpływy do kasy parafialnej pochodziły z legatów. Wierni zapisywali określone sumy i zabezpieczali je na dochodach z określonych dóbr ziemskich lub nieruchomości, a ich właściciel był zobowiązany do corocznego wypłacania proboszczowi lub plebanowi procentów (czynszów). Legaty z reguły przynosiły dochody, które – zgodnie z wolą ofiarodawcy – przeznaczano na określone cele. Najczęściej były to zapisy na aniwersarze, czyli doroczne msze odprawiane w określonym celu. Parafia Tokary, jak wynika z akt wizytacji kanonicznych, posiadała takie zapisy. W 1720 r. sumę kapitałową 250 fl legowano na aniwersarz księdza Rocha Marcina Tarnowskiego. Ofiarodawca zaznaczył, że odsetki (czynsz) należało przeznaczyć na mszę, którą powinno odprawiać się w oktawie Wniebowzięcia Pańskiego. 1.000 fl legowano w 1630 r. i zabezpieczono tę sumę na dobrach Tokary. Wizytacje jednak nie określają przeznaczenia czynszu. Kolejną sumę, również 1.000 fl, zapisano w 1745 r. i zabezpieczono ją na dochodach z Milejowa. Na dochodach synagogi w Dobrej zabezpieczono 500 fl, które zgodnie z postanowieniami z 1766 r. miały być przeznaczone na odprawienie 4 mszy za dusze śp. bliżej nieznanych Jana i Katarzyny. Nabożeństwo żałobne miało odbywać się przed ołtarzem Najświętszej Marii Panny w kaplicy. Piotr Maniewski ofiarował bliżej nieokreśloną sumę pieniędzy i zabezpieczył ją na dobrach Kawęczyn. Czynsz z tej fundacji miał służyć na jedną mszę przed ołtarzem Najświętszej Marii Panny. W 1757 r. Piotr Siennicki ofiarował 700 zł, które zabezpieczył na dochodach z wsi Siewieruszki Małe oraz Siewieruszki Wielkie. To również był legat mszalny²⁴².

Z analizy uposażenia parafii Tokary wynika jasno, że mieszkańcy wszystkich wsi położonych w jej granicach solidarnie świadczyli na potrzeby parafii oraz instytucji z nią powiązanych, które służyły dobru wspólnemu (szkoła parafialna, szpital). Co poniektórzy mieszkańcy, zwłaszcza poprzez własne nadania, legaty i inne zapisy, zabiegali o pamięć wśród potomnych. Szczególną

241 ADWł., Wiz. 20, s. 1356-1372.

242 H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 108; z powołaniem się na ADWł., Wiz. 78, k. 10-11v.

formą takiego *wiecznego trwania* w ludzkiej pamięci były legaty mszalne. Wynikało to z formy mszy żałobnych, podczas których duchowny odprawiający nabożeństwo odczytywał (wspominał) fundatora – dobrodzieja. Najczęściej fundacje mszalne pochodziły z zapisów najbogatszych parafian – dziedziców poszczególnych wsi, a przede wszystkim patronów parafii.

Po raz kolejny parafię w Tokarach opisano w wizytacji przeprowadzonej w latach 1782-1783. Świątynia parafialna była budowlą drewnianą, wystawioną przez Tomasza Kwiatkowskiego. Przy kościele była kaplica nowo wybudowana (*noviter readificata*). Dochody czerpano z licznych zapisów. Jeden z nich w wysokości 245 fl zabezpieczono na dochodach z Poradzewa. Czyszn roczny od niego przeznaczano na mszę odprawianą za duszę św. pamięci Marcina Tarnowskiego, plebana z Tokar. Sumę 1.000 fl zabezpieczoną na dobrach Tokary zapisano w 1630 r. w sądzie grodzkim sieradzkim. Kolejny legat w wysokości 1.000 fl zapisano na Milejowie, co też potwierdzono odpowiednim wpisem do ksiąg grodzkich sieradzkich, a w 1745 r. do ksiąg konsystorskich w Łowiczu, gdzie dokonano konfirmacji tego aktu prawnego. Był także legat przeznaczony na mszę świętą odprawianą w intencji dobrodziejów parafii, zabezpieczony na dochodach z miasta Dobra, wpisany również do ksiąg grodzkich sieradzkich w 1766 r. Wizytacja wspomniała także o zapisie sumy 1.000 fl na Kawęczynie dokonany przez Niniewskiego. W roku 1757 dokonano kolejnego zapisu, który zabezpieczono na dochodach z Siewierszek Wielkich. Był on przeznaczony na msze za duszę Wojciecha Siennickiego.

Szczodrość dobrodziejów parafii była wyrażana nie tylko w zapisach mniejszych lub większych sum pieniężnych, ale i w nadaniach nieruchomości. W roku 1676 łan ziemi w trzech polach zapisał Jan Sulimowski, dziedzic Tokar.

Plebanem w Tokarach był Michał Galusiński, mający lat 35, który ukończył seminarium w Łowiczu, rezydujący w Tokarach od 1776 r.²⁴³ Przy parafii działały bractwa św. Anny oraz św. Antoniego. Pierwsze z nich miało przywilej potwierdzony przez archibractwo warszawskie w 1679 r., który potwierdził oficjał gnieźnieński. Konfraternia św. Antoniego działała na mocy przywileju z 1693 r. Swoją działalność bractwo finansowało z zapisu 2.000 fl zabezpieczonych na Cieminie, Dzierzbotkach, Kawęczynie z 1694 i potwierdzonego w następnym roku. Wizytacja wspomina o domu dla ubogich – zapewne szpitalu, który wsparła pani Mycielska czyniąc mu zapis w 1628 r. Duży wpływ na kształtowanie się moralnych postaw parafian mieli księża sprawujący godność duszpasterza parafii Tokary. Ich lista nie jest ani długa, ani pełna. Ustalił ją H. Witczak, za którym ją powtarzamy. Pierwszym znanym plebanem tokarskim był ksiądz Bartłomiej z Rawy, wspomniany w początkach XVI w. w księdze uposażeń archidiecezji gnieźnieńskiej, powstałej najprawdopodobniej około 1511 r. (przed 1522 r.)²⁴⁴. Kolejnym, wspomnianym w najstarszej zachowanej wizytacji archidiaconatu kaliskiego, był Wojciech Gaworowski wymieniony w latach 1603-1607²⁴⁵. Jego następcą był Mateusz z Chlewa, potwierdzony w 1608 r.²⁴⁶

Spośród plebanów, którzy sprawowali opiekę duszpasterską nad wiernymi w parafii Tokary na uwagę zasługuje postać księdza Adama Saganowskiego. Jego kariera duchowna nie jest dokładnie znana. Nie wiadomo czy był bezpośrednim następcą Marcina Tarnowskiego znanego z lat 1708-1719. Jako pleban w Tokarach występuje dopiero w 1761 roku. Pleban dbał nie tylko o wiernych, którym udzielał posługi sakramentalne. Istniała szkoła, którą kierował rektor Karol Pałaski. W szpitalu przebywało 6 osób wymagających dobroczynnego wsparcia. Opiekował się również bractwami św. Anny i św. Antoniego działającymi przy kościele parafialnym.

Ksiądz Saganowski był osobą wykształconą. Świadczy o tym biblioteka parafialna, w której oprócz niezbędnych ksiąg liturgicznych znajdowały się dzieła o tematyce moralnej i pedagogicznej, które wymienia H. Witczak: „*Mszal świąteczny*”, „*Mszal za zmarłych*”, „*Psalterz*”, „*Agenda*”,

243 ADW1, Wiz. 79, k. 10v-15v.

244 LBG II, s. 67-68.

245 H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 148.

246 Tamże, s. 148.

„Cancjonał”, „Święta Biblia według Konkordancji”, „Canciones” - Starowolskiego, Bierkowski, Wujek, P. Młodzianowski – „Tonus unus Exemplorum”, „Promptuarium pro Domicis”, „Canciones” - Staplety, „Gladies Evaginatus”, P. Głowacki, „Roczne Dzieje” - Kwiatkowskiego, „Tractatus Moralis” - Bonacinae, „Pedagogus christinus”, „Canciones” - Wuykowskiego, „Vexilla maior quatuor minora”²⁴⁷.

W wizytacji kanonicznej parafii Tokary z 1719 r. zachował się jeden z najdokładniejszych opisów wyposażenia parafii oraz wyposażenia proboszcza. To cenne źródło wykorzystał ks. H. Witczak²⁴⁸, który pisał: *Na inwentarz proboszczowski składało się 6 wołów, 4 krowy, cielę, 2 konie, 30 owiec, 5 świń. Do wyposażenia gospodarstwa należał pług i radło z żelaznym wyposażeniem oraz wóz. Właściciel parafii był plac, na wschód od kościoła, na którym stała plebania, gdzie mieszkał proboszcz i jego służba. Dom ten posiadał dwie izby i komorę. Były ponadto zabudowania gospodarcze oraz położona w wielu miejscach ziemia. Proboszcz otrzymywał także dziesięciny snopkowe z Tokar, z dworu i od mieszkańców, a także z Milejowa, z dworu, podobnie z dworów w Siewieruszkach i Kawęczynie. Była też jedna legata na 1000 fl, na dobrach w Tokarach, zapisana w roku 1630 w aktach grodzkich sieradzkich. Na mocy tego zapisu należało odprawić jedną mszę tygodniowo, choć procent od tej sumy nie służył.*

Również wizytacja z roku 1761 zawiera obszerny opis dóbr parafialnych. Proboszcz posiadał inwentarz, a także ziemię w kilku częściach. Ponadto miał dochody z dziesięciny i mesznego. I tak z dworu w Tokarach otrzymywał dziesięcinę snopową w wysokości 12 korcy żyta, 4 korce pszenicy, 2 korce jęczmienia, 2 owsa i 2 wozy grochu.

A mieszkańcy wioski oddawali od roku 1670 po 1 korcu żyta i pszenicy, 30 snopków pszenicy, 15 snopków owsa i grochu, jęczmienia - 8, prosa - 7 snopków. Mieszkańcy z Gozdowa płacili ustaloną kwotę - 6 groszy. Z Kawęczyna zbierano podatek w snopkach, choć przeliczono to również na pieniądze. I tak z dworu otrzymywał proboszcz 20 fl, z Siewieruszek kwotę 18 fl. Z Milejowa pobierano 6 korców żyta, 4 korce pszenicy, a także 1 korzec zboża jarego, 3 korce owsa, 2 jęczmienia, 2 wozy grochu i 12 fl.pl. Okręglica płaciła daninę zwaną meszne wyrażoną nie w naturaliach lecz w monecie obieguwej, po 15 groszy z lanu.

Na parafii istniały zapisy, w wysokości 1000 fl, na jedną mszę tygodniowo, dokonane w aktach grodzkich w Kaliszu, a potwierdzone w Łowiczu, w 1745. Kolejny zapis był określony jako czynsz roczny w wysokości 7 fl 23 gr od sumy 250 fl. na dobrach Poradzew, dokonany w aktach grodzkich, w Sieradzu, w roku 1729. Dotyczył on mszy rocznicowej w oktawie Wniebowstąpienia Pańskiego za duszę śp. ks. Marcina Tarnowskiego, dawnego proboszcza w Tokarach.

W kościele zachowały się nieliczne elementy wyposażenia z poprzedniej świątyni parafialnej. Pochodzą one przeważnie z XVII i XVIII w. Są to rzeźbione postaci św. Stanisława, św. Barbary, św. Piotra i św. Pawła, figura Chrystusa Zmartwychwstałego – dzieło ludowego artysty, obrazy św. Kazimierza i św. Antoniego. Do cenniejszych zabytków ruchomych należy monstrancja z 1731 oraz świeczniki w formie klęczących aniołów datowane na połowę XVII stulecia²⁴⁹.

Z wyposażenia starszego kościoła pochodzi połączone epitafium Jana z Sienna Sulmowskiego i jego małżonki Katarzyny z Kadzyńskich, przedstawiające fundatorów jako adorantów klęczących pod krzyżem, pochodzące z 1620 r.

W pobliżu kościoła parafialnego (kilkaset metrów na zachód) zachowały się pozostałości dawnej rezydencji właścicieli Tokar – dworu obronnego na kopcu. Widoczny jest kopiec otoczony fosą²⁵⁰. Najstarsze wzmianki o samym dworze zachowały się w inwentarzach wsi z lat 1741, 1761.

247 Tamże, s. 115. Z powołaniem się na: ADWł., Wiz. 56, s. 711.

248 H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 107. Cytowany tekst został nieco stylistycznie i merytorycznie zmodyfikowany.

249 *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. V: województwo poznańskie, z. 26: powiat turecki, pod red. T. Ruszczyńskiej i A. Sławskiej, Warszawa 1959, s. 17.

250 L. Kajzer, *Zamki i dwory obronne w Polsce centralnej*, Warszawa 2004, s. 248-249.

Po wielu latach drewniana świątynia z drugiej połowy XVII w. uległa zniszczeniu w czasie pożaru w 1843 r. Na jej miejscu powstała nowa, ale już murowana, której poświęcenia dokonał prałat kaliski, ks. Antoni Ojrzanowski 8 grudnia 1861 r., w następnym roku, 26 października biskup Michał Marszewski dokonał konsekracji²⁵¹. Zabudowania gospodarcze oraz organistówkę wzniesiono w 1874 r.

Parafia św. Andrzeja Apostoła w Tokarach w 1912 r. swoimi granicami obejmowała następujące miejscowości: Gozdowy (obecnie Gozdów), Krzyżówka, Kawęczyn, Myszkowice, Milejów, Okręglica, Pacht, Podarek, Siewieruszki Małe, Siewieruszki Wielkie, Tokary, Tokary Kolonię, Wojciechów, Żdzary²⁵².

Na początku XXI w. parafia należała do dekanatu Dobra, a swoimi granicami obejmowała Chocim, Gozdów, Kawęczyn, Kolonię Głuchów, Marianów, Milejów, Myszkowice, Okręglicę, Siewieruszki, Wojciechów, Żdzary.

Lit.: *Diecezja włocławska 2000*, s. 213-216; W. Kujawski, *Repertorium ksiąg wizytacji diecezji kujawsko-kaliskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*, cz. 3 Wizytacje pierwszej połowy XIX wieku, Archiwa. Biblioteki i Muzea Kościelne 74, 2011, s. 349 (wizytacja z 1825 r.), s. 404-413 (opis rękopisów zachowanych w ADWŁ, noszących sygnatury Wiz. 18 oraz Wiz. 19; Witczak Henryk, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn 1521-2021*, Kawęczyn 2021, s. 87-125; M. Górzyński, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 2: *Architektura i sztuka sakralna*, Turek 2014, s. 263-280; T. Rosiński, *Staropolskie inskrypcje na terenie byłego województwa konińskiego*, praca doktorska, maszynopis, Łódź 2017.

[**duchowieństwo**]

Zachowane księgi stanu cywilnego parafii: Głuchów i Tokary z okresu, międzywojennego wzbogacają wiedzę o duchowieństwie pełniącym obowiązki duszpasterskie w tej parafii, która przez wiele lat była personalnie powiązana z Tokarami²⁵³.

TOKARY MAŁE

[Tokary Małe seu Gozdów – 1683]

Wieś szlachecka, parafia Tokary. Od drugiej połowy XVII stulecia stopniowo zanika nazwa Tokary Małe i pojawia się nazwa Tokary, seu Gozdów.

Uwaga: zobacz także Gozdów.

[1511] We wsi uprawiano 8 łanów gruntów uprawnych [Pawiński II, s. 185].

[1518] Podstawą obciążeń fiskalnych było 8 i pół łana gruntów ornych [Pawiński II, s. 185].

[1553] We wsi uprawiano 8 łanów [Pawiński II, s. 226; AGAD, ASK I 26, k. 346].

[1576] Pobór od 6 łanów [Pawiński II, s. 226].

[1683] We wsi był 1/8 dymu osiadłego [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 107].

[1684] Zobacz: Gozdów [AGAD, Sumariusz Sieradz 33, s. 154].

251 Ks. A. Janicki, *160 rocznica poświęcenia kościoła parafialnego w Tokarach*, Kawęczyniak 2021, nr 11 (431), s. 3-10.

252 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 70-71.

253 H. Witczak, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn*, s. 105-111, 160-167.

WOJCIECHÓW

Krótkie hasło w XIII tomie *Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego*, opublikowanym w 1893 r., podaje, że w miejscowości były 24 dymy oraz 213 mieszkańców. Wieś miała powierzchnię 230 mórg i gospodarczo była powiązana z dobrami Siewieruszek²⁵⁴.

Wieś w gminie Kowale Pańskie i parafii Tokary, odnotowana w 1912 r. w *Przewodniku po Guberni Kaliskiej*. Grunty należały do włościan, uwłaszczonych w 1864 r.²⁵⁵

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 70;

WOLA KOWALSKA

Wieś szlachecka, parafia Kowale Pańskie. Obecnie nie istnieje pod tą nazwą, którą zastąpiono nazwą Kowale Pańskie – Kolonia.

[1553] Podatki płacono od 2 łanów osiadłych [AGAD, ASK I 26, k. 245].

ŻDZARY

Wieś szlachecka, parafia Tokary.

Według *Przewodnika po Guberni Kaliskiej* z 1912 r. wieś leżała w granicach gminy oraz parafii Tokary. Grunty były własnością uwłaszczonych włościan²⁵⁶.

Lit.: H. Witczak, *Dziedzictwo wieków – z dziejów gminy Kawęczyn*, s. 70; A. R. Tyczyno *Żdzary*, *Kawęczyniak* 4 (281), s. 3.

Poszczególne fragmenty tej części opracowania powstały w wyniku kwerendy materiałów archiwalnych oraz tekstów publikowanych w *Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego*, *Przewodniku po Guberni Kaliskiej*, *Materiałach do słownika historycznego ziem łęczyckiej i sieradzkiej (do 1400 r.)*, pióra M. oraz St. Zajączkowskich, pracy H. Witczaka, pt. *Dziedzictwo wieków* i wielu innych. Obficie korzystano z artykułów publikowanych na łamach *Kawęczyniaka*.

Ważną kartą w dziejach kilku miejscowości gminy Kawęczyn są losy „inteligencji”, czyli ludzi, którzy otarli się o mury Uniwersytetu Krakowskiego. Wydana w 2004 r. *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400-1508*, dzieło wybitnych uczonych: Antoniego Gąsiorowskiego, Tomasa Jurka oraz Izabeli Skierskiej, zawiera informacje o scholarach pochodzących z Ciemienia, Kowali Pańskich, Okręglicy, Milejowa, Siewieruszek oraz Tokar. Z całą pewnością nie byli to mieszkańcy pochodzenia włościańskiego, lecz synowie szlachty, właściciele wspomnianych wiosek. Powiązanie kształcenia uniwersyteckiego z karierą przedstawicieli stanu szlacheckiego, ukazuje proces kreowania kręgu kadry urzędniczej Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego poczynając od XV stulecia, kończąc na schyłkowym okresie istnienia Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W tym procesie dostrzegamy postać Lutka z Tokar, podskarbiego Królestwa Polskiego, który jako pochodzący z kręgu wspomnianych wsi, doszedł do największych zaszczytów w państwie.

254 SG XIII, 1893, s. 739.

255 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 154-155.

256 *Przewodnik po Guberni Kaliskiej*, s. 166-167.

**Studenci Uniwersytetu Krakowskiego 1423-1449 pochodzący
z miejscowości leżących w granicach administracyjnych gminy Kawęczyn**

Rok	Miejscowość	Osoba	Czesne	Źródło*Metryka UK, t. I, nr
1423	Ciemień	Marcin z C.	1 gr	23e/037; s. 117
1425	Kowale Pańskie	Maciej, syn Piotra	Brak danych	25/017; s. 125
1425	Milejów	Maciej, syn Stanisława	Brak danych	25/105; s. 127
1434	Milejów	Mikołaj, syn Mikołaj	5 gr	34e/011; s. 164
1447	Milejów	Świętosław, syn Mikołaja	5 gr	47h/089; s. 16
1507	Milejów	Szymon, syn Jana	2 gr	1507e/202; s. 635
1442	Okręglica	Mikołaj, syn Stefana	3 gr	42e/041; s. 194
1402	Siewieruszki	Jan, syn Dobiesława	Brak danych	02/090; s. 50
1411	Siewieruszki	Mikołaj, syn Jana	Brak danych	11/024; s. 72
1417	Tokary	Lutogniew, syn Przedwoja	Brak danych	17/027; s. 92
1436	Tokary		7 gr	36h/175; s. 176
1449	Tokary	Jan, syn Dobiesława	6 gr	49e/077; s. 225

Źródło: Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400-1508, t. I, wyd. Antoni Gąsiorowski, Tomasz Jurek, Izabella Skierska przy współpracy Ryszarda Grzesika, Kraków 2004.

Większość z wymienionych osób to postaci trudne do identyfikacji. Jedynie Lutek z Tokar, doczekał się opracowań w literaturze²⁵⁷. Paweł Dembiński poświęcił mu sporo miejsca w cennej pracy o kapitule poznańskiej w XV i początkach XVI stulecia²⁵⁸. Bogata prozopografia w przywoływanej pracy, związana z Lutkiem to z pewnością najważniejsza publikacja na temat tej postaci. Pisał o nim Jan Dąbrowski²⁵⁹. Za tymi opracowaniami podajemy listę tych nazw wraz z pertynencją do konkretnej osady wiejskiej.

257 B. Przybyszewski, *Kapituła katedralna krakowska za kanonikatu Jana Długosza (1436-1480)* [w:] *Długossiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana Długosza*, Warszawa 1980, s. 25-84.

258 P. Dembiński, *Poznańska kapituła katedralna u schyłku wieków średnich*, *Studium prozopograficzne 1428-1500*, Poznań 2018; *Urzednicy centralni i nadworni Królestwa Polskiego*, s. 315.

259 J. Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie (do 1480 r.)*, Kraków 1964, s. 233.

*Czasy
rozbiorów*

Jak w ciągu stuleci zmieniał się krajobraz obszarów, na których leży gmina Kawęczyn? To dość kłopotliwe pytanie, aby można było dać prostą i krótką odpowiedź. Wpierw musimy określić, kiedy dana miejscowość po raz pierwszy pojawiła się w źródłach pisanych. Kolejny etap to śledzenie zmian jej wielkości na podstawie zapisów w różnorodnych wykazach podatkowych określanych jako rejestry lub taryfy względnie tabele podatkowe. Bardzo cenne są wizytacje parafii rzymsko-katolickich, ewangelicko-augsburskich i innych, które z reguły wymieniają wszystkie osady, które do nich przynależały. Jednak pewne konkrety wynikają ze źródeł kartograficznych (mapy, plany wsi), umożliwiających nie tylko lokalizację ale charakter nazwy (np. osada młyńska, łąka, droga, las, ciek wodny, zbiornik wodny, rzeka).

Parafia Kowale Pańskie w latach 1827-1835

Po trzecim rozbiórce państwa polsko-litewskiego, do trwalszych zmian granicznych doszło dopiero po Kongresie Wiedeńskim w 1815 r. Zmieniono nie tylko granice przecinające byłe terytorium Królestwa Polskiego, ale i archidiecezji gnieźnieńskiej oraz diecezji wrocławskiej i poznańskiej. W wyniku reorganizacji podziałów terytorialnych Kościoła Polskiego doszło do zmian sieci dekanatów i przynależności administracyjnych wielu parafii. Parafia Kowale Pańskie, pozostająca do 1793 r. w archidiecezji gnieźnieńskiej oraz w archidiaconacie gnieźnieńskim i dekanacie konińskim, po 1815 r. znalazła się w granicach diecezji wrocławsko-kaliskiej (kujawsko-kaliskiej) i dekanacie stawskim.

Zmiany geopolityczne na przełomie XVIII i XIX stulecia spowodowały, że pojawiły się nowe źródła historyczne (o znaczeniu masowym). Od początków XIX w. dysponujemy nowymi źródłami, które są wytworem powstałych urzędów stanu cywilnego, których genezę wiążemy z czasami Księstwa Warszawskiego. Ich urzędnikami z reguły byli duchowni z parafii różnych wyznań, a najczęściej Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Duchowny jako urzędnik Stanu Cywilnego, był zobowiązany do rejestracji urodzin, małżeństw i zgonów. Poszczególne akta osobowe wpisywał do dwóch ksiąg, prowadzonych na wzór dawnych kościelnych akt metrykalnych. Jedna z tych ksiąg była przekazywana do administracji państwowej; druga – stanowiąca duplikat – znajdowała się w archiwum parafialnym, skąd w XX w. przekazywano je do właściwego archiwum diecezjalnego lub archidiecezjalnego. Zatem pierwszy egzemplarz miał charakter świecki, drugi jednak służył potrzebom Kościoła, gdyż rejestrował przyjęte sakramenty (Chrzest, Małżeństwo, Ostatnie Namaszczenie).

Akta metrykalne, wytworzone przez Urząd Stanu Cywilnego – podobnie jak metryki – podawały imię i nazwisko osoby urodzonej, wstępującej w związek małżeński, zmarłej, ich filiację (imiona i nazwiska rodziców) oraz imiona i nazwiska dwóch świadków czynności prawnej lub sakramentalnej. Podawane informacje o datach narodzin, zawarcia małżeństwa i zgonu często mogą być mylące (zwłaszcza dotyczące zmarłych osób starszych, ich oraz zmarłych rodziców żyjących).

Drugim źródłem, które należy określić jako masowe, to tzw. schematyzmy, systematycznie publikowane - z reguły co roku - przez poszczególne diecezje i archidiecezję gnieźnieńską. Wydawały go także prowincje poszczególnych zakonów (np. benedyktyni, cystersi, franciszkanie różnych gałęzi, kameduli, itd.).

Z informacji zawartych w schematyzmach dowiadujemy się m.in. o godnościach duszpasterskich kleru katedralnego, kolegiackiego i parafialnego; z czasem i kleru zakonnego. Po kasatach klasztorów w XIX w. do katalogu informacji włączono informacje o dacie urodzin duchownego, święceń prezbiterialnych, objęcia beneficjum. Potem pojawiają się także wiadomości o śmierci duchownych, liczbie mieszkańców poszczególnych parafii. Dla diecezji kujawsko-kaliskiej dysponujemy schematyzmami z lat 1818, 1820-1835 oraz następujących lat. Przedmiotem naszych rozważań będą właśnie schematyzmy z lat 1820-1835 i ich zawartość jako podstawa do badań dziejów parafii Kowale Pańskie. Informacje te można zebrać w tabeli.

**Parafia Kowale Pańskie w świetle schematyzmów diecezjalnych kujawsko-kaliskich
z lat 1820-1849**

Rok	Duszpasterz	Liczba mieszkańców	Źródło: Ordo divini, rok, s.	uwagi
1819	vacat	Brak danych	1820, s. 11	Parafia w dekanacie stawskim
1820	vacat	Brak danych	1821, s. 11	Parafia w dekanacie stawskim
1821	vacat	Brak danych	1822, s. 9	Parafia w dekanacie stawskim
1822	vacat	Brak danych	1823, s. 75	Parafia w dekanacie stawskim
1823	vacat	Brak danych	1824, s. 73	Parafia w dekanacie stawskim
1824	vacat	Brak danych	1825, s. 82	Parafia w dekanacie stawskim
1825				
1826	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	Brak danych	1827, s. 92	
1827	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	Brak danych	1828, s. 102	
1828	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz; kuratus w Dobrej	565	1829, s. 102	
1829	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	565	1830, s. 102	
1830	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	618	1831, s. 93	
1831	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz; kuratus w Dobrej			Egzemplarz schematyzmu nie zachował się?
1832	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz; kuratus w Dobrej	612	1833, s. 83	
1833	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	620	1834, s. 88	
1834	Jan Kühn (lub Jan Küchn) Komendarz	624	1835, s. 90	
1839	Kuratus z Dobrej	Brak danych	1840, s. 101	
1840	Kuratus z Dobrej	brak danych	1841, s.	
1841	Kuratus z Dobrej	Brak danych	1842, s. 30	
1842	Kuratus z Dobrej	Brak danych	1843, s. 31	
1843	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1844, s. 31	
1844	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1845, s. 19	
1845	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1846, s. 24	
1846	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1847, s. 25	
1847	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1848, s. 24	
1848	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1849, s. 23	
1849	Augustyn Gajkowski	Brak danych	1850, s. 24	
1850	Augustyn Gajkowski -kuratus	Brak danych	1851, s. 24	Parafia w dekanacie stawskim
1851	Augustyn Gajkowski -kuratus	Brak danych	1852, s. 23	Parafia w dekanacie stawskim
1853	Augustyn Gajkowski kuratus	Brak danych	1854, s. 23	Parafia w dekanacie stawskim

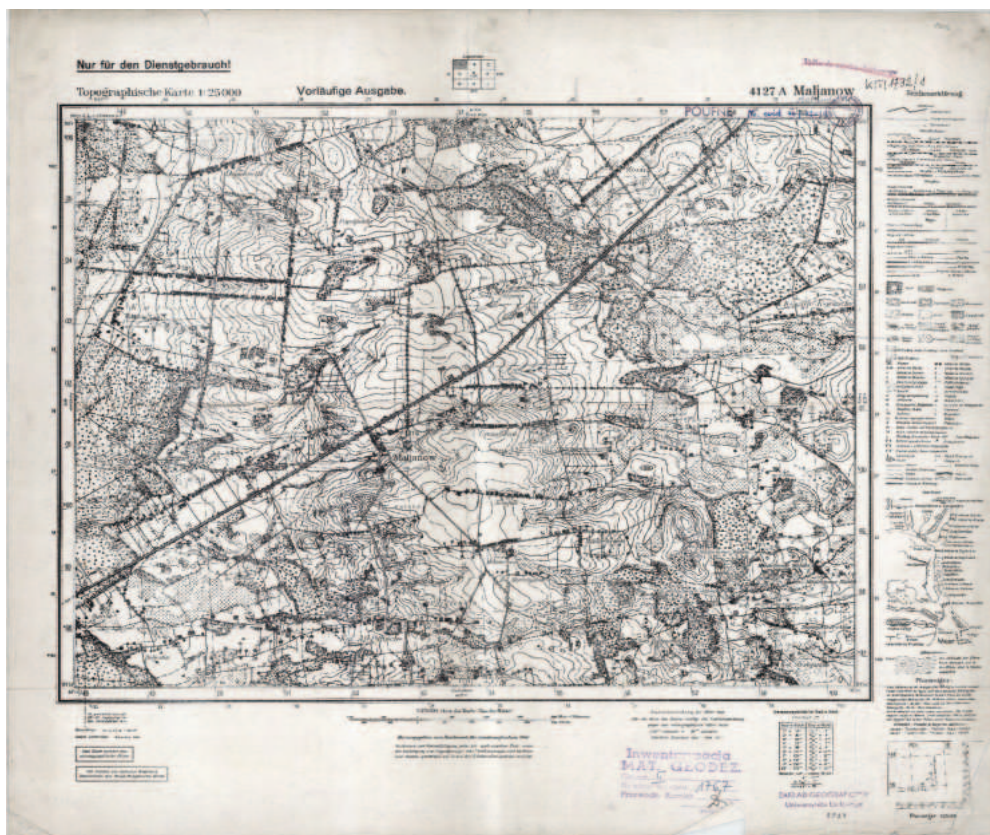
Uwaga: dane osobowe o duchowieństwie i liczbowe o mieszkańcach dotyczą z reguły roku poprzedzającego wydanie schematyzmu.

Wypada zatem postawić pytanie: kto w czasie wakatu godności plebana (proboszcza) w Kowalach Pańskich pełnił obowiązki duszpasterza, a kto inne obowiązki (np. urzędnika stanu cywilnego

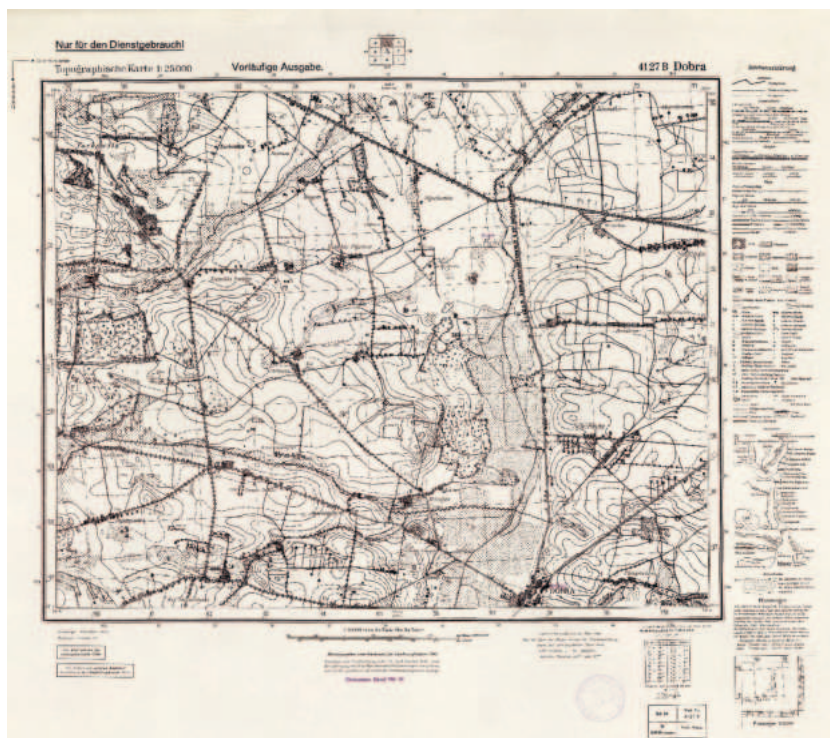
Mapy Malanowa, Dobrej, Strzałkowa i Tokar z czasów drugiej wojny światowej ukazują obszar współczesnej Gminy Kawęczyn w latach poprzedzających burzliwe zmiany w krajobrazie kulturowym. Intensywne przemiany cywilizacyjne, które po 1945 r. zmienią bieg dróg komunikacyjnych. Wprowadzą do niego trakcje elektryczne, stopniowo będzie się zmieniała architektura wiejska, tak mieszkalna jak i gospodarcza. Regulacji zostaną poddane ciekі wodne. Szybkość tych zmian będzie większa po 2005 r., kiedy Polska znajdzie się wśród państw członkowskich unii europejskiej. wówczas całkowicie zmieni się polska wieś.

Mapy w skali 1:25000 [strona internetowa mapster]

MALANÓW

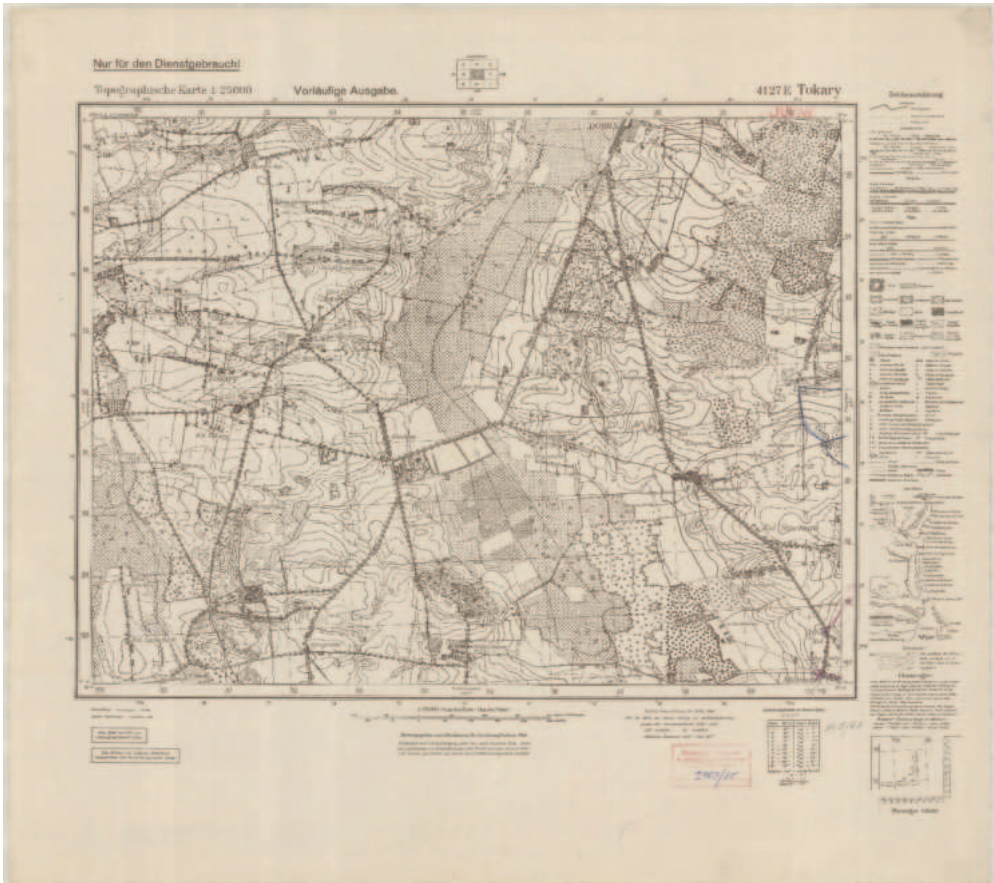
DOBRA

STRZAŁKÓW

TOKARY

*Dwudziestolecie
międzywojenne*

Odzyskanie niepodległości rozpoczęło proces zmian wewnętrznych w państwie. Działania rozpoczęto od wprowadzania nowego podziału administracyjnego, trzystopniowego (województwo, powiat, gromada). Obszar współczesnej gminy w dwudziestolecie międzywojennym dzielił się na gromady Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary. Część wsi przynależała do gmin sąsiednich (Dobra, Goszczanów). Gmina Skarżyn obejmowała 11 gromad: Będziechów, Czachulec Nowy, Czachulec Stary, Małgów Kolonia, Marcyanów, Miłaczew, Miłaczewek, Młyny Miłaczewskie, Skarżyn, Skarżyn Kolonia, Stanisława. Gmina istniała do 1 października 1937 r.

Pierwsze lata niepodległości, odzyskanej po zakończeniu I wojny światowej, nie były łatwe. Polska nadal była zaangażowana w obronę granic południowych (powstania śląskie), całej granicy zachodniej i części północnej (plebiscyt na Warmii i Mazurach, powstanie na Suwalszczyźnie). Główne problemy w latach po Pokoju Ryskim 1921 to integracja ziem trzech zaborów, kryzys gospodarczy. Dopiero w drugiej połowie trzeciej dekady XX w. dostrzegamy pewne oznaki rozwoju prowincji polskiej i jej obszarów wiejskich.

Pewne nadzieje nad rozwój obszarów leżących wokół Kawęczyna wśród mieszkańców budziła planowana magistrala kolejowa Wieluń – Inowrocław, mająca przebiegać przez Goszczanów, Głuchów, Kowale Pańskie, Sadów Pański. Do realizacji tej inwestycji jednak nie doszło.

Na 21 sierpnia 1927 r. zaplanowano zebranie mieszkańców w sprawie utworzenia kasy pożyczkowo-oszczędnościowej w gminie Kowale Pańskie. Podstawowy kapitał miał wynieść 3000 zł, które byłyby jej wkładem pochodzącym z oszczędności budżetowych²⁶⁰.

Niezwykle cenne są opisy statystyczne gminy z okresu międzywojennego, publikowane na łamach Echa Tureckiego. Ich treść przypomniał A. R. Tyczyno.

Gmina Tokary w 1928 r. opisana na łamach tego periodyku, miała 11 wiatraków, kuźnię w Milejowie. Której właścicielem był Toruński. Większe kompleksy dóbr ziemskich dziedziczyli Henryk Iwańczak (Chocim), Mołodecki, Leon Zaborowski (Gołuchów)²⁶¹. Opis gminy Skarżyn z tego roku wspomina o 3 kuźniach, młynie wodnym należącym do J. Zakerta. W Skarżynie zamieszkiwało 414 osób²⁶². Właścicielem większego kompleksu dóbr ziemskich był Wolf Lowenthal z Miłaczewskich Młynów.

Dobrze zachowane akta stanu cywilnego parafii Głuchów, Kowale Pańskie oraz Tokary pozwalają na dokładne śledzenie przemian demograficznych w okresie międzywojennym.

Przemiany demograficzne parafii Głuchów w latach 1919-1939

rok	Liczba urodzeń	Liczba zawartych małżeństw	Liczba zgonów	uwagi
1919	35	13	18	Na podstawie Akt USC z tego roku zachowanych w Urzędzie Gminy Kawęczyn
1920	32	10	18	Jw.
1921	40	2	21	Jw.
1922	13	9	22	Jw.
1931	27	12	17	jw.
1932	30	9	16	jw.
1933	28	10	14	jw.
1934	28	9	11	Jw.
1935	17	9	18	jw.

²⁶⁰ Kawęczyniak ???, nr 5 (314).

²⁶¹ Kawęczyniak 2011, nr 10 (307), s.

²⁶² Kawęczyniak 2011, nr 8 (305).

rok	Liczba urodzeń	Liczba zawartych małżeństw	Liczba zgonów	uwagi
1936	27	14	14	jw.
1937	19	5	12	Jw. Jedna księga dla lat 1937-1939
1938	22	4	10	Jw. Jedna księga dla lat 1937-1939
1939	25	8	16	Jw. Jedna księga dla lat 1937-1939

Źródło: Archiwum Urzędu Gminy Kawęczyn, Akta Stanu Cywilnego, parafia rzymsko-katolicka Głuchów;

Przemiany demograficzne parafii Kowale Pańskie w latach 1919-1939

rok	Liczba urodzeń	Liczba małżeństw	Liczba zgonów	uwagi
1920	72	20	27	
1934	71	16	28	Jedna księga
1935	90	21	35	Jedna księga
1936	58	13	27	Jedna księga
1937	59	18	34	Jedna księga
1938	59	21	3	Jedna księga
1939	57	13	20	Jedna księga

Źródło: Archiwum Urzędu Gminy Kawęczyn, Akta Stanu Cywilnego, parafia rzymsko-katolicka Kowale Pańskie;

Przemiany demograficzne parafii Tokary w latach 1919-1939

rok	Liczba urodzeń	Liczba zawartych małżeństw	Liczba zgonów	uwagi
1919	105	32	58	
1920	126	22	63	
1934	74	28	27	
1935	68	28	35	
1936	92	33	32	
1937	75	12	38	
1938	71	16	43	
1939	60	23	46	

Źródło: Archiwum Urzędu Gminy Kawęczyn, Akta Stanu Cywilnego, parafia rzymsko-katolicka Tokary;

Mapy Malanowa, Dobrej, Strzałkowa i Tokar z czasów drugiej wojny światowej ukazują obszar współczesnej Gminy Kawęczyn w latach poprzedzających burzliwe zmiany w krajobrazie kulturowym. Intensywne przemiany cywilizacyjne, które po 1945 r. zmienią bieg dróg komunikacyjnych. Wprowadzą do niego trakcje elektryczne, stopniowo będzie się zmieniała architektura wiejska, tak mieszkalna jak i gospodarcza. Regulacji zostaną poddane ciekły wodne. Szybkość tych zmian będzie większa po 2005 r., kiedy Polska znajdzie się wśród państw członkowskich unii europejskiej. wówczas całkowicie zmieni się polska wieś.

*Druga
Wojna Światowa*

Wybuch drugiej wojny światowej spowodował utratę państwowości przez Polskę. Niemcy swoim „parciem na Wschód” stopniowo włączali ziemie polskie do Rzeszy. Pierwszym sygnałem dla ludności zamieszkującej Kowale Pańskie, Tokary, Skarżyn i okolice były wezwania mobilizacyjne do wojska. Kolejny sygnał to przygotowywanie społeczności miejskich i wiejskich do wojny. Trzeci natomiast, to zetknięcie się z nieprzyjacielem wkraczającym do rodzinnych wsi. Wspomnienia Józefa Kleśta (1914-1992), mieszkańca Miłaczewka, należącego do gminy Kowale Pańskie, przypominają napiętą atmosferę pierwszych dni wojny. W 1936 r. Kleśta jako poborowy zjawiał się w Trembowli na kresach wschodnich, gdzie służył w 9 Pułku Kawalerii. Po odbyciu zasadniczej służby wojskowej (20 lipca 1938 r. przeniesiony do rezerwy) – już jako kapral – powrócił w rodzinne strony. 1 września 1939 r. został wcielony do 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich stacjonującego w Lesznie. Szlak bojowy zakończył 1 października 1939 r. pod Annopolem koło Kraśnika w Lubelskiem, gdzie dostał się do sowieckiej niewoli²⁶³.

Wkraczające wojska niemieckie na terytorium Polski niosły ze sobą wiele nieszczęść, tragedii. Pierwszy dzień okupacji w gminie Kawęczyn – 8 września 1939 r. upłynął pod znakiem zbrodni Wehrmachtu. Zamordowano mieszkańca Mikulic, który powracając z prac zarobkowych schronił się w stodole należącej do państwa Chojnackich. Niemcy podpalili stodołę i tym sposobem zmusili go do opuszczenia schronienia. Następnie kazali mu iść w stronę Milejowa i wówczas padły śmiertelne strzały²⁶⁴. Niemcy dokonali aresztowań w sąsiedniej posesji- Antoniego Chudzika, Józefa Borysia, Jana Borysia, syna Józefa, Józefa Gidelskiego, zięcia Józefa Borysia oraz Ksawerego Mariańskiego, których rozstrzelano. Ocalał jedynie Jan Borys, którego nie dosięgły niemieckie kule... Ofiary tego mordu spoczęły na cmentarzu parafialnym w Głuchowie.

Sytuacja ludności polskiej była zła. Okupanci gnębili mieszkańców za drobne wykroczenia. Dokonywali aresztowań i skazywali ich za handel żywnością, produkcję samogonu, drobne przywłaszczenia. Dokumentacja dotycząca tych spraw zachowała się w Archiwum Państwowym w Kaliszu.

Okupacja niemiecka na tym terenie zakończyła się w nocy z 18 na 19 stycznia 1945 r., kiedy – m.in. w Tokarach - pojawiły się pierwsze oddziały Armii Czerwonej. Prawie 85 lat, dzielących nas od zakończenia drugiej wojny światowej, to niewiele w kilkusetletnich dziejach Kowali Pańskich. Jednak w tym przypadku trudności w dotarciu do źródeł wręcz uniemożliwiają kompleksowe opisanie wydarzeń pomiędzy 1 września 1939 a 8 maja 1945 r.

Na terenie gminy Kowale Pańskie w okresie okupacji niemieckiej funkcjonowało getto w Czachulcu, gdzie dokonywano eksterminacji ludności starozakonnej. Ważnym epizodem był upadek rakiety V 1 (V 2). Żołnierze Armii Czerwonej dość niechlubnie zapisali się w 1945 r. w dziejach wsi Kowale, kiedy podpalili wspaniałe dwór modrzewiowy.

2 października 1941 r. na terenie wsi: Bielawki, Chuby, Dzierzbotki - Cegielnia, Józefina, Kolonia Marcjanów B, Leśnictwo, Młodzianów, Młyny Miłaczewskie, Niedźwiady, Nowy Świat, Pacht, Żabiniec (obecnie Marcjanów Kolonia A) oraz przysiółków Borek, Karolew, Radunek, Marcjanów Kolonia B, utworzono getto wiejskie. Ze wspomnianych miejscowości wysiedlono mieszkańców, a w ich chatkach osadzono Żydów z Brudzewa, Dobrej, Małanowa, Rychwała, Tuliszkowa, Turku, Uniejowa i innych miejscowości.

Niemcy utworzyli pomocniczą radę, którą kierował pochodzący z Turku kupiec Herszel Zimnawoda; zastępcą był Eliasz Bykowski. Miał on do dyspozycji policję porządkową, która podlegała Mordechajowi Strykowskiemu.

263 Wspomnień Blask, Kawęczyniak 2020, nr 6, s. 9-15 -materiały do tego tekstu pozyskał Pan Roman Marzuchowski z Milejowa.

264 P. Woźniak, S. Dzikowski, *Wstrząsająca hitlerowska zbrodnia w Gołuchowie!*, Kawęczyniak 2017, nr 11, s. 8-9. Artykuł powstał na podstawie relacji Józefa Dymkowskiego (1935-2016).

Od 7 grudnia 1941 r. trwała stopniowa likwidacja getta, z którego ludność żydowską przemieszczono do wsi Bielawki, a następnie na kilka dni do kościoła w Dobrej, skąd Starozakonnych wyprowadzono do Obozu Zagłady w Chełmnie nad Nerem (Kulmhof). Ostatni transport miał miejsce 20 lipca 1942 r., który dotarł do Chełmna i tam został unicestwiony.

Śladem tych wydarzeń w gminie Kawęczyn jest cmentarz zlokalizowany na Bartosikowej Górze w Czachulcu, powstały w 70 rocznicę likwidacji getta.

W obozach zagłady śmierć ponieśli, min. Władysław Mielczarski, urzędnik Zarządu Gminy w Kowalach Pańskich, aresztowany 22 lipca 1941 r., zmarł w Konzentrationslager Auschwitz 6 września 1942; Wiktor Świątczak, nauczyciel z Kowali Pańskich, aresztowany 1 maja 1940, zmarł w obozie Mathausen-Gusen (Austria)²⁶⁵.

Dużą część mieszkańców gmin Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary została zmuszona do opuszczenia swoich gospodarstw, które zajęli osadnicy niemieccy. Liczna była także grupa ludności, którą wywieziono na przymusowe roboty do Niemiec.

Działania wojenne zakończyły się w styczniu 1945 r. z chwilą wkroczenie oddziałów Armii czerwonej na terytorium Polski. W Tokarach Rosjanie pojawili się w nocy z 18/19 stycznia 1945 r. Była to grupa złożona z pięciu czołgów

²⁶⁵ Kawęczyniak 2014, nr 4 (336), s. 4.

*Samorząd
w latach
1945-1989*

Dzieje samorządu terytorialnego w latach po pierwszej wojnie przedstawiono w cyklu artykułów publikowanych na łamach *Kawęczyniaka*. Z tego względu nie podjęto żadnych prac badawczo-archiwalnych w celu zweryfikowania autorskich ustaleń Małgorzaty Krawczyk²⁶⁶.

Gromada Kowale Pańskie powstała na mocy ustawy z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych²⁶⁷. Aktem wykonawczym w sprawie utworzenia gminy, jej obszaru była uchwała nr 39 z 1954 r. podjęta przez Wojewódzką Radę Narodową w Poznaniu 5 października 1954 r. w sprawie podziału administracyjnego powiatu Turek na nowe gromady; w ramach Zarządzenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 26 listopada 1954 r. w sprawie ogłoszenia uchwał Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 5 października 1954 r., dotyczących reformy podziału administracyjnego wsi²⁶⁸. Ta nowa jednostka ego państwa przetrwała do kolejnej reformy i wprowadzenia gmin, obowiązującej od 1 stycznia 1973 r.²⁶⁹ Swoimi granicami objęła: dawne gromady Ciemień, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie Kolonia, Leśnictwo, Marcinów, Marianów-Kolonia i Siedlińska zlikwidowanej gminy Kowale Pańskie. Gromadzka Rada Narodowa liczyła 17 członków²⁷⁰. Od 1 stycznia 1960 obszar gromady powiększono poprzez włączenie do niego zlikwidowanych gromad Kawęczyn i Kaczki Średnie oraz wsi Bielawki, Czachulec Nowy, Marcjanów, Marcjanów A, Marcjanów B oraz Skarżyn²⁷¹.

Pierwsze lata po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej odzwierciedlają różnorodność źródeł, dokumentujące różne zagadnienia. Na szczególną uwagę zasługują budżety Gminy Kowale Pańskie z lat 1946-1949²⁷². Statystyczna charakterystyka gminy Kowale Pańskie z 10 maja 1946 r. zachowała się w zbiorach APP, Oddział w Koninie²⁷³. W jej administracyjnych granicach znajdowały się 33 gromady. Na obszarze 134,52 km² zamieszkiwały 9192 osoby. Grunty orne zajmowały – 8639,02 ha, łąki – 582,69, pastwiska – 1218,49 ha, lasy oraz zarośla – 304,79 ha, wody (rzeki, strumyki, stawy) – 54,12 ha, drogi – 303,88 ha, nieużytki 950,25 ha. Na terenie gminy nie funkcjonowały żadne przedsiębiorstwa produkcyjne. Istniała Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Kowalach Pańskich mająca filie w Czachulcu Starym oraz w Skarżynie. Szkoły działały w Kowalach Pańskich, Będziechowie, Kawęczynie, Kowalach Księżych, Mikulicach, Miłaczewie, Skarżynie, Tokarach oraz Wietchininie. Wsiami parafialnymi były Kowale Pańskie oraz Tokary. W Kowalach Pańskich znajdował się posterunek Milicji Obywatelskiej.

Po drugiej wojnie światowej gmina przetrwała jako wyodrębniona jednostka podziału terytorialnego powiatu Turek. W jej granicach znalazły się następujące miejscowości (33 gromady): Będziechów, Ciemień, Czachulec Nowy, Czachulec Stary, Czajków, Dzierzbotki, Kaczki Średnie, Kawęczyn, Kowale Księżę, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie Kolonia, Leśnictwo, Marcinów,

266 Kompletnie zestawienie 12 odcinków, które opublikowano do stycznia 2024 r. znajduje się w bibliografii.

267 Dziennik Ustaw 1954, nr 43, poz. 191.

268 Wikipedia. Hasło Kowale Pańskie – gromada. Dostęp 2 października 2021. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 4 grudnia 1954 r., Nr. 20, Poz. 100.

269 Dziennik Ustaw 1972, nr 49, poz. 312.

270 Uchwała Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Turku z dnia 6 października 1954 r. w sprawie ustalenia liczby członków gromadzkich rad narodowych; zob.: Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 8 października 1954 r., Nr. 16, Poz. 87.

271 Uchwała Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Turku z dnia 6 października 1954 r. w sprawie ustalenia liczby członków gromadzkich rad narodowych. Zobacz: Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 8 października 1954 r., Nr. 16, Poz. 87.

Uchwała Nr 14/59 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 18 września 1959 r. w sprawie zniesienia i utworzenia niektórych gromad w województwie poznańskim w brzmieniu zatwierdzonym uchwałą Nr 458/59 Rady Ministrów z dnia 27 listopada 1959 r. w sprawie zatwierdzenia uchwał Wojewódzkich Rad Narodowych w Białymstoku, Koszalinie, Poznaniu i Wrocławiu w przedmiocie połączenia, zniesienia i utworzenia niektórych gromad. Zobacz: Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z 18 grudnia 1959 r., Nr. 10, Poz. 116.

272 APP, Oddz. w Koninie, Starostwo Powiatowe w Turku, sygnatury: 129, 183, 226, 240. Zespół 54/217/0/15.7/129, 183, 226, 240.

273 APP, Oddział w Koninie, Akta Gminy Kowale Pańskie, sygnatura 17 (Zarząd Gminy, Majątek Gminy 1946 r.), s. 7-8.

Marcjanów, Marianów, Marianów Kolonia, Mikulice, Milejów, Miłaczew, Miłaczewek, Młodzianów, Młyny Miłaczewskie, Nowy Świat, Potworów, Siedliska, Skarżyn, Skarżyn Kolonia, Stefanów, Tokary I, Tokary II, Wietchinin, Wojciechów i Żdżary²⁷⁴.

Ocena pracy władz gminy dokonana przez J. Tuszyńskiego, powiatowego Inspektora Samorządowego w Turku zawarta w Sprawozdaniu z lustracji generalnej w Zarządzie Gminy 22-25 września 1948 r.²⁷⁵, wspomina, o zarządzie, w którym zasiadali wójt, podwójci, trzej członkowie (Kazimierz Janaszczyk, Józef Krzysztoporski), sekretarz i rachmistrz (Feliks Raszewski). Siedziba gminy mieściła się w budynku, w którym zlokalizowano posterunek Milicji Obywatelskiej (4 izby). Gmina zajmowała 3 izby. Brakowało pokoju dla wójta, pomieszczeń dla Urzędu Stanu Cywilnego i sali posiedzeń.

W 1947 r. Zarząd Gminy spotykał się dwudziestokrotnie, a w następnym roku (do 25 września) siedemnastokrotnie. Do najważniejszych zadań realizowanych przez władze gminy w latach 1947-1948 należały: budowa szkoły w Mikulicach; budowa szkoły w Potworowie.

Samorządy gminne znajdowały się pod stałą kontrolą władz powiatowych i wojewódzkich. Przeprowadzono je z drobiazgową dokładnością i bardzo często. W 1949 r. jedna z nich dotyczyła sposobu naliczania podatku gruntowego, druga realizacji budżetu. Przeprowadził je inspektor powiatowy z Turku²⁷⁶.

Działalność Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Kowalach Pańskich odtworzyć można - i to z dużą dokładnością - nie dla wszystkich lat powojennych. Najlepiej zachowana księga protokołów z posiedzeń w 1951 r. podaje porządek zebrań oraz omawia podejmowane uchwały²⁷⁷. Działalność rozpoczęto pierwszym posiedzeniem, które odbyło się 16 stycznia 1951 r. Porządek spotkania obejmował 9 punktów, a rozpoczynał się od przyjęcia protokołu poprzedniego zebrania²⁷⁸. W kolejnych punktach debatowano nad wypłatami wynagrodzeń różnym osobom, w tym robotnikom zatrudnionym przy budowie szkoły w Potworowie na łączną sumę 10.333 zł. Pieniądże na ten cel pobrano z Banku Komunalnego w Poznaniu. 27 stycznia Prezydium GRN obradowało po raz drugi. Program spotkania był bogaty. Rozpatrywano pismo Samopomocy Chłopskiej w Żdżarach (wieś w gminie). Zastanawiano się nad pokryciem wydatków Ochotniczej Straży Pożarnej w Milejowie. Gromadzono pieniądze na zakup materiałów budowlanych dla szkoły w Potworowie, która prowadziła zajęcia w lokalu dzierżawionym od Romana Serafina²⁷⁹.

Na III Zebraniu Prezydium (29 styczeń 1951 r.) omawiano problem płatności za pośrednictwem Banku Komunalnego w Poznaniu, kandydatury osób mających być zatrudnionymi w gminie, składki na ubezpieczenia społeczne²⁸⁰, część obrad poświęcono walce z analfabetyzmem. Spotkanie zwyczajowo zamknięto wnioskami. Protokół z tego zebrania parafował przewodniczący GRN Stanisław Pietrzak, zastępca Marian Raszewski oraz pisarz (protokółant) Bolesław Owczarek.

Posiedzenie PGRN w dniu 5 lutego (IV) było poświęcone sprawom bieżącym²⁸¹. 14 lutego 1951 r. po raz kolejny (V) zebrało się Prezydium aby powołać opiekunów sołtysów w ściąganiu podatku gruntowego i składki ogniowej. Omawiano również płatności dla Banku Rolnego w Warszawie, zatrudnienie osoby mającej sprzątać w bibliotece²⁸².

274 Stan na 1 lipca 1952 r.

275 APP, Urząd Wojewódzki w Poznaniu. Wydział Administracji i Finansów Samorządowych.

276 APP, Oddział w Koninie, Akta Gminy Kowale Pańskie, teczka 16, s. 3-4, 5-6.

277 APP, Oddział Konin, Akta Gminy Kowale Pańskie (zespół 72), sygnatura 43, passim.

278 Tamże, s. 1-6.

279 Tamże, s. 7-10.

280 Tamże, s. 11-17.

281 Tamże, s. 18-22.

282 Tamże, s. 23 n.

VII spotkanie odbyło się 22 lutego 1951 r. Porządek obrad przewidywał 9 punktów²⁸³. Na spotkaniach 28 lutego (VIII) i 7 marca (IX) członkowie Prezydium Gminnej Rady Narodowej rozpatrywali podania o odroczenie płatności podatkowych (zaliczka na podatek gruntowy)²⁸⁴.

9 marca na X posiedzeniu GRN rozpatrywano m.in. podania o przyjęcie do pracy, płatności na Komitet Odbudowy Warszawy²⁸⁵.

11 sierpnia 1951 r, odbyło się XXIV zebranie Prezydium, na którym zastanawiano się nad akcją poszukiwania stonki ziemniaczanej, największego szkodnika owych czasów²⁸⁶. Na kolejnym spotkaniu 17 sierpnia tego roku rozpatrywano podania o zniżenie planowanej wysokości skupu zbóż²⁸⁷.

Nieco więcej miejsca wypada poświęcić posiedzeniu w dniu 27 sierpnia 1951 r. Wówczas na porządku obrad znalazły się takie sprawy jak podatek gruntowy i jego podwyższenie o 15% dla osób, które z tego obowiązku nie wywiązały się w latach 1949-1950. Do pobierania tego podatku istniał system działań urzędowych, które podejmowały stosowne urzędy wraz z sołtysami (właściwymi poborcami). Podjęte działania niejako dublowały działania sołtysów, nad którymi opiekę roztoczyli powołani gminny opiekun i gromadzcy opiekunowie, którzy mieli czuwać nad akcją w terenie.

Zestawienie listy tych opiekunów gromadzkich znalazło się w poniższej tabeli. Opiekunem gminnym został Antoni Przybylski.

Opiekunowie gromadzcy w akcji pobierania podatku gruntowego w 1951 r. w gminie Kowale Pańskie

Lp.	miejsowość	Opiekun gromadzki
1	Będziechów	Jan Lis
2	Ciemień	Wacław Adamczyk
3	Czachulec Nowy	Janina Jasiak
4	Czachulec Stary	Brak danych
5	Czajków	Władysław Antczak
6	Dzierzbotki	Brak danych
7	Kawęczyn	Brak danych
8	Kaczki Średnie	Brak danych
9	Kowale Księżę	Józef Ogrodowczyk
10	Kowale Pańskie Kolonia	Antoni Przybylski
11	Kowale Pańskie	Stanisław Grzybek
12	Leśnictwo	Józef Antczak
13	Marcjanów (gromada)	Bolesław Janicki
14	Marcjanów (wieś)	Józef Rosiakowski
15	Marcinów	Czesław Adamczyk
16	Mikulice	Czesław Mruk
17	Milaczew	Brak danych
18	Młyny Milaczewskie	Brak danych
19	Milejów	Brak danych
20	Milaczewek	Feliks Płuciennik

283 Tamże, s. 33-36

284 Tamże, s. 37-47, 48-51.

285 Tamże, s. 52-54.

286 Tamże, sygnatura 43, s. 123 n.

287 Tamże, s. 128-129.

Lp.	miejsowość	Opiekun gromadzki
21	Marianów Kolonia	Józef Grzesznik
22	Młodzianów	Wacław Chojnacki
23	Nowy Świat	Kazimierz Bekalerek
24	Potworów	Mieczysław Kacprzak
25	Skarżyn Wieś	Stanisław Bałwas
26	Skarżyn Kolonia	Brak danych
27	Stefanów	Brak danych
28	Siedliska	Brak danych
29	Tokary I	Brak danych
30	Tokary II	Brak danych
31	Wojciechów	Konstanty Łuczak
32	Wetchenin	Stanisław Leśniewski

Źródło: Akta gminy Kowale Pańskie, sygnatura 43, s. 146-148;

Posiedzenie Prezydium GRN, obradujące 4 września 1951 r. rozpatrywało kwestie podniesienia podatku gruntowego o 15% dla tych wszystkich osób, które nie wywiązały się z planowanych dostaw płodów rolnych w latach poprzednich oraz nad zbiórką na rzecz odbudowy Warszawy²⁸⁸. Dnia 12 września tego roku na posiedzeniu zastanawiano się nad budżetem gminnym na rok 1952²⁸⁹. Następne spotkanie Prezydium GRN odbyło się 17 września. Obrady skupiły się na kwestii odbudowy stolicy, jesiennej akcji siewnej i werbunku pracowników²⁹⁰.

XXXI posiedzenie Prezydium Gminnej Rady Narodowej obradowało 9 października 1951 r. w trzyosobowym składzie Stanisław Pietrzak (przewodniczący), Marian Raszewski (wiceprzewodniczący) Bolesław Owczarek (sekretarz)²⁹¹.

Na XXXII zebranie 17 października 1951 r. porządek obrad koncentrował się przede wszystkim na przyznaniu ulg podatkowych dla licznego grona mieszkańców oraz ustaleniach porządku obrad XI Sesji Wyjazdowej, która miała odbyć się w Milejowie 18 października tego roku²⁹².

Kolejne spotkanie (XXXIII) trzyosobowego Prezydium GRN odbyło się 29 października 1951 r. Podczas spotkania podjęto decyzję o zwolnieniu Genowefy Mikołajczak z biblioteki gminnej²⁹³.

Posiedzenie XXXIV w dniu 5 listopada 1951 r. poświęcono przyjęciu nowego pracownika w bibliotece oraz innym bieżącym sprawom²⁹⁴.

Porządek obrad kolejnych posiedzeń w dniach 12 i 30 listopada 1951 r. (posiedzenia XXXV, XXXVI) oraz 11 grudnia tego roku (posiedzenie XXXVII) wskazuje, że na samorządach spoczywało wiele obowiązków nie związanych z problemami społeczności lokalnej. Państwo cedeowało na władze samorządowe szereg zadań należących do jego zakresu kompetencyjnego. Były to przede wszystkim kwestie związane ze skupem ziemniaków i zboża, werbunek do pracy w kopalniach, stanowiących przeciwieństwo własności państwa²⁹⁵.

Na XXXVIII posiedzeniu Prezydium GRN w dniu 20 grudnia 1951 r. podjęto uchwałę o umorzeniu podatku gruntowego na ogólną sumę 32.050 zł²⁹⁶. Po raz kolejny trzyosobowe Prezydium

288 Tamże, s. 154-157.

289 Tamże, s. 158-161.

290 Tamże, s. 162-169.

291 Tamże, s. 177-183.

292 Tamże, s. 184-188.

293 Tamże, s. 194-196.

294 Tamże, s. 197-202.

295 Tamże, s. 204-207, 208-212, 213-215.

296 Tamże, s. 216.

(w niezmienionym składzie) spotkało się 27 grudnia tego roku. Najważniejszym punktem porządku obrad było omówienie planów gospodarczych i finansowych gminy²⁹⁷. XXXX (sic) spotkanie Prezydium - ostatnie w tym roku kalendarzowym – odbyło się 30 grudnia²⁹⁸.

Kolejne spotkania GRN odbyły się 27 grudnia 1971 r. (XXXIX) oraz 30 grudnia 1951 r. (XL)²⁹⁹.

Pierwsze dwa lata po zakończeniu wojny były trudne. Samorządy realizowały doraźne zadania przypominające interwencje niż realizację planowych zamierzeń. Pierwszy plan inwestycyjny poczęto realizować dopiero w latach 1947-1949. Najważniejsze przedsięwzięcia na terenie Gminy Kowale Pańskie to modernizacja sieci drogowej. Większość inwestycji z tego zakresu to budowa mostów na drogach gminnych w Ciemieniu, Kawęczynie, Mikulicach, Siedliskach, Woli Kowalskiej. Z inwestycji oświatowych wypada wymienić budowę szkoły w Potworowie i Kowalach Pańskich oraz szkoły rolniczej w Kaczkach. Ważnym przedsięwzięciem wpisanym w projekt budżetu była budowa domu ludowego w Kowalach Pańskich, w którym byłyby siedziby świetlicy oraz biblioteki gminnej. Z projektu nie wynika gdzie miało powstać boisko sportowe. Ważne - z uwagi na bezpieczeństwo mieszkańców - były budowy domów strażaka w Mikulicach, Miłaczewie, Wietchieninie oraz Skarżynie. Poważną część budżetu (ponad 60%) z ogólnej sumy 3.350.000 zł miała pochłonąć elektryfikacja Kowali Pańskich³⁰⁰.

Od stycznia 1949 r. wójtem w Kowalach Pańskich był Władysław Bin, podwójcim Waclaw Żebrucki, a członkami Zarządu byli: Zofia Kacprzak, Władysława Darul oraz Antoni Florczak³⁰¹.

BUDŻET

Kawęczyn jest najuboższą gminą w powiecie Turek. Z tego względu struktura wydatków stanowi doskonałą podstawę do ukazania z jakimi wielkimi problemami borykają się władze gminy chcąc zapewnić właściwe jej funkcjonowanie. To wydatki na najważniejsze cele, których nie da się w żaden sposób zmniejszyć, czyli na oświatę, pomoc społeczną. Koszty poniesione na finansowanie tej sfery życia mieszkańców bardzo często, w ubogich gminach, znacznie przekraczają 50% budżetu. W takiej sytuacji finansowej wydatki na wiele innych dziedzin, których obsługa należy do kompetencji urzędowych gminy, są ograniczane i często wydatki nie osiągają nawet 1% jej dochodów. Do takich dziedzin należą często kultura, kultura fizyczna, promocja. Środki przeznaczane na inwestycje gminne, zwłaszcza na terenach, gdzie zaniedbano rozwój infrastruktury (wodociągi, kanalizacji, drogi, budynki użyteczności publicznej) powoduje, że jednym z najważniejszych źródeł ich finansowania bywają kredyty inwestycyjne oraz programy europejskie lub rozwoju regionalnego.

Decyzje o planowanych dochodach i wydatkach gminy są podejmowane na sesjach rady, na mocy uchwały oraz uchwał zmieniających budżet. W ślad za uchwałą publikowaną na łamach mediów lokalnych (czasopismo, strona internetowa) pojawiają się publikacje obrazujące strukturę dochodów jak i wydatków. W zasadzie budżet uchwalany na początku kadencji diametralnie różni się od budżetu rocznego, który jest podstawą do udzielenia absolutorium władzom³⁰².

Analiza budżetu gminny o niskich dochodach stanowi doskonały materiał do analizy ich wydatkowania, zwiększania wpływów o różnego rodzaju dotacje oraz dywersyfikacji dochodów i wydatków. Te problemy starano się naświetlić na podstawie analizy wybranych budżetów z lat

297 Tamże, s. 226.

298 Tamże, s. 228-236.

299 Tamże, s. 226-227, 228-236.

300 APP, Oddział w Koninie, Akta gminy Kowale Pańskie, teczka 20, s. 6, 22, 30.

301 APP, Urząd Wojewódzki w Poznaniu 1945-1950, teczka 297, s. 255.

302 Kawęczyniak 2020, nr 7 (380), s. 6-10. Gmina Kawęczyn w latach 2014-2022 z Turkowskiej Unii Rozwoju uzyskała na projekty dotacje w wysokości blisko 390.000 zł. To tylko część dotacji. Inne pozyskiwano z konkursów grantowych organizowanych przez ministerstwa samorządy, fundacje.

2005-2022, a więc w latach kiedy istniały duże możliwości finansowego wsparcia z różnorodnych programów europejskich, rządowych i funduszy zewnętrznych.

Budżet na rok 2005 przewidywał dochody w wysokości 7.925.626,00 zł, w tym dochody własne 7.103.844,00 zł oraz dotacje 821.781,00 zł. Wydatki określono na 711.625,00 zł, w tym wydatki bieżące 6.781.625,00 zł oraz majątkowe 330.000 zł. Nadwyżkę 814.000,00 zł przewidziano na spłatę zaciągniętych kredytów³⁰³.

Informacje o budżecie gminy na rok 2007 znalazły się na łamach pierwszego numeru *Kawęczyniaka* z 2007. Jego wysokość określono na 8.722.318 zł pod stronie dochodów, a wydatki zaplanowano na 8.521.818 zł. Największe sumy pieniędzy pochłaniały wydatki na oświatę (szkoły podstawowe, gimnazja oraz przedszkole) – 4.623.438 zł, administrację 1.194.240 zł, oraz pomoc społeczną 1.145.400 zł. W tej sytuacji koszty na działania w zakresie kultury (72.000 zł) oraz sport (35.500 zł) decyzją rady zostały bardzo ograniczone. W tej sferze jednak zaobserwowano dużą aktywność w ich pozyskiwaniu z różnorodnych funduszy³⁰⁴.

Dostrzegamy, że budżet gminy Kawęczyn wciąż wzrastał oraz powiększał się udział wpływów z działalności pozarolniczej.

Dochody budżetowe na rok 2011 określono na 12.605.104 zł, a wydatki na 14.065.482 zł. Jedną z najważniejszych inwestycji przewidzianych w budżecie była modernizacja stacji uzdatniania wody w Kowalach Pańskich Kolonii³⁰⁵.

W roku 2013 jej dochody zamykały się w kwocie nieco wyższej niż 16.000.000 zł, a wydatki 16.129.930 zł. Największe kwoty po stronie wydatków przeznaczano na oświatę. Sporo pieniędzy pochłaniały inwestycje, w tym stacja uzdatniania wody w Milejowie (185.000 zł), budowa wielofunkcyjnego boiska w Kowalach Pańskich (160.000 zł). W trakcie roku budżetowego władze gminy wygospodarowały nadwyżkę w wysokości 793.099,93 zł, którą rozdzielono pomiędzy zainteresowane podmioty³⁰⁶.

Głosowanie nad budżetem gminy na rok 2015 odbyło się w czasie III Sesji w dniu 30 grudnia 2014 r. Wysokość dochodów określono na 14.656.108 zł, a wydatki na 15.347.069 zł. Na inwestycje przeznaczono 1.200.000 zł³⁰⁷. Na utrzymanie szkół oraz przedszkola przeznaczono sumę 6.886.540 zł, na pomoc społeczną 2.799.290 zł oraz na administrację 2.523.033 zł.

Radni uchwałą budżetową przyjęli jednogłośnie.

Sprawozdanie z wykonania budżetu gminy w pierwszym półroczu 2020 r. przedstawiono na XXIV Sesji Rady w dniu 10 września tego roku [zobacz: *Kawęczyniak* 2020, nr 10 (418), s. 30].

Po 17 zmianach projektu budżetu gmina Kawęczyn na rok 2023 przedstawiał się on następująco: dochody ogółem – 40.024.338,43 zł, a wydatki 44.480.606,57 (93,37%). Budżet po stronie dochodów 36.971.015,15 zł, a po stronie wydatków 33.140.312,05 zł (74,51%)³⁰⁸. Największą sumę pieniędzy, jak co roku pochłaniają wydatki na oświatę i wychowanie (prawie trzecia część). Blisko 5.500.000 pochłania administracja publiczna oraz „pozostała działalność”, „rodzina”, „gospodarka komunalna i ochrona środowiska”. Minimalne kwoty z budżetu przeznaczano na kulturę (około 540.000 zł) oraz sport (około 230.000 zł).

Śledząc zmiany w budżecie, tak po stronie dochodów jak i wydatków, dostrzegamy bardzo istotne zmiany strukturalne. To dochody z działalności rolniczej, które osiągają poziom 4-5%. Niegdyś były to dominujące wpływy. Wzrosły także dochody od osób prawnych i fizycznych, co wskazywałoby na zwiększenie aktywności zawodowej i gospodarczej mieszkańców.

303 *Kawęczyniak* 2006, nr 1 (217).

304 *Kawęczyniak* 2006, nr 1 (241), s. 4-5.

305 *Kawęczyniak* 2011, nr 2 (299).

306 *Kawęczyniak* 2014, nr 6 (338), s. 18.

307 ¹ *Gminy Kawęczyn uchwaliła budżet na 2015 r.*, *Kawęczyniak* 2015, nr 1 (345), s. 1, 3.

308 E. Balcerzak, M. Krakowiak, *Sprawozdanie z wykonania budżetu 2022 roku*, *Kawęczyniak* 2023, nr 7 (451), s. 9-11.

Niebezpieczne jest jednak to, że na ostateczny kształt budżetu istotny wpływ ma państwo, które gminom przekazuje tzw. zadania zlecone oraz dotacje na pomoc rodzinom (blisko szóstą część dochodów). Państwo pozostawia sobie duży zakres wpływów na finanse samorządu terytorialnego, co można też poczytać za możliwość uznaniowego, czyli politycznego wsparcia dla gmin przyjaznych formacjom rządzącym. Jedynym wyjściem z tej niekorzystnej sytuacji byłoby zwiększenie udziału gmin w podziale podatków od osób fizycznych oraz zwieszenie dotacji na oświatę i wychowanie oraz wprowadzenie obwarowań ustawowych dla tych rozwiązań.

Sołectwa w III Rzeczypospolitej uzyskały zupełnie inny status prawny niż w czasach PRL. Usankcjonowanie społecznego zaufania, legitymowanego mandatem wyborczym, określiło zarazem sołectwa jako istotny element władzy samorządowej najniższego szczebla. Jednak ustawa o funduszu sołeckim obdarzyło sołectwa w fundusze, które są ważnym czynnikiem uczestnictwa w zarządzaniu gminą, skutecznym narzędziem sprawowania władzy.

Stalą formą współdziałania wszystkich sołectw w gminie są cykliczne narady. Pierwsza odbyła się 13 lutego 2018 r. Uczestniczyło w niej 22 sołtysów, którzy zapoznali się z nowymi wnioskami obszarowymi (dopłaty unijne), funkcjonowaniem spółek wodnych, stanem bezpieczeństwa. Zebrano deklaracje w sprawie wyjazdu na Ogólnopolską Konferencję Naukową „Niepodległa i inspirująca wieś polska” (Rusiec, 9 marzec 2018 r.)³⁰⁹.

29 lipca 2020 r. po raz drugi doszło do spotkania sołtysów gminy Kawęczyn. Głównym tematem spotkania był fundusz sołecki, który, jak apelował wójt Jan Nowak, należało wydatkować bardzo rozsądnie, gdyż szerząca się pandemia, nie daje pewności finansowania wielu projektów³¹⁰. Trzecie spotkanie sołtysów w 2020 r. (24 sierpień) koncentrowało się na sprawie podziału środków gminnego funduszu sołeckiego³¹¹.

Istotnym wydarzeniem wpływającym na kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego są wybory sołtysów oraz rad sołeckich. Znaczenie tej reprezentacji społecznej wyłanianej w demokratycznych wyborach zyskało w opinii mieszkańców duże znaczenie po utworzeniu, wprawdzie niewielkich, budżetów sołeckich. To one stały się ważnym narzędziem tej władzy. Same wybory nadal nie cieszą się większym zainteresowaniem mieszkańców, jednak to, że istnieje duża grupa chętnych kandydowania na urząd sołtysa lub członkiem rady sołeckiej świadczy o społecznym zaangażowaniu ludności problemami swojej miejscowości³¹².

Fundusze Sołeckie, wprowadzone ustawowo w drugiej połowie XXI w., stały się ważnym elementem aktywizacji społeczności lokalnych (sołectw).

Podział funduszy sołeckich w 2021 r.

Lp.	sołectwo	Liczba mieszkańców	Kwota bazowa ^a	Fundusz w zł
1	Będziechów	308		25.117,75
2	Chocim	204		19.623,24
3	Ciemień	270		23.253,54
4	Dzierbotki	144		17.121,28
5	Dziewiątka	187		19.034,55
6	Głuchów	432		30.857,55
7	Kawęczyn	538		37.038,87
8	Kowale Pańskie	195		19.721,36

309 Iwona Krajewska, *Pierwsze w tym roku narada sołtysów*, Kawęczyniak 2018, nr 3 (383), s. 16.

310 Iwona Krajewska, *Druga tegoroczna narada sołtysów*, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 5.

311 Iwona Krajewska, *Sołtysi spotkali się po raz trzeci*, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 5.

312 Zobacz: Kawęczyniak 2011, nr 3 (wybory), s. 7 (skład osobowy rad sołeckich).

Lp.	sołectwo	Liczba mieszkańców	Kwota bazowa ^a	Fundusz w zł
9	Kowale Pańskie Kolonia	499		34.487,85
10	Leśnictwo	216		19.476,07
11	Marcinów	136		16.581,64
12	Marcjanów	186		18.789,26
13	Marianów	177		18.593,02
14	Marianów Kolonia	157		17.759,04
15	Milejów	263		22.910,14
16	Młodzianów, Nowy Czachulec	99		15.747,65
17	Nowy Świat	88		14.079,68
18	Tokary I, Tokary II, Okręglica	320		25.559,27
19	Siedliska	78		13.736,27
20	Skarżyn	166		18.102,44
21	Stanisława	56		12.558,88
22	Wojciechów	237		21.536,51
23	Żdźary	378		28.502,76

Źródło: Kawęczyniak 2020, nr 10 (418), s. 8-9;

Idea funduszu sołectkiego, pojmowanego jako źródło finansowego wspierania inicjatyw społecznych mieszkańców bardzo często rozmija się z realiami. Uzyskane pieniądze często służą finansowaniu zadań, które należą do obowiązków gminy (np. utrzymanie dróg gminnych). Takie zadania znalazły się w wykazie planowanych przedsięwzięć na rok 2021 w sołectwach Będziechów, Chocim, Ciemięń, Dzierzbotki, Dziewiątka, Głuchów, Kawęczyn, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie Kolonia, Leśnictwo, Marcinów, Marianów, Marianów Kolonia, Milejów, Młodzianów, Nowy Świat, Siedliska, Stanisława, Tokary Pierwsze, Wojciechów, Żdźary. Tego rodzaju działań zabrakło jedynie w Skarżynie. Ważne miejsce na liście przedsięwzięć zajęły wydatki na utrzymanie świetlic wiejskich oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych. Fundusze sołectkie w gminie Kawęczyn wskazały na przywiązanie do lokalnych tradycji ludowych – Nocy Świętojańskiej (Będziechów, Dzierzbotki, Skarżyn, Wojciechów). Często pieniądze przeznaczano na wydatki związane z działalnością szkół oraz OSP. Jeszcze nie dostrzegamy współdziałania sąsiedzkich sołectw w podejmowaniu wspólnych inwestycji dla 2-3 wiosek (np. boiska sportowe, miejsce wypoczynku, place zabaw, siłownie na wolnym powietrzu).

Podział funduszy sołectkich w 2022 r

Lp.	sołectwo	Liczba mieszkańców	Wskaźnik LM/100	Kwota bazowa ^a	Fundusz w zł
1	Będziechów	311	3,11	5.309,91	27.133,62
2	Chocim	197	1,97	5.309,91	21.080,32
3	Ciemięń	275	2,75	5.309,91	25.222,05
4	Dzierzbotki	144	1,44	5.309,91	18.266,07
5	Dziewiątką	192	1,92	5.309,91	20.814,83
6	Głuchów	427	4,27	5.309,91	33.293,11
7	Kawęczyn	547	5,47	5.309,91	39.664,99
8	Kowale Pańskie	205	2,05	5.309,91	21.505,12
9	Kowale Pańskie Kolonia	496	4,96	5.309,91	36.956,94
10	Leśnictwo	189	1,89	5.309,91	20.655,53
11	Marcinów	135	1,35	5.309,91	17.788,18

Lp.	sołectwo	Liczba mieszkańców	Wskaźnik LM/100	Kwota bazowa ^a	Fundusz w zł
12	Marcjanów	177	1,77	5.309,91	20.018,34
13	Marianów	181	1,81	5.309,91	20.230,74
14	Marianów Kolonia	163	1,63	5.309,91	19.274,96
15	Milejów	270	2,70	5.309,91	24.956,55
16	Młodzianów, Nowy Czachulec	119	1,19	5.309,91	16.938,60
17	Nowy Świat	85	0,85	5.309,91	15.133,23
18	Tokary I, Tokary II, Okręglica	322	3,22	5.309,91	27.717,71
19	Siedliska	79	0,79	5.309,91	14.814,64
20	Skarżyn	162	1,62	5.309,91	19.221,86
21	Stanisława	56	0,56	5.309,91	13.593,36
22	Wojciechów	239	2,39	5.309,91	23.310,48
23	Żdźary	376	3,76	5.309,91	30.585,05
	Razem	5347			528.176,28

Źródło: Kawęczyniak 2021, nr 8 (428), s. 20.

Uwagi: ^a – kwota bazowa to 27.542.478,45/5187.

Fundusz sołecki to przedsięwzięcie akceptowane przez lokalną społeczność. Mieszkańcy jednak nie włączają się w dyskusję nad przeznaczeniem wydatkowanych sum. Świadczy o tym frekwencja na zebraniach, podczas których są przeprowadzane głosowania nad projektami przeznaczonymi do realizacji. W większości miejscowości wynosi ona poniżej 10% ogółu mieszkańców. W głosowaniu nad budżetem na rok 2021, obecność powyżej 10% mieszkańców odnotowano jedynie w Marcinowie, Siedliskach, Skarżynie, powyżej 20% tylko w Stanisławie, a powyżej 30% jedynie w Młodzianowie. Wpływ na tę sytuację ma przede wszystkim obecność pensionariuszy Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej i wielka aktywność społeczna jego personelu.

W roku 2022 budżet sołecki wyniósł 528.176,26 zł, to jest o blisko 38.000 zł więcej niż w roku poprzednim. Wydano 480.862,39 zł, to jest 91,04% planowanej sumy.

Fundusze sołeckie w gminie Kawęczyn wykorzystane w 2022 r.

miejsowość	Kwota planowana w zł	Kwota wydana w zł	% wykorzystania środków
Będziechów	27.133,62	25.816,84	95,15
Chocim	21.080,32	15.673,23	74,77
Ciemień	25.222,05	20.371,65	80,77
Dzierzbotki	18.266,07	17.851,01	97,73
Dziewiątka	20.814,83	18.622,67	89,47
Kawęczyn	39.644,99	33.492,47	84,44
Kowale Pańskie	21.505,12	21.505,10	99,99
Kowale Pańskie - Kolonia	36.956,94	35.652,16	99,17
Leśnictwo	20.655,53	20.487,59	99,19
Marcinów	20.230,74	20.010,88	98,91
Marianów - Kolonia	19274,96	17.309,74	89,80

miejsowość	Kwota planowana w zł	Kwota wydana w zł	% wykorzystania środków
Milejów	24.956,55	23.601,80	94,57
Młodzianów	16.938,60	14.249,17	84,12
Nowy Świat	15.133,23	12.133,23	80,18
Siedliska	14.814,64	13.332,18	89,99
Skarżyn	19.221,86	19.219,99	99,99
Stanisława	13.593,36	11.268,14	99,45
Tokary Pierwsze	27.565,34	27.761,97	99,45
Wojciechów	23.310,48	22.761,97	97,65
Żdźary	30.585,05	20.089,87	65,68

Źródło: Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 15-16;

Fundusz sołecki w 2023 r.

sołectwo	Suma w zł
Bedziechów	29.510,41
Chocim	22.913,97
Ciemień	27.543,05
Dzierzbotki	19.905,06
Dziewiątka	22.624,65
Głuchów	36.511,90
Kawęczyn	43.513,39
Kowale Pańskie	23.492,60
Kowale Pańskie Kolonia	39.694,40
Leśnictwo	22.161,74
Marcinów	19.268,56
Marcjanów	21.525,24
Marianów	22.046,01
Marianów – Kolonia	21.004,47
Milejów	27.022,28
Młodzianów	18.400,61
Nowy Świat	16.433,25
Tokary	29.857,59
Siedliska	15.912,48
Skarżyn	20.830,88
Stanisława	14.813,07
Wojciechów	33.040,09
Żdźary	33.040,09

Źródło: E. Tomczak, 10 lat z funduszem sołeckim, Kawęczyniak 2023, nr 8 (452), s. 6.

Fundusz sołecki w 2024 r.

sołectwo	suma	Udział w łącznej sumie funduszu sołeckiego w %%
Bedziechów	34.630,91	5,03
Chocim	27.451,33	3,99
Ciemień	33.293,54	4,84
Dzierzbotki	24.213,48	3,52
Dziewiątka	27.240,17	3,96
Głuchów	43.922,13	6,38
Kawęczyn	52.861,41	7,68
Kowale Pańskie	28.084,82	4,08
Koale Pańskie Kolonia	48.286,19	7,01
Leśnictwo	24.565,42	3,57
Marcinów	22.805,72	3,31
Marcjanów	25.832,41	3,75
Marianów	26.817,84	3,90
Marianów – Kolonia	25.410,08	3,69
Milejów	32.519,27	4,72
Młodzianów	23.509,60	3,42
Nowy Świat	19.708,65	2,86
Tokary	35.757,12	5,19
Siedliska	18.934,38	2,75
Skarżyn	25.128,53	3,65
Stanisława	17.667,40	2,57
Wojciechów	30.548,41	4,44
Żdźary	39.206,13	5,70

Źródło: E. Tomczak, 10 lat z funduszem sołeckim, Kawęczyniak 2023, nr 8 (452), s. 6.

Fundusze sołeckie, jako pochodne budżetu gminy systematycznie wzrastają. W latach 2015-2023 uległy podwojeniu. Nie są to jednak kwoty, które przekraczają 55.000. Najwyższym funduszem sołeckim w 2024 r. zadysonują: Kawęczyn ponad 52.000, Kowale Pańskie Kolonia ponad 48.000 oraz Głuchów ponad 43.000 zł

Investycje drogowe stopniowo przeobrażały polską wieś. Piaszczyste drogi gminne, utwardzono, a utwardzone przebudowywano na nowe z nawierzchnia asfaltową. Wytyczano również nowe, tak aby sieć dróg dobrze skomunikowała każdą wieś z sąsiednimi.

kadencja	Wykonane drogi	długość
1990-1994	Ciemień-Dzierzbotki (asfalt)	2.6 km
1990-1994	Chocim	1,6 km
1994-1998	Chocim, Tokary Drugie, Marianów, Kowale Pańskie Kolonia, Dzierzbotki, Będziechów, Głuchów – Wilczków (asfalt)	7.2 km
1994-1998	Utwardzenie dróg żwirowych w Marianowie Kolonii, Leśnictwie, Będziechowie, Ciemieniu, Głuchowie, Milejowie	7,0 km
1998-2002	Kawęczyn, Kowale Pańskie, Ciemień, Milejów, Marcjanów, Tokary Pierwsze (asfalt)	5,7 km

kadencja	Wykonane drogi	długość
1998-2002	Leśnictwo, Ciemięń, Marcjanów, Kowale Pańskie, Młodzianów, Tokary Pierwsze, Budziechów, Stanisława, Żdźzary, Głuchów, Okręglica, Dzierzbotki, Milejów (nawierzchnia żwirowa)	19,5 km
2002-2006	Marcinów, Głuchów, Leśnictwo, Żdźzary, Nowy Świat, Kowale Pańskie, Wojciechów-Marianów (asfalt)	7,5 km
2006-2010	(asfalt)	9,2 km
2006-2010	Żdźzary (nawierzchnia żwirowa)	0,950 km
2010-2014	Będziechów	0,585 km
2010-2014	Milejów (droga gminna)	0,735 km
2010-2014	Żdźzary	0,848 km
2010-2014	Milejów (droga wewnętrzna)	0,210 km
2010-2014	Kowale Pańskie Kolonia	0,325 km
2010-2014	Marcinów (droga gminna; przebudowa)	0,707 km

Źródło: 40 Lat Gminy Kawęczyn, s. 34-35.

Inwestycje przeprowadzone w gminie w latach 1991-2023 całkowicie zmieniły jej cywilizacyjny obraz. Zwodociągowanie i skanalizowanie wsi przyczyniło się znacznie do poprawy stanu sanitarnego na polskiej wsi. Było to również konsekwencją wprowadzenia obowiązku wywozu śmieci i wprowadzenia realnej gospodarki odpadami. W tym przypadku jeszcze wiele pozostaje do zrobienia. Dalsza poprawa stanu sanitarnego wsi zależy od zwiększenia odsetka śmieci przeznaczonych do recyklingu.

Wraz z budową dróg gminnych zamieniały się drogi powiatowe, wojewódzkie i krajowe, które podlegały kompetencjom Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Zarządowi Dróg Wojewódzkich w Poznaniu, Zarządowi Dróg Powiatowych w Turku. Efektem wzajemnej współpracy tych instytucji z gminą Kawęczyn są Rondo im. Lecha Wałęsy w Kowalach Pańskich Kolonii oraz sygnalizacja świetlna w Głuchowie, chodniki w Tokarach Pierwszych i Skarżynie oraz droga z Kowali Pańskich Kolonii do Kawęczyna³¹³.

313 40 Lat gminy Kawęczyn, s. 35.

*Kultura, oświata,
organizacje
pozarządowe*

Kultura w środowisku wiejskim, to przede wszystkim trzy obszary aktywności powiązane z pielęgnowaniem własnej tradycji, upowszechnianiem narodowego i światowego dorobku oraz aktywności mieszkańców. Pierwszy z tych obszarów to w dużym stopniu działania Kół Gospodyń Wiejskich; drugi – biblioteki, gminnego ośrodka kultury, trzeci – zespołów artystycznych i organizacji pozarządowych, szkół, parafii. Wyjątkowość Gminy Kawęczyn wypada wiązać z pielęgnowaniem własnej tradycji, która tutaj przybrała formę wielkiej aktywności wydawniczej i promocyjnej. Od niej zatem rozpoczniemy omawianie wydarzeń kulturalnych.

Po utworzeniu samorządu gminnego powstało czasopismo Kawęczyniak, które stało się informatorem dla mieszkańców gminy. Pismo stopniowo ulegało ciągłym metamorfozom. Polegały one na stopniowym przechodzeniu od krótkich, zwięzłych informacji do publicystyki w formie obszerniejszych sprawozdań, wywiadów, testów popularnonaukowych. Te metamorfozy Kawęczyniaka w latach 1995-2020 znalazły omówienie w książce Ryszarda Kowalczyka³¹⁴. Wokół czasopisma skupiło się grono autorów, którzy na jego łamach publikowali teksty przekształcane i udoskonalane, tak aby mogły stworzyć publikację dokumentującą przeszłość gminy, jej mieszkańców, ważnych wydarzeń historycznych. Cały dorobek edytorski i pisarski, którego inspiratorem, mecenasem, był Zarząd Gminy, tak bogaty i różnorodny treściowo, wyróżnia tę gminę jako „sprawcę” wydarzeń kulturalnych na podległym mu obszarze. Wyrażają się one nie tylko w organizacji promocji konkretnego wydawnictwa, ale i w kreowaniu wydarzeń upamiętniających przeszłość. Istotnym elementem tych wykreowanych wydarzeń staje się wspólne działanie władz gminy, społeczeństwa, instytucji oraz organizacji. Pisząc o tym mamy na uwadze upamiętnienie epidemii cholery, utworzenie i likwidację getta w Czachulcu, upamiętnienie ofiar mordu żołnierzy Wehrmachtu dokonanej w pierwszych dniach wojny światowej w Głuchowie i Wilczkowie we wrześniu 1939 r.

Działalność kulturalna w gminie nieposiadającej ośrodka kultury z konieczności musi wiązać się z dużą aktywnością mieszkańców. Ta aktywność sprowadza się do uczestnictwa w imprezach gminnych (rocznice, dożynki, jubileusze istnienia miejscowości, święta państwowe), realizacji własnych pasji artystycznych (uczestnictwo w pracach amatorskich zespołów artystycznych lub w stowarzyszeniach – np. Koło Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu). Poczesne miejsce w życiu kulturalnym zajmują zatem amatorskie zespoły artystyczne. Na terenie Gminy Kawęczyn w 1983 r. powstał Zespół Ludowy Gosposie, który zainspirowały członkinie Koła Gospodyń Wiejskich w Żdżarach: Jadwiga Jaśkiewicz (kierownik zespołu), Zofia Zduniak, Alicja Błaszczuk, Teresa Marciniak, Anna Kaczmarek, Mariusz Marciniak, Ryszard Jaśkiewicz, Zygmunt Marciniak, Bogumił Marciniak. W 1988 r. nazwę zespołu zmieniono, przyjmując nową: Sami Swoi. Tego roku nagrodzono go na V Przeglądzie Ludowych Zespołów Śpiewaczych w Koninie. Po otoczeniu tej grupy artystycznej opieką władz samorządowych przyszły kolejne sukcesy. Do nich zaliczamy trasę koncertową po Białorusi: Grodno, Wronowo, Nowijanna, Konwieliszki w 1993 r. W następnym roku Sami Swoi uczestniczyli w Przeglądach w Kramsku i Przykonie, gdzie przyznano im tytuł najlepszej kapeli ludowej. Ten sukces otworzył artystom ze Żdżar drogę do uczestnictwa w Ogólnopolskim Przeglądzie Kapel i Śpiewaków w Kazimierzu nad Wisłą. Ich występy podczas imprez na terenie gminy zawsze należały do ważnych punktów ich programu. W roku 2008 zespół zawiesił działalność. Zapewne zabrakło chętnych do kontynuowania dzieła starszych...

Kulturalna działalność to również jeden z ważnych aspektów funkcjonowania ochotniczych straży pożarnych. Orkiestra Dęta OSP w Tokarach to najstarszy zespół amatorski w gminie Kawęczyn. Jego początki sięgają dwudziestolecia międzywojennego, a właściwie czwartej dekady XX stulecia. Wsparcie finansowe premiera Sławoja Składkowskiego było ważnym czynnikiem w powstaniu tej orkiestry.

314 R. Kowalczyk,

Troska władz gminy o zachowanie dziedzictwa kulturowego przejawia się w pielęgnowaniu tradycji kulinarnych, podtrzymywaniu kalendarza wydarzeń nawiązujących do dawnych uroczystości wiejskich (np. odpusty, dożynki, zwyczaje świąteczne – przede wszystkim wielkanocne i bożonarodzeniowe). Liczne wydarzenia, a także działalność organizacji pozarządowych (np. Koła Gospodyń Wiejskich) zyskują wsparcie, nie tylko finansowe, władz gminy. Dbałość o dziedzictwo kulturowe przejawia się również w ochronie zabytków kultury materialnej oraz przyrody. W czasie Sesji Rady Gminy w dniu 29 grudnia 2020 r. podjęto uchwałę o ustanowieniu pomnikiem przyrody dębu szypułkowego rosnącego w Chocimiu i mającego obwód 310 cm. Pomnik przyrody obdarzono imieniem Chocimir³¹⁵.

Dziedzictwo kulturowe stało się istotnym elementem składowym produktu turystycznego oferowanego przez gminę. Zabytkowe obiekty połączono w szlaki turystyczne, dobrze oznakowane i opisane na tablicach informacyjnych w pobliżu zabytku (np. dwór w Gozdowie). Wybiegają one poza granice gminy Kawęczyn (np. drewniany kościół parafialny w Strzałkowie) i tym samym promują jej sąsiedztwo. Kulturalny rok w gminie toczy się w pewnym rytmie czasu i zgodnie z pewnym rytuałem, nawiązującym do historycznej tradycji.

Dzieje oświaty na terenie gminy to jeden z ciekawszych fragmentów przeszłości. Szkoły bowiem były ważnymi ośrodkami kultury organizującymi życie kulturalne wsi i popularyzującymi jej dziedzictwo. Zatrudnieni w nich pedagodzy nadal stanowią elitę społeczną wsi, wpływającą na jej rozwój – i to nie tylko intelektualny, ale i kulturalny oraz społeczny.

Pierwsze lata po zakończeniu drugiej wojny światowej były okresem bardzo trudnym dla oświaty. Brakowało nie tylko wykwalifikowanej kadry nauczycielskiej, ale i podręczników, pomocy naukowych. Zajęcia odbywały się w pomieszczeniach nieprzygotowanych do działalności wychowawczo-oświatowej. Nauczycieli obciążono w ramach akcji zwalczania analfabetyzmu.

Zmiany w szkolnictwie były jednym z elementów przeobrażeń ustrojowych, które wprowadzano na ziemiach polskich pod kontrolą Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Większość personelu Kuratoriów Oświaty sprzed września 1939 r. nie znalazła zatrudnienia w początkach 1945. Często przyczyną tego stanu rzeczy było niespełnienie warunków weryfikacji politycznej. Według kwestionariusza statystyczno-sprawozdawczego z 10 maja 1946 r. na terenie gminy funkcjonowały szkoły w Będziechowie, Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Kowalach Księżych, Mikulicach, Miłaczewie, Skarżynie, Tokarach, Wietchininie oraz Żdżarach³¹⁶.

Po roku 1945 szkoły na terenie gminy Kowale Pańskie podlegały Okręgowi Szkolnemu w Turku, jednostki podległej Kuratorium Oświaty w Poznaniu. Stan prawny uległ zmianie po 1950 r., w którym zlikwidowano Inspektoraty. Wówczas szkoły uzależniono od Kuratorium Oświaty i właściwego prezydium gminnej, powiatowej oraz wojewódzkiej rady narodowej. Kowale Pańskie po 1949 r. stały się jednostką podziału administracyjnego powiatu Turek i województwa poznańskiego, a od 1975 r. województwa konińskiego. Kolejna reforma administracyjna państwa wprowadzona z dniem 1 stycznia 1998 r. likwidowała gminę Kowale, a część jej terytorium włączono do gminy Kawęczyn i zarazem powiatu Turek.

Kolejnym etapem przemian w polskiej oświacie było tworzenie szkół gminnych jako instytucji działających w nowej formule organizacyjnej sieci szkół. Kierunek tych zmian określały przepisy ministerialne opublikowane w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Oświaty³¹⁷.

Zmiany w życiu politycznym i społecznym w Polsce po 1989 r. objęły również oświatę. Nowy system rekrutacji kierowniczej kadry szkół otworzył szansę przed nauczycielami, którzy na stanowiska dyrektorskie nie byli już mianowani przez władze oświatowe (przy akceptacji czynników partyjnych i związków zawodowych), lecz dyrektorów wyłaniano w drodze konkursów.

315 Zobacz: Kawęczyniak 2021, nr 1, s. 3.

316 APP, Oddział w Koninie, Akta Gminy Kowale Pańskie, teczka 17, s. 6-8.

317 DUMO 1973, nr 1 poz. 2; nr 10 poz. 80 – współdziałanie ze szkołami i placówkami podległymi innym resortom. Zobacz także DUMO 1973 nr 5 poz. 28 – organizacja.

Nowa procedura przewidywała złożenie dokumentów potwierdzających kwalifikacje i doświadczenie zawodowe. Potem odbywało się spotkanie z komisją konkursową, a ostatnim etapem było ogłoszenie wyników konkursu. Z reguły nowy dyrektor otrzymywał angaż na 5 lat³¹⁸.

Specyfika funkcjonowania oświaty w latach 1945-1980, pozostającej pod kuratelą państwa, w zasadzie deprecjonowała środowiska wiejskie, gdzie tylko nieliczne szkoły – w odróżnieniu od funkcjonujących w miastach – prowadziły nauczanie w zakresie klas I-VII (VIII). W placówkach o wyższym stopniu organizacji brakowało specjalistycznych pracowni przedmiotowych, bibliotek, boisk, dobrze wyposażonych sali gimnastycznych³¹⁹. Praktycznie nie istniał tu system wspomagania nauczania (muzea, teatry, galerie sztuki). Uczniowie rzadko uczestniczyli w wycieczkach krajoznawczych, obozach wędrownych, koloniach letnich, Ferie zimowe i wiosenne spędzali przeważnie w domu, a w lipcu, sierpniu pomagali rodzicom przy żniwach. Sytuacja diametralnie uległa zmianie dopiero po 1989. Kadra nauczycielska musiała legitymować się wykształceniem wyższym (stacjonarnym). Przemiany, od momentu, kiedy samorządy gminne przejęły oświatę jako zadanie zlecone od państwa, zmierzały do podniesienia poziomu wykształcenia zawodowego nauczycieli. Stopniowo rezygnowano z absolwentów Studiów Nauczycielskich, Liceów Pedagogicznych, którzy dokształcali się w ramach kursów nauczycielskich. Polepszyły się warunki lokalowe szkół. Systematycznie likwidowano filie i punkty szkolne, gdzie nauczanie wczesnoszkolne prowadzono w klasach w klasach łączonych. Wzbogacono zaplecze (pracownie, klasopracownie, biblioteki, itd.). Zlikwidowano jednak ogródki przyszkolne. Te przemiany dały bardzo wymierne efekty. Zwiększyła się liczba młodzieży wiejskiej, która kończyła szkołę średnią i zarazem wzrosła liczba absolwentów szkół wyższych, którzy pochodzili ze środowisk wiejskich.

Sieć szkół podstawowych powstawała w bardzo długim okresie czasu. Pierwsze z nich tworzone w czasach zaborów, przeważnie w schyłkowych latach XIX stulecia. Wypełniano ją dopiero w latach międzywojennych. Ostatecznie jej tworzenie zamknięto po drugiej wojnie światowej, wykorzystując pałace, dwory przejęte w trakcie nacjonalizacji i reformy rolnej. Poziom nauczani a był bardzo niski, zwłaszcza w szkołach wiejskich, w których brakowało pracowni, sali gimnastycznych, bibliotek, pomocy naukowych, a nawet ławek. Zajęcia prowadzili nauczyciele posiadający ukończoną szkołę podstawową oraz kurs pedagogiczny. Stan ten trwał do drugiej połowy szóstej dekady XX w. Od tego czasu powoli likwidowano małe placówki i rozpoczęto tworzenie szkół o najwyższym stopniu organizacji (siedmioklasowe lub ośmioklasowe). Ostatecznie stworzono sieć szkół gminnych (zbiorczych), liczącą 2-3 szkoły w gminie. Na terenie gmin Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary w latach powojennych działały placówki w Będziechowie, Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Młodzianowie, Tokarach, Skarżynie.

Szkoła w Będziechowie funkcjonowała jeszcze w roku szkolnym 1996/1997. Według prognozy na ten rok pracował w niej jeden nauczyciel, gdyż wówczas była tylko punktem filialnym³²⁰. W Kawęczynie w roku szkolnym 1996/1997 pracowało 11 nauczycieli. Młodzież była podzielona na 8 oddziałów. W szkole, podobnie jak i w pozostałych placówkach w gminie, nie prowadzono zajęć nieobowiązkowych oraz pozalekcyjnych, gdyż brakowało funduszy³²¹.

10 grudnia 2020 r. – w dniu przyznania nagrody Nobla patronce szkoły – Stowarzyszenie Kawęczyńskie Forum Rodziców podsumowało projekt przypominający naukowy dorobek Marii Skłodowskiej – Curie³²². Początki szkoły w Kowalach Pańskich Kolonii datuje się na rok 1933,

318 Zobacz: Kawęczyniak 2011, nr 3 (konkurs na dyrektora Szkoły Podstawowej w Kowalach Pańskich).

319 Najpełniej sytuację w szkolnictwie w gminach odzwierciedlają projekty organizacyjne szkół podstawowych w województwie poznańskim i powiecie Turek, przedstawione na tzw. arkuszach zbiorczych. Zobacz: APP, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu, rękopisy 7392 (rok szkolny 1959/1960), 7397 (1961/1962), 7304 (1966/1967), 7394 (1967/1968), 7395 (1968/1969), 7396 (1969/1970), 7397 1970/1971), 7398 (1972/1973).

320 Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

321 Kawęczyniak 1997, nr 12 (16).

322 Bożena Tylak, *Uczczono patronkę szkoły Marię Skłodowską – Curie*, Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 28; Sprawozdanie z walnego zebrania OSP Kawęczyn, Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 28-29.

kiedy rozpoczęto jej budowę. Prace budowlane ukończono krótko przed wybuchem drugiej wojny światowej. W latach okupacji mieściła się tu szkoła niemiecka. Po zakończeniu działań wojennych w budynku rozpoczęła działalność szkoła, kierowana przez Mikołaja Bułaszenko (1945-1960). Po nim kierownictwo przejęła Maria Świątczak, następnie Józef Kolenda (do 1975), Eugeniusz Kolenda (1975-1991). Od roku 1991 dyrektorką była Halina Kurzawa – Piechota³²³.

Od roku 1999 do 2003 w szkole wydzielono osobne pomieszczenia dla oddziału gimnazjalnego podlegającego placówce w Kawęczynie. Reorganizacja zarządzania placówkami oświatowymi spowodowała, że od roku szkolnego 2003/2004 utworzono Zespół Szkół w Kowalach Pańskich – Kolonii, ze wspólnym kierownictwem szkoły podstawowej i gimnazjum. Wówczas stanowisko dyrektora powierzono Magdalenie Kałużnej. Od roku 2009 do 2013 tę funkcję sprawowała Iwona Sobińska, a od nowego roku szkolnego 2013/2014 – Ewa Kałużna.

W roku szkolnym 1972 na interesującym nas obszarze funkcjonowały szkoły w Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Skarżynie, w których zajęcia z dziećmi prowadziło po 6 nauczycieli. 4 nauczycieli zatrudniano w Kowalach Księżych, Młodzianowie, Żdżarach. Ostatnia z wymienionych placówek od roku szkolnego 1973/1974 miała być połączona z Kaczkami Średnimi, a w Żdżarach miała pozostać szkoła zatrudniająca jednego nauczyciela. W całym powiecie Turek w tym czasie funkcjonowało 68 szkół oraz jedna klasa (w Turku) dla uczniów specjalnej troski.

Projekt organizacji sieci szkół podstawowych w powiecie Turek w roku szkolnym 1972/1973 r. przewidywał, że placówka w tej wsi będzie zatrudniała 6 nauczycieli³²⁴. W szkole uczyło się 210 dzieci, uczęszczających do 9 oddziałów z najwyższą VIII klasą. Zajęcia prowadziło 10 nauczycieli. Nie istniał etat dla bibliotekarza. W szkole nie było żadnej pracowni ani klasopracowni. Lekcje prowadzono w siedmiu salach³²⁵.

Dane statystyczne z roku szkolnego 1996/1997 wspominają o 13 pracujących nauczycielach, kształcących uczniów z 10 oddziałów³²⁶.

24 października 2017 r. odbyła się uroczystość nadania szkole imienia Strażaków Polskich. W uroczystości, oprócz uczniów, kadry nauczycielskiej, władz gminy, udział wzięli zaproszeni goście. Byli to poseł Ryszard Bartosik, Marek Kubiak – dyrektor Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Arkadiusz Przybyła zastępca Wielkopolskiego Komendanta Państwowej Straży Pożarnej, Anna Majda, radna województwa wielkopolskiego, Dariusz Stasiak – komendant powiatowy Państwowej Straży Pożarnej w Turku, Grzegorz Ciesielski – prezes zarządu oddziału powiatowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Turku, Michał Grzelak – komendant powiatowy Policji w Turku, Arkadiusz Chmielewski – dyrektor Delegatury konińskiej Kuratorium Oświaty w Poznaniu i wiele innych osób. Rolę gospodarza pełniła dyrektor SP – pani Ewa Kałużna oraz wójt gminy Kawęczyn – Jan Nowak.

Jednym z elementów oceny pracy szkół są wyniki nauczania, określane średnimi ocenami uzyskiwanymi przez uczniów w czasie egzaminu składanego przez ośmioklasistów z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego. W roku szkolnym 2019/2020 uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Kowalach Pańskich Kolonii wśród wszystkich szkół działających na terenie gminy uzyskali wyniki, które zestawiono w poniższej tabeli.

323 Katarzyna Linka, Ewa Kałużna, *Strażacy Polscy – patronem szkoły*, Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 1-4.

324 APP, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu, Kuratorium Oświaty Okręgu Szkolnego w Poznaniu, teczka 7398, s. 201-203 (arkusz projektowanej organizacji sieci szkół podstawowych w Powiecie Turek w roku szkolnym 1972/1973).

325 APP, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu, Kuratorium Oświaty, zespół 1071, rękopis 7398, brak paginacji.

326 Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

**Wyniki egzaminu ośmioklasisty w Szkole Podstawowej
w Kowalach Pańskich Kolonii, uzyskane w roku szkolnym 2019/2020**

przedmiot	Liczba zdających	Średni wynik szkoły	Średni wynik gminy	Średni wynik powiatu	Średni wynik województwa
Język polski	13	58,77	60,35	57,45	56,90
matematyka	13	34,00	43,13	41,52	44,06
Język angielski	13	31,62	37,89	47,88	51,52

Źródło: Marta Śniegocka, *Egzamin ośmioklasisty*, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 6-7.

Ważnym wydarzeniem w dziejach Szkoły Podstawowej w Kowalach Pańskich Kolonii im. Strażaków Polskich było nadanie sztandaru. Stało się to w Dniu Edukacji Narodowej – 14 października 2020 r.³²⁷

Od roku 1925 w Młodzianowie istniała trzyklasowa szkoła powszechna. Nie było wprawdzie budynku szkolnego, a lekcje odbywały się w salach wynajętych od mieszkańców (pan Józef Kędzia). Jej dzieje w latach międzywojennych XX w. są mało znane. Nieco faktów utrwalono w zbiorze wspomnień byłych nauczycieli. Po zakończeniu drugiej wojny światowej wznowiono nauczanie w izbie wynajmowanej od państwa Duczmańskich, następnie od państwa Piwowarczuków. W 1958 r. lekcje z uczniami klas I-III odbywały się w izbie dzierżawionej od państwa Kaczmarzyńskich. Zajęcia z tą grupą uczniów prowadziła nauczycielka Janina Kleśta. W kolejnej grupie, gdzie połączono uczniów klas IV oraz V nauczycielką była Pani M. Jaworska. Jej lekcje odbywały się w domostwie państwa Łuczaków. Franciszek Bartczak nauczał dzieci z VI i VII klasy w izbie należącej do innej rodziny. Organizacja tej placówki, gdzie w oddziałach łączono po dwa roczniki (z wyjątkiem klasy pierwszego rocznika) wskazuje, że poziom nauczania, niezależnie od kwalifikacji nauczycieli, nie był zadawalający. Dzieci musiały w ciągu roku przerobić materiał z dwóch lat. Warunki do nauki były fatalne. Brakowało całego zaplecza w postaci biblioteki, pracowni specjalistycznych, w które powinna być wyposażona placówka prowadząca nauczanie w zakresie klas od I do VII³²⁸.

Pierwszy nowoczesny, jak na owe czasy, budynek szkolny w Młodzianowie powstał dzięki inicjatywie mieszkańców. Był wznoszony przy wsparciu funduszu „Tysiąc szkół na Tysiąclecie”.

Likwidację szkoły podstawowej w Młodzianowie, rozpoczęto w 1971 r. Pierwszym etapem tych zmian było obniżenie jej stopnia organizacji ze szkoły ośmioklasowej do poziomu szkoły cztero-klasowej. Na mocy Uchwały Gromadzkiej Rady Narodowej z 12 lutego 1971 r. (nr 62/53/1971) postanowiono, że uczniowie z klas V-VIII będą dowożeni do szkoły w Kowalach Pańskich. Bezpośrednią przyczyną podjęcia tej decyzji był duży spadek liczby uczniów³²⁹. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Turku stosowną decyzję w tej sprawie podjęło 25 marca 1971 r.³³⁰

Decyzje o obniżeniu stopnia organizacji placówki w Młodzianowie zaakceptowało Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Turku, uzasadniając to uchwałą podjętą 25 marca 1971 r. oznaczoną sygnaturą 91/357/71³³¹. Omawiane działania praktycznie rozpoczęły likwidację tej szkoły, co przecież zapowiedziano w *Informacji opisowej dotyczącej zmian sieci organizacyjnej szkolnictwa podstawowego na lata 1971-1975*, przesłanej przez Inspektorat Oświaty w Turku do Prezydium

327 Katarzyna Linka, Ewa Kałużna, *Strażacy Polscy – patronem szkoły*, Kawęczyniak 2017, nr 12(380), s. 1-4; K. Linke, *Nadanie sztandaru w Kowalach Pańskich*, Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 2-4.

328 *Młodzianów we wspomnieniach*, red. Karolina Wójtowicz, Kawęczyn 2018, s. 21-26.

329 APP, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego, teczka 7486, s. 442, 445.

330 W uzasadnieniu powoływano się także na dobre skomunikowanie Młodzianowa z Kowalami Pańskimi. Uchwała nr 91/357/71.

331 Tamże, s. 430-433.

Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu - Kuratorium Oświaty³³². Przyczyną likwidacji był spadek liczby uczniów. W 1971 r. do szkoły w Młodzianowie uczęszczało 52 uczniów, a w ciągu paru lat ich liczba miała się zmniejszyć do około 40. Przeniesienie młodzieży do Kowali Pańskich – jak wyjaśniano - mogło korzystnie wpłynąć na poziom ich wykształcenia, gdyż ta szkoła była lepiej wyposażona w pomoce naukowe, posiadała zasobniejszy księgozbiór, liczniejszą kadre nauczycielską. Wcześniej przeprowadzono jej remont, co polepszyło warunki nauczania.

W latach 1999-2003 w części budynku szkolnego w Kowalach zlokalizowano oddział Gimnazjum w Kawęczynie. Od roku szkolnego 2003/2004 zaczęło funkcjonować samodzielne gimnazjum, które wraz ze szkołą podstawową tworzyło Zespół Szkół, kierowany przez dyrektor Magdalenę Wiatrowską, sprawującą tę funkcję do roku 2009.

Szkoły odgrywają ważną rolę społeczno-kulturową w środowiskach wiejskich odgrywają szkoły. To nie tylko kwestia edukacji i wychowania młodzieży ale rola kadry nauczycielskiej w kreacji postaw ludzkich i rozbudzania ich aktywności w przeróżnych organizacjach społecznych, jak Ochotnicza Straż Pożarna, Koła Gospodyń Wiejskich, itp.

Początki szkoły podstawowej w Skarżynie sięgają roku 1912, kiedy car wydał ukaz zezwalający na ich budowę i działalność w Królestwie Polskim. Mieszkańcy zakupili plac pod budowę i zebrali odpowiednie fundusze (2/3 kosztów) Jednym z pierwszych nauczycieli prowadzących zajęcia w tej szkole był Jan Stanisław Szmajgier. Kolejnymi pedagogami zatrudnionymi w tej placówce byli małżonkowie Zenona i Roman Ziemiańscy. Oboje pracowali do wybuchu wojny 1939 r. Wysiedleni powrócili w 1945 r. do Skarżyna by kontynuować nauczanie młodzieży. Jednak już w roku szkolnym 1946/1947 szkoła została zamknięta, gdyż brakowało nauczycieli. Szkoła działalność wznowiła w roku szkolnym 1947/1948, kiedy jej kierownikiem został Stanisław Wiśniewski, a jako nauczyciel zatrudnił się jego syn Zbigniew. Od 1949 r. w szkole rozpoczęli pracę Stanisław Czyszek oraz Kazimierz Kowalczyk³³³.

Od roku 1950 szkoła w Skarżynie, kierowana nadal przez Stanisława Czyska, stała się miejscem pracy małżonków Janiny i Czesława Balcerczyków. Grono pedagogiczne w 1952 powiększył Stanisław Kwietniewski. W roku 1952 szkoła pozyskała jedną izbę lekcyjną mieszczącą się w budynku dawnego urzędu gminnego w Skarżynie. Pozostałe pomieszczenia w tym obiekcie przeznaczono na mieszkania nauczycielskie. Kolejnym kierownikiem szkoły w Skarżynie od 1953 r. był Mieczysław Gruszczyński, który ustąpił po roku urzędowania, na co wpływ miał jego stan zdrowia. Jego następcą został Czesław Balcerczyk. Następnego roku zatrudniono nowych nauczycieli – Janinę Lempach oraz Mieczysława Bukowieckiego.

Szkoła Podstawowa w Skarżynie w tym czasie była organizacyjnie powiązana z placówkami oświatowymi w Będziechowie i Czachulcu, skąd uczniowie byli przenoszeni do Skarżyna aby kontynuować naukę w klasach VI i VII.

Okres, kiedy szkołą kierował Cz. Balcerczyk należał do owocnych. Grono pedagogiczne powiększyło się o 2 nauczycieli zatrudnionych na pełnych etatach (Marta Białas, Wanda Więckowska). Przeprowadzono remont szkoły, wzniesiono dom nauczyciela, założono telefon. Rozwijała się działalność pozaszkolną (Wieczorowy Uniwersytet Powszechny, powstał zespół chóralno-muzyczny).

Z początkiem roku szkolnego 1969/1970 kierownictwo placówki powierzono Eugenii Kuman. Zatrudniono nowych nauczycieli - Barbarę oraz Grażynę Strymer. Po roku dokonano kolejnej zmiany na kierowniczym stanowisku, powierzając je Kazimierzowi Nowickiemu, który piastował je od roku 1970/1971 do 1976. Na miejsce zwolnione przez starszych pedagogów zatrudniono nowych nauczycieli – B. Nowicką oraz E. Nowacką.

Mieczysław Gruszczyński kierowanie szkołą w Skarżynie przejął w 1976 r. Szybko doprowadził

332 Tamże, s. 427-433.

333 Niniejszy fragment opracowania sporządzono na podstawie rękopiśmiennego tekstu zamieszczonego w najstarszym egzemplarzu kroniki szkolnej SP w Skarżynie. Za jej udostępnienie serdecznie dziękuję dyrekcji szkoły.

do wymiany wyposażenia sportowego, pomocy naukowych. Zainspirował powstanie Spółdzielni Uczniowskiej Puchatek. W okresie letnim organizował wycieczki uczniów. W latach jego urzędowania jako nauczyciele w Skarżynie pracowali: Wiesława Kaczorowska, Danuta Tomalak, pani Białoszyńska, Marianna Łuczak, Dorota Głowiak, Janusz Jandy, Romualda Kiszewska oraz Irena Grabarek.

W roku szkolnym 1972/1973 według danych z projektu organizacji sieci szkół w powiecie Turek z 5 maja 1972 r., do placówki uczęszczało 148 dzieci. Uczniowie byli podzieleni na 8 oddziałów z najwyższą klasą VIII, zajęcia prowadziło 6 nauczycieli. Szkoła nie dysponowała klasopracownią ani pracownią. Nie było też etatu bibliotekarskiego³³⁴.

Odbywające się obchody stulecia nauczania w Skarżynie oraz dziesięciolecia nadania imienia płk. pilota Stanisława J. Skarżyńskiego Szkole Podstawowej, połączono z uroczystym wmurowaniem tablicy pamiątkowej przypominającej dokonania jej patrona.

Dyrektorem SP w Skarżynie w chwili powstania gminy Kawęczyn był Kazimierz Nowicki, szczególnie zasłużony w rozwoju sportu uczniowskiego. Drużyny piłki nożnej i ręcznej oraz siatkówki ze Skarżyna były wysoko notowane w rankingach powiatowych i innych. W 1976 r. K. Nowickiego na stanowisku dyrektorskim zastąpił Antoni Mieczysław Gruszczyński. Do jego szczególnych zasług należało wprowadzenie praktyk rolniczych dla uczniów oraz przygotowania do rozbudowy szkoły. Kolejnymi dyrektorami byli: Honorata Gruszczyńska (1976-1981) oraz Paweł Gruszczyński (1986-1991). Od 1 września 1991 r. placówką w Skarżynie poczęła kierować Maria Antoszczyk. Jej przypadło kontynuowanie budowy szkoły zapoczątkowanej i stopniowo realizowanej przez poprzedników. Ona zaś sama z sukcesem zakończyła starania o doprowadzenie wody do szkoły w 1991 r. Tego roku jesienią ruszyły wstępne prace budowlane. Po ich zakończeniu szkoła kształciła uczniów z miejscowości należących do gmin Kawęczyn i Malanów, co wymagało porozumienia pomiędzy ich władzami, a w lipcu 1992 podjęto już konkretne prace. Zakończono je 17 października 1996 r., kiedy dokonano uroczystego oddania do użytku tego nowego obiektu oraz odnowionej starej części szkoły³³⁵.

W czasie dyrektorskich rządów Marii Antoszczyk w SP w Skarżynie oczywistym sukcesem stało się podjęcie działań integrujących szkołę wraz z jego gronem pedagogicznym z mieszkańcami. Wyrazem tego stały się lokalne i cykliczne imprezy, jak Dzień Rodziny, Święto Kartofla. Od 2007 r. przy szkole działa Gminne Centrum Edukacji Ekologicznej, które podejmuje szereg działań i realizuje projekty. Jednym z nich był zrealizowany w 2008 r. projekt *Jak gmina i dzieci pokonują śmieci*³³⁶. W następnym roku szkoła przystąpiła do akcji Wielkopolska Sieć Szkół Promujących Zdrowie.

Inicjatywę budowy nowej szkoły podstawowej w Skarżynie podjęto w 1992 r. kiedy utworzono społeczny komitet jej budowy, którego członkami zostali: Jan Adamczyk, Zdzisław Majda, Stanisław Piestrzyński, Jerzy Smak, Eugeniusz Szczepaniak. Prace budowlane ruszyły 24 lipca 1992 r., a ich wykonawcą zostało Kaliskie Przedsiębiorstwo Budowlane, kierowane przez dyrektora Zygmunta Dworcza³³⁷. Inwestycję, mającą na celu zwiększenie powierzchni użytkowej ze 130 m² do około 800, przeprowadzono dzięki ofiarności mieszkańców, wsparciu władz gminy oraz pozyskaniu funduszy zewnętrznych, m.in. z Europejskiej Fundacji Rozwoju Wsi. Uroczystości związane z oddaniem nowego budynku szkolnego w Skarżynie odbyły się 17 października 1996 r. Przewodniczyła im Maria Antoszczyk, dyrektor placówki. Uczestnikami byli mieszkańcy, gośćmi zaś przedstawiciele świata polityki, administracji szkolnej, duchowieństwa (proboszcz parafii Przespolew, ks. Bogusław Adamus).

334 APP, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Kuratorium Oświaty Okręgu Szkolnego w Poznaniu,teczka 7398, s. 201-203 (arkusz projektowanej organizacji sieci szkół podstawowych w Powiecie Turek w roku szkolnym 1972/1973).

335 *40 Lat Gminy Kawęczyn*, s. 21-22.

336 Tamże, s. 22.

337 Informacje na ten temat zaczerpnięto z Kroniki szkolnej w Skarżynie.

W roku szkolnym 1996/1997 zatrudniano 12 nauczycieli. Młodzież skupiono w 8 oddziałach. Ogółem w gminie pracowało 39 nauczycieli, kształcących 726 uczniów w 39 oddziałach. 80 dzieci to uczniowie tzw. „zerówki”³³⁸.

Lit.: Echo Turku 1996, nr 43 (z 23 października); *100 lat nauczania w Skarżynie*, Kawęczyniak 2010, nr 11, s.3; *10.Rocznica nadania imienia Szkole Podstawowej w Skarżynie*, Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 6.

Imię i nazwisko	Zatrudniony od	Zatrudniony do	Uwagi
Antoszczyk Maria			W latach szkolnych 1995/1996, 1996/1997 była dyrektorem szkoły; pracowała w roku szkolnym 1997/1998
Balcerczyk Czesław			W latach dziewięćdziesiątych XX w. wspomniany jako emeryt;
Balcerczyk Janina			W latach dziewięćdziesiątych XX w. wspomniana jako emeryt;
Bartczak Aleksandra		2022	Zatrudniona w latach dziewięćdziesiątych; Specjalizacja: wych. fizyczne, biologia, doradztwo zawodowe.
Biegańska Arleta		2022	Specjalizacja: fizyka.
Chrzepiec Katarzyna		2022	Specjalizacja: j. niemiecki.
Czerniak Magdalena		2022	Specjalizacja: j. angielski, chemia
Deszcz Agnieszka		2022	Specjalizacja: wychowanie przedszkolne.
Dzikowska Angelika		2022	Specjalizacja: - j. polski, wych. Fizyczne.
Filipowicz Zbigniew			Zatrudniony w latach dziewięćdziesiątych;
Goślińska Beata		2022	Specjalizacja: edukacja wczesnoszkolna, wiedza o społeczeństwie, wychowanie do życia w rodzinie,
Goślińska (Osicka) Renata			Zatrudniona w latach dziewięćdziesiątych; W latach dziewięćdziesiątych XX w. wspomniana jako emeryt;
Goślińska Renata		2022	Specjalizacja: przyroda, religia, informatyka
Górska Halina			Pracowała w roku szkolnym 1997/1998;
Gruszczyńska Honorata			Pracowała w roku szkolnym 1997/1998;
Gruszczyński Mieczysław			W latach dziewięćdziesiątych XX w. wspomniany jako emeryt;
Jesionek Aneta		2022	Specjalizacja: technika, pedagog, oddział przedszkolny
Jesionek Krzysztof		2022	Specjalizacja: muzyka, informatyka, edukacja dla bezpieczeństwa.
Kończak (Bałdych) Elżbieta			Zatrudniona w latach dziewięćdziesiątych;
Kowalewska Ewa			Pracowała w roku szkolnym 1997/1998;

338 Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

Imię i nazwisko	Zatrudniony od	Zatrudniony do	Uwagi
Linka Elżbieta		2022	Zatrudniona w latach dziewięćdziesiątych; Pracowała w roku szkolnym 1999/2000; Specjalizacja: geografia.
Mąka Milena		2022	Specjalizacja: edukacja wczesnoszkolna, logopedia, plastyka
Paczkowska Anna			Pracowała w roku szkolnym 1997/1998;
Pająk (Gmoch) Katarzyna			Zatrudniona w latach dziewięćdziesiątych;
Ryskiewicz Beata			Pracowała w roku szkolnym 1997/1998; W latach dziewięćdziesiątych XX w. wspomniana jako emeryt;
Więckowska Wanda			W latach dziewięćdziesiątych XX w. wspomniana jako emeryt;
Jesionek Krzysztof			Dyrektor w 2021 r.
Mąka Milena			Wychowawczyni klasy I w 2021/2022

Dzieje szkolnictwa – poczynając od parafialnego, a na podstawowym powszechnym kończąc – opracowano w monografii *130 lat szkoły w Tokarach*, wydanej w 2015 r. Z tego powodu omawianie dziejów tej szkoły istniejącej od 1885 r., byłoby powielaniem informacji zawartych we wspomnianej monografii³³⁹. Praca jednak nie wyczerpuje problematyki dziejowej, gdyż nie wykorzystuje zachowanej dokumentacji (Kuratorium Oświaty, Inspektorat Oświaty, akta gminy).

Budowę nowoczesnego obiektu szkolnego w Tokarach rozpoczęto 19 maja 2004 r. Tego dnia poświęcono i wmurowano akt erekcyjny zawierający opis okoliczności towarzyszących tej decyzji wraz z całą i długą listą świadków. Akt spisała Renata Piątkowska.

Młodzież wiejska, mimo szerokiego i nieograniczonego dostępu do wykształcenia wyższego, jednak nie decyduje się na edukację uwieńczoną zdobyciem stopnia licencjata lub magistra. Dane statystyczne z rok 2000 wspominają o 107 studentach pochodzących z gminy Kawęczyn. To niespełna 2% ogółu mieszkańców (5453 osoby)³⁴⁰.

Na terenie gminy działają dwa stowarzyszenia wspierające funkcjonowanie placówek oświatowych. Jednym z nich jest: Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Szkoły w Tokarach. To organizacja potrafiąca wzbogacić ofertę programową szkoły poprzez organizację dodatkowych zajęć, na które pozyskuje fundusze grantowe. W 2007 r. z tego rodzaju dotacji organizowano projekty Mały Artysta, Bawimy się w Teatr³⁴¹.

Stowarzyszenie Rodziców jest organizacją aktywnie wspierającą działalność szkoły i wzbogacającą jej ofertę programową o projekty, na które pozyskała środki grantowe. Jak bogata jest działalność świadczy protokół z walnego zebrania z dnia 21 lutego 2008 r. We wspomnianym dokumencie omówiono projekty zrealizowane w minionym roku: *Młody Przedsiębiorca*, *Bawimy się w teatr* (dwie edycje), *Wygraj szansę* (dwie edycje), *Mały artysta – czyli przez sztukę do sukcesu*. Środki na realizację projektów pozyskano z Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, Fundacji Batorego, Urzędu Gminy, własnych funduszy. Istotnym celem projektów, po oczywistym – edukacyjnym i rozwijaniem własnych zainteresowań, była integracja młodzieży niepełnosprawnej i sprawnej, pomoc uczniom mającym problemy w nauce³⁴².

339 *130 lat szkoły w Tokarach*, red. Ewa Wojtczak, Renata Piątkowska, Anna Jankowska, Katarzyna Korycka, Tokary Pierwsze 2015.

340 Kawęczyniak 2000, nr 22 (121).

341 *Sukcesy Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Szkoły w Tokarach*, Kawęczyniak 2007, nr 12 (265).

342 Na podstawie Kroniki Szkoły Podstawowej w Tokarach.

Placówka w pierwszych latach transformacji ustrojowej, po przejściu szkół przez samorządy gminne, przeżywała duże trudności finansowe. Wpływało to niekorzystnie na program nauczania, który okrojono z zajęć pozalekcyjnych i ponadobowiązkowych. W szkole w tym roku pracowało 18 nauczycieli, nauczających młodzież skupioną w 12 oddziałach³⁴³.

Bogata oferta edukacyjna szkół podstawowych to nie tylko zróżnicowany i atrakcyjnie przekazywany program nauczania. To także liczne zajęcia pozalekcyjne w ramach zorganizowanych grup tematycznych drużyna ZHP Stokrotki, Koło Biblioteczne Bajka, Świetlica Internetowa, konkursy recytatorskie, zajęcia sportowe, itd.).

Zapewnienie opieki zdrowotnej na terenie gminy, wprawdzie nie wchodzące w zakres kompetencyjny urzędów gminnych, wymaga jednak dobrej współpracy z instytucjami samorządowymi. Pierwszy problem to lokalizacja Zakładów Opieki Zdrowotnej na terenie gminy i zapewnienie odpowiedniej infrastruktury (zabudowa z parkingami, łatwym i bezpiecznym dojazdem). Drugi problem to zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej liczby aptek, także – o ile to możliwe – zakładów diagnostycznych (badanie krwi, moczu, cukru, itd.). Wreszcie współdziałanie w zakresie badań okresowych (zakłady pracy, szkoły) i odpowiednie działania profilaktyczne i popularyzujące rekreację i wypoczynek, zdrowe odżywianie, szczepienia ochronne, badania profilaktyczne. Takie kompleksowe podejście do opieki zdrowotnej na terenach wiejskich dostrzegamy dopiero od kilkunastu lat.

Według danych z początków 1996 r. mieszkańcy gminy byli otoczeni opieką lekarską w zakresie medycyny ogólnej, pediatrii i stomatologii. Ośrodki zdrowia mieściły się w Kowalach Pańskich, gdzie pracował zasłużony lekarz Jarosław Król (lekarz ogólny) oraz Remigiusz Kurzawa (stomatolog), Kowalach Pańskich – Jadwiga Kiesner (stomatolog), Wioletta Bogacka (pediatra), Janusz Bogacki i Franciszek Skrzywanek. Mieszkańcy w przypadku cięższych chorób i pomocy specjalistycznej musieli korzystać ze świadczeń medycznych w Turku, Koninie lub w Poznaniu³⁴⁴.

Samorząd odgrywa ważną rolę jako organizator działalności sportowej i rekreacyjnej. W tym zakresie współdziała ze stowarzyszeniami: Ludowy Związek Sportowy, Szkolny Związek Sportowy) i klubami sportowymi, szkołami, jednostkami Ochotniczej Straży Pożarnej, a nawet z sołectwami i radami sołeckimi. Udział gminy w tej sferze życia publicznego jest duży. To nie tylko inwestycje w stadiony, boiska sportowe, ogólnodostępne siłownie czy też place zabaw, ale i wspieranie różnorodnych przedsięwzięć, jak zawody ligowe, strażackie, szkolne, a nawet sportowe zmagania samorządowców. Istniejące na terenie gminy kluby sportowe uczestniczą w rozgrywkach ligowych. Klub piłkarski Orzeł Kawęczyn od wielu lat uczestniczy w rozgrywkach ligowych. Dla szkolnych zespołów sportowych rozgrywki powiatowe, wojewódzkie i ogólnopolskie organizuje SZS. Działalność sportowa to jedna z form utrzymywania sprawności fizycznej, tak niezbędnej w akcjach ratowniczych jednostek OSP.

W pierwszych latach dziewiętej dekady XX w. powstała gminna rada zajmująca się działaniami sportowymi. Pierwszym jej przedsięwzięciem była organizacja ligi piłki nożnej skupiającej Ludowe Zespoły Sportowe z Gluchowa, Kawęczyna, Marianowa, Milejowa, Skarżyna, Tokar Pierwszych, Wojciechowa, Żdźdar. Zawody rozgrywano na boiskach przyszkolnych w Tokarach Pierwszych, Żdźdarach oraz w Wojciechowie. Gminna liga piłkarska istniała w latach 1980-1986. Najwyższe umiejętności sportowe reprezentował zespół Orzeł Kawęczyn, który uczestniczył w rozgrywkach ligowych.

Aktywizacja działalności sportowej następowała powoli, wraz z rozwojem infrastruktury związanej z powstaniem dobrze wyposażonych boisk szkolnych w Kawęczynie, Tokarach, Skarżynie, boiska typu Orlik, przyszkolnych sali gimnastycznych, boiska gminnego w Kawęczynie.

Gmina dopracowała się własnych imprez sportowych, które zyskały uznanie wśród wielu miejscowości w Polsce. Są to Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody, organizowane

343 Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

344 Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

co roku od 1999 r. oraz Otwarte Mistrzostwa Gminy Kawęczyn w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi, łączone z Otwartymi Mistrzostwami Gminy Kawęczyn w powożeniu zaprzęgami, odbywające się co roku (od 2004).

Sport to jedna z dziedzin życia społecznego gminy, charakteryzująca się wielką różnorodnością wydarzeń oraz bogatym kalendarzem imprez. Przenika ona wiele innych dziedzin aktywności ludzkiej, nad którą pieczę sprawuje samorząd. To nie tylko amatorski ruch sportowy i rywalizacja w różnych ligach i dyscyplinach sportowych. Sport stał się też elementem rywalizacji lokalnych samorządów w skali gminy, powiatu, województwa i kraju. Jest też dziedziną szeroko uprawianą przez uczniów szkół podstawowych. Własne tradycje sportowe wytworzyły Ochotnicze Straże Pożarne oraz samorządy. Wreszcie sport jest sprawdzianem dla hodowców i miłośników koni³⁴⁵.

Ważną rolę w społecznościach lokalnych odgrywają organizacje pozarządowe. To one zagospodarowują te obszary działalności ludzkiej, które nie są objęte zadaniami wynikającymi z kompetencji samorządu, władz powiatowych i państwowych. W swoim gronie skupiają członków o podobnych zainteresowaniach zawodowych, sportowych, kulturalnych i hobbyistycznych, intelektualnych, kwalifikujących się do pewnych grup wiekowych i identycznej przynależności płciowej. Organizacje pozarządowe często wspierają władzę w jej działalności statutowej lub działają z jej mandatu. Liczba organizacji społecznych, kulturalnych, gospodarczych i innych działających na terenie gminy Kawęczyn doskonale świadczy o uspołecznieniu władzy, jej partnerskim stosunku do mieszkańców. Można tu wspomnieć o jednostkach Ochotniczej Straży Pożarnej, Kołach Gospodyń Wiejskich, Stowarzyszeniu Rodziców w Kawęczynie, Związku Emerytów, posiadających swoje koła itd. Każde ze stowarzyszeń funkcjonujących w gminie legitymuje się własnymi dokonaniem, wzbogacającymi życie kulturalne, sportowe, gospodarcze, społeczne mieszkańców.

Koło Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu – to grupa pasjonatów, regionalistów zajmujących się odkrywaniem i popularyzowaniem nieznanych kart przeszłości gminy Kawęczyn i wielu miejscowości położonych w jej okolicy. Jej działalność jest ukierunkowana na popularyzację przeszłości w różnorodnej formie (publikacje, prelekcje, filmy), organizację wydarzeń upamiętniających oraz wzbogacanie własnej wiedzy i umiejętności poprzez spotkanie z fachowcami (historycy, historycy sztuki, archeolodzy, świadkowie przeszłości). Wielu członków gromadzi własne zbiory związane z regionem (zdjęcia, publikacje prasowe i inne, mapy, innego rodzaju pamiątki). Koło działa w strukturach Kawęczyńskiego Towarzystwa Rozwoju. Powstało 29 marca 2017 r., a jego przewodniczącym został Sylwester Dzikowski.

Pierwszym ważnym projektem realizowanym przez Koło było upamiętnienie wielkiej epidemii cholery w XIX w. oraz ustawienie pamiątkowego obelisku i wydanie opracowania poświęconego tym tragicznym wydarzeniom. Realizację tego przedsięwzięcia rozpoczęto 25 października 2018 r., kiedy podpisano umowę z Turkowską Unią Rozwoju, która je finansowała. 7 grudnia tego roku pobrano ziemię z miejsca, gdzie niegdyś istniał cmentarz choleryczny w Marianowie Kolonii. W wydarzeniu uczestniczyli wójt Jan Nowak, Bogusława Piąstka – właścicielka działki, gdzie była nekropolia ofiar epidemii oraz członkowie Koła – Henryk Antczak, Jacek Boraś, Sylwester Dzikowski, Ewa Frączzak, Dariusz Jaworski, Hieronim Krauze. Kolejny etap tego projektu wiązał się z uroczystym nabożeństwem upamiętniającym ofiary, które odbyło się 16 grudnia 2018 r. w kościele parafialnym w Kowalach Pańskich, połączone z odsłonięciem pamiątkowej tablicy na miejscowym cmentarzu. Oprawę artystyczną przygotowała młodzież ze Szkoły Podstawowej w Kowalach, a krótkie wystąpienie informujące o tym tragicznym wydarzeniu wygłosił Sylwester Dzikowski.

W 2019 r. ukazała się interesująca i bogata w dokumentację fotograficzną publikacja poświęcona Stanisławie, wsi powstałej w XIX stuleciu.

345 XIV Regionalne Zawody w Skokach przez przeszkozy. IX Otwarte Mistrzostwa Gminy Kawęczyn w powożeniu zaprzęgami, Kawęczyniak 2012, nr 5 (314), s. 1.

Koło Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu prowadzi ożywioną działalność, za którą 28 lutego 2020 r. otrzymało HIT Regionów, będący cenionym wyróżnieniem samorządowym przyznawanym dla organizacji z obszarów Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej³⁴⁶. Koło Miłośników powstało z inicjatywy Sylwestra Dzikowskiego. Do stałych form działania Koła należą spotkania, podczas których są prezentowane dokonania członków lub referaty zaproszonych gości. Inną formą jest współpraca z okolicznymi stowarzyszeniami, grupami rekonstrukcyjnymi i innymi podmiotami. Do takich działań zalicza się współpracę z Regionalną Grupą Historyczną „Schondorf” z Liskowa.

Jedną z form poznawania tradycji regionu popularną wśród członków stowarzyszenia są wycieczki. Wiosną 2022 r. zorganizowano wycieczkę do dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie, Ciężenia oraz Pyzdr. Uczestnicy (około 10 osób) zwiedzili także kościół parafialny w Łądku nad Wartą, dawnym mieście cystersów³⁴⁷.

14 marca 2023 r. w Kawęczynie spotkali się członkowie Koła i wysłuchali dwóch interesujących referatów. Jan Czarnek opowiadał o cmentarzu w Goszczanowie, na którym spoczęły zwłoki osób powiązanych z miejscowościami współczesnej gminy Kawęczyn (np. nagrobek Zaborowskich dziedziców Chocimia). Pan Eugeniusz Wypyszyński mówił o dziejach parafii Chlew. Obydwa wystąpienia stanowiły ważne przyczynki do badań na wspólną przeszłość i sąsiedztwem Kawęczyna i graniczących z nim gmin.

Osobny temat to Koła Gospodyń Wiejskich i dziedzictwo kulinarne naszego kraju. To cała tradycja narodowej kuchni pieczołowicie pielęgnowana w środowisku wiejskim. Liczne KGW działające we wsiach gminy Kawęczyn, mają wielki wkład w to dzieło. Wyraża się on nie tylko w aktywności na terenie gminy, ale i poza jej granicami (województwo, kraj).

Do bardzo aktywnych należy Koło Gospodyń Wiejskich z Będziechowa, które zajęło drugie miejsce w Bitwie Regionów, rozegranej 16 czerwca w 2019 r., Marszewie. Stało się to za sprawą zaproponowanej *golonki po staropolsku z kapustą i grochem i kluskami ziemniaczanymi „pół na pół”*. 9 maja 2021 r. przedstawicielki KGW z Będziechowa, panie Iwona Błaszczak, Dorota Dzikowska oraz Monika Michalak, w programie *Witaj Wielkopolsko*, emitowanym przez TVP 3 z Poznania, zaprezentowały swoje sukcesy. Tym razem propozycją był *schab z kością nadziewany dziczyzną z sosem borowikowym i zasmażaną kapustą z szagówkami*. Na to danie uwagę zwróciło jury konkursu *Bitwa Regionów*, organizowanej przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, kwalifikując je – spośród 618 propozycji z całego województwa wielkopolskiego – do dalszej obecności w menu tej imprezy. 14 sierpnia 2021 r. podczas spotkania finałowego, odbywającego się na rynku staromiejskim Poznania, potrawę nagrodzono najwyższym laurem i Koło zakwalifikowano do finału *Bitwy Regionów*, który odbył się jako jedno z wydarzeń Ogólnopolskich Dożynek Jasnogórskich w Częstochowie 4 września 2021 r. Tym razem zaserwowano *zupę gulaszową, pyry z gzikiem, chleb ze smalcem i ogórkiem* oraz wypieki domowe³⁴⁸. To wielki sukces KGW z Będziechowa, które reprezentowały Renata Bernacik, Iwona Błaszczak, Dorota Dzikowska, Renata Janik, Dorota Konciak, Wioletta Kurpiak, Monika Michalak, Agnieszka Ruszkowska, Piotr Waliś.

KGW Marianów to kolejna organizacja kultywująca tradycje kulinarne, obrzędowość wiejską. Koło Marianki z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet Wiejskich 15 października 2021 przypomniało zwyczaj kisenia kapusty³⁴⁹.

Lit.: *Sukcesy Kół Gospodyń Wiejskich z Wojciechowa oraz Marianowa*, Kawęczyniak 2021, nr 10 (430), s. -16 (uczestnictwo w XI Ogólnopolskim Zjeździe Kół Gospodyń Wiejskich i Innych Organizacji Kobietych z terenów wiejskich – 11-12 wrzesień 2021 r.); M. Tylka, *Zarząd Koła Gospodyń Wiejskich w Marianowie-Kolonii*, Kawęczyniak 2022, nr 2 (434), s. 28 (wybór przewodniczącej Ireny Frejek na następną kadencję).

346 HIT dla Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu, Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 24.

347 S. Dzikowski, *Miłośnicy Dziejów i Tradycji Regionu na Cysterskim Szlaku*, Kawęczyniak 2022, nr 5 (437), s. 25.

348 Aleksandra Rosiak, *Sukces KGW Będziechów*, Kawęczyniak 2021, nr 9(429), s. 34;

349 Kawęczyniak 2021, nr 11 (431), s. 29.

Bogaty wachlarz działań ukazuje jedna z kadencji KGW w Tokarach, którą rozpoczęto wyborami nowych władz w dniu 30 marca 2022 r. W trakcie spotkania dokonano oceny działalności w mijającym okresie. W sierpniu 2021 r. KGW uczestniczyło w konkursie *Kultura ze smakiem* w Krwonach (gmina Brudzew w powiecie Turek), organizowanym przez LGD Tur. 16 października tego roku w Stawiszynie odbyła się impreza *Biesiadne granie i to śpiewanie*, w którym uczestniczyły członkinie koła. 27 listopada 2021 wraz z członkiniami KGW Marianki w Marianowie. Na powiatowym Święcie Plonów w Malanowie w 2022 r. członkinie Koła z Tokar otrzymały nagrodę za żeberka wieprzowe z suszonymi śliwkami w miodowej glazurze³⁵⁰. Ważnym wydarzeniem dla KGW był udział w V Przeglądzie Zespołów i Grup Śpiewaczych w Stawiszynie 15 października 2022 r. Przegląd odbywał się pod hasłem „W żółtych płomieniach liści – jesień muzyką malowana”. Zobacz: *Kawęczyniak* 2022, nr 11 (443), s. 16.

Lit.: H. Ambroziak-Juszczak, *Koło Gospodyń Wiejskich w Tokarach w kręgu laureatów Mistrzów AGRO 2017*, *Kawęczyniak* 2011, nr 1 (379), s. 14; H. Ambroziak-Juszczak, *Walne zebranie sprawozdawcze Stowarzyszenia „Rozwoju Koła Gospodyń Wiejskich i Sołectwa Tokary”*, *Kawęczyniak* 2018, nr 3 (383), s. 17; M. Jaworska, *Walne zebranie sprawozdawcze Stowarzyszenia „Rozwoju Koła Gospodyń Wiejskich i sołectwa Tokary”*, *Kawęczyniak* 2022, nr 5 (437), s. 13.

Do ciekawszych wydarzeń, w których uczestniczyły członkinie Koła w Wojciechowie należy zaliczyć uroczyste obchody 125 lecia powstania Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Gnieźnie 20 czerwca 2021 r. Koło reprezentowało powiat Turek³⁵¹.

Cenną inicjatywą było włączenie się KGW z Wojciechowa do projektu *Danie Wspólnych Chwil*, wspieranego przez Fundację Biedronka. Projekt przewiduje spotkania z seniorami połączone ze smakowaniem posiłków Tego rodzaju spotkania odbyły się 20 października, 27 listopada 2022 oraz 22 stycznia 2023 r.³⁵²

Lit.: *Sukcesy Kół Gospodyń Wiejskich z Wojciechowa oraz Marianowa*, *Kawęczyniak* 2021, nr 10 (430), s. -16 (uczestnictwo w XI Ogólnopolskim Zjeździe Kół Gospodyń Wiejskich i Innych Organizacji Kobietych z terenów wiejskich – 11-12 września 2021 r.).

Gminne Koło Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów w Kawęczynie – Koło powstało w 1992 r. w ramach struktur organizacyjnych Stowarzyszenia i działającego od 19 grudnia 1991 r. Należy do najaktywniejszych w Wielkopolsce i Polsce. Jego dokonania wysoko oceniano przyznając jego członkom tytuły Sołtysa Roku w 2005, 2016 oraz 2021. Podejmowało usilne starania o wprowadzenie funduszu sołectkiego. W 2009 r. z funduszu skorzystały 22 sołectwa w gminie Kawęczyn, a w następnym już wszystkie (23).

Lit.: *XXV – lecie Kawęczynskiego Gminnego Koła Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów 1992-2017*, *Kawęczyniak* 2017; *Kawęczyniak* 2022, nr 9 (441), s. 13;

Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Kawęczyn - 25 lutego 2020 r. walne zebranie sprawozdawczo-wyborcze Stowarzyszenia, w którym uczestniczyło 34 członków, wyłoniło nowe władze. Prezesem obrano Stanisława Urbaniaka, wiceprezesem – Henryka Antczaka. Obowiązki skarbnika powierzono Annie Grabowskiej, sekretarza – Halinie Tanaś. Członkiem został Jan Adamczyk.

Jedną z amatorskich grup artystycznych działających w gminie jest zespół instrumentalny, którego powstanie zainicjowało Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Kawęczyn. Powstała jesienią 2020 grupa instrumentalna skupia pięciu wykonawców: Stanisław Wiatrowski

350 *Kawęczyniak* 2022, nr 10 (442), s. 3.

351 *Kawęczyniak* 2021, nr 7 (427), s. 20.

352 *Kawęczyniak* 2023, nr 2 (446), s. 27-28.

(perkusja), Tadeusz Gil (skrzypce), Andrzej Dzikowski (akordeon), Hieronim Adamczewski (gitara), Wojciech Antczak (saksofon)³⁵³.

Lit.: Małgorzata Jaworska, *Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Kawęczyn*, Kawęczyniak 20920, nr 4 (377), s. 26; Małgorzata Jaworska, *Posiedzenie Zarządu Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Kawęczyn*, Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 26-27;

W tradycje polskiej wsi, od ponad stu lat wpisuje się ochotnicza straż pożarna. To organizacja mobilizująca społeczność do wspólnej walki o bezpieczeństwo mieszkańców. W okresie zaborów funkcja straży pożarnej nie ograniczała się do ratowania życia ludzkiego i mienia w czasie pożarów, innych klęsk elementarnych. Służenie pomocą innym ludziom traktowane jako podstawowy obowiązek druhowów OSP, wyrabiało w nich postawę patriotyczną pojmowaną jako służba społeczna. Drużyny strażackie mające swoje remizy z pomieszczeniami umożliwiającymi organizowanie różnorodnych spotkań, krzewiły patriotyzm poprzez organizowanie różnorodnych imprez okolicznościowych upamiętniających ważne wydarzenia, rocznice historyczne. Strażackie orkiestry uświetniały uroczystości kościelne. Sami druhowie swoimi działaniami wpisywali się w święta kościelne (np. strzeżenie Grobu Pańskiego w czasie Świąt Wielkiej Nocy, udział w procesjach, pogrzebach. Remizy strażackie były miejscami spotkań patriotycznych, imprez kulturalnych, występów artystycznych. Druhowie często organizowali pokazy swoich umiejętności, które z czasem stawały się quasi zawodami sportowymi, demonstracją ich kwalifikacji. To niepodważalny dorobek OSP w kreacji wspólnoty lokalnej na najniższym szczeblu struktury społecznej.

W 1973 r. na terenie gminy Kawęczyn działało dziewięć ochotniczych straży pożarnych w: Będziechowie, Głuchowie, Kowalach Pańskich, Kawęczynie, Marianowie, Milejowie, Skarżynie, Tokarach, Żdżarach. To na nich – wraz z jednostkami Państwowej Straży Pożarnej – głównie spoczywa obowiązek ratowania ludzi w czasie pożarów, wichur, burz, podtopień, gradobicia i innych klęsk elementarnych.

Od 1976 r. wszystkie drużyny OSP zorganizowały się we wspólnym działaniu pod szyldem utworzonego Zarządu Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Kawęczynie, którym kierował komendant Hieronim Glapiński (1976-1996). Pierwszym prezesem obrano Tadeusza Krupińskiego (1976-1978), a kolejnymi następcami byli: Stanisław Bialek (1978-1981), Jan Owczarek (1981-1985), Eugeniusz Małolepszy, (1985-1987), Zenon Tomczyk (1987-2011). Nominację na komendanta w 1996 r. uzyskał Tadeusz Krupiński, którego następcą od 2001 r. był Stanisław Urbaniak. Od kwietnia 1992 r. wprowadzono nową nazwę: Zarząd Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Kawęczynie. Kolejnej zmiany nazwy dokonano w październiku 1999 r.: Zarząd Oddziału Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Kawęczynie³⁵⁴.

Gmina Kawęczyn buduje swoją pozycję w sąsiedztwie poprzez aktywny udział w organizacjach powiatowych, międzygminnych, wojewódzkich i krajowych. Jedną z ważniejszych jest Lokalna Grupa Działania – Turkowska Unia Rozwoju, skupiająca gminy Brudzew, Dobra, Kościelec, Malanów, Przykona, Turek, Władysławów i Goszczanów, przynależne do powiatów Koło, Turek i Sieradz. Działalność Lokalnej Grupy Działania wiąże się ze wspieraniem realizacji projektów gospodarczych, społecznych z europejskiego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich Leader. Ze środków finansowych tego programu wielokrotnie korzystała gmina³⁵⁵.

353 Kawęczyniak 2021, nr 6 (426), s. 12.

354 Cały fragment dotyczący działalności Zarządu Gminnego od 1973 do 2014 r. opracowano na podstawie: 40 lat Gminy Kawęczyn, s. 32-33.

355 E. Frątczak, *Działalność Lokalnej Grupy Działania – Turkowska Unia Rozwoju*, Kawęczyniak 2021, nr 4 (424), s. 19-20.

Pisząc o sąsiedztwie, a raczej o dobrych kontaktach z innymi wspólnotami samorządowymi, trzeba uwzględnić ich przestrzenny i strukturalny wymiar. Są to wspólnoty graniczące z Gminą Kawęczyn, leżące w powiecie Turek lub w Rzeczypospolitej oraz w państwach wspólnoty europejskiej. Daje to podstawy do kreacji społeczności dobrosąsiedzkich, postaw patriotycznych oraz przynależności do wspólnoty cywilizacyjnej – Unii Europejskiej. Sąsiedztwo i patriotyzm to także czynnik poczucia łączności ze wspólnotami rozsianymi po całym świecie, czego przykładem jest ściągnięcie Polaków z Kazachstanu do Ojczyzny.

Biografie

Każda społeczność, tak formalna jak i nieformalna posiada pewną strukturę porządkującą ją instytucjonalnie jak i hierarchicznie. Za osoby stojące najwyżej w tej hierarchii uważa się jej przedstawicieli wyłonionych w drodze wyborów lub wyłonionych w wyniku uznania wszystkich pozostałych. Są to liderzy, którzy odgrywają ważną rolę w funkcjonowaniu urzędów, instytucji, organizacji, gmin, powiatów, województw itd. W latach 1945-1989 ten naturalny system funkcjonalny społeczności wiejskich, lokalnych był krępowany przez władzę. Jego odbudowa, jako naturalnego procesu społecznego, następowała powoli. I trwa nadal. Mimo pewnych tendencji centralistycznych za naturalnych liderów lokalnych uważa się nie tylko osoby, którym powierza się ważną rolę w kierowaniu instytucjami gminnymi (żłobki, szkoły, przedszkola), organizacjami (Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły ludowe, bractwa religijne, itd.). W kręgu tych ludzi znajdują się lekarze, nauczyciele, działacze samorządowi, społecznicy, sportowcy, ludzie cieszący się uznaniem i legitymujący się autorytetem moralnym (np. proboszczowie)³⁵⁶.

W roku 1977 Zarząd Okręgu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Koninie opublikował zbiór życiorysów zasłużonych działaczy tej organizacji. W tym doborowym gronie wyróżniono kilku pedagogów pracujących w szkołach, które znajdowały się na terenie gminy Kawęczyn. To Mikołaj Bułaszenko (1904-1981 – Kowale Pańskie), Stefan Nitecki (ur. 1915 – Tokary), Eugeniusz Małolepszy (ur. 1930 – SP w Kowalach Pańskich), Bogumiła Tylżanowska (ur. 1931 – SP Kawęczyn), Jan Osiewała (ur. 1935 – Kawęczyn, Tokary), Stanisława Kołaczkowska (ur. 1943 r. – Młodzianów)³⁵⁷.

Niezwykle ważne miejsce w dorobku pisarskim poświęconym gminie Kawęczyn zajmują dwa tomy książki Pauliny Woźniak zatytułowane *Wspomnień Blask*, zawierającej wywiady z osobami, które są lub były związane z gminą Kawęczyn i różnymi instytucjami działającymi w jej granicach administracyjnych. Na listę znanych i zasłużonych postaci kawęczyńskiej wspólnoty wpisujemy następujące osoby:

Adamczyk Jan; Wieloletni prezes OSP Skarżyn. Zobacz: M. Mazurek, wywiad z Janem Adamczykiem – wieloletnim prezesem OSP Skarżyn, *Kawęczyniak* 2023, nr (447), s. 38-40.

Ambroziak Konrad – sołtys Tokar od 1974 r. Był jednym z inicjatorów obchodów 650-lecia wsi. *Kawęczyniak* 2014, nr 7 (339), s. 3.

Antczak Kazimierz; Urodzony w 1950 r., zmarł w 2021, zasłużony działacz społeczny. Członek OSP w Skarżynie. Od 2016 wiceprezes Zarządu Oddziału Gminnego ZOSP RP w Kawęczynie. *Kawęczyniak* 2021, nr 12 (432), s. 2.

Bakalarski Józef; Józef Bakalarski, muzyk, skrzypek w zespole Sami Swoi, działającym w Żdżarach. 25 października 1995 r. wyróżniony odznaką Zasłużony Działacz Kultury, przyznawaną przez Ministerstwo Kultury RP. Zob.: *Kawęczyniak* 1995, nr 1.

Bułka Broniek, Starozakonny, uciekinier z Getta w Czachulcu, zamordowany przez Niemców, *Kawęczyniak* 2014, nr 4 (396), s. 18-19.

Chojnacka Kazimiera. Nauczycielka, pracująca w SP w Młodzianowie od 1960 r. *Kawęczyniak* 2017, nr 1 (369), s. 10-14.

Chojnacki Bolesław; urodził się w 1941 r. Zmarł w 2021. Aktywny członek OSP w Będziechowie od 1965 r. *Wspomnienie o druhu Bolesławie Chojnackim*, *Kawęczyniak* 2021, nr 4 (424), s. 10;

356 Z uwagi na istnienie obszerne opracowania poświęconego duchowieństwu parafii rzymsko-katolickich w Głuchowie, Kowalach Pańskich i Tokarach, pomijamy liczne grono duszpasterzy. W tekście niniejszej publikacji wprowadzamy jedynie pewne korekty i uzupełnienia do ich biografii. Zobacz: H. Witczak, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn 1521-2021*, Kawęczyn 2021.

357 *Zasłużeni działacze Związku Nauczycielstwa Polskiego województwa konińskiego 1955-1997*, oprac. Wojciech Adaszewski, Antoni Podemski, Fabianowski, wyd. Komisja Historyczna Zarządu Okręgu ZNP w Koninie, Konin 1997, s. 85, 86, 89, 90, 91, 96.

Dobrogost z Głuchowa herbu Nałęcz, skarbnik sieradzki w latach 1404-1423, *Urzednicy sieradzcy i wielunscy XIII-XV wieku. Spisy*, oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa, pod red. A. Gąsiorowskiego, Wrocław 1985, s. 125 nr B 260.

Downarowicz-Młodzianowska Alicja; Przedstawicielka rodziny dawnych dziedziców Kawęczyna. *Moje wspomnienia. Ala Downarowicz-Młodzianowska-Komornicka. Pisane w Afryce Południowej w 1963 r.*, Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 18-23; nr 5 (378), s. 19-24.

Duszyński Tadeusz; Sołtys w Marcjanowie w latach 2019-2022. Kawęczyniak 2022, nr 10 (443), s. 12.

Dymkowska Halina; Urodzona w 1936 r. w Kawęczynie. Wieloletnia pracownica Gromadzkiej Rady Narodowej w Kowalach Pańskich, Skarżynie i Tokarach. P. Woźniak, *Wspomnień blask*, Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 8-13;

Dymkowski Józef; Urodzony w 1935 r., zmarł w 2016 r. Zasłużony nauczyciel. Nauczał m.in. języka polskiego, historii. P. Woźniak, *Wspomnień blask*, Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 8-13;

Dzikowska Wanda (ur. 1924); pochodząca z Małgowa, mieszkanka Tokar. Kawęczyniak 2017, nr 2 (370), s. 9-12.

Felisiak Ryszard; Ksiądz, urodzony w Tokarach Pierwszych w 1951 r. Zmarł 2021. Kanonik wrocławski. Syn Tadeusza i Stanisławy z domu Pszczoła. Wyświęcony w 1981 r. Sprawował opiekę duszpasterską w Bytoniu, Królikowie, Przedczu, Zadusznikach, Twardogórze, Aleksandrowie Kujawskim i Morzysławiu (Konin). Następnie w Lipnie (1991-2001) i w końcu w Ostrowążu w powiecie Konin. A. Janicki, *Wspomnienie o Ś.P. Ks. kanoniku Ryszardzie Felisiaku*, Kawęczyniak 2021, nr 10 (430), s. 2.

Frątczak Józef (1894-1981); mieszkaniec wsi Nowy Świat, kowal. S. Dzikowski, *Kowal z Nowego Świata*, Kawęczyniak 217, nr 2 (370), s. 8, 19-20.

Jaroma Jadwiga; Mieszkanka Tokar, córka Tomasza Klimczaka, właściciela wiatraka. Pochodząca ze znanej rodziny młynarzy ze Strachocic. Ur. 10 października 1927 r. P. Woźniak, *Wspomnień Blask*, t. II, s. 7-16;

Jarych Danuta. Nauczycielka w SP w Żdźarach (Gozdowie) w latach 1952-1969. Kawęczyniak 2017, nr 7 (375), s. 8-12.

Jasnowski Bolesław. Urodzony w 1933 r. Powiązany z wsią Skarżyn. Kawęczyniak 2017, nr 6 (374), s. 7 n.

Kaczmarek Zbigniew; Sołtys Marcjanowa, wybrany 18 października 2022 r., po rezygnacji poprzednika. Zobacz: Kawęczyniak 2022, nr 11, (443), s. 12.

Król Jarosław; Lekarz rodzinny działający w Ośrodku Zdrowia w Tokarach. Prezes Kawęczynskiego Towarzystwa Rozwoju; zob. M. Mazurek, *35 lat w kawęczynskiej społeczności*, Kawęczyniak 2021, nr 6 (426), s. 28-30.

Kurpik Ignacy: Zm. 13 stycznia 2019 r. Nauczyciel w Kowalach Pańskich, dyrektor Liceum Ogólnokształcącego w Turku. **Lit.**: P. Woźniak, *Wspomnień Blask*, t. II, s. 18-26;

Lutek z Tokar; Jedną z najwybitniejszych postaci związanych z miejscowościami gminy Kawęczyn z pewnością był Lutek z Tokar, wielkorządca krakowski w czasach panowania Władysława zwanego Warneńczykiem, znany z tym tytułem w dokumentach z lat 1440-1441.

Pisarz skarbu koronnego w latach 1440-1460, następnie wielkorządca krakowski w latach 1440-1441, w końcu podskarbi wielki koronny od 1455 do 1463 r. Pochodził z rodziny dziedziczącej w Tokarach i pieczętował się herbem Doliwa, przedstawiającym trzy róże w skosie. Piastował wysokie godności kościelne. Był scholastykiem kolegiaty św. Marii w Sandomierzu oraz kanonikiem poznańskim. Jego losy przybliżył Paweł Dembiński w znakomitym studium poświęconym kapitule katedralnej w Poznaniu. Na jego zainteresowania historyczne zwrócił uwagę Jan Dąbrowski w swoim *Dziejopisarstwie*, gdzie wspominał go jako właściciela rękopisu zawierającego cenne materiały do kontaktów Królestwa Polskiego z państwem zakonnym w Prusach.

Wspomniany rękopis zakupił biskup krakowski Zbigniew Oleśnicki. Korzystał z niego Jan Długosz pisząc swoje *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Urzędnicy centralni i nadworni Polski XV – XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, Kórnik 1992, s. 127-128 nr 775, s. 210.

Marzuchowski Roman z Milejowa. Urodzony 1941. Działacz NSZZ Solidarność. Kawęczyniak 2021. Nr 9 (429), s. 27-30.

Mikołaj, syn Dobiesława z Tokar; notariusz publiczny, pracujący w konsystorzu gnieźnieńskim, pochodzący z Tokar, występuje w latach 1437-1438.

Mintus Bronisława (1921-2017). Mieszkanka Marcinowa, która dzieciństwo spędziła w Danii. Kawęczyniak 2018, nr 3 (383), s. 9-14.

Niestrata Józef; Urodził się w 1939 r. Zmarł w 2014. Działacz i pracownik samorządowy. Przez wiele lat zarządzał finansami w samorządach Kowale Pańskie, Kawęczyn. Kawęczyniak 2015, nr 1 (345), s. 9.

Nitecki Józef; Nauczyciel w Szkole Podstawowej w Tokarach, gdzie nauczał w 1945 r. i następnym latach. Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 10.

Ogrodowczyk Edward; Mieszkaniec Kowali Pańskich Kolonii. Wieloletni listonosz. Urodził się w 1925 r. Zmarł 4 grudnia 2004 r. Żonaty ze Stanisławą (zm. 1996), z którą miał synów Andrzeja (zm. 2002) i Pawła. E. Ogrodowczyk, Wspomnienie o Edwardzie Ogrodowczyku z Kowali Pańskich Kolonii, Kawęczyniak 2022, nr 1 (433), s. 26-27.

Osiewała Jan; Urodził się w 1935 r. Od 1953 r. zatrudniony w szkolnictwie. Pierwszym miejscem pracy była Szkoła Podstawowa w Tokarach, którą jako dyrektor kierował w latach 1970-1975. Od 1975 r. do 1984 był Gminnym Dyrektorem Szkół w Kawęczynie³⁵⁸. Pracę zawodową łączył z aktywnością w Ochotniczej Straży Pożarnej, Lidze Obrony Kraju oraz obowiązkami radnego Gromadzkiej Rady Narodowej w Tokarach (1963-1973), Gminnej Rady Narodowej w Kawęczynie (1973-1990). Był przewodniczącym Rady Gminy w Kawęczynie w latach 1984-1990 oraz w latach 1994-1998. Za dokonania zawodowe i społeczne wyróżniony licznymi odznaczeniami oraz uhonorowany Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Piaścik Helena; Urodzona w 1940 r. Sekretarz Gromadzkiej Rady Narodowej w Tokarach od 1963 r. P. Woźniak, *Wspomnień blask*, Kawęczyniak 2017, nr 11, s. 10-13.

Piątkowska Helena. Sybiraczka, mieszkanka Głuchowa. *Wspomnień Blask*, Kawęczyniak 2017, nr 4 (372), s. 9-13.

Skiera Henryk; Urodził się 23 stycznia 1937 r. w Kowalach Pańskich. Po ukończeniu Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Turku podjął pracę w tym mieście. Następnie przeniósł się do Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Kowalach Pańskich (1954). Z pracą zawodową łączył naukę w Technikum Rolniczym w Kościelcu niedaleko Koła. To dało mu możliwość przeniesienia się na stanowisko agronoma w gminie Kowale Pańskie (1961). Karierę zawodową zakończył jako kierownik referatu rolnego w Urzędzie Gminy Kawęczyn w 1991 r. Zmarł w 2020 r. „*Nie umiera ten, kto trwa w sercach i pamięci naszej*”, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 25;

Szukała Jan; Prezes OSP w Milejowie w latach 1932-1952. Kawęczyniak 2021, nr 12 (438)

Tomczak Elżbieta; Zastępca wójta Gminy Kawęczyn. Powołana na to stanowisko 30 marca 2020. Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 2.

Tylżanowska Marianna; Nauczycielka matematyki i wieloletnia dyrektor Szkoły Podstawowej w Kawęczynie. Od 1966 r. kierowała tą placówką, a w latach 1972-1984 była dyrektorem w tej szkole. Zmarła 20 stycznia 2022 r. Zob. A. Biegańska, *Wspomnienie o Mariannie Tylżanowskiej*, Kawęczyniak 2022, nr 3 (435), s. 28-30.

³⁵⁸ *Zasłużeni działacze ZNP*, s. 91.

Waliszewscy; Rodzina dziedzicząca w Tokarach. Jej dzieje przybliżył A. Waliszewski w artykule publikowanym na łamach czasopisma Gens, wydawanego przez Towarzystwo Heraldyczno-Genealogiczne w Poznaniu oraz w monografii tej wsi, wydanej z okazji 650. rocznicy jej istnienia.

Wisna Waclawa, zobacz: Wspomnień Blask, Kawęczyniak 2014, nr 4 (396), s. 11-18.

Zielonka Tadeusz; Nauczyciel w Szkole Podstawowej w Tokarach. Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 10.

Inne osoby:

[Urszula Begiert, Teresa Kęska, Grażyna Heresztyn, Zofia Osiborska] – pracownice Urzędu Gminy w Kawęczynie] Woźniak Paulina, *Emerytury czas*, Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 5.

[Henryk Binkowski] Pożegnanie zastępcy wójta Henryka Binkowskiego w czasie IV sesji Rady Gminy, Kawęczyniak 2011, nr 1 (298), s. 1, 2.

[Józef Klesta] *Wspomnień Blask*, Kawęczyniak 2020, nr 6 (9379), s. 9-15.

[Andrzej Szymanowski] Mazurek Marcin, *Andrzej Szymanowski trener Orla Kawęczyn*, Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 33-34.

Józef Niestrata (1939-2014), Kawęczyniak 2015, nr 1 (345), s. 9.

[Jehuda Widawski], Paweł Janicki, *Przeżyć 100 lat intensywnego życia*, Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), s. 24 [biografia Żyda urodzonego w Turku, uczestnika uroczystości rocznicowych w Czachulcu].

Budowanie samorządności – najistotniejszego elementu wyróżniającego demokratyczne i obywatelskie społeczeństwo, to nie tylko kwestia rozwoju organizacji publicznych, kreowanie liderów lokalnych, to przekazywanie kompetencji władzy zwierzchniej na najniższy szczebel władzy – w przypadku wsi to sołtysi i rady sołeckie. Proces ten po przemianach ustrojowych 1989 r. przebiegał dwustopniowo. Przełomem była ustawa o funduszu soleczkim, który stał się narzędziem tej władzy, umożliwiającym realizację własnych zadań przy dużym wsparciu społeczności lokalnej. W przypadku sołectw nadal obserwujemy nikłe zainteresowanie społeczne udziałem w wyborach zarówno w formie czynnej jak i biernej. Sołectwa obejmuje się na lata, na kilka kadencji. Często nawet „dziedziczy” po rodzicach. Liczba kandydatów zainteresowanych sprawowaniem tej godności bardzo często ogranicza się do jednej osoby, a co najwyżej do dwóch osób.

Wybory sołtysów i członków rad sołeckich przeprowadzone w okresie 25 styczeń – 1 marzec 2014 r. zgromadziły 26 kandydatów ubiegających się o elekcje w 23 sołectwach. Tylko w 3 kandydowały 2 osoby.

Wybory sołeckie w gminie Kawęczyn w 2014 r.

sołectwo	Wybrany sołtys	frekwencja	Uwagi	Uprawnieni/ głosujący
Będziechów			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Chocim	Zbigniew Kowalczyk		Sołtys w poprzedniej kadencji	
Ciemień				
Dzierzbotki	Paweł Urbanek		Nowy sołtys	
Dziewiątka	Jan Grześkiewicz		Nowy sołtys	
Głuchów	Adrian Kwinciak		Nowy sołtys	

sołectwo	Wybrany sołtys	frekwencja	Uwagi	Uprawnieni/ głosujący
Kawęczyn	Sylwester Kasprzak		Sołtys w poprzedniej kadencji	
Kowale Pańskie	Jolanta Woźniak		Sołtys w poprzedniej kadencji	
Kowale Pańskie Kolonia			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Leśnictwo	Teresa Jaworska		Nowy sołtys	
Marcjanów				
Marianów	Zbigniew Kwiatkowski		Nowy sołtys	
Marianów Kolonia			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Milejów	Jolanta Mazurek		Sołtys w poprzedniej kadencji	
Miedzianów			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Nowy Świat				
Siedliska			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Skarżyn			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Stanisława			Sołtys w poprzedniej kadencji	
Tokary Pierwsze	Małgorzata Skurczak-Szymańska		Sołtys w poprzedniej kadencji	
Wojciechów	Piotr Sobczak		Sołtys w poprzedniej kadencji	
Zdżary	Ryszard Jaśkiewicz		Sołtys w poprzedniej kadencji	

*Czasopismo gminne
jako narzędzie kreacji
wspólnoty i dobrego
sąsiedztwa.*

Kawęczyniak

Powstałe w 1995 r. czasopismo gminne Kawęczyniak przez pierwsze lata było biuletynem informacyjnym. Jednak jego profesjonalizacja, formy dziennikarskie, terytorialny zakres tematyki, uczyniły z tego periodyk o znaczeniu ponadgminnym i ważne narzędzie kształtowania tożsamości historycznej mieszkańców gminy. Jego dzieje opracował prof. Ryszard Kowalczyk. Nie ma zatem powodu, aby zajmować się nimi po raz wtóry. Konieczna jednak okazała się potrzeba zwrócenia uwagi na Kawęczyniaka jako narzędzie swoistej polityki społecznej, co w większości gmin w Polsce, uznać należałoby za ewenement. Pismo ponadto spełnia rolę polaryzującą społeczności sąsiadujących gmin.

2003 to szczególny rok. Trwają przecież przygotowania do przyłączenia się Polski do wspólnoty europejskiej, otwarcia naszego kraju na Europę. Najważniejsze zadanie na jakie czekała społeczność lokalna to akceptacja członkostwa, wynikająca z odpowiedzi na proste pytanie: jestem za członkostwem Polski w Unii Europejskiej, czy jestem przeciwny. Nie za bardzo głosujący są świadomi, że odpowiedź na to lakoniczne pytanie to inna szansa – może nie dla nich – ale na pewno dla pokoleń [Kawęczyniak 2003, nr 9 (179), s. 5-6, skład Obwodowych Komisji ds. Referendum]. Swoje „europejskie postawy” mieszkańcy gminy Kawęczyn objawili w czerwcu 2003 r. Wyniki referendum zestawiono w poniższej tabeli.

Życie w gminie toczy się w określonym rytmie czasu. Raz w miesiącu Sesja Rady Gminy, raz w tygodniu i od święta, wyjście do kościoła. Czasami jakieś spotkanie członków Ochotniczych Straży Pożarnych. Codziennosc najmłodszych mieszkańców to wyjście do szkoły. To w nich wykuwa się przyszłość każdego z nich... Tygodniowy plan lekcji reguluje ich pobyt w szkołach, a jedynie jakieś wydarzenie przerywa ten rytm czasu. Najczęściej to konkursy, eliminacje, spotkania z ciekawymi ludźmi, wydarzenie sportowe. Uczniowie Zespołu Szkół w Kowalach Pańskich, co roku przygotowują się do udziału w Konkursie Recytatorskim „Strzałkowo”. Tak też było w 2003 r. [Kawęczyniak 2003, nr 5 (175)]. Trwają także przygotowania do rozstrzygnięcia konkursu na stanowisko dyrektora Zespołu Szkół w Kowalach Pańskich, który ogłoszono w początkach tego roku [Kawęczyniak 2003, nr 7 (177)].

2 czerwca 2003 r. zorganizowano Konkurs o Unii Europejskiej, w którym uczestniczyły wszystkie szkoły działające na terenie gminy. Pierwsze miejsce wywalczyła drużyna z Kawęczyna, kolejne zajęli uczniowie ze Skarżyna, Kowali Pańskich i Tokar [zobacz: Kawęczyniak 2003, nr 10 (180), s. 8]. Dla najaktywniejszych mieszkańców, tworzących przyszłość gminy, obdarzonych zarazem społecznym mandatem zaufania, przynajmniej jeden dzień w miesiącu wiąże się z udziałem w Sesji Rady. VII Sesję Rady Gminy Kawęczyn zaplanowano na 14 marca 2003 r. [zobacz: Kawęczyniak 2003, nr 6 (176), s. 2; nr 5 (175), program Sesji].

Termin IX Sesji wyznaczono na 30 kwietnia 2003 r. [Kawęczyniak 2003, nr 9 (179)]. Większość punktów programu nawiązywała do realizacji budżetu. Po raz trzynasty radni na wspólnych obradach spotkali się 29 sierpnia [Kawęczyniak 2003, nr 16 (186)]. XV Sesja RG odbyła się 23 października [Kawęczyniak 2003, nr 20 (190)].

W roczny cykl ludzkiego trwania, wyznaczający jego przyrodniczy rytm wpisują się dożynki. Tym razem zorganizowano je 25 sierpnia 2003 r. w Będziechowie, wsi niegdyś należącej do gminy Kowale Pańskie w parafii Przespolew [Kawęczyniak 2003, nr 16 (186)].

Nieco inaczej czas przemija we wsiach, gdzie zlokalizowano urząd gminy, parafie, szkoły i przedszkola, żłobki, a nieco inaczej, gdzie życie toczy się nieco z dala od ludzi... W tych osadach codzienność i święto mają nieco inne konteksty. Wydarzenia, ważne niekiedy, nie mają takiej scenografii, nie ma tłumów, korowodów ludzi, barw, atmosfery. Często są wydarzenia takie jak oddanie inwestycji, która ułatwia ludzkie trwanie. Przykładem może być oddanie sieci sanitarnej długości 17569 mb. ze 199 przyłączami, która połączyła miejscowości na odcinku Ciemięń - Kowale Pańskie w dniu 26 sierpnia 2003 r. [Kawęczyniak 2003, nr 17 (187)].

Dziesięć lat (2005 r.) istnienia czasopisma gminnego, to niewiele. Kawęczyniak nie zmienił swojej szaty. Nadal wydawany techniką powielaczową, zamieszczał krótkie teksty, pozbawione ele-

mentów publicystycznych. To zjawisko typowe dla wydawnictw lokalnych, pełniących przede wszystkim funkcję informacyjną, a z czasem i dokumentacyjną. W nr 5 (221) z 10 marca 2005 r. zamieszczono zarządzenie Wojewody Wielkopolskiego w sprawie wyborów uzupełniających do Rady Gminy, które wyznaczono na 8 maja tego roku. W tym wydaniu krótko informowano o obradach XXXII Sesji RG, na której debatowano w sprawie nowego wymiaru godzin dla nauczycieli i wychowawców przedszkolnych oraz innych świadczeń dla tej grupy zawodowej. Na kolejnej sesji, opisanej w numerze 6 (222) z 25 marca tego roku, debatowano o bezpieczeństwie publicznym na terenie gminy, pomocy materialnej dla uczniów, wynagrodzeniach nauczycieli i należnych im dodatkach mieszkaniowych³⁵⁹. 31 marca 2005 r. odbywała się Powiatowa Narada Strażaków w Kowalach Pańskich [Kawęczyniak 2005, nr 7 (223), s. 5]. W kolejnej edycji - nr 9 (225) – uwagę skupiono na Gminnych Obchodach Dnia Strażaka w Będziechowie.³⁶⁰ Mimo niewielkiej objętości (do 8 stron formatu A 5) redakcja starała się dostrzegać najważniejsze wydarzenia w gminie oraz informować społeczność lokalną o różnorodnych terminach; od końcowych dat płatności podatkowych, aż po nadchodzące krańcowe daty składania wniosków o dofinansowanie z różnych projektów, agencji, itd. Nie brakowało miejsca na podawanie wyników zawodów sportowych w różnych dyscyplinach (np. tenis, piłka nożna, itd.).

Lektura kolejnych edycji czasopisma wskazuje na obszary aktywności władz gminnych, organizacji pozarządowych, szkół, parafii, liderów w różnych przestrzeniach, które kształtują społeczność gminną jako grupę obywatelską³⁶¹.

Jedną z najaktywniejszych organizacji są niewątpliwie jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które nie tylko zapewniają bezpieczeństwo obywatelom w przypadku różnorodnych klęsk elementarnych, ale i prowadzą działalność promocyjną. Formami działalności są zawody pożarnicze- sportowe³⁶², turnieje wiedzy pożarniczej, udział jednostki w różnorodnych uroczystościach (święta państwowe i kościelne, dożynki, rocznice itd.). Straż Pożarna dba również o zachowanie wiedzy o swojej działalności i stara się upamiętnić dokonania w formie systematycznie prowadzonych kronik, publikacji bieżących i książkowych³⁶³.

Kolejną, liczną grupę organizacji tworzą Koła Gospodyń Wiejskich istniejące niemalże w każdej większej miejscowości. Do niewątpliwych zasług tych stowarzyszeń należy przechowywanie wspaniałej tradycji kulinarnej regionu. Nie ma takiej sytuacji, aby w czasie jakiegokolwiek festynu, dożynek, większych wydarzeń, rocznic, nie pojawiły się panie, które zaproszonych gości, uczestników, nie częstowałyby swoimi wspaniałymi i smakowitymi wyrobami.

Kawęczyńskie Towarzystwo Rozwoju, organizacja członkowska Tureckiej Unii Rozwoju, stara się propagować wiedzę przydatną w działalności gospodarczej, wspierającą mieszkańców w staraniach o różnorodne dofinansowania z licznych dotacji europejskich, państwowych, lokalnych. Towarzystwo wspiera młodzież szkolną poprzez organizację wycieczek i innych form wypoczynku³⁶⁴. Jedną z ciekawszych imprez przygotowaną przez tę organizację w dniach 24-25 września były Wielkopolskie Dni Rodziny, na których organizację uzyskano dotacje z grantów zewnętrznych³⁶⁵.

359 W zbiorze cyfrowych kopii Kawęczyniaka, znajdującym się w wirtualnych zasobach gminy panuje nieporządek w numeracji poszczególnych wydań. Np. jako nr 212 podwieszono wydanie 5 (221); 213 – 6 (222), 214 – 7 (223), 215 – także 7 (223), pominięto zaś numer 8 (224); 216 - 9 (225). W zbiorze brakuje numeru 14(230), bowiem plik jest uszkodzony (informacja z 5 września 2020 r.).

360 Tu omówiono numery Kawęczyniaka 2005, nr 5-9 (221-225).

361 Poniżej omówiono numery 2005, nr 10 (226) – 17 (233).

362 Np. Kawęczyniak 12(228), XXXIII Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze w Głuchowie w dniu 3 lipca 2005 r. Pełniejsze omówienie w: Kawęczyniak 2005, nr 13 (229).

363 Np.: Kawęczyniak 2005, nr 10 (226), s. 4-5, gdzie lista zasłużonych strażaków. Tamże; omówiona pielgrzymka strażaków na Jasną Górę.

364 Np. Kawęczyniak 13 (229), gdzie informacje o letnich wycieczkach dla młodzieży do Gołuchowa koło Pleszewa (4-6 czerwca 2005) oraz do Oświęcimia, Zakopanego, Wadowic (17-19 czerwca 2005 r.).

365 Kawęczyniak 2005, nr 16 (232), gdzie program; Kawęczyniak 2005, nr 17 (233).

Nie sposób omówić całej sfery działalności szkół, wykraczającej daleko poza obowiązkowy program nauczania. Są to działania ukierunkowane nie tylko na uczniów (np. różnorodne konkursy, zawody sportowe, turnieje wiedzy), ale i na środowisko lokalne, w którym dana placówka oświatowa funkcjonuje (np. organizacja festynów wiejskich, spotkań, szkoleń). Szkoły przecież posiadają nie tylko wykwalifikowaną kadrę, która stanowi trzon grupy inteligentnej w gminie, ale i dysponują odpowiednim zapleczem lokalowym (np. aule, sale gimnastyczne) oraz sprzętowym. To szczególne miejsce szkoły w gminie wynika także z systematycznego kontaktu nauczyciela z uczniem, który jest też celem ich obserwacji społecznej³⁶⁶. Nauczyciele doskonale orientują się w sytuacji ekonomicznej rodziny ucznia. Z tego więc względu mogą szybko podjąć wszelkiego rodzaju działania wspierające ucznia i jego rodzinę. W tej formie działalności szkoła współpracuje z innymi organizacjami i placówkami samorządowymi.

Każda parafia rzymsko-katolicka funkcjonująca na obszarze gminy (i mająca tu swoją siedzibę) lub (mając siedzibę poza jej granicami) częściowo swoimi kompetencjami duszpasterskimi obejmująca niektóre jej miejscowości, tradycyjnie i uroczyście obchodzi święto plonów – dożynki. Tematyka obecności parafii w życiu wspólnoty nie jest obca łamom czasopisma³⁶⁷.

Lektura Kawęczyniaka daje okazję wejrzenia w polityczną aktywność mieszkańców, ich zmieniające się preferencje wyborcze, aktywność elektoratu. Pismo od chwili wydania decyzji o wyborach parlamentarnych, samorządowych, prezydenckich, systematycznie informuje o postępie przygotowań i w końcu podaje statystykę wyników głosowania³⁶⁸.

Teksty zamieszczane w dwutygodniku w zasadzie informują – bądź to w formie zapowiedzi, bądź to formie sprawozdania - o wydarzeniach na terenie gminy. Tak krótko można scharakteryzować wydanie z 25 września 2005 r., nr 18 (234). Redakcja oceniła festyn „Grunt to rodzinka”, który w dniach 24-25 września zgromadził mieszkańców całej gminy. W piśmie dostrzeżono sukces męskiej i żeńskiej drużyny strażackiej z Głuchowa w Powiatowych Zawodach Sportowo-Pożarniczych. Wydarzenia tego rodzaju nie za bardzo wiązały się z budowaniem własnej tożsamości, lecz stwarzały szansę do większej integracji społecznej ludzi osiadłych w gminie Kawęczyn. 4 września 2005 r. odbywały się dożynki parafialne w Kowalach Pańskich, które w tym numerze omówiono z należytą uwagą.

Łamy Kawęczyniaka stopniowo zawłaszcza problematyka wyborów parlamentarnych i prezydenckich, która w okresie (powyborczym) stała się dominująca, gdyż publikacje podają dane statystyczne o głosowaniu i wynikach. Omawiany numer jako zapowiedź wyborów publikuje składy Komisji Wyborczych w Kowalach Pańskich, Kawęczynie, Tokarach oraz Skarżynie. Kolejne wydanie, z 25 września [Kawęczyniak 2005, nr 19 (235)] już całkowicie zdominowała zapowiadana tematyka wyborcza, która będzie tu gościła jeszcze w kolejnej edycji, gdyż odbywała się druga tura wyborów prezydenckich [zobacz Kawęczyniak 2005, nr 20 (236)].

Rozpoczynając jedenasty rok pracy dziennikarsko-wydawniczej, redakcja nie omieszczała przypomnieć się w dość skromnej formie poprzez krótki jubileuszowy tekst i publikację stałych współpracowników: Halina Ambroziak, Bożena Gałuszczyk, Teresa Kęska, Jan Nowak, Marek Olek. Następny numer zawierał informacje, które z uwagi na ich partykularny charakter, nie zostały omówione.

Pisząc o pewnej koncepcji wydawnictwa lokalnego warto zwrócić uwagę na bycie blisko mieszkańca, na towarzyszenie mu w działaniu, wspieraniu go, wartościowaniu jego dokonań. Te cechy dalekie od koncepcji pism regionalnych i ponadregionalnych, przejawiają się w publikowaniu materiałów o jubileuszach 50-lecia małżeństwa, setnych rocznicach urodzin, uczestnictwie

366 Np. Kawęczyniak 2005, nr 11 (227), gdzie omówienie V Jubileuszowego Festynu z Okazji Dnia Rodziny w Skarżynie. Organizatorem była dyrektor miejscowej szkoły, Maria Antoszczyk. Także Kawęczyniak 2005, nr 20 (236), s. 4.

367 Np. Kawęczyniak 2005, nr 15 (231), Dożynki w Głuchowie – 21 sierpnia 2005 r.; Kawęczyniak 2005, nr 16 (232), s. 2, gdzie omówienie.

368 Np. Kawęczyniak 2005, nr 17 (233), gdzie o Komisjach Wyborczych w Kawęczynie, Tokarach Pierwszych, Skarżynie oraz Kowalach Pańskich Kolonii.

w wydarzeniach, sukcesach ludzi, którymi warto podzielić się z mieszkańcami³⁶⁹.

Rok 2006 rozpoczął się wydaniem w dniu 10 stycznia, numeru 1 (241). W tym wydaniu po długiej nieobecności na łamy powróciła tematyka sesji Rady Gminy. Powód był ważny, gdyż radni debatowali nad budżetem na rok 2006.

Jak mieszkańcy organizują sobie czas wolny, w jaki sposób wspierają samorząd, jak integruje się grupa lokalna. To tylko niektóre z zagadnień, które oświetlają zapisy publikowane w czasopiśmie lokalnym. Tych zagadnień nie naświetlą inne, urzędowe źródła, trzymające się określonych formularzowych schematów. Może tylko akty urodzenia, lub zawarcia małżeństwa, posiadające listy świadków, umożliwiają badania nad formowaniem się struktury społecznej w obrębie grup nieformalnych w takiej skali jak społeczność gminna. Kolejne numery Kawęczyniaka z 2006 r., nr 2-7 (242-247) analizowano właśnie pod tym kątem. Próbowano jednocześnie określić miejsca i przyczyny dużej aktywności niektórych wsi w społecznej przestrzeni całej gminy. Postawiono sobie pytanie czy jakkolwiek wpływ na tego rodzaju zjawiska ma odległość od centrum gminy i możliwości komunikacyjne.

Lektura wspomnianych pięciu numerów wskazuje, że preferowana tematyka publikacji to:

- aktywność Rady Gminy przejawiająca się w cyklicznym zapowiadaniu jej sesji oraz publikacji krótkich sprawozdań;
- wydarzenia sportowe, w których obowiązkowo udział biorą kluby sportowe oraz imprezy dobrowolne, z otwartym uczestnictwem dla wszystkich mieszkańców (np. turnieje gminne w szachach i warcabach, tenisie stołowym, itd.);
- statutowe zebrania wszelkich organizacji, głównie zaś OSP w poszczególnych miejscowościach;
- imprezy inspirowane przez liderów lokalnych;
- imprezy gminne organizowane przez władze samorządu terytorialnego³⁷⁰.

Miesiące luty, marzec, kwiecień w zasadzie nie sprzyjają organizacji masowych imprez plenerych. Jeżeli się odbywają, to lokalizuje się je w pomieszczeniach zamkniętych, świetlicach, aulach szkolnych, salach sesyjnych gminy, salach i halach sportowych, niekiedy w szkołach (np. Kawęczyn, Kowale Pańskie, Tokary) oraz remizach strażackich lub ośrodkach pomocy społecznej, których pomieszczenia są przystosowane do spotkania licznej widowni (np. Głuchów, Kawęczyn, Młodzianów, Milejów, Skarżyn, Tokary). Istnienie odpowiedniej sali w miejscowości stwarza preferencje dla aktywności kulturotwórczej mieszkańców. Tę tezę potwierdza geografia różnorodnych wydarzeń. Miejsce lokalizacji instytucji lub stowarzyszeń organizujących imprezę z reguły bywa tożsame. Nic więc dziwnego, że wsie – siedziby szkół podstawowych, straży pożarnych, bibliotek gminnych to aktywniejsze miejsca działalności społeczno-kulturalnej w gminie. Niewielki wpływ ma oddalenie od siedziby Urzędu Gminy. Tylko w pewnym stopniu te zależności komplikuje stan dróg komunikacyjnych i – ponadto – liczebność mieszkańców.

Cykliczne wydarzenia, których dominującą, uczestniczącą grupą są mieszkańcy gminy, toczą się w pewnym rytmie czasu, określanym kalendarzem, kalendarzem liturgicznym, terminarzem (np. wydarzenia sportowe, wybory do samorządu terytorialnego, parlamentarne, posłów do Parlamentu Europejskiego), prawem (np. działalność wszelkich organizacji).

Ochotnicza Straż Pożarna, której jednostkami organizacyjnymi są drużyny skupione w Gminnym Związku (te zaś tworzą struktury powiatowe, następnie wojewódzkie), oprócz zadań statutowych związanych z bezpieczeństwem, ratownictwem drogowym, pomocą w kłęskach elementarnych, innymi formami, aktywnie uczestniczy we wszelkich imprezach: patriotycznych, społecznych, religijnych, oraz spotyka się w czasie określonym statutem (np. spotkania spr-

369 Np. Kawęczyniak 2005, nr 22 (238), s. 7; relacja z wręczenia pamiątkowego medalu nadawanego przez Prezydenta RP z tej okazji. Nie udało się dotrzeć do dwóch kolejnych wydań oznaczonych numeracją 23 (239) oraz 24 (240).

370 Na terenie gminy nie funkcjonuje centrum kultury. Z tego powodu jego zadania w pewnym stopniu wypełniają jednostki organizacyjne Urzędu Gminy lub delegowani do tego pracownicy, w tym biblioteka i jej filie.

wodzawcze, wyborcze, sprawozdawczo-wyborcze). Uczestniczy również w wydarzeniach, które oceniają poziom wyszkolenia drużyn, strażaków (np. zawody sportowo-pożarnicze). Prowadzi działania szkoleniowe, propagandowe i promocyjne (Turniej Wiedzy Pożarniczej), prewencyjne i inne. Aktywnie wzbogaca swoją obecnością festyny rodzinne, lokalne imprezy, święta patriotyczne, religijne (dożynki, uroczystości rocznicowe związane z jubileuszami konsekracji parafii) i ważne rocznice (np. wybuch II wojny światowej). Wspiera także wszelkiego rodzaju akcje charytatywne (np. Orkiestra Świętecznej Pomocy – druga niedziela stycznia każdego roku).

Zestawione kalendarium wydarzeń wyraźnie wskazuje na dużą aktywność społeczności zawodowej (nauczyciele) w miejscowościach, gdzie były i są siedziby placówek edukacyjnych (Kowale Pańskie, Kawęczyn, Tokary). Takim specyficznym przykładem są – obecnie – dwie miejscowości: Kowale Pańskie – siedziba dawnej gminy i gromady oraz Skarżyn (siedziba szkoły podstawowej). Grono osób ze Skarżyna, skupionych wokół Dyrektora miejscowej szkoły, podjęło inicjatywę organizacji Święta Kartofla – wydarzenia które popularyzuje wyroby kulinarne z ziemniaków, znane z polskiej kuchni. Impreza ta na stałe weszła do kalendarza wydarzeń gminnych i została doceniona przez kapitułę Hitu, która wyróżniła organizatorów tym laurem w 2006 r.

Trudno w tym miejscu twierdzić o jakichkolwiek związkach pomiędzy rotacją ekip rządzących a przyjętym kalendarzem imprez gminnych. Z całą pewnością takich zależności nie ma w przypadku wydarzeń politycznych, patriotycznych rocznic narodowych. Obecność przedstawicieli władz na tego rodzaju spotkaniach ze społeczeństwem, staje się zasadą, wynikającą z potrzeby obecności w społeczności lokalnej.

Takie narracyjne ujęcie faktografii zgromadzonej w kalendarium dziejów, umożliwi postrzeganie zmian cywilizacyjnych, powodowanych metamorfozami w sposobach komunikowania się społeczności lokalnych. Rozsyłanie wici, ogłaszanie zmian prawnych poprzez woźnych sądowych, powiadomienia telefoniczne, przesyłanie informacji drogą radiową, następnie telewizyjną, ogłoszenia rozsyłane poprzez sieć internetową, komunikowanie społeczne w obrębie globalnym poprzez współpracujące sieci komórkowe, wyznaczają w dużym stopniu zmiany w sposobach świętowania nawet w skali lokalnej – gminnej. Jakże daleko nam do czasów, kiedy mieszkańcy, zgodnie z harmonogramem, spędzali noce na wolnym powietrzu czuwając nad bezpieczeństwem sąsiadów i okolicznych wiosek, którym – w razie konieczności – śpieszyli na pomoc.

Powróćmy do tematu: znaczenie pisma w społeczności lokalnej. W pracy redakcyjnej w zasadzie nic się nie zmienia, co odzwierciedla zawartość kolejnych wydań z roku 2006, nr 2 (242) – 10 (248). Integracja społeczności lokalnej, jak wynika z lektury interesującego nas tytułu, zdaje się być konsekwencją mozolnie zaprogramowanych działań prowadzonych w wielu dziedzinach życia społecznego. W każdym z tych działań, które inspiruje gmina, konkretne wydarzenie bywa adresowane do całej społeczności lokalnej, nawet gdy występują pewne ograniczenia wiekowe lub inne (wówczas obejmują one wszystkie miejscowości). Doskonale uwidacznia to lektura cyklu artykułów poświęconych turniejom sportowym³⁷¹. Nieco inaczej bywa to w przypadku imprez inspirowanych przez organizacje i liderów z konkretnej miejscowości. Wówczas zaproszenia są kierowane do wspólnoty jako członka potencjalnej widowni, a uczestników określają pewne kryteria, które wyraźnie sprecyzowano³⁷². Taka forma oddziaływania na mieszkańców, to interesujący obraz kreacji społeczeństwa obywatelskiego.

371 Np. Kawęczyniak 2006, nr 2 (242) – Gminny Turniej Piłki Siatkowej zorganizowany 26 stycznia 2006 r. W Kawęczyniaku 2006, nr 3 (243) o IV Mistrzostwach Gminy w Tenisie Stołowym. Tu również o Mistrzostwach w Szachach i Warcabach.

372 Np. Kawęczyniak 2006, nr 2 (242), gdzie o Walnych Zebraniach OSP w Zdżarach, Milejowie, Głuchowie, Będziechowie, Skarżynie), na których goszczono zaprzyjaźnione osoby z całej gminy. Także Kawęczyniak 2006, nr 3 (243) o przyznaniu tytułu Hit 2005 dla organizatorów Święta Kartofla w Skarżynie. Kawęczyniak 2006, nr 4 (244) – Walne Zebranie w Kowalach Pańskich oraz informacje o Plenarnym Posiedzeniu Zarządu Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w dniu 17 marca tego roku. Także Kawęczyniak 2006, nr 12 (252).

Transparentność działań, to kolejny element procesu budowania społeczeństwa lokalnego i budowania wzajemnego zaufania pomiędzy mieszkańcami a władzą lokalną i służącym im jednostkom samorządu terytorialnego. Zespół redakcyjny – rzecz można – monitoruje zarówno działania Rady Gminy jak i Urzędu Gminy (i to niezależnie, czy w tym gronie są pracownicy jednostek organizacyjnych, czy też nie). Teksty o sesjach rady gminnej mają charakter informacyjny, rzadko pojawia się polemika (dyskusja) lub krytyczne sprawozdanie³⁷³.

Ważnym elementem integracji są wspólne wyjazdy mieszkańców w inne regiony Wielkopolski i kraju, podczas których uczestnicy wymieniają się doświadczeniami z mieszkańcami innych gmin oraz poznają ich dorobek.

Poprzez uczestnictwo w turniejach wiedzy, sportowych i innych wydarzeniach ludzie budują wokół siebie pewną aurę uznania, szacunku, co też otwiera im drogę do kariery samorządowej i innej. To naturalny mechanizm pięcia się człowieka na szczyty hierarchii społecznej, budowanie własnej drogi kariery³⁷⁴. Podobne znaczenie dla najmłodszych mieszkańców (uczniów) mają turnieje wiedzy, warsztaty, które bardzo wczesnie preorientują zawodowo ich uczestników³⁷⁵.

Kreowanie rytmu wydarzeń na terenie gminy to ważny element promocji, gdyż większość samorządów jest święcie przekonana, że tylko znacząca impreza może być czynnikiem zachęcającym do odwiedzenia gminy. Podobnie myślą w Kawęczynie, gdzie sztandarową imprezą są Zawody w Skokach przez Przeszkody³⁷⁶.

25 czerwca 2006 r. ukazał się siódmy w tym roku numer czasopisma, w którym omówiono VII Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody, także I Festyn Ekologiczny. Sporo uwagi poświęcono wydarzeniom lokalnym, jak VI Konkurs Wiedzy o Gminie, VI Dzień Rodziny w Skarżynie oraz zapowiedziano XLVI Sesję Rady Gminy (26 czerwca). Podobnie można scharakteryzować zawartość kolejnej edycji z 25 lipca 2006 [nr 8 (248), w którym dominowały teksty o XLVI i XLVII Sesji Rady Gminy (26 czerwca, 7 lipca), XXXIV Gminnych Zawodach Sportowo-Pożarniczych, w których w kategorii seniorów zwyciężyła drużyna z Kowali Pańskich. W numerze pojawiła się zapowiedź Dożynek (27 sierpnia).

Okres kanikuly letniej nie sprzyja czasopismom lokalnym. Intensywne prace polowe spowalniają rym czasu w innych sferach życia publicznego. Na czterech stronach edycji oznaczonej jako numer 9 (249) natrafiamy na zapowiedzi o Dożynkach i XLVIII Sesji Rady Gminy.

250. – jubileuszowe wydanie Kawęczyniaka, o czym jakby wynikało z lektury, redakcja zupełnie zapomniała i do zawartości nie wprowadziła żadnej laurki, zdaje się być świadectwem pojmowania społecznej misji jaką ma do spełnienia. Mamy tu zapowiedź wyborów samorządowych, które rozpoczynają przedwyborcze zmagania kandydatów i trud ich organizacji włożony na barki samorządów. Obwieszczenie wójta publikowane w tym numerze przypomina o ich organizacji w dniu 12 listopada. Potem publikowane są dokumenty o powołaniu gminnych komisji wyborczych, terminarzu przygotowań do rad gminnych, powiatowych i sejmiku wojewódzkiego. O niejako „urzędowym” charakter tego numeru przekonuje lektura materiałów o XLVIII oraz XLXIX Sesji Rady Gminy (30 sierpnia, 29 września).

Od numeru 11 (251) edycji pismo wpada w zupełnie inny rytm działania. Priorytetowe stają się wybory samorządowe, co przejawia się w publikacji różnorodnych ogłoszeń związanych z wyborami samorządowymi. W następnej edycji oznaczonej jako nr 12 (252) odnajdujemy publikowane wyniki zmagania wyborczych, całą statystykę i dokumentację prawną. Tym tekstom, podobnie

373 Kawęczyniak 2006, nr 5 (245) omówienie Sesji XLIII (29 marca), XLIV (28 kwietnia); Kawęczyniak 2006, nr 6(246) – o XLIV Sesji (28 kwiecień).

374 Np. Kawęczyniak 2006, nr 5(245) o Zjeździe Gminnym OSP, na którym zasłużonym druhom wręczono medale.

375 Np. Kawęczyniak 5 (245) – gdzie o warsztatach etnograficznych organizowanych przez Muzeum Józefa Mehoffera w Turku (10-11 kwiecień 2006 r.) oraz o XIII Turnieju Wiedzy o samorządzie Terytorialnym.

376 Kawęczyniak 2006, nr 6 (246).

jako w poprzednim numerze, towarzyszą materiały związane ze stopniowym przekazywaniem władzy wybranym radnym i wójtowi, działaniami sprawozdawczymi poprzedniej ekipy władzy, chociażby zmiany były tylko kosmetyczne. To spełnienie konkretnych i obowiązujących procedur prawnych. Publikacje dotyczą XLIX (29 września), L (2 października), LI Sesji Rady Gminy (26 października) oraz I Sesji kolejnej kadencji (27 listopada). To co działo się na terenie gminy udokumentowano w formie krótkich informacyjnych tekstów. Do „normalnego trybu w roku pracy” czasopismo powróciło w numerze z 14 (254), gdyż w numerze poprzednim [numer 13 (253)] uwagę skupiano jeszcze na ukonstytuowaniu się nowych władz i jej organów wykonawczych oraz komisji Rady Gminy. W tym 13 wydaniu³⁷⁷ natrafiamy na materiały z II Sesji Rady (4 grudnia), o Stowarzyszeniu Rodziców i Przyjaciół Szkoły w Tokarach, przygotowaniach do wyboru nowych sołtysów i rad sołeckich. Wybory sołeckie udokumentowano w pierwszym numerze z 2007 r. [nr 1 (254)].

Pierwsze dziesięć lat pracy redakcji, to okres zdobywania pewnego doświadczenia dziennikarskiego, redakcyjnego, na nawet drukarskiego. To okres dojrzewanego czasopisma do istotnej roli określającej wszelakie jego funkcje społeczne, kulturowe i inne, wynikające nie tylko z obecności na tak niewielkim rynku lokalnym, ale i z potrzeby tworzenia platformy porozumienia w obrębie całej wspólnoty lokalnej jak i budowania form porozumienia między społeczeństwem a władzą. To model obywatelski, trudny do realizacji w środowiskach gminnych, gdzie często prowadzi się nieustającą kampanię wyborczą, a nie spełnia się funkcji wynikających z racji powierzenia mandatu radnego, wójta. Kawęczyniak jest pozytywnym objawieniem wśród czasopism gminnych województwa wielkopolskiego.

25 lutego, zwyczajowo, jak każdego miesiąc, czytelnicy otrzymują kolejne wydanie tytułu. Tu jeszcze dostrzegamy konsekwencje działań kampanii wyborczej. To publikacja i omówienie wyników wyborów do Rady Powiatu w Turku.

Statystyczny obraz aktywności wynikający głównie z liczby publikacji powiązanych z określonymi miejscowościami i organizacjami wyraźnie wskazuje na jednostki OSP, szkoły, Koła Gospodyń Wiejskich. To już tradycja pielęgnowana od kilku lub paru pokoleń. W przypadku szkół to tradycja od czasu ich powstania i zlokalizowania w konkretnej miejscowości. Dostrzec jednak można trend niespotykany w latach poprzedzających transformację społeczno-polityczną w Polsce. Pojawiły się nowe organizacje, zrzeszające ludzi aktywnych, których działania oscylują wokół wyrażenia sprecyzowanych celów. Takim przykładem może być Kawęczynskie Towarzystwo Rozwoju – organizacja otwarta dla różnorodnych form aktywności, poczynając od gospodarczej, kończąc zaś na popularyzacji wiedzy o regionie. To bez wątpienia nowość w realiach funkcjonowania polskiej gminy po 1989 r.

Omawiany numer [2007, nr 2 (255)] szeroko rozpisuje się o działalności różnych organizacji i dokumentuje ich dorobek, działania. Publikuje sporo informacji o zaplanowanych imprezach, wydarzeniach, upływających terminach składania wniosków o różnorodne dofinansowania, terminach płatności fiskalnych, itd.³⁷⁸

Istotnym miernikiem obecności czasopisma w określonych społecznościach, przypisanych do konkretnego terytorium, jest jego nakład wraz z tendencjami wzrostowymi lub spadkowymi. Przyjmując, że jeden egzemplarz pisma bywa czytany w jednej rodzinie, liczącej średnio 3-4 osoby, mamy podstawy do szacowania liczebności czytelników. Kawęczyniak po jedenastu latach dochodzi do nakładu w granicach 400-500 egzemplarzy. To daje podstawę do szacowania grona czytelników na około 1200-1500 osób, lecz nie więcej niż 1600-2000.

W miesiącach zimowych i wiosennych aktywność mieszkańców nieco spada. To przede wszystkim krótsze dni, więcej prac polowych (orki, siewy, okres Wielkiego Postu, czas przerwy w za-

³⁷⁷ Numer 13 (253) ukazał się 22 grudnia 2007 r., gdyż w przyjętym zwyczajowo terminie wydania wypada pierwszy Dzień Świąt Bożego Narodzenia.

³⁷⁸ Kawęczyniak 2007, nr 2 (255). Tu publikacje o IV Sesji Rady Gminy (19 lutego), wynikach turniejów sportowych, Wręczeniu Sztandaru dla OSP w Żdźarach (3 maja).

jęciach szkolnych). Sportowcy nieco spowolniają działalność, gdyż nie są organizowane zawody na wolnym powietrzu. Jednak z zegarmistrzowską precyzją są realizowane wydarzenia zaplanowane w kalendarzu imprez gminnych, zwłaszcza te, które są stałym punktem w ich chronologii. To eliminacje Ogólnopolskiego Turnieju wiedzy Pożarniczej, gminny turniej tenisa stołowego (3 marzec 2007)³⁷⁹. Jego łamy systematycznie wypełniają programy zaplanowanych wydarzeń lub sprawozdania z odbytych Sesji Rady Gminy³⁸⁰.

Tak jak co roku miesiąc maj nieco zmienia rytm zdarzeń, życie organizacji, publiczne działania urzędu gminy, nieco przyspiesza. Numer 5 (258) opisuje IX Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody, IV Mistrzostwa Gminy Kawęczyn w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi. Ton działalności nadają drużyny Ochotniczej Straży Pożarnej. To z ich inicjatywy odbywa się Dzień Strażaka (tego roku: Żdźary – 20 maj), Powiatowy Przegląd Orkiestr Dętych.

Lektura zawartości tego numeru 5 (258) [wydany w nakładzie 500 egzemplarzy, zwraca uwagę czytelnika na pewną interesującą inicjatywę redakcji, która 9 maja zorganizowała wycieczkę rowerową po gospodarstwach agroturystycznych w gminie. To dobra promocja tej rozwijającej się branży działalności gospodarczej. Jednak adresatem powinni być przede wszystkim czytelnicy spoza gminy Kawęczyn.

Wydanie z 25 czerwca 2007 r., oznaczone jako nr 6 (259) miało nakład 500 egzemplarzy. Eksponowane teksty poświęcono Zawodom Konnym w Kawęczynie oraz koncertowi w ramach IX Powiatowego Przeglądu Orkiestr Ochotniczych Straży Pożarnych. Następne numery, które ukazały się w lipcu, sierpniu oraz wrześniu 2007 r. prezentują wypracowaną koncepcję periodyku informacyjnego, apolitycznego i rzeczywiście pełniącego rolę czasopisma wszystkich mieszkańców. Geografię tematyki poruszanej na jego łamach zapełniają miejscowości, w których aktywnie działają straże pożarne, organizacje społeczne, mają swoją siedzibę agendy urzędu gminy (biblioteki, szkoły, gminny ośrodek pomocy rodzinie). „Bohaterami” są wsie, gdzie coś się dzieje (np. Głuchów – sukcesy odniesione na krajowych i międzynarodowych zawodach sportowo-pożarniczych), Skarżyn), Kawęczyniak nadal sporo uwagi poświęca działalności samorządu³⁸¹.

Ostatni kwartał 2007 r. – to okres, w którym ukazały się trzy numery Kawęczyniaka³⁸². Każdy z nich miał po 450 egzemplarzy nakładu, a ich objętość zamykała się w zakresie od 8 do 12 stron. Pismo wydawano nadal metodą powielaczową. Codziennosc tego wydawnictwa to informacje o szkoleniach, dotacjach, imprezach, sesjach Rady Gminy³⁸³, zaproszenia, życzenia, sprawozdania z imprez. To szerokie spektrum form dziennikarskich, lecz dalekie od publicystyki. To rzecz normalna, gdyż rola wydawnictwa jest ściśle określona i sprowadza się przede wszystkim do informowania czytelników.

Redakcja pieczołowicie dba o zachowanie terminowości w wydaniu, przy czym tylko numer grudniowy – jak co roku wydaje się w przededniu świąt Bożego Narodzenia. Zespół pamięta o sukcesach mieszkańców, organizowanych przez nich imprezach, inspiruje i zachęca ludzi do aktywnego udziału w życiu gminy³⁸⁴. Zwyczajowo omawiane są wyniki wyborów do sejmiku i sejmiku z 21 października 2007 r.³⁸⁵

379 Kawęczyniak 2007, nr 3 (256).

380 Kawęczyniak 2007, nr 4 (257) – VI Sesja (30 kwiecień).

381 Np. Kawęczyniak 2007, nr 7 (260) – VII Sesja Rady Gminy (28 czerwiec); także nr 8 (261), VII Sesja (30 sierpień), także 9 (262) IX Sesja (26 wrzesień).

382 Kawęczyniak 2007, nr 11 (264) posiada błędny numer ciągly – powinno być 263. Kolejne wydania nie korygują tego błędu; Nr 12 (265). Numer 11 (264) ukazał się nie 25 lecz 26 listopada. Była to sobota, a więc dzień wolny od pracy!

383 Kawęczyniak 2007, nr 10 (262) – X Sesja Rady Gminy (30 październik); nr 11 (264 – sic!) – XI Sesja Rady Gminy (28 listopada), nr 12 (265) – XII Sesja Rady Gminy (29 grudzień).

384 W omawianym okresie na łamach miesięcznika ukazywały się teksty o przygotowywaniu strategii rozwoju gminy oraz o szkoleniu osób zainteresowanych agroturystyką. Zobacz wydanie: 2007, nr 11(264) – strategia; nr 10(262) – szkolenie agroturystyczne. Opisywano także wyjazdy szkoleniowe do Solca Kujawskiego i gospodarstwa agroturystycznego w gminie Szamocin.

385 Kawęczyniak 2007, nr 10 (262).

Początek roku i działania w kolejnych czterech miesiącach istnienia czasopisma, właściwie niewiele się zmieniły. Cztery pierwsze numery ukazywały się z wielką regularnością, a jedynymi odstępstwami od daty ukazania się numeru był dni wolne od pracy lub dni świąteczne. Kawęczyniak ukazywał się w nakładzie 470 egzemplarzy, lecz jego objętość wahała się w granicach 6-16 stron. Sposób informowania i dokumentowania wydarzeń – podkreślamy dwie główne funkcje periodyku – ograniczał się do krótkich omówień, nasyconych faktografią. Tematyka publikacji nawiązywała przede wszystkim do kilka obszarów: działalność urzędu i Rady Gminy³⁸⁶, Ochotnicze Straże Pożarne³⁸⁷, szkolnictwo, sport, wydarzenia, zapowiedzi wydarzeń. Niekiedy pojawiają się materiały dotyczące „prywatnej sfery życia” mieszkańców, jak np. wręczenie odznaczeń z okazji 50-lecia pożycia małżeńskiego. Niekiedy bohaterami artykułów bywali uczniowie i ich sukcesy³⁸⁸.

Dobrym sposobem integrowania społeczności lokalnej są odwołania do uroczystości rodzinnych poprzez eksponowanie tekstów poświęconych Dniom Babci, Dziadka, opisywania sukcesów poszczególnych szkół, straży pożarnej. Pisanie o tym w kontekście rodziny oraz grup formalnych lub nieformalnych, to interesujący sposób konsolidowania wspólnoty pojmowanej nie tylko w aspekcie humanistycznym, ale i poprzez określenie jego miejsca w przestrzeni geograficznej (przynależność terytorialna).

Wydanie 4 (267), bardzo obszerne, bowiem siedemnastostronicowe, opublikowało tekst zapowiadający powstającą monografię gminy Kawęczyn. Redakcja zachęcała mieszkańców do przekazywania informacji o przeszłości, czy to w formie wspomnień, czy też w postaci dokumentów i innych pamiątek, które skrywały archiwa rodzinne.

Następne cztery wydania Kawęczyniaka [2008, nr 5 (270) – 8 (273)] w zasadzie utrzymują wypracowany wzorzec redakcyjno-edytorski. Zainteresowanie czytelnicze, jak wynika z informacji o wysokości nakładu, nie ulega zamianie i co miesiąc do ich rąk dociera 470 egzemplarzy. Tematyka publikowanych tekstów, reprezentujących różne gatunki pisarskie (od sprawozdania po informację) nie uległa zmianie. Bohaterami tekstów są mieszkańcy gminy, wydarzenia, organizacje. Jeżeli pisze się o nich to pozytywnie, tak jakby redakcja, władze, mieszkańcy, pragnęli przeżyć opisywane sukcesy. Tematykę poszczególnych numerów wyznacza istotny rytm i rytuał czasu, charakterystyczny dla tej, interesującej nas, wspólnoty lokalnej. Ten rytm wyznaczają kalendarze: przyrodniczy, liturgiczny, świąt narodowych, działalności organizacji społecznych, urzędów, instytucji, itd. Nieco na drugi plan schodzi zainteresowanie sesjami Rady Gminy, które nie znajdują szerszych omówień, a jedynie są sygnalizowane poprzez zapowiedzi i podanie głównych punktów porządku obrad³⁸⁹.

Integracja społeczna i tworzenie więzi obywatelskich pomiędzy władzą a mieszkańcami, jak wynika z analizowanych tekstów, ma silną podbudowę w rodzinie. Te więzi są akcentowane nie tylko w informacjach powiązanych z typowymi świętami o takim charakterze (Dzień Matki, Dzień Babci, Dzień Dziadka, rzadziej Dzień Ojca), piknikami, ale i z jubileuszami 50-lecia związku małżeńskiego, stuleciami urodzin, itd. Istotne dla tych działań są kwestie polityczne, których nie akcentuje się na łamach pisma, zapewne z prozaicznego powodu, gdyż one bardziej dzielą ludzi niż ich łączą...

Wypracowane kalendarz wydarzeń, model współpracy władzy z organizacjami, mieszkańcami oraz formy współdziałania z parafiami, świadczą, że towarzyszący ludziom miesięcznik, doskonale spełnia swoją powinność, stając się istotnym narzędziem władzy w konsolidacji społeczeństwa, a nie tubą propagandową władzy.

Podobne stwierdzenia muszą paść w ocenie następnych czterech numerów [Kawęczyniak 2008, nr 9(274), 10 (275), 11 (276), 12 (277)]. Dodać wypada, że sporo uwagi redakcja poświęca in-

386 Kawęczyniak 2008, nr 3 (268) – XV Sesja Rady Gminy (31 marzec); nr 4 (260) – XVI Sesja Rady Gminy 25 kwiecień).

387 Kawęczyniak 2008, nr 1(266); nr 2 (267); nr 3 (268) – Turniej Wiedzy Pożarniczej; nr 4 (269) – dzień Strażaka w Skarżynie, połączony z jubileuszem 80-lecia istnienia drużyny OSP; powstanie Centrum Informacji Społecznej, które ma działać w budynku OSP.

388 Np. Kawęczyniak 2008, nr 4 (269) – Kamil Galasiewicz, laureat konkursu Mistrz Pięknego Czytania.

389 Kawęczyniak 2008, nr 5 (270) – XVII sesja Rady Gminy (30 maja); nr 6 (271) – XVIII sesja Rady Gminy (30 czerwca).

formacjom o funduszach europejskich, z których gmina obficie korzystała³⁹⁰. Pismo towarzyszyło systematycznie obradom Rady Gminy, najczęściej jednak w formie informacji o zbliżających się sesjach³⁹¹. Na łamach periodyku ukazały się omówienia bardzo ciekawych inicjatyw, jak liczenie bocianów oraz gwiazd w gminie³⁹².

Gmina Kawęczyn, położona blisko miasta Turek, jednak nie stała się jego sypialnią. To też wspólnota jej mieszkańców okazuje się bardziej monolityczna, gdyż nie ma w niej zbyt dużej grupy „przybyszów”. Mieszkańcy gminy to w zasadzie ludzie związani z nią „z dziada, pradziada”, których łączy wspólna przeszłość.

Tworzenie czasopisma własnymi, gminnymi siłami, może być uznane za przedsięwzięcie mało skuteczne, ale tylko w początkowym okresie jego funkcjonowania. Kawęczyniak jednak poszedł inną drogą. Z biuletynu – informatora, wydawanego technika powielaczową dojrzał do wydawnictwa drukowanego technikami profesjonalnymi, początkowo w kolorach, które ukazywały sprawy bardzo prosto: czarno na białym. Z czasem dojrzał do wydawnictwa wielobarwnego. Tym formalnym przemianom, widocznym również w zmieniającym się formacie i objętości, powoli tworzącego swój własny układ wewnętrzny, wciąż towarzyszyła i towarzyszy dbałość o merytoryczny poziom publikacji. Może jeszcze brakuje dobrej grafiki..., która pozwoliłaby na pierwszy rzut oka orzec, że jest to pismo profesjonalne.

Pismo towarzyszy całej gminie, bez podziałów na politycznych sprzymierzeńców i adwersarzy. Relacjonuje wszystko co jest ważne. Rok 2009 w jego dziejach w pełni potwierdza tę opinię.

Na łamach numeru 9 znalazła się informacja i wyborze nowego dyrektora Zespołu Szkół w Kowalach pańskich, którym w wyniku procedury konkursowej została Iwona Sobińska. Numer 10 relacjonuje Święto Kartofla w Skarżynie.

Pierwszy numer z roku 2009 właściwie nie zapowiadał żadnych istotnych zmian. Również numer 2 lokuje się w klasycznej, wypracowanej formule czasopisma lokalnej społeczności. Dopiero numer 3 (280) przynosi te zmiany. Od tego miesiąca Kawęczyniak będzie ukazywał się w formie drukowanej, a nie powielanej (powielacz tuszowy). Wreszcie redakcja dojrzała do publikowania (i pisania) tekstów publicystycznych, a więc w bardziej wytrawnych formułach dziennikarskich. W omawianym wydaniu pojawiła się nowa pozycja. To Kawęczyniak Historyczny, specjalistyczny dział, w którym czytelnicy będą odnajdowali artykuły poświęcone lokalnej przeszłości – teksty, jak się okaże z biegiem czasu interesujące, wręcz fascynujące. Pierwszy artykuł z zapoczątkowanej serii poświęcono wsi Czachulec Nowy, która w okresie okupacji stała się gettem żydowskim, skąd deportowano przesiedleńców do obozów zagłady.

Przez kolejne cztery miesiące [wydania 2009, nr 5 (281) – 8 (284) w zasadzie nie odchodzono od nowej formuły. Systematycznie – co miesiąc – na łamach Kawęczyniaka pojawiał się dział historyczny, redagowany przez Andrzeja Tyczyno. W maju Kawęczyniak Historyczny przyniósł tekst o Skarżynie i Skarżynku. Za miesiąc opublikowano artykuł o Milejowie, potem o Tokarach wielkich i Tokarach Małych, a w sierpniu o Chocimiu.

Analiza powierzchniowa zawartości wskazuje na dominację tekstów poświęconych wydarzeniom sportowym, imprezom gminnym³⁹³, sesjom Rady Gminy³⁹⁴, jubileuszom³⁹⁵. Sporo miejsca zajęło podsumowanie wyników wyborów parlamentarnych³⁹⁶.

390 Kawęczyniak 2008, nr 12 (277). O Europejskim Funduszu Społecznym.

391 Kawęczyniak 2008, nr 9 (274) – sesja XX (30 września); nr 10 (275) XXI (30 października); nr 11 (276) XXII (sic!; 1 października) nr 12 (277), XXIV (sic; 30 grudnia).

392 Kawęczyniak 2008, nr 10 (275) – liczenie gwiazd. O liczeniu bocianów pisano w jednym z wcześniejszych numerów z tego roku. Bocian to ptak herbowy gminy Kawęczyn! Stąd darzony taką estymą – tamże 2008, nr 8 (273), s. 9-12.

393 Kawęczyniak 2009, nr 7 (283), 8 (284) – Dożynki Gminne w Marianowie; zapowiedź i sprawozdanie (15 sierpnia).

394 Kawęczyniak 2009 nr 7 (283) – XXX sesja (30 czerwca), 8 (284) – XXXI sesja (31 sierpnia).

395 Kawęczyniak 2009, nr 6 (282) – Jubileusz 35. lecia przedszkola w Kowalach Pańskich (25 maja).

396 Kawęczyniak 2009, nr 6 (282).

Obecność pisma na rynku czytelnictwem określa wysokość nakładu (500 egzemplarzy) i w pewnym stopniu jego objętość (w zakresie: 8-12 stron formatu A 4, druk). Status Kawęczyniaka – postrzegany poprzez formę i zawartość miesięcznika utrzymywał się przez kolejne cztery miesiące, kiedy wydano numery 9 (284) – 12 (288). Ważne miejsce w dorobku pisarskim publikowanym tytułu były artykuły historyczne poświęcone przeszłości Kawęczyna, Myszkowic (obecnie w sołectwie Żdżary), Marcjanowa, Głuchowa. Nadal jego łamy otwierały się przed tematyką „bocian – ptak herbowy”³⁹⁷. Publikowano krótkie informacje o sesjach rady, znaczących osiągnięciach szkół, mieszkańców, drużyn strażackich, nagrodach z działalności, zapoczątkowanej współpracy samorządowej z gminą ukraińską³⁹⁸.

Jeżeli analizujemy zawartość Kawęczyniaka z rozbiciem tematyki na dwa działy: wsie dawnej gminy Kowale i Pańskie i dawnej gminy Tokary, to w zasadzie nie dostrzegamy dysproporcji. Być może małe wsie, części sołectw o niewielkiej liczbie ludności, nie pojawiają się tak często na jego łamach jak Kawęczyn, Tokary, Kowale Pańskie. Ten stan rzeczy nie ma uwarunkowania w jakichś animozjach społecznych, lecz wynika z aktywności mieszkańców. To ważna forma promocji aktywności mieszkańców poprzez odnotowywanie ich sukcesów, wszelkich inicjatyw i obecności w życiu lokalnym gminy. W takiej koncepcji pisma dominuje podkreślanie wartości jakie niosą działania na rzecz wspólnoty, przy pewnej deprecjacji osiągnięć indywidualnych (które – dodajmy: nie zawsze mają wielkie znaczenie w społeczeństwie obywatelskim).

Pismo jest instytucją, która kształci kadry lokalne. Dojście do takiej pozycji Kawęczyniak zawdzięcza jednak długoletniemu działaniu. Dopiero po blisko 15 latach istnienia poziom uprawianego dziennikarstwa zasługuje na określenia bliskie profesjonalizmowi, erudycji, rzetelności. To istotne przesłanki do stwierdzenia o pozytywnej obecności Kawęczyniaka i potrzebie tej obecności wśród czytelników.

Lektura kolejnych numerów rocznika 2010, podobnie jak innych nasuwa pewne refleksje o sposobie budowania społeczności lokalnej w tej gminie. Kiedyś miałem okazję śledzić czasopismo jednego z powiatów, w którym na ponad 70 zdjęć tylko na jednym zabrakło Pani Starościny. Ale to drobnostka. Jedno zdjęcie było szczególne. Widniał tam poseł Rzeczypospolitej Polskiej oraz Pani Starościna. W podpisie jednak zabrakło miejsca na podanie nazwiska parlamentarzysty, który był gościem władz powiatowych.

Numer 12(288) publikuje informacje o Szkole Podstawowej w Skarżynie. Kolejna XXXV Sesja Rady Gminy to obszerniejszy tekst informacyjny. W edycji z listopada 2010 r. – numer 11(278) mieszkańcy gminy zostali poinformowani o przygotowaniach do obchodów rocznicy najstarszej wzmianki o Tokarach, odnotowanych w źródłach w 1362 r. To ważne wydarzenie, związane z interesującym nas obszarem wsi, gminy oraz parafii Kowale Pańskie. To wydarzenie, które będzie powielane przy innych okazjach jako rocznica przypominająca okrągłe jubileusze miejscowości należących do gminy Kowale Pańskie.

Rok 2010 to okazja do przypomnienia XX-lecia powstania samorządów gminnych. Tej okazji nie mógł pominąć Kawęczyniak, który sam jest dzieckiem politycznych przemian po rozmowach Okrągłego Stołu i pierwszych demokratycznych wyborów naszym kraju. Sytuacja po dwudziestu latach od tamtych wydarzeń sprzyjała samorządom, które pozyskiwały środki na swoją działalność, co przecież było następstwem wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Tekst o zadawalającym budżecie gmina Kawęczyn na rok 2010 oraz informacja o przyznaniu dotacji 732000 zł na doksztalcanie uczniów w szkołach gminy w ramach wspólnego projektu realizowanego z sąsiednią gminą Dobra i gminą Brudzew wskazują na „tłuste lata” w Polsce samorządowej. Poprzez pryzmat lektury dostrzegamy nową wartość demokratycznej samorządności – to dobra współpraca sąsiedzka. To także doświadczenie dające umiejętności w sprawowaniu władzy lokalnej. Zdawałoby się, że lakoniczna informacja o kolejnej sesji Rady Gminy, dacie i miejscu jej obrad wraz z porządkiem, to tekst, poprzez który bez zastanowienia przeciagniemy wzrok i nic tego nie

397 Kawęczyniak 2009, nr 9 (285).

398 Kawęczyniak 2009, nr 12 (288) – XXXV Sesja Rady Gminy (29 grudnia).

wynika ... Sposób obradowania Rady Gminy poprzez przemieszczanie się poprzez miejscowości leżące w granicach podległej jej jednostki administracyjnej, wzięty niczym ze średniowiecznego sposobu rządzenia państwem przez króla (objazdy państwa), to coś dziwnego. Nie; to forma zbliżenia się Rady, pojętej jako gremium ustawodawcze, do problemów mieszkańców. To tworzenie nowych punktów styczności władzy i obywatela³⁹⁹. Do podobnej kategorii mechanizmów zbliżenia władzy i obywatela należy komunikacja społeczna, realizowane także poprzez media, w tym publikacje prasowe. Jak to wygląda w Kawęczyniaku? Cenna inicjatywa publikowania materiałów o dziejach poszczególnych wsiach, osadach gminy, daje dobre podstawy kształtowania tożsamości mieszkańca. To z całą pewnością konsekwencje lektury Kawęczyniak Historycznego i tekstów Andrzeja R. Tyczyno. Czasami jednak zdarzają się wpadki tak jak z Głuchowem, wsią żeńskiego klasztoru cysterskiego w Owińska. Opactwo rzeczywiście posiadało Głuchów lecz inny – wieś położona w centralnej części historycznej Wielkopolski, a nie miejscowość leżącą w dawnym województwie i powiecie sieradzkim, czyli Głuchów w gminie Kawęczyn.

Numery 5, 6, 7, 8 z 2010 r. (numeracja ciągła 291-294) wydawane w cyklu miesięcznym już o stałej objętości (12 stron, druk czarno-biały) i określonym nakładzie (500 egzemplarz) mieszczą się w wypracowanym modelu. To przede wszystkim tematyczne ukierunkowanie na popularyzację własnej przeszłości⁴⁰⁰, dostrzeganie ważnych rocznic, informacja o sesjach rady gminy⁴⁰¹, informacje bieżące. W numerze 5 ukazał się tekst o wsi Lipicze; w następnym krótkie informacje o Ciemieniu, w 7 o Dziewiątce, Borku Głuchowskim, Marcinowie, Marcjanowie, Krzyżówkach, a w 8 o Okręglicy, Ożepowie, Siedliskach, Stanisławie. Tu również przypomniano piękną legendę związaną z Głuchowem. Nie zapomniano o ważnym jubileuszu 90-lecia Ochotniczej Straży Pożarnej w Kowalach Pańskich⁴⁰². Opisywano Dożynki Gminne w Głuchowie.

Szczegółowa analiza zawartości czterech następnych wydań miesięcznika wyraźnie uwidacznia stabilny rytm pracy redakcji, która jakby doszła do maksimum swoich możliwości, a jej rytm pracy określają ważniejsze wydarzenia jak wybory samorządowe oraz pierwsze sesje Rady Gminy nowej kadencji, oddanie do użytku nowej szkoły, złote i diamentowe gody mieszkańców. To zasada continuum, czyli ciągłości i kontynuacji powierzonych funkcji dziennikarsko-redakcyjnych, przede wszystkim informowanie społeczeństwa a nie opiniowanie. Nadal na łamach Kawęczyniaka ukazywały się interesujące, wprawdzie krótkie teksty, o przeszłości poszczególnych miejscowości położonych w granicach administracyjnych współczesnej gminy (z reguły są to streszczenia starszej literatury, np. opis wsi z 1912 r., publikowany w: 2010, nr 9 (295) i kontynuacja w nr 10 (296). Uwadze zespołu autorskiego nie ujdą żadne rocznice (np. 100-lecie szkoły w Skarżynie) czy też wydanie okolicznościowych i ważnych dla budowania własnej tożsamości publikacji (Kawęczyn na przestrzeni wieków w: 2010, nr 10). Zmianom nie uległa forma pisma, jego nakład i objętość⁴⁰³.

Początek roku 2011 zdominowały wybory sołtysów i rad sołeckich w gminie. Tym zagadnieniem poświęcono dwie obszerne publikacje, prezentujące wyniki oraz podsumowujące zmiany personalne i oczekiwania mieszkańców⁴⁰⁴. Dużym zainteresowaniem cieszył się – jak wynika z rozmów z mieszkańcami i zespołem redakcyjnym – Kawęczyniak Historyczny, który powoli zaczyna tracić impet, z którym wchodził na łamy miesięcznika. Teksty stają się skromniejsze objętościowo, co może pośrednio świadczyć o wyczerpywaniu się zasobów wiedzy piszącego.

399 Kawęczyniak 2010, nr 1 (289) Sesja Rady Gminy w Kawęczynie (26 stycznia); nr 3 (291) – XXXIX Sesja Rady w Głuchowie; nr 4 (290 – sic!, oczywisty błąd to numer 292) – XL Sesja Rady Gminy w Żdżarach.

400 Mamy tu na uwadze krótkie teksty zamieszczane w Kawęczyniaku Historycznym, poświęcone poszczególnym wsiom, piorą A. Tyczyno.

401 Kawęczyniak 2010, nr 5 (291) XLI Sesja w Kowalach Pańskich (28 maj); nr 8 (294) Sesja z Kowalach Pańskich;

402 Kawęczyniak 2010, nr 5 (291). Tu również o 20-leciu samorządu terytorialnego. Tamże 2010, nr 6(292) Sesja Rady Gminy w Marcjanowie.

403 Kawęczyniak 2010, nr 9 (295) – 11 (297). W zbiorze zamieszczonym na stronie internetowej gminy brakuje numeru 112 z tego roku. Kolejny to 2011, nr 1 (298).

404 Kawęczyniak 2011, nr 3 (300); nr 4 (301).

Być może sytuacja wynikała z potrzeby udostępnienia miejsca na publikację dorobku mieszkanki Przykony, która przygotowywała pracę o gwarach pogranicza wielkopolsko-sieradzkiego (w tym gminy Kawęczyn)⁴⁰⁵. Cenne informacje o zmianach personalnych przynosi ogłoszenie o konkursie na stanowisko dyrektora Szkoły Podstawowej w Skarżynie. Nowością w przestrzeni publicznej jest informacja o aktywności Koła Pszczelarzy⁴⁰⁶. Nadal dużo miejsca w każdym z numerów zajmują artykuły poświęcone wydarzeniom sportowym, posiedzeniom władz gminy i problemom, które wymagają pilnych rozwiązań. Do takich przecież należała sprawa przekształcenia placówki pocztowej w agencję pocztową w Kowalach Pańskich⁴⁰⁷. Jak co roku w pierwszych jego miesiącach łamy Kawęczyniaka przynoszą obszerniejsze omówienie budżetu gminy.

Numery z maja, czerwca, lipca i sierpnia 2011 nie odbiegają od wzorców wypracowanych przez redakcję. Nie odbiegają od tematycznego spektrum. Podstawowe tematy, o których się pisze systematycznie to sesje Rady Gminy, przeszłość gminy propagowana w Kawęczyniaku Historycznym, organizacje samorządowe (głównie Ochotnicze Straże Pożarne, jej struktury, wydarzenia), sport, oświata. Jest jednak coś, co nieco odróżnia te cztery edycje od poprzednich. Łamy miesięcznika powoli zapełniają informacje o przygotowaniach do 650-lecia wsi Tokary. To jednak nie oznacza, że przeszłość innych wsi gminy będzie traktowana po macoszemu⁴⁰⁸. Czytelnik z dużym prawdopodobieństwem będzie mógł przewidzieć jaka tematyka będzie gościć na łamach pisma. Koniec sierpnia lub początek września to czas dożynek gminnych. Zwyczajem stało się publikowanie krzyżówki.

Do tej pory nie postrzegaliśmy Kawęczyniaka jako inspiratora pewnych działań, chociaż były ku temu liczne przesłanki. Pismo systematycznie towarzyszyło licznym projektom grantowym, na których realizację organizacje, jednostki samorządu terytorialnego pozyskiwały fundusze. Kawęczyn to bez wątpienia jednostka samorządowa, która w tej materii wykazuje się dużą skutecznością. Pismo natomiast na bieżąco informuje o przebiegu realizowanych projektów, dotowanych przez Województwo Wielkopolskie, Europejski Program Społeczny, fundacje.

Zbliżające się wybory parlamentarne w 2011 r., jak zwykle w takich sytuacjach, odzwierciedlają się na łamach miesięcznika, który rejestruje całą procedurę przygotowawczą od tworzenia obwodów, wyboru komisji, aż po dane statystyczne obrazujące wyniki wyborcze, frekwencję i inne dane statystyczne. Przez kolejne cztery numery [2011, nr 8 (306) – 12 (309)] pismo zajmowało się realizowanymi projektami finansowanymi z programu europejskiego Kapitał Ludzki. Opisywało ważniejsze wydarzenia, sesje Rady Gminy⁴⁰⁹. Sporo uwagi poświęcano bocianom, które są herbowym godłem gminy⁴¹⁰.

Istotną cechą Kawęczyniaka, odróżniającą go od wielu innych wydawnictw samorządowych wydawanych przez gminy, jest informowanie polegające na zapowiadaniu wydarzeń oraz pisanie o zrealizowanych zamierzeniach. Jest to pisanie dalekie od „dziennikarstwa propagandowego”, czyli pisania o czymś co i tak pozostanie li tylko na papierze... Druga cecha dobrze pojętej misji redakcyjnej czasopisma wynika nie tylko z analizy treści, ale i z analizy całej szaty ilustracyjnej. To niezaprzeczalne, że calowym bohaterem zdjęć są wójt, przewodniczący rady, kierownicy wydziałów urzędu gminy, dyrektorzy placówek oświatowych i innych. Trudno jednak stwierdzić, aby sylwetki czołowych przedstawicieli władz pojawiały się w takiej ilości, że tworzy się wielka dysproporcja z prezentacją innych osób. Dostrzegamy także szacunek dla gości organizowanych tu imprez lokalnych, których redakcja stara się przedstawić na swoich łamach.

405 Kawęczyniak 2011, nr 2 (299). Autorką była Ewelina Zajac z Przykony.

406 Kawęczyniak 2011, nr 4 (301). Zmianom nie uległa forma druku, częstotliwość ukazywania się, objętość oraz nakład pisma.

407 Tamże.

408 Kawęczyniak 2011, nr 5 (302) oraz nr 6 (303) – cenne zestawienie najstarszych wzmianek o pojawieniu się nazwy miejscowości gminy w źródłach pisanych; nr 8 (305) – Gmina Skarżyn w 1928 r.

409 Kawęczyniak 2011, nr 12 (309), gdzie tekst o sesji Rady, podczas której podjęto uchwałę o współpracy z organizacjami pozarządowymi.

410 Kawęczyniak 2011, nr 9 (306), nr 10 (307).

Pismo, rzecz można, staje się niezawodnym obserwatorem i towarzyszem tego wszystkiego co dzieje się w gminie. Nie stara się oceniać, lecz informuje. Nie konfliktuje i też nie przeprasza za nieścisłości i nieprawdziwe informacje. Kawęczyniak cechuje się rzetelnością. To cecha, której nie można przypisać wielu periodykom gminnym.

Pierwsze półrocze 2012, w którym wydano kolejne sześć numerów Kawęczyniaka [2012, nr 1 (310) – 6 (315)] niewiele zmieniło w cyklu pracy zespołu redakcyjnego. Niewiele zmian merytorycznych można dostrzec w czasie lektury miesięcznika. Zmalała jego objętość do 8 stron, co też może być efektem braku tematów. Nadal najwięcej uwagi poświęcano wydarzeniom sportowym, Ochotniczym Strażom Pożarnym, Sesjom Rady Gminy⁴¹¹.

Wiosna to okazja do obserwacji fauny, a przede wszystkim bociana, który jest motywem herbu. Cykl artykułów poświęcony „boćkom” z pewnością popularyzuje wiedzę na ich temat. Obserwujemy także pewne niepokojące zmiany w Kawęczyniaku Historycznym. Drobne streszczenia tekstów publikowanych w czasopiśmie powiatowym o zagubieniu dokumentów, wypadkach drogowych, kradzieżach, zdarzeniach nieistotnych w dziejach gminy, to tak jakby ewolucja pisma w kierunku modelu prasłowiowego „brukowca”. Niewątpliwie redagującym ten dział miesięcznika zabrakło lektur, które można byłoby w sposób ciekawy streszczać publikacje o znaczących wydarzeniach i wartościowe. Pewnym i skutecznym sposobem przełamania tego trendu deprecjonującego merytoryczny poziom pisma byłoby sięgnięcie do rękopiśmiennych materiałów, których przecież nie brakuje w zasobach archiwów państwowych w Koninie, Poznaniu, Kaliszu, Warszawie, Łodzi oraz archiwów kościelnych w Gnieźnie, Włocławku.

Rok 2012 w pracy redakcyjnej miesięcznika był szczególny. Cały rok w gminie trwały przygotowania do obchodów 650-lecia Tokar. Nic też dziwnego, że finałowa impreza wieńcząca to wielkie przedsięwzięcie, połączona zresztą z dożynkami gminnymi, była swoistym eksperymentem w działalności władz i społeczności lokalnej. Z tego względu inne wsie traktowano o wiele skromniej. Obszerne sprawozdanie ze spotkania jubileuszowego opublikowano w Kawęczyniaku 2012, nr 9 (318). Sporo miejsca na łamach miesięcznika – jak zwykle – zajmował sport, obrady Rady Gminy⁴¹².

Ocena czasopisma gminnego poprzez pryzmat identyfikacji ze wspólnotami lokalnymi, terytorialnymi i narodowymi, będąca efektem analizy publikowanych materiałów będzie łączona bardziej z zespołem redakcyjno-autorskim, a nie z grupą mieszkańców. Można tu mówić raczej o próbach kreowania świadomości historycznej, wspólnotowej, a nie o niej jako istniejącym stanie zbiorowości ludzkiej.

W numerze 10 (342) z 2014 r. uwagę czytelnika przykuwają teksty o Sesji Rady Gminy, Świącie Pieczonego Ziemiaka w Młodzianowie 12 listopada 2014 r., organizowanym m.in. przez Środowiskowy Dom Samopomocy Społecznej, historyczne zapiski Andrzeja Tyczyno sporządzone na podstawie akt parafii Siedmiu Bolesci NMP w Kowalach Pańskich z początków XIX stulecia. Następny numer czasopisma 11 (343) zawiera kolejny tekst A. Tyczyno napisany po lekturze akt metrykalnych wspomnianej parafii rzymsko-katolickiej. Tenże autor w Kąciku Historycznym Kawęczyniaka przypomina również o działalności Koła Młodzieży Ludowej w okresie międzywojennym XX w.

Zainteresowanie własną przeszłością w gminie Kawęczyn przybrało bardzo interesujące formy. To nie tylko systematyczna i obszerna informacja na ten temat ukazująca się w Kawęczyniaku. To także szereg działań społecznych, podejmowanych non profit z dużym zaangażowaniem organizacji pozarządowych. Gmina została wyróżniona m.in. za realizację projektu Edukacja i zachowanie historii o lokalnym holokauście poprzez umieszczenie pamiątkowej tablicy tzw. Ściany Płaczu w Czachulcu, który tworzono w latach 2012-2013.

411 W tym miejscu wypada przypomnieć PT. Redaktorom, że materiały omawiające posiedzenia rady to ważne publikacje, które w przyszłości z pewnością będą analizowane przez opisujących dzieje samorządu i podległej mu jednostki administracyjnego podziału kraju. Zatem należy pamiętać o dokładnym podawaniu daty obrad.

412 Kawęczyniak 2020, nr 7 (316) – XX sesja; nr 8 (318) – XII Sesja (sic!); w kolejnym numerze omówiono XXII Sesję.

Ten numer pisma zapowiadał kolejne wybory samorządowe. Pełne rozwinięcie tej problematyki znalazło miejsce w numerze z 12(344), w którym znalazł się tekst o ostatniej sesji rady Gminy VI kadencji z 10 listopada 2014 r. wybory samorządowe przeprowadzone 16 listopada 2014 r. zakończyły się bez większych niespodzianek.

Inauguracja kolejnej, VII kadencji Rady Gminy i wójta miało szczególny charakter. Nowa Rada oraz wójt Jan Andrzej Nowak zostali zaprzysiężeni na sesji, która obradowała w Tokarach 1 grudnia 2014 r. Przewodnictwo Komisji Oświaty powierzono Halinie Górskiej; Rewizyjnej – Beacie Goślińskiej; Budżetowej – Stanisławowi Urbaniakowi, a Sylwestrowi Przyłęckiemu powierzono kierowanie Komisją Rolnictwa.

Wrześniową edycję pisma z reguły koncentrują się na omawianiu sierpniowych dożynek gminnych, inauguracji roku szkolnego. Tak też było w 2014 r. Ostatnie cztery miesiące roku 2014 w życiu gminy przedstawione na łamach miesięcznika w zasadzie utwierdzają w przekonaniu o wypracowaniu pewnego modelu informowania o bieżących wydarzeniach, działaniach podejmowanych przez władze, organizacje, szkoły. Redakcja trzymała się kalendarza, który określał bieżącą tematykę. Nadal dużym zainteresowaniem cieszą się teksty publikowane w dziale historycznym. Zadanie piszącemu – Andrzejowi Tyczyno - ułatwia pojawienie się w sieci akt stanu cywilnego parafii rzymsko-katolickiej Kowale Pańskie. Ta parafia będzie bohaterem jego tekstów drukowanych jeszcze w dwóch następnych numerach. W wydaniu grudniowym pojawi się parafia Głuchów.

Jak co roku, w trakcie ustalania budżetu gminy, Redakcja nieco więcej uwagi – jak zwykle – poświęca – funduszowi sołeckiemu, który aktywizuje społeczność lokalne. Mieszkańcy wprawdzie nie garną się na spotkania związane z przygotowaniem budżetu, głosowaniami, lecz z reguły akceptują podejmowane działania i często sami aktywnie uczestniczą w realizacji pewnych przedsięwzięć⁴¹³.

W dniu 16 listopada 2014 r. w całym kraju odbywały się wybory samorządowe. Z tego powodu numery z tego i następnego miesiąca zdominowała ta tematyka. Poczynając od informacji niezbędnych dla głosujących, w grudniowej edycji ukazało się podsumowanie wyborów, nasycone statystyką. To nieco dziwne, ale i być może wynikające z apolityczności redakcji, że nigdy na łamach nie pokuszono się o indywidualne rozliczanie radnych z ich aktywności w Radzie Gminy. Nigdy też nie zaprezentowano ich programów działań w radzie, do której zostali wybrani i obdarzeni mandatami zaufania społecznego. Tekst o ostatniej mijającej kadencji sesji rady Gminy zdaje się potwierdza nasze przypuszczenia, że redakcja stara się być daleka od osądów poszczególnych ludzi. Kolejny tekst świadczący o ocenach ferowanych przez kolegium piszących poświęcono polityce podatkowej, bardziej sprzyjającej mieszkańcom, osobom aktywnym gospodarczo. Wysokość stawek zatwierdzanych przez Radę Gminy w Kawęczynie znacznie odbiega od maksymalnych stawek proponowanych przez Ministerstwo Finansów⁴¹⁴.

Wczytując się w regularnie wydawanego Kawęczyniaka, docierającego do mieszkańców miesiąc w miesiąc, publikowanego już w nowej wersji, odnosimy wrażenia, że życie biegnie z dnia na dzień, z tygodnia na tydzień. Raz w miesiącu odbywa się Sesja Rady Gminy, która w zmieniającym się po wyborach składzie, funkcjonuje już ósmą kadencję. Ostatnie miesiące roku uwagę radnych zaprzętają problemy budżetowe, które należy zaakceptować poprzez głosowanie [zobacz Kawęczyniak 2015, nr 1 (245); II Sesja RG w dniu 30 grudnia 2014 r.]. Wówczas może się uda coś wywalczyć dla swoje wsi, swoich wyborców. Czasami ten bieg czasu „zakłóci” jakaś ważna rocznica. Najczęściej to jubileusze Ochotniczych Straży Pożarnych, których zastępy działają niemalże w każdej miejscowości [Kawęczyniak 2015, nr 2 (346), jubileusz OSP w Milejowie i relacja z promocji monografii pióra Bartosza Stachowiaka). 6 czerwca 2015 r. obchodzono 25-lecie istnienia demokratycznego samorządu terytorialnego. Jubileusz połączono z uroczystą sesją Rady Gminy [Kawęczyniak 2015, nr 7 (251)].

413 Kawęczyniak 2014, nr 10 (342).

414 Kawęczyniak 2014, nr 11 (343).

Działalność szkół w gminie również wyznacza pewien rytm czasu nie tylko dla uczniów, personelu, ale i władz samorządowych, które również są reprezentowane na corocznej inauguracji i zakończeniu roku szkolnego, dniu patrona w szkołach w Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Skarżynie oraz Tokarach. Ten zawsze temat znajduje swoje miejsce na łamach Kawęczyniaka [zobacz: Kawęczyniak 2015, nr 7 (351), *passim*].

Druga połowa sierpnia to doroczne dożynki gminne. Tego roku zorganizowano je 16 sierpnia w Kawęczynie. Wkrótce po nich odbyły się dożynki powiatowo-gminne w Russocicach (6 września 2015).

Polityczne nastroje udzielają się społeczności lokalnej przy okazji wyborów prezydenckich i parlamentarnych. W mniejszym zaś stopniu towarzyszą wyborom samorządowym, gdzie podziały polityczne powoli stają się konsekwencją ich niepotrzebnego upartyjnięcia. Całkowicie tych elementów są pozbawione wybory sołeckie, nie cieszące się dużą frekwencją mieszkańców.

Dwutygodnik Kawęczyniak, przez 25 lat istnienia służył społeczności wszystkich wsi skupionych we wspólnocie gminnej. Swoje teksty kierował do mieszkańców. Informował ich. Przypominał o ważnych wydarzeniach rodzinnych (Dzień Matki, Dzień, Babci, Dzień Dziadka, Dzień Dziecka itd.), ważnych wydarzeniach we wsi, parafii, gminie. Zachęcał do aktywnego udziału w uroczystościach państwowych, świadczył o obecności wspólnoty w Europie. Nie dzielił ludzi... Trudno w obecnej sytuacji o lepszy przymiotnik charakteryzujący jego społeczny wymiar obecności – był apolityczny i nie stanowił tuby wyborczej...

W numerze 6(379) z roku 2020 znalazł się obszerny tekst przypominający [*Pierwsze samorządowe wybory w demokratycznej Polsce i Gminie Kawęczyn* [s. 2-9], które odbyły się 8 marca 1990 r. Frekwencja nie była oszalałająca. Tylko 42% uprawnionych w skali kraju ruszyło do urn wyborczych. Mieszkańcy gminy Kawęczyn byli lepsi, bowiem 44,29% uprawnionych oddało swoje głosy w 19 okręgach. O mandat radnego ubiegało się 49 kandydatów. Najwyższy odsetek ludności głosował w sołectwie Kowale Pańskie Kolonia – 75,35%. Przeobrażenia polskiej wsi dostrzegane w kontekście wyborów samorządowych, parlamentarnych, a nawet do Parlamentu Europejskiego, otworzyły nowe drogi kariery dla obywateli. Z tego mechanizmu istotnego niegdys w biernym kandydowaniu do władz gminnych usunięto istotny czynnik: partyjne poparcie. Pozostało one jednak w wyborach do samorządu powiatowego, wojewódzkiego i do parlamentu.

Kolejne miesiące 2016 i 2017 r. nie przynoszą większych zmian w czasopiśmie, tak w sensie formalnym jak i merytorycznym. W miarę stabilizuje się zespół autorski. Zauważa się jednak dojrzwienie piszących jako dziennikarzy, chociaż i tu zdarzają się przypadki błędów warsztatowych i redakcyjnych⁴¹⁵. Edycja numeru 12 (344) z 2017 r. zamyka VIII kadencję Rady Gminy i podsumowuje jej XLIX Sesję. Czytelnik w numerze znajduje szczegółowe omówienie wyborów, przesyczone statystką dotyczącą frekwencji, wyników głosowania. Mamy tu również tekst o inaugurującym posiedzeniu Rady Gminy nowej kadencji i o ukonstytuowaniu jej statutowych komisji oraz podsumowanie VI kadencji działalności samorządu⁴¹⁶.

Kolejny rok istnienia Kawęczyniaka 2018 nadal wiąże się z systematycznym relacjonowaniem tego o czym piszą poszczególne numery Kawęczyniaka uwidacznia swoistą cykliczność tematyki wyznaczoną rocznicowym kalendarzem świąt narodowych, biegiem czasu wyznaczanego porami roku i związanymi z nimi działaniami rolniczymi, wreszcie politycznymi wydarzeniami (głównie wybory) oraz rytmem pracy organizacji społecznych. Tak można scharakteryzować nie tylko ostatnie cztery numery pisma z roku 2018, ale i pozostałe osiem wydań ze stycznia - sierpnia. To swoiste *continuum* kiedy teksty zamieszczane na łamach miesięcznika tworzą całość jako swoisty dokument uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej. W tym opisowym obrazie czaso-

415 Do tych usterek warsztatowych trzeba zaliczyć przede wszystkim niekompetentne budowanie informacji zawartych w materiałach sprawozdawczych (brak datowania i określania miejsca wydarzenia) oraz błędnej numeracji poszczególnych wydań Kawęczyniaka, co należy zaliczyć na poczet błędów redakcyjnych.

416 Kawęczyniak 2014, nr 12 (344).

pisma nie brakuje elementów wskazujących na dojrzewanie nie tylko redakcji, ale i społeczności, która staje się obywatelską w swoich postawach wobec władzy i sąsiadów.

Redakcja w tych czterech numerach daje świadectwo przywiązania do koncepcji, którą buduje poprzez podnoszenie wielu wątków funkcjonowania społeczności lokalnej w aktywnej symbiozie z władzą i podległymi jej instytucjami, organizacjami społecznymi, Kościołem. Kawęczyniak – pod względem merytorycznym – to już nie pismo z pierwszych lat istnienia, lecz liczący się głos w dyskusji o przyszłości gminy; głos ludzi kreujących tę przyszłość, nie obliczonej na jakieś polityczne profity. Te zaś stają się naturalnym owocem podejmowanych działań.

Najpełniej dałoby się zilustrować mentalną przemianę lokalnej społeczności, poprzez statystykę frekwencji we wszelkiego rodzaju wyborach, poczynając od sołeckich, poprzez samorządowe, parlamentarne, kończąc natomiast na wyborach do parlamentu europejskiego.

Innego rodzaju miernikiem mogłoby być śledzenie karier piszących na łamach Kawęczyniaka, czy też karier ludzi aktywnie uczestniczących w życiu codziennym całej gminy i jej poszczególnych wiosek.

Następny rok działalności redakcyjnej 2019, w którym wydano 12 numerów czasopisma. Jego ocena poprzez analizę form dziennikarskich, rzetelności, tematykę (i jej geografia co oznacza pisanie o poszczególnych miejscowościach gminy), to tylko jeden ze sposobów postrzegania pisma i jego roli w społeczności lokalnej. Kawęczyniakowi do stereotypu wiele brakuje. Czytelnik nie znajdzie tu nic, co jest fundamentem wielu pisemek gminnych, a co w skrócie można zdefiniować jako pisanie o ludzkim nieszczęściu, które najbardziej cieszy dziennikarzy. Nie tu więc miejsce na opisywanie zdarzeń ściganych na mocy kodeksu karnego, wypadków drogowych, kradzieży, rozbojów, pożarów itd.

Kawęczyniak jest pismem otwartym dla ludzi z zewnątrz, dla miejscowych jest zaś warsztatem i swoistym laboratorium, w którym doskonalili się dziennikarskie i pisarskie rzemiosło. Na łamach miesięcznika zadebiutowało całkiem liczne grono regionalistów (Sylwester Dzikowski, Paulina Woźniak, Krajewska). Na tak sformułowaną opinię wpłynęła nie tylko ocena pierwszych czterech numerów z 2019 r., w którym bohaterami publikacji byli mieszkańcy gminy, sąsiedzi z okolicznych gmin, ludzie aktywni działający w jednostkach straży pożarnej, koła gospodyń wiejskich, pracownicy szkół, przedszkoli, placówek podległych władzom gminy, duszpasterze parafii. Pismo powoli staje się doskonałym kronikarzem na bieżąco postrzegającym nie tylko wydarzenia, ale dbającym o przypomnienie pięknych tradycji, do których kluczem jest jeszcze ludzka pamięć (cykl Wspomnień Blask). Statystyczny mieszkaniec to czytelnik, który znajdzie tu wszelkie informacje o gminie, działalności władz, funkcjonowaniu urzędów, aktualnych wydarzeniach, programach i akcjach wspierających obywateli, także porady jak uniknąć wszelkich nieprawości w cyberprzestrzeni. Redakcja Kawęczyniaka na bieżąco monitoruje sytuację polityczną, czego widomym świadectwem są obszernie omówienia wszelkich wyborów (samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich, do Parlamentu Unii Europejskiej). Miesięcznik staje się ważnym narzędziem społecznego oddziaływania na obywatela i kształtowania jego tożsamości historycznej (poprzez rozwijanie lokalnego patriotyzmu w dobrym pojęciu tego znaczenia), której towarzyszy proeuropejskie nastawienie. Pismo zachęca ludzi do działań proekologicznych poprzez opisywanie działań i powiązanych z nimi programów finansowego wsparcie (np. Czyste Powietrze). Nic też dziwnego, że mieszkańcy wielu wsi, członkowie licznych organizacji byli i są beneficjentami projektów finansowanych z różnorodnych źródeł (samorządowych, ministerialnych, fundacji, lokalnej organizacji – grupy działania)⁴¹⁷.

Kronikarska funkcja Kawęczyniaka wiąże się nie tylko z przypominaniem ważnych wydarzeń, publikacją wspomnień. Nową formą, zainicjowaną przez Koło Miłośników Tradycji stają się omówienia publikacji, nawet sprzed wielu lat, w których znajdujemy informacje o gminie Kawęczyn. Warto zwrócić uwagę na tekst Sylwestra Dzikowskiego poświęcony pobytowi Józefa

417 Na podstawie: Kawęczyniak 2019, nr 1 (393) – 4 (395).

Oxinskiego, powstańca styczniowego 1863 r. w Będziechowie, napisany na podstawie jego wspomnień wydanych z okazji 100 rocznicy tych wydarzeń.

W numerze 5 (397) znalazły się informacje o VIII Zjeździe Gminnego Koła Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów w Kawęczynie, festiwalu historycznym w Czerniejewie, VII sesji Rady Gminy, informacje o programie „Czyste Powietrze”. W kolejnym ujęciu czytelnika z pewnością przykuwają informacje o III konferencji Tajemnice Historii W Liskowie, omówienie efektów programu kształtującego kompetencje cyfrowe mieszkańców gminy, oraz obszernie informacje o wynikach wyborów do parlamentu Unii Europejskiej⁴¹⁸. Numer 8 z tego roku zawiera teksty poświęcone 60.leciu OSP w Kawęczynie, niewielki przyczynek do dziejów Będziechowa, kolejny artykuł z cyklu *Wspomnień Blask*, krótkie podsumowanie pikników sołeckich w Ciemieniu, Kawęczynie, w Wojciechowie oraz omówienie wyborów do Izb Rolniczych.

Obecność Kawęczyniaka na lokalnym rynku czytelnicznym umacnia się z miesiąca na miesiąc. O tym zdecydowała rzetelność dziennikarska wynikająca z prostej zasady: pismo ma informować, wpierać mieszkańców, a nie konfliktować. Cztery numery miesięcznika z 2019 r. [nr 9 – 12 (370-373)] w pełni potwierdzają te zasady, którymi kieruje się zespół redakcyjny. Na łamach periodyku dominuje wciąż aktualna tematyka związana z funkcjonowaniem urzędów, prowadzonymi projektami i akcjami, prezentująca działalność wszelkich instytucji, których organizatorem są władze gminy oraz organizacji – w tym jednostek straży pożarnej. Dominująca tematyka spraw bieżących niejako wzbogaca publicystykę, głównie historyczną, przypominającą tradycję gminy i ważniejsze wydarzenia na tym terenie oraz przybliżająca wspomnienia mieszkańców.

Dostrzegamy również próby wychodzenia poza granice gminy, czego przykładem może być tekst wspomnieniowy przypominający zbrodnię hitlerowską w sąsiedniej gminie Godziesze i wsiach Kąpie oraz Wilczków, gdzie do mordu ludności cywilnej doszło 9 września 1939 r. Miernikiem popularności Kawęczyniaka oraz stopniem jego obecności wśród codziennych lektur jest nakład ustabilizowany na poziomie 800 egzemplarzy przy objętości wahającej się w przedziale 28-32 strony druku formatu A 4. Pismo od dłuższego czasu posiada stronę archiwalną, na której są umieszczone cyfrowe kopie poszczególnych numerów (format *.pdf).

Kawęczyniak aktywnie uczestniczy w kształtowaniu świadomości historycznej mieszkańców gminy. Jest wydawnictwem systematycznie przybliżającym jej przeszłość. Zapewne ani w Wielkopolsce, ani w Polsce nie ma takiej drugiej gminy, która skutecznie i mądrze realizowałaby „politykę historyczną”, o czym świadczą liczne publikacje książkowe o parafiach, poszczególnych wioskach, szkołach, jednostkach straży pożarnej, itd. Liczba tych publikacji, ich zawartość, oraz krąg społeczny towarzyszący ich powstaniu pozwala stwierdzić, że w realizacji tej „polityki historycznej” uczestniczą mieszkańcy. Imprezy organizowane z różnych okazji nie przypominają dawnych „spędów” lecz są wyrazem dobrowolnego uczestnictwa...

Od numeru 6 (379) wydanego w 2020 r, rozpoczęto publikację materiałów poświęconych 30.leciu samorządu. Nadal ukazywały się materiały z cyklu *Wspomnień blask*, które zebrano w zbiorze wydanym w formie książki. Czasopismo skrupulatnie towarzyszyło działaniom wielu organizacji oraz społeczeństwu. Przejawiało się to w relacjonowaniu sesji Rady Gminy, w materiałach poświęconych zebraniom straży pożarnej, omawianiu rocznic i świąt państwowych. Rok 2020 to okres szczególnie trudny. Redakcja w tej sytuacji starała się swoimi publikacjami ułatwić aktywność mieszkańców we wszelkich sferach, tak aby była ona bezpieczna. Ta krótka charakterystyka trzech numerów z 2020 r. [6 (378), 7 (380) oraz 9 (381)] świadczy, że informacja może być istotnym elementem integracji społeczności lokalnych w czasach najnowszych.

Kompletną listę Kawęczyniaka zamyka egzemplarz oznaczony jako 2020, nr 9 (417), co z pewnością nie jest kontynuacją właściwej liczby wydań czasopisma. Ten numer otwiera strona z wiadomością o bliskim terminie oddania do użytku złołka gminnego. Na następujących po

418 Na stronie internetowej Gminy Kawęczyn w części archiwizującej cyfrowo poszczególne numery Kawęczyniaka nie ma dostępu do wydania 2019, nr 7.

tytułowej stronie czytamy o spisie rolnym. Są to porady dla osób, które obowiązkowo zostaną nim objęte. Aż trzy artykuły poświęcono sołtysom; dwa ich naradzie; trzeci natomiast wyborowi nowego sołtysa w Wojciechowie. Potem omówiono wyniki końcowe ośmioklasistów czterech szkół w gminie. Oceniono przeciętne wyniki z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. Najlepiej wypadli z języka polskiego, bowiem uzyskali lepsze wyniki niż młodzież całego województwa i powiatu Turek.

IV kadencja samorządu gminnego w Kawęczynie obejmująca okres 2002 – 2006 rozpoczęła się wyborami 27 października 2002, zapowiadana już *Rozporządzeniem* premiera z 21 sierpnia tego roku. Gminę, zgodnie z rozporządzeniami, podzielono na 15 okręgów. Każdy z nich obejmował całościowo przynajmniej jedną lub parę graniczących ze sobą sołectw. Pierwszy tworzyły Dzierzbutki i Marianów z 251 uprawnionymi, z których 144 oddało głosy na czterech kandydatów. Mandat powierzono Kazimierzowi Ruskowi (72 mandaty). W drugim okręgu obejmującym tylko sołectwo Kawęczyn spośród 384 uprawnionych zagłosowało 254, a z tych 101 powierzyło mandat Henrykowi Antczakowi. Kolejny okręg (Nowy Świat z Wojciechovem) miał 253 wyborców. Głosowało 98, a mandat uzyskał Mirosław Antczak (77 głosów). Sołectwo Chocim tworzyło następny okręg ze 161 wyborcami; 67 głosującymi i Sylwestrem Dewickim obdarzonym mandatem radnego (49 głosów). W okręgu Głuchów radnym obrano Janusza Jeżykowskiego, na którego zagłosowały 83 osoby spośród 313 uprawnionych. Szósty okręg wyborczy obejmował Milejów, gdzie 95 osób oddało głosy na radnego Stanisława Urbaniaka 9244 wyborców, w tym 140 aktywnych). W 7 okręgu (Tokary Pierwsze) było 277 uprawnionych i 171 głosujących, a mandat zdobyła Helena Piaścik (77 głosów). W sołectwie Źdźary największym zaufaniem wyborców (301 uprawnionych i 105 głosujących) obdarzono Ryszarda Jaśkiewicza (72 głosy).

Przynależność do wspólnoty mieszkańców to długotrwały proces wrastania w lokalne środowisko. Rozpoczyna się on już na etapie wychowania i edukacji przedszkolnej, umacnia zaś z biegiem lat w czasie pobytu w szkole, poprzez różnorodną aktywność w stowarzyszeniach lokalnych, odgrywaną rolę społeczną, polityczną, gospodarczą i inną. To proces stawania się lokalnym liderem, politykiem, działaczem, autorytetem.

Pasowania na ucznia, to bodajże pierwszy etap tego procesu stawania się obywatelem i budowania własnej pozycji w środowisku. Droga do niej wiedzie głównie poprzez własną aktywność na rzecz wspólnoty lokalnej, wyrażającą się w akceptacji podejmowanych działań przez współmieszkańców.

Na terenie gminy istnieje szereg organizacji, których działalność ogranicza się do terytorium konkretnej miejscowości, gminy, powiatu, województwa lub kraju. Istotną rolę w kreowaniu własnej tożsamości odgrywa czasopismo gminne, a przede wszystkim sposób jego kreowania. Analiza zawartości *Kawęczyniaka*, pisma wydawanego w gminie od 1995 r. ujawnia szereg istotnych problemów związanych z kreacją postaw obywatelskich w społecznościach lokalnych.

Polska wieś, Polska gminna, Polska gromadzka, sprzed 40, 50 lat, to miejscowość łatwa do opisanie. W jej pejzażu, zdominowanym przez parterowe zabudowania mieszkalne, często drewniane, kryte słomą lub trzciną, rzadziej eternitem, otoczone zabudowaniami gospodarczymi (chlewy ze stajnią i oborą, stodoła, szopka – drewnutnia), rozsiane wzdłuż piaszczystej lub brukowanej drogi, łączącej wieś ze Światem. Pojawiające się w tym pejzażu piętrowe lub dwupiętrowe budynki to najczęściej szkoły podstawowe, urzędy gminne (gromadzkie), rzadko ośrodki zdrowia lub kultury, sklepy Samopomocy Chłopskiej. Poza kuźnię, w tym pejzażu nie uświadczysz ani warsztatu samochodowego, ani stacji benzynowej. Niekiedy rysy sylwety miejscowości wynosi ponad poziom zieleni wieża kościoła lub wieża strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej. Gdzieś w tym stereotypowym krajobrazie tonie Posterunek Milicji Obywatelskiej, a jedynym jego wyróżnikiem był sztyl z „łysiejącym” Białym Orłem.

Do głównej drogi, brukowanej, częściej utwardzonej, jak nitki przylegają piaszczyste polne drogi, wytyczane wyżłobieniem otoczonych żelazną obręczą drewnianych kół chłopskich wozów. Z czasem na tych piaskach pojawiają się odciski „gumiaków” czyli „nowoczesnych wozów” z kołami i oponami. W żniwa – od siódmej dekady XX w. – pojawiały się kosiarki, żniwiarki, snopowiązałki, które z powodzeniem wypierały żniwiarzy z oselkami i kowadełkami do klepania kos... Następna dekada to czasy kombajnów.

Trudno było szukać apteki, ośrodka zdrowia, a nawet gospody, z której emanująca woń ułatwiała dojście nawet ociemniałym, aby ugasić pragnienie. Z reguły dwa razy na dobę docierał przemodulowany na blaszaną budę ciężarowy samochód Star, ozdobiony znakami Państwowej Komunikacji Samochodowej. W stolicy gminy obowiązkowo znajdował się kiosk, gdzie można było nabyć *Gromadę Rolnik Polski*, *Gazetę Chłopską*, *Przyjaciółkę*, *Trybunę Ludu*, zapalki, papierosy, nieco zwietrzałą *Wodę Brzozową*, perfumy *Przemysławka*, zyletki, mydło. Jeden lub dwa telefony we wsi, nieco więcej odbiorników radiowych i kilka telewizorów, to obraz bogactwa chłopskiej rodziny.

Dopiero w ostatnich latach rządów Władysława Gomułki (1956-1970) do wsi dociera kultura. To wiejskie klubokawiarnie, koncentrujące życie towarzyskie. A pytanie o żłobki, przedszkola, prywatne samochody. Tak jak u Szekspira – reszta jest milczeniem... Wieś czasów PRL, to prawie tak, jak – zatrzymana w czasie – wieś z *Chłopów* Władysława Reymonta.

Większość mieszkańców zatrudniała Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna lub Państwowe Gospodarstwa Rolne trudniące się hodowlą zwierząt, uprawą roślin i produkcją mleka, spirytusu gorzelnianego. Aktywność gospodarcza społeczeństwa była minimalna. Niekiedy były to gospodarstwa ogrodnicze, specjalizujące się w produkcji owocowo-warzywnej. Prowadzenie działalności innej niż rolnicza (sadownictwo, hodowla zwierząt, ryb, itd.) ograniczał obowiązek dostarczania płodów rolnych i mięsa ciężący na każdym, kto posiadał grunty orne.

Cały ten gospodarczy krajobraz polskiej wsi to jakby pokłosie społecznego podziału wsi, zarazem kwintesencja sojuszu klasy robotniczej i robotniczo-chłopskiej, niemożliwości prostego człowieka, nad którego losem „czuwały” państwo i jego przewodnia siła narodu – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza z politycznymi sojusznikami Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym. Dopiero odrodzenie się samorządu terytorialnego wniosło w tę rustikalną przestrzeń ekonomiczną ożywienie i stopniowo wyzwala ludzką aktywność.

Od roku 1979 w Skarżynie działała Rolnicza Spółdzielnia produkcyjna, której prezesem był Marian Smak, a jego zastępcą Jerzy Ogłaza. Obowiązki głównej księgowej pełniła Maria Dzikowska z Będziechowa. Główne kierunki działalności produkcyjnej to: hodowla bydła opasłego, hodowla ryb, pasieka) oraz produkcja pozarolnicza, w tym pustaków, transport i sprzedaż kopaliny, rekultywacja oraz melioracja terenów. W latach największego kryzysu gospodarczego Spółdzielnia stopniowo podupadała. Zmiany personalne w 1991 r., kiedy prezesem został Jerzy Ogłaza, a księgową Irena Galewska, nie na wiele się zdały. Bez dotacji firma upadła w 1994 r., a jej likwidatorem wyznaczonym przez Sąd Gospodarczy był J. Ogłaza⁴¹⁹.

Ochrona społeczeństwa przed skutkami klęsk elementarnych, była przedmiotem ludzkich działań od czasów zamierzchłych. W miastach, gdzie była zagęszczona zabudowa mieszkalna i gospodarcza, wznoszona z materiałów łatwopalnych, już w czasach przedrozbiorowych istniały specjalne służby, które nadzorowały utrzymanie porządku aby nie dopuścić do zapruszenia ognia. Byli to tzw. rewizorzy kominów, dokonujący ich okresowych lustracji i tym samym zapobiegając powstaniu ognia. Władze miast wydawały specjalne lauda, w których określano kary za nieprzestrzeganie przepisów przeciwpożarowych. Na terenie wsi poddani byli zobowiązani do pełnienia służby zwanej stróża, czyli pilnowania dobytku nocą i ostrzegania śpiących sąsiadów przed niebezpieczeństwem. Dopiero od początku XIX stulecia mamy do czynienia z organizacjami, które dały początek współczesnym ochotniczym i zawodowym strażom pożarnym. Ich działalność na

419 40 Lat Gminy Kawęczyn, s. 33.

terenie powiatu Turek, tutejszych gmin Kawęczyn, Tokary, Skarżyn i samych Kowali Pańskich znalazła omówienie w książkach Bartosza Stachowiaka⁴²⁰. Z tego powodu dzieje jednostek OSP w niniejszym opracowaniu potraktowano marginalnie, a zainteresowanych odsyłamy do zestawień bibliograficznych.

W 1973 r. na terenie gminy Kawęczyn działało dziewięć ochotniczych straży pożarnych w: Będziechowie (założona w 1965 r.), Gluchowie (1946), Kowalach Pańskich 1920), Kawęczynie (1958), Marianowie (1947), Milejowie (1922), Skarżynie (1928), Tokarach (1915), Żdżarach (1947). To na nich – wraz z jednostkami Państwowej Straży Pożarnej – głównie spoczywa obowiązek ratowania ludzi w czasie pożarów, wichur, burz, podtopień, gradobicia i innych klęsk elementarnych.

Od 1976 r. wszystkie drużyny OSP zorganizowały się we wspólnym działaniu pod szyldem utworzonego Zarząd Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Kawęczynie, którym do roku 1996 kierował komendant Hieronim Glapiński (1976-1996). Pierwszym prezesem obrano Tadeusza Krupińskiego (1976-1978), a kolejnymi następcami byli: Stanisław Białek (1978-1981), Jan Owczarek (1981-1985), Eugeniusz Małolepszy, (1985-1987), Zenon Tomczyk (1987-2011). Nominację na komendanta w 1996 r. uzyskał Tadeusz Krupiński, którego następcą od 2001 r. był Stanisław Urbaniak. Od kwietnia 1992 r. wprowadzono nową nazwę: Zarząd Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Kawęczynie. Kolejnej zmiany nazwy dokonano w październiku 1999 r.: Zarząd Oddziału Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Kawęczynie⁴²¹.

420 B. Stachowiak, *90 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Milejowie – rys historyczny*, Milejów 2014; tenże, *Monografia ochotniczych straży pożarnych powiatu tureckiego*, Turek 2009; tenże, *Ochotnicza Straż Pożarna w Kowalach Pańskich – w stulecie działalności*, Kowale Pańskie 2019; tenże, *Ochotnicze straże pożarne gminy Kawęczyn – zarys historyczny*, Kawęczyn 2011;

421 Cały fragment dotyczący działalności Zarządu Gminnego od 1973 do 2014 r. opracowano na podstawie: 40 lat Gminy Kawęczyn, s. 32-33.

*Przeszłość
wpisana
w otaczający
krajobraz...*

Przestrzeń kulturowa w ciągu stuleci ulegała ciągłym metamorfozom. W każdej epoce powstawały nowe osady, a inne pustoszały i stopniowo czas wymazywał je z ludzkiej pamięci. Najpełniejszy obraz przestrzeni geograficznej utrwaliła księga uposażeń arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z początków XVI w. W opisie parafii Tokary wspomniano o miejscowościach, które przynależały administracyjnie do jej terytorium. Tokary Wielkie i Tokary Małe, Milejów, Siewierszki, Kawęczyn oraz Parchowo, po którym nie ma śladów. W XIX stuleciu do tej parafii należały Gozdów, Karolina, Krzyżówka, Maryanów, Myszkowice, Pacht, Piaski, Podarek, Stępka, Wielopole alias Wielkie, Wojciechów, Żdzary.

Mapa Gillygo z początków XIX w. ukazuje okolice Kawęczyna i odnotowuje liczne miejscowości, po których już nie ma śladu.

W nazwach miejscowości zatrzymał się czas. Najstarsze osady z czasów państwa piastowskiego to przede wszystkim powiązane z grodami wsie służebne, takie jak Kowale, Tokary oraz Psary leżące poza granicami gminy. Bulla Gnieźnieńska wymienia nieliczne miejscowości w okolicy Turku i Uniejowa. Jako dokument papieski, wystawiony dla arcybiskupa gnieźnieńskiego, jako potwierdzenie stanu jego posiadania, bulla nie wymieniała posiadłości rycerskich ani książęcych (monarszych). Po rozpadzie tego systemu gospodarczego i wielkiej reformie miejskiej zaczęły powstawać miasta, których ustrój określały wzorce przyjęte w Magdeburgu. Wraz z powstaniem miast (np. Grzymiszew, Turek, Tuliszków, Uniejów, Warta) dokonywały się przemiany w przestrzeni wiejskiej. Liczne wsie lokowano na prawie niemieckim, tak aby oczynszowaniu chłopci mogli aktywnie uczestniczyć w wymianie towarowo-pieniężnej. To liczne Wole lub wsie z oboczną nazwą „Niemiecka” i jej odmianami. To status Woli Kowalskiej, która już nie funkcjonuje pod tą nazwą. Lecz jako Kowale Kolonia. To też Nowe Wsie, a z czasem Nowe Światy i inne miejscowości opatrzone przymiotnikiem „Nowy” i jego odmianami. Fala osadnictwa ołędzkiego w XVII i XVIII stulecia, wniosła do krajobrazu kulturowego nowe osady określane jako Holendry, Budy, Huby itd. Niestety takich lokacji nie dostrzegamy w okolicach Kawęczyna⁴²²

422. Podajemy podstawowe opracowania dotyczące krajobrazu: Domański B., Murzyn-Kupisz M., *Krajobraz kulturowy a zmieniające się narracje tożsamości miasta – przypadek Gliwic*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, t. 54, Poznań 2021, s. 93-112; Gularek M., Trzciel. *Krajobraz kulturowy miasta i okolic od czasów najdawniejszych do połowy XVII wieku*, Trzciel 2016; *Krajobraz kulturowy Polski – Województwo Małopolskie*, red. Z. Myczkowski, Kraków-Warszawa 2001; *Krajobraz kulturowy zachodniej części Wyżyny Lubelskiej*, red. W. Kałamucka, Lublin 2006, s. 41-48; Musiaka Ł., *Konferencja naukowa „Współczesne badania geograficzno-historyczne krajobrazu kulturowego” – Łódź, 22–23 czerwca 2017 r.*, „Studia Geohistorica. Rocznik Historyczno-Geograficzny”, nr 5, Warszawa 2017, s. 277-282.

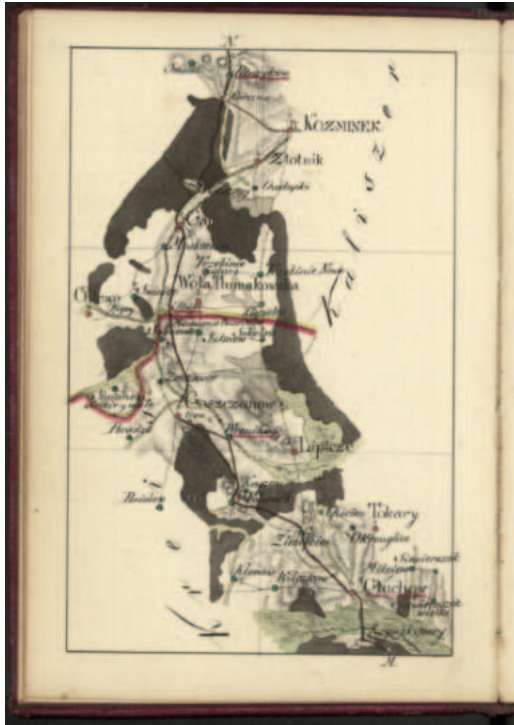
Opania S., *Krajobraz kulturowy aglomeracji górnośląskiej – próba definicji i waloryzacji*, „Problemy Ekologii Krajobrazu”, t. 18, Warszawa 2006, s. 315-321; Plit F., *Krajobraz kulturowy – czym jest?*, Warszawa 2011; Plit J., *Krajobrazy kulturowe Polski i ich przemiany*, Warszawa 2016; Wojtanowicz J., *Kotlina Sandomierska. Studium krajobrazu kulturowego*, Lublin 2012; *Źródła kartograficzne w badaniach krajobrazu kulturowego*, red. J. Plit, J. Nita, Sosnowiec 2012.

Mapa Prus Południowych Gillygo z lat 1802-1803.

Mapa Gillego, pochodząca z początków XIX stulecia ukazując kartograficzne odwzorowanie obszaru gminy Kawęczyn. Jest doskonałym dokumentem ukazującym osadnictwo nowożytne. Nie ma na niej osad, które powstały w XIX stuleciu, takich jak Stanisława, Nowy Świat, wsie noszące nazwy urobione od imion. Dostrzegamy na niej Skarżynek leżący pomiędzy Przespolewem, Skarżynem, Czachulcem. Pojawiające się na mapie nazwy miejscowe to początek utrwalania się ich urzędowego nazewnictwa jeszcze dalekiego od współczesnego (Siewieruszki Małe i Siewieruszki Wielkie, Okręglica). Jednak znakomita większość nazw osad wiejskich ma już formę w pełni pokrywającą się z brzmieniem współczesnych nazw: Chocim, Ciemień, Głuchów, Gozdów, Kawęczyn, Kowale Pańskie, Milejów, Siedlisko. Na mapie nie dostrzegamy Młodzianowa, Stanisławy, Zdżar. Nieco od współczesnej pisowni odbiegają nazwy obu wsi Siewieruszki, Czachulec, Czas z przestrzeni geograficznej wymazał Skarżynek, Kolonię Niedźwiady.

Ne wiadomo w jakich okolicznościach powstał zbiór map ilustrujących trasę podróży z Warszawy do granicy z Marchią Brandenburską. Który znajduje się w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Rękopis powstał zapewne przed 1815 r., a zapewne przed 1807 (powstanie Księstwa Warszawskiego), gdyż na mapach przedstawiono granice zaboru pruskiego i rosyjskiego z tego okresu. Jedna z map przedstawia okolice Tokar: Chocim, Głuchów, Milejów, Okręglica, Siewieruszek i Siewieruszek Wielki (sic!). Brzmienie nazw w większości przypomina obecne nazwy miejscowości.

Biblioteka Narodowa w Warszawie. Zbiór map, rękopis. Polona. Biblioteka Cyfrowa.
Sygnatura: ZZK 17 757. uid 58361088.

Będziechów

Ilustracje Będziechów

Bedziechów

Bielawki

Dzierzbotki. Okolice dawnej osady Bielawki.

Ciągle zmiany krajobrazu kulturowego, otaczającego nas świata, polegają przede wszystkim na wprowadzaniu do niego nowych obiektów, będących efektem ludzkiej działalności. Jednak czas powoduje ich stopniową destrukcję. I bez ludzkiego pomocnego, działania stopniowo wymazuje je z otaczającej nas przestrzeni. Dawne tętniące życiem gospodarstwa chłopskie przejmują się i adaptują na domki letniskowe.

Obszary leśne w okolicach Kowali Pańskich, Marcjanowa, Miłaczewka.

Zamiany, powodowane ludzką działalnością zachodzą także w środowisku naturalnym (np. wycinka drzew w kompleksach leśnych, budowa zbiorników retencyjnych, drogi).

Chocim

Wieś rezydencjonalna, będąca siedzibą właściciela i niekiedy stanowiąca centrum klucza dóbr ziemskich, charakteryzuje obecność dworu lub pałacu w jej krajobrazie. Do takich miejscowości należy Chocim. Często czas z krajobrazu wymazał tego rodzaju obiekty lub zmiany własnościowe (po 1945 r.) spowodowały iż obiekty pełniły nieco inne funkcje. To w konsekwencji doprowadziło do zmian w bryle architektonicznej, często i do zniszczenia.

Pałac w Chocimiu. Foto Jerzy Schnajder.

Ciemień

Przemiany polityczne po 1945 r., spowodowały, że z krajobrazu zaczęły znikać rezydencje ziemiańskie. Było to następstwem reformy rolnej i w pewnym w pewnym stopniu przejęcia dworów, pałaców przez skarb państwa i przeznaczenie ich na siedziby szkół, mieszkania, siedziby Dyrekcji Państwowych Gospodarstw Rolnych, władz gminnych, itp. cele.

Starsze rezydencje, niekiedy mające funkcje obronne (np. dwory na kopcu) straciły swoją wartość użytkową po przemianach w uzbrojeniu. I stopniowo popadały w ruinę. O istnieniu tego rodzaju budowli w krajobrazie kulturowym często mamy tylko wzmianki w zachowanych źródłach pisanych. W Ciemieniu istniał „zameczek”, o którym wspomiano w XIX w. Być może jego lokalizacja wiąże się z niewielkim wzniesieniem (rozwleczonym przez uprawy rolne) i otoczonym stawami we wschodniej części wsi [zobacz: L. Kajzer, *Zamki i dwory obronne w Polsce centralnej*, Warszawa 2004, s. 201].

Ciemień. Zabudowa wiejska

Ciemień

Ciemień

Cmentarze

Otoczające nas przestrzenie pełnią określone funkcje. Można je z grubsza podzielić na nieużytki, łąki, lasy, jeziora, grunty uprawne, obszary zabudowy mieszkalnej i gospodarcze oraz sakralnej. Ich rozmieszczenie doskonale ilustruje wielowiekowe zmiany kulturowe.

Cmentarze, od chwili wprowadzenia chrześcijaństwa i stworzenia sieci parafialne, jako miejsca pochówku wiernych zawsze znajdowały się w otoczeniu świątyni. Względy sanitarne spowodowały, że od początku XIX w. następowało oddzielenie cmentarza od kościoła i całego kompleksu zabudowy (plebania, szkoła, organistówka, wikarówka, itp.). Relikty dawnych cmentarzy przykościelnych wskazują, że istniały pewne miejsca zarezerwowane na miejsca pochówku duchowieństwa, właścicieli wsi, zamożniejszych mieszkańców, dzieci, psychicznie chorych, samobójców, których poprzez to proskrybowano.

Ten scojotopograficzny obraz Świętego Pola utrwalono w nowym miejscu, oddalonym od świątyni parafialnej. Dzieci, które zmarły we wczesnej młodości i nie dostały do Najświętszego Sakramentu lub Sakramentu Bierzmowania chowano osobno, w wydzielonej części nekropolii. Pozycję społeczną zmarłego i jego rodziny podkreślały nagrobki, często przyjmujące formę grobowca rodzinnego i ozdobnej, misternie wykonanej rzeźby figuralnej. Ludzi bogatych, zasłużonych, kolatorów cmentarza chowano przy głównej alei lub w pobliżu kaplicy cmentarnej (kostnicy).

Zakaz pochówku we wnętrzach świątyni zdecydował, że nagrobki, epitafia zastąpiono tablicami pamiątkowymi umieszczanymi w kruchcie, we wnętrzu oraz na zewnętrznej elewacji kościoła.

Od czasów odzyskania niepodległości w 1918 r. na cmentarzach powstawały kwatery zasłużonych uczestników walk o niepodległość – żołnierzy legionów Dąbrowskiego, powstańców 1830-1831, roku 1863, uczestników Wielkiej Wojny 1914-1918, żołnierzy Legionów Piłsudskiego. Pamięć poległych w tej wojnie, których ciała spoczęły poza rodzinną miejscowością czczono umieszczając ich nazwiskach na obeliskach ustawianych we wsi lub spisanych na tablicach wmurowanych w ściany świątyni.

Zmiany kulturowe i upowszechnianie się zwyczaju spopielenia zwłok wymusiły kolejne zmiany w przestrzeni nekropolii. Utworzono kwatery, gdzie przechowuje się prochy skremowanych osób.

Dzierzbotki

Dzierzbotki

Ostatnia dekada XX i pierwsze dwie XXI stulecia charakteryzują się dynamicznymi zmianami polskiej wsi. Z jej krajobrazu skutecznie znikają drewniane budowle. Część z nich pustoszeje, co można połączyć z emigracją zarobkową do krajów Unii Europejskiej. To także konsekwencja malejącego przyrostu naturalnego.

Dzierzbotki

Dzierzbotki

Cywilizacyjne przeobrażenia związane z członkostwem w Unii Europejskiej i działalnością inwestycyjną samorządów postrzegamy w krajobrazie kulturowym, gdzie na naszych oczach giną studnie, prowizoryczne szalety, piece chlebowe, drewnutnie, doły na śmiecie, itp.

Dzierzbotki. Piec chlebowy

Dzierzbotki. Żuraw przy opuszczonej studni.

Dzierzbotki. Opuszczone gospodarstwo

Dziewiątka

Dziewiątka

Dziewiątka

Zanikający krajobraz

Zmieniający się krajobraz kulturowy stopniowo zaciera ślady przeszłości. Dotyczy to nie tylko materiałów, z których wzniesiono budowle, ale i ich formy czyli bryły. Gлина i drewno oraz słoma, niegdyś podstawowe materiały, obecnie są już unikalnymi śladami przeszłości...

Foto Jakub Łojko

Głuchów

Głuchów

Głuchów

Głuchów. Zabudowa wiejska

Głuchów

Głuchów

Głuchów. Spichrz z dawnej zabudowy folwarcznej adaptowany na kościół parafialny. Foto Jakub Łojko

Głuchów

Przykład Taniej zabudowy mieszkalnej wznoszonej z gliny i cegiel, zabezpieczających najbardziej wrażliwe elementy bryły architektonicznej (narożniki, otwory drzwiowe i okienne). Użycie różnorodnych materiałów budowlanych w murach wskazuje na czas ich powstania według chronologii: drewno, glina i cegła, pustaki, wyłącznie cegła. To także czas zatrzymany w poszczególnych dachach: słoma, trzcina, drewno (gont, karpówka), papa (deski + papa), dachówka, eternit, blacho-dachówka.

Kawęczyn

Kawęczyn. Zabudowa wiejska.

Kawęczyn. Kapliczka przydrożna.

Kowale Pańskie; Kowale Pańskie Kolonia

Dawna siedziba Urzędu Gminy w Kowalach Pańskich

Kowale Pańskie Kolonia

Kościół parafialny w krajobrazie kulturowym polskiej wsi przypomina nie tylko o społecznej roli parafii, ale i wielu innych problemach, których mieszkańcy praktycznie nie dostrzegają. Bryła świątyni stanowi bez wątpienia kulminantę w krajobrazie. Niegdyś dawała podróżnym szansę zorientowani się w przestrzeni geograficznej, zwłaszcza w dni, kiedy słońca skrywało się poza chmurami. Dwie wieże (wielka i sygnaturka) wyznaczały oś wskazującą na kierunek wschód (prezbiterium) – zachód (wieża, gdzie umiejscowiono wejście do świątyni). Inne układy osiowe kościołów są rzadkością i odnoszą się już do świątyń współczesnych oraz wznoszonych w XVIII i XIX stuleciu.

Kowale Pańskie Kolonia

Marcjanów

Marcjanów. Zabudowa wiejska

Milejów

Milejów

Młodzianów

Młodzianów

Młodzianów. Zabudowa wiejska

Materiał budowlany (drewno, glina, kamień, cegła) wskazuje poziom cywilizacyjnego rozwoju. Nie zawsze na tej podstawie możemy orientacyjnie datować powstanie budowli. Przykład budynku gospodarczego i szopy z Młodzianowa, to wyraz restauracji „dającej życie” z jednej strony, z drugiej natomiast wyraz zaniedbania” i powolnego „obumierania” obiektu w krajobrazie.

Okręglica

Okręglica. Foto Jakub Łojko

Okręglica

Przespolew

Przespolew. Kościół parafialny

Przespolew Plebania

W otaczający nas krajobraz wpisuje się wiele znaczeń. Jedno z nich nawiązuje do funkcji wsi jako ośrodka parafialnego. Postrzegamy ją poprzez wieżę kościoła i charakterystyczne cechy architektonicznej bryły świątyni. Bardzo często z jej sylwety można wnioskować, czy rzeczywiście jest to kościół parafialny. Świątynia spięta z innym budynkiem wskazuje na świątynię klasztorną. I w tym wypadku jedynym świadectwem są elementy wyposażenia. Obecność chrzcielnicy była świadectwem parafialnych funkcji kościoła. Jednak we współczesnym świecie te elementy nie są już nośnikami takich informacji.

Zakony paulinów, franciszkanów konwentualnych, reformatów, stopniowo wprzęgano w działalność duszpasterską i często kościół klasztorny spełniał rolę parafii. Jeszcze do początków XIX stulecia cmentarz otaczający świątynię wskazywał na parafialne przeznaczenie. Zakonników z reguły chowano w murach świątyni.

Obecność budynków mieszkalnych w pobliżu kościoła wskazuje, że są to zabudowania należące do parafii (plebania – na zdjęciu, organistówka, dom parafialny).

Siewierzuski Wielkie

Siewierzuski Wielkie

Siewierzki Wielkie

Niemalże w każdej wsi znajdował się niewielki zbiornik wodny, w którym gromadzony wodę służącą do pojenia bydła, a w czasie pożaru do gaszenia ognia.

Skarżyn

Skarżyn

Skarżyn

Skarżyn. Zabudowa wiejska

Skarżyn. Zabudowa wiejska

Skarżyn. Zabudowa gospodarcza we wsi

Stanisława

Każda epoka pozostawia ślady w naszym otoczeniu. To charakterystyczne budowle dla określonego poziomu cywilizacyjnego. Według Carlo Cipoli, włoskiego historyka dziejów gospodarczych świata, ten cywilizacyjny poziom objawia się w sposobach opanowania źródeł energii. Wiatraki, wprowadzone do krajobrazu w XII stuleciu, zapoczątkowały jedną z „rewolucji gospodarczych”. Jako urządzenia przetwarzające zboża, służyły człowiekowi niemalże przez siedem stuleci. Stopniowo znikają z kulturowej przestrzeni od ostatniej kwarty XX stulecia. Ich miejsce zajmują nowoczesne wiatraki, wytwarzające energię elektryczną, czyli elektrownie wiatrowe.

Kulturowy pejzaż wsi współczesnej gminy Kawęczyn został już pozbawiony innych elementów świadczących o cywilizacyjnej przeszłości. To młyny wodne, poruszające nie tylko urządzenia do przemiału zbóż, ale i służące do napędzania kuźnic, pił (tartaków), stęp do folowania sukna lub tłoczenia oleju, a w XX stuleciu również do wytwarzania energii elektrycznej. Śladem tych przemian są także już małoznaczące słowa, które niegdyś wybrzmiewały w codziennej mowie (np. kuszaba, paprzyca, koźlak, trajtak, holender.

Stanisława. Dawny młyn wietrzny

Stanisława

Tokary

Tokary

Kościół parafialny, tak istotny element krajobrazu, dominujący w sylwecie każdej miejscowości, był drogowskazem. Wskazywał nie tylko życiową drogę z Ziemi do Nieba. Wskazywał także kierunki geograficzne. Orientowana bryła architektoniczna wyznaczała kierunki geograficzne. Charakterystyczne cechy budowlane umożliwiały ludziom identyfikację i rozróżnienie kościoła parafialnego, kaplicy, klasztoru wraz z jego przynależnością do konkretnej reguły zakonnej.

Dla podróżnych dźwięk kościelnych dzwonów w godzinach wieczornych był sygnałem do powrotu do rodzinnego domostwa. Niekiedy migotające światło na kościelnej wieży był ważnym kierunkowskazem do ludzi podróżujących wieczorną porą. Usytuowane przy drogach kapliczki wyznaczały drogę pielgrzymom do miejsc świętych, do sanktuariów, do klasztornych hospicjów (domy gościnne).

Całe terytorium każdego państwa wypełnione różnorodną zabudową, o różnorodnym przeznaczeniu funkcjonalnym to swoisty kod kulturowy określający przynależność mieszkańców danej przestrzeni geograficznej do określonej grupy wyznaniowej lub dominację tej grupy nad przedstawicielami innego wyznania (np. kościoły i kaplice w dzielnicach żydowskich). Liczne krzyże, kapliczki przydrożne sakralizowały przestrzeń.

Człowieka znajdującego się w tej przestrzeni kulturowej identyfikował ubiór, określający jego przynależność stanową lub przypisujący, go do określonych formacji duchowych (księża świeccy, zakonnicy, siostry zakonne). Kod kulturowy przestrzeni otaczającej człowieka przemawiał do niego nie tylko sylwetą architektoniczną, ubiorem, noszonym uzbrojeniem, wołaniem kościelnych dzwonów, śpiewem peregrynantów, płaczem żałobnych konduktów. Przemawiał też kolorami, które oznajmiały nie tylko przemijające pory roku, ale jeszcze wiele innych znaczeń.

Kolor w dużym stopniu wiązał się z ubiorem, rozróżniającym szlachtę, mieszczan, duchownych (np. habit i przynależność zakonna).

Kod kulturowy wyraźnie dzielił przestrzeń na obszary zurbanizowane (miasta), rustikalne (wsie wraz z osadami młyńskimi folwarkami) i sakralne (kościół wraz z przyległymi cmentarzami, od XIX w. przenoszone w oddalone miejsca, szpitale, klasztory).

Szczególna rola w pielęgnowaniu pamięci o wspólnocie przypada kościołom parafialnym. To one są miejsce jej przechowywania i pieczołowitej troski. Niegdyś otoczone cmentarzem (do początków XIX w.) gromadziły tę pamięć w różnoraki sposób. Od chwili, gdy Święte Pola wprowadziły obowiązek opłaty za miejsce pochowku, część zapomnianych mogił, ulegała likwidacji, zatem i pamięć o zmarłych nie trwała długo.

W świątyni parafialnej zachowały się liczne tablice pamiątkowe, wspominające o dobrodziejach, wymieniające duszpasterzy, niekiedy w jej wnętrzu dziejowe burze przetrwały nagrobki. O zgromadzonych zabytkach, stanowiących wyraz przynależności do lokalnej wspólnoty wiernych, mamy liczne przykłady. Wystarczy wejść do kościołów w Tokarach, Kowalach Pańskich, Głuchowie i innych miejscowości, gdzie były właściwe parafie dla wielu wsi gminy Kawęczyn (Dobra, Przespolew).

Monstrancja z początków XVIII w.

Tablica pamiątkowa

Tokary. Kościół parafialny

Żdźary

Żdźary. Foto Jakub Łojko

Samo położenie geograficzne miejscowości w pewnym stopniu decyduje o przemianach w krajobrazie kulturowym. Najszybciej one następują w miejscowościach położonych przy ważnych szlakach komunikacyjnych. Tempo tych metamorfoz zwalnia w miejscowościach leżących na uboczu ważnych dróg. Istotnym czynnikiem jest także zamożność mieszkańców.

Żdźary

Do zabudowy wiejskiej w osadach gdzie mieszkańcy osiągnęli niewielkie dochody często wykorzystywano najtańsze materiały budowlane: glinę, drewno, kamień polny, oraz słomę lub trzcinę na pokrycie dachów.

Żdźary Wielkie. Kapliczka

Przestrzeń kulturowa bardzo często wypełnia symbolika nawiązująca do dominującego wyznania mieszkańców. W Katolicyzmie wykracza ona znacznie poza najbliższe otoczenie świątyń. To efekt pewnych form liturgii (nabożeństwa majowe, drogi krzyżowe, procesje Bożego Ciała, kondukty żałobne). Symbolika krzyża w powiązaniu z kapliczkami przydrożnymi, figurkami, niegdyś oznaczały szlaki pielgrzymkowe wiodące do sanktuariów związanych z klasztorami lub kościołami parafialnymi. Często stanowiły wyraz dziękczynienia za doznane łaski. Ten zwyczaj przeniósł się polskie drogi i stanowi wyraz upamiętniania ofiar wypadków drogowych.

Żdźary

Żdźary

Żdźary

Odchodzące w przeszłość

Zanikający krajobraz kulturowy

Zanikający krajobraz kulturowy

Zanikający krajobraz kulturowy

Czachulec, Nowy Świat to miejsca, gdzie doskonale postrzegamy kruchość otaczającej nas materii. To relikty przeszłości i obraz polskiej wsi schyłku XIX, czasów międzywojennych. To wsie, które nie są świadectwem wielkich sukcesów społeczno-gospodarczych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej czasów Gomułki i Gierka. To Europa, ale nie ta, gdzie dotarły wzorce z jej zachodniej części.

Przeobrażenia krajobrazu otaczającego nas współcześnie diametralnie zmieniły wizerunek wsi gminy Kawęczyn w ostatniej dekadzie XX i pierwszych trzech wieku XXI. Dostrzegamy w nim te elementy, które nie były codziennością po 1945 r. To przede wszystkim niebывały porządek w obejściach włościańskich. Uroku dodaje mu współczesna architektura budynków użyteczności publicznej (urząd gminy, szkoły w Kawęczynie, Kowalach Pańskich – Kolonii -przebudowa, Skarżynie – przebudowa, Tokarach, remizy strażackie, świetlice wiejskie, biblioteki, domy pomocy społecznej, stacje wodociągowe, przepompownie ścieków, małe zbiorniki retencyjne). Wprowadzono do niego nowe elementy (boiska sportowe, miejsca wypoczynku, siłownie, place zabaw). Jakościowo zmieniła się sieć drożna (drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne). W przestrzeń kulturowa wprowadzono informację edukująca o przeszłości gminy (szlaki turystyczne) Spoglądając na budynki mieszkalne, ich poszycie, otoczenie możemy dobitnie stwierdzić, że to już inny krąg cywilizacyjny, to już inna kultura, jakże odmienna od czasów przed 1989 r.

Tempo zmian w otaczającym nas krajobrazie kulturowym od czasów średniowiecza do początków XIX stulecia można uchwycić poprzez zestawienie informacji źródłowych o poszczególnych miejscowościach, zawartych w taryfach podatkowych z XVI – XVIII stulecia i lista nazw miejscowych widocznych na mapie Gilly,ego z 1802 r. Drugi okres wyznaczony początkiem XIX w., a wybuchem II wojny światowej obrazują mapy w skali 1:25000 z lat 1940-1941 obrazujące okolice Malanowa, Dobrej, Tokar oraz Strzałkowa. Znakomitym uzupełnieniem byłoby zestawienie nazw topograficznych i miejscowych zachowanych w aktach stanu cywilnego parafii rzymsko-katolickich Głuchów, Kowale Pańskie i Tokary.

Występowania nazw miejscowych na mapach topograficznych z lat 1803-2023

miejscowość	Mapa Gilly,ego (lata 1802-1803)	Mapy z lat 1940-1941	Internetowa mapa szukacz (2023 r.)
Będziechów	Jest	Jest	Jest
Bielawki	Nie ma	Jest	Nie ma
Byk Folwark	Nie ma	Jest	Nie ma
Cegielnia Dziewiątka	Nie ma		Jest
*Chocim	Nie ma	Jest	
Ciemień	jest		
Czachulec Nowy	Tylko jedna wieś Czachulec	Jest	Jest
Czachulec Stary	Tylko jedna wieś Czachulec		Jest
Dzierzbotki	Jest	Jest	Jest
Dziewiątka	Jest	Jest	
Głuchów	Jest	Jest	Jest
Gozdowski Młyn	Nie ma	Jest	Nie ma
Gozdów	Jest	jest	jest
Józefina	Nie ma	jest	Jest
Józefów	Nie ma	Nie ma	Jest
Karolew	Nie ma	Nie ma	Jest
Kawęczyn	Jest	Jest	Jest
Klinno Kolonia	Nie ma	Jest	
Kowale Pańskie	Jest	Jest	Jest
Kowale Pańskie Kolonia	Nie ma	Nie ma	Jest
Leśnictwo	Nie ma	Nie ma	Jest
Marcjanów	Nie ma		
Marianów	Nie ma	Jest	
Młodzianów	Nie ma	Jest M. Kolonia	
Myszkowice	Nie ma	Jest	Jest
Niedźwiady	Jest jako N. Kolonia	Jest	Nie ma
Nowy Świat	Nie ma	Jest	Jest
Okręglica	Jest	Jest	Jest
*Olesiec Folwark	Nie ma	Nie ma	Nie ma
Pakuła Młyn	Jest [jako Pakola]	Nie ma [jako Pakuła]	Nie ma
Pacht	Nie ma	Nie ma	Jest
Pacht Krzyżówka	Nie ma	Jest	Nie ma
*Podarek	Nie ma	Nie ma	
Podlesie Kolonia	Nie ma	Jest	Jest jako Podlesie
Poręba Kolonia	Nie ma		
Rudinek	Nie ma	Jest	Jest
Siedlisko	Jest	Jest	Jest
Siewieruszki Małe	Tylko jedna wieś Siewierusz	Jest	Jest
Siewieruszki Wielkie	Tylko jedna wieś Siewierusz	Jest	Jest
Skarżyn	Jest	Jest	Jest
Skarżynek	Jest	Jest	Nie ma

miejsowość	Mapa Gilly,ego (lata 1802-1803)	Mapy z lat 1940-1941	Internetowa mapa szukacz (2023 r.)
Stanisława	Nie ma	Jest	Jest
Suchary	Nie ma	Nie ma	Jest
Średnia Kolonia	Nie ma	Jest	Nie ma
Targówka	Nie ma	jest	Jest
Tokary	Jest	Jest	Jest
Tomków	Nie ma	Nie ma	Jest
Wojciechów	Nie ma	Jest	Jest
Wola Kowalska	Jest	Jest	Jest
Zacisze	Nie ma	Jest	Nie ma
Zastruże	Nie ma	Jest	Nie ma
Zosinów	Nie ma	Nie ma	Jest
Żdzary	Nie ma	Jest	Jest

* - oznacza, że na mapie Mercatora 1:50000 wymieniono tę nazwę.

Wartość poznawcza źródeł kartograficznych jest nieoceniona. Ukazują one nie tylko zmiany w osadnictwie (np. zanikanie osad młyńskich, folwarków), ale i zmiany w sieci dróg, przebiegu cieków wodnych, usytuowaniu stawów i innych zbiorników wodnych.

W 2016 r. ukazała się cenna rozprawa Eweliny Zajęc o nazwach miejscowych powiatu Turek, w której znalazło się obszerne słownikowe ich zestawienie powiązane z konkretną miejscowością⁴²³. Pełniejsza wersja tego opracowania ukazała się w roku 2020⁴²⁴.

Nazwy miejscowe gminy Kawęczyn

Lp.	Nazwa miejscowa	wieś
001	Biedaszew	Ciemień
002	Bielawki	Nowy Czachulec, Nowy Świat
003	Bieszczady	Leśnictwo
004	Błota	Milejów
005	Borek Głuchowski	Głuchów
006	Bór	Dzierzbotki
007	Burbuny	Kowale Pańskie Kolonia
008	Byk	Będziechów
009	Cegielna Kawęczyńska	Kawęczyn
010	Chocim	
011	Ciemień	
012	Cypel	Leśnictwo
013	Czachulec Stary	
014	Dąb Borek	Chocim
015	Dąbrowa	Okręglica
016	Dąbrownik	Siedliska
017	Do Boru	Marianów Kolonia
018	Dolińska	Dzierzbotki

423 E. Zajęc, *Toponimia powiatu tureckiego. Słownik nazw*. Łódź 2017. Praca dostępna w internecie.

424 https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/32590/Zajac_Toponimia%20powiatu.pdf?sequence=1&isAllowed=y; E. Zajęc, *Toponimia powiatu tureckiego, Analiza materiału*, Łódź 2020.

Lp.	Nazwa miejscowa	wieś
019	Dolisko	Okręglica
020	Doły	Nowy Świat
021	Doły Lipickie	Żdźary
022	Dupnik	Dzierzbotki
023	Działki	Dzierzbotki
024	Działki	Tokary
025	Działki Kawęczynskie	Kawęczyn
026	Działy	Skarżyn
027	Działy	Skarżyn Kolonia
028	Folwark	Będziechów
029	Gatkowice	Ciemień, część wsi
030	Głuchów	wieś
031	Gozdy	Dzierzbotki, łąka
032	Góry	Nowy Świat, pole
033	Góry	Marcjanów, pole
034	Horyza	Kowale Pańskie, część wsi
035	Huby	Kowale Pańskie
036	Iły	Głuchów
037	Jałówki	Będziechów
038	Kamionka	Chocim
040	Kanał	Ciemień
041	Kapustniki	Głuchów
042	Karolinka	Skarżyn
043	Kawęczyn	-
044	Kącik	Siedliska
045	Kieretyna	Głuchów
046	Klapatów	Ciemień
047	Klin	Chocim
048	Klinne	Głuchów
049	Klinno	Milejów
050	Kobylenie	Ciemień
051	Kolonia Lipicze	Żdźary
052	Kolek	Ciemień
053	Koło Świętego	Chocim
054	Koło Woźniaka	Głuchów
055	Koński Cmentarz	Żdźary
056	Koszary	Chocim
057	Kowale Pańskie	
058	Las Chocimski	Chocim, las
059	Las Gozdowski	Gozdów, las
060	Las Pękacza	Skarżyn, las
061	Lesista	Chocim, łąka
062	Lipczanka	Zdźary, kanał
063	Liniska	Okręglica, pole
063a	Łaski	Milejów
064	Łazy	Dzierzbotki, pole
065	Łąki Głuchowskie	Głuchów

Lp.	Nazwa miejscowa	wieś
066	Lysa Góra	Milejów, las
067	Marcinów	wieś
068	Marcjanów	wieś
069	Mieszczanka	Skarżyn, łąka
070	Mieszczanki	Skarżyn, pole
071	Milejów	wieś
072	Miłaczewskie Lasy	Skarżyn
073	Młodzianów	wieś
074	Morga	Marcjanów, Nowy Czachulec
075	Moskwa	Dzierzbotki
076	Myszkowice	Gozdów, część wsi
077	Na Bogusiuwym	Dzierzbotki
078	Na Cegielni	Kowale Pańskie, część wsi
079	Na Dąbrowniki	Marcinów Kolonia, pole
080	Na Dębinie	Żdźary, pole
081	Na Gozdach	Dzierzbotki, pole
082	Na Górach	Chocim, las
083	Na Grzelakowym	Milejów, pole
084	Na Klinie	Chocim, pole
085	Na Kowalach	Siedliska, pole
086	Na Kozaczyźnie	Będziechów, część wsi
087	Na Milejowie	Wojciechów, pole
088	Na Niwie	Skarżyn, pole
089	Na Numerku	Kawęczyn, pole
090	Na Okopie	Tokary, pole
091	Na Olędrach	Żdźary, pole
092	Na Porębie	Nowy Świat, Pole
093	Na Przydziałkach	Milejów, pole
094	Na Sani	Siedliska, łąka
095	Na Smugu	Marianów Kolonia, łąka
096	Na Smugu	Skarżyn, staw
097	Na Stawach	Głuchów, łąka
098	Na Stoku	Okręglica, pole
099	Narty	Kawęczyn, łąka
101	Niwa	Siedliska, pole
101	Niwa	Marianów Kolonia, las
102	Niwki	Siedliska, pole
102a	Norty	Milejów
103	Nowy Czachulec	Wieś
104	Nowy Orzepów	Marianów, część wsi
105	Nowy Świat	wieś
106	Numerek	Kawęczyn, część wsi
107	Okop	Tokary, pagórek
108	Okręglica	Okręglica, wieś
109	Olesiec	Chocim, część wsi
110	Olędry	Żdźary, pole
111	Olszowa Kłoda	Dzierzbotki, las

Lp.	Nazwa miejscowa	wieś
112	Orzepów	Kowale Pańskie, część wsi
113	Otoki	Chocim, pole
114	Owczarka	Marianów, połana w lesie
115	Pacht	kolonia
116	Pakuła	Ciemień, część wsi, dawnie osada młyńska
117	Parcel Dolna	Głuchów, część wsi
118	Parcel Górna	Głuchów, część wsi
119	Parcela Głuchowska	Głuchów, część wsi
120	Parcela Kawęczynska	Kawęczyn, część wsi
121	Po Halinie	Głuchów, łąka
122	Po Nagórskiej	Nowy Czachulec, pole
123	Pod Borem	Dzierbotki, pole
124	Pod Bór	Wojciechów, pole
125	Pod Dębami	Dzierbotki, pole
126	Pod Górami	Nowy Czachulec, pole
127	Pod Górkę	Marcjanów, pole
128	Pod Gruszą	Ciemień, pole
129	Pod Kawęczyn	Wojciechów, pole
130	Pod Kawęczynem	Dzierbotki, pole
131	Pod Lipiczem	Chocim, miejsce
132	Pod Pakułę	Kowale Pańskie, pole
133	Pod Rogatkę	Wojciechów, część wsi
134	Pod Tokarami	Zdźary, pole
135	Pod Wolą	Kowale Pańskie, pole
136	Pogłuchowne	Milejów, część wsi
137	Podlesie	Milejów, część wsi
138	Podstodowe	Marianów Kolonia, las
139	Poduchowne	Tokary, pole
140	Poreba	Kawęczyn, część wsi
141	Poreba	Nowy Świat, pole
142	Poreba	Kawęczyn, pole
143	Pręty,	Okreglica, pole
144	Przedwieś	Siedliska, część wsi
145	Przydatki	Siedliska, pole
146	Przydatki	Żdźary, pole
147	Przymus	Głuchów, część wsi
148	Psia Górka	Kowale Pańskie, pole
149	Przedziałki	Milejów, pole
150	Przy Dużym Kamieniu	Nowy Świat, pole
151	Przy Stawie	Tokary, pole
152	Pustki	Ciemień, pole
153	Ranczo	Siedliska, pole
154	Redzińska Góra	Leśnictwo, góra
155	Regrasy	Marcjanów, łąka
156	Rogaszew	Ciemień, część wsi
156a	Rogatka	Milejów (może identyczna z nazwą pod numerem 157)

Lp.	Nazwa miejscowa	wieś
157	Rogatka	Ciemień, część wsi
158	Rów Gluchowski	Gluchów, kanał
159	Sania	Leśnictwo, łąka
160	Sachalin	Milejów, pole
161	Serwitut	Siedlisko, pole
162	Serwituty	Dzierzbotki, Leśnictwo, Milejów, pole
163	Siedliska	wieś
164	Siewieruszek Mały	Wojciechów, część wsi
165	Siewieruszek Wielki	Marianów, część wsi
166	Skarżyn	Wieś
167	Skarżyn Kolonia	Wieś w gminie Malanów
168	Składki	Okręglica, pole
169	Smug	Marianów Kolonia, łąka
170	Smugi	Skarżyn, łąka
171	Sokoliniec	Marcjanów, pole
172	Staja	Tokary, pole
173	Staja	Wojciechów, pole
174	Stanisława	wieś
175	Stara Wieś	Ciemień, część wsi
176	Stawiska	Nowy Czachulec, część wsi
177	Stawisko	Dzierzbotki, łąka
179	Stok	Okręglica, pole
180	Stopręty	Skarżyn, pole
181	Struga	Nowy Czachulec, kanał
182	Struga	Ciemień, kanał
183	Struga Kawęczka	Dzierzbotki, Kawęczyn, rzeczka
184	Struga Mikulicka	Leśnictwo, rzeczka
185	Suchary	Milejów, pole
186	Szelonki	Marianów, łąka
187	Szerokie	Skarżyn, pole
188	Szkolna Górka	Skarżyn
189	Średnia	Milejów, część wsi
190	Świdle	Skarżyn, część wsi
191	Tokary	Tokary Pierwsze; Tokary Drugie
192	Tomków	Kawęczyn, część wsi
193	Trzciniec	Chocim, łąka
194	U Traktu	Nowy Świat, pole
195	Ubigórka	Będziechów, część wsi
196	Ubigórka	Żdzary, część wsi
197	W Błotach	Milejów, łąki
198	W Dołach	Dzierzbotki, łąka
199	W Kąciku	Siedliska, pole
200	W Olszynach	Milejów, pole
201	Wiatraczyska	Chocim, górka
202	Wisielak	Będziechów, część wsi
203	Wola Kowalska	Kowale Pańskie, część wsi
204	Wygon	Marianów; łąka

Lp.	Nazwa miejscowa	wieś
205	Wygon	Tokary, droga
206	Za Dołem	Nowy Świat
207	Za Dołem	Marianów
208	Za Drugi Rów	Marianów
209	Za Górą	Siedliska
210	Za Kanałem	Chocim
211	Za Lasem	Chocim
212	Za Pierwszy Rów	Marianów
213	Za Rowem	Tokary, łąka
214	Za Strugą	Nowy Świat
215	Za Teleszyną	Wojciechów
216	Za Zapłociem	Skarżyn
217	Zacisze	Będziechów, przysiółek
218	Zagony	Okręglica, pole
219	Zapłocie	Skarżyn
220	Zosinów	Kawęczyn
221	Żabiniec	Marcjanów, las
222	Żdźary	Żdźary

Uwaga: Zestawienie sporządzono na podstawie publikacji E. Zając, *Toponimia powiatu tureckiego. Słownik nazw*, Łódź 2016.

Uwaga: litera przy numerze oznacza, że informacja pochodzi od Pana Jana Nowaka, wójta Gminy Kawęczyn

W pospolitych nazwach terenowych odzwierciedlają się nie tylko elementy topograficzne, ale i pewne wydarzenia historyczne. Nazwa Na Cegielni zapewne przypomina istnienie cegielni. Na Olędrach – w nazwie utrwaliła się informacja o niegdyś tu istniejącej osadzie olęderskiej, albo o gospodarstwie olędrów.

Większości tych zanikających nazw miejscowych brakuje kontekstu historycznego, wyjaśniających ich genezę, chronologię pojawienia się. Trudno je dopasować do określonego miejsca w przestrzeni geograficznej. Ich zanikanie w świadomości mieszkańców jest związane ze zmianami w krajobrazie kulturowym, przemijaniem czasu.

Gospodarczy obraz wsi, które obecnie są położone na terenie gminy Kawęczyn, można przedstawić za pomocą danych z rejestrów poborowych z XVI, XVII i XVIII stulecia.

Zakończenie

Istotne znaczenie w kreowaniu wspólnot lokalnych ma wzajemne postrzeganie władzy i społeczności. Jeżeli powierzony mandat ma służyć przetrwaniu od kadencji do kadencji to za mało, by odpowiedzialnie wykonywać powinności radnego, wójta, sołtysa. Trzeba mieć przekonanie, że wygrana jest wyrazem uznania społecznego i zaufania zarazem, a nie matematycznego (większościowego) efektu rozgrywek wyborczych. Każdy człowiek, któremu powierzono mandat upoważniający do sprawowania władzy powinien mieć świadomość, że jego działania muszą być obliczone jako efekt sumowania się dokonań w dłuższych okresach czasu, a nie tylko w czasie czteroletnich czy też pięcioletnich kadencji. Spoiwem zatem będzie świadomość kontynuacji dzieła poprzedników, a nie krzykliwego podkreślenia ich „nieudolności” i konieczności naprawiania „błędów”. To raczej konieczność ostrożnego ich korygowania, a nie ulepszania wszystkiego i wszystkich. Władza pojmowana jako kontynuacja, czyli pomnażanie dokonań poprzedników i myślenia o przyszłych pokoleniach, to zapewne najskuteczniejsza forma bezkonfliktowego jej piastowania. Wydaje się, że Gmina Kawęczyn ma wszelkie predyspozycje by być nie tylko poligonem doświadczalnym, ale i wzorem dla innych jednostek samorządowego podziału terytorialnego kraju.

Taka koncepcja „kontynuacji” wymaga naturalnej wymiany pokoleniowej w gronie ludzi piastujących władzę, gdzie następuje spokojna i pokoleniowa wymiana kadr, zarówno w szeregach radnych, sołtysów, jak i całego personelu administracyjnego. Warto zwrócić uwagę na całe społeczne zaplecze reprezentowane przez różnorakie organizacje pożytku publicznego, sportowe, kulturalne i inne. Doskonale świadectwo takiego pojmowania „społecznego mandatu władzy” obrazują dokonania Ochotniczych Straży Pożarnych, określające ich społeczną tożsamość niezmienną w ciągu ponad całego stulecia, niezależną od systemów politycznych i innych kuszących koniunktur. Nieco inaczej wygląda to na szczeblach struktur powiatowych, wojewódzkich, krajowych. W gronie druhów, na najniższym szczeblu całej struktury, ten ideał wciąż trwa. Wyraża go współdziałanie w konkretnych akcjach, nie uzależnione od politycznych orientacji...

Relacja „koalicja – opozycja” na poziomie gmin, na całe szczęście nie została jeszcze tak wypaczona, jak w naszym codziennym życiu, w którym polityczne podziały niszczą nawet więzi sąsiedzkie, przyjacielskie, a nawet rodzinne. Jednak obserwujemy zakusy przejmowania władzy w samorządach przez partie polityczne. W ślad za tym następuje stopniowe zawłaszczanie prerogatyw samorządowych przez państwo oraz przekazywania kompetencji władz centralnych samorządom bez finansowego wsparcia na realizację powierzonych zadań lub pomniejszanie dotacji na ten cel.

Przeobrażenia zachodzące na terenie Gminy Kawęczyn w wielu sferach aktywności samorządowej, wyróżniają ją spośród wielu innych gmin powiatu Turek oraz całego województwa wielkopolskiego. To efekt istnienia licznych organizacji, jak Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, Ludowe Zespoły Sportowe. Tych jednak nie brakuje w innych jednostkach samorządu terytorialnego. Poza tymi organizacjami w gminie aktywnie działają inne, które zagospodarowują obszary „nieodostępne” dla już wspomnianych.

Doskonale świadectwo działalności „non profit” dla organizacji społecznych gminy Kawęczyn wystawiła kapituła Konkursu Gospodarczo-Samorządowy HIT Wielkopolski. Od 2000 r., niemal co roku reprezentanci gminy lub ona sama byli wyróżniani nagrodą. Po raz pierwszy gmina otrzymała HIT w 2000 r. za powołanie do działań Biura Porad Obywatelskich. Po dwóch latach dostrzeżono prowadzoną działalność edukacyjno-wychowawczą w środowisku wiejskim. Wyróżniono również Specjalistyczne Gospodarstwo Rolne PLEURO Janiny i Józefa Geblerów w Marcinowie, produkujące grzyby i grzybnie bocznika. Kolejną nagrodę w tym renomowanym konkursie samorządowym przyznano za program Badania Herbowego Ptaka (bocian w herbie gminy), który realizowano w Zespole Szkół im. Marii Curie Skłodowskiej w Kawęczynie w 2004 r. Laureatem HITU 2005 została Szkoła Podstawowa w Skarżynie wraz z Urzędem Gminy Kawęczyn za organizację wydarzenia Ku Chwale Kartofla, eksponującą wielkopolskie tradycje kulinarne. W gronie laureatów w roku 2006 znalazła się Stadnina Koni Huculskich

Skarbiec z Młodzianowa, wyróżniona za *utrzymanie taborowej hodowli koni huculskich na terenach nizinnych oraz wybitne osiągnięcia w zakresie ochrony zagrodowej rasy konia*⁴²⁵. Kawęczynskie Towarzystwo Rozwoju wraz Urzędem Gminy dostrzeżono w 2008 r., kiedy Kryształowy HIT przyznano za modelowe współdziałanie władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi w dziedzinie integracji społecznej. Po rocznej przerwie, w 2010 r. wśród nagrodzonych ponownie znalazł się Urząd Gminy za inspirację działań Kawęczynskiego Towarzystwa Rozwoju, wyróżniony Rubinowym HITEM za stworzenie Centrum Integracji Społecznej w Młodzianowie. Takim samym Hitem w 2012 r. nagrodzono Stowarzyszenie Kawęczynskie Forum Rodziców za przedsięwzięcie Razem Można Więcej, aktywizujące społeczność wiejską.

Oprócz tych znaczących wyróżnień gminę Kawęczyn postrzegano jako ważnego promotora przedsiębiorczości wiejskiej. Za to właśnie wyróżniła gminę Konińska Izba Gospodarcza w 2000 r. W roku 2002 obdarzono ją tytułem Gmina Fair Play, a w 2010 r. Samorząd województwa wielkopolskiego Kawęczynskiemu Towarzystwu Rozwoju przyznał nagrodę za Działania proekologiczne i prokulturowe w ramach strategii rozwoju obszarów wiejskich.

Wysoko wypada ocenić współpracę sąsiedzką gminy Kawęczyn, która należy do Lokalnej Grupy Działania Turkowska Unia Rozwoju T.U.R., Tureckiej Izby Gospodarczej, Związku Komunalnego Gmin Czyste Miasto, Czysta Gmina w Koninie (od 1992 r.).

Trudno sobie wyobrazić aktywność kulturalną na terenach gminy, która nie posiada ośrodka kultury, a więc pomieszczeń na próby, sali widowiskowych, zaplecza technicznego oraz wyspecjalizowanej kadry animatorów. Wyjściem z tej sytuacji, jak wynika to z analizy działań kulturalnych w gminie Kawęczyn, jest przeniesienie kultury do remiz strażackich, dysponujących dużymi salami (np. Głuchów, Milejów), do licznych świetlic wiejskich do szkolnych sali. Bogate kalendarium wydarzeń gminnych, obfitujących w imprezy świadczy, że znacząca część wydarzeń kulturalnych to imprezy plenerowe. To także imprezy odbywające się w salach sportowych w szkołach (Kawęczyn, Tokary). Kultura w znacznym stopniu wpisuje się w kalendarz obchodów ważnych rocznic państwowych (Rocznica Uchwalenia Konstytucji Trzeciego Maja, rocznica wybuchu II Wojny Światowej, Święto Niepodległości), zwyczajowych świąt (Dożynki) oraz uroczystości religijnych (np. odpusty) wydarzeń okazjonalnych (1050 rocznica Chrztu Polski, rocznica likwidacji Getta Wiejskiego w Czachulcu)⁴²⁶. Taka specyfika działalności kulturalnej wymusza dobre współdziałanie pomiędzy samorządem, parafiami, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, szkołami oraz organizacjami społecznymi. Formy integracji społecznej w gminie Kawęczyn cechuje różnorodność. Jedną z ciekawszych inicjatyw w tym zakresie jest liczenie bocianów i ich gniazd. Nawiązano do herbu gminy, która za swoje heraldyczne godło przyjęła bociana białego⁴²⁷.

Życie każdej wspólnoty lokalnej toczy się według pewnego rytmu czasu wyznaczonego przede wszystkim przez charakter miejscowości. Nieco inaczej wygląda to w osadach miejskich, inaczej w osadach wiejskich – rustikalnych, gdzie jest on bardziej związany z cyklem tygodniowym, miesięcznym, porami roku i latami. To one decydują o biegu czasu i zajęciach ludzi. Święta, niezależnie od tego czy są to uroczystości państwowe, czy kościelne, nadają pewien rytuał. Inny będzie towarzyszył uroczystościom Pierwszego Maja, inny będzie określał Święto Bożego Ciała, Boże Narodzenie czy też Wielkanoc. Tę specyfikę doskonale uchwycił Władysław Reymont w *Chłopach*. Te różnice warunkuje obecność określonej instytucji w jej przestrzeni prawnej (urząd gminy, parafia, szkoła, jednostka OSP). Dzieje poszczególnych miejscowości, a właściwie społeczności lokalnych toczą się także w innych wymiarach czasu i przestrzeni. Współczesny i baczny obserwator świata, będzie postrzegał te dni poprzez kolory (złoto czyli żółty, oraz niebieski), który będzie się kojarzył ze świętami kościelnymi, lub państwowymi (srebro czyli biel oraz czerwień). Do tej palety barw lada chwila dojdzie ciemny błękit, usłany złocistymi gwiazdami, symbolizujący Unię Europejską.

425 40 Lat Gminy Kawęczyn, s. 37.

426 Np. P. Janicki, *Smutna Rocznicą*, Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), s. 23.

427 A. Bartosik, *Tkanie bocianie opowieści – sezon 2020*, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 28.

Kreacja tożsamości i kształtowanie świadomości historycznej. To osobny temat tworzenia się wspólnot lokalnych. Jest on ściśle powiązany z dorobkiem naukowym i popularyzatorskim poświęconym dziejom poszczególnych wsi.

Jak kumulowała się wiedza na temat gminy Kawęczyn i należących do niej miejscowości można wyjaśnić poprzez zestawienie hasel i innych tekstów publikowanych w *Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego* [http://dir.icm.edu.pl/Sloownik_geograficzny/], *Bibliografii Historii Wielkopolski*, zredagowanej przez zespół kierowany przez A. Wojtkowskiego i R. Marciniaka, *Encyklopedii Katolickiej KUL* oraz *Bibliografii Historii Wielkopolski*, obejmującej dorobek po 1945 r. [<http://biblioteka.ptpn.poznan.pl/materialy-do-pobrania/bibliografia-historii-wielkopolski-2/>]

Publikowany dorobek wiedzy historycznej poświęcony wioskom gminy Kawęczyn i wybranym z nią sąsiadującymi

miejsowość	SG, Tom, strona	Bibliografia Wojtkowskiego Tom strona	Bibliografia PTPN	Encyklopedia KUL
Będziechów	I, s. 165;	t. I, s. 305	Jest	-
Borek Głuchowski ⁴²⁸		Brak	Brak	-
Chocim	Brak	Brak	Jest	-
Ciemień	I, 686	Brak	Brak	-
Dzierzbotki	II, 278, 64; IV, s. 505	Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Dziewiątka	II, s. 260' IV, s. 505;	Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Głuchów	II, s. 612-613;		Jest	-
Głuchów parafia				IV, szp. 1153;
Gozdów ⁴²⁹	Brak	Brak	Jest	-
Kawęczyn	III, s. 915 poz. 29;	Brak	Jest	-
Kolonia Lipicze ⁴³⁰			Brak	-
Kowale Pańskie ⁴³¹			Jest	-
Kowale Pańskie parafia			Zobacz Kowale Pańskie	Brak
Kowale Pańskie Kolonia ⁴³²				-
Leśnictwo		Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Marcinów			Brak	-
Marcjanów	Brak		Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Marianów			Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Marianów Kolonia			Brak	-

428 Część wsi.

429 Obecnie część wsi Zdźzary, gdzie znajduje się dawny dwór.

430 Część wsi.

431 Dawniej także Kowale Szlacheckie.

432 Dawniej Wola Kowska.

miejsowość	SG, Tom, strona	Bibliografia Wojtkowskiego Tom strona	Bibliografia PTPN	Encyklopedia KUL
Młodzianów			Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Milejów		Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Nowy Czachulec			Brak	-
Nowy Orzepów				-
Nowy Świat	Brak	Brak		-
Okrąglica	VII, s. 434 poz. 2 (jako Okrąglica);		Miejscowość wymieniona z nazwy (jako Okrąglica)	-
Pacht ⁴³³			Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Pakuła	VII, s. 824;		Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Podarek	Brak	Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Siedliska	X, s. 509 poz. 3;	Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Siewieruszki Małe	X, s. 602 poz. 1;	t. II, z. 1-3, s. 166;	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Siewieruszki Wielkie	X, s. 602, poz. 2;	Brak	Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Skarżyn			Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Skarżynek ⁴³⁴			Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Stanisława ⁴³⁵			Miejscowość wymieniona z nazwy	-
Tokary	XII, s. 359-360 (także Tokarska Kolonia);		Jest	
Tokary parafia				Brak

433 Część wsi.

434 Obecnie osada nie istnieje.

435 Wieś powstała w pierwszej połowie XIX w.

miejsowość	SG, Tom, strona	Bibliografia Wojtkowskiego Tom strona	Bibliografia PTPN	Encyklopedia KUL
Tokary Pierwsze ⁴³⁶	Zobacz Tokary	Zobacz Tokary	Zobacz Tokary	-
Tokary Drugie ⁴³⁷	Zobacz Tokary	Zobacz Tokary	Zobacz Tokary	-
Wojciechów	XIII, s. 739 poz. 5;	t. II, z. 4-5, s. 87;	Miejsowość wymieniona z nazwy	-
Zalesie			Brak	-
Zdżary	XIV, s. 751 poz. 5;	t. II, z. 4-5, s. 151	Miejsowość wymieniona z nazwy	-

Uwagi: EK KUL – Encyklopedia Katolicka KUL, t. I – XX, nie ma hasel poświęconych osadom wiejskim, które nie były parafiami lub siedzibami klasztorów.

Hasła opublikowane w XV tomach *Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego* przez ponad stulecie wyznaczały progi wiedzy o większości miejscowości położonych w administracyjnych granicach gminy Kawęczyn. Nawet tak popularna internetowa encyklopedia Wikipedia w przypadku wielu miejscowości nawet nie dorównuje merytorycznej zawartości wspomnianego *Słownika*. Dwudziestolecie międzywojenne w zasadzie nie wzbogaciło tego zasobu wiedzy, co doskonale ukazuje Bibliografia Historii Wielkopolski A. Wojtkowskiego, uzupełniona w ostatniej dekadzie o brakujące hasła rozpoczynające się na litery od S do końca alfabetu. Kolejna Bibliografia opracowana przez R. Marciniaka i zespół pracowników Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk także wykazuje poważne luki w dorobku historiografii, co w tabeli odnotowano słowem: „brak” oznaczającym brak jakiegokolwiek publikacji poświęconej tej miejscowości.

Przełomem w dorobku pisarskim była książka ks. Henryka Witczaka, który skrupulatnie zgromadził materiały archiwalne, w tym ikonografię, związaną z wszystkimi miejscowościami. Autor jednak nie zdołał rozpoznać wielu źródeł odnoszących się do okresu przedrozbiorowego. Wyjątkiem były źródła kościelne (np. wizytacje). Kolejną ważną publikacją była monografia wsi Tokary wydana na pamiątkę najstarszej pisanej wzmianki o tej miejscowości.

Przeszłość Gminy Kawęczyn i należących do niej wiosek stała się nośnym tematem w działalności władz samorządowych, organizacji społecznych, szkół, Ochotniczych Straży Pożarnych, jednostek podlegających Urzędowi Gminy, który skutecznie wspiera działalność dokumentującą dokonania mieszkańców i wszelkich organizacji oraz instytucji działających na podległym mu obszarze. Całość działań samorządu na rzecz integracji społecznej w gminie, w której pewne partykularyzmy wynikają z jej historycznych podziałów administracyjnych (gminy Kowale Pańskie, Tokary, Skarżyn i sąsiednie) można traktować jako przejaw działalności organicznej. Nic też dziwnego, że w 2022 r. Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego w Poznaniu uhonorowało wójta Jana Nowaka medalem *Labor omnia vincit*⁴³⁸.

Książka, którą otrzymuje czytelnik nie opisuje wszystkich form aktywności mieszkańców na rzecz wspólnoty. Pomija w zasadzie działalność sportową, która czeka na swojego autora. Nie w pełni odzwierciedla dokonań Ochotniczych Straży Pożarnych, Kół Gospodyń Wiejskich, które należą do dziedzin życia społecznego dobrze udokumentowanych publikacjami książkowymi, artykułami prasowymi ukazującymi się na łamach *Kawęczyniaka* oraz w mediach (film, internet, prasa lokalna).

436 Dawniej Tokary Wielkie.

437 Dawniej Tokary Małe.

438 *Kawęczyniak* 2022, nr 1 (433), s. 9.

*Kalendarium
1926-1939,
1946-1947*

Kalendarium sporządzono na podstawie tekstów publikowanych na łamach Echa Tureckiego, tygodnika wydawanego w latach 1924-1939 i kontynuowanego w latach 1946-1947 którego elektroniczna edycja znalazła się w zasobach Biblioteki Polna, dostępnej w internecie. Teksty drukowane na łamach tego tygodnika najczęściej dotyczą zagubienia dokumentów (książeczki wojskowe, dowody osobiste, paszporty), licytacji sądowych, nieszczęśliwych wypadków. Elektroniczna wersja Echa jest dostępna w Bibliotece Cyfrowej Polona.

Rok 1924

Przejrano: Echo Tureckie R. I, 1924, nr 1, 2, 3 (pierwszy odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 4, 5 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 6 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 7 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 8 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 9, 10 odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 11 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 12 (Tokary – zagubienie dokumentów), 13 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 14 (odcinek pracy *Zarys historii powiatu tureckiego*, pióra L. L. Kruszyńskiego), 15 (brak), 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 (zmiany w parafiach), 31 (rozpoczyna się cykl *Miasto Turek w latach 1914-1918*, do 43 nr), 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 (ostatni z tego roku).

Czerwiec – na łamach Echa Tureckiego ukazał się artykuł o gminie Tokary, zajmującej obszar 56 km², zamieszkały przez 4400 osób, w tym 2136 mężczyzn i 2364 kobiety. Gmina skupiała 24 sołectwa, 36 wsi. 90% mieszkańców to analfabeci. Jednostki OSP istniały w Tokarach i Milejowie. Wzmianka o pożarze drewnianej kaplicy. Echo Tureckie 1924, R. I, nr 16.

Czerwiec 8 – Pożar w domu folwarcznym w Gozdowie, należącym do Władysława Młodeckiego. Domostwo zamieszkiwał Roch Szymczak. Echo Tureckie, R. I, nr 17.

Lipiec 21 – W lasach pod Prażuchami w gminie Ceków dokonano napadu na Marcina Augustyniaka i Antoniego Ciesielskiego z Będziechowa, którym skradziono 61 i 110 zł. Echo Tureckie R. I, 1924, nr 22.

Sierpień 4 – Władze powiatowe w Turku udzieliły Ochotniczemu Strażom Pożarnym w Kowalach Pańskich, Milejowie i Tokarach wsparcia w wysokości 30 zł dla każdej drużyny. Echo Tureckie, R. I, 1924, nr 30.

Grudzień – ze zbiórki na Ligę Oborny Powietrznej Kraju w gminach powiatu tureckiego, w Tokarach uzyskano 328 zł 4 gr, w Skarżynie 222 zł 13 gr, Kowalach Pańskich 25 zł 31 gr. Echo Tureckie R. I, 1924, nr 41, s. 4.

Rok 1925

Przejrano: Echo Tureckie R. II, 1925, nr 1 / 2 (pożar w gospodarstwa Antoniego Szczepaniaka w Wietchininie), 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 (pożar młyna w Pyzdrach), 12, 13 (pożar kościoła w Wieleninie), 14 (pożar kościoła w Wieleninie), 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23 (brak numeru), 24 (brak numeru), 25 (brak numeru), 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 (ostatni z tego roku).

Uwaga: Poszczególne numery nie zawierają numeracji ciągłej.

Styczeń – ukazała się książka L. L. Kruszyńskiego, *Miasto Turek i okolica podczas okupacji niemieckiej 1914-1925*.

Maj – W Gozdowie odnotowano przypadek wścieklizny u psów. Echo Tureckie R. II, nr 22, s. 5.

Lipiec - W Dziewiątce doszło do ojcobójstwa. Echo Tureckie R. II, 1925, nr 31, s. 7.

Sierpień 26 – pożar w Mikulicach, gmina Kowale Pańskie. Echo Tureckie R. II, 1925, nr 35, s. 5.

Październik – Na terenie powiatu tureckiego przeprowadzono zbiórkę na Dar 3-go Maja. W gminie Kowale Pańskie zebrano 34 zł 16 gr; w Tokarach 28 zł 50 gr, a w Skarżynie 11 zł. Echo Tureckie R. II, 1925, nr 41, s. 3.

Listopad 15 – Nowym sekretarzem w Gminie Skarżyn został Jan Ligwiński, wcześniej pracujący w Gminie Biernacice. Echo Tureckie R. II, 1925, nr 46.

Rok 1926

Przejrano: Echo Tureckie R. III, 1926, nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 (ostatni z tego roku).

W numerach od maja do listopada na łamach tygodnika publikowano odcinkach tekst o wydarzeniach w czasach Powstania Listopadowego w Kaliskiem.

Uwaga: Poszczególne numery nie zawierają numeracji ciągłej.

Marzec 14 - W Majątku Chocim należącym do Henryka Iwańczyka spłonęły chlewy i inne zabudowania gospodarze. Straty wyceniono na 6.000 zł. Echo Tureckie R. III, 1926, nr 15.

Marzec 21 – W Turku odbył się Zjazd Powiatowy Związku Straży Pożarnych Województwa Łódzkiego. W Zjeździe uczestniczyli druhowie z Kowali Pańskich i Milejowa. Tureckie R. III, 1926, nr 14.

Maj – W budżecie Gminy Tokary zabezpieczono sumę 17.160 zł na budowę siedziby urzędu gminnego. Koszt całej inwestycji określono na 30.000 zł. Echo Tureckie R. III, 1926, nr 21.

Lipiec – Zbiórka na Dar Narodowy 3 Maja w gminach Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary przyniosła dochód w wysokości 5 zł 30 gr w każdej gminie. Echo Tureckie R. III, 1926, nr 28.

Wrzesień 4 – Na Polach wsi Gozdów przymusowo lądował samolot pasażerski z Warszawy do Pragi w Czechach. Po ustąpieniu mgły samolot kontynuował dalszy lot. Echo Tureckie R. III, 1926, nr 37, s. 4.

Wrzesień 18 – Straże Pożarne w Kowalach Pańskich i Tokarach otrzymał dotacje sejmiku powiatowego w Turku (100-300 zł). Echo Tureckie R. III, 1926, nr 43, s. 6.

Październik – Toczył się spór pomiędzy Antonim Grzesiakiem, ordynariuszem folwarku w Kowalach Pańskich a jego właścicielem Janem Kołodziejskim. Echo Tureckie R. III, 1926, nr 43, s. 6.

Listopad – Matka porzuciła dziecko w Myszkowicach. Echo Tureckie R. III, 1926, nr 47, s. 5.

Rok 1927

Przejrano: Echo Tureckie R. IV, 1927, nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52 (numer zawierający materiały z okazji wydania dwusetnego numeru tygodnika).

Uwaga: Poszczególne numery nie zawierają numeracji ciągłej.

Maj 22 – W Skarżynie w mieszkaniu Stanisława Sobczaka, który w 1923 r. powrócił z emigracji zarobkowej we Francji doszło do wybuchu zapalnika dynamitowego. Ofiarami wypadku została jego małżonka i syn, którzy stracili palce u rąk. Echo Tureckie R. IV, 1927, nr 21, s. 4.

Maj – Sąd w Turku rozpatrywał sprawę Błażeja Łukasika z Kowali Pańskich, który poniósł straty spowodowane pożarem gospodarstwa rolnego w 1914 r. Po sprzedaży gruntów wielkości 5 mórg Łukasik, jako pogorzelec, zajął się procederem wyludzenia datków. Sąd skazał go na 2 tygodnie aresztu. Echo Tureckie R. IV, 1927, s. 5.

Czerwiec 19-28 – W gminach powiatu tureckiego trwały wybory do rad gminnych. Echo Tureckie R. IV, 1927, nr 28.

Wrzesień – Trwały wybory do władz powiatu Turek. Mieszkańcy wybierali po 2 delegatów z każdej gminy. Echo Tureckie R. IV, 1927, nr 32, s. 4; nr 37, s. 2-3; nr 39, s. 3.

Grudzień 21 – W Gminie Kowale Pańskie powstała Kasa Pożyczkowo-Oszczędnościowa. Echo Tureckie R. V, 1928, nr 2 (202), s. 4.

Rok 1928

Przejrano: Echo Tureckie R. V, 1928, nr 1 (201), 2 (202), 3 (203), 4 (204), 5 (205), 6 (206), 7 (207), 8 (208. s. 3 – wzmianka o Tokarach), 9 (209), 10 (210), 11 (211), 12 (212, s. 4 – dążeniu do budowy szkoły w Kowalach Pańskich i budżecie tej gminy, który równoważy się po stronie dochodów i stronie wydatków), 13 (213), 14 (214), 15 (215 – zmiany personalne w parafiach), 16 (216 – zmiany personalne w parafiach), 17 (217), 18 (218), 19 (219), 20 (220), 21 (221), 22 (222), 23 (223), 24 (224), 25 (225), 26 (226), 27 (227), 28 (228), 29 (229), 30 (230), 31 (231), 32 (232), 33 (233), 24 (234), 25 (235), 36 (236), 37 (237), 38 (238) 39 (239), 40 (240), 41 (241), 42 (242), 43 (243), 44 (244), 45 (245), 46 (246 – na łamach tego numeru ukazał się wielostronicowy tekst poświęcony 10.leciu samorządu), 47 (247), 48 (248), 49 (249), 50 (250), 51 (251), 52 (252), 53 (273 – ostatni numer wydany w 1928 r.).

Luty 25 – W Ciemieniu zainaugurowano kurs rolniczo-hodowlano-ogrodniczy. Echo Tureckie R. V, 1928, nr 5 (205), s. 4.

Lipiec 22 – Zebranie gminne w Tokarach, na którym poruszono kwestie budowy urzędu gminy i opodatkowania mieszkańców. Echo Tureckie R. V, 1928, nr 32, s. 3.

Sierpień – w związku ze zmianą godła Rzeczypospolitej dokonano wymienia pieczęci w urzędach gminnych. Echo Tureckie, r. V, 1928, nr 34 (234),

Wrzesień – rozpoczęto przygotowania do budowy szkoły w Tokarach. Uzyskano dotacje w wysokości 1000 zł. Echo Tureckie R. V, 1928, nr 37 (237), s. 4.

Listopad 19 – w Gminie Skarżyn odbyło się spotkanie z sołtysami, podczas którego omawiano sprawę zalesiania gruntów. Echo Tureckie R. V, 1928, nr 53 (253), s. 3.

Rok 1929

Przejrano: Echo Tureckie R. VI, 1929, nr 1 (254), 2 (255), 3 (256), 4 (257), 5 (258), 6 (259), 7 (260), 8 (261), 9 (262), 10 (263), 11 (264), 12 (265), 13 (266), 14 (267), 15 (268), 16 (269), 17 (270), 18 (271), 19 (272), 20 (273), 21 (274 – licytacja ruchomości w gospodarstwie Stanisława Człapy w Tokarach), 22 (275), 23 (276), 24 (277), 25 (278), 26 (279), 27 (280), 28 (281), 29 (282 – tu opis wycieczki po województwie łódzkim: Golina, Kazimierz, Kleczew, Łądek, Pyzdry, Skulsk, Słupca, Ślesin, Wilczyn, Zagórów), 30 (283), 31 (239), 32 (240), 33 (241), 34 (242), 35 (243), 36 (244), 37 (245), 38 (246), 39 (247), 40 (248), 41 (249), 42 (250), 43 (251), 44 (252), 45 (253 -numer nadzwyczajny, dwustronicowy), 46 (254), 47 (255), 48 (256), 49 (257), 50 (258), 51 (259), 52 (260), 53 (306 – sic! Ostatni z tego roku).

Luty – W gminie Skarżyn podjęto działania zmierzającego do powstania koła Związku Młodzieży Ludowej. Organizatorem był Bolesław Bukowiecki. Echo Tureckie, R. VI, nr 7 (260), s. 3.

Marzec 16 – na terenie Gminy Kowale Pańskie działało koło Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, skupiające 20 osób, m.in. mieszkańców Ciemina, Kowali Pańskich, Młodzianowa, Siedlisk, Siewieruszek, Echo Tureckie R. VI, 1929, nr 13 (266), s. 5.

Sierpień 24 – w Gminie Skarżyn radni i sołtysi spotkali się z posłem Stefanem Rutkowskim. Echo Tureckie R. VI, nr 36 (244), s. 4.

Październik 26 – Gmina Tokary dokonała prenumeraty 12 egzemplarzy Gospodarza Polski, które przeznaczano dla radnych. Echo Tureckie R. VI, 1929, nr 43 (251).

Rok 1930

Przejrano: Echo Tureckie R. VII, 1930, nr 1 (307), 2 (308), 3 (309), 4 (310), 5 (311), 6 (312), 7 (313), 8 (314), 9 (315), 10 (316), 11 (317), 12 (318), 9 (319), 14 (320 – brak numeru w zbiorze), 15 (321), 16 (322), 17 (323), 18 (324), 19 (325), 20 (326), 21 (327), 22 (328), 23 (329), 24 (330 – licytacja Antoniego Szymczaka z Milejowa), 25 (331 – s. 8, Gmina Kowale Pańskie), 26 (332), 27 (334), 28 (335), 29 (336 – s. 8, Kaszew w Gminie Kowale Pańskie), 30 (337), 31 (338), 32 (338), 33 (339 – braku numeru w zbiorze), 34 (340 – braku numeru w zbiorze), 35 (341 – braku numeru w zbiorze), 36 (342 – braku numeru w zbiorze), 37 (343), 38 (344), 39 (345), 40 (346), 41 (347), 42 (348), 43 (349), 44 (350), 45 (351), 46 (352), 47 (353), 48 (354), 49 (355), 50 (356), 51 (357), 52 (358), 53 (359), 54 (360), 55 (361), w których nie zawsze znajdowano materiały do dziejów miejscowości należących do gmin: Kowale Pańskie, Tokary, Skarżyn.

Sierpień 8 – W Tokarach uruchomiono Agencję Pocztową. Echo Tureckie. R. VII, 1930 (13 sierpnia), nr 34 (340), s. 4.

Sierpień 31 – W Skarżynie zorganizowano zabawę wiejską w zagrodzie Antoniego Karkusińskiego. Echo Tureckie R. VII, 1930, nr 38 (344), s. 8.

Wrzesień 11 – Pożar zabudowań gospodarczych w Siewieruszkach Małych. Echo Tureckie R. VII, 1930, nr 38 (344), s. 7.

Wrzesień 27 – Wiec Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem w Tokarach. Echo Tureckie R. VII, 1930, nr 43 (349).

Październik 26 – Uroczystość nadania i poświęcenia sztandaru OSP w Milejowie. Chrzestnymi byli D. Zaborowski z Głuchowa oraz Młodecka z Gozdowa. Prezesem OSP w Tokarach był Jaroma. Echo Tureckie R. VII, 1930, nr 45 (351), s. 9-10.

Listopad 30 – Kierownik szkoły Skarżynie, Marconi, zorganizował imprezę z okazji 100. rocznicy wybuchu Powstania Listopadowego. Echo Tureckie R. VII, nr 51 (357).

Rok 1931

Przejrano: Echo Tureckie R. VIII, 1931, nr 1 (362), 2 (363), 3 (364), 4 (365), 5 (366), 6 (367), 7 (368), 8 (369), 9 (370), 10 (371), 11 (372), 12 (373), 13 (374), 14 (375), 15 (376), 16 (377), 17 (378), 18 (379), 19 (380), 26 (387), 27 (388), 28 (389), 29 (390), 30 (391), 31 (392 – informacja o szkole w Tokarach i proboszczu, nawiązująca do publikacji z Kaliskiego ABC z 2 lipca tego roku), 33 (393), 33 (394), 34 (395), 35 (396), 36 (397), 37 (398), 38 (399), 39 (400), 40 (401), 41 (402), 42 (403), 43 (404), 44 (405), 45 (406), 46 (407), 47 (408), 48 (408), 49 (410), 50 (411), 51 (412), 52 (413) – ostatni numer z roku 1931.

Styczeń – W Gminie Skarżyn uroczystości obchodzono 100 rocznice wybuchu Powstania Listopadowego. Tureckie Echo R. VIII, nr 1 (362), s. 6.

Marzec 19 – W Gminie Tokary zorganizowano akademie ku czci Józefa Piłsudskiego. Jednym z punktów była prezentacja sztuki Grube Ryby Bałuckiego. Echo Tureckie R. VIII, 1931, nr 15 (375), s. 2.

Kwiecień 19 – Zjazd Delegatów Straży Pożarnych Powiatu Tureckiego. Echo Tureckie R. VIII, 1931, nr 17 (378).

Czerwiec – wielkie zniszczenia zabudowy wiejskiej w wyniku ulewy połączonej z huraganem odnotowano w Kowalach Pańskich i Siedliskach. Echo Tureckie VIII, 1931 (1 lipca), nr 26 (26), s. 3.

Lipiec – Śmierć poniósł Michał Duczak, mieszkaniec Kowali Pańskich. Echo Tureckie VIII, 1931 (22 lipca), nr 29 (390).

Sierpień 26 – Dokonano morderstwa w Młynowie w gminie Skarżyn. Echo Tureckie VIII, 1931 (2 września), nr 35 (396).

Rok 1932

Przejrano: Echo Tureckie R. IX, 1932, nr 1 (414), 2 (415), 3 (416), 4 (417), 5 (418), 6 (419), 7 (420), 8 (421), 9 (422), 10 (423), 11 (424), 12 (425), 13 (426), 14 (427), 15 (428), 16 (429), 17 (430), 18 (431), 19 (432), 20 (433), 21 (434), 22 (435) 23 (436), 24 (437), 25 (438), 26 (439), 27 (440), 28 (441), 29 (442), 30 (443), 31 (444), 32 (445), 33 (446), 34 (447), 35 (448), 36 (449), 37 (450), 38 (451), 39 (452), 40 (453), 41 (454), 42 (455), 43 (456), 44 (457), 45 (458), 46 (459, s. 3 – artykuł o działalności Związku Młodzieży Ludowej w powiecie), 47 (460), 48 (461), 49 (462, s. 4 wykaz darczyńców wpierających malowanie kościoła w Turku przez J. Mehoffera), 50 (463), 51 (464) – ostatni numer wydany w roku 1932.

W tygodniku w roku 1932 ukazał się cykl artykułów o cmentarzach oraz cechach w Turku (nr 2-11).

Luty – W Kawęczynie przeprowadzono, licytację nieruchomości należących do dziedzica folwarku Tomasza Młodzianowskiego, których wartość oszacowano na ponad 10.000 zł. Echo Tureckie R. IX, 1932, nr 6, s. 6.

Marzec 19 – w Tokarach zaprezentowano sztukę *Próba Generalna*. Inicjatorem wydarzenia był miejscowy oddział Związku Młodzieży Ludowej. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 7 (471).

Kwiecień 29 – Zakończył się proces o właściwe naliczenie odszkodowania za straty poniesione w czasie pożaru 4 kwietnia 1930 r. w gospodarstwie Józefa Stawickiego w Skarżynie. Sąd nakazał dopłacić poszkodowanemu sumę 1.000 zł. Echo Tureckie R., IX, nr 19 (432).

Kwiecień – maj – Trwały obowiązkowe egzaminy praktyczne dla nauczycieli powiatu Turek. Echo Tureckie R. IV, 1932, nr 13, s. 4-5.

Sierpień 11 – W Marcjanowie odbył się Zlot Młodzieży Ludowej i Dożynki. Echo Tureckie R. IX, 1932, nr 36 (449)

Listopad 11 – Związek Młodzieży Ludowej w Tokarach wystawił sztukę teatralną *Tatusz pozwolił*, autorstwa dyrektora miejscowej szkoły powszechnej, Eugeniusza Michalkiewicza. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 7 (472).

Grudzień 25 – Oddział Związku Młodzieży Ludowej w Tokarach wystawił sztukę *Bez ten święty opłatek*. Wykonawcami byli: Krotowska, Jaruzanka, Korzycka, Janiak, Antoszczyk, Jaruga. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 7.

Grudzień 26 – Związek Młodzieży Ludowej zorganizował Gwiazdkę w Marcjanowie. Echo Tureckie R. X, nr 1.

Grudzień – Zjazd delegatów Związku Młodzieży Ludowej w Marcjanowie, Echo Tureckie R. IV, nr 49 (462, s. 3.

Rok 1933

Przejrano: Echo Tureckie R. X, 1933, nr 1 (465), 2 (466), 3 (467), 4 (468), 5 (469), 6 (470), 7 (471), 8 (472), 9 (473 – brak tego numeru w kolekcji cyfrowej), 10 (474), 11 (475), 12 (476), 13 (477), 14 (478), 15 (479), 16 (480), 17 (481), 18 (482), 19 (483), 20 (484), 21 (485), 22 (486), 23 (487), 24 (488), 25 (489), 26 (490), 26 (490), 27 (491), 28 (492), 29 (493), 30 (494), 31 (495), 32 (496), 33 (497), 34 (498), 35 (499), 36 (500), 37 (501), 38 (502), 39 (503), 40 (504), 41 (505), 42 (506), 43 (507), 44 (508), 45 (509), 46 (510), 47 (511), 48 (512), 49 (513), 50 (514), 51 (515), 52 (516), 53 (517) – ostatni numer wydany w 1933 r.

Luty 9 – w Marcjanowie odbyło się spotkanie członków miejscowego oddziału Związku Młodzieży Ludowej. Obowiązki prezesa pełnił Z. Kwiatkowski, wiceprezesa i sekretarza – A. Karbowski, skarbnika – A. Majda, zastępcy skarbnika – Jan Majda, bibliotekarza – Anna Stanicka. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 12 (476).

Marzec 14 – w Marcjanowie na posesji J. Krzyżańskiego wybuchł pożar. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 13 (477).

Maj 3 – W Kawęczynie odbyły się zawody sportowe zorganizowane przez Związek Młodzieży Ludowej. Uczestniczyło w nich 18 zawodników w Kawęczyna, Tokar, Kowali Pańskich, Marcjanowa, których dopingowało około 300 osób. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 21 (485), s. 2. Zobacz: Kawęczyniak 2015, nr 1 (345), s. 4.

Maj 28 – W Skarżynie odbył się wiec Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Jego organizatorem był sekretarz Koła BBWR w Skarżynie, niejaki Kwiatkowski. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 22 (486).

Czerwiec 15 – Zebranie sąsiedzkie Związku Młodzieży Ludowej z Kawęczyna, Kowali Pańskich oraz Młodzianowa. Dokonano wybory prezesa (Kruger), wiceprezesa (Zygmunt Zajączkowski z Kawęczyna), sekretarza (Jan Hejnosz z Siedlisk) oraz skarbnika (Wacław Górka z Młodzianowa). Echo Tureckie R. X, nr 31 (495), s. 4.

Sierpień 2/3 – W Młodzianowie dokonano zabójstwa Wawrzyńca Piorunowskiego, który pilnował k zboża w polu. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 33 (497), s. 2.

Wrzesień 28 – W Będziechowie pożar strawił gospodarstwo Antoniego Ciesielskiego. Echo Tureckie R. XI, 1933, nr 41 (505), s. 2.

Listopad 11 – Druhowie OSP w Milejowie wystawili komedię „Komitet Honorowy” autorstwa Andrzeja Czyżewskiego, którą reżyserował Konrad Roliński we współpracy z Leokadią Gajdową, nauczycielką z Tokar. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 47 (510), s. 4.

Grudzień 17 – W Skarżynie odbyło się Walne Zebranie Związku Młodzieży Ludowej, któremu przewodniczył Krygier. Zebrani dokonali wyboru nowych władz. Prezesem został Adam Karbowski. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 2 (519).

Grudzień 26 – Oplatek w Skarżynie. Echo Tureckie R. XI, nr 1 (518), s. 4.

Grudzień – Jedynym właścicielem samochodu osobowego na obszarze zajmowanym wspólnie przez Gminę Kawęczyn był Henryk Iwańczak z Chocimia. Echo Tureckie R. X, nr 52 (516), s. 4.

Grudzień – Z inicjatywy nauczycieli szkoły powszechnej w Tokarach, pani Gajdowej i pana Bartoszewskiego wystawiono dwie sztuki *Wicek Niecnota* oraz *Pan Beksalski*. Spektakl zaprezentowano w remizie miejscowej OSP. Na przedstawieniu nie był obecny dyrektor szkoły Marcoń (sic!) z małżonką. Echo Tureckie R. X, 1933, nr 49 (513), s. 4.

Rok 1934

Przejrano: Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 1 (518), 2 (519), 3 (520), 4 (521), 5 (522), 6 (523), 7 (524), 8 (525), 9 (526), 10 (527), 11 (528), 12 (529), 13 (530), 14 (531), 15 (532), 16 (533), 17 (534), 18 (535), 19 (536), 20 (564), 21 (565 – od tego wydania błędna numeracja ciągła), 22 (566), 23 (567), 24 (568), 25 (569), 26 (570), 27 (571), 28 (572), 29 (573), 30 (574), 31 (575), 32 (576), 33 (577), 34 (578), 35 (579), 36 (580), 37 (581), 38 (582), 39 (583), 40 (584), 41 (585), 42 (586), 43 (587), 44 (588), 45 (589), 46 (590), 47 (591), 48 (592), 49 (593), 50 (594), 51 (595), 52 (596), 53 (597 – ostatni numer tygodnika wydany w tym roku).

Marzec 18 – W Kowalach Pańskich uroczyście obchodzono Imieniny Marszałka. Następnego dnia podobne wydarzenie zorganizowano w Tokarach, ku czemu przyczynił się kierownik miejscowej szkoły, pan Marconi. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 13 (539).

Maj 11 - pożar w Miłaczewku, gmina Skarżyn. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 24 (568).

Maj 3 – Związek Młodzieży Ludowej zorganizował w Kowalach Pańskich zawody sportowe. Uczestniczyli w nim zawodnicy z Czachulca Nowego, Kawęczyna, Kowali Pańskich, Młodzianowa, Przykony. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 21 (565), s. 2.

Maj – W zawodach sportowych „marsz w maskach” uczestniczyła drużyna OSP w Milejowa. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 20 (564), s. 4.

Czerwiec 3 – Pożar w Skarżynie. Spłonęły gospodarstwa Władysława Galewskiego i Antoniego Szczyszczaka. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 24 (568).

Czerwiec 17 – Pożar w Kawęczynie. W wyniku podpalenia przez dzieci spłonęły gospodarstwa Stefana Maciejewskiego i Jana Woźniaka. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 26 (570), s. 4.

Czerwiec 29 – Święto Morza w Kowalach Pańskich. Jednym z organizatorów był Józef Korzeniowski, sekretarz gminy Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 28 (572), s. 4.

Sierpień – W gminach powiatu tureckiego powołano Komitety Niesienia Pomocy Powodziannom. Członkami komitetów byli przedstawiciele władz samorządowych (np. J. Kupczyk – wójt z Kowali Pańskich), duchowni (np. ks. Kraśkiewicz z Tokar), Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 31 (575), s. 2.

Wrzesień 23 – W Skarżynie odbył się Zjazd Sąsiedzki Związku Młodzieży Ludowej. Uczestniczyli w nim członkowie i sympatycy organizacji ze Skarżyna, Miłaczewa, Czachulca i Marcjanowa. Uczestnicy dokonali wyboru władz: prezesa Alfonsa Lewandowskiego, sekretarza – Ligwińska. Echo Tureckie R. XI, 1934, nr 43 (587), s. 3.

Październik 9 – Licytacja inwentarza żywego w majątku Gozdów Marii Młodeckiej. Echo Tureckie R. XI, nr 39 (583),

Grudzień 31 – W Skarżynie zorganizowano zabawę sylwestrową, z której dochód przeznaczono na budowę Domu Ludowego w tej wsi. W jej przygotowania włączyli się m.in. prezes miejscowej OSP – Bolesław Bukowiec i sekretarz gminy – Jan Ligwiński. Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 2 (599), s. 3; nr 6 (603 – informacja o przyznaniu przez radę Gminy dotacji w wysokości 1.000 zł na te budowę); nr 8 (605 – odpowiedź na polemikę z nr 6).

Rok 1935

Przejrano: Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 1 (598), 2 (599), 3 (600), 4 (601), 5 (602), 6 (603), 7 (604), 8 (605), 9 (606), 10 (607), 11 (607 – sic!), 12 (608), brak 13 (609), 14 (610), 15 (611), 16 (612), 17 (613), 18 (614), 19 (615), 20 (616), 21 (617), 22 (618), 23 (619),

24 (620), 25 (621), 26 (622), 27 (623), 28 (624), 29 (625), 30 (626), 31 (627), 32 (628), 33 (629), 34 (630), 35 (631), 36 (632), 37 (633), 38 (634), 39 (635), 40 (636), 41 (637 – w druku błędne oznaczenie numeracji), 42 (638), 43 (639), 44 (640), 45 (641), 46 (642), 47 (643), 48 (649), 49 (650), 50 (646), 51 (647), 52 (648 – ostatni numer wydany w 1935 r.)

Styczeń – Największymi posiadaczami ziemskimi byli: Tomasz Młodzianowski (Kawęczyn), Lech Zaborowski (Gluchów), Henryk i Kazimierz Iwańczykowie (Chocim), Maria Młodecka (Gozdów). Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 3 (600), s. 4; nr 10 (607, s. 4 – Tadeusz Młodzianowski).

Luty 25 – Zebranie organizacyjne Koła Centralnego Związku Młodzieży Wsi w Potworowie (gmina Kowale Pańskie). Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 8 (605), s. 4.

Marzec 10 – W Turku obradował Walny Zjazd Powiatowego Związku Młodzieży Ludowej. Wśród delegatów byli członkowie organizacji pochodzący z Kawęczyna (Józef Szewczyk), Kowali Pańskich (Wilhelm Krüger, Władysław Risty – członek zarządu, Irena Stępniowna), Skarżyna (Ziemiańska). Echo Tureckie R. XII, nr 12 (608), s. 3.

Kwiecień 19 – Pożar w Młodzianowie. Echo Tureckie, R. XII, 1935, nr 18 (614), s. 4.

Kwiecień 21 – Pożar w Dziewiątce. Echo Tureckie, R. XII, 1935, nr 18 (614), s. 4.

Maj – Gmina Kowale Pańskie przekazała 50 zł na Kopiec Kościuszki w Krakowie. Echo Tureckie R. XII, nr 24.

Maj – W Skarżynie zorganizowano zawody strzeleckie. Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 19 (615).

Sierpień – Ustalono skład osobowy Okręgowych Komisji Wyborczych w Gmina Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary, które będą czuwały na przebiegiem głosowani a nad kandydatami do Sejmu RP. Echo Tureckie R. XII, nr 32 (628), s. 2.

Listopad 10 – W Milejowie poświęcono remizę Ochotniczej Straży Pożarnej. Poświęcenia dokonał ks. Kwaśkiewicz, proboszcz z Tokar. W imprezie uczestniczyli m.in. starosta powiatowy z Turku, wójt Franciszek Gawron z Tokar. Echo Tureckie R. XVII, 1935, nr 47 (643).

Listopad 11 – Zawody Strzeleckie w Skarżynie. Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 49 (645), s. 3.

Grudzień 4 – W Dzierzbokach odbyło się spotkanie Koła Młodzieży Wiejskiej. Prezesem wybrano B. Kośnierskiego, a wiceprezeską została M. Serafińska. Koło liczyło 16 członków. Echo Tureckie R. XII, 1935, nr 50 (646), s. 2.

Rok 1936

Przejrano: Echo Tureckie R. XIII, 1936, nr 1 (649), 2 (650), 3 (651), 4 (652), 5 (653), 6 (654), 7 (655), 8 (656), 9 (657), 10 (658), 11 (669), 12 (660), 13 (661), 14 (662), 15 (663), 16 (664), 17 (665), 18 (666), 19 (667), 20 (668), 21 (669), 22 (669), 23 (671), 24 (672), 25 (673), 26 (674), 27 (675), 28 (676), 29 (677), 30 (678), 31 (679), 32 (680), 33 (681), 34 (682), 35 (683), 36 (684), 37 (685), 38 (686), 39 (687), Nr 40 (688), 41 (689 – informacja o Towarzystwie Popierania Budowy Szkół Powszechnych, wspierającego budowę placówki w Kowalach Pańskich, na co zgromadzono 4.000 zł), 42 (690), 43 (691), 44 (692), 45 (693), 46 (694), 47 (695, s. 2 – tekst K. Skowrońskiego o Ignacym Galeckim z Kowali Pańskich, koniec XVIII w.), 48 (696, s. 2 – tekst K. Skowrońskiego o bitwie konfederatów barskich pod Dobrą i ich ucieczce w kierunku Rzymka), 49 (697), 50 (698), 51 (699), 52 (700).

Styczeń – Związek Młodzieży Wiejskiej w Kawęczynie zaprezentował widowisko *Kominiarz i młynarz*, które reżyserował dyrektor miejscowej szkoły – Nowaczyk. Echo Tureckie, r. XIII, nr 3 (651).

Luty 2 – Zmarł Andrzej Wojdak, prezes koła Związku Strzeleckiego w Kowalach Pańskich. Pogrzeb odbył się 5 lutego tego roku. Echo Tureckie R. XIII, nr 9 (657).

Maj - W Milejowie odbyły się zawody lekkoatletyczne. Uczestniczyli w nich mieszkańcy Gminy Tokary. Organizatorem był miejscowa jednostka Straży Pożarnej, która liczyła 54 czynnych członków, w tym 17 dziewcząt, 4 członków honorowych i 56 popierających. Echo Tureckie R. XIII, 18 (666).

Wrzesień 13 – Odprawa oddziałów gminnych Związku Strzeleckiego. W wydarzeniu uczestniczyli członkowie Związku z gmin Kowale, Skarżyn i Tokary. Echo Tureckie R. XIII, nr 39 (687), s. 2.

Październik 14 – W Głuchowie odbyła się licytacja ruchomości miejscowego właściciela ziemskiego Lecha Zaborowskiego. Ich wartość oszacowano na ponad 11.000 zł. Echo Tureckie R. XIII, 1936, nr 41 (689), s. 4.

Rok 1937

Przejrano: Echo Tureckie R. XIV, nr 1 (701), 2 (702); R. XIV, 3 (703), 4 (704 – tu tekst: K. Skowroński, *Rok 1863 w Turku i okolicy, część*), 5 (705), 6 (706 – tu tekst: K. Skowroński, *Rok 1863 w Turku i okolicy, część*; informacja o licytacji w Chocimiu), 7 (707 – tu tekst: K. Skowroński, *Rok 1863 w Turku i okolicy, część*), 8 (708 – tu tekst: K. Skowroński, *Rok 1863 w Turku i okolicy, część*), 9 (709 – tu tekst: K. Skowroński, *Rok 1863 w Turku i okolicy, część*; to o walkach pod Dobrą, Cekowem, przemarszem powstańców przez Tokary), 10 (710 – tu tekst: K. Skowroński, *Rok 1863 w Turku i okolicy, część*; także list K. Kolskiej w sprawie udziału jej ojca w powstaniu), 11 (711), 12 (712), 13 (713), 14 (714), 15 (715), 16 (716), 17 (717 – brak tego numeru w zbiorze), 18 (718), 19 (719), 20 (720), 21 (721), 22 (722), 23 (723), 24 (724), 25 (725), 26 (726), 27 (727), 28 (728 – s. 4 tekst o działalności Związku Młodej Wsi w gminach Kowale Pańskie, Tokary i Skarżyn), 29 (729), 30 (730), 31 (731), 32 (732), 33 (733), 34 (734 (brak numerów kolekcji; do numeru 41 (741), 42 (742), 43 (743), 44 (744), 45 (745), 46 (746), 47 (747), 48 (748 – brak numeru w kolekcji), 49 (749), 50 (751), 52 (752) – ostatni numer z roku 1937.

Marzec 1 - W Głuchowie działał Związek Młodej Wsi. Do przedsięwzięć należało m.in. organizowanie zajęć Uniwersytetu Wiejskiego (kurs żeński). Echo Tureckie R. XIV, nr 12 (712).

Marzec 4 – W Marianowie zebrali się członkowie koła Związku Młodzieży Wiejskiej (Wsi?). 24 członków wybrało prezesa – Z. Rutkowski; wiceprezesa – Bartzakówna, sekretarza – Józef Kaźmierczak, skarbnika – Anna Kaźmierczak. Echo Tureckie R. XIV, nr 14 (714), s. 3 (recte: 4).

Kwiecień 24 – W Skarżynie podczas zebrania Rady Gminy debatowano nad udzieleniem Pożyczki Narodowej. Przy okazji mieszkańcom zaprezentowano sztuki teatralne *Chrapanie na rozkaz*, *Słowiczek* oraz *Co za bezczelność*. Echo Tureckie 18 (718).

Październik – zapadł wyrok na znochora z Tokar. Echo Tureckie R. XIV, nr 44 (744).

Rok 1938

Przejrano: Echo Tureckie R. XV, nr 1 (754), 2 (755), 3 (756), 4 (757), 5 (758), 6 (759 – wspomniany Myszkowski, komendant Policji w Kowalach Pańskich), 7 (760 – o sporach rodzinnych związanych z podziałem majątku Calaków w Będziechowie w 1937 r.), 8 (761), 9 (762), 10 (763), 11 (764), 12 (765), 13 (766), 14 (767), 15 (768 informacja o OSP w Kowalach Pańskich, naczelnik Piaśnik, jego zastępcą był Siwik), 16 (769), 17 (770), 18 (771), 19 (772), 20 (773), 21 (774 – licytacja komornicza w Kawęczynie), 22 (775), 23 (776), 24 (777, s. 3 – tekst o Wawrzyńcu Sobisiu z Wojciechowa, który wytresował psa Bartka i przysposobił go do kradzieży drobiu w okolicznych wsiach), 25 (778), 26 (779), 27 (780), 28 (781), 29 (782), 30 (783), 31 (784), 32 (785), 33 (786), 34 (787), 35 (788), 36 (789), 37 (790), 38 (791),

39 (792), 40 (793), 41 (794), 42 (795), 43 (796), 44 (797), 45 (798), 46 (799), 47 (800), 48 (801), 49 (802), 50 (803), 51 (804 – tu tekst o stanie oświaty pozaszkolnej w powiecie i udziale nauczycieli w tego rodzaju działaniach), 52 (805 – ostatni numer z tego roku).

Luty 20 – W starostwie Powiatowym w Turku zaprzysiężono nowo wybranych wójtów. Echo Tureckie R. XVI, 1938, nr 9 (762), nr 7 (760 – wzmianka o Janie Grzesiaku, wójcie z Kowali Pańskich).

Luty 25 – Pożar w Wilczkowie. Echo Tureckie 1938, R. XVI, nr 10 (763).

Marzec 13 – Bójka w Chocimiu. Echo Tureckie 1938, nr 11 (764).

Marzec – Powiaty Kalisz, Koło, Konin, Słupca i Turek w województwie łódzkim, włączono do województwa poznańskiego. Echo Tureckie 1938, R. XVI, nr 3 (756).

Maj 8 – W czasie odpustu w Tokarach okradzionego mieszkańca tej wsi Antoniego Tomczaka. Echo Tureckie 1938, R. XVI, nr 20 ((773).

Maj 10 – W Wilczkowie licytowano grunty orne powierzchni 4 mórg i 220 prętów. Echo Tureckie 1938, R. XVI, nr 14 ((767), s. 4.

Maj 15 – Pożar w Wilczkowie. Echo Tureckie 1938, R. XVI, nr 14 ((767), s. 3.

Czerwiec 11-12 – Kompanie (grupy pielgrzymkowe) z Kowali Pańskich i Tokar gościły na Kongresie Eucharystycznym w Liskowie. Echo Tureckie 1938, R. XVI, nr 25 (778).

Sierpień 2/3 (noc) – Huragan, połączony z burzą i obfitymi opadami deszczu spowodował wielkie szkody materialne we wsiach Chocim (piorun zabił mieszkankę Helenę Majdę), Siedlińska, Siewieruszki, Skarżyn. Echo Tureckie r. XV, 1938, nr 33 (786), s. 3.

Wrzesień – Franciszek gawron z Milejowa oraz Antoni Matusiak z Milejowa zostali w=odznaczni Brązowym Krzyżem Zasługi. Echo Tureckie R. XV, 1938, nr 42 (975), s. 3.

Październik 23 – Pożar w Dziewiątce. Podpalono gospodarstwo Leona Pawlaczyka. Echo Tureckie, R. XV, 1938, nr 45 (798).

Listopad 24 – Odbyło się zebranie członków Oddziału Związku Strzeleckiego w Kowalach Pańskich. dotychczasowego prezesa Jana Krzesłowskiego zastąpił Czesław Czepiński. Echo Tureckie R. XV, 1938, nr 49 (802), s. 3.

Listopad 24 – W czasie zabawy wiejskiej w Głuchowie pokuto nożami Jerzego Kostrzewskiego, który zmarł w wyniku odniesionych ran. Echo Tureckie R. XV, 1938, nr 49 (802), s. 3.

Grudzień – Nieszczęśliwy wypadek w Dziewiątce. Śmierć poniósł Antoni Ogrodowczyk. Echo Tureckie R. XV, 1939, nr 1 (806).

Rok 1939

Przejrano: Echo Tureckie R. XVI, nr 1 (806), 2 (807), 3 (808). 4 (809), 5 (801 – błędna numeracja), numeracja, 6 (802), 7 (803), 8 (804), 9 (805), 10 (806), 11 (807), 12 (808), 13 (809), 14 (810), 15 (811), 16 (812), 17 (813), 18 (814), 19 (816 – sic!), 20 (817), 21 (818), 22 (819), 23 (820), 24 (821), 25 (822), 26 (823), 27 (824), 28 (825), 29 (826), 30 (827), 31 (828), 32 (829), 33 (830), 34 (numery brak w kolekcji cyfrowej), 35 (835 – błędna numeracja ciągła; ostatni numer w tym roku).

Kwiecień, maj – Gmina Kowale Pańskie na fundusz Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej wpłaciła wraz z gminami sąsiednimi (Skarżyn, Tokary, przy wielkim zaangażowaniu miejscowych Ochotniczych Straży Pożarnych) 1.860 oraz 3.100 zł. Na Fundusz Obrony Narodowej zebrano 560 zł. Echo Tureckie R. XVI, 1939, nr 16 (812), 17 (813), s. 3, 18 (814), s. 3.

Maj 19/20 – W Siewieruszkach służąca zamordowała Antoninę Frygową i jej dwie córki. Echo Tureckie R. XVI, 1939, nr 26 (823), s. 4.

Maj 28 – W Kawęczynie amatorski teatr Związku Młodzieży Wiejskiej wystawił sztukę Eugenii Łominowej pt. *Swaty*, którą wyreżyserował Stanisław Nowaczyk, kierownik miejscowej szkoły. Echo Tureckie R. XVI, 1939, nr 25 (822), s. 4.

Maj – Mieszkańcy Czachulca Nowego, Milejowa, Siewieruszek, z dużym zaangażowaniem prowadzili zbiórkę na Fundusz Obrony Narodowej. Echo Tureckie RN. XVI, nr 21 (818), s. 3.

Maj – w Gozdowie, należącym do Marii Młodeckiej przeprowadzono komorniczą licytację ruchomości wartości ponad 3.000 zł. Podobne działania przeprowadził komornik w majątku Głuchów, należącym do Lecha Zborowskiego, gdzie zlicytowano ruchomości wartości 2.250 zł. Echo Tureckie, R. XVI, nr 21 (818).

Maj – Szkoły w Będziechowie, Kowalach Pańskich, Skarżynie, Żdżarach przeprowadziły zbiórkę na Pożyczkę Obrony Powietrznej. Echo Tureckie R. XVI, nr 22 (819), s. 2.

Sierpień 4/5 – Burza, która nocą przechodziła nad powiatem Turek spowodowała wielkie zniszczenia w gospodarstwach Szczepana Bartczaka w Wojciechowie, Stefana Królikowskiego w Milejowie, Marcina Szprynca w Milejowie, Wojciecha Urbaniaka w Leśnictwie, Zygmunta Stefaniaka w Dziewiątce. Straty za budowie i inwentarzu oszacowano na ponad 9.000 zł. Klęska dotknęła także mieszkańców wsi Kowale Pańskie. Echo Tureckie R. XVI, 1939, nr 33 (830), s. 3.

Rok 1940

Maj 1 – W Kowalach Pańskich okupanci aresztowali nauczyciela Wiktora Świątczaka, który zmarł 27 grudnia tego roku w Obozie Koncentracyjnym Matthausen. Echo Tureckie XVII, 1946, nr 22.

Rok 1946

Działalność Echa Tureckiego wznowiono 21 lipca 1946, kiedy ukazał się pierwszy powojenny numer tygodnika.

Przejrano: Echo Tureckie R. XVII, 1946, nr 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11.

Nr 21, 22, 23, 24.

Nr 16 (pomordowani w latach 1939-1945), 17 (pomordowani w latach 1939-1945), 18 (pomordowani w latach 1939-1945), 19, 20, 21 (pomordowani w latach 1939-1945),

Uwaga – w winiecie czasopisma nie podawano numeracji łącznej nawiązującej do okresu międzywojennego.

Wrzesień – na terenie powiatu tureckiego sąd rozpatrywał liczne wnioski rehabilitacyjne, mające oczyścić mieszkańców, głównie pochodzenie niemieckiego lub spowinowaconych z Niemcami z oskarżeń o działania na szkodę Państwa Polskiego i Narodu Polskiego w latach okupacji hitlerowskiej. Wśród osób, które złożyły takie wnioski, odnotowano: Helenę Marię Janik z Czachulca (ur. 1903), Bronisława Holfelda z Czachulca, Walentego Bekalarka ze Skarżyna (ur. 1897), Kazimierza Stefaniaka z Marianowa (ur. 1921). Echo Tureckie R. XVII, 1946, nr 5, 8, 10, 11.

Wrzesień – kontynuowano działania wymierzone przeciwko volksdeutschom i Niemcom, którzy pozostali na terenie Polski. Wprowadzono m.in. obowiązek rejestracji ludności w wieku 14-65 lat, którą kierowano do robót przymusowych. Dokonywano także spisu majątku poniemieckiego. Echo Tureckie R. XVII, 1946, nr 6, 11.

Wrzesień 8 – Powiatowy Związek Młodzieży Wiejskiej Wici zorganizował dożynki w Chocimi. Echo Tureckie R. 1946, nr 7.

Rok 1947

Przejrzano: Echo Tureckie R. XVIII, nr 1 (wykaz pomordowanych w obozach, głównie Tuliszków i okolice), 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 (był to ostatni numer tygodnika).

Marzec 16 – Uniwersytet Ludowy w Chocimiu zaprezentował widowisko Budujemy pomysłość. Echo Tureckie RN. XVIII, nr 11.

Kwiecień 14 – rozpoczęło działalność koło Stronnictwa Ludowego w Kawęczynie. Spotkanie zainaugurowano referatem Mieczysława Jezierskiego. Następnie dokonano wyboru władz koła: prezesem został Jan Zając, wiceprezesem Mieczysław Kulesza, sekretarzem Zofia Koralewska, a skarbnikiem Czesław Kustosz. Echo Tureckie R. XVIII, nr 16, s. 2.

Kwiecień 20 – W Kinie Jutrzenka w Turku obradował Zjazd Powiatowy Stronnictwa Ludowego. We władzach partii znaleźli się m.in. wiceprezes Kukulski z Chocimia, Mieczysław Jaworski, skarbnik pochodzący z Kowali Pańskich oraz zastępca skarbnika Franciszek Gawron z Kowali Pańskich. Echo Tureckie R. XVIII, nr 17, s. 4.

*Kalendarium
1995 - 2023*

Wydawany od 1995 r. biuletyn (dwutygodnik) Kawęczyniak, który z czasem stał się miesięcznikiem, towarzyszy Gminie, niemalże od początków odrodzenia samorządu terytorialnego. Bogata dokumentacja publikowana na jego łamach stanowiła podstawę do sporządzenia kalendarium wydarzeń z lat 1995-2023. W niewielkim stopniu wykorzystano czasopisma lokalne (Echo Turku) regionalne (Wielkopolskie Zagłębie, Przegląd Koniński, Gazetę Poznańską oraz Głos Wielkopolski).

1995

Październik – Ukazał się „zerowy” numer Kawęczyniaka. Jego tytuł wymyślił Piotr Burdelak, uczeń klasy V w Szkole Podstawowej w Tokarach. Winietę dwutygodnika, wydawanego systematycznie od 10 listopada tego roku, zaprojektowała Wanda Mikołajczyk, nauczycielka ze Szkoły Podstawowej w Kawęczynie. Słowo wstępne napisał Jan Osiewała, przewodniczący Rady Gminy. Kawęczyniak 1995 nr 0 (październik).

Październik 6 – obradowała X Sesja Rady Gminy w Kawęczynie.

Listopad 10 – na łamach Kawęczyniaka zaprezentowano obszernie, jak na możliwości pisma, omówienie budżetu na rok 1996. Wydatki określono na 2.481.442 zł, a dochody na 2.433.942 zł. Kawęczyniak 1995, nr 3.

Listopad 13 – Obradował Zarząd Gminny.

Grudzień 5 – Odbyło się spotkanie sołtysów i przedstawicieli środowisk wiejskich z władzami województwa konińskiego. Tematyka spotkania oscylowała wokół problemów rolnictwa. Kawęczyniak 1995, nr 3.

Grudzień 9 – Na posiedzeniu plenarnym spotykali się przedstawiciele Zarządu Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Kawęczynie oraz jednostek OSP w Będziechowie, Głuchowie, Kowalach Pańskich, Milejowie, Tokarach, Żdżarach. Kawęczyniak 1995, nr 4.

Grudzień 13 – przedstawiciele Kuratorium Oświaty w Koninie uroczystie przekazali władzom gminy majątek szkół podstawowych na podległym im terenie (Kawęczyn, Kowale Pańskie, Skarżyn, Tokary). To działanie było związane z przejmowaniem od państwa obowiązku kształcenia młodzieży. Kawęczyniak 1995, nr 4.

Grudzień 20 – podczas roboczego spotkania władz samorządowych gmin Ceków, Kawęczyn i Malanów zapadła decyzja o rozbudowie stacji wodociągów w Marcjanowie. Koszty tej inwestycji wymienione gminy miały ponosić w wysokości 30 % (Ceków), 6% (Malanów) i 64% (Kawęczyn). Kawęczyniak 1995, nr 4.

Do najważniejszych inwestycji prowadzonych na terenie gminy należała budowa szkoły w Skarżynie oraz sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Kowalach Pańskich.

Grudzień 29 – XII Sesja rady Gminy. Kawęczyniak 1996, nr 1, s. 3.

1996

Styczeń 2-9 Na terenie gminy odbyło się szereg spotkań władz samorządowych z dyrekcją i gronem szkół istniejących w Gminie. Kawęczyniak 1996, nr 1(5) z 10 stycznia.

Styczeń 16 – Obradowała XII Sesja Rady Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 1995, nr 1(5).

lutym 16 – XIII Sesja Rady Gminy, Kawęczyniak 1996, nr 4(8) z 23 lutego.

marzec 25 – W Głuchowie zmagaly się drużyny strażackie z Będziechowa (4 drużyny), Głuchowa (5), Kawęczyna (3), Kowali Pańskich (2), Marianowa (2), Milejowa (7) Skarżyna (3), Tokar (3) oraz Zdżar (2) w XXIV Gminnych Zawodach Sportowo-Pożarniczych Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

kwiecień 26 – Obradowała XIX Sesja Rady Gminy. Głównym punktem porządku obrad było sprawozdanie budżetowe. Kawęczyniak 1996, nr 12 (16).

Grudzień 30 – XVIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1991, nr 1 (24-1).

1997

Styczeń 11 – marzec 1 – w jednostkach OSP trwała kampania sprawozdawczo-wyborcza. Kawęczyniak 1997, nr 2 (29).

Styczeń 30 – rozpoczęto realizację Programu Rozwoju Gminy. Partnerem była Fundacja Ekonomiczna i Wszechnica Obywatelska w Koninie. Kawęczyniak 1997, nr 3 (30).

Luty 5 – Spotkanie z sołtysami. Kawęczyniak 1997, nr 3 (30).

Luty 26 – XIX Sesja Rady Gminy. Podjęto decyzje o likwidacji Szkoły Podstawowej w Będziechowie. Kawęczyniak 1997, nr 4 (32).

Marzec 17 – w Konkursie na najaktywniejszego sołtysa w województwie konińskim, reprezentujący gminę Henryk Janiak ze Żdźar uzyskał 10 lokatę. Kawęczyniak 1991, nr 6 (33).

kwiecień 18 - W eliminacjach gminnych do III Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej w gronie zwycięzców znalazł się Mateusz Kołęda z Kowali Pańskich, przygotowywany przez nauczycielkę Krystynę Piotrowską. Kawęczyniak 1997, nr 8 (35).

kwiecień 24 – Rozstrzygnięto konkurs na stanowisko dyrektora przedszkola gminnego w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 1997, nr 8 (35).

kwiecień 28 - Obradowała XXI Sesja Rady Gminy, w której uczestniczyło 15 spośród 18 radnych. Kawęczyniak 1997, nr 8 (35).

1997 r. - Kowale Pańskie wraz z Kowalami Pańskimi Kolonią, Ciemieniem, Czachulcem Nowym, Dziewiątką, Leśnictwem, Marcinowem, Młodzianowem i Siedliskami stanowiły na terenie gminy jeden z czterech obwodów w głosowaniu w czasie referendum konstytucyjnego. Kawęczyniak 1997, nr 8 (35).

Grudzień 30 – XXVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1998, nr 1 (50).

1998

Styczeń 15 – W szkołach podstawowych w Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Skarżynie i Tokarach odbyły się spotkania informacyjne, na których werbowano uczniów do działalności w młodzieżowej drużynie sportowo-pożarniczej. Kawęczyniak 1998, nr 2 (52).

Styczeń 19 – XXVIII Sesja Rady Gminy. Podjęto uchwały w sprawie zmian w planie zagospodarowania przestrzennego. Kawęczyniak 1998, nr 2 (52).

Styczeń 19 – Społeczność lokalna spotkała się z parlamentarzystami ziemi konińskiej. Kawęczyniak 1998, nr 2 (52).

Luty 2 – zebranie sołtysów. Kawęczyniak 1998, nr 3 (52).

Luty 2-13 – czternastoosobowa delegacja gminy gościła w Niemczech w okolicy Drezna, gdzie zapoznawała się z funkcjonowaniem wiejskich biologicznych oczyszczalni ścieków. Kawęczyniak 1998, nr 4 (54).

Marzec 5 – Obradowała XXIX Sesja Rady Gminy. Uchwalono budżet na rok 1998 (dochody: 4.253.524 zł. wydatki: 4.283.574 zł. Kawęczyniak 1998, nr 5 (55).

Marzec 12 – na zebraniu Kół Gospodyń Wiejskich przedyskutowano kwestię udziału w Targach organizowanych przez Konińską Izbę Gospodarczą.

Marzec 27 – XXX Sesja Rady Gminy. Poruszano kwestię przynależności gminy do nowotworzonego powiatu tureckiego. Kawęczyniak 1998, nr 5 (56). (sic!).

Maj 2 – Zjazd absolwentów Szkoły Podstawowej w Tokarach. Kawęczyniak 1998, nr 9 (60).
12 marca 1998 r.

1999

Kwiecień 30 – Na Sesji Rady Gminy podjęto uchwałę o utworzeniu gimnazjum w Kawęczynie. Kawęczyniak 1999, nr 10 (85).

Maj 17-18 – rozpoczęto pracę na Strategią Gminy. Pracami kierowali Jarosław Lisiecki oraz Krzysztof Fekacz z Gościnniej Wielkopolski (Pępowo koło Gostynia). Kawęczyniak 1999, nr 11 (86).

Maj 31 – XII Sesja Rady Gminy. Obradowano nad zmianami w budżecie, konkursem na dyrektora Gimnazjum w Kawęczynie, zmianami w planie zagospodarowania przestrzennego. Kawęczyniak 1999, nr 12 (87).

Czerwiec 10 – XII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 12 (87).

Czerwiec 11 – Ogłoszony 25 maja 1999 r. konkurs na dyrektora Gimnazjum w Kawęczynie zakończył się sukcesem Arlety Biegańskiej. Kawęczyniak 1999, nr 12(87).

Lipiec 10-19 – 38 (plus 6) dzieci przebywało na koloniach letnich w Zawoi. Kawęczyniak 1999, nr 15 (90).

Lipiec 15 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 14 (89).

Lipiec 27 – Gminne Zawody Sportowo Pożarnicze w Będziechowie. Kawęczyniak 1999, nr 13 (88).

Sierpień 31 – XIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 17 (92), nr 18 (93).

Wrzesień 3 – Dożynki Gminno-Parafialne w Wojciechowie (parafia Tokary). Kawęczyniak 1999, nr 17 (92).

Wrzesień 6 – XV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 18 (93).

Wrzesień 6-7 – III Warsztaty w ramach przygotowań do strategii gminy Kawęczyn. Kolejne (IV) warsztaty odbyły się w dniach 20-21 września 1999 r. Prace zakończono przyjęciem uchwały Strategia Rozwoju Gminy Kawęczyn w dniu 18 października tego roku. Kawęczyniak 1999, nr 18 (93), 19 (94), 21 (96).

Wrzesień 12 – I Jeździeckie Międzynarodowe Zawody w Skokach przez Przeszkody 19 (94) Kawęczynie. Kawęczyniak 1999, nr 18 (93).

Październik 7 – XVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 20 (95).

Październik 14-15 w Ośrodku Doradztwa Rolniczego odbyło się szkolenie dla osób zainteresowanych działalnością agroturystyczną. Kawęczyniak 1999, nr 18 (93).

Październik 18 – Sesja Rady Gminy (zapowiedź). Kawęczyniak 1999, nr 18 (93).

Listopad 3 – delegacja gminy Kawęczyn przebywała w Pępowie, gdzie spotkała się z przedstawicielami organizacji LGD Gościnna Wielkopolska i zwiedziła Centrum Rozwoju Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 22 (97).

Listopad 11 – XIX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 1999, nr 22 (97).

Grudzień 3 – w Kawęczynie gościła delegacja z Białorusi. Kawęczyniak 1999, nr 24 (99).

Grudzień 13 – XXI Sesja Rady Gminy. Radni uchwalili budżet. Wydatki zaplanowano na sumę 4.543.315,00 zł, a dochody na 4.567.407,00 zł. Blisko 50% dochodów i wydatków przeznaczono na funkcjonowanie oświaty. Kawęczyniak 2000, nr 26 (101).

Grudzień 25 – ukazał się setny numer Kawęczyniaka. Czasopismo osiągnęło nakład 300 egzemplarzy i ukazywało się dwa razy w miesiącu (10 i 25 dnia każdego miesiąca). Kawęczyniak 1999, nr 25 (100).

2000

Styczeń 6 - Odbyło się spotkanie założycielskie grupy producentów rolnych Zielona Dolina. Kawęczyniak 2000, nr 26 (101).

Styczeń 15 – Marzec 11 – trwał okres sprawozdawczy w Ochotniczych Strażach Pożarnych na terenie gminy. Kawęczyniak 2000, nr 26 (101).

Marzec 11 – Konińska Izba Gospodarcza przygotowała wyjazd grupy 17 producentów rolnych (zrzeszonych w organizacji Zielona Dolina) z terenu Gminy Kawęczyn z misją do Włoch. Kawęczyniak 2000, nr 5 (106).

Marzec 20 – XX Sesja Rady Gminy. Wiodącym tematem było funkcjonowania oświaty w gminie. Kawęczyniak 2000, nr 6 (105).

Marzec 27 – Wspólne posiedzenie Komisji Bezpieczeństwa Rady Powiatu Turek i Rady Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2000, nr 6 (105).

Kwiecień 28 – XXIII Sesja Rady Gminy. Obradowano nad studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy oraz przyjęto statut biblioteki. Kawęczyniak 2000, nr 8 (107).

Maj 19-20 – Zwycięzcą Zawodów Sportowo-Pożarniczych i Mistrzem Polski została Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza z Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2000, nr 11 (110).

Czerwiec 4 – Międzyokręgowe Zawody w Skokach przez Przeszkody. Kawęczyniak 2000, nr 11 (110).

Czerwiec 25 – Laureatem konkursu na Wieniec na Święto Matki Boskiej Zielnej zostało KGW z Kowali Pańskich. Kawęczyniak 2000, nr 13 (112).

Czerwiec – Otwarcie Biura Porad Obywatelskich w Agronomówce w Kawęczynie. Kawęczyniak 2000, nr 13 (112).

Lipiec 2 – XXVIII Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze w Żdźarach. Kawęczyniak 2000, nr 12 (111). nr 13 (112).

Sierpień 27 – Miejscem uroczystych Dożynek był Marcjanów. Obowiązki starostów pełnili Jadwiga Małolepsza z Kowali Pańskich i Jan Miśczak z Marcjanowa, Kawęczyniak 2000, nr 17 (116).

Wrzesień 10 – Dożynki Powiatowe w Turku. Kawęczyniak 2000, nr 17 (116).

Wrzesień 23-24 – Przedstawiciele gminy Kawęczyn uczestniczyli w targach Kulinarium w Konińcu. Zofia Biliska z Dziewiątki zaprezentowała twarożki, a Krzysztof Tomczak z Będziechowa miody. Kawęczyniak 2000, nr 18 (117 – sic!).

Wrzesień 26 – XXV Sesja Rady Gminy. Wiodącym tematem było wynagrodzenie nauczycieli. Kawęczyniak 2000, nr 18 (117 – sic!).

Październik 25 – Redakcja Kawęczyniaka obchodziła swoje pięciolecie. Kawęczyniak 2000, nr 20 (119).

Październik 26 – XXV sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2000, nr 20 (119).

Grudzień 4 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2000, nr 22 (121).

2001

Styczeń – Podczas Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Gminie Kawęczyn zebrano sumę 2.007 zł 42 gr. Zobacz: Kawęczyniak 2011, nr 24 (123).

Styczeń - w Szkole Podstawowej w Kowalach Pańskich uczniowie dyskutowali na temat „czy należy obchodzić rocznicę wybuchu Powstania Wielkopolskiego”. Impreza ukazała jak wśród młodzieży szkolnej kształtuje się poczucie tożsamości historycznej i przynależności do szerokiej grupy społecznej. Kawęczyniak 2001, nr 26 (125).

Styczeń - odbyło się spotkanie Stowarzyszenie Producentów Rolnych Gminy Kawęczyn Zielona Dolina, podczas którego zaprezentowano zarówno dokonania jak i plany na przyszłość. Zobacz: Kawęczyniak 2001, nr 25 (124).

Styczeń 6 – luty 24 w jednostkach OSP w Będziechowie, Głuchowie, Kowalach Pańskich, Marianowie, Milejowie, Skarżynie oraz Tokarach odbywały się walne zebrania, podczas których wybierano nowe władze. Kawęczyniak 2001, nr 27 (126).

Styczeń 14 – w Szkole Podstawowej w Tokarach zaprezentowano jasełka, przygotowane przez uczniów i katechetkę Katarzynę Bednarkiewicz. Zob. Kawęczyniak 2001, nr 25 (124).

Styczeń 23 – Zawiązał się Społeczny Komitet Budowy Szkoły Podstawowej w Tokarach. Jego przewodniczącym został dyrektor tej placówki Tomasz Kolenda. Kawęczyniak 2001, nr 29 (128).

Luty 16 – XXX sesja Rady Gminy Kawęczyn. Zobacz. Kawęczyniak 2001, nr 27 (126).

Marzec 1 – działalność zainaugurowało Kawęczyńskie Towarzystwo Rozwoju. Kawęczyniak 2001, nr 27 (126).

Marzec 19 - Walne zebranie producentów rolnych zrzeszonych w Zielonej Dolinie. Kawęczyniak 2001, nr 29 (128).

Marzec 27 – XXXI Sesja Rady Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2001, nr 29 (128).

Kwiecień – konkurs na dyrektora SP w Kowalach Pańskich rozstrzygnięto na korzyść jedynej kandydatki, pani Haliny Kurzawy Piechoty. Kawęczyniak 2001, nr 32 (131).

Kwiecień 28 – Delegaci na VII Zjazd OSP RP w Kawęczynie prezesem na kadencję 2001-2006 obrali Zenona Tomczaka, który tę godność sprawował już trzykrotnie. Kawęczyniak 2001, nr 31 (132).

Kwiecień 30 – obrady XXXII Sesji Rady Gminy. Kawęczyniak 2001, nr 31 (130), 32 (131).

Kwiecień 30 – odbyły się wybory do władz Kawęczyńskiego Towarzystwa Rozwoju. Prezesem został Jan Nowak, wójt gminy, a jego zastępcą Jarosław Król, lekarz rodzinny z Tokar. Kawęczyniak 2001, nr 32 (131).

Maj 25 – III Rajd Ekologiczno-Przyrodniczy po Ziemi Kaliskiej. Kawęczyniak 2001, nr 34 (133).

Czerwiec 3 – odbyły się III Międzyregionalne Zawody Konne w Skokach przez Przeszkody. Kawęczyniak 2001, nr 33 (132).

Czerwiec 13 - Uroczyście świętowano 100.Rocznicę odrodzonego Samorządu w Kawęczynie. Kawęczyniak 2001, nr 33 (133).

Czerwiec 24 Kawęczyniak 2001, nr 31 – obradował Zarząd Związku OSP RP w Kawęczynie. Kawęczyniak 2001, nr 34 (133).

Sierpień 29 – XXXV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2001, nr 40 (139).

Październik 1 – W Kowalach Pańskich goszczono biskupa wrocławskiego ks. Romana Andrzejewskiego, który dokonywał wizytacji kanonicznej parafii. Kawęczyniak 2001, nr 42 (141).

Październik 12 – Święto Kartofla w Skarżynie. Kawęczyniak 2001, nr 43 (142).

Listopad 8 – XXVII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2001, nr 44 (143).

Listopad 17 – I Powiatowy Zjazd Związku OSP w Turku. Kawęczyniak 2001, nr 45 (144).

Grudzień 13 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2001, nr 46 (147).

Grudzień 31 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2001, nr 46 (147).

2002

Styczeń – uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Tokarach, zrzeszeni w Klubie Młodego Artysty koncertowali w Domu Pomocy Społecznej w Skęczniewie. Kawęczyniak 2002, nr 1 (147).

Luty 7 - Walne Zebranie Kawęczyńskiego Towarzystwa Rozwoju. Kawęczyniak 2002, nr 2 (148), 3 (149).

Marzec 11 – XLIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2002, nr 5 (151).

Marzec 17 – w wyborach uzupełniających do Rady Gminy w okręgu Tokary Pierwsze man-

dat uzyskała pani Helena Piaścik, która jednym głosem pokonała Barbarę Osiewałę (73 głosy). Kawęczyniak 2002, nr 5 (151).

Kwiecień 19 – Święto Ziemi w Kawęczynie. Kawęczyniak 2002, nr 8 (154).

Kwiecień 30 – obradowała XLIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2002, nr 8 (154).

Maj 3-5 – mieszkańcy i organizacje społeczne gminy uczestniczyli w pikniku Dzień Dobry Wielkopolsko. Kawęczyniak 2002, nr 9 (155).

Maj 26 – Międzypowiatowy Przegląd Zespołów Ludowych w Wierzbinie, w którym uczestniczyły grupy artystyczne z gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2002, nr 11 (157).

Maj 29-30 - w Międzynarodowych Zawodach Pożarniczych tytuł mistrza Polski zdobyła Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza z Kowali Pańskich. Kawęczyniak 2002, nr 13 (159).

Czerwiec 16 - IV Regionalne Zawody Konne w Skokach Przez Przeszkody. Kawęczyniak 2002, nr 12 (158).

Lipiec 7-16 – w gminie Kawęczyn gościła delegacja mieszkańców z Białorusi. Kawęczyniak 2002, nr 13 (159).

Wrzesień 8 – Odbyły się Dożynki Gminno-Parafialne. Starostami byli Teresa Chudzik i Józef Gebler. Kawęczyniak 2002, nr 14 (160).

Październik 29 – Klub Młodego Artysty zaprezentował się w czasie spotkań teatrów jednego aktora w Centrum Kultury i Sztuki w Koninie. Kawęczyniak 2002, nr 22 (168).

Październik 10 – Sesja Rady Gminy. W porządku obrad uwzględniono problem zakupu działek na budowę przepompowni ścieków. Z okazji Dnia Komisji Edukacji Narodowej podjęto uchwałę o nagrodach dla zasłużonych pracowników oświaty. Kawęczyniak 2002 nr 18 (164).

Listopad 18 – Inauguracyjna Sesja Rady Gminy nowej kadencji. Kawęczyniak 2002, nr 22 (168).

Listopad 27 – II Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2002, nr 23 (169).

Grudzień 2 – 21 – na terenie gminy odbyły się spotkania poprzedzające wybory sołtysów i rad sołeckich. Kawęczyniak 2003, nr 1 (171).

Grudzień 8 – wybory do Wielkopolskiej Izby Rolniczej. Kawęczyniak 2002, nr 21 (167), 22 (168) – wyniki wyborów.

Grudzień 12 – Mieszkańcy gminy spotkali się z przedstawicielami Turkowskiej Izby Gospodarczej. Kawęczyniak 2002, nr 24 (170).

Grudzień 13 – III Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2002, nr 23 (169).

Grudzień 29 – w Koninie odbył się V Zjazd Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów. Kawęczyniak 2003, nr 1 (171).

2003

Styczeń 30 – VI Sesja Rady Gminy. Radni dokonali zmian w budżecie. Kawęczyniak 2003, nr 3 (173).

Luty 23 – Gminę Kawęczyn wyróżniono Hitami za działalność rolniczą i przetwórstwo żywności oraz za edukację w dziedzinie pożarnictwa (Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza OSP w Kawęczynie). Kawęczyniak 2003, nr 4 (174).

Marzec 14 - VII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2003, nr 5 (175), 6 (176).

Kwiecień 27 – OSP w Milejowie otrzymała replikę sztandaru z 1937 r., którą wręczono podczas uroczystego spotkania. Kawęczyniak 2003, nr 7 (177).

Czerwiec 8 – Regionalne Zawody w Skokach Przez Przeszkody. Kawęczyniak 2003, nr 9 (178), 10 (180).

Lipiec 7 – Zawody Sportowo-Pożarnicze w Kawęczynie. Kawęczyniak 2003, nr 11 (181).

Lipiec 20-27 – reprezentacja OSP z gminy Kawęczyn uczestniczyła w XIV Zawodach Pożarniczych w Kafenbergu w Austrii. Kawęczyniak 2003, nr 14 (184).

Sierpień 1 – W Kowalach Pańskich utworzono posterunek Policji. Jego działalnością kieruje Rybakowski. Zespół tworzyli młodszy aspirant Kazimierz Pietrucha, sierżanci sztabowi: Krzysztof Kowalczyk, Roman Marczyński, Bohdan Kurek. Kawęczyniak 2003, nr 15 (185).

Sierpień 29 – XIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2003, nr 17 (187).

Wrzesień 11-12 – Kawęczynskie Towarzystwo Rozwoju zorganizowało Wakacje ze Sztuką. Uczestniczyła w nich młodzież szkolna, która przebywała na plenerze malarskim w Gołuchowie. Kawęczyniak 2003, nr 18 (188).

Wrzesień 30 – Obradowała XIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2003, nr 19 (189).

Październik 4-12 – W Głodówce koło Zakopanego odbył się kurs instruktorów harcerstwa działających na wsiach. Wzięły w nim udział Mirosława Piekarska z Kawęczyna oraz Małgorzata Chruszcz z Tokar. Kawęczyniak 2003, nr 20 (190).

Październik 23 – XV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2003, nr 20 (190).

Październik 27 – rozpoczęto budowę szkoły w Tokarach. Kawęczyniak 2003, nr 22 (192).

Grudzień 3 – XVII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2003, nr 23 (193).

Grudzień 10 – uroczyste nadanie imienia Marii Skłodowskiej-Curie Zespołowi Szkół w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 2004, nr 21 (195).

Grudzień 11-12 – Rozwój Turystyki na obszarach wiejskich w Wielkopolsce. Cykl szkoleń zorganizowanych przez organizację Gościnną Wielkopolska. Kawęczyniak 2003, nr 24 (194).5 (199).

Grudzień 31 – XVIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2004, nr 1 (195).

Grudzień – Gimnazjum w Kawęczynie pozyskało środki finansowe z Amerykańskiej Fundacji Wolności na realizację projektu *Przez kulturę do sukcesu*. Kawęczyniak 2004, nr 1 (195).

2004

Luty 5 – Doroczne spotkanie Kawęczynskiego Towarzystwa Rozwoju. Kawęczyniak 2004, nr 3 (197).

Luty 20 – Wyjazd na spektakl *Piękna Lucinda* według Mariana Hemara w Teatrze Powszechnym w Łodzi. Kawęczyniak 2004, nr 8 (202).

Luty 25 – XIX Sesja Rady Gminy. Podjęto uchwałę budżetową. Dochody określono na 7.220.494 zł, a wydatki na 6.501.494 zł. Kawęczyniak 2004, nr 4 (198).

Luty – Ogłoszono konkurs na dyrektora Szkoły Podstawowej w Tokarach.

Luty – kandydatem do tytułu Rolnika roku został Andrzej Holajda, gospodarzący na 42 ha, trudniący się hodowlą krów mlecznych (36 sztuk i 13 jałówek). Kawęczyniak 2004, nr 4 (198).

Marzec 10 – Otwarto Gminne Centrum Informacji. Kawęczyniak 2004, nr 5 (199).

Marzec 24 – Zebranie Plenarne Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP. Kawęczyniak 2004 nr 7 (201).

Marzec 27 – awans zawodowy nauczycieli: Beaty Golińskiej, Beaty Gibasiewicz, Haliny Kurzawy-Piechoty, Elżbiety Szymanowskiej i innych. Kawęczyniak 2004, nr 7 (201).

Marzec 30 – Jubileusz 30. rocznicy przedszkola w Kawęczynie. W tym czasie do przedszkola uczęszczało 43 podopiecznych w wieku od 3 do 6 lat. Kawęczyniak 2004, nr 7 (201).

Kwiecień 2 – I Przegląd Twórczości Artystycznej Gimnazjalistów w Grzymiszewie (gmina Turek). Uczestniczyli w nim reprezentanci szkoły w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 2004, nr 8 (202).

Kwiecień 30 – XXI Sesja Rady Gminy. Zebrani dyskutowali o wykonaniu budżetu w 2003 r., który zamknięto kwotą 8.625.314,52 zł pod stroniem dochodów i 9.272.738,04 zł pod stroniem wydatków. Kawęczyniak 2004, nr 9 (203).

Maj 11 – Przegląd Twórczości Przedszkoli. Kawęczyniak 2004, nr 10 (204).

Maj 19 – Wmurowanie aktu erekcyjnego budynku Szkoły Podstawowej w Tokarach. Kawęczyniak 2004, nr 10 (204).

Czerwiec 6 – VI Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody. Kawęczyniak 2004, nr 10 (204). nr 11 (205).

Czerwiec 6 – W Łądku koło Słupcy odbyły się zawody sportowo-pożarnicze według regulaminu CTIF. Drużyna seniorów z Głuchowa zajęła II miejsce i uzyskała prawo startu w olimpiadzie. Kawęczyniak 2004, nr 11 (205).

Lipiec – Jubileusz Zespołu *Sami Swoi ze Żdźzar*, który założono w 1983 r. pod nazwą *Gospodie*. Kawęczyniak 2004, nr 13 (207).

Lipiec 20-23 – Plener plastyczny w Siedlątkowie. Kawęczyniak 2004, nr 14 (208).

Sierpień 31 – XXV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2004, nr 16 (209). nr 17 (210).

Wrzesień 5 – VI Powiatowo-Gminne Dożynki w Tokarach. Kawęczyniak 2004, nr 15 (208). nr 17 (210).

Wrzesień 12 – Otwarte Mistrzostwa Powiatu Tureckiego w Powożeniu Zaprzęgami Konnymi. Turek – Stadion 1000-lecia. Kawęczyniak 2004, nr 16 (209).

Wrzesień 12 – I Festyn Rodzinny w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 2004, nr 18 (211).

Wrzesień 26 – XXVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2004, nr 18 9211).

Wrzesień 17-19 – W Parczewie na Lubelszczyźnie odbyły się mistrzostwa OSP (CTIF). Na 26 startujących drużyn, reprezentacja OSP Głuchów zajęła 8 lokatę. Kawęczyniak 2004, nr 118 (211).

Październik – Święto Kartofla w Skarżynie. Kawęczyniak 2004, nr 20 (213).

Październik 27 – XXVII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2004, nr 20 (213).

2005

Lipiec 3 (Głuchów) – Odbyły się XXXIII Gminne Zawody w Powożeniu. Kawęczyniak 2005, nr 12 (228). nr 13 (229).

Sierpień 21 (Głuchów) – Społeczeństwo gminny złożyło dziękczynienie podczas Dożynek. Kawęczyniak 2008, nr 15 (231).

Wrzesień 4 – Odbyły się dożynki parafialne w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 2005, nr 18 (234).

Wrzesień 11 – III Otwarte Mistrzostwa Powiatu Tureckiego w Powożeniu zaprzęgami. Kawęczyniak 2005, nr 17 (233).

Wrzesień 24-25 (Kawęczyn) – Odbył się Festyn Rodzinny. Kawęczyniak 2005, nr 18(234). 2005, nr 19 (235).

2005 r. – Mieszkańcy Tokar spotkali się na Festynie Rodzinnym. Kawęczyniak 2005, nr 12(228), s. 5.

2006

Styczeń 14 – Walne Zebranie OSP w Żdźzarach. Kawęczyniak 2006, nr 2 (242).

Styczeń 21 – Walne Zebranie OSP w Milejowie. Kawęczyniak 2006, nr 2 (242).

Luty 4 – Na Walnym Zebraniu OSP w Głuchowie dokonano elekcji nowych władz oraz przedstawicieli jednostki. Kawęczyniak 2006, nr 3 (243).

Luty 5 – Na Walnym Zebraniu OSP w Kawęczynie dokonano elekcji nowych władz oraz przedstawicieli jednostki. Kawęczyniak 2006, nr 3 (243).

Luty 12 – Na Walnym Zebraniu OSP w Będziechowie dokonano elekcji nowych władz oraz przedstawicieli jednostki. Kawęczyniak 2006, nr 3 (243). Podobne zebrania odbyły się w Tokarach (11 lutego), Skarżynie (18 lutego),

Luty 19 – organizatorów Święta Kartofla wyróżniono HITEM 2002. Kawęczyniak 2006, nr 3 (243).

Luty 25 – Walne Zebranie OSP w Kowalach Pańskich. Dokonano analizy działalności 9 jednostek OSP istniejących w Będziechowie, Głuchowie, Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Marcinkowie, Milejowie, Skarżynie, Tokarach, Żdżarach. Kawęczyniak 2006, nr 4 (244).

Marzec 29 – XLIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 5 (245).

Kwiecień 28 – IX Zjazd Gminnego Oddziału ZOSP RP. Kawęczyniak 2006, nr 5 (245).

Kwiecień 10-11 – W SP w Kawęczynie przeprowadzono zajęcia warsztatowe, których tematyka koncentrowała się na obrzędowości wielkanocnej. Kawęczyniak 2023, nr 5 (245).

Kwiecień 28 – XLIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 5 (245). nr 6 (246).

Maj 20 – podczas gminnych obchodów Dnia Strażaka dokonano odznaczenia licznego grona druhów z jednostek OSP. Kawęczyniak 2006, nr 6 (246).

Czerwiec 4 – Festyn Czyste Miasto, Czysta Gmina w Kawęczynie. Kawęczyniak 2006, nr 6 (246).

Czerwiec 4 VII Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody. Kawęczyniak 2006, nr 7 (247).

Czerwiec 6 – VIII Regionalne Zawody w Skokach przez Przeszkody w Kawęczynie. Kawęczyniak 2006, nr 6 (246).

Czerwiec 18 – Piknik Rodzinny w Tokarach. Kawęczyniak 2006, nr 8 (248).

Czerwiec 25 – Gminne Zawody Pożarnicze w Marianowie (kategoria CTIF). Kawęczyniak 2006, nr 7 (247).

Czerwiec 26 – XLVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 8 (248).

Lipiec 7 – XLVII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 8 (248).

Sierpień 27 – Dożynki. Kawęczyniak 2006, nr 9 (249).

Sierpień 30 – XLVIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 9 (240).

Wrzesień 17 – IV Mistrzostwa Powiatu Tureckiego w Powożeniu Zaprzęgami. Kawęczyniak 2006, nr 10 (250).

Wrzesień 29 – XLIX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 11 (251).

Październik 2 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 11 (251).

Październik 8 – VIII Święto Kartofla w Skarżynie. Kawęczyniak 2006, nr 11 (151).

Październik 26 – Osiem uczennic z Gimnazjum w Kawęczynie oraz troje uczniów ze Szkoły Podstawowej w Kowalach Pańskich otrzymało stypendia Towarzystwa Samorządowego w Koninie. Kawęczyniak 2006, nr 12 (252).

Październik 26 – LI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 12 (252).

Listopad 7 – Maria Antoszczyk dyrektor Szkoły Podstawowej w Skarżynie odebrała nagrodę Hit 2005 za *działania proekologiczne i prokulturowe w ramach strategii rozwoju obszarów wiejskich*. Kawęczyniak 2006, nr 12 (252).

Listopad 12 – Wybory samorządowe.

Listopad 27 – I Sesja Rady Gminy w nowej kadencji. Kawęczyniak 2006, nr 12 (252).

Grudzień 4 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2006, nr 13 (253).

2007

Czerwiec 28 – VII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2007, nr 7 (260).

Lipiec 8 – XXXV Zawody Sportowo-Pożarnicze w Skarżynie. Uczestniczyło w nich 10 sekcji męskich oraz jedna żeńska. Kawęczyniak 2007, nr 7 (260).

- Sierpień 26** – Dożynki Gminno-Parafialne. Miejszem obchodów święta była wieś Skarżyn. Kawęczyniak 2007, nr 9 (262).
- Sierpień 30** – VIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2007, nr 9 (262).
- Wrzesień 2** – Dożynki Powiatowo-Gminne we Władysławowie Kawęczyniak 2007, nr 9 (262).
- Wrzesień 7** – IX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2007, nr 9 (262).
- Wrzesień 13** – Jadwidze Antczak i Ilonie Frącał, nauczycielkom z SP w Kawęczynie nadano stopnie awansu zawodowego. Kawęczyniak 2007, nr 9 (262).
- Październik 22** – Odbyły się II warsztaty związane z przygotowaniem strategii rozwoju gminy. Kawęczyniak 2007, nr 9 (262) [recte: 10 (263)].
- Październik 30** – X Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2007, nr 9 (262) [recte: 10 (263)].
- Grudzień 20** – Zebranie Zarządu Gminnego ZOSP RP w Kawęczynie. Kawęczyniak 2008, nr 1 (266).
- Grudzień 29** – XII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2007, nr 12 (265).

2008

- Styczeń** – Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Szkoły w Tokarach podsumowało mijający rok kalendarzowy. Organizacja zdołała zrealizować kilka grantów edukacyjnych (np. Młody Przedsiębiorca, dwie edycje projektu Bawimy się Teatr). W projektach były zaangażowane Ewa Wojtczak, Małgorzata Chruszcz, Dorota Czerniak, Katarzyna Rudzińska, Małgorzata Krawczyk. Kawęczyniak 2007, nr 12 (265). 2008, nr 2 (267).
- Styczeń** – Szkoła Podstawowa w Tokarach zdobyła III miejsce w konkursie proekologicznym organizowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska. Kawęczyniak 2008, nr 2 (267).
- luty 9** – Druhowie z Ochotniczej Straży Pożarnej obradowali na Zebraniu Sprawozdawczo-Wyborczym.
- Luty 29** – XIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2008, nr 2 (267).
- Marzec 3** – Obchody 80.lecia OSP w Skarżynie. Kawęczyniak 2008, nr 4 (269).
- Marzec 18** – Zwycięzcą Konkursu Pięknego Czytania został Amadeusz Dzikowski, który 3 kwietnia tego roku zdobył pierwsze miejsce w powiatowej edycji tego konkursu w Turku. Kawęczyniak 2008, nr 4 (269).
- Marzec 31** – XV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2008, nr 3 (268).
- Kwiecień 25** – XVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2008, nr 4 (269).

2009

- Styczeń** – Maria Antoszczyk, dyrektor Szkoły Podstawowej w Skarżynie została wyróżniona tytułem Człowieka Zatrąsanego o Środowisko. Kawęczyniak 2009, nr 1 (278).
- Marzec 25** – W Konkursie na dyrektora Szkoły Podstawowej w Tokarach pojawiła się jedna kandydatura Ewy Wojtczak, której powierzono to stanowisko. Kawęczyniak 2009, nr 3 (280).
- Maj 25** – 35 rocznica działalności przedszkola gminnego. Kawęczyniak 2009, nr 6 (282).
- Maj 30** – XI Regionalne Zawody w Skokach Przez Przeszkody. Kawęczyniak 2009, nr 5 (281).
- Czerwiec 30** – XXX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2009, nr 7 (283).
- Lipiec 16-26** - druhowie z OSP przebywali na olimpiadzie pożarniczej w Ostrawie. Kawęczyniak 7 (283).
- Sierpień 15** – W Marcinowie odbyły się Gminno-Parafialne Dożynki. Kawęczyniak 2009, nr 7 (283).
- Sierpień 15** – Dożynki Gminne w Marianowie. Kawęczyniak 2009, nr 7 (283).

Wrzesień 1 – Nowym Dyrektorem Zespołu Szkół w Kowalach Pańskich została Iwona Sobińska, którą wyloniono w toku postępowania konkursowego. Kawęczyniak 2009, nr 9 (285).

Wrzesień 27 – październik 1 – na terenie gminy przebywała delegacja zaprzyjaźnionej gminy Saworowskoje z Ukrainy. Kawęczyniak 2009, nr 10 (286).

Grudzień 29 – XXXV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2009, nr 12 (288).

2010

Styczeń 8 – luty 13 – Okres spotkań sprawozdawczych w jednostkach OSP (Będziechów, Głuchów, Kawęczyn, Marianów, Milejów, Skarżyn, Tokary, Zdżary). Kawęczyniak 2009, nr 12 (288).

Styczeń 26 – W Skarżynie obradowała sesja rady Gminy. Uchwalono budżet, określając dochody na 11.500.000 zł, a wydatki na 15.260.000 zł. Kawęczyniak 2010, nr 2, s. 4.

Luty 27 – działający przy Szkole Podstawowej w Skarżynie Teatr Łabędzie zdobył główną nagrodę na 32. Konfrontacjach Teatrów Dziecięcych w Dobrej. Kawęczyniak 3 (290), s. 4 [recte: 4 (291)].

Marzec – Gminy Brudzew, Dobra, Kawęczyn podpisały porozumienie edukacyjne, mające na celu wpieranie rozwoju intelektualnego i kulturowego uczniów 10 szkół. Na realizację projektu pozyskano kwotę blisko 2.800.000 zł. Kawęczyniak 2010, nr 2 (290).

Maj 27 – W Kawęczynie odbyły się uroczystości z okazji 20. lecia samorządu gminnego. Kawęczyniak 2010. Nr 2 (289). S. 1.

Październik 17 – Szkole Podstawowej w Skarżynie nadano imię Stanisława Jakuba Skarżyńskiego, pułkownika lotnictwa, wslawionego w Bitwie o Anglię w 1941 r. Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 6 (jubileusz 10. lecia).

2011

Maj 29 – Przegląd Orkiestr Dętych w Brudzewie. Kawęczyniak 2011, nr 7 (304).

Czerwiec 7 – Nowy samochód otrzymała jednostka OSP w Skarżynie. Kawęczyniak 2011, nr 7 (304).

Czerwiec 28 – IX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2011, nr 7 (304).

Lipiec 3 – Zawody Sportowo-Pożarnicze w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 2011, nr 7 (304).

Sierpień 14 – Dożynki Gminno-Parafialne w Kawęczynie. Kawęczyniak 2011, nr 8 (305)

Wrzesień 14 – XI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2011, nr 10 (307).

Wrzesień 17 – KGW z Tokar na Festiwalu Tradycyjnej Kuchni Wielkopolskiej zaprezentowało *Plyndze po naszymu*. Kawęczyniak 2011, nr 10 (307).

2012

Kwiecień 24 – Sesja Rady Gminy. W związku z mniejszymi wpływami z budżetu dokonano korekty w uchwale budżetowej zmniejszając wpływy i wydatki o sumę 55.000 zł.

Czerwiec – XX Sesja Rady Gminy obradowała w budynku OSP w Będziechowie. Radni debatowali nad sprawozdaniem z wykonania budżetu na rok 2011. Kawęczyniak 2021, nr 7(316), s. 3.

Lipiec 17 – Zlokalizowano cmentarz żydowski w Czachulcu, gdzie grzebano doczesne szczątki mieszkańców getta. To wydarzenie zapoczątkowało działania zmierzające do upamiętnienia 70. rocznicy jego likwidacji. Inicjatorami akcji byli Anna Milewska Ingłot i Paweł Janicki. Źródło: teksty tablic pamiątkowych cmentarza na Bartosikowej Górze w Czachulcu.

Wrzesień 11 Na miejscu zlokalizowanego cmentarza żydowskiego w Czachulcu odsłonięto pamiątkowe tablice upamiętniające Żydów, którzy zmarli lub przez getto przeszli do Obozu Zagłady w Chełmnie nad Nerem, gdzie zostali zagazowani i spaleni w krematorium. Z *Czachulca do Chełmna*, publikacja dostępna na stronie internetowej Gminy Kawęczyn.

2013

Styczeń 26 – Odkryto się Walne Zebranie Ochotniczej Straży Pożarnej w Milejowie. Zob. Kawęczyniak 2013, nr 2 (233).

Marzec 11 – W Strumieniu w województwie śląskim zawiązano Polską Sieć Odnowy i Rozwoju Wsi, skupiającą samorządy gminne. Województwo Wielkopolskie reprezentował Sebastian Czwojda, burmistrz Krobi oraz Jan Nowak, wójt gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2013, nr 4 (325), s. 8.

Luty 7 - Uroczyste otwarcie Środowiskowego Domu Samopomocy w Młodzianowie. Kronika ŚDS.

Marzec 14 - odbyła się XXX Sesja Rady Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2013, nr 4 (325).

Kwiecień 24 – radni obradowali podczas kolejnej sesji Rady Gminy. Kawęczyniak 2013, nr 5 (326).

Maj 23 – W strażnicy OSP w Milejowie odbyła się nadzwyczajna sesja Rady Gminy, na której z funkcji przewodniczącego odwołano Tadeusza Krupińskiego, a z funkcji wiceprzewodniczącego Stanisława Urbaniaka. Godność przewodniczącego powierzono Józefowi Geblerowi, a wiceprzewodniczącego Sylwestrowi Kasprzakowi. Kawęczyniak 2013, nr 6 (327).

maj 31 – 40. rocznica istnienia Gminy Kawęczyn świętowano w Szkole Podstawowej w Kawęczynie. Kawęczyniak 2013, nr 6 (327), s. 8.

Grudzień 4 – Gminę Kawęczyn odwiedziła delegacja lokalnych grup działania z Opavska i Nizkyego Jesnika w Czechach. Kawęczyniak 2014, nr 1 (333).

2013r. - Jubileusz 65. rocznicy istnienia obchodzili Ochotnicza Straż Pożarna w Marianowie. Uroczystości połączone z gminnymi obchodami Dnia Strażaka. Kawęczyniak 2013, nr 6 (327).

2014

Styczeń 7 – Rozpoczął się cykl warsztatów przygotowujących strategię rozwoju gminy w latach 2014-2020. Kolejne zaplanowano na 28 stycznia, 14 lutego, a terminów dwóch pozostałych jeszcze nie ustalono. Kawęczyniak 2014, nr 2 (334), s. 4.

Luty 18 – X Lecie Forum Rodziców, założonego 8 marca 2004 r. Kawęczyniak 2014, nr 3 (335), s. 1, 3.

Luty 23 – Rubinowy HIT przyznano Gminie Kawęczyn za rozwijanie i pogłębianie wiedzy o Ojczyźnie. Nagrodę w czasie spotkania w Auli Uniwersyteckiej w Poznaniu odebrali Anna Milewska-Ingłot i Paweł Janicki, żywo zaangażowani w tym projekcie. Kawęczyniak 2014, nr 3 (335), s. 3.

Marzec 21-22 – Warsztaty dla przedstawicieli sołectw były formą przygotowania do działań związanych z funduszem sołeckim. Kawęczyniak 2014, nr 4 (336), s. 3.

Marzec 27 – Wybory do władz Związku Nauczycielstwa Polskiego w gminie Kawęczyn. Kawęczyniak 2014, nr 4 (336), s. 2.

Marzec 31 – Sesja Rady Gminy. Uchwalono fundusz sołecki. Kawęczyniak 2014, nr 4 (336), s. 2.

Kwiecień 26 – Uroczystie otwarto szlaki turystyczne Kawęczynska przygoda w siodle. Kawęczyniak 2014, nr 5 (337), s. 8-9.

Maj – Delegacja gminy Kawęczyn przebywała z gościnną wizytą w gminach Gogolin (województwo opolskie) oraz Strumień (województwo śląskie). Kawęczyniak 2014, nr 6 (338), s. 2.

Czerwiec 5 – 25.lecie pierwszych demokratycznych wyborów samorządowych. W uroczystościach objętych honorowym patronatem prezydenta RP, Bronisława Komorowskiego, uczestniczył wójt Kawęczyna – Jan Nowak. Kawęczyniak 2014, nr 7 (330).

Lipiec 4 – Na terenie Gminy Kawęczyn przebywali członkowie (20 osób) Stowarzyszenia Przyjaciół Brzezin i Podwał z Gminy Morawica w województwie świętokrzyskim. Kawęczyniak 2014, nr 8 (340), s. 3.

Lipiec 14-16 – W Gołuchowie koło Pleszewa na Biwaku naukowo-przyrodniczym przebywali uczniowie klas III-V ze Szkoły Podstawowej w Kawęczynie. Kawęczyniak 2014, nr 8 (340), s.

Sierpień 24 - Dożynki Gminno-Parafialne w Tokarach. Starostami byli Sylwia Jaros-Brychcy i Andrzej Cholajda. Kawęczyniak 2014, nr 8 (340), s. 1.

Wrzesień 2 – w programie Święta Piezonego Ziemniaka w Młodzianowie uczestnikom zaproponowano powożenie bryczek, degustację potraw z ziemniaka.

Październik 14 – podopieczni ŚDS w Młodzianowie przebywali na wycieczce w Poznaniu, gdzie zwiedzili Palmiarnię.

Listopad 10 – Na Sesji Rady Gminy w mijającej kadencji dokonano zbilansowania działalności. Kawęczyniak 2012, nr 12 (344), s. 2.

Grudzień 1 – Inauguracyjna Sesja Rady Gminy VII Kadencji. Miejscem obrad był ŚDS w Młodzianowie. Kawęczyniak 2014, nr 12 (344), s. 1. Tamże, 2015, nr 1 (345), s. 1-2.

Grudzień 17 – Obradowała II Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2015, nr 1 (345), s. 1.

Grudzień 30 – w Głuchowie obradowała III Sesja Rady Gminy, podczas której uchwalono budżet. Dochody zaplanowano w wysokości 16.656.198 zł, a wydatki 15.347.069 zł. Kawęczyniak 2015, nr 1 (345), s. 1, 3.

2015

Styczeń – we wszystkich sołectwach odbyły się spotkania sprawozdawczo-wyborcze. Kawęczyniak 2015, nr 1 (345), s. 5.

Czerwiec 5 – Wójt Jan Nowak został uhonorowany Godłem Orła Białego. To zaszczytne wyróżnienie otrzymał z okazji 25.lecia Samorządu Terytorialnego. Kawęczyniak 2015, nr 7 (351), s. 3.

Czerwiec 6 – Sesja Rady Gminy z okazji 25.lecia Samorządu Terytorialnego. Kawęczyniak 2015, nr 7 (351).

Czerwiec 14 – Jubileusz pracy duszpasterskiej księdza Antoniego Janickiego, proboszcza w Tokarach. Kawęczyniak 2015, nr 7 (351), s. 17.

Czerwiec 30 – Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2015, nr 7 (351).

Czerwiec 30 – zakończył się projekt E-Szkoła realizowany w SP w Tokarach, trwający od 1 maja 2013 r. Kawęczyniak 2015, nr 7 (351).

Sierpień 18 – władze gminy i przedstawiciele mieszkańców serdecznie powitali repatriantów z Kazachstanu, którym zapewniono mieszkanie i pracę. W spotkaniu uczestniczyli także inni przedstawiciele rodziny repatriantów Gorańskich, którzy od 2013 r. zamieszkują w Kozichłogach pod Kleczewem. Kawęczyniak 2015, nr 9 (353).

Wrzesień 16 – Dożynki w Kawęczynie. Kawęczyniak 2015, nr 9 (353), s. 2-3.

Październik 2 – wizytacja sołtysów i przedstawicieli rad sołeckich gminy Kawęczyn w gminie Aleksandrów Kujawski w województwie kujawsko-pomorskim (wieś Wołuszów). Wyjazd był połączony z możliwością zapoznania się z formami realizacji projektów finansowanych z funduszy sołeckich. Delegacja odwiedziła sanktuarium maryjne w Ostrowąsie, gdzie kustoszem przez lata był ksiądz Jan Matusik z Milejowa oraz uzdrowisko w Ciechocinku.

Październik 10 – Święto Pieczonego Ziemianka w Młodzianowie. Kawęczyniak 2015, nr 10 (354).
Październik 16 – 130. rocznica istnienia świętowała Szkoła Podstawowa w Tokarach. Kawęczyniak 2015, nr 11 (355).
Październik 20 – XI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2015, nr 11 (355), s. 5.
Październik 25 – 20. rocznica Kawęczyniaka. Kawęczyniak 2015, nr 10 (354).
Październik – X Sesja Rady Gminy obradowała w strażnicy OSP w Marianowie. Kawęczyniak 2015, nr 11 (355), s. 3.

2016

Luty 23 Odbyły się eliminacje gminne do XXXIX Turnieju Wiedzy Pożarniczej. W grupie uczniów szkół gimnazjalnych pierwsze miejsce zajęła Agata Chojnacka ze szkoły w Kowalach Pańskich, a drugie jej koleżanka Natalia Górską. Kawęczyniak 2016, nr 3 (359), s. 13.
Luty 25 – Przeprowadzono eliminacje gminne konkursu recytatorskiego Strzałków 2016. Wśród osób zakwalifikowanych do finału znaleźli się uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Kowalach Pańskich. Kawęczyniak 2016, nr 4 (360).
Marzec 10 – Odbyła się XV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2016, nr 4 (360), s. 2-3.
Kwiecień 12 – Obradował XI Nadzwyczajny Zjazd Oddziału Gminnego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych. Kawęczyniak 2016, nr 4 (360), s. 3-5 (delegaci). nr 5 (361), s. 4.
Kwiecień 14 Z okazji 1050 rocznicy przyjęcia chrztu przez Polskę zorganizowano uroczystą sesję Rady Gminy, w której uczestniczyli mieszkańcy całej gminy. J. Łojko wygłosił referat poświęcony początkom chrześcijaństwa oraz przedstawił proces przechodzenia od kościoła grodowego do parafii, czyli wspólnoty Ludu Bożego. Włodzimierz Łęcki omówił miejsca związane z chryścianizacją Polski w 966 r. Kawęczyniak 2016, nr 4 (360), s. 1 (plakat informacyjny).
Czerwiec 12 - W Skarżynie spotkali się członkowie Związku Ochotniczych Straży Pożarnej. **Lit.:** Kawęczyniak 2016, nr 7 (363), s. 15.
Czerwiec 17 - W Gminnym Turnieju Piłki Nożnej Szkół Podstawowych i Gimnazjum uczniowie ze szkoły w Kowalach Pańskich zajęli 3 miejsce, a 4 uczniowie ze Skarżyna. Kawęczyniak 2016, nr 7 (363).
Czerwiec 30 - Odbyła się XXI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2016, nr 8 (364), s. 6.
Sierpień 27 – W byłej szkole podstawowej – funkcjonującej do 1992 r. – w Młodzianowie odbyło się spotkanie absolwentów. Kawęczyniak 2016, nr 9/16 (364).
Wrzesień 20 - IV Święto Pieczonego Ziemniaka w Młodzianowie. Kronika ŚDS.
październik 29 – Odbyła się XXV Sesja Rady Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2017, nr 1 (369).
Listopad 25 - W Skarżynie przeprowadzono finał konkursu Tato, mamó - nie pij, nie pał. W kategorii uczniów klas I-III oraz IV-VI. Miejsce czwarte przypadło drużynom uczniowskim z Kowali Pańskich. Byli to, w pierwszej kategorii: Nikola Andrzejewska, Wiktoria Graczyk, Anieła; w drugiej: Oliwia Czapła, Karolina Ptak i Olga Pawlaczyk. Kawęczyniak 2017, nr 1 (369), s. 7-8.
Grudzień 3 – 80. rocznica KGW w Tokarach. Kawęczyniak 2017, nr 1 (369).

2017

Styczeń 31 – XXVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2017, nr 2 (370), s. 3.
Luty 7 odbyło się spotkanie poświęcone omówieniu sołeckich strategii rozwoju. Kawęczyniak 2017, nr 3 (371).

Luty 27 – w ŚDS w Młodzianowie gościł teatr kukielkowy z Nowego Sącza. Kronika ŚDS.

Luty 28 XXVII Sesja Rady Gminy. Radni i władze gminy złożyły podziękowanie wieloletniemu prezesowi klubu Sportowego Orzeł Kawęczyn, panu Edwardowi Krawczykowi. Kawęczyniak 2017, nr 3 (371).

Marzec 5 – Jubileusz 25. lecia Gminnego Koła Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów, które za swoją działalność zostało wyróżnione HITEM 2016. Kawęczyniak 2017, nr 4 (372).

Marzec 30 – XXVIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2017, nr 4 (372).

Maj 25 – XXIX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2017, nr 6 (374).

Maj 28 – XIV Mistrzostwa Gminy Kawęczyn w Powożeniu Zaprzęgami. Kawęczyniak 2017, nr 6 (374).

Czerwiec 30 – XXX Sesja Rady Gminy. Podczas sesji przysięgę złożyli nowo wybrani sołtysi: Jolanta Woźniak (Kowale Pańskie) i Piotr Sobczak (Wojciechów). Kawęczyniak 2017, nr 7 (375).

Lipiec 4 – Podopieczni ŚDS w Młodzianowie przebywali na wycieczce w Gołuchowie, gdzie zwiedzali zamek z cennymi zbiorami muzealnymi, ośrodek edukacji leśnej oraz rozległy park z pięknym drzewostanem. Kronika ŚDS.

Sierpień 27 – w zabudowaniach dawnej szkoły podstawowej w Młodzianowie spotkali się jej absolwenci. Efektem tego spotkania była m.in. publikacja *Młodzianów we wspomnieniach*, wydana w 2018 r. i przygotowana przez Karolinę Wójtowicz.

Wrzesień 30 – przedstawiciele gminy Kawęczyn koncertowali w Brudzewie z okazji Powiatowego Dnia Seniora. Kawęczyniak 2017, nr 11 (379), s. 15.

Październik 13 - w Milejowie gościli seniorzy, artyści z gminy Rzgów w powiecie konińskim. Była to rewizyta związana z pobytem Pauliny Woźniak oraz Sylwestra Dzikowskiego w filii bibliotecznej w Sławsku. Kawęczyniak 2017, nr 11 (379), s. 14, 15.

Październik 24 – Szkoła Podstawowa w Kowalach Pańskich Kolonii uroczystie przyjęła imię Strażaków Polskich. Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 1-4.

Październik 27 – zakończono prace związane z przebudową drogi w Kawęczynie. Kawęczyniak 2017, nr 11 (379), s. 19.

Listopad 8 – W ŚDS w Młodzianowie odbyła się konferencja naukowa *Udział Osób Niepełnosprawnych w życiu społecznym*. Kronika ŚDS.

Listopad 29 – Sesja Rady Gminy po raz pierwszy odbyła się w nowej siedzibie Urzędu Gminy (oddany do użytku 21 listopada 2017 r.). Do tego czasu Rada spotykała się w salach Ochotniczych Straży Pożarnych, świetlicach wiejskich i innych pomieszczeniach. Radni dokonali zmian w uchwale budżetowej, wyrazili zgodę na zaciągnięcie kredytu inwestycyjnego oraz wysłuchali sprawozdania z realizacji działań oświatowych. Były to najważniejsze punkty programu tego spotkania roboczego rady. Iwona Krajewska, *XXXV Sesja Rady Gminy Kawęczyn VII kadencji w nowej aranżacji*, Kawęczyniak 2017, nr 12 (380), s. 6.

2018

Luty 3 - W Szkole Podstawowej w Kawęczynie odbył się III Otwarty Turniej Tenisa Stołowego, w którym uczestniczyło 130 zawodników. Wśród zwycięzców znaleźli się uczniowie z Kowali Pańskich, Nadia Mintus (III miejsce) i Monika Poniedziałek (II miejsce w kategorii dziewcząt klas V-VI). W imprezie uczestniczyli przedstawiciele wielu gmin: Przykona, Turek, Warta, miasto Konin. Kawęczyniak 2018, nr 3 (383), s. 23.

luty 7 – Gminne eliminacje do XLI Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej odbyły się w SP w Kawęczynie. Wśród laureatów znalazły się Natalia Tomczyk (II miejsce. klasy I-VI) oraz Natalia Górską (I miejsce. klasy VII oraz I - II gimnazjalne) i Kinga Szczepańska (II miejsce, klasy VII, I - II gimnazjalne). Kawęczyniak 2018, nr 3 (383), s. 21.

Luty 24 – w poznańskim Hotelu Andersia odbyło się uroczyste wręczenie Hitów 2018. Jednym z nich nagrodzono ŚDS w Młodzianowie za dokonania w okresie pięciu pierwszych lat jego istnienia. Kronika ŚDS.

Maj 24-25 – Podopieczni ŚDS w Młodzianowie uczestniczyli w wycieczce do Karpacza, gdzie zwiedzali miasto, Dolinę Wodospadu Szklarka (Szklarska Poręba) i inne atrakcje. Kronika ŚDS.

Czerwiec 14 – Osoby z grona ŚDS w Młodzianowie gościli w zaprzyjaźnionym ośrodku w Żeronicach, gdzie odbywała się impreza pod nazwą *Żeronice w Barwach Jesieni*. Kronika ŚDS.

Czerwiec 29 – Osoby z ŚDS w Młodzianowie aktywnie włączyły się do akcji Narodowe Czytanie. Kronika ŚDS.

Lipiec 12 – Środowiskowy Dom Samopomocy w Młodzianowie gościł zainteresowanych swoją działalnością. Były to Drzwi Otwarte, podczas których zaprezentowano sam obiekt oraz formy pracy z podopiecznymi. Kronika ŚDS.

Wrzesień 6 – W Młodzianowie obchodzono VI Święto Pieczonego Ziemniaka. Kronika ŚDS.

Wrzesień 19 – podopieczni placówek pomocy społecznej z Miłaczewa, Młodzianowa, Skęczniewa, Żeronic, uczniowie szkoły specjalnej w Turku i uczestnicy Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz innych instytucji, zaprezentowali się w przeglądzie dokonań artystycznych Jesteśmy Aniołami o jednym Skrzydle, Kronika ŚDS.

Listopad 20 – Pensjonariusze Środowiskowego Domu Samopomocy gościli w Warszawie, gdzie obejrzeli znakomity spektakl Janusza Józefowicza z muzyką Janusza Stokłosa i tekstami Jana Wermera, oparty na kanwie sztuki Wiliama Szekspira *Romeo i Julia*, Kronika ŚDS.

Grudzień 17 – Joanna Gogulska prowadziła warsztatowe zajęcia z osobami z Środowiskowego Domu Samopomocy, których zapoznała z tajnikami muzyki, Kronika ŚDS.

2019

Maj 14 – pensjonariusze ŚDS uczestniczyli w wycieczce do klasztoru Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie. Kronika ŚDS.

Maj 31 – kadra i podopieczni ŚDS w Młodzianowie przebywali na wycieczce do Nadleśnictwa Turek, gdzie poznawali tajniki przyrody. Kronika ŚDS.

Wrzesień 6-8 – Grupa 59 osób spośród sołtysów i członków rad sołeckich uczestniczyła w wyjeździe studyjnym do gminy Piecki w województwie warmińsko-mazurskim. Kawęczyniak 2019, nr 10 (271).

Wrzesień 16 – pensjonariusze ŚDS w Młodzianowie uczestniczyli w siedemnastej edycji Ogólnopolskiego Konkursu Plastyka i Sztuka Niepełnosprawnych, odbywającego się pod hasłem *Podróż moich marzeń*. Kronika ŚDS.

Wrzesień 12 – odbyło się VII Święto Pieczonego Ziemniaka. Kronika ŚDS. Kawęczyniak 2019, nr 10 (271).

Wrzesień 17 - Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2019, nr 10 (271), s. 26-27.

Październik 8 – W Konkursie Mistrzowie Agro, wśród wyróżnionych znalazło się Koło Gospodyń Wiejskich z Będziechowa. Kawęczyniak 2019, nr 11 (272).

Październik 29 – Sesja Rady Gminy. Głównymi tematami była opieka nad zabytkami oraz plany rozwoju wsi Będziechów, Głuchów, Kowale Pańskie Kolonia, Marcinów, Marianów, Milejów. Kawęczyniak 2019, nr 11 (272)

Listopad 11 – Uroczyste obchodzono rocznicę odzyskania niepodległości. Jak co roku, miejscami obchodów, były wsie parafialne i jedna z wsi sołeckich (Skarżyn). Kawęczyniak 2019, nr 12 (273).

Listopad 18 – Wójt Jan Nowak na spotkaniu z sołtysami przedstawił założenia budżetu na rok 2020. Kawęczyniak 2019, nr 12 (273).

Luty 19 – W gminnych eliminacjach XLIII Konkursu Wiedzy Pożarniczej – Młodzież Zapobiega Pożarom, w kategorii uczniów klas I-VI pierwsze miejsce zajęła Kamila Michalak ze szkoły w Skarżynie, drugie Marietta Matuszewska, także ze Skarżyna, a trzecie Adam Chmiela z Kowali Pańskich. W kategorii uczniów klas VII-VIII pierwsze i drugie miejsce zajęli Amanda Dzikowska oraz Michał Michalak ze szkoły w Skarżynie. Kawęczyniak 2020, nr 3/21 (376), s. 31-32.

Luty 25 – Członkowie Stowarzyszenia Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Kawęczyn dokonali wyboru prezesa. Został nim Stanisław Urbaniak. Godność skarbnika powierzono Annie Grabowskiej, a sekretarza Halinie Tanaś. Zastępcą prezesa został Henryk Antczak. Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 26-27.

Kwiecień - Obradowała XVII Sesja Rady Gminy, podczas której podjęto decyzje w sprawie dofinansowania zakupu sprzętu medycznego dla Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Turku oraz zatwierdzono sołecką strategię rozwoju wsi Marcjanów. Kawęczyniak 2020, nr 5 (378).

Kwiecień 15 – obradowała XVIII Sesja Rady Gminy. Debatowano m.in. nad dofinansowaniem zakupu tomografu i respiratora dla Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Turku w wysokości 100.000 zł. Kawęczyniak 2020, nr 6 (379), s. 18.

Maj – XIX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2020, nr 6 (379), s. 18.

Czerwiec 1 – OSP w Kowalach Pańskich otrzymała nowy wóz bojowy. Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 20.

Czerwiec 5 – w Kawęczynie gościła Aneta Niestrawska wicewojewoda wielkopolski, która z wójtem Janem Nowakiem podpisała umowę na dofinansowanie budowy żłobka. Wysokość dotacji z programu Maluch + wynosiła 875.000 zł. Kawęczyniak 2020, nr 7 (380), s. 5-6.

Czerwiec 26 – XX Sesja Rady Gminy. Przedmiotem obrad było zaskarżenie uchwały o utrzymaniu czystości i porządku na terenie gminy z 30 marca 2017 r. Rada podjęła uchwałę oddalającą skargi. Kawęczyniak 2020, nr 7 (380), s. 18.

Lipiec 10 – Jan Nowak, wójt gminy, podpisał umowę z Samorządem Województwa Wielkopolskiego na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Będziechowa, Głuchowa, Kowali Pańskich – Kolonii, Marcinowa, Marianowa, Milejowa, Okręglycy, Tokar Pierwszych oraz Drugich. Koszt budowy zaplanowanych 45 oczyszczalni określono na ponad 700.000 zł a termin ukończenia inwestycji przewidziano na 31 października 2021 r. Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), s. 9.

Lipiec 10 – Obradowała XXI Sesja rady Gminy, podczas której udzielono absolutorium wójtowi za wykonanie uchwały budżetowej. Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), s. 8).

Lipiec 20 – XXII Sesja Rady Gminy. Na spotkaniu zapadło 6 uchwał. Jedna z nich zakładała realizację budowy szatni, sanitariatów i magazynu na boisku sportowym w Kawęczynie. Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), s. 12.

Lipiec 22 – zakończono przebudowę drogi wewnętrznej w Ciemieniu. Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 22.

Lipiec 29 - Narada Sołtysów poświęcona m.in. funduszom sołeckim. Po raz kolejny sołtysi spotkali się 24 sierpnia. Kawęczyniak 2020, nr 9 (117), s. 5.

Sierpień 4 – XXIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 20.

Sierpień 13 – podopieczni ŚDS w Młodzianowie uczestniczyli w rajdzie rowerowo-pieszym. Rajd jest imprezą, która od lat należy do stałych wydarzeń ujętych w dorocznym programie działań tej instytucji. Kronika ŚDS w Młodzianowie.

Sierpień 16, 23, 30 – W Kowalach Pańskich odbyły się Dożynki Parafialne. Starostami byli

Filip Pietrzak i Izabela Pietrzak. Uroczystości dożynkowe w Tokarach zorganizowano 23 sierpnia, a ich starostami obrano Renatę i Bronisława Warszawskich. Parafia Głuchów świętowała 30 sierpnia. Starostami byli Anna Owczarek i Grzegorz Andrzejczak. Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), nr 9 (417), s. 14-19.

Sierpień 25 – W Wojciechowie po ustąpieniu Doroty Bartosik nowym wójtem obrano Mateusza Pacześnego. W głosowaniu uczestniczyło 27 osób spośród 217 uprawnionych. Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 4.

Wrzesień 10 – XXIV Sesja Rady Gminy. Przedstawiono sprawozdanie z wykonania budżetu w pierwszym półroczu 2020. I. Krajewska, *Co przyniosła XXIV Sesja Rady Gminy*, Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 16.

Wrzesień 16 – W Młodzianowie po raz kolejny zorganizowano obchody Święta Pieczonego Ziemniaka. Kronika ŚDS w Młodzianowie.

Październik 6 – XXV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 16.

Październik 14 – Szkoła Podstawowa w Kowalach Pańskich Kolonii otrzymała sztandar. Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 2-3.

Październik 30 – OSP w Kowalach Pańskich otrzymała nowy wóz bojowy Scania. Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 10.

Listopad 6 – XXVII Sesja Rady Gminy. Obrady prowadzono zdalnie, czyli poprzez komunikowanie się za pomocą Internetu. M. Krakowiak, *Zdalna XXVII Sesja Rady Gminy*, Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 15.

Listopad 26 – Zdalnie obradowała XXVII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 15.

Grudzień 2 – dokonano podsumowania działalności Kawęczynskiego Towarzystwa Rozwoju oraz działającego w jego strukturach Koła Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu w mijającym roku kalendarzowym. Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 18.

Grudzień 8 – obradowała, zwołana w trybie nadzwyczajnym, XXVIII Sesja Rady Gminy. Głównym tematem obrad było przygotowanie regulaminu utrzymania czystości na terenie gminy. Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 26.

Grudzień 29 – XXX Sesja Rady Gminy. Uwaga radnych koncentrowała się na ustaleniu budżetu. Dochody zaplanowano na 27.636.658,00 zł a wydatki na 28.739.130,00 zł. Kawęczyniak 2021, nr 1 (421), s. 2-8.

2021

Styczeń 4 – zainaugurowano działalność gminnego żłobka w Kawęczynie. M. Jałkiewicz, *Bystrzaki i bąbelki w natarciu*. Kawęczyniak 2021, nr 2 (422), s. 5.

Luty 1 – XXX Sesja Rady Gminy. M. Krakowiak, Kawęczyniak 2021, nr 2 (421), s. 2.

Luty 25 – XXXI Sesja Rady Gminy. Radni zajmowali się m.in. zmianami w Wieloletniej Prognozie Finansowej na lata 2021-2028 oraz gospodarką nieruchomościami. M. Krakowiak, *XXXI Posiedzenie Rady Gminy Kawęczyn*, Kawęczyniak 2021, nr 3 (423), s. 23-24.

Kwiecień 26 – XXXIII Sesja Rady Gminy. Wiodącym tematem była wieloletnia prognoza finansowa oraz strategia rozwiązywania problemów społecznych. Kawęczyniak 2021, nr 6 (426), s. 26.

Maj 26 – XXXIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2021, nr 7 (427), s. 28.

Czerwiec 16 – XXXV Sesja rady Gminy. Kawęczyniak 2021, nr 7 (427), s. 28.

Czerwiec 16 – Roman Marzuchowski z Milejowa został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności. Kawęczyniak 2021, nr 7 (427), s. 28.

Czerwiec 21 – Po rezygnacji Pawła Urbaniaka z godności sołtysa Dzierzbotek (21 czerwiec

2021) nie zdołano dokonać wyboru następcy na tym i kolejnym zebraniu wiejskim. Kawęczyniak 2021, nr 7 (427), s. 29.

Czerwiec 24 – podopieczni ŚDS w Młodzianowie przebywali na wycieczce turystyczno-krajoznawczej w Kórniku, gdzie zwiedzili arboretum oraz zamek. Kronika ŚDS w Młodzianowie.

Czerwiec 29 – Personel ŚDS w Młodzianowie wraz z pensjonariuszami przygotowali widowisko *Wesele na wsi*, które nawiązywało do tradycyjnej obrzędowości ludowej. Kronika ŚDS w Młodzianowie.

Czerwiec 29 – Makary Górzyński, autor cenionych prac o dziejach architektury w okolicach Turku, swój wykład poświęcił tematyce *Blaski i cienie dawnej architektury dworskiej: badania regionalne okiem historyka sztuki*, dotyczący wiejskiej architektury rezydencjonalnej Kawęczyniak 2021, nr 8 (428), s. 12-13.

Czerwiec – XXXVI Sesja Rady Gminy. Dokonano zmian w uchwale budżetowej i udzielono absolutorium dla wójta gminy. Kawęczyniak 2021, nr 7 (427), s. 2-8.

Lipiec 3 – Walne Zebranie Stowarzyszenia Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Kawęczyniak 2021, nr 7 (427), s. 13.

Lipiec 27 – Obradowała XXXVII Sesja Rady Gminy. Uczestniczyło w niej 14 radnych, którzy debatowali na temat zmian w budżecie, remontu Ośrodka Zdrowia w Tokarach, wieloletniej Prognozie budżetowej gminy, nabyciu nieruchomości we wsi Dziewiątka, gdzie planuje się budowę urządzeń rekreacyjnych. Dyskutowano także nad projektem Wykorzystanie energii odnawialnej poprzez budowę instalacji fotowoltaicznych, Kawęczyniak 2021, nr 8 (428), s. 21-22.

Sierpień 28 – Mistrzostwo Polski (wg regulaminu CTIF) w Zawodach Sportowo-Pożarniczych w Koninie zdobyła Kobieca Drużyna Pożarnicza z Głuchowa, która startowała w Ogólnopolskich Zawodach w Koninie. Trzecie miejsce zajęła dr uzyna OSP z Głuchowa. Kawęczyniak 2021, nr 9 (429), s. 10-12.

Sierpień 31 – XXXVIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2021, nr 9 (429), s. 33; 10 (430), s. 14.

Wrzesień 5 – Dożynki Powiatowo-Gminno-Parafialne w Kawęczynie. Kawęczyniak 2021, nr 9 (429), s. 2-10.

Wrzesień 9 – W Głuchowie uczczono pamięć mieszkańców gminy zamordowanych przez żołnierzy Wehrmachtu 9 września 1939 r. Kawęczyniak 2021, nr 10 (430), s. 9-10.

Wrzesień 25 – XXXIX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2021, nr 10 (430), s. 14-15.

Październik 16 – Zespół Kawęczyniaczy uczestniczył – jako gość – w IV Przeglądzie Zespołów i Grup Śpiewaczych Powiatu Kaliskiego w Stawiszynie. Kawęczyniak 2021, nr 11 (431), s. 30-31.

Październik 18 – w Sali Rady w Urzędzie Gminy w Kawęczynie spotykał się Zarząd Oddziału Gminnego Związku OSP RP. Posiedzeniu przewodniczył prezes Jarosław Pasik. Kawęczyniak 2021, nr 11 (431), s. 10-11.

Październik 21 – w lesie w Czachulcu spotkali się samorządowcy, delegaci różnych instytucji, organizacji, mieszkańcy gminy Kawęczyn, aby uczcić pamięć o ludności żydowskiej skoncentrowanej i zamordowanej w tym getcie wiejskim. Spotkaniu towarzyszyła promocja książki Pawła Janickiego *Heidemüle Młyn na Wrzosowisku – historia getta wiejskiego*. Kawęczyniak 2021, nr 10 (430), s. 3-6.

Październik 27 – XL Sesja Rady Gminy. Podczas spotkania zatwierdzono m.in. sołecką strategię rozwoju Młodzianowa. Kawęczyniak 2021, nr 11 (431), s. 13.

Listopad 10 – W SP w Kawęczynie odbyła się promocja książki Pauliny Woźniak *Wspomnień Blask*. Kawęczyniak 2021, nr 12 (432), s. 11-13.

Listopad 13 – W Rychwale spotkali się liderzy Wielkopolskiej Odnowy Wsi. Kawęczyniak 2021, nr 12 (432), s. 18.

Listopad 19 – Zjazd Gminnego Oddziału ZOSP RP, podczas którego dokonano wyboru nowych władz. Prezesem na kadencję 2021-2026 wybrano Jarosława Pasika. Kawęczyniak 2021, nr 12 (432). s. 22-24.

Listopad 20 – W Ostrzeszowie spotkały się Koła Gospodyń Wiejskich z województwa wielkopolskiego, aby uczestniczyć w konkursie na *Największą wielkopolską Pyrę oraz jadlo z Pyry*. Gminę Kawęczyn reprezentowało KGW Marianki z Marianowa, gdzie zaprezentowało ziemniaka o wadze ponad 1 kg. Kawęczyniak 2021, nr 12 (432), s. 17.

Listopad 29 – XLI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2021, nr 12 (r432), s. 25.

listopad 29 – radni spotkali się na XLIII Sesji. Głównym punktem obrad była uchwała budżetowa na 2022 r. Kawęczyniak 2022, nr 1 (433), s. 18-23.

Grudzień 9 – IX Święto Pieczonego Ziemniaka w Młodzianowie. Kawęczyniak 2021, nr 11 (431), s. 17.

Grudzień 17 – obradowała XLII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 1 (433), s. 17.

2022

Styczeń 8 - Rocznicowe Spotkanie KGW Marianki. Kawęczyniak 2022, nr 2 (434), s. 29.

2022 r. – styczeń 17 - Obradowała XLIV Sesja Rady Gminy. Magdalena Krakowiak, *Pierwsza sesja Rady Gminy Kawęczyn w 2022 roku*, Kawęczyniak 2022, nr 1 (434), s. 16. Kawęczyniak 2022, nr 2 (434), s. 16.

2022 – styczeń 28 – Podczas XLV Sesji Rady Gminy debatowano nad formami doskonalenia zawodowego nauczycieli i dofinansowania przedsięwzięć w tym zakresie, wynajmem lokali z gminnego zasobu mieszkaniowego, planem zagospodarowania przestrzennego Marianowa – Kolonii, podatków, sołecką strategią rozwoju wsi Kowale Pańskie Kolonia. W tych sprawach i innych ujętych w porządku obrad podjęto stosowne uchwały. Magdalena Krakowiak, *XLV Sesja Rady Gminy Kawęczyn*, Kawęczyniak 2022, nr 1 (434), s. 17.

Luty 8 – XI Narada Sołtysów. Kawęczyniak 2022, nr 3 (435), s. 20.

Luty 17 – Gminę nawiedziła wielka wichura, która spowodowała uszkodzenie budynków mieszkalnych i gospodarczych. Kawęczyniak 2022, nr 3 (435).

Luty 23 – XLVI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 3 (435), s. 19-20.

Kwiecień 27 – L Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 6 (438), s. 11.

Maj 22 – W Majówce Powiatu Tureckiego aktywnie uczestniczyły KGW z Będziechowa, Marcinowa, Marianowa, Tokar, Wojciechowa. Kawęczyniak 2022, nr 6 (380), s. 18-20.

Maj 25 – LI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 6 (438), s. 12.

Maj 29 – W Milejowie uroczyste obchodzono Powiatowy Dzień Strażaka. Uroczystości połączone z jubileuszem 100-lecia Ochotniczej Straży Pożarnej w tej miejscowości. Monika Jatczak, *Powiatowy Dzień Strażaka*, Kawęczyniak 2022, nr 7 (439), s. 16-20.

Czerwiec 6 – Członkowie Koła Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu zwiedzili zabytki miasta Turek, w tym kościół ewangelicki, ratusz. Kawęczyniak 2022, nr 7 (439), s. 13.

Czerwiec 26 – W Wojewódzkim Festiwalu Kół Gospodyń Wiejskich Polska od Kuchni, odbywającym się w Poznaniu nad Jeziorem Malta uczestniczyły KGW z Będziechowa, Wojciechowa oraz Marianowa Kolonii. Ekipy z Będziechowa i Marianowa uczestniczyły w Konkursie Artystycznym i Kulinarnym, natomiast ekipa z Wojciechowa zakwalifikowała się do konkursów Miss od 18 do 45 roku życia, Miss 45+, Kobieta Gospodarna i Wyjątkowa oraz Konkursu Kulinarnego. M. Jaworska, *Festiwal Kół Gospodyń Wiejskich „Od Kuchni”*, Kawęczyniak 2022, nr 4 (440), s. 8.

Czerwiec 26 – We Władysławowie (powiat Turek) na XXI Powiatowym Przeglądzie Orkiestr Dętych spotkały się orkiestry z Brudzewa, Dobrej - Żeroniczek, Tokar, Władysławowa. Kawęczyniak 2022, nr 8 (440), s. 11.

Czerwiec 26 – W sołectwie Tokary uroczyste obchodzono 660-lecie pierwszej pisanej wzmianki o tej miejscowości. M. Jaworska, *Obchody jubileuszu 660-lecia Tokar*, Kawęczyniak 2022, nr 7 (439), s. 25-26.

Czerwiec – LII Sesja Rady Gminy. Udzielono absolutorium wójtowi. Dokonano rozliczenia budżetu. Kawęczyniak 2022, nr 7 (439), s. 2-7.

Lipiec 3 W Kramsku odbywał się Festiwal Kultury „W stronę tradycji”, w którym wzięło udział 11 zespołów. Grupa Kawęczyniaci, która zaprezentowała trzy utwory *Jakżym jo wila, Tam u chłopa na dymbie, Nowy roczek i guody* otrzymała wyróżnienie. Członkami zespołu są: Jadwiga Bartczak, Emilia Biliska, Anna Grabarczyk, Danuta Jaroma, Janina Jasińska, Elżbieta Kwaśniewska, Teresa Maćczak, Halina Majda, Grażyna Michalak, Józefa Pietrzak, Jerzy Wierzbicki, Andrzej Wysocki. Kawęczyniak 2022, nr 8 (440), s. 25.

Lipiec 6 – 53 mieszkańców gminy, głównie członków Wielkopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów – koło w Kawęczynie uczestniczyło w wycieczce do Sejmu RP. Wyjazd zainspirował posel – sekretarz stanu Ryszard Bartosik, który również zaproszonych oprowadzał po Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Kawęczyniak 2022, nr 8 (440), s. 20.

Lipiec 7 W Turku na placu OSiR odbyło się premiowanie źrebiąt. Wśród nagrodzonych zwierząt znalazły się ogiery dwulutki Tren (II miejsce) i Loco (III miejsce), z hodowli Mirosława Grudzińskiego w Żdżarach, gmina Kawęczyn. Katarzyna Śledź, *Premiowanie źrebiąt 2022*, Kawęczyniak 2022, nr 8 (440), s. 8-9.

Lipiec 13 - Sylwester Kasprzak z Kawęczyna otrzymał tytuł Sołtysa Roku 2021, który przyznaje Redakcja Gazety Sołeckiej i Stowarzyszenie Sołtysów RP. Laureat tę funkcję s pełni od 2002 r. Kawęczyniak 2022, nr 9 (441), s. 8-10.

Lipiec 14 – Środowiskowy Dom Samopomocy w Młodzianowie zorganizował turniej bilardowy. Kronika ŚDS.

Sierpień – Na terenie gminy przeprowadzono akcję obrączkowania bocianów. Akcją objęto 21 gniazd z 42 pisklętami. Alina Bartosik, *Bociany, czyli sympatyczne klekoty o dostojne żabojady*, Kawęczyniak 2022, nr 8 (440), s. 4.

Sierpień 2 – LIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 90 (441), s. 11.

Sierpień 21 – Dożynki gminno-parafialne. Starostami byli Aneta i Mariusz Grzesiakowie. **Lit.:** Kawęczyniak 2022, nr 8 (440), s. 1.

Sierpień 30 – LIV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 9 (441), s. 12.

Wrzesień 2 - Na spotkaniu w strażnicy OSP w Głuchowie podsumowano udział w XVII Międzynarodowych Zawodach Sportowo-Pożarniczych CTIF i XXIII Międzynarodowe Spotkanie Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych CTIF w Cejle (17-24 lipiec 2022), gdzie polskie reprezentacje zajęły 3 (drużyna kobieca) i 14 miejsce (drużyna męska). Kawęczyniak 2022, nr 10 (442), s. 6-7.

Wrzesień 9 – Obchody 83. rocznicy zbrodni Wermachtu w Głuchowie. Kawęczyniak 2022, nr 10 (442), s. 9. Wydarzeniem z 1939 r. poświęcono film, który jest dostępny na stronie internetowej gminy.

Wrzesień 15 – ŚDS w Młodzianowie był organizatorem dorocznego Święta Pieczonego Ziemiaka. Kronika ŚDS. Kawęczyniak 2022, nr 10 (442), s. 21-22.

Wrzesień 29 – LV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 10 (442), s. 17.

Październik 1 – w Świątlicy w Tokarach zebrali się członkowie Stowarzyszenia Kawęczynskiego Towarzystwa Rozwoju oraz działającego w jego strukturach Koła Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu. Okazją było 20. rocznicę działalności Stowarzyszenia i 5. rocznicę działalności Koła. Kawęczyniak 2022, nr 11 (443), s. 3-4.

Październik 4 – w ŚDS w Młodzianowie odbyły się warsztaty fotograficzne. Uczestnicy zapoznali się z budową aparatów fotograficznych oraz samodzielnie wykonywali zdjęcia. Spotkanie prowadzili Jarosław i Bartosz Wojciechowscy, właściciele prywatnego zakładu fotograficznego w Turku. Kronika ŚDS.

Październik 8 – obchody 75. rocznicy OSP w Marianowie. Połączono je z poświęceniem nowego samochodu bojowego. Kawęczyniak 2022, nr 11 (442), s. 10.

Październik 21 – obradowała nadzwyczajna Sesja Rady Gminy.

Październik 29: Podczas spotkania Liderów Wielkopolskiej Odnowy Wsi, które miało miejsce w hali widowiskowo-sportowej w gminie Ostrowite (powiat Słupca), nagrodzono wieś Głuchów za projekty realizowane w ramach VI konkursu Aktywna Wieś Wielkopolska. Nagrodę w wysokości 4000 zł odebrali aktywiści z Głuchowa. Joanna Szymczak, *Wyróżnienie dla sołectwa Głuchów*, Kawęczyniak 2022, nr 12 (444), s. 7.

Listopad 19: Bartosz Stachowiak, Dyrektor Muzeum Miasta Turku im. Józefa Mehoffera, poprowadził członków Koła Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu trasą zamków pogranicza wielkopolsko-łęczycko-sieradzkiego. Uczestnicy wycieczki zwiedzili szlacheckie zamki w Wyszynie, Besiekierach i Boryslawicach Zamkowych, zamek królewski w Kole, zamek arcybiskupi w Uniejowie oraz grodzisko w Ewinowie. Dużym zainteresowaniem cieszył się także kościół parafialny w Wyszynie oraz kaplica grobowa Tollów koło Uniejowa. S. Dzikowski, *Miłośnicy Dziejów i Tradycji Regionu wyruszyli na historyczny szlak*, Kawęczyniak 2022, nr 12 (444), s. 9-10.

Listopad 24: w remizie OSP w Kowalach Pańskich Kolonii odbyło się spotkanie wiceprezesa Rady Ministrów i Ministra Rolnictwa, Henryka Kowalczyka mieszkańcami gminy Kawęczyn i powiatu Turek. Tematyka spotkania koncentrowała się na problemach polskiego rolnictwa wywołanych agresją rosyjską na Ukrainę, pandemią koronawirusa, warunkami atmosferycznymi. Wśród gości na sali znaleźli się Dariusz Kałużny starostwa powiatu Turek, Piotr Szewczyński przewodniczący Rady Powiatu, Jan Nowak, wójt gminy Kawęczyn. M. Tylko, *Wizyta Wicepremiera, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w gminie Kawęczyn*, Kawęczyniak 2022, nr 12 (444), s. 3-5. Inwestujemy w Przyszłość. Powiat Turecki. Biuletyn Informacji Samorządowej, Turek marzec 2023, s. 13.

Listopad 29 – XLII Sesja Rady Gminy. Przyjęto projekt budżetu. Wydatki określono na 35.880,200,00 zł a dochody na 33.707.503,00 zł. Kawęczyniak 2022, nr 1 (433), s.18-25.

Grudzień 17 – XLIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2022, nr 1 (433), s.17-18.

2023

Styczeń 13 – Gmina Kawęczyn uzyskała dofinansowanie w wysokości 1.200.000 zł, które ma służyć wdrażaniu Strategii na Rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040. na zadania realizowane w latach 2023-2031. Kawęczyniak 2023, nr 5 (448 – recte 449), s. 27.

Styczeń 14 – walne Zebranie Sprawozdawcze OSP Zdźary. Kawęczyniak 2023, nr 2 (446), s. 19-20.

Styczeń 23 – LXI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 2 (446), s. 18.

Styczeń 30 – Oddano do użytku kolektor kanalizacji sanitarnej w Kawęczynie. Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 3.

Styczeń 31 – LXII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 27-28.

Luty 10 – Narada Sołtysów. Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 28.

Luty 4 – Walne zebranie OSP w Kawęczynie. Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 28-29 (sprawozdanie).

Luty 23 – spotkanie przedstawicieli Kół Gospodyń Wiejskich (Młodzianów, Marianów Kolonia, Wojciechów, Leśnictwo, Marianów, Marcinów, Bedziechów, Tokar, Zdźary. Podsumowanie działalności w 2022 r. Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 25.

Luty 26 – Zespół Kawęczyniaczy wyróżniono Tytanowym Hitem – główną nagrodą Konkursu Gospodarczo-Samorządowego HIT Regionów 2022 organizowanego przez Instytut Certyfikacji i Jakości Gospodarczo-Samorządowej wraz ze starostwami województw wielkopolskiego i lubuskiego. Zobacz: Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 3.

Luty 28 – XLIII Sesja Rady Gminy. W porządku obrad ujęto kwestie podwyżek diet dla sołtysów, radnych, wynagrodzeń dla strażaków biorących udział w ćwiczeniach, zmianę uchwały budżetowej, itd. Kawęczyniak 2023, nr 4 (440), s. 12-13.

- Marzec 3** – podpisaniem umowy rozpoczęto modernizację części Szkoły Podstawowej w Kowalch Pańskich Kolonii. Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 11.
- Marzec 20** – Spotkanie sołtysów. Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 13.
- Marzec 26** – Piotr Burdelak z Głuchowa uzyskał nominację do tytułu Wielkopolski Rolnik Roku. Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 37.
- Marzec 30** – Zebranie Sprawozdawczo-Wyborcze Kawęczyńskiego Towarzystwa Rozwoju. Kawęczyniak 20223, nr 5 (448 – recte 449), s. 9.
- Kwiecień 1** – KGW Z Będziechowa i Marianowa uczestniczyły w Konkursie Wielkopolskie Tradycje Wielkanocne, gdzie uzyskały nagrody w konkursach na przygotowanie potrawy Wielkanocny paszтет z bukietem sosów chrzanowych (KGW Marianów – 2 miejsce) i w konkursie tarcia chrzanu na czas (Będziechów - wyróżnienie). Kawęczyniak 2023, nr 5 (448 – recte: 449), s. 9-10.
- Kwiecień 15** – Walne Zebranie Stowarzyszenia Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Kawęczyn. Kawęczyniak 2023, nr 5 (448 – recte: 449), s. 11.
- Kwiecień 15** – W siedzibie Komendy Miejskiej Straży Pożarnej w Koninie wręczono promesy na zakup wozów bojowych dla jednostek OSP województwa wielkopolskiego. Jedną z nich była OSP w Kawęczynie. Kawęczyniak 2023, nr 5 (448 – recte 449), s. 26.
- Maj 8** – 60.lecie OSP w Kawęczynie. Kawęczyniak 2023, nr 6 (450), s. 2-4.
- Maj 13** – VII Piknik Wiejski. Imieniny Stanisławy. Kawęczyniak 2023, nr 6 (450).
- Maj 20** – Członkowie Koła Miłośników Dziejów i Tradycji zwiedzali miasto Wartę, gdzie istnieje znany klasztor ojców Bernardynów. Kawęczyniak 2023, nr 6 (450), s. 22.
- Maj 23** – LXV Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 6 (450), s. 28-29.
- Maj 27** – 5.lecie Zespołu Kawęczyniaczy. Kawęczyniak 2023, nr 6 (450), s. 11-12.
- Maj 29** – Sejmik Województwa Wielkopolskiego \ gminie Kawęczyn dotację w ramach XII edycji konkursu „Pięknieje wielkopolska wieś” z programu „Wielkopolska Odnowa Wsi”, która ma służyć budowie placu zabaw i siłowni zewnętrznej w Skarżynie. Kawęczyniak 2023, nr 11 (455).
- Czerwiec 2** – Jubileusz 25.letnia istnienia Związku Komunalnego „Czyste Miasto, Czysta Gmina”, Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 23. Związek zrzesza gminy: Blizanów, Ceków-Kolonia, Gołuchów, Goszczanów, Mycielin, Miasto Turek, Miasto Warta, które były jego założycielami oraz inne (np. Kawęczyn).
- Czerwiec 3** – Powiatowe Zawody Sportowo-Pożarnicze Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych CTIF. Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 20-22.
- Czerwiec 10** – I Zjazd Kół Gospodyń Wiejskich w Gminie Kawęczyn. Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 26.
- Czerwiec 12-15** – Nawiedzenie kopii cudownego obrazu Najświętszej Marii Panny z Jasnej Góry parafii Głuchów, Tokary, Kowale Pańskie. Przygotowania do Nawiedzenia poprzedziły misje we wszystkich trzech parafiach funkcjonujących w gminie. Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 2-5.
- Czerwiec 17** – W Buku (województwo wielkopolskie) odbyły się XII Wojewódzkie Zawody Sportowo-Pożarnicze. Wśród zwycięzców znalazły się drużyny OSP z Głuchowa i Żdzar, Kawęczyniak 2023, nr 8 (452), s. 7-9.
- Czerwiec 18** – Zespół Kawęczyniaczy uzyskał wyróżnienie na 13 Festiwalu Kultury W stronę Tradycji, odbywającym się w Kramsku. Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 30.
- Czerwiec 25** – Poświęcenie samochodu ratowniczo-gaśniczego OSP w Tokarach. Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 5-6.
- Lipiec 22** – VII Festyn Sołecki w Kawęczynie, Kawęczyniak 2023, nr 8 (452), s. s. 25.
- Lipiec 28** – LXVII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 9 (453), s. 23.

Sierpień 15 – W Kaliszu odbył się XVIII Letni Festiwal Orkiestr Dętych Południowej Wielkopolski, w którym uczestniczyła Orkiestra z Tokar, pod dyrekcją Adriana Wałowskiego. Kawęczyniak 2023, nr 9 (453), s. 31.

Sierpień 30 – LXVIII Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 9 (453), s. 24-25.

Sierpień 20 – Dożynki Gminno-Parafialne w Tokarach. Starostami byli Ewa i Paweł Zielonkowie. Kawęczyniak 2023, nr 9 (453), s. 2-6.

Wrzesień 20 – XI Święto Pieczonego Ziemniaka w Młodzianowie. Kawęczyniak 2023, nr 10 (454), s. 12-13.

Wrzesień 24 – Drużyny OSP z Głuchowa i Żdźdar reprezentowały gminę na Zawodach Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych w Kalwarii Zebrzydowskiej, gdzie zdobyły pierwsze (Głuchów) i drugie miejsce. Kawęczyniak 2023, nr 9 (453), s. 14-15

Wrzesień 28 – LXIX Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 10 (454), s. 15-16.

Październik 21 – Podczas Gali Liderów Wielkopolskiej Odnowy Wsi Gminę Kawęczyn reprezentowały sołectwa Dzierzbotki, Kowale Pańskie – Kolonia, Marcjanów. Wyróżnienie uzyskało sołectwo Kowale Pańskie – Kolonia. Kawęczyniak 2023, nr 11 (455), s. 30.

Październik 27 – LXX Sesja Rady Gminy. Główny punkt obrad dotyczył zmian budżetowych. Kawęczyniak 2023, nr 11 (455), s. 31.

Listopad 23 – LXXI Sesja Rady Gminy. Kawęczyniak 2023, nr 12 (456), s. 14-15.

Listopad 29 – XVI Narada Sołtysów. Uczestniczyło w niej 18 przedstawicieli sołectw. Kawęczyniak 2023, nr 12 (456), s. 15.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne

Kroniki Szkół Podstawowych w Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Skarżynie.

Kronika Środowiskowego Domu Samopomocy w Młodzianowie (rękopis obejmuje materiały dokumentujące działalność od chwili założenia w 2013 r. do końca roku 2023).

KONSYSTORZ KALISKI

Rękopisy ze zbioru Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. Wykorzystane za pośrednictwem : Księgi konsystorza kaliskiego 1504–1540, red. Arkadiusz Borek, oprac. Arkadiusz Borek, Iwona Krawczyk, Wojciech Lis, Konrad Szuba, [www.atlasfontium.pl/ksiegi-konsystorza-kaliskiego-1504-1540]

SUMARIUSZE SIERADZ

Rękopisy ze zbioru Archiwum Głównego Akt Dawnych zawierają wykazy podatkowe powiatu sieradzkiego, właściwe dla terytorium współczesnej gminy Kawęczyn.

Tokary [parafia]

KonKal. Rękopis 9: k. 99, 100, 113v, 121, 121, 122, 136v, 139v, 140v, 146v, 191, 191v, 217, 218v.

KonKal. Rękopis 10: k. 64, 64v.

KonKal. Rękopis 11: k. 14 (Filip, wikary; 1518 r.).

KonKal. Rękopis 13: k. 2, 5v, 104v, 154, 156, 161, 186, 187v, 202, 207 (pleban Wojciech; 1539 r.), 208 (pleban Wojciech; 1539 r.; dwie wzmianki), 209v (pleban Wojciech; 1539 r.).

Bibliografia

Akta metrykalne parafii Głuchowa, Kowale Pańskie i Tokary w zasobach Archiwum Diecezjalnego we Włocławku, Archiwum Państwowego w Poznaniu, Oddział Konin

Głuchów

Małżeństwa: lata 1589-1764, 1785-1797, ADWł., 513/49/0

Zgony: APP, Oddział Konin – 54/748/0

Kowale Pańskie

Małżeństwa: lata 1798-1893, ADWł., 513/86/0

Zgony: lata 1808-1812, 1815-1817, 1820-1825, 1843-1912, APP/Oddział Konin, 54/777/0/ADWł., - 513/96/0

Tokary

Zgony: lata 1808-1811, 1826-1899 ADWł. – 513/165/0

Literatura

Andrzejewska Beata, *Rychwalskie Impresje Muzyczne z udziałem orkiestry*, Kawęczyniak 2020, nr 10 (418), s. 14.

Bartosik Alina [koordynatorka projektu „Bocian”], *Tkanie bocianieję opowieści*, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 28.

- Bocian P., Jatczak M., *Mała architektura sakralna w gminie Kawęczyn. Krzyże i kapliczki przydrożne*, Kawęczyn 2014.
- Brudzew i Kawęczyn oraz gmina Turek po zielonej stronie mocy, *Przegląd Koniński* 2021, nr 41, s. 8 (realizacja projektu budowy kolektorów słonecznych i farmy ogniw fotowoltaicznych).
- Chodyła Zbigniew, *Osadnictwo i zaludnienie powiatu konińskiego w latach 1789-1791*, *Rocznik Koniński* 19, 2015, s. 7-95.
- Czarnek Jan, *On ozdobił nasze kościoły* (O Leonie Zdziarskim, malarzu, autorze dekoracji we wnętrzu kościoła parafialnego w Kowalach Pańskich, żyjącym w latach 1868-1949), *Kawęczyniak* 2021, nr 2 (422), s. 9;
- Czarnek Jan, Paterski Karol, *Perelki Nekropolii Goszczanowskiej*, *Kawęczyniak* 2020, nr 10 (418), s. 17-19.
- Czarnek Jan, *W służbie Bogu i Bliźniemu. 100 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Goszczanowie. 1912-2012*, Goszczanów 2012.
- Czyżewski J., *Obszar gminy Kawęczyn na przestrzeni wieków*, Kawęczyn Sompolno 1993.
- Diecezja włocławska 2000*, oprac. ks. W. Frątczak, ks. W. Kujawski, ks. A. Poniński, ks. K. Rulka, ks. L. Urbański, Włocławek 2001.
- Uniejów. Dzieje miasta*, pod red. Jana Szymczaka, Łódź-Uniejów 1995.
- Dzikowski Sylwester, *Epidemia cholery w Kowalach oraz na obszarze dzisiejszej gminy Kawęczyn*, Stanisława 2017.
- Dzikowski Sylwester, *Historia Gminnej Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowej w Tokarach*, *Kawęczyniak* 2021, nr 1 (421), s. 14-15.
- Dzikowski Sylwester, *Historia liczbami zapisana*, *Kawęczyniak* 2021, nr 2 (422), s. 6-8.
- Dzikowski S., *Kartki z kalendarza działalności Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu w Kawęczynie (lata 2017-2021)*, Stanisława 2022.
- Dzikowski Sylwester, [Osiemdziesiąta pierwsza] *81 rocznica hitlerowskiego mordu w Głuchowie i Wilczkowie upamiętniona*, *Kawęczyniak* 2020, nr 10 (418), s. 12-13.
- Dzikowski Sylwester, *Stanisława. Opowieść o wsi i jej mieszkańcach. Stanisława i jej społeczność w obiektywie*, Stanisława 2018.
- Dzikowski Sylwester, *Z doniesień przedwojennej prasy – czyli o scaleniu gruntów we wsi Milejów*, *Kawęczyniak* 2021, nr 3 (423), s. 10-11 [omówienie artykułu z *Gazety Świątecznej* z 16 lutego 1930 r.].
- Elżbieta Tomczak – zastępcą wójta Gminy Kawęczyn, *Kawęczyniak* 2020, nr 4 (377), s. 2.
- Frątczak Ewa, *Baza rekreacyjno-sportowa Gminy Kawęczyn*, *Kawęczyniak* 2020, nr 6 (379), s. 30-31.
- Fundusz sołecki na 2021 r.*, *Kawęczyniak* 2020, nr 10 (418), s. 6-9.
- K. Górską-Gołąską, *Teki Dworzaczka. Uwagi użytkownika [w:] Fontes et Historia. Prace dedykowane Antoniemu Gąsiorowskiemu*, Poznań 2007, s. 69-89.
- Górzyński Makary, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 1: rezydencje powiatu tureckiego, Turek 2009.
- Górzyński Makary, *Zabytki miasta Turku i powiatu tureckiego*, t. 2, cz. 2: Architektura i sztuka sakralna, Turek 2014.
- P. T. Janicki, *"Heidemülle" czyli „Młyn na wrzosowisku”*, *Historia Getta Wiejskiego w Czachulcu Nowym*, Kawęczyn 2021.
- Janicki Antoni, [Sto sześćdziesiąta] *160 Rocznica poświęcenia kościoła parafialnego w Tokarach*, *Kawęczyniak* 2021, nr 11 (431), s. 3-9.
- Janicki P., *Smutna Rocznica*, *Kawęczyniak* 2020, nr 8 (381), s. 23 (rocznica likwidacji getta w Czachulcu).

- Jatczak M., *Nowy samochód bojowy dla OSP Kowale Pańskie*, Kawęczyniak 2020, nr 9 (417), s. 20.
- Jatczak M., Królak J., *Nowy wóz strażacki w OSP Kowale Pańskie*, Kawęczyniak 2020, nr 12 (420), s. 10.
- Kajzer L., *Zamki i dwory obronne w Polsce centralnej*, Warszawa 2004;
- Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. V, pod red. T. Ruszczyńskiej, A. Sławskiej, z. 26: powiat Turek, inwentaryzację przeprowadziła M. Kwiczala, Warszawa 1959.
- Kmieciak R., *Kalendarz parafialny na rok 1929 dla Dobrej i okolicy*, Dobra 1928.
- Kowalczyk Ryszard, *Kawęczyniak 1995-2020. Czasopismo Samorządu Gminy Kawęczyn*, Kawęczyn – Poznań 2020.
- Krajewska Iwona, [Czwarta] *IV Kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2002-2006*, Kawęczyniak 2020, nr 9, (417), s. 9-13.
- Krajewska Iwona [Druga] *II Kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 1944-1998*, Kawęczyniak 2020, nr 7 (380), s. 13-17.
- [Krajewska Iwona?] [Piąta] *V Kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2006-2010*, Kawęczyniak 2020, nr 10 (418), s. 14-17.
- Krajewska Iwona, [Szósta] *VI Kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2010-2014*, Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 10-13.
- Krajewska Iwona [Siódma i ósma] *VII i VIII Kadencja samorządu Gminy Kawęczyn 2014-2020*, Kawęczyniak 2020, nr 12, s. 19-26.
- Krajewska Iwona [Trzecia] *III Kadencja samorządu Gminy Kawęczyn 1998-2002*, Kawęczyniak 2020, nr 8 (381), s. 13-18.
- Krawczyk M., *Gmina na przestrzeni wieków*, cz. III, Kawęczyniak 2023, nr 3 (447), s. 14-16; cz. IV, Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 17-19. cz. VI, Kawęczyniak 2023, nr 6 (450), s.15-16; cz. VII, Kawęczyniak 2023, nr 7 (451), s. 18-19; cz. VIII, Kawęczyniak 2023, nr 8 (452), s. 17-20, cz. IX, Kawęczyniak 2023, nr 9 (453), s. 17-18; cz. X, Kawęczyniak 2023, nr 10 (454), s. 6-7; cz. XI, Kawęczyniak 2023, nr 12 (456), s. 26-32; Kawęczyniak 2024, nr 1 (457), s. 17-21.
- Kruszyński L. L., *Miasto Turek i okolica podczas okupacji niemieckiej (1914-1918)*, Echo Tureckie R. I, 1924, nr 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30.
- Kujawski W., *Księgi wizytacji kanonicznych przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku*, 97 (2012) s. 99-109.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Część 1: Wizytacje XVI i XVII wieku*, 68 (1997) s. 27-161.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Część 2: Wizytacje XVIII wieku, zeszyt 1: Wizytacje pierwszej połowy XVIII wieku*, 71 (1999) s. 141-252.
- Kujawski W., *Repertorium Ksiąg wizytacji diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, Część 2: Wizytacje XVIII wieku, zeszyt 2: Wizytacje drugiej połowy XVIII wieku*, 76 (2001) s. 101-228.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, Część 2: Wizytacje XVIII wieku, zeszyt 3: Wizytacje drugiej połowy XVIII wieku*, 73 (2000) s. 277-397.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacji diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Część 2: Wizytacje XVIII wieku. Zeszyt 4: Wizytacje drugiej połowy XVIII wieku*, 80 (2003) s. 65-152.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-kaliskiej przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Część 3: Wizytacje I połowy XIX wieku*, 74 (2000) s. 263-415.

- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacji kanonicznych biskupów kujawsko-pomorskich przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie. Część I*, 84 (2005) s. 93-236.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacji kanonicznych biskupów kujawsko-pomorskich przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie. Część II*, 85 (2006) s. 149-304.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacji kanonicznych biskupów kujawsko-pomorskich przechowywanych w Archiwum Diecezjalnym w Pelplinie. Część III*, 91 (2009) s. 119-269.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie, Część pierwsza*, 77 (2002) s. 149-268.
- Kujawski W., *Repertorium ksiąg wizytacyjnych diecezji kujawsko-pomorskiej przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie, Część druga*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 78 (2002) s. 71- 159,
- Librowski Stanisław, *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej, Część 1: Akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku, Zeszyt 1: Sygnatury 1-20: Akta z lat 1602-1755*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, 28 (1974) s. 41-219.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Część 1: Akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Zeszyt 2: Sygnatury 21-66: Akta z lat 1755-1766*, 29 (1974) s. 5-156.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Część 1: Akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Zeszyt 3: Sygnatury 67-89: Akta z lat 1775-1792*, 30 (1975) s. 5-131.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Część 1: Akta przechowywane w Archiwum Diecezjalnym we Włocławku. Zeszyt 4: Sygnatury 90-144: Akta z lat 1797-1815*, 31 (1975) s. 5-208.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Część 2: Akta przechowywane w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie. Zeszyt 1: Sygnatury 1-20: Akta z lat 1608-1767*, 32 (1976) s. 5-157.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Część 2: Akta przechowywane w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie. Zeszyt 2: Sygnatury 21-50: Akta z lat 1775-1820*, 33 (1976) s. 71-223.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej. Część 3: Akta przechowywane w Częstochowie, Łodzi, Łowiczu, Pelplinie, Poznaniu i Warszawie*, 34 (1977) s. 5-150.
- Librowski S., *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Część 4: Indeks geograficzno-historyczny. Zeszyt 1: Indeks do części 1 (zasób włocławski)*, 37 (1978) s. 53-174.
- Łojko J., *Duchowieństwo parafialne Głuchowa, Kowali Pańskich oraz Tokar do przełomu XV/XVI wieku. Czas powstania Liber beneficiorum Jana Łaskiego*, Kawęczyniak 2021, nr 8 (428), s. 2-6.
- Łojko J., *Przeszłość wpisana w drogowskaz*, Kawęczyniak 2020, nr 11 (419), s. 14.
- Michalak Z., *Kościelne dzieje Turku*, Kalisz Turek 2007.
- Młodzianów we wspomnieniach*, red. Karolina Wójtowicz, Kawęczyn 2018.
- Ochotnicze Straże Pożarne Gminy Kawęczyn*, Kawęczyniak 2020, nr 6 (379), s. 16.
- Podsumowanie z walnych zebrań sprawozdawczych [OSP]*, Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 16-17.
- Rok 2020 w Środowiskowym Domu Samopomocy w Młodzianowie*, Kawęczyniak 2021, nr 3 (423), s. 14-15.
- T. Rosiński, *Staropolskie inskrypcje na terenie byłego województwa konińskiego*, praca doktorska, maszynopis, Łódź 2017 (Tokary);

- Słownik biograficzny nauczycieli Wielkopolski wschodniej, t. 1, Konin 2012.
- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego, W. Walewskiego, t. I-XV, Warszawa 1880 n.
- Sprawozdanie o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie działania Komisariatu Policji w Dobrej, Kawęczyniak 2021, nr 3 (423), s. 18-20, s. 72 (Maria Antoszczyk, dyrektor SP w Kawęczynie, 1977 r.), 73 (Arleta Biegańska, dyrektor SP w Kawęczynie), 82 (Karolina Kurc, dyrektor SP w Tokarach, 1994 r.);
- B. Stachowiak, *90 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Milejowie – rys historyczny*, Milejów 2014.
- B. Stachowiak, *Monografia ochotniczych straży pożarnych powiatu tureckiego*, Turek 2009;
- B. B. Stachowiak, *Ochotnicza Straż Pożarna w Kowalach Pańskich – w stulecie działalności*, Kowale Pańskie 2019.
- Stachowiak, *Ochotnicze straże pożarne gminy Kawęczyn – zarys historyczny*, Kawęczyn 2011;
- [Sto trzydzieści] *130 lat szkoły w Tokarach*, red. Ewa Wojtczak i inni, Tokary Pierwsze 2012.
- Sześć i pół wieku Tokar 1312-2012*, oprac. zbiorowe, Konin Kawęczyn 2017.
- Szymczakowa A., *Nobiles Siradienses. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011.
- Szymczakowa A., *Magnifici et generosi. Szlachta sieradzka w XV wieku*, Łódź 1998.
- Wańka D., *Ksiądz Marian Marguż i jego księgozbiór*, Rocznik Koniński 17, 2012, s. 73-106.
- Tyczyno A. R., *Gmina Kawęczyn w zaborze pruskim*, Kawęczyniak 2014, nr 2 (224), s. 4-5.
- Tyczyno A. R., *Gminy Kowale Pańskie i Skarżyn w 1926 r.*, Kawęczyniak 2014, nr 3 (335), s. 4.
- Urzędnicy centralni i nadworni XIV-XVIII w.*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. K. Chłapowski, G. Rutkowska, Wrocław 1992.
- Urzędnicy wielkopolscy XII-XV wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. M. Bielińska, A. Gąsiorowski, J. Łojko, Wrocław 1985.
- Urzędnicy wielkopolscy XVI-XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. A. Bieniaszewski, Kornik 1987.
- Urzędnicy województw łęczyckiego i sieradzkiego XVI-XVIII wieku. Spisy*, pod red. A. Gąsiorowskiego, oprac. Edward Opaliński, Hanka Żerek-Kleszcz, Kórnik 1993;
- P. Wąsowicz, *Zagłada ludności żydowskiej z miejscowości: Koło, Dąbie, Izbica Kujawska, Kłodawa, Kowale Pańskie w niemieckim obozie Kulmhof, Chelmno nad Nerem* 2014.
- Witczak Henryk, *Duchowieństwo parafialne na terenie Gminy Kawęczyn 1521-2021*, Kawęczyn 2021.
- Witczak Henryk, *Dziedzictwo wieków – z dziejów Gminy Kawęczyn*, Kawęczyn Konin 2010.
- Woźniak Paulina, *25 lat „Kawęczyniaka”*, Kawęczyniak 2020, nr 10 (418), s. 4.
- Woźniak Paulina, *Renowacja przydrożnego krzyża w Nowym Czachulcu przez Miłośników Dziejów i Tradycji Regionu*, Kawęczyniak 2020, nr7 (380) s. 11-12.
- Wypyszyński Eugeniusz, *Będziechów – dzieje wsi z herbem w tle*, Kawęczyniak 2023, nr 4 (448), s. 10.
- Wypyszyński E., *O czym mówią nazwy miejscowe? – ciąg dalszy*, Kawęczyniak 2023, nr 12 (456), s. 23-26.
- Zajączkowski S., Zajączkowski S. M., *Materiały do słownika geograficzno-historycznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 r.*, cz. 1-2, Łódź 1966-1970.
- Zajączkowski S. M., *Sieć osadnicza i struktura własnościowa osadnictwa dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej w początkach XVI wieku*, *Slavia Antiqua* 19(1972), s. 21-80.

Czasopisma

Echo Turku (wybrane numery).

Echo Tureckie 1924-1939, 1946-1947.

Kawęczyniak 1995-2022.

Przegląd Koniński (wybrane numery)

Źródła publikowane

Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta, ed. Bolesław Ulanowski, Vol. 2, Kraków 1902.

Directorium officii divini ac missarum ad usum almae ecclesiae Metropolitanae et archidioecesis gnesnesis pro anno 1807, 1810, 1812, 1814, 1816, 1817, 1820.

Inwentarze dóbr szlacheckich dawnego powiatu kaliskiego z lat 1776-1792, wyd. Władysław Rusiński,

Cz. 1: inwentarze z lat 1776-1779, Rocznik Kaliski XIV, s. 101-273;

Cz. 2: inwentarze z lat 1780-1784, Rocznik Kaliski XV, s. 129-273;

Cz. 3: inwentarze z lat 1785-1792, Rocznik Kaliski XVI, s. 85-227.

Inwentarze dóbr szlacheckich powiatu kaliskiego, wyd. Władysław Rusiński, t. 1, Od XVI do połowy XVIII w., Wrocław 1955; t. 2, z lat 1751-1775, Wrocław 1959.

Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, t. I-IV, wydał Ignacy Zakrzewski, Poznań 1877-1884.

t. V, wyd. S[tanisław]. K[utrzeba], Franciszek Piekosiński, Poznań 1908;

t. VI, lata 1174-1400, nr 1-400, wydał A. Gąsiorowski, Henryk Kowalewicz, Warszawa-Poznań 1982;

t. VII, lata 1401-1415, nr 401-773, wydał A. Gąsiorowski, Ryszard Walczak, Warszawa-Poznań 1985;

t. VIII, lata 1416-1425, nr 774-1074, wydał A. Gąsiorowski, Tomasz Jasiński, Warszawa-Poznań 1989;

t. IX, lata 1426-1434, nr 1075-1380, wydał A. Gąsiorowski, Tomasz Jasiński, Warszawa-Poznań 1990;

t. X, lata 1435-1444, nr 1381-1699, wydał A. Gąsiorowski, Tomasz Jasiński, Poznań 1993;

t. XI, lata 1225-1444, nr 1700-2023, wydał A. Gąsiorowski, Tomasz Jasiński, Tomasz Jurek, Izabela Skierska, Poznań 1999.

Księga sądowa Wojciecha Malskiego namiestnika królewskiego w Wielkopolsce z lat 1440-1447, wyd. T. Jurek, Poznań 2022 = Folia Jagiellonica. Fontes 5;

Księga ziemska kaliska 1400-1401, wyd. Tomasz Jurek, Poznań 1991.

Liber beneficiorum archidioecesis gnesnesis, ed. J. Łukowski, t. I-II, Gniezno 1880-1881.

Librowski Stanisław, *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Włocławku. Dokumenty samoistne*, t. 1: lata 1232-1550, Włocławek 1994; t. 2: lata 1551-1760, Włocławek 1995; t. 3: lata 1416-1770, Włocławek 1996; t. 4: lata 1359-1757, Włocławek 1996; t. 5: lata 1638-1855, Włocławek 1996; t. 6: lata 1856-1974, uzupełnienia 1467-1799, kopie zwykle z lat 1236-1878, Włocławek 1997; t. 7: Indeks do tomów 1-6, Włocławek

Łaski Jan, *Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej*, wyd. J. Łukowski, J. Korytkowski, t. I-II, Gniezno 1880-1881.

Moje wspomnienia. Ala Downarowicz-Młodzianowska-Komornicka. Pisane w Afryce Południowej w 1963 r., Kawęczyniak 2020, nr 4 (377), s. 18-23; część druga: Kawęczyniak 2020, nr 5 (378), s. 18-24.

Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich z lat 1466-1806, wyd. H. Rybus, ABiMK 3(1961), z. 1-2, s. 111-404.

Visitaciones bonorum archiepiscopatus gnesnesis necnon capituli gnesnesis saeculi XVI, ed. Bolesław Ulanowski. Wizytacje dóbr arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i kapituły gnieźnieńskiej z XVI w., wyd. Bolesław Ulanowski, Kraków 1920.

Źródła dziejowe, t. XIII, Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym, opisana przez A. Pawińskiego, Wielkopolska, t. II, Warszawa 1883.

Netografia

<http://www.schondorf.pl/historia-liskowa-i-okolic/przespolew-panski-przespolew-koscielny>

*Opis dworu
w Kowalach Pańskich
z 1721 r.*

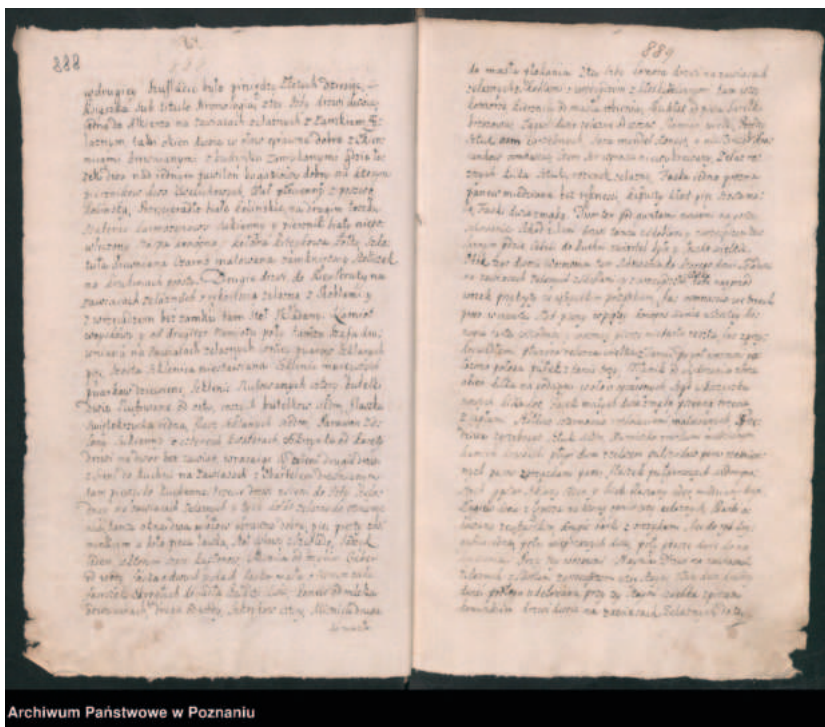
Kowale Pańskie

Archiwum Państwowe w Poznaniu

Z 1721 r. pochodzi obszerny opis drewnianego dworu we wsi Kowale w powiecie i województwie sieradzkim, spisany z powodu zabrania rzeczy w czasie zajazdu tych dóbr przez panów Walewskich.

Źródło: APP, ks. grodz. Kalisz 331, s. 887-894.

Archiwum Państwowe w Poznaniu

Kowale Pańskie. Inwentarz z 1721 r. z opisem dworu. APP, ks. grodz. Kalisz 331, s. 887-894.

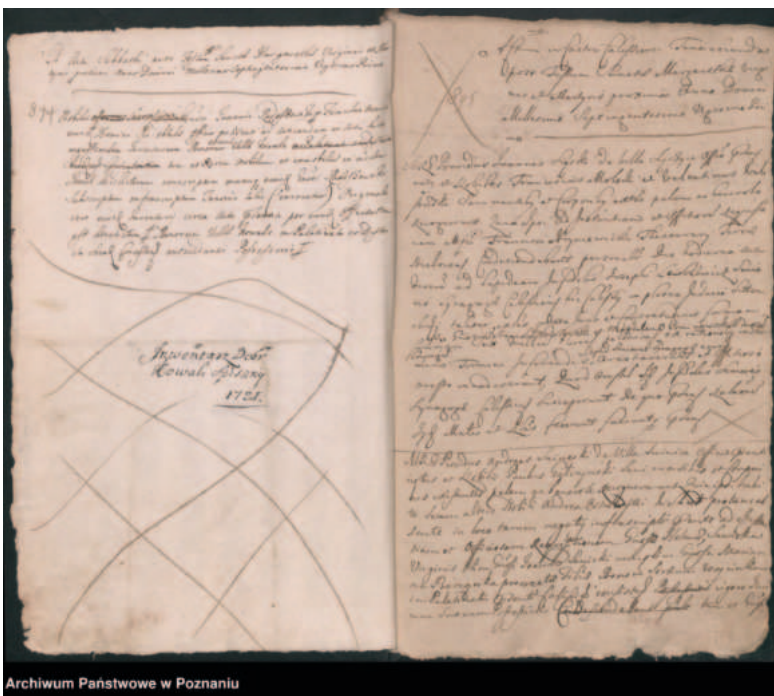
Archiwum Państwowe w Poznaniu

Kowale Pańskie. Inwentarz z 1721 r. z opisem dworu. APP, ks. grodz. Kalisz 331, s. 887-894.

Archiwum Państwowe w Poznaniu

Kowale Pańskie. Inwentarz z 1721 r. z opisem dworu. APP, ks. grodz. Kalisz 331, s. 887-894.

Archiwum Państwowe w Poznaniu

Kowale Pańskie. Inwentarz z 1721 r. z opisem dworu. APP, ks. grodz. Kalisz 331, s. 887-894.

Inwentarz skrupulatnie wymienia liczne sprzęty, opisuje wewnętrzne podziały dworu na poszczególne pomieszczenia, wspomina o budynkach gospodarczych w otoczeniu dworskim.

Deca

Pavimentum Ecclesie, totum pulcherrimum, et
Campamle nullum, in trabibus pendent campo
Septa Amiterij indigent reparatione.

Domus Plebanalis nulla est: post conflag
Aedifici Eccle non faciunt rationem, fideliter.
Hortalanus Vnus de Villa Szary, a longo te
Cultus diuinus neglectus, sine Matulino e
Plebanus est senex decrepitus sensus im
dus illi coadiutor, multa em negligentia
ra Pastoralis, ob proveciam illius aetatem.

Man datum est præterea D

Excom. de

Kowale Villa Grisa
in qua est Eccle lignea, consecrata, tituli
ctorum hereditum quam ad pins obtinet:

ADWI. Wiz. 3

sacculum lineum, mundum. Remanentia quilibet octava die. Ad infirmos cum re-
verenti devotione, et campanula, plures parvula consecrata deferantur, ita ut aliquae,
vel saltem una, in reditu ad Ecclesiam, in theca remaneat, Similiter etiam, in Ecclesia reman-
ent parvula consecrata, pro veneratione & adoratione fidelium.

Olea sacra, aqua & sufficiens, in armariis separatis decet, prope altare maius.
in vase aeneo, districte tamen cum bimbice in servantur, et alterum ab altero liquores.
Iuciant renouata tempore debitis, et vetera combusta per diei 9. Hebamus.

Fons baptismalis, ligneus est, elevatus, bi clausus, in medio Ecclesiae positus.
Aqua baptismalis servatur, immunde, in vase aereis intus non dealtatis, copper-
calum elegans semper fons nullum, habet. Aqua fuit benedicta Sabbato Pentecostae.
Cum debet carere omni istud Sacramentum administratur, et in baptisano nomina non
admittuntur, in scriptura.

Claves tabernaculi, in quo S. Sacramentum, armarij, in quo Olea Sacra, et fons
materiam baptismalis, diligenter D. Hebamus custodit.

Metrica baptisator et copulatorum, in libris compactis non scribitur, sed in char-
tis, in correcte, et negligenter.

Reliquia Sanctorum nulla sunt.

Altaria tria sunt, non consecrata; in maiori est. Portatile consecratum, lapidem
habet integram, iusta latitudinis et longitudinis, imagines habet, desuper decem, mag-
nas non valde mundas, ab Episcopo benedictas et sufficit, candelabra candelarum, cum candelis.
etiam et maiora lignea pro elevatione S. Corporis et Sanguinis Christi.
Operentur semper decem pallium, ad arcei pulveres nullum habet. Minora quoque Altaria
imagines habent non valde decentes. Operentur nulla, in maiori frequenter celebrat
D. Hebamus.

Cruce, in medio Ecclesiae, cum imagine Salvatoris ad sacrorum pretatem, est posita.

Sacramentum ligneum est, obsecram, bi tamen clausum, in eo unus est calyx tamen argente-
us, ab Episcopo consecratus, factus, non valde mundus. Corporale ab Episcopo benedictum.
Unum tamen Purificationum pro abstergeri, calce, unum dictum et S. S. nulla. An-
nulla stannae pro miri steris vini et aqua, immunde. Parvula varij coloris
ab Episcopo benedicta cum suis pertinent, sed antiqua & vetera, quae in sacramento quodam
bi clauso et munito, ordinata servantur. Misale Romanum, et liber legendor
pro administratione Sacramentorum habetur, et sicut Inventarium ibidem reperitur.

Inventar' Jacobi d. S. S.
unde ms. fol. 450.

in solent, in usum et necessitates Ecclie, convertuntur. Pecunia Ecclie quae est valde, per emenda sunt strom in seminolis. De rudi, cura et elemosinis altius Ecclie providet, et Eccliam reparat.

Aedificati sunt duo Laurentius Vedo, et Jacobus Mendala, coloni dicti villa in pos Jhuanati qui non dum fuerunt rationem coram D. Mehanu cum non a longo tem pore ab illis sint constituti.

Indulgentia nullae sunt in dicta Ecclia, nec fraternitates aliqua.

D. Mehanus continuam facit curam dictam Eccliam residentiam, exemplantur duas in sacris decem, et tripartem in ecclia, sepe abbatis, et canonatus. Episcopus frequen ter D. Mehanu in Sabina libere commendatos habet curam, et familiam nullam. habet equum quatuor habet Praeceptos. Non est obligatus ex sanctatione aliqua nisi suscipere Dispensationem non habet super duabus Parochialibus, quas possidet Parochiani quibus dispensat in omnibus. D. Mehanu Episcopi Eccliam frequentat diebus Dominicis et festis.

Hæretici, et commanati, adulteri, pravitatis, concubinerum, et alii scandalosi pu lly, nulli sunt in dicta Parochia.

Defectus Ecclie Parulis m. Korinensis annotati sunt die

Libere, valde in quo B. Sacramentum servatur, minus nullum habet venditur.

Quis nullus est, deus pro parochialis consecratis, servatur.

Olea, serva in vase aereo, immanite servantur.

Linus baptisialis, cooperatum nullum elegans desuper habet.

Visa in grege minus non est delectationem.

Membra baptisatorum, in chartis, et negligenter scribitur.

Alia minus, habet in 2 part non valde deus. Cooperationem nullam.

In sacario calyx unus est tantum, argentus, fractus, immundus Cooperatum inam. Purificatorium unum, velum et D. Mehanu rallo.

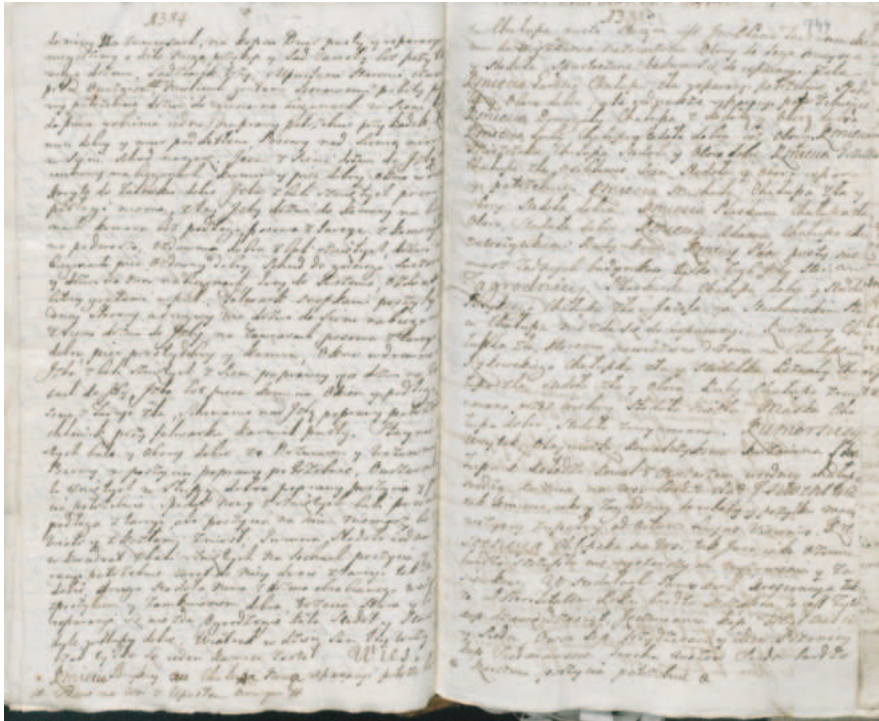
Parochiani antiqua delevit, et non sufficit.

Eccliam Ecclie, sumptibus, et operum indigent reparacionem.

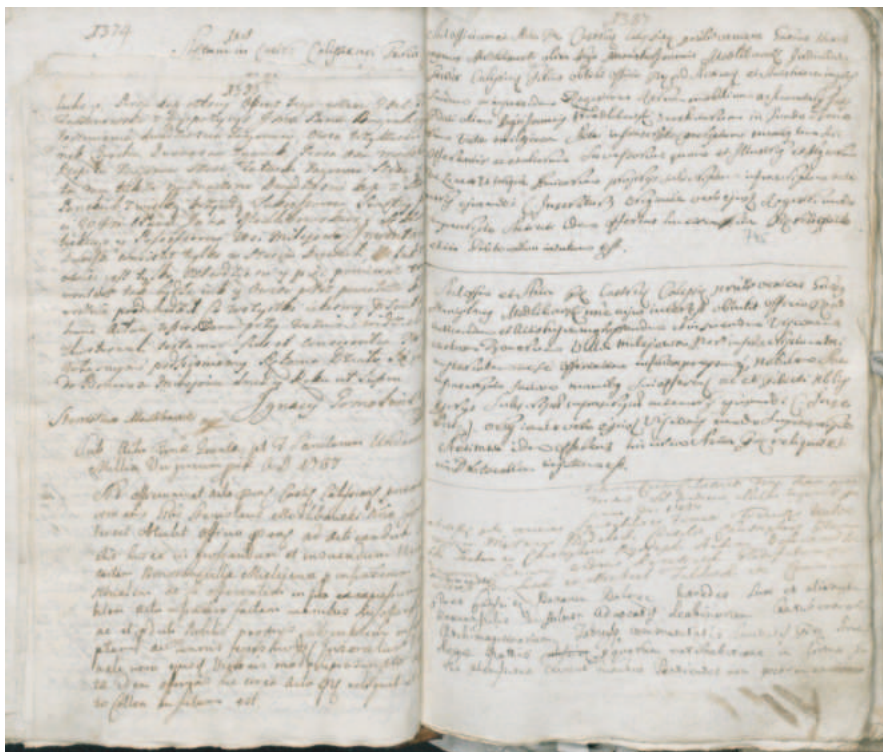
Induale, et vasa in Ecclia, et in parochia.

Wizja Milejowa z 1737 r. APP,
ks. grodz. Kalisz 353, k. 743-744v

102
1737 743
Wizja Dobra wsi Milejowa w Województwie w
Kujawie Szlacheckiej w powiecie wstępnym. Roku 1737
dnia 12. miesiąca Grudnia o godzinie 12. w dzień
Świętego Michała przed naszymi na podpisach wspaniałych
i podwójnie wstępnym Janem Krzysztofem Josephem
dyktu
Dwór wchodzi do sieni drzwi na Ławiasach Łabatyńskich
z ławą z ławą, po prawicy wchodzi do sieni na Ławiasach do
Jędy z wstępnym szklonym i chastykiem, w który Jędy
pół ławą połowę do ławy sieni murywany podłoga
y podłoga z ławą, Okno w ławie do ławy do ławy
drzwi do pokoju na Ławiasach z chastykiem. Dwudziestu
podłoga y pasowa z ławą, Okno w ławie y ławie
dobry murywany, z ławy do ławy do ławy na Ławiasach
sieni z wstępnym szklonym i chastykiem, drzwi do kuchni
na Ławiasach z wstępnym szklonym i chastykiem, w którym
z ławą z ławą podłoga niema, drzwi do ogrodu na
bizonach na ławie ławie drzwi do ławy na ławie
wstępnym. Z sieni połowę do ławy do ławy ławie
na Ławiasach z ławą pasowa y podłoga z ławą,
Okno w ławie do ławy, pół ławie do ławy z ławą
ławie podłoga, ławie murywany, ławie
Jędy drzwi do pokoju na Ławiasach z chastykiem dwudziestu
w ławie pasowa y podłoga z ławą, Okno w ławie do ławy
z ławy do ławy na Ławiasach z wstępnym y
szklonym, z sieni drzwi na bizonach ławie do kuchni
fundamenta podłogiem z ławą, y ławie na ławie
ognisko murywane z ławą kuchni drzwi do ławy
gortam: połowę wstępnym ławie do ławie. Z ławy
z ławy do ławy ławie potrzebujecie, reparacje
do ławy ławie do ławy ławie z ławą, w ławie
Dwór ławie murywany, połowę gortam ławie
y potrzebujecie, z ławie ławie murywane do ławy

Wizja Milejowa z 1737 r.

Wizja Milejowa z 1737 r.

*Słownik
terminologiczny*

Z uwagi na występowanie w pracy licznych terminów określających miary wagi, powierzchni, objętości, długości, jednostki monetarne, nazwy aktów prawnych, dokumentów, itd. Postanowiliśmy wzbogacić ją o wyjaśnienia. Zaczerpnięto je przede wszystkim ze słowników archiwalnych, *Encyklopedii Gospodarczej Polski*, słownika łacińsko-polskiego, specjalistycznych tekstów.

Zobacz: *Encyklopedia Historii Gospodarczej Polski do 1945 r.*, pod red. Antoniego Mączaka, t. I-II, Warszawa 1981; W. Kula, *Miary i ludzie*, Warszawa 2004.

Akta stanu cywilnego – księgi wpisów zgłaszanych urodzeń, zawartych małżeństw oraz zgonów. Obowiązek prowadzenia spoczywał na duchowieństwie Kościoła Rzymsko-Katolickiego, co zalecał Sobór Powszechny w Trydencie w drugiej połowie XVI w. Na ziemiach polskich obowiązek ten wprowadzały uchwały synodów z lat 1579-1602, 1631. Powierzono go duchowieństwu wszystkich wyznań religijnych w całej Rzeczypospolitej. Potwierdzono uchwałą sejmową z 1789 r. Około 1808 r. utworzono Urzędy Stanu Cywilnego, a funkcję urzędników zlecono duchowieństwu parafialnemu. [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. I, s. 15].

Chalupnicy – kategoria bezrolnej, rzadziej małorolnej, ludności wiejskiej [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. I, s. 93].

Czeladź – osoby zatrudnione w folwarkach pańskich lub służba dworska. Najczęściej rekrutowała się spośród młodzieży wiejskiej ludności niewolnej (komornicy, zagrodnicy) lub ludzi wolnych (luźnych, zwanych hultajami). Byli to gajowi, owczarze, parobkowie, pasterze, skotarze, stróże [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. I, s. 130].

Czynsz – stałe, składane cyklicznie, corocznie, świadczenie w pieniądzu należne właścicielowi z tytułu kontraktu dzierżawnego dóbr ziemskich i innej przyczyny prawnej. Wprowadzane stopniowo od XIII stulecia w związku z kolonizacją wsi na prawie niemieckim oraz lokacji miast i przechodzeniem z gospodarki towarowo-wymiennej na towarowo-pieniężną [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. I, s.].

Ćwiertnia – jednostka miary ciał sypkich stanowiąca czwartą część korca. Jej wielkość była uzależniona od lokalnych wartości tej miary w powiecie lub województwie. Np. w województwie sieradzkim w Ziemi Wieluńskiej jej wartość wynosiła około 250 litrów. Wartość ćwiertni ulegała zmianom także w czasie [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. I, s. 132].

Dukat – jednostka monetarna równa $2 \frac{1}{4}$ talara, $14 \frac{8}{38}$ tynfa oraz 18 zł [*Encyklopedia Historii Gospodarczej*, t. II, s. 43-68].

Garniec – miara pojemności, dzielił się na 2 półgarnce, 4 kwarty oraz 16 kwaterek. Jego wartość to 3,77 l.

Grzywna [*marca*] – jednostka płatnicza, mająca wartość 48 groszy, czyli 1 zł 18 gr.

Folwark – duże gospodarstwo rolne lub rolno-hodowlane. Jego areal stanowiły grunty opuszczone i wcielane (łany puste). Produkcja płodów rolnych, produkcja zwierzęca często były uzależniane od koniunktury gospodarczej (handel zbożem, sukiennictwo). Jako siłę roboczą wykorzystywano chłopów zobowiązanych lub przymuszanych do pańszczyzny [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. I, s. 173-176].

Kmieć – chłop posiadający, pełnorolne (jednołanowe gospodarstwo), zobowiązany z tytułu posiadania gruntów pańskich do pracy pańszczyźnianej, płacenia czynszu, świadczeń w naturaliach i służbach (np. obowiązek drogi, czyli podróży do wyznaczonych miast z towarami właściciela).

Kwitacja: akt wzajemnych rozliczeń zobowiązań finansowych; pokwitowanie zapłaty, spłacenia długów, itp.

Łan [także włóka, żreb] – Miara powierzchni gruntów uprawnych, łąk.

Oblata – wpisanie do ksiąg sądowych dokumentów, lub innych aktów prawnych (kontraktów, wizji, inwentarzy, testamentu).

Łanowe – podatek gruntowy pobierany od łanów osiadłych i łanów opustoszałych. Początkowo jego wysokość określano na 6-8 gr, od 1564 r. już na 20 gr, a od 1576 r. na 30 gr (10 gr o łana opustoszałego) [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. II, s. 58].

Lokieć – miara długości, wynosząca nieco poniżej 60 cm (łokieć warszawski).

Oblata – wpis dokumentu do ksiąg sądowych.

Ofiara dziesiątego grosza – podatek wynoszący 10% czystego dochodu z dóbr szlacheckich oraz 20% z dóbr duchownych. Uchwalono go 26 marca 1789 r. na Sejmie Czteroletnim. Z podatku zwolnione był szpitale, seminaria duchowne oraz probostwa, których dochody szacowano poniżej 500 zł rocznie [*Encyklopedia Historii Gospodarczej, Polski*, t. II, s. 10].

Opole – organizacja terytorialno-sąsiedzka Słowian Zachodnich, która w formie reliktu prawnego przetrwała do czasów średniowiecza. Sądownicze kompetencje opola przetrwały do późnego średniowiecza i ograniczały się w zasadzie do spraw granicznych (sąsiedzkich) [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. II, s. 17-18].

Pacht – dzierżawa.

Podymne – podatek pobierany od dymów, czyli ilości kominów w domostwach mieszkalnych. Od 1629 r., po jego zreformowaniu, wynosił on 3 zł od większych dymów i 2 zł od mniejszych. Kolejna reforma przeprowadzona w 1775 r. określiła jego wysokość na 5-7 zł [*Encyklopedia historii gospodarczej Polski*, t. II, s. 94].

Pogłównie – podatek pobierany od „Głowy”, czyli od liczby mieszkańców osiadłych w miastach, wsiach, osiedlach żydowskich. W XVIII stuleciu dochody z tej daniny przeznaczano na wydatki na wojsko [*Encyklopedia Historii Gospodarczej*, t. II, s. 94].

Półkmiemie – kategoria ludności wiejskiej, posiadającej gospodarstwa półłanowe [*Encyklopedia Historii Gospodarczej, Polski*, t. II, s. 131].

Pręt – miara długości, wynosząca 7,5 łokcia. Jego wartość określa się na około 4,5 m [*Encyklopedia Historii Gospodarczej, Polski*, t. II, s. 135].

Pustki [*deserta*] – opuszczone w wyniku klęsk elementarnych (pożary, epidemie, powódzie) osady, gospodarstwa, domostwa [*Encyklopedia Historii Gospodarczej, Polski*, t. II, s. 167-168].

Rataje – kategoria wolnej ludności wiejskiej (zwani oraczami, *aratores*), która w zamian za pożyczkę (w formie pieniężnej, w inwentarzu, lub w użyczeniu gruntów uprawnych) była zobowiązana do orki gruntów pańskich. Po spłaceniu pożyczki rataj mógł opuścić miejsce zamieszkania [*Encyklopedia Historii Gospodarczej, Polski*, t. II, s. 175].

Tynf [tymf] – powszechnie używana nazwa złotego, masowo bitego w srebrze bita w latach 1663-1667 przez Andrzeja Tynfa w mennicach bydgoskiej i lwowskiej. Jego realna wartość to nie 30 gr, lecz 15-18 gr. Emisja około 6.000.000 monet przyczyniła się do wielkiej inflacji.

Wiertel – jednostka miary towarów sypkich.

Wizja – sądowy opis miejscowości, sporządzony na podstawie obserwacji dokonanej w terenie (autopsji), mający wartość dowodu rzeczowego w sprawie (np. w procesie granicznym).

Wizytacja: opis parafii i wszystkich jej przynależności (kościół, kaplice, szpitale, plebania, wikariówka, organistówka, itd.), wyposażenie i uposażenia, wraz z podaniem obsady personalnej (pleban, wikariusze, mansjonarze, altarzyści i inni duchowni). To cenne źródła obrazujące możliwości posługi duszpasterskiej i sakramentalnej.

Zagrodnik – kategoria ludności wiejskiej określająca posiadaczy niewielkich gospodarstw, często bezrolnych

Złoty – podstawowa jednostka monetarna obowiązująca na ziemiach polskich od czasów średniowiecza. Złoty dzielił się na 5 szóstaków, 10 trojaków, 30 gr, 60 półgroszy, 90 szelągów, 180 trzeciaków oraz 540 denarów [*Encyklopedia Historii Gospodarczej, Polski*, t. II, s. 43-68 – tu cenna literatura].

Dzieje samorządu XIX – XX wiek

Najnowsze dzieje organizacji terytorialnej (gminy, gromady) to publikowane wcześniej prace Małgorzaty Krawczyk i Iwony Krajewskiej. Ich merytoryczna wartość zdecydowała, że postanowiliśmy włączyć je do książki.

Jerzy Łojko

MAŁGORZATA KRAWCZYK

*Gmina
na przestrzeni
wieków*

Po raz pierwszy w historii podział na gminy wystąpił w czasach Księstwa Warszawskiego. Na mocy dekretu księcia warszawskiego z 23 lutego 1809 roku utworzono gminy wiejskie i miejskie. Obszar gminy wiejskiej łączył się z obszarem majątku dworskiego. Minimalny obszar gminy wynosił 10 dymów (10 domów). Funkcję wójta pełnił dziedzic majątku. Oficjalnie był mianowany przez prefekta z pośród obywateli gminy „czytać i pisać umiejących”. Funkcję wójta mogła pełnić jedna osoba na obszarze kilku gmin wiejskich. W każdej gromadzie wiejskiej wójt wyznaczał swoich zastępców – sołtysów. Wójt mógł też wyznaczyć swojego zastępcę za zgodą podprefekta. Do najważniejszych zadań wójta należało: *rozsyłanie i podawanie do publicznej wiadomości rozkazów i zarządzeń rządowych, administrowanie majątkiem gminy, wypłacanie pieniędzy dla pracowników gminy, kierowanie robotami publicznymi*. Do jego zadań należało również prowadzenie ksiąg ludności, wyznaczanie podwodów i kwater dla wojska. Pełnił on swoją funkcję bezpłatnie. Urząd ten często piastowali dzierżawcy, księża, a nawet czasem kobiety. Wójtowie mieli prawo sądenia ludności na swoim terenie. Jego władzy sądowniczej podlegali mieszkańcy gminy oraz obcy złapani na gorącym uczynku. Organem doradczym i nadzorującym wójta była rada gminna, składająca się z członków mianowanych przez prefekta z listy kandydatów przedstawionych przez wieś. Gmina licząca do 100 mieszkańców miała trzech, a powyżej 100 mieszkańców pięciu radnych. W dekrecie zapisano, że radni powinni umieć czytać i pisać. Z tym ostatnim było najgorzej. Nie dało się szybko nadrobić wiekowego opóźnienia w dziedzinie szkolnictwa. Wybierano, więc radnych niepiśmiennych, bo innych nie było. Do obowiązków rady gminnej należało: „czynić wnioski do rady powiatowej mogące mieć wpływ na oznaczenie kwoty, którą gmina wykonać może z nałożonych na powiat ciężarów publicznych”, „naradzać się nad potrzebami gminy i czynić starania w kierunku ulepszenia miejscowej administracji”, „układać dochody i wydatki gminy oraz proponować składki”. Rada bez wezwania zbierała się 1 grudnia w celu układania dochodów, jakie z właściwości gminnej uzyskać można. Dnia 1 kwietnia i 1 października zbierała się dla celów omówienia robót publicznych. Miała bowiem obowiązek rozłożenia prac szarwarkowych między mieszkańców. W 1815 roku, wraz z upadkiem Napoleona Bonaparte’go, upadło również Księstwo Warszawskie. Na gruzach tego państwa powstało Królestwo Polskie pod berłem cara Rosji. Rosjanie przejęli system administracyjny dawnego państwa. Nowe przepisy o podziale administracyjnym weszły w życie 16 stycznia 1816 roku. Według nowych regulacji departamenty zostały nazwane województwami i nie zmieniły kształtu. Utrzymano też powiaty jednak miały być one odtąd tylko okręgiem wyborczym. Rosjanie wprowadzili nowy podział na obwody skupiające po kilka powiatów w ramach województw. W Królestwie Polskim utrzymano Kodeks Napoleona, pozostały też z pewnymi modyfikacjami gminy wiejskie. Według Konstytucji Królestwa Polskiego wójt to było „ostatnie ogniwo administracji krajowej”. Do obowiązków wójta w tym czasie należało: *tamować rozpowszechnianie czynów obrażających moralność, prowadzić statystykę ludności, zasiewów zboża i bydła, rozkwatrować przyrzeczoną w przychodzie ilość wojska, wydawać zaświadczenia i paszporty, zapobiegać próżniactwu i żebractwu, zatrzymywać dezertów, przystawiać powołanych rekrutów do wojska, przestrzegać, aby osoby przybywające do gminy wykazywały się właściwymi zaświadczeniami, utrzymywać protokoły odebranych rozkazów rządowych i w ogóle czynić za dosyć wszystkim poleceniom władz*. Wójtom był z mocy prawa właściciel wsi. W swych czynnościach posługiwał się pieczęcią urzędową. Był odpowiedzialny za zastępcę i sołtysów powołanych przez siebie na wsiach. Każda wieś, osiedle i część wsi, jeżeli liczyło przynajmniej 10 dymów, stanowiło odrębną gminę. Kilka lub kilkanaście wsi należących do jednego właściciela mogło stanowić jedną gminę. Wsie należące do różnych właścicieli i stanowiące odrębne gminy mogły być połączone w jedną gminę. Ówczesny wójt miał obowiązek prowadzenia aż 50 różnych ksiąg, od akt cudzoziemców po akta broni myśliwskiej. Często dziedzice majątków wyręczał się zastępcami. Aby być zastępcą wójta, należało przedstawić dokumenty: metrykę chrztu, świadectwo sądu poprawczego, deklaracje zrzeczenia się uczestnictwa w tajnych organizacjach, świadectwo zamieszkania na terenie kraju, życiorys. Wójtowie lub zastępcy w każdej wsi mieli do pomocy sołtysów. W 1859 roku władze przeprowadziły ważną reformę ustroju gminnego. Od tej pory gmina musiała składać się z przy-

najmniej 50 dymów pod zarządem jednego wójta. Jeżeli jeden właściciel ziemski miał co najmniej 50 dymów i posiadał kwalifikacje, to zostawał wójtem. Mniejsze majątki ziemskie mogły być połączone w jedną gminę. Właściciele ziemscy sami wybierali spośród siebie wójta i przedstawiali do zatwierdzenia przez Komisję Rządową do Spraw Wewnętrznych. Jeżeli przedstawiony kandydat nie miał kwalifikacji, właściciele musieli przedstawić inną osobę. W razie kłopotów ze znalezieniem kandydata, wójta wyznaczała Komisja Rządowa na koszt właścicieli. Do pomocy wójt miał radnych wybranych przez mieszkańców zatwierdzonych przez naczelnika powiatu. Od 1859 roku sołtysów wybierali już sami mieszkańcy. Z czasem gminy zostały połączone w większe organizmy. Na ich czele stali dziedzice lub wyznaczeni przez nich wójtowie. 19 lutego (2 marca) 1864 roku został podpisany Ukaz carski wprowadzający ustrój samorządu gminnego. Od tej pory każda gmina składała się z wiosek, kolonii, folwarków i dworów, niezależnie od podziałów własności dworskiej. Ukaz zmienił ustrój gminny na polskiej wsi. Po raz pierwszy gmina miała charakter samorządowy i została oddzielona od władzy właścicieli ziemskich (dziedziców). Na urzędy gminne preferowane były osoby chłopskiego pochodzenia. Gminę tworzyły zarówno grunty włościańskie (chłopskie), jak i dworskie (folwarki). Wielkość gmin obejmowała po raz pierwszy duży obszar zbliżony do obecnych gmin⁴³⁹.

Organem uchwałodawczym gminy było zebranie gminne, w którym mogli brać udział wszyscy pełnoletni gospodarze bez względu na wyznanie. Żeby uczestniczyć w obradach należało mieć na terenie gminy przynajmniej 3 morgi gruntu. Z udziału w zebraniach zostali wyłączeni: sędziowie pokoju, duchowni, urzędnicy policji powiatowej oraz osoby pozostające pod nadzorem policji. Zebrania odbywały się raz na kwartał pod przewodnictwem wójta. W przypadku, gdy wójt kandydował ponownie na urząd lub też składał sprawozdanie finansowe, zebraniu przewodził wybrany przez zebranych sołtys lub najstarszy wiekiem sołtys. Do uprawnień zebrania gminnego należało:

- wybór wójta, ławników, pisarza i innych urzędników gminnych,
- uchwały we wszelkich interesach gospodarczych i innych dotyczących całej gminy,
- przeznaczenie środków opiekuńczych i na urządzenie szkół gminnych,
- ustanowienie działań i rachunków osób z wyboru w gminie pracujących,
- rozporządzanie nieruchomością majątkiem całej gminy,
- wybór pełnomocników do załatwiania spraw gminy,
- wyrzeczenie we wszelkich takich przypadkach, w których na zasadzie ogólnego prawa lub innych postanowień zajdzie potrzeba wyrażenia zgody całej gminy lub wypowiedzenia się.

Uchwały zapadały jednomyślnie lub większością głosów, a w przypadku równości decydujący był głos wójta. Podjęte uchwały były ważne tylko wtedy gdy w zebraniu uczestniczyła przynajmniej połowa uprawnionych. W szczególnych przypadkach aby uchwała miała moc urzędową potrzebna była zgoda przynajmniej dwóch trzecich wszystkich uprawnionych gospodarzy. Wszystkie podjęte uchwały zapisywano w specjalnej księdze. W czasach carskich wybory wójtów przebiegały często nie zawsze zgodnie z prawem. W celu pozyskania głosów podczas zebrań gminnych częstowano wódką i piwem. Według ukazu carskiego gmina dzieliła się na gromady. Gromada składała się z włościan jednej wsi lub kolonii posiadających w niej prawo własności lub jakąkolwiek nieruchomość. Takim gospodarzom przysługiwało prawo głosu na zebraniach gromadzkich. W zebraniach nie mogli brać udziału pracownicy folwarczni oraz robotnicy rolni. Zebrania gromadzkie zwoływał wójt lub sołtys. Mogli w nim uczestniczyć pełnoletni właściciele nieruchomości na terenie gromady. Do 1880 mogły w nich także uczestniczyć kobiety - właścicielki gruntów. Zebranie gminne wybierało sołtysa, rozporządzało mieniem wspólnym (gromadzkim) oraz naradzało się w sprawach całej gromady. Władza wójta rozciągała się na wszystkich mieszkańców gminy. Był on zobowiązany m.in.:

439 L. Zugaj *Historia administracji w gminie Kawęczyn*, Lublin 2012-2013; *Dziennik Praw Księstwa Warszawskiego*, t. I, s. 201-209.

- donosić zwierzchności o samowolnie wydalających się z gminy i o popełnionych w gminie nieporządkach,
- donosić zwierzchności policyjnej o wszelkich nadzwyczajnych w gminie wypadkach jak pożary, wylewy wód, choroby epidemiczne itp.
- zabezpieczać ślady przestępstw, dochodzić i zatrzymywać winowajców,
- wykonywać wyroki sądów,
- zwoływać i zamykać zebrania gminne,
- wnosić sprawy pod jego obrady,
- mieć nadzór nad urzędnikami i sołtysami,
- czuwać nad wypełnianiem rządowych i gminnych powinności oraz wojskowego zaciągu,
- mieć nadzór nad wypełnieniem rządowych i gminnych powinności oraz wojskowego zaciągu,
- mieć dozór nad gruntami opuszczonymi w gminie,
- przestrzegać rzetelności miar i wag w publicznych miejscach sprzedaży,
- opiekować się ubogimi, sierotami i dotkniętymi kalectwem lub chorobą.

W ukazie carskim zapisano: *wójt winien się naradzać z ławnikami i sołtysami i wzywać ich do wspólnego z sobą działania, a w szczególności w tych sprawach, które dotyczą ogólnego zagospodarowania i dobra gminy*. Wójt miał prawo ukarać każdego w swojej gminie za wykroczenia policyjne najwyżej dwudniowym aresztem lub karą pieniężną do wysokości 1 rubla ze zamianą na dwudniową robotę publiczną. Wójt miał prawo kontrolować świadectwa osób przejeżdżających przez gminę i czasowo na jej terenie przebywających. Miał prawo przywoływać do urzędu każdą osobę oraz przeprowadzać rewizję prywatnych domów w obecności dwóch ławników lub sołtysów. Wójt był na terenie gminy przedstawicielem i wykonawcą władzy państwowej oraz wykonawcą uchwał zgromadzenia gminnego. Urzędnicy gminni składali przysięgę przed naczelnikiem powiatu. Pobierali wynagrodzenie i byli wolni od świadczeń w naturze i służby wojskowej. Jeżeli wójt przez dwie kadencje sprawował „należycie” urząd, mógł zwolnić od służby wojskowej syna lub krewnego. Była to poważna zachęta dla wójtów. Wójt posługiwał się pieczęcią i podlegał naczelnikowi powiatu, przez którego mógł być ukarany. Wójtom w sprawowaniu władzy pomagali sołtysi gminni, którzy wykonywali ich polecenia. W gromadach, w których nie było osobnego poborcy podatkowego zbieraniem podatków zajmował się właśnie sołtys. Podobnie jak wójt w gminie, tak i sołtys w gromadzie mógł ukarać winnych. Prowadzeniem ksiąg gminnych zajmował się pisarz gminy. Swoje obowiązki sprawował pod nadzorem wójta. Pisarz pociągany był do odpowiedzialności za brak dokładności w treści podjętych uchwał. Zdarzało się czasem, że gminy nie było stać na utrzymanie pisarza, wtedy obowiązki prowadzenia ksiąg spadały na samego wójta. Pisarz był przyjmowany do gminy na zasadzie najmu, kontraktu za zgodą wójta, ławników i sołtysów lub też na zasadzie uchwał zebrania gminnego. Osoba piastująca urząd pisarza gminnego musiała być wykształcona. Władze powiatowe, według ukazu, miały czuwać nad tym, aby pisarze nie przywłaszczyli sobie zbyt wielkiej władzy. W praktyce pisarze często stawali się faktycznymi kierownikami pracy w gminie. Urzędów wójta, pisarza, sołtysa nie mogły sprawować osoby poniżej 25 roku życia, niechrześcijanie, osoby bez stałego miejsca zamieszkania, skazania za przestępstwa oraz osoby pozostające pod dozorem policji lub sądu. Umiejętność czytania i pisania nie była konieczna, aby zostać urzędnikiem gminnym, z wyjątkiem pisarza. Kadencja wójta i sołtysa trwała trzy lata. Na wójtów i sołtysów zebranie gminne lub gromadzkie wybierało dwóch kandydatów. Jednego z nich zatwierdzał naczelnik powiatu, drugi zostawał zastępcą (podwójcim, podsołtysem). Naczelnik powiatu mógł nie dopuścić do urzędowania niewygodnych dla siebie osób i zarządzał ponowne wybory. Wójt i sołtysi obejmowali urzędy po zaprzysiężeniu przez naczelnika powiatu. Wójta ze stanowiska mógł zwolnić gubernator, natomiast sołtysa- naczelnik powiatu. Władze carskie generalnie chciały na urzędach wójtów widzieć chłopów, odsuwano szlachtę i ziemian. Wójt i sołtysi łączyli władzę samorządową i państwową. Wypełniali różne czynności zlecone przez władze powiatowe. Chodziło głównie o podatki i funkcje porządkowe. Nieraz zlecone zadania wypełniały cały czas wójtów czy sołty-

sów. Praktyka stale wskazywała, że rząd nad gminą sprawował naczelnik powiatu i starszy strażnik ziemski za pośrednictwem posłusznych sobie wójtów. Naczelnik dysponował prawnymi, jak i pozaprawnymi możliwościami, aby nieposłusznego wójta podporządkować bądź usunąć z urzędu. Gminy wiejskie były początkowo też po części organem sądowniczym dla miejscowej ludności, powstały sądy gminne na czele z wójtem i ławnikami. Od wyroków takiego sądu nie było odwołania. W 1867 roku zreformowano system sądownictwa podstawowego. Sądy oddzielono od gmin. Powstały okręgi sądowe złożone z dwóch lub więcej gmin na czele z sędziami pokoju oraz ławnikami. Sędzia oraz ławnicy byli wybierani na zebraniach gminnych. Sądy te zajmowały się cywilnymi sprawami mieszkańców. W 1864 roku nadano nowy ustrój gminom funkcjonującym od 1859 roku. Ich granice początkowo pozostawały bez zmian. Najważniejsze było to, że nowe gminy zbiorowe były wyłączone z pod władzy właścicieli ziemskich, inaczej niż poprzednio. W 1866 roku przystąpiono w Królestwie Polskim do reformy administracji państwa. Miało to na celu unifikację tego kraju z cesarstwem Rosji. W nowych guberniach na nowo powołano powiaty. Ich sieć zwiększyła się. Wraz z reformą 'gubernialno-powiatową' przeprowadzono nowy podział na gminy wiejskie w ramach guberni i powiatów. Mniej więcej z dwóch gmin tworzą jedną, nową gminę. Obszar obecnej wschodniej Wielkopolski oraz ziemi łódzkiej został podzielony między gubernie: kaliską, piotrkowską (wraz z Łodzią).

W roku 1867 powołano do życia następujące gminy: Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary, w skład tych gmin wchodziły głównie obszary współczesnej gminy Kawęczyn. Według danych z końca XIX wieku gmina Kowale Pańskie należała do sądu gminnego okręgu IV w Tokarach. Gmina liczyła 12791 morgów obszaru, który zamieszkiwało 4038 mieszkańców. W gminie znajdowała się szkoła początkowa. Gmina Skarżyn należała do sądu gminnego okręgu V w Cisowie, stacji pocztowej Ceków. Gmina liczyła 5575 morgów obszaru, który zamieszkiwało 2157 mieszkańców. Gmina Tokary należała w końcu XIX wieku do powiatu tureckiego, gminy i parafii Tokary. W Tokarach był kościół parafialny murowany, szkoła początkowa, sąd gminny okręgu IV. Gmina należała do stacji pocztowej Dobra. Obszar gminy wynosił 8243 morgi i zamieszkiwało go 3263 mieszkańców (w tym 37 protestantów i 9 Żydów). W skład gminy wchodziło 6 dawnych wsi, 10 kolonii świeżego pochodzenia, 8 folwarków i 19 osad karczemych i młynarskich. Według tego samego źródła miejscowość Kawęczyn (alias Kawęcín lub Kawieczyn), była to wieś i folwark w powiecie tureckim, w gminie Kowale Pańskie, parafii Tokary. Wieś liczyła 110 mężczyzn i 119 kobiet. Grunty dworskie liczyły: grunty orne 620 morgów, łąk 60 i lasu 40 morgów. *Właścianie w swoim posiadaniu mieli 163 morgi ziemi.* W Kawęczynie znajdowała się szkoła początkowa. Akta gminy Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary w skład, których wchodzi obecny teren gminy Kawęczyn nie zachowały się w większości do naszych czasów. Pewne dane możemy odnaleźć jednak w innych źródłach. Na przykład w cyfrowych bibliotekach Federacji Rosyjskiej możemy odnaleźć *Pamiętniki kaliskiej guberni*. Był to coroczny przegląd administracji gubernialnej w dawnym Królestwie Polskim. Niektóre roczniki zawierają pewne dane o gminach Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary. Wyniki kwerendy prezentuje poniższa tabela:

Gmina Kowale Pańskie

Rok	Wójt	Sekretarz
1872	Brak danych	Brak danych
1874	Brak danych	Brak danych
1875	Brak danych	Brak danych
1879	Marcinkowski	Jakubowski
1880	Brak danych	Brak danych
1886	Franciszek Furmański	Brak danych
1889	Józef Branicki	Brak danych

Rok	Wójt	Sekretarz
1891	Wojciech Rakociński	Antoni Rowiński
1896	Wojciech Rakociński	Brak danych
1897	Wojciech Rakociński	Brak danych
1901	Wojciech Rakociński	Brak danych
1902	Wojciech Rakociński	Brak danych
1903	Wojciech Rakociński	Brak danych
1904	Józef Białek Kandydat- Józef Pruszewski	Roman Napiecki Kasjer Franciszek Kupczak
1905	Józef Białek	Brak danych
1906	Józef Białek	Brak danych
1909	Józef Białek	Julian Tomassi
1911	Józef Białek	Julian Tomassi

Gmina Skarżyn

Rok	Wójt	Sekretarz
1872	Brak danych	Brak danych
1875	Brak danych	Brak danych
1879	Pakula	Kotecki
1880	Brak danych	Brak danych
1886	Gabriel Pakula	Brak danych
1889	Roman Karbowski	Brak danych
1891	Roman Karbowski	Jan Zakrzewski
1896	Stanisław Kalinowski	Brak danych
1897	Stanisław Kalinowski	Brak danych
1901	Stanisław Kalinowski	Brak danych
1902	Stanisław Kalinowski	Brak danych
1903	Stanisław Kalinowski	Józef Jabłoński
1904	Franciszek Karkusiński Kandydat- Michał Jasnowski	Józef Jabłoński Kasjer- Traugutt Flejter
1905	Michał Jasnowski	Brak danych
1906	Franciszek Karkusiński	Brak danych
1909	Franciszek Karkusiński	Wincenty Krysiak
1911	Franciszek Karkusiński	Stefan Dubowski

Gmina Tokary

Rok	Wójt	Sekretarz
1872	Brak danych	Brak danych
1875	Brak danych	Brak danych
1879	Koczyński	Kosićki
1880	Brak danych	Brak danych
1886	Kazimierz Weluchowski	Brak danych
1889	Kazimierz Weluchowski	Jan Wilkowski
1891	Kazimierz Weluchowski	Brak danych
1896	Franciszek Tomczyński	Brak danych
1897	Franciszek Tomczyński	Brak danych

Rok	Wójt	Sekretarz
1901	Piotr Braniecki	Brak danych
1902	Piotr Braniecki	Brak danych
1903	Piotr Braniecki	Józef Janicki
1904	Piotr Braniecki Kandydat- Józef Janicki	Ignacy Chwaliński Kasjer- Józef Kowalski
1905	Piotr Braniecki	Brak danych
1906	Piotr Braniecki	Brak danych
1909	Laurencjusz (Wawrzyniec) Szklarek	Piotr Zmudziński
1911	Laurencjusz (Wawrzyniec) Szklarek	Albin Niwiński

Ówczesne gminy były narzędziem rusyfikacji. W urzędach gmin prowadzono korespondencje po rosyjsku. Pisarze gminni musieli znać ten język i często byli to Rosjanie. Szkolnictwo elementarne także prowadzono po rosyjsku. Dodatkowo każdy mieszkaniec gminy musiał płacić dość duże podatki na utrzymanie szkół. Powodowało to opór ludności wiejskiej. Latem 1914 roku rozpoczęła się I wojna światowa. Działania wojenne swym zasięgiem objęły terytorium Królestwa Polskiego. Już w końcu 1914 roku cały region został zajęty przez wojska niemieckie i austriackie. Niemcy zajęli północną część regionu, natomiast Austriacy południową, czyli powiaty: radomszczański, piotrkowski oraz część łaskiego, łódzkiego, rawskiego i wieluńskiego. Rosjanie ustąpili na wschód likwidując urzędy i zabierając ze sobą wszelkie akta. Działania wojenne bardzo wyniszczyły kraj. Okupanci rozpoczęli pobór kontyngentów. Spowodowało to szybkie ubożenie ludności. Niemcy i Austriacy pozwalali na działalność organizacji o charakterze charytatywnym. W gminach powołano komitety obywatelskie w celu niesienia pomocy i zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz współdziałania z władzami. Początkowo działania komitetów były nieskoordynowane. Dopiero 1 stycznia 1916 roku powstała w Warszawie Rada Główna Opiekuńcza z podległymi jej radami miejscowymi (gminnymi). Komitet Gminny został rozwiązany i powołano Radę Miejsową. Rady były organizacjami samopomocy społecznej mającej na celu niesienie pomocy poszkodowanym przez wojnę. Współdziałały w rozdzielaniu żywności i innych towarów. Nadal działały urzędy gminne z wójtem na czele, podległe całkowicie władzy okupacyjnej. Nowością było to, że akta spisywano w języku polskim. Zadaniem gmin było głównie zbieranie kontyngentów dla wojsk okupacyjnych. Władze niemieckie zezwoliły na działalność polskiego szkolnictwa. Lata I wojny światowej to czas żywiołowego powstawania polskich małych szkół wiejskich opłacanych przez rodziców.

Jesienią 1918 roku władza Niemiec i Austro-Węgier załamała się. W Niemczech wybuchła rewolucja, a Austro-Węgry rozpadły się na państwa narodowe. W poszczególnych gminach władzę przejmowała Polska Organizacja Wojskowa przejmująca władzę od wojsk okupacyjnych. W Warszawie tworzył się rząd centralny pod kierownictwem Józefa Piłsudskiego. Do każdego z powiatów wysłano tzw. komisarzy powiatowych. Urząd ten wkrótce zmieniono na starostów. Nowe władze polskie nie zmieniały podziałów gminnych i powiatowych wracając do podziałów z przed 1914 roku. Zmiany nastąpiły w administracji wojewódzkiej. W dniu 2 sierpnia 1919 roku powołano województwo łódzkie. W skład województwa weszły całe gubernie piotrkowska i kaliska. Do roli miasta wojewódzkiego pretendowały także Piotrków Trybunalski i Kalisz. Uważano, że przemysłowa Łódź nie zadba o ich rolniczy region. Zatem gminy Kowale Pańskie i sąsiednie weszły w skład powiatu tureckiego i województwa łódzkiego. Odrodzone państwo tworzone z czterech różnych jednostek państwowych (zabór rosyjski, pruski, austriacki i Królestwo Polskie) o różnych tradycjach, językach urzędowych i różnych ustrojach samorządu. Początkowo władze w Warszawie utrzymywały w mocy odrębne dla dawnych zaborów ustroje samorządu

lokalnego. W dawnym Królestwie Polskim oraz na obszarze dawnego zaboru rosyjskiego utrzymano w mocy ustawę o samorządzie gminnym z marca 1864 roku. Zmodyfikowano ją jednak dekretem Naczelnika Państwa z 27 listopada 1918 roku. Według dekretu Naczelnika Państwa gmina, tak jak poprzednio, pozostała formą samorządu zbiorowego, w jej skład wchodziły gromady wiejskie- sołectwa. Nadal główną instytucją gminy pozostało zgromadzenie gminne, jednak odtąd mogli w nim uczestniczyć wszyscy pełnoletni obywatele gminy (w tym także kobiety) bez względu na stan majątkowy. Zebrania winny odbywać się raz na kwartał, w praktyce działało się to w miarę potrzeby, najczęściej raz w roku dla uchwalenia budżetu. Zgromadzenie zajmowało się sprawami majątku gminy, zatwierdzało budżet, zajmowało się sprawami dróg i mostów, zasadami prowadzenia handlu, ochroną zdrowia, opieką nad ubogimi. Koszty działalności gminy pokrywano we własnym zakresie. Dochody pochodziły z majątku gminy, ze świadczeń od mieszkańców i dodatku do państwowego podatku gruntowego (gmina pobierała podatki państwowe) liczonego od 1 ha. Czasem ustalano dodatkowe podatki, np. od zbytku mieszkaniowego. Płaciły go osoby posiadające wolne, niezamieszkałe pomieszczenia. Zupełnie nowym organem była Rada Gminy wybierana przez zgromadzenie gminne na okres 3 lat. Składała się z 12 członków oraz 6 zastępców (w razie śmierci lub wygaśnięcia mandatu do rady wchodził automatycznie zastępca z największą liczbą głosów). Rada przygotowywała wnioski i budżet, zarządzała majątkiem i funduszami gminnymi, kontrolowała urzędników gminnych i wójta. Rada zbierała się przynajmniej raz w miesiącu lub częściej na żądanie co najmniej 5 członków. Uchwały podejmowano większością głosów. Raz w roku rada gminy przedstawiała wyniki swojej działalności na forum zebrania gminnego. Wybory do rad gminy zarządzał starosta. W razie słabej działalności rad gminnych wojewoda miał prawo ją rozwiązać i zarządzić nowe wybory. Na czele rady stał wójt wybierany przez zgromadzenie gminne. Wójtowie i sołtysi byli jednocześnie funkcjonariuszami państwowymi i przedstawicielami władzy samorządowej. Zarządzenia dotyczące wyborów wójta, radnych i sołtysów wydawał starosta powiatowy. To on zatwierdzał(bądź nie) wójtów i sołtysów i to przed nim składali przysięgę służbową. Zebranie gminne wybierało dwóch kandydatów na wójta. Pierwszego na liście zazwyczaj starosta mianował wójtem, drugiego podwójcem. Kandydaci musieli mieć dobre opinie z posterunku policji. W razie odmowy przez starostę zatwierdzenia jednego z kandydatów na wójtów przeprowadzano ponowne wybory. Wójt reprezentował gminę. Zawierał umowy w jej imieniu. Dokumenty musiały być podpisane przez wójta i dodatkowo przez dwóch radnych. Wójtowie nie pracowali codziennie. Bywali w urzędzie gminy w miarę potrzeby. Z kasy gminnej otrzymywali wynagrodzenie, lecz było ono bardzo niskie- na poziomie najniższych wynagrodzeń pracowników gminnych. Wójtowie posiadali najczęściej gospodarstwa rolne i to one były podstawą dochodów. Często w aktach można znaleźć zażalenia wójtów na niskie wynagrodzenie za pracę na rzecz gminy. Była to zatem praca społeczna. Wójt miał do pomocy aparat urzędniczy- urząd gminy, który się składał się z kilku urzędników: pisarza gminnego, jego pomocników, było ich zazwyczaj dwóch oraz woźnego. Pisarza gminnego zatrudniano w porozumieniu ze starostwem. To właśnie pisarz gminny ponosił prawie cały ciężar pracy biurowej w gminie. Przez jego ręce przechodził praktycznie każdy dokument. Pisarz musiał mieć odpowiednie wykształcenie- najczęściej średnie. Wysyłano ich na rozmaite kursy doszkalające. Pisarz miał największe uposażenie. Najczęściej było ono trzykrotnie większe od zarobków wójta. Sekretarz gminy najczęściej mieszkał w urzędzie gminy na jej koszt. Miał czasem kawałek gruntu gminnego na swoje potrzeby. W czasach II RP często przenoszono pisarzy z jednego urzędu do drugiego. Preferowano osoby z zewnątrz nie posiadające rodziny na terenie gminy. Wójtowie i pisarze gminni stanowili elitę gminną. To najczęściej oni zakładali ochotnicze straże pożarne, spółdzielnie mleczarskie. Z racji zamieszkiwania na terenie urzędu gminy byli zawsze do dyspozycji mieszkańców i z reguły przepracowywali się. Urząd gminy był czynny od poniedziałku do soboty. Tylko wójt i sekretarz posiadali klucze do kasy gminnej. Pomocnicy sekretarza to najczęściej miejscowi młodzi mężczyźni po ukończeniu gimnazjum. Czasem mieszkali w urzędzie gminy. Wyróżniający się pomocnicy zostawali pisarzami gminnymi. Funkcje pomocnicze i porządkowe spełniał woźny gminny. To on pilnował więźniów w areszcie gmin-

nym, rozpałał w piecach, roznosił dokumenty i chodził do siedziby starostwa z korespondencją. Poszczególne wsie tworzyły tzw. gromady wiejskie, czyli wspólnoty samorządowe mieszkańców jednej wsi. Organem gromady były zebrania wiejskie oraz sołtys. Zebrania wiejskie decydowały samodzielnie w sprawach wspólnot gruntowych, ustalały podatki, podejmowały decyzje w sprawach remontów dróg, zajmowały się działalnością opiekuńczą. Zebranie wiejskie wybierało sołtysa na trzy letnią kadencję. Równocześnie wybierano podsołtysa- zastępcę sołtysa. Wybory na sołtysa zarządzał starosta powiatowy i to przed nim składał on przysięgę. Przed zatwierdzeniem wójta czy sołtysa starosta zawsze wysyłał pismo do Policji Powiatowej, by sprawdzić czy „prowadzi się on moralnie” i czy nie ma żadnych zastrzeżeń wobec kandydata. Ówczesne prawo pochodziło z czasów carskich i było dość restrykcyjne. Gdy na przykład sołtys chciał zrezygnować z funkcji (a zdarzało się to dość często), władze powiatowe mogły nie wyrazić na to zgody i za uchylanie się od obowiązków oporny sołtys trafiał do więzienia. Sołtys reprezentował wieś, zbierał wszelkie podatki gminne, przekazywał ogłoszenia gminne i powiatowe, czasem pracował w charakterze listonosza. Raz w tygodniu w urzędzie gminy miała miejsce odprawa sołtysów, na której omawiano ważne sprawy gminy, przekazywano zarządzenia władz zwierzchnich. Sołtys posiadał specjalną odznakę. Podobną odznakę miał też wójt. Sołtys organizował warty nocne. Każdy gospodarz, co pewien czas miał obowiązek pełnić nocne warty w celu ochrony przed złodziejami i pożarami. Sołtys kontrolował wykonanie szarwarków, czyli nieodpłatnych prac na rzecz gminy, które świadczyli wszyscy gospodarze w zależności od arealu gruntów. Przeliczano je na dniówki piesze i konne. Z pomocą szarwarków remontowano i budowano drogi. Sołtys wyznaczał kolejność stójki konnej- obowiązek każdego gospodarza do przewożenia furmanką urzędników gminnych, policjantów i nauczycieli podczas pełnienia obowiązków służbowych. Wiązało się to z brakiem innych środków lokomocji (rower był rzadkością).

W latach dwudziestych XX wieku gmina Kowale Pańskie należała do województwa łódzkiego, powiatu tureckiego, składała się z 64 miejscowości. Według danych z 1921 roku liczyła 868 domów, 6446 mieszkańców (3150 mężczyzn i 3296 kobiet). Pod względem wyznania było: 6325 katolików, 108 ewangelików, 2 prawosławnych i 16 wyznania mojżeszowego.

W skład gminy Kowale Pańskie wchodziły wsie: Bielawki, Ciemin, Dzierzbocka Cegielnia, Dziewiątko, Kaczki Mostowe, Kaczki Średnie, Kawęczyn, Kołowa, Kowale Pańskie, Kowska Wola, Linne, Marjanów, Mikulice, Nowy Świat, Orzepów Stary, Podarek, Potworowskie Stawki, Potworów, Siedliska, Siewieruszki Małe, Siewieruszki Wielkie, Wietchinin, Wojciechów, Żeronice. Ponadto tworzyły ją też kolonie i folwarki.

W okresie międzywojennym gmina Skarżyn należała do województwa łódzkiego, powiatu tureckiego składała się z 26 miejscowości. Według danych z 1921 roku gmina liczyła 477 domów, 3522 mieszkańców (1747 mężczyzn i 1775 kobiet). Pod względem wyznania było: 3148 katolików, 325 ewangelików, 1 prawosławny i 48 wyznania mojżeszowego. W tym samym czasie gmina Tokary należała do województwa łódzkiego, powiatu tureckiego, składała się z 34 miejscowości. Według danych z 1921 roku gmina liczyła 565 domów, 4441 mieszkańców (2131 mężczyzn i 2310 kobiet). Pod względem wyznania było: 4414 katolików i 27 wyznania mojżeszowego.

W 1931 roku przeprowadzono kolejny spis powszechny. Gmina Kowale pańskie według tego z 1931 roku, zajmowała obszar 95,7 km², powierzchnia użytków rolnych wynosiła 74,6 km², w tym gruntów ornych było 59,8 km². Liczba budynków mieszkalnych na dzień 30 września 1921 wynosiła 850, a w dniu 9 grudnia 1931 budynków mieszkalnych było 983. Liczba ludności na dzień 30 września 1931 roku wynosiła 6351, a w dniu 9 grudnia 6445 osób. Gmina Skarżyn według spisu z 1931 roku, zajmowała obszar 39,6 km², powierzchnia użytków rolnych wynosiła 33,6 km², w tym gruntów ornych było 28,1 km². Liczba budynków mieszkalnych na dzień 30 września 1921 wynosiła 495, a w dniu 9 grudnia 1931 budynków mieszkalnych było 546. Liczba ludności na dzień 30 września 1931 roku wynosiła 3617, a w dniu 9 grudnia 3507 osób. Gmina

Tokary według spisu z 1931 roku, zajmowała obszar 60,0 km², powierzchnia użytków rolnych wynosiła 49,9 km², w tym gruntów ornych było 37,8 km². Liczba budynków mieszkalnych na dzień 30 września 1921 wynosiła 565, a w dniu 9 grudnia 1931 budynków mieszkalnych było 613. Liczba ludności na dzień 30 września 1921 roku wynosiła 4441, a w dniu 9 grudnia 4371 osób⁴⁴⁰.

W latach dwudziestych zanotowano zaledwie jedną zmianę administracyjną w obrębie gmin Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary. Z dniem 1 kwietnia 1927 roku z gminy Kowale Pańskie wyłączono wieś Bielawki i włączono ją do gminy Skarżyn. Lata dwudzieste były dość ciężkie dla samorządów gminnych. Wszyscy dopiero uczyli się demokracji lokalnej po latach zaborów. Dodatkowo dużym problemem w początku lat dwudziestych była szalejąca inflacja. Uchwalony np. w 1923 roku budżet należało co miesiąc nowelizować. Nie sprzyjało to wcale inwestycjom w budowę dróg i szkół. Zdarzało się, że propozycje rządowe dofinansowania inwestycji były odrzucane przez gminy, gdyż kwoty te w ciągu kilku miesięcy stawały się śmiesznie niskie i gmina musiała sama dokończyć zaczęta budowę. Akta Gminy Kowale Pańskie z okresu międzywojennego zachowały się tylko w części. Są dostępne księgi ludności stałej (księgi meldunkowe) z lat 1918-1933 oraz rejestry mieszkańców poszczególnych miejscowości z lat 1933-1939. Dokumenty te szczegółowo rejestrują kwestie mieszkańców gminy niestety nie mówią wcale o życiu gminy i jej władzach. Pozostała dokumentacja zaginęła zapewne w czasie wojny. Natomiast te dokumenty były bardzo potrzebne władzom niemieckim oraz powojennym urzędом bezpieczeństwa i chronione przez nich zachowały się. Niestety nie zachowały się żadne wzmianki o gminach Skarżyn i Tokary z lat 1918-1939. W archiwum w Poznaniu są pewne dokumenty mówiące o kwestii lasów w tychże gminach. Z okresu międzywojennego pewne bliższe dane o gminach Kowale Pańskie, Skarżyn i Tokary można odnaleźć w protokołach posiedzeń Wydziału Powiatowego Tureckiego (samorządu powiatowego) zachowanych z lat 1919-1922. Wydział Powiatowy (Rada Powiatu) składał się z delegowanych do niego przedstawicieli poszczególnych samorządów gminnych i miejskich. W 1919 roku z gminy Kowale Pańskie byli to Józef Paruszewski oraz Stanisław Dąbrowski, z gminy Skarżyn- Franciszek Karkusiński i Franciszek Cybocki, z gminy Tokary Andrzej Krotowski oraz Marcin Borkowski. Na sesjach omawiano sprawy dotyczące całego powiatu. Były to głównie kwestie drogownictwa, szkolnictwa itp. Z protokołu Wydziału Powiatowego z września 1919 roku dowiadujemy się, że jednym z priorytetów powiatu tureckiego była budowa szosy Kowale Pańskie - Turek. Uchwalono budowę takiej szosy i przystąpiono do niezbędnych prac. W protokole czytamy: *Połączenie Turka z Kowalami Pańskimi jest bardzo pożądanym ze względu na połączenie z szosą prowadzącą od miasta Dobrej do Kowali Pańskich, a następnie jako zapoczątkowanie połączenia w prostej linii z na Kawęczyn, Tokary, Goszczanów z Cielcami a w dalszej linii z Wartą. Szosa ta przeżyłaby najwięcej zamożną okolicę Powiatu i przez to samo już by się przyczyniła do większego rozwoju życia gospodarczego i ekonomicznego, poza tem miałyby znaczenie ogólnopowiatowe jako łącznik 3-ch powiatów (...). Warunki budowania, ze względów technicznych, oraz zamożności zatrudnienia większych masy bezrobotnych w Turku są bardzo dogodne, koszt budowy tej drogi przedstawia się na sumę 376 197 marek.* W związku z dużymi kosztami Wydział Powiatowy uzyskał kredyt na budowę od Skarbu Państwa w wysokości 333 000 marek. Miała być spłacona do 1936 roku. Z protokołu Rady Powiatu z 1921 roku dowiadujemy się, że Rada Gminy Kowale Pańskie uchwaliła zamknięcie szynku w tej miejscowości. Władze gminy zwróciły się do władz zwierzchnich o cofnięcie koncesji i pozwoleń dla szynku w Kowalach Pańskich. Rada Powiatu poparła uchwałę gminy Kowale Pańskie. W 1933 roku dokonano wielu zmian w funkcjonowaniu gmin wiejskich w Polsce. Według nowej ustawy gminnej z 23 marca 1933 roku zniesiono Zebranie Gminne, czyli zgromadzenie ogółu gospodarzy z terenu gminy. Uprawnienia zniesionego organu przekazano częściowo Radzie

440 L. Zugaj, *Historia administracji w gminie Kawęczyn*, Lublin 2012-2013; *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej*, T. II- Województwo łódzkie, Główny Urząd Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 1925 r.

Gminnej. Mimo to według nowych przepisów rada gminy miała mniejsze uprawnienia. Wyboru radnych dokonywało kolegium złożone z delegatów rad gromadzkich, sołtysów i podsołtysów wszystkich gromad. Istniał cenzus wieku przy prawie wyborczym czynnym 25 lat (wcześniej 21) i w prawie wyborczym biernym wynoszącym 30 lat (wcześniej 25). W gminach do 5000 mieszkańców radnych było 12. Kadencja radnych wynosiła 5 lat. Warto wspomnieć, że w czasach II RP mandat radnego nie wiązał się z żadnym wynagrodzeniem. Namiastką zniesionego Zebrania Gminnego było Zebranie Gromadzkie. Wprowadzono bowiem nowy formalny podział gmin na gromady wiejskie, które obejmowały jedną lub kilka wsi. Podział na gromady był ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa. Zebranie Gromadzkie zbierało się pod przewodnictwem sołtysa lub jego zastępcy (podsołtysa). Zebranie Gromadzkie podejmowało uchwały dotyczące danej gromady, wybierano sołtysa i jego zastępcę na 3 letnią kadencję. Wybrani musieli mieć ukończone 30 lat. Zebranie Gromadzkie wybierało radnych gromadzkich w liczbie od 12 do 30. Organem wykonawczym gromady był sołtys i jego zastępca. Gromada wiejska miała od tej pory własny budżet. Wybory zatwierdzał starosta powiatowy. Każdy mieszkaniec wsi w przypadku zgłoszenia go na sołtysa lub podsołtysa miał obowiązek sprawowania obowiązków do końca kadencji. Składali oni przysięgę służbową na ręce starosty. Do sołtysa należało kierowanie sprawami gromady, zarządzanie majątkiem, reprezentowanie gromady na zewnątrz. Przewodniczył zebraniom. Do sołtysa należały też sprawy bezpieczeństwa, porządku publicznego, przestrzegania przepisów, doręczania pism sądowych, wykonywania obowiązków związanych z poborem wojskowym. W nowym ustroju gminnym utworzono nieznanym wcześniej organem zarząd gminy. Przejął on część uprawnień dawnej rady gminy. Zarząd gminy funkcjonował na czele z wójtem i podwójcim. W skład zarządu wchodziło też dwóch lub trzech ławników. To właśnie zarząd gminy na co dzień sprawował władzę w gminie. Zarząd gminy przygotowywał projekt budżetu, regulaminy, instrukcje urzędu, decydował o wydatkach. Kadencja członków zarządu wynosiła 5 lat. Wójt był zwierzchnikiem całej gminy i aparatu urzędniczego. Miał prawo reprezentowania gminy i podpisywania umów w jej imieniu. Dokumenty, w których były zobowiązania finansowe gminy, należało opatrzyć podpisem jeszcze jednego członka zarządu gminy. Wójt był reprezentantem administracji rządowej w terenie, wykonywał także zadania zlecone przez rząd. Wójt, jako organ rządowy, działał jednoosobowo i pod osobistą odpowiedzialnością. Nadzór nad jego działalnością sprawował starosta. Starosta miał prawo zwolnić wójta lub rozwiązać radę gminy w przypadkach łamania prawa. Zgodnie z nowymi normami prawnymi w 1933 roku gmina Kowale Pańskie została podzielona na następujące gromady: Ciemięń, Dzierzbutki, Czajków, Chrapczew, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie - Kolonia, Kawęczyn, Kaczki Średnie, Leśnictwo, Linne, Marcinów, Moczydła, Marianów, Młodzianów, Nowy Świat, Potworów, Stefanów, Siedliska, Wojciechów, Wietchinin, Żeronice, Ugory. Gmina Skarżyn została podzielona na gromady: Małgów, Kolonia Małgów, Będziechów, Skarżyn, Marcjanów, Czachulec- Stary, Czachulec- Nowy, Młyny- Miłaczewskie, Miłaczewek, Miłaczew. Gmina Tokary została podzielona na następujące gromady: Tokary, Tokary II, Okręglica, Milejów, Głuchów, Ziemięcín, Kaszew, Lipicze, Lipicze „G”, Karolina, Lipicze- Olendry, Żdzary.

Lata trzydzieste były dużo lepszym okresem rozwoju samorządu gminnego, mimo że w wielu gminach władze państwowe (sanacyjne) narzucały swoich wójtów i ograniczały czasem demokrację. Stabilizacja gospodarcza i rozwój ekonomiczny wpłynął na możliwość większych inwestycji. Budowano brukowane drogi (głównie szarwarkiem), sadzono drzewa, z tego okresu pochodzi wiele murowanych szkół. Był to również czas zorganizowania się licznych ochotniczych straży pożarnych, kółek rolniczych i organizacji społeczno- politycznych typu „Strzelec”, kół Przystosobienia Wojskowego, Wychowania Fizycznego i wielu innych. W każdej gminie świętowano rocznice narodowe, budowano pomniki. Efektem tego było wpojenie ducha patriotyzmu i odpowiedzialności, który tak bardzo przydał się w czasie nadchodzącej wojny. W roku 1937 dokonano dużych zmian administracyjnych w powiecie tureckim. Na mocy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 24 czerwca 1937 roku z gminy Kowale Pańskie

wyłączono gromady: Chrapczew, Linne, Moczydła, Ugory i Żeronice, gromady te włączono do nowo utworzonej gminy Dobra. Do gminy Kowale Pańskie włączono:

- z gminy Skarżyn gromady: Będziechów, Czachulec Nowy, Czachulec Stary, Marcjanów, Miłaczew, Miłaczewek, Młyny Miłaczewskie, Skarżyn Wieś i Skarżyn Kolonia;
- z gminy Pęcherzew gromadę Kowale Księżę;
- z gminy Tokary: Milejów, Tokary, Tokary II i Żdzary.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 października 1937 roku. Gmina Skarżyn i Tokary przestały istnieć. Siedzibą nowej powiększonej gminy Kowale Pańskie była miejscowość Kowale Pańskie. Dodatkowo z dniem 1 kwietnia 1938 roku z województwa łódzkiego wyłączono powiat turecki i włączono go do województwa poznańskiego.

*II Wojna
Światowa*

1 września 1939 roku wybuchła II wojna światowa. W pierwszych dniach września obszar gminy został opanowany przez Niemców. Początkowo Niemcy nie wiedzieli, co robić z regionem łódzkim oraz ziemiami Wschodniej Wielkopolski, które miały nikły związek z osadnictwem i prawem niemieckim. Pozostałe obszary Wielkopolski należały niegdyś do państwa niemieckiego, więc oczywiste było, że wchodzi w skład III Rzeszy. Zachodnie rejony województwa łódzkiego oraz wschodnie tereny województwa poznańskiego także postanowiono włączyć w skład Niemiec. W dniu 9 listopada 1939 roku uroczyście włączono Łódź (zmieniając w rok później nazwę miasta) do III Rzeszy. Dla tych obszarów ogłoszono rejencje kaliską (*Regierungsbezirk Kalisch*) w prowincji Kraj Warty (innymi ośrodkami rejencyjnymi był Poznań i Inowrocław). W 1941 roku siedzibę rejencji przeniesiono do Łodzi (*Regierungsbezirk Litzmannstadt*). Rejencja podzielona była na powiaty. W skład rejencji wchodziły powiaty (*landkreis*) na czele z landratami: *Kalisch, Kempen, Lask, Litzmannstadt, Ostrowo, Schieratz, Turek i Welun*. Granice dawnych powiatów nie zawsze pokrywały się z nowymi. Na czele powiatów stali niemieccy landraci. W rejencji utrzymano podział na gminy ale połączono je w tak zwane obwody urzędowe (*Amtsbezirke*). Polscy urzędnicy pracowali w nich tylko na podrzędnych stanowiskach o ile znali język niemiecki. W rejencji zamknięto polskie szkoły, biblioteki. Na porządku dziennym była walka z polską kulturą. W tym rejonie celem było wynarodowienie Polaków lub zastąpienie ich niemieckimi kolonistami.

*Gminne
Rady Narodowe*

W styczniu 1945 roku na teren gminy wkroczyły wojska Armii Czerwonej. Niemiecki aparat administracyjny wraz z odejściem Niemców zakończył działalność. Początkowo władzę przejmowali przedstawiciele delegatury Rządu na Kraj, bowiem legalnym rządem był Rząd londyński, który w każdej gminie miał swojego przedstawiciela. Tymczasem w Lublinie powstał Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego działający pod osłoną ZSRR. To właśnie przedstawiciele tego komitetu, przy pomocy wojsk i radzieckich, przejmowali faktyczną władzę w terenie. W każdej gminie opanowanej przez Sowieców ustanowiono komendanta wojennego, który bardzo szybko odsunął od władzy prawowitych przedstawicieli. Sprzyjało temu skoncentrowanie dużych grup wojsk radzieckich. Po kilku tygodniach od wejścia Rosjan tworzono na nowo urząd gminy na czele z wójtem. Byli to z reguły ludzie z autorytetem tolerowani przez wojska radzieckie. Wraz z wejściem Sowieców ustalono obowiązkowe kontyngenty na rzecz Armii Czerwonej i wojsk polskich. Miały one podobny wymiar jak też czasów wojny, zwano je „świadczkami rzeczowymi”. Z czasem je obniżano aż do zniesienia w 1947 roku. W pierwszym okresie po wyzwoleniu opierano się na przedwojennych rozwiązaniach ustrojowych. Ustanowiony przez Sowieców PKWN w Lublinie wydawał dekry w sprawach organizacji obszaru kraju wyzwolonego z pod okupacji niemieckiej. Dnia 21 sierpnia 1944 roku dekret PKWR przywrócił przedwojenne podziały na województwa, gminy i gromady. Zatem gmina Kowale Pańskie należała odtąd do powiatu tureckiego i województwa poznańskiego (tak jak przed wojną).

Władze PKWN-u wprowadziły nowe rozwiązania ustrojowe. Wprowadzono wzorem ZSRR rady narodowe. W dniu 11 września 1944 roku wydano dekret o organizacji i zakresie działania Rad Narodowych. Miały działać tymczasowo, ale pozostały do 1990 roku. Rady narodowe stanowiły „uspołecznioną formę sprawowania administracji”. Była to instytucja nieznaną w społeczeństwie i podchodzono do niej na wsi z nieufnością. Rady narodowe zostały włączone w skład systemu samorządowego. Ostateczny kształt organizacji samorządu lokalnego został określony na mocy dekretu z 23 listopada 1944 roku. Zagwarantowano istnienie wspólnot samorządowych gminnych, powiatowych i wojewódzkich z własnym majątkiem i osobowością prawną. Wspólnota samorządowa posiadała swoje organy wykonawcze- zarząd oraz uchwałodawcze- rady narodowe (zamiast poprzednio rad gminnych). Zakres działań organów regulowały przepisy przedwojenne (z 1933 roku). Jednocześnie rady narodowe na mocy innych przepisów stanowiły organy władzy państwowej o szczególnych kompetencjach kontrolnych. Organem rad narodowych były prezydium rad narodowych złożone z przewodniczącego, zastępcy i kilku członków. To właśnie prezydium rad narodowych zaczęły z czasem przejmować funkcję zarządów gmin. Organ ten działał kolegialnie zbierając się na sesjach. Gminne rady narodowe składały się z nie mniej niż 16 i nie więcej niż 36 radnych, „reprezentujących w miarę możliwości ludność poszczególnych wsi”. W skład gminnej rady narodowej wchodził odtąd członkowie rady gminnej powołani przed uchwaleniem dekretu o radach narodowych, przedstawiciele organizacji politycznych, zrzeszeń społecznych, organizacji młodzieżowych, przedstawiciele wojskowości, nauki i pracy społecznej. W praktyce członkowie rad byli delegatami partii politycznych i organizacji społecznych kontrolowanych przez nowe władze. Początkowo zasiadały w nich także osoby z przedwojennego samorządu, autorytety miejscowe, nawet księża. Te osoby wyrzucano przy częstych „reorganizacjach” rad zarządzanych przez rady wyższego szczebla. Wola ludności poszczególnych wsi nie miała najmniejszego znaczenia. Niewygodnych radnych usuwano, a w ich miejsce powoływano nowych na mocy uchwały gminnej rady. Preferowano ludzi związanych z PPR (potem PZPR) i o niskim statusie majątkowym. Największa „akcja wymiany” radnych miała miejsce w 1948 roku. Gminne rady narodowe w głosowaniu tajnym większością głosów wybierał zarząd gminny jako organ wykonawczy. Zarząd składał się z wójta, podwójciego i trzech członków. Wybór wójta i podwójciego podlegał zatwierdzeniu przez starostę. Kompetencje zarządu były takie same jak przed wojną, jednak z czasem zaczęto pomniejszać ich rolę. Ich funkcje przejmowały prezydium rad narodowych spychając wójta do mało znaczącej roli wykonawcy poleceń prezydium GRN. Zarząd gminy miał do pomocy urząd gminy z sekretarzem na czele. W urzędach zatrudniano więcej urzędników- referentów. Byli to referenci ds. administracyjnych, wojskowych, kontyn-

gentów, podatkowych itp. Zatrudniano także woźnego. Wiązało się to ze wzrostem biurokracji. Po wojnie płace w administracji lokalnej były bardzo małe i z tego powodu wielu wykwalifikowanych urzędników przedwojennych odeszło z pracy. Z czasem zastąpili ich nowi- ukształtowani według zupełnie nowych wzorców. Nowa władza nie cieszyła się poparciem ogółu ludności. Powszechnie odbierano ją jako narzuconą przy pomocy Armii Czerwonej. Świadczyły o tym prawdziwe wyniki referendum z 1946 roku (słynne 3 razy „tak”) oraz wyborów ze stycznia 1947 roku. Masowe fałszerstwa spowodowały przejęcie władzy przez komunistów. Typowa dla tego pierwszego okresu powojennego była słaba frekwencja na sesjach gminnych rad narodowych. Zapewne nie wszyscy chcieli uczestniczyć we władzach ustanowionych przez komunistów, dodatkowo w tym czasie uczestniczenie we władzach gminnych mogło spowodować pobicie przez siły niepodległościowe. Wymierzanie publicznie kar cielesnych, było standardową karą dla zwolenników nowej władzy. Często zdarzało się, że niektórzy członkowie władz gminnych wyjeżdżali na Ziemię Zachodnie porzucając często ważne funkcje we władzach lokalnych. Ówczesny samorząd gminny zajmował się instytucjami oświatowymi, kulturalnymi, ochrony zdrowia, dróg lokalnych, gospodarki komunalnej, transportu. Dochody samorządu pochodziły z różnego rodzaju opłat administracyjnych, targowych, za korzystanie z urządzeń komunalnych, pożyczek, dotacji Skarbu Państwa oraz dodatków do podatków państwowych (głównie podatek gruntowy). Gromady wiejskie w okresie przedwojennym działały w oparciu o dawne rozwiązania prawne. Nadal istniało zebranie gromadzkie na czele z sołtysem i radą gromadzką. Wspólnoty gromadzkie organizowały życie zbiorowe swojej gromady. Jednak ich rola zaczęła być ograniczona. Formalnie rozporządzały majątkiem gromadzkim, jednak niewiele go pozostało, ponieważ został upaństwowiony. Władze komunistyczne wprowadziły bowiem podział majątku na państwowy, spółdzielczy i prywatny. Grunty gromadzkie i majątek gromadzki w tym podziale przeszły na własność państwa. Do 1950 roku formalnie nadal działał samorząd gminny, jednak gminne rady narodowe uzyskały niewiele uprawnień do samodzielnego działania. W systemie rad narodowych dominująca rola została powierzona organom wykonawczym i aparatowi urzędniczemu. Następowala biurokratyzacja życia publicznego. Szybko niszczał dawny majątek samorządowy, bo jego nowy właściciel- Skarb Państwa- nie potrafił skutecznie temu przeciwdziałać. W 1946 roku przeprowadzono spis powszechny. Na jego podstawie mamy pewne dane o powojennej Gminie Kowale Pańskie według stanu z 1946 roku:

Obszar	134,52 km ²
Ludność	9192
Ziemi ornej	8639 ha
Łąk	582 ha
Pastwisk	1218 ha
Lasów	304 ha
Wody	54 ha
Drogi	301 ha
Budynki	303 ha
Nie użytki	950 ha
Stan finansowy gminy	Dobry
Najpilniejsze potrzeby	Brak
Spółdzielnie	Samopomoc Chłopska w Kowalach Pańskich z dwiema filiami: Czachulec Stary i Skarżyn
Szkoły podstawowe	Kowale Pańskie, Kowale Księżę, Miłaczew, Skarżyn, Będziechów, Żdźary, Tokary, Kawęczyn, Mikulice i Wietchinin
Milicja Obywatelska	Kowale Pańskie

Wykaz szkół w gminie z 1947 roku:

Nazwa szkoły	Stopień organizacji (szkoły od 1 do 6 klasowych)
Kowale Pańskie	6
Kowale księże	4
Milaczew	4
Skarżyn	5
Będziechów	6
Żdźary	1
Tokary	6
Kawęczyn	2
Mikulice	1
Wietchinin	1

Akty gminy Kowale Pańskie z lat 1945- 1954 nie zachowały się w całości, lecz w takim zakresie, że można odtworzyć kwestie personalne w Gminie. Dodatkowo akta Starostwa Powiatowego w Turku uzupełniają braki.

*Zarząd
Gminy*

W drugiej połowie stycznia 1945 roku wojska niemieckie opuściły teren Gminy Kowale Pańskie. Rozpoczęło się na nowo tworzenie władz gminnych. Pierwszym wójtem Gminy został Jan Grzesiak powołany przez Tymczasowy Komitet Obywatelski powiatu tureckiego. Dokument nosi datę 27 stycznia 1945 roku. Grzesiak wyróżniał się wśród wójtów powiatu, ponieważ niemal wszyscy reprezentowali Polską Partię Robotniczą, on sam był członkiem Stronnictwa Ludowego. Jeszcze w marcu 1945 roku pracował na tym stanowisku. Następnie został zwolniony lub też sam odszedł ze stanowiska. W czerwcu 1945 roku zastąpił go Czesław Paruszewski, który pełnił funkcje do połowy września 1945 roku. W dniu 16 września wybrano nowe władze Zarządu Gminy. Wójtem został Edward Urbańczyk z osiedla Pakuła- członek Stronnictwa Ludowego. Jego zastępcą, podwójcim został Franciszek Gawron (członek PPR z Czachulca Starego). Brak danych o pozostałych członkach Zarządu Gminy Kowale Pańskie. Urzędem Gminy Kowale Pańskie kierował początkowo Jan Krzesłowski, od sierpnia 1949 roku nowym sekretarzem został Józef Korzeniowski, który przyszedł z gminy Niewiesz. W urzędzie gminy pracował również Feliks Raszewski jako referent podatkowy. Jesienią 1947 roku w Urzędzie Gminy rozpoczął pracę Narcyz Majewski, który będzie pracował w Kowalach przez następne kilkanaście lat. Wójt Edward Urbańczyk pracował na swoim stanowisku do końca sierpnia 1948 roku. Złożył rezygnację 10 sierpnia 1948 roku, która została przyjęta przez Starostę. Zastąpił go zapewne Franciszek Gawron dotychczasowy podwójci z Czachulca Starego, który pracował na tym stanowisku do końca maja 1950 roku, do chwili likwidacji urzędu. Ostatnim podwójcim gminy był Zygmunt Bartosik (luty- maj 1950). W 1948 roku w Urzędzie Gminy pracowali: Narcyz Majewski- Sekretarz Gminy, Feliks Raszewski- zastępca Sekretarza Gminy oraz Edward Adamus- referent podatkowy.

Gminna Rada Narodowa i Prezydium GRN Kowale Pańskie

W początkach 1945 roku w Kowalach Pańskich rozpoczęła działalność Gminna Rada Narodowa. Według danych starostw powiatowego w Turku Gminna Rada liczyła 20 członków, z czego 9 było członkami PPR, 5 z SL, pozostali bezpartyjni. Pierwsza Gminna Rada Narodowa była w części wybrana przez mieszkańców 914 marca 1945 roku), w części byli to delegaci organizacji politycznych oraz organizacji gospodarczych:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Korycki Józef	Żdźary
Janicki Tomasz	Milejów
Marczak Jan	Kawęczyn
Serafin Roman	Potworów
Raszewski Czesław	Dzierzbotki
Galewski Władysław	Skarżyn
Gudowski Stanisław	Skarżyn Kolonia
Kamiński Stanisław	Mieczysławów
Brzozowski Edward	Dziewiątka
Kolenda Józef	Kowale Księżę
Karbowski Adam	Wola Kowska
Pisarski Michał	Stefanów Kolonia
Janaszczyk Kazimierz	Kowale Pańskie Kolonia - delegowany przez PPR
Paruszewski Czesław	Dziewiątka- delegowany przez PPR
Grzesiak Jan	Kowale Pańskie - delegowany przez SL
Urbańczyk Edward	Mikulice - delegowany przez SL
Krzesłowski Jan	Kowale Pańskie Kolonia (sekretarz gminy)
Bulaszewski Mikołaj	Kowale Pańskie Kolonia
Krzysztoforski Józef	Milaczew

Z pośród radnych wyłoniono Prezydium Gminnej Rady Narodowej, które pracowało wiosną i latem 1945 roku.

Nazwisko i imię	Funkcja
Krzesłowski Jan	Przewodniczący GRN
Paruszewski Czesław	Zastępca Przewodniczącego GRN
Urbańczyk Edward	Członek Prezydium GRN
Bułaszenko Mikołaj	Członek Prezydium GRN

Przewodniczącym GRN był Jan Krzesłowski, który jednocześnie pracował na stanowisku Sekretarza Gminy. Według nowych przepisów należało ten stan zmienić. Jesienią 1945 roku ustanowiono nowy skład prezydium:

Nazwisko i imię	Funkcja	Miejscowość
Paruszewski Czesław	Przewodniczący	Kowale pańskie Wieś
Serafin Roman	Członek Prezydium	Potworów wieś
Raszewski Czesław	Członek Prezydium	Dzierzbotki
Kolenda Józef	Członek Prezydium	Kowale Księżę wieś
Urbańczyk Edward	Członek Prezydium	Pakula osada

Cały czas zmieniał się stan radnych. Jednych powoływano do GRN, drugich odwoływano. Decydował o tym głównie komitet gminny i powiatowy PPR.

Gminna Rada Narodowa Gminy Kowale Pańskie w styczniu 1947 roku:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Banaszczyk Kazimierz	Kowale pańskie kolonia
Brzozowski Edward	Dziewiątka
Karbowski Adam	Kowale Pańskie
Krzysztoforski Józef	Miłaczew
Marczak Jan	Kawęczyn
Budowski (?) Stanisław	Skarżyn kolonia
Pasik Józef	Mikulice
Gulaszenko (?) Mikołaj	Kowale Pańskie kolonia
Galewski Władysław	Skarżyn
Janicki Tomasz	Milejów
Kamiński Stanisław	Mieczysławów kolonia
Korycki Józef	Żdźary
Pisarski Michał	Stefanów kolonia
Krzesłowski Jan	Kowale Pańskie kolonia

Zapewne na przełomie 1947 i 1948 roku doszło do kolejnych zmian w składzie Prezydium. Od tam w skład Prezydium wchodził M. Bułaszenko - Przewodniczący oraz członkowie Prezydium: Feliks Woźniak, Roman Serafin, Józef Kolenda i Czesław Raszewski. Od stycznia 1949 roku ustanowiono nowe władze Prezydium GRN Kowale Pańskie. Przewodniczącym został Stefan Tomczyk, oraz członkowie: Franciszek Suleja, Władysław Pietrzak. Już w kwietniu 1948 roku ten skład Prezydium zmieniono i ustanowiono nowy. Przewodniczącym został Stanisław Pietrzak, Zastępcą Feliks Witulski, w składzie Prezydium byli także: Adam Grzesznik i Zygmunt Bartosik. Z czasem doszedł dodatkowo Stefan Tomczyk. Warto dodać, że liczne zmiany w Prezydium w tym okresie były typowe w ówczesnej administracji gminnej.

W socjalistycznym państwie samorząd gminny nie miał prawa istnieć. Na mocy ustawy z 20 marca 1950 roku *O terenowych organach jednolitej władzy państwowej* zniesiono samorząd terytorialny (pozostał nadal okręg zwany gminą). Jego cały majątek przejęło państwo. Rozwiązano organy wykonawcze gmin (wójt i zarząd gminy), rady gromadzkie. Ich kompetencje przejęły rady narodowe. Wprowadzono wtedy jednolity system władz i administracji terenowej oparty na wzorach radzieckich. Rady narodowe były *organami władzy państwowej w jednostkach podziału terytorialnego i na ich obszarze kierowały działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną. Na czele rad stały prezydium, które w praktyce przejęły funkcję rad narodowych.* Rady narodowe wybierano w wyborach powszechnych przez miejscową ludność. Pierwsze wybory przeprowadzono jednak dopiero w 1954 roku. W ten sposób pełnię władzy w gminie przejęły rady narodowe oraz prezydium organ kolegialny. Już wcześniej obniżano rolę wójta i zarządu, teraz zlikwidowano te pozostałości *sanacyjnej Polski*. Prezydium zbierały się na sesjach podobnie jak wcześniej zarządy gminy. Pozostały nadal urzędy gminy pracujące pod kierunkiem sekretarzy gmin. Sekretarze wchodzili odtąd w skład prezydium. Sołtysi, którzy do tej pory podlegali wójtom i starostom, od czasu wejścia przepisów z 1950 roku podlegali przewodniczącym gminnych rad narodowych. Od chwili zakończenia wojny coraz większą potęgę zdobywała Polska Partia Robotnicza (od 1948 roku PZPR). Likwidowano prywatny handel. Liczne spółdzielnie wiejskie działające od czasów przedwojennych zostały skomasowane w duże gminne spółdzielnie monopolizując handel, usługi i skup w każdej gminie. Rozpoczęto wielkie inwestycje planu 6-letniego, którego celem było stworzenie ciężkiego przemysłu. Stosunek władz państwowych do wsi wzorowany był na radzieckich rozwiązaniach z lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku. Dla wsi rosyjskiej skończyło się to bardzo tragicznie. Jednym z elementów tej polityki były podatki i obowiązkowe dostawy. Od czasów przedwojennych gospodarze wiejscy płacili podatek gruntowy uzależniony od klasy bonitacyjnej ziemi i wielkości gospodarstwa. Powojenne władze zastosowały dodatkowe kryterium podatkowe. Wobec bogatszych chłopów posiadających lepszą ziemię i większe jej obszary podatek powiększono progresywnie, a nie proporcjonalnie. Miało to na celu pognębnienie „kulaków”. Taka polityka zaczęła być stosowana od 1948 roku. Podatek płacono gotówką, a także w zbożu (według zaniżonej ceny zboża). Oznaczało to powrót do zniesionych rok wcześniej świadczeń rzeczowych. Wprowadzono także dodatkowy podatek, czyli Fundusz Oszczędnościowy Rolnictwa (FOR). Powyższe podatki zbierały władze gminne. W terenie działali poborczy podatkowi (świadkowie mówią, że chodzili w specjalnych zielonych płaszczach). System podatkowy stał się powodem wielu kłopotów wiejskich społeczności. Wieś polska, która dopiero co odbudowywała się po wojnie miała duże problemy z ich opłaceniem. Nagminne były zaległości podatkowe. Chłopi także znaleźli sposób na ominiecie wysokich podatków. Powszechnością stało się fikcyjne dzielenie gospodarstw między członków rodziny. W ten sposób obniżano podatki, ale wkrótce zostało to „rozpracowane” przez służby fiskalne. Jednocześnie starano się wpływać na rolników, aby ci sprzedawali płody rolne do państwowych punktów skupu po zaniżonych cenach. Ograniczono możliwość prywatnego handlu. Rolnicy tak samo jak w czasach okupacji rozpoczęli „szmuglowanie” mięsa do miast stosując nielegalny ubój zwierząt. Wobec oporu chłopów przed oddawaniem płodów rolnych do państwowych skupów zastosowano nowy sposób- obowiązkowy skup zboża. Na zebraniach wiejskich rolnicy sami mieli określić wielkość tego skupu. Zebrania miały bardzo burzliwy przebieg. W państwowych sklepach brakowało wielu produktów (budowlanych, żywnościowych, rolniczych), a państwo znowu chciało rolników pognębnąć- tak to odbierano. Wywołało to skojarzenie z okresem okupacji hitlerowskiej i kontyngentami. W każdej gminie powołano Pełnomocnika Ministerstwa Skupu. Zboże przekazywano Gminnej Spółdzielni. Chłopi za odstawę zboża dostawali groszowe wynagrodzenie. Do punktów skupu trafiało coraz mniej zboża. Rolnicy bronili się przed tym różnymi sposobami. Po żniwach ukrywano maszyny do młócenia zboża i fakt omłotów. Sposobem na to było powołanie na wsiach trójek gromadzkich, które wraz z sołtysami planowały skup i szukały „opornych”. Tworzyło to nowe antagonizmy na wsiach. Do trójek należeli bowiem z reguły biedniejsi chłopi, a największe dostawy miały oddawać bogatsze gospodarstwa. Dużą wagę przywiązywano

do organizacji młodzieżowych (Związek Młodzieży Polskiej), które tworzyły grupy poszukujące nieujawnionego zboża na wsi. Sposobem na radzenie sobie w tych trudnych czasach było załatwianie mniejszego wymiaru w Prezydium Gminnej Rady Narodowej. W następnych latach wykazano wiele przypadków „kumoterstwa” i korupcji w tych sprawach. Od 1951 roku rozpoczęto przymusowy skup zwierząt rzeźnych, mleka i ziemniaków. Wywołało to coraz większą niechęć chłopów, ukrywanie płodów rolnych i próby sprzedaży ich na czarnym rynku. Wielu gospodarzy miało orzeczone kary grzywny, więzienia, obozu pracy za nielegalny ubój zwierząt i ukrywanie żywności. Organizowano pokazowe procesy sądowe. W 1952 roku przy wyżej wspomnianych Prezyciach Gminnych zorganizowano kolegia orzekające i mające karać opornych chłopów. Kłopot z realizacją obowiązków mieli nawet radni gminni i członkowie PZPR. W celu mobilizacji rolników stosowano szeroką akcję propagandową. Podczas zjazdu dowódców komunistycznych w Szklarskiej Porębie w 1948 roku, partie komunistyczne ustaliły pełną kolektywizację wsi. Miała ona objąć również tereny polskie. Wstępem do kolektywizacji miała być rolnicza spółdzielczość. Zaczęły się naciski na dobrowolne tworzenie spółdzielni, łączenie gospodarstw i wspólne użytkowanie ziemi. W teren ruszyli agitatorzy. Na sesjach Gminnych Rad Narodowych stale poruszano ten temat. Wygłaszano płomienne przemówienia o wyższości spółdzielczości nad indywidualnym gospodarowaniem. Często zakładano je niemal siłą. Co jakiś czas do każdej gminy przyjeżdżał delegat z powiatu, który wygłaszał płomienne referaty i namawiał do wykonywania planu skupu. Do najważniejszych świąt państwowych tego okresu należało święto 1 maja i 22 lipca. Z okazji tego drugiego organizowano zawsze uroczystą sesję Gminnej Rady Narodowej. Jedną z ciekawszych inicjatyw tamtych czasów było propagowanie mechanizacji rolnictwa. W tym celu organizowano Spółdzielcze lub Gminne Ośrodki Maszynowe (SOM lub GOM). Otrzymywały one dotowane maszyny rolnicze, głównie o napędzie konnym, ale też czasem traktory. Powszechna była jednak mała dbałość o ten sprzęt. W okresie powojennym utrzymywał się podział gmin na gromady według ustaleń z 1933 roku. Według stanu z 1952 roku gmina Kowale Pańskie składała się z 33 gromad: Będziechów, Ciemięń, Czachulec Nowy, Czachulec Stary, Czajków, Dzierzbotki, Kaczki Średnie, Kawęczyn, Kowale Księże, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie Kolonia, Leśnictwo, Marcinów, Marcjanów, Marianów, Marianów Kolonia, Mikulice, Milejów, Miłaczew, Miłaczewek, Młodzianów, Młyny Miłaczewskie, Nowy Świat, Potworów, Siedliska, Skarżyn, Skarżyn Kolonia, Stefanów, Tokary I, Tokary II, Wietchinin, Wojciechów i Źdzary. Z końcem 1950 roku urząd wójta został zlikwidowany. Wszelkie kompetencje zarządzające gminą przejęło Prezydium GRN. Wiązało się to ze zmianami w Prezydium. Od czerwca 1950 roku w skład Prezydium wchodził: Stanisław Pietrzak- przewodniczący PGRN, Władysław Binkowski- Zastępca Przewodniczącego, Józefat Korzeniowski- sekretarz Prezydium oraz członkowie: Stefan Tomczyk, Zygmunt Bartosik i Adam Grzesznik. Stanisław Pietrzak jako Przewodniczący GRN Kowale Pańskie pracował do końca 1954 roku. Pewne zmiany zaszły w gronie Prezydium. W październiku 1950 roku nowym zastępcą został Marian Raszewski, natomiast Sekretarzem Prezydium Bolesław Owczarek. Brak dokładnych danych o pracownikach Urzędu Gminy. W latach 1950-1954 pracowali w nim: Narcyz Majewski, Tadeusz Kęska- referent rolny oraz doradca dróg gminnych- Kazimierz Stasiak. Skład Gminnej Rady Narodowej podlegał często zmianom. Według danych z 1952 roku w tym gronie byli: Lis Jan, Zajączkowski Zygmunt, Pawlakowa Justyna, Grzesznik Adam, Antczak Czesław, Zając Jan, Kujawiński Antoni, Kacprzak Maria, Grzywacz Leonard, Jasnowska Teofila, Pietrzak Stanisław, Suleja Ignacy, Czajczyński Kazimierz, Jaworska Helena, Kacprzak Zofia, Kurzaj Leonard, Graczyk Jan, Barczak Józef, Kolenda Stanisław, Mielcarek Stanisław, Tomczyk Tadeusz, Wasik Piotr, Bekalarski Jan, Pusty Władysław, Osiewała Lucjan, Ogrodowczyk Józef, Orłowski Józef, Kaczmarzyński Stanisław. W latach 1953-1954 rozpoczęto kampanię propagandową informującą o potrzebie zmian w administracji. Władza ludowa miała znaleźć się *bliżej ludu*, a nie tylko w często odległej siedzibie gminy. Administracja lokalna miała ulec zupełnej przebudowie.

W 1953 roku rozpoczęto przygotowania do zmian w podziale administracyjnym kraju najniższego szczebla. Dawne granice gmin, ustalone jeszcze w czasach carskich, funkcjonujące w latach II RP, wojny i czasów powojennych miały się zmienić. Gminy miały zastąpić mniejsze jednostki - gromady. Celem reformy miało być *włączenie coraz szerszych rzesz pracujących do udziału w rządzeniu państwem, rozwijaniu ich twórczej inicjatywy i aktywności dla pomnażania dobrobytu i kultury wsi*. Zlikwidowano samorząd gminny, teraz likwidacji miały ulec także gminy. Kraj miał ulec zupełnej przebudowie. Gromady miały stać się załączkiem dużych, kolektywnych gospodarstw rolnych, coś na kształt radzieckich kolchozów. 25 września 1954 roku weszła w życie ustawa o reformie podziału administracyjnego. W miejsce dotychczasowych gmin powstały nowe gromady położone na terenie jednej lub sąsiadujących ze sobą dawnych gmin. Nowe gromady miały mieć powiązania komunikacyjne, *wspólne urzędnictwa gospodarcze, kulturalne, zdrowotne*. Liczba mieszkańców miała się wahać od tysiąca do trzech tysięcy, powierzchnia od 15 do 50 kilometrów kwadratowych. Na czele całości stała Gromadzka Rada Narodowa z Prezydium (przewodniczący, zastępca, sekretarz prezydium i dwóch, trzech członków). Początkowo GRN miały bardzo wąskie kompetencje. Według ustawy gromadzkiej rady: *kierują w swoim zakresie na terenie gromady działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną*. W praktyce zostały sprowadzone do wykonywania zarządzeń władz powiatowych. Prezydium Powiatowej rady narodowej sprawowało szczególnie kontrolę nad działalnością władz gromadzkich. Gromada uchwalała budżet (z czego połowa szła na kilkusobową administrację), zarządzała mieniem gromadzkim, prowadziła sprawy meldunkowe i rejestrację rowerów. Budżety gromadzkie powiązane były z budżetem powiatowym. Bez wsparcia władz powiatowych żadne inwestycje nie mogły być prowadzone, gdyż przekraczało to możliwości niewielkiej gromady. W tych czasach w niewielkim zakresie remontowano drogi sposobem szarwarkowym. Głównym zadaniem gromad okazało się organizowanie rolnictwa w celu powiększenia zbiorów i maksymalnie zrealizowanie narzuconych planów skupu i podatków. Gromady obejmowały kilka wsi, często nie mając na swoim terenie prawie żadnych instytucji użyteczności publicznej z wyjątkiem szkół. Często Gminne Spółdzielnie, ośrodki zdrowia, komendy MO itp. pozostawały poza granicami gromady skazując gromady na niesamodzielny byt. Sołtysi w historii miewali lepsze i gorsze okresy, ale bywali zawsze. Obowiązki sołtysów przejęli pełnomocnicy gromadzkich rad narodowych, powoływani przez gromadzką radę narodową. *Pełnomocnik działał w oparciu o wytyczne GRN i był łącznikiem między gromadą a wsią*. Do jego zadań należało organizowanie czynów społecznych, zwoływał zebrania wiejskie, wpływał na polityczno- społeczne postawy wsi, informował GRN o skargach i postulatach ludności. Wystawiał świadectwa pochodzenia zwierząt. Co tydzień uczestniczył w odprawach w biurze gromadzkim. Instytucja pełnomocników nie sprawdziła się i nigdy nie została przez wieś zaakceptowana. Pełnomocnik nie był przez nich wybierany i nie reprezentował wsi. Był po prostu przedstawicielem władzy egzekwującym wykonywanie przez obywateli obowiązków wobec państwa. W latach 1954-1958 zebrania wiejskie nie mogły uchwalać żadnych uchwał, mogły jedynie zgłaszać postulaty. Gromady miały się stać załączkiem przyszłych dużych kolektywnych gospodarstw rolnych. Formalnie każde gospodarstwo rolne było prywatne i oddzielne, lecz plany siewów, omlotów itd. układano wspólnie i każdy rolnik, który za wcześniej lub za późno zasiał zboże mógł mieć kłopoty. Według planu akcja żniwna w 1955 roku miała się skończyć 15 sierpnia i do 1 września każda wieś miała odstawić 100% swoich zobowiązań w zbożu. Większość plonów należało oddać za symboliczne pieniądze na rzecz państwa, dopiero nadwyżki można było sprzedać. Za nie wykonanie planów groziły kary. Do najłagodniejszych należało wywieszenie nazwiska „opornego chłopca” na specjalnej tablicy przed biurem gromadzkim. W październiku 1956 roku upadł dawny system stalinowski. Władzę przejął Władysław Gomułka. Na razie wycofano się z projektu powszechnej kolektywizacji. System podziału na małe gromady nie odpowiadał tym planom. Od lutego 1958 roku weszła w życie nowa ustawa o radach narodowych dająca im większe uprawnienia. Rozpoczęto także proces komasacji gromad w większe jednostki, bowiem większość z nich była kompletnie nie efektywna. Przy tworzeniu gromad propaganda tłumaczyła, że władza będzie bliżej ludzi. Ustawa z 1958 roku precyzyjniej sformułowała zakres

działania rad narodowych i ich kompetencje. Rada uchwalała na posiedzeniach lub rozpatrywała akty o zasadniczym znaczeniu dla podległego terytorium, jak budżet, plan społeczno-gospodarczy, sprawozdania z jego wykonania. Do zadań gromadzkich rad należały w szczególności: współdziałanie z kółkami rolniczymi, spółdzielniami produkcyjnymi, dbanie o prawidłową gospodarkę w lasach, współdziałanie ze spółdzielniami w zakresie zaopatrzenia i usług, zarząd mieniem gromadzkim, drobnymi zakładami produkcyjnymi, usługowymi, zabezpieczenie pomieszczeń i obsługa szkół podstawowych, przysposobienia rolniczego, izb porodowych, bibliotek. Aparatem wykonawczym i zarządzającym rady było prezydium, opiniodawczym i kontrolnym komisje rady. Organami pomocniczymi gromadzkich rad byli sołtysi i zebrania wiejskie. Prezydium (przewodniczący i 4-5 członków) jako organ wykonawczo-zarządzający rady, reprezentowało radę na zewnątrz i organizowało pracę rady narodowej. Przewodniczący prezydium wybrany przez radę musiał być zatwierdzony przez Powiatową Radę Narodową. Komisje rady opiniowały i inicjowały sprawy mające być przedmiotem sesji, kontrolowały działalność aparatu prezydium i całej rady. Szefowie komisji gromadzkich nie wchodzili w skład prezydium. Sekretarz gromadki nie wchodził odtąd w skład prezydium stojąc na czele biura gromadzkiego złożonego z kilku urzędników (referentów). W biurze gromadzkim pracował też przewodniczący jako etatowy pracownik. Wszyscy świadkowie tamtych czasów opowiadają o pladze alkoholizmu wśród przewodniczących rad narodowych. Pierwsze wybory do rad gromadzkich przeprowadzono 5 grudnia 1954 roku. Tym wyborom towarzyszyła wielka akcja propagandowa. Kolejne wybory przeprowadzono również w podobny sposób. Frekwencja zbliżała się do 100 %, tyle samo głosowało na jedyną listę wyborczą- Front Jedności Narodu. Mimo, że wyniki były z góry znane władze przywiązywały, wzorem ZSRR, dużą wagę do wyborów. Pierwsze dwie kadencje rad narodowych były trzyletnie (1955-1958, 1958, 1958-1961). Od 1961 roku kadencje rad narodowych były czteroletnie. Wybory miały miejsce w latach 1961, 1965 i 1969. Przed każdymi wyborami na wsiach przeprowadzano kampanię wyborczą, co oznaczało zebranie, na którym mieszkańcy mieli wysuwać swoje postulaty (np. budowy drogi czy szkoły). Realne postulaty stały się programem wyborczym. Z ich wypełnianiem bywało różnie. Jednym z problemów ówczesnej administracji było rozdrobnienie. W dawnej gminie utworzono po kilka gromadzkich rad narodowych z osobnymi biurami gromadzkimi. W każdej z tych gromad należało zapewnić lokal, sprzęt biurowy i kadry. Często był z tym duży problem. Pensje były niskie i trudno było znaleźć kompetentne osoby do pracy. Dodatkowo dochodził problem pijaństwa bardzo rozpowszechniony w ówczesnej administracji. Według wcześniej wspomnianej ustawy z 1958 roku na wsiach na nowo powołano sołtysów i zwoływano okresowo zebrania wiejskie. Artykuł 72, punkt 1 i 2 głosił: *Celem rozpatrywania spraw dotyczących poszczególnych wsi, wchodzących w skład gromady zwołuje się zebranie mieszkańców tych wsi (zebranie wiejskie). Dla zapewnienia stałej łączności między poszczególnymi wsiami a gromadzką radą narodową i jej prezydium mieszkańcy wsi wybierają sołtysa.* Powrócono do zebrań wiejskich. Sołtys uczestniczył w sesjach GRN z głosem doradczym. Dla wsi okres po 1956 roku jest często nawet dobrze oceniany przez świadków. Poproszono o zaopatrzenie sklepów, w tym także w materiały budowlane tak potrzebne na wsi. Władze postawiły na szkolenia rolnicze (organizowane w sezonie jesiennie- zimowym). Wieś „zasypywano” nawozami sztucznymi, które należało obowiązkowo wykupić. Propagowano uprawę warzyw i owoców. Przy biurze gromadzkim rozpoczęła działalność gromadzka służba rolna złożona z agronoma i zootechnika gromadzkiego. Rozpoczęto weryfikacje gospodarstw rolnych pod względem rentowności. Duży nacisk kładziono na powstanie kółek rolniczych mogących po preferencyjnych cenach kupować maszyny rolnicze. Kółka prawie siłą zakładano w każdej wsi. Z czasem tworzone Międzykółkowe Bazy Maszynowe mające na celu stworzenie lepszych usług dla rolników. Jednak władze nie zrezygnowały całkiem z zamierzeń kolektywizacji rolnictwa. Podtrzymywano nierentowne Państwowe Gospodarstwa Rolne oraz spółdzielnie produkcyjne, które się nie rozwiązały. W PGR-ach nadal panował bałagan i marnotrawstwo. Dużo sił i środków poświęcano słusznej akcji podniesienia poziomu oświaty, czytelnictwa i zwalczania analfabetyzmu. Na tym polu działały biblioteki gromadzkie, które borykały się często z wieloma

problemami. Jedynymi tolerowanymi partiami na wsi było Zjednoczone Stronnictwo Ludowe cieszące się dość dużym poparciem oraz Polska Zjednoczona Partia Robotnicza. Ta druga cieszyła się małą popularnością. Nowych członków trudno było pozyskać. Mimo reform gromady nadal były zbyt małymi jednostkami terytorialnymi. Wiele gromad zależało od siebie nawzajem, a także miały niski autorytet wśród ludności. Przewodniczący nie posiadali w większości nawet średniego wykształcenia. W biurze gromadzkim zarabiano się dość niewiele, co sprzyjało zatrudnianiu niekoniecznie kompetentnych osób.

W latach 1954-1972 na terenie współczesnej gminy Kawęczyn działały następujące gromady:

Gromadzka Rada Narodowa Kaczki Średnie

W skład gromady Kaczki Średnie z siedzibą GRN w Kaczkach Średnich weszły obszary dawnych gromad: Kaczki Średnie, Kowale Księżę, Wietchinin z gminy Kowale Pańskie oraz gromada Turkowice z gminy Przykona. Z dniem 31 grudnia 1959 roku z gromady wyłączono miejscowość Turkowice i włączono ją do gromady Szadów Pański. W tym samym dniu gromada została zniesiona, a obszar jej włączono do gromady Kowale Pańskie.

Gromadzka Rada Narodowa Kawęczyn

W skład gromady Kawęczyn z siedzibą GRN w Kawęczynie weszły obszary dawnych gromad: Dzierzbotki, Kawęczyn, Marianów, Młodzianów, Nowy Świat i Wojciechów z gminy Kowale Pańskie. Gromada nie została uznana przez władze za przyszłościową i z dniem 31 grudnia 1959 roku została zniesiona, a jej obszar włączono do gromady Kowale Pańskie. Akta archiwalne tej gromady nie zachowały się.

Gromadzka Rada Narodowa Kowale Pańskie

Gromadzka rada narodowa Kowale Pańskie z siedzibą GRN w Kowalach Pańskich weszły obszary gromad: Ciemię, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie - Kolonia, Leśnictwo, Marcinów, Marianów Kolonia i Siedliska z gminy Kowale Pańskie. Władze wojewódzkie uznały gromadę Kowale Pańskie za przyszłościową i z dniem 1 stycznia 1960 roku do gromady włączono obszar zniesionych gromad: Kawęczyn i Kaczki Średnie. Tego samego dnia do gromady włączono także obszar miejscowości: Bielawki, Czachulec Nowy, Marcjanów, Marcjanów A i B i Skarżyn ze zniesionej gromady Skarżyn. W dniu 5 grudnia 1954 roku przeprowadzono wybory do rad narodowych. W końcu grudnia tego samego roku oficjalnie rozpoczęła działalność Gromada Kowale Pańskie.

Wykaz radnych 1954-1957

Nazwisko i imię	Miejscowość
Kleśta Leonard	Siedliska
Świątkowska Maria	Kowale Kolonia
Przygoński Andrzej	Marianów Kolonia
Majewski Narcyz	Kowale wieś
Gibasiewicz Józef	Kowale wieś
Żebrowski Wacław	Leśnictwo
Chojnacki Franciszek	Siedliska
Wieczorek Jan	Marcinów
Peczynski Leon	Kowale Kolonia
Zajączkowska Sabina	Kowale Kolonia
Michalak Józef	Marianów Kolonia

Nazwisko i imię	Miejscowość
Grzesznik Adam	Leśnictwo
Woźniak Feliks	Marcinów
Bruś Władysław	Kowale Kolonia
Stasiak Maria	Marcinów
Kowalczyk Stefan	Ciemień
Przygoński Jan	Ciemień

Na pierwszej sesji GRN wyłoniono skład Prezydium na okres kadencji:

Nazwisko i imię	Funkcja
Chojnacki Franciszek	Przewodniczący PGRN
Kowalczyk Stefan	Zastępca Przewodniczącego
Narcyz Majewski	Sekretarz PGRN
Woźniak Feliks	Członek PGRN
Gibasiewicz Józef	Członek PGRN
Peczyński Leon	Członek PGRN
Grzesznik Adam	Członek PGRN

Kadencja 1958-1961

Prezydium GRN

Nazwisko i imię	Funkcja
Chojnacki Franciszek	Przewodniczący PGRN
Glapiński Hieronim	Członek PGRN
Grzesznik Adam	Członek PGRN
Woźniak Feliks	Członek PGRN

Przewodniczący komisji gromadzkich:

Nazwisko i imię	Nazwa komisji
Żebrucki Wacław	Komisja Finansów
Karbowski Adam	Komisja Rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności
Bułaszenko Mikołaj	Komisja Kultury i Spraw Socjalnych
Chojnacki Franciszek	Komisja Mienia Gromadzkiego

Radni kadencji 1958-1961

Nazwisko i imię	Miejscowość
Adamus Edward	Kowale Pańskie - Kolonia
Gibasiewicz Adam	Marcinów
Glapiński Hieronim	Kowale Pańskie
Gośliński Jan	Ciemień
Grzesznik Adam	Leśnictwo
Chojnacki Franciszek	Siedliska
Joński Józef	Marianów Kolonia

Karbowski Adam	Kowale Pańskie
Nazwisko i imię	Miejscowość
Kurzawa Jan	Siedliska
Paruszewski Czesław	Dziewiątka
Przygoński Sylwester	Kowale Pańskie
Pszczola Tadeusz	Ciemień
Wieczorek Jan	Marcinów
Woźniak Feliks	Marcinów
Żebrucki Waclaw	Leśnictwo
Frątczak Józef	Wojciechów
Gawron Marian	Wojciechów
Gośliński Zenon	Marianów wieś
Iwaniak Kazimierz	Marianów wieś
Kornacki Henryk	Kawęczyn
Korycki Władysław	Nowy Świat
Łuczak Konstanty	Wojciechów
Łuczak Ignacy	Dzierzbotki
Mikołajczyk Józef	Dzierzbotki
Pszczola Józef	Wojciechów
Niestrata Józef	Kawęczyn
Piechota Kazimierz	Młodzianów
Rosiakowski Józef	Marianów wieś
Wodziński Kazimierz	Kawęczyn
Bekalarski Franciszek	Kaczki Średnie
Czaja Antoni	Kaczki Średnie
Gromada Waclaw	Kowale Księżę
Jasiakiewicz Waclaw	Kaczki Średnie
Kurzyński Władysław	Wietchinin
Malolepszy Eugeniusz	Kowale Księżę
Ogrodowczyk Józef	Kowale Księżę
Pęcherzewski Ignacy	Kowale Księżę
Pietrzak Jan	Wietchinin
Bałwas Stanisław	Skarżyn wieś
Bukowiecki Bolesław	Marcjanów wieś
Majda Stanisław	Marcjanów wieś
Pacholski Franciszek	Skarżyn wieś
Tomczyk Stefan	Marcjanów
Gil Konstanty	Marcjanów

Biurem Gromadzkim kierował Narcyz Majewski. W biurze gromadzkim pracował również Józef Niestrata- referent ds. skupu

Kadencja 1961-1965

Prezydium GRN

Nazwisko i imię	Funkcja
Piechota Kazimierz, od 1964 roku Gibasiewicz Adam	Przewodniczący GRN
Skiera Henryk	Członek PGRN
Dzikowski Władysław	Członek PGRN
Józef Joński	Członek PGRN

Przewodniczący Komisji

Nazwisko i imię	Nazwa komisji
Grzesznik Adam	Komisja Finansowo- Budżetowa
Kaczmarzyński Stanisław	Komisja Rolna i zaopatrzenia Ludności
Małolepszy Eugeniusz	Komisja Kultury i Spraw Socjalnych
Gibasiewicz Adam	Komisja Mienia Gromadzkiego

Radni kadencji 1961-1965

Nazwisko i imię	Miejscowość
Bekalarek Kazimierz	Nowy Świat
Bekalarek Franciszek	Kaczki Średnie
Dzikowski Władysław	Czachulec Nowy
Gibasiewicz Adam	Leśnictwo
Grzelak Józef	Marcjanów
Gromada Waclaw	Kowale Księżę
Giemza Jan	Kawęczyn
Gawron Marian	Wojciechów
Joński Józef	Ciemień
Kurzawa Krystyna	Kowale Kolonia
Kaczmarzyński Stanisław	Młodzianów
Kliber Helena	Skarżyn
Macudziński Zygmunt	Dzierzbotki
Małolepszy Eugeniusz	Kowale Księżę
Mikołajczyk Teresa	Dzierzbotki
Ogrodowczyk Józef	Kowale Księżę
Piechota Kazimierz	Młodzianów
Pakuła Tadeusz	Marianów Kolonia
Paruszewski Czesław	Dziewiątka
Przyłęcki Władysław	Wojciechów
Rosiak Adam	Wietchinin
Skiera Adam	Kowale wieś
Suleja Ignacy	Kaczki Średnie
Stefaniak Michał	Marianów wieś
Wodziński Kazimierz	Kawęczyn
Zuchowicz Stanisław	Kaczki Średnie

W biurze gromadzkim pracował na stanowisku sekretarza gromadzkiego Narcyz Majewski, jednak w 1965 roku pełniącym obowiązki sekretarza była już Irena Jasiak, w biurze pracowała też Maria Szapska –referent skupu. Jeszcze w tym samym roku sekretarzem gromadzkim została mianowana Irena Jasiak. W biurze gromadzkim pracowała też rachmistrz Natalia Bałwas. Od 1965 roku nowym referentem ds. skupu został Kazimierz Piechota-były przewodniczący PGRN. Od 1966 roku w aktach pojawia się nazwisko Marii-Sęk- referenta podatkowego. Henryk Skiera pracował jako agronom gromadzki.

Elita gromadzka w drugiej połowie lat 60. XX wieku:

Nazwisko i imię	Funkcja
Krawczyk Stanisław	Przewodniczący GKFJN
Marczak Edward	Prezes Kółka Rolniczego w Kowalach Pańskich
Skiera Henryk	Agronom gromadzki
Gatka Kazimierz	Prezes Gminnej Spółdzielni SCh Kawęczyn oraz prezes ZSL w gminie
Krawczyk Stanisław	Przewodniczący Gromadzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu

Kadencja 1965-1969

Prezydium GRN

Nazwisko i imię	Funkcja
Gibasiewicz Adam	Przewodniczący PGRN
Skiera Henryk	Członek PGRN
Bekalarski Franciszek	Członek PGRN

Wykaz radnych kadencji 1965-1969

Nazwisko i imię	Miejscowość
Antczak Czesław	Kawęczyn
Bałwas Stanisław	Skarżyn
Bednarek Zenobia	Nowy Świat
Bekalarek Kazimierz	Nowy Świat
Bekalarek Franciszek	Kaczki Średnie
Dzikowski Władysław	Czachulec Nowy
Frątczak Józef	Wojciechów
Gibasiewicz Adam	Leśnictwo
Górski Władysław	Wietchinin
Grzesznik Adam	Leśnictwo
Gawron Marian	Wojciechów
Karbowski Adam	Kowale Pańskie
Kaczmarzyński Stanisław	Młodzianów
Małolepszy Eugeniusz	Kowale Księżę
Marcinkowski Władysław	Siedliska
Mikołajczyk Teresa	Dzierżbotki
Ogrodowczyk Józef	Kowale Księżę
Maruszewski Czesław	Dziewiątka

Nazwisko i imię	Miejscowość
Pakuła Tadeusz	Marianów Kolonia
Rosiak Adam	Wietchinin
Sobczak Józef	Kaczki Średnie
Szczepański Waclaw	Marcjanów
Skiera Henryk	Kowale Pańskie - Kolonia
Smak Gorkon	Ciemień
Stefaniak Michał	Marianów wieś
Wodziński Kazimierz	Kawęczyn
Woźniak Feliks	Marcinów

Przewodniczący komisji gromadzkich

Nazwisko i imię	Komisja
Kaczmarzyński Stanisław	Komisja rolnictwa i Zaopatrzenia Ludności
Smak Gorkon	Komisja Finansowo- Budżetowa
Małolepszy Eugeniusz	Komisja Kultury i Spraw socjalnych
Gawron Marian	Komisja Mienia Gromadzkiego
Wodziński Kazimierz	Komisja Mandatowa

Sołtysi kadencji 1968-1971

Nazwisko i imię	Sołectwo
Kowalczyk Stefan	Ciemień
Dąbrowski Edward	Czachulec Nowy
Mruk Adam	Dziewiątka
Mikołajczyk Józef	Dzierzbotki
Wiarczyński Leon	Kowale Księżę
Janaszczyk Kazimierz	Kowale Pańskie - Kolonia
Nerka Bolesław	Nowy Świat
Wojdak Stanisław	Leśnictwo
Michalak Stanisław	Marcjanów
Pszczóło Józef	Wojciechów
Urbańczyk Wiktor	Marianów (wybrany przez wieś, ale nie zatwierdzony przez władze gromadzkie)

Akta GRN w Kowalach Pańskich z lat 1969-1972 nie zachowały się. Dostępne są tylko wykazy uchwał, które jednak nie wskazują żadnych konkretnych nazwisk. Niemal pewne jest, że Przewodniczącym GRN Kowale Pańskie był Adam Gibasiewicz.

Gromadzka Rada Narodowa Dobra

W skład gromady Dobra z siedzibą GRN w Dobrej weszły obszary następujących gromad: Chrapczew, Linne, Ostrówek, Ugory i Żeronice z gminy Dobra oraz gromady: Czajków, Mikułice, Potworów i Stefanów z gminy Kowale Pańskie. Z dniem 1 stycznia 1960 roku do gromady włączono obszar zniesionych gromad: Dąbrowice i Strachocice. Obszar gromady powiększony został w 1972 roku, gdyż do gromady włączono obszar zniesionej gromady Piekary.

Gromadzka Rada Narodowa Malanów

W skład gromady Malanów z siedzibą GRN w Malanowie weszły obszary dawnych gromad: Celestyny, Feliksów, Grąbków, Malanów, Rachowa i Targówka z gminy Dziadowice oraz gromady Miłaczew, Miłaczewek i Młyny Miłaczewskie z gminy Kowale Pańskie. Z dniem 1 stycznia 1960 roku do gromady włączono obszar miejscowości: Franulew, Skarżyn A i D, Skarżynek i Skarżynówka ze zniesionej gromady Skarżyn. Kolejna zmiana administracyjna miała miejsce 1 stycznia 1972 roku, wówczas do gromady włączono obszar zniesionej gromady Dziadowice.

Gromadzka Rada Narodowa Skarżyn

W skład gromady Skarżyn z siedzibą GRN w Skarżynie weszły obszary dawnych gromad: Będziechów, Czachulec Stary, Czachulec Nowy, Marcjanów, Skarżyn i Skarżyn Kolonia z gminy Kowale Pańskie. Gromada Skarżyn nie przetrwała długo, została zniesiona z dniem 31 grudnia 1959 roku. Miejscowości Będziechów (wieś i kolonia), Będziechów A i C, Będziechów Nr 1, Byk, Łuby-górka Nr 1-11 i Stanisława do gromady Tokary. Miejscowości: Czachulec Stary, Niedźwiady, Skarżyn- Kolonia, Skarżyn A i D, Skarżynek i Skarżynówka do gromady Malanów. Miejscowości: Bielawki, Czachulec Nowy, Marcjanów, Marcjanów A i B i Skarżyn do gromady Kowale Pańskie. Akta archiwalne gromady Skarżyn 1954-1959 zaginęły całkowicie.

Gromadzka Rada Narodowa Tokary

W skład gromady Tokary z siedzibą GRN w Tokarach weszły obszary gromad: Milejów, Tokary I, Tokary II i Źdźzary z gminy Kowale Pańskie oraz gromady Głuchów i Okręglica z gminy Goszczanów. Zmiany administracyjne w gromadzie Tokary nastąpiły w 1960 roku, wówczas do gromady włączono obszar miejscowości Będziechów (wieś i kolonia), Będziechów A i C, Będziechów Nr 1, Byk, Łuby-Górka, Łuby- Górka Nr 1- 11 i Stanisława ze zniesionej gromady Skarżyn. W 1972 roku do gromady włączono obszar miejscowości Chocim ze zniesionej gromady Ziemięcin. Także akta tej gromady nie zachowały się. W zespole archiwalnym znajdują się: program działalności społeczno- gospodarczej, plan gospodarczo finansowy i sprawozdanie z działalności kółka rolniczego i koła gospodyń wiejskich.

Gromadzka Rada Narodowa Ziemięcin

W skład gromady Ziemięcin z siedzibą GRN w Ziemięcinie weszły obszary gromad: Kaszew, Ziemięcin z gminy Goszczanów oraz gromady Klonów i Wilczków z gminy Jeziersko. Gromada funkcjonowała do końca 1971 roku. Z dniem 31 grudnia gromada została zniesiona, obszar miejscowości: Kaszew, Klonów, Wilczków i Ziemięcin włączono do gromady Goszczanów natomiast obszar miejscowości Chocim włączono do gromady Tokary.

W grudniu 1970 roku I sekretarzem KC PZPR został Edward Gierek. Jego czasy są często z rozrzewnieniem wspomniane przez starszych mieszkańców wsi. Początki były bowiem bardzo obiecujące. Polska dekady lat 70. XX wieku starała się wykonać wielki skok cywilizacyjny, ale struktura administracyjna obszarów wiejskich gdzie, mieszkała większość społeczeństwa, tkwiła cały czas w latach 50. Potrzebne były głębokie zmiany. Pomysłem na przebudowę struktury administracyjnej było powołanie na nowo gmin- dużych, samowystarczalnych jednostek z większymi uprawnieniami. Na czele gmin miał stanąć kompetentny naczelnik. Już w 1971 roku rozpoczęły się przygotowania do wielkiej reformy administracyjnej- powołania gmin. Przygotowania trwały niemal cały rok 1972. Należało określić okręgi gminne, co często spotykało się z oporem społecznym. Przez wiele miesięcy szukano kandydatów na naczelników i sekretarzy. Preferowano osoby z wyższym wykształceniem, co nie było łatwe na polskiej prowincji. Problemem było znalezienie odpowiedniej siedziby przyszłego urzędu gminy.

Literatura:

Leszek Zugaj Historia administracji w gminie Kawęczyn, Lublin 2012-2013;

Gminna Rada Narodowa Kawęczyn (Gmina Kawęczyn 1973-1990)

1 stycznia 1973 roku ruszyła wielka reforma administracyjna. Wśród nowych jednostek administracyjnych powołanych w województwie poznańskim i w powiecie tureckim była również gmina Kawęczyn, w skład której weszły obszary następujących sołectw: Będziechów, Chocim, Ciemięń, Dzierzbotki, Dziewiątka, Głuchów, Kaczki Średnie, Kawęczyn, Kowale Księżę, Kowale Pańskie, Kowale Pańskie - Kolonia, Leśnictwo, Marianów, Marianów- Kolonia, Marcinów, Marcyanów, Milejów, Młodzianów, Nowy Czachulec, Nowy Świat, Okręglica, Siedliska, Skarżyn, Stanisława, Tokary Dru-gie, Tokary Pierwsze, Wietchinin, Wojciechów, Żdzary. Na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu z dnia 4 października 1973 roku z gminy Kawęczyn wyłączono obszar następujących miejscowości: Kaczki Średnie, Kowale Księżę i Wietchinin, które zostały włączone do gminy Turek. W roku 1975 doszło do kolejnej wielkiej rewolucji administracyjnej. Zlikwidowano duże województwa i powiaty. Ze starej struktury pozostały tylko niedawno powołane okręgi gminne. Gmina Kawęczyn weszła w skład małego województwa konińskiego.

Gminna Rada Narodowa

Na czele władz lokalnych stała gminna rada narodowa -organ uchwałodawczy. Ustawa o po-wołaniu gmin i rad narodowych wprowadziła dość rewolucyjne, jak na PRL, zmiany. Przed wszystkim ustalono wyraźny podział pomiędzy funkcjami stanowiącymi i wykonawczymi (do tej pory scalały je prezydium rad narodowych). Organami uchwałodawczymi stały się gminne rady narodowe liczące kilkadziesiąt osób. Gminne rady pierwszej kadencji były dość liczne, bowiem zasiedli w nich radni wybrani jeszcze w wyborach z 1969 roku. Wybory do rad narodowych przeprowadzono po raz pierwszy w dniu 9 grudnia 1973 roku. Kolejne zaś 5 lutego 1978 roku, 17 czerwca 1984 roku i 19 czerwca 1988 roku. Na przełomie lat 70. i 80. XX wieku cała polska gospodarka, w tym także rolnictwo przeżyła gwałtowne załamanie. W grudniu 1981 roku wprowadzono stan wojenny, była to rozpaczliwa próba obrony systemu socjalistycznego w Polsce. Działalność rad narodowych została zawieszona na kilka miesięcy, a w każdej gminie powołano Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego. Do gmin przybyły Terenowe Grupy Operacyjne, które miały uzdrowić sytuację gospodarczą. Jednak metodami wojskowymi nie udało się naprawić niewydolnego systemu gospodarczego. Po zniesieniu stanu wojennego w roku 1983 władze postanowiły stworzyć pozory zmiany, aby spacyfikować nie najlepsze nastroje. Nowa ustawa z 20 lipca 1983 roku o systemie rad narodowych i samorządu terytorialnego dała radom narodowym możliwość samodzielnego wyboru naczelnika gminy spośród uzgodnionych kandydatów, jednak powoływał go i odwoływał wojewoda. Rada narodowa pod koniec każdego roku budżetowego głosowała nad absolutorium dla naczelnika z wykonania budżetu. Rady narodowe zostały zlikwidowane na początku 1990 roku na mocy obecnej ustawy o samorządzie gminnym. Ostatnia kadencja rad narodowych została skrócona.

Pierwsza sesja Gminnej Rady Narodowej odbyła się 5 stycznia 1973 roku w Szkole Podstawowej w Kowalach Pańskich. W sesji wzięło udział 46 radnych. Sesję zaszczycił swoją obecnością towarzyszy sekretarz Komitetu Powiatowego w Turku. Otwarcia sesji dokonał Adam Gibasiewicz. Radnymi byli radni dawnych gromadzkich rad narodowych. Urząd Gminy mieścił się początkowo w Kowalach Pańskich, stan ten już wtedy określano jako „tymczasowy”. Dopiero w 1975 roku przeniesiono siedzibę do Kawęczyna. Jednak sesję GRN odbywały się nadal w Kowalach Pańskich, w szkole podstawowej lub remizie OSP w Kowalach Pańskich.

Podczas pierwszej sesji GRN przeprowadzono wybory Prezydium GRN.

Nazwisko i imię	Funkcja
Zielonka Tadeusz	Przewodniczący GRN
Sobczak Józef	Zastępca Przewodniczącego GRN
Gidelski Stefan	Członek Prezydium- przewodniczący Komisji Kultury i Spraw Socjalnych

Nazwisko i imię	Funkcja
Pakuła Tadeusz	Członek Prezydium- Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Kaczmarzyński Stanisław	Członek Prezydium
Smak Gorkon	Członek Prezydium- Przewodniczący Komisji planu, Budżetu i Finansów

Kadencja 1973-1977

Pierwsza GRN funkcjonowała do jesieni 1973 roku. W dniu 9 grudnia przeprowadzono pierwsze powszechne wybory do gminnych rad narodowych. W ich wyniku w skład weszli:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Antczak Stanisław	Milejów
Adamczewska Krystyna	Żdzary
Andrzejewski Jan	Młodzianów
Bałwas Stanisław	Skarżyn
Czyżak Stanisław	Głuchów
Dembowski Edward	Czachulec Nowy
Dzikowski Józef	Skarżyn
Frejek Jan	Marianów Kolonia
Frątczak Józef	Wojciechów
Jagiela Zygmunt	Ciemień
Glapiński Hieronim	Kowale Pańskie
Kołodziejczak Stanisław	Chocim
Laskowski Józef	Wojciechów
Migdalski Eugeniusz	Żdzary
Marcinkowski Kazimierz	Siedliska
Matczak Mirosława	Marcjanów
Niewiadomski Edward	Tokary I
Osiewała Jan	Tokary I
Ogrodowczyk Bolesław	Stanisława
Polusik Henryk	Nowy Świat
Raszewski Henryk	Dzierzbotki
Rosiakowski Józef	Marianów wieś
Sikorski Zdzisław	Tokary II
Stasiak Jan	Dziewiątka
Skiera Henryk	Kowale
Sypniewski Józef	Marcinów
Tylżanowska Maria	Kawęczyn
Urzędowski Kazimierz	Chocim
Wróbel Józef	Okręglica
Walczak Józef	Milejów
Wesołowski Andrzej	Tokary I
Wojdak Stanisław	Leśnictwo
Wieczorek Franciszek	Będziechów
Żetecki Józef	Kowale Pańskie

Po wyborach z 9 grudnia 1973 roku wyłoniono nowy skład Prezydium GRN:

Nazwisko i imię	Funkcja
Skiera Henryk, następnie Antoni Karolak (od czerwca 1975 roku)	Przewodniczący GRN
Glapiński Hieronim	Zastępca Przewodniczącego GRN
Edward Osiewała	Zastępca Przewodniczącego GRN
Polusiak Henryk	Członek Prezydium
Bałwas Stanisław	Członek Prezydium
Tylżanowska Maria	Członek Prezydium
Czyżak Władysław	Członek Prezydium

Kadencja 1978-1984

W dniu 5 lutego 1978 roku wybierano ponownie radnych do GRN:

Nazwisko i imię	Miejscowość
Adamczyk Waclaw	Ciemień
Ambroziak Konrad	Tokary
Bałwas Stanisław	Skarżyn
Czyżak Władysław	Głuchów
Fryga Edward	Milejów
Gatka Kazimierz	Kowale Pańskie
Giersz Józef	Kowale Pańskie
Glapiński Hieronim	Kowale Pańskie
Gośliński Edmund	Ciemień
Jakubasz Mieczysław	Tokary
Janiak Krystyna	Kowale Pańskie
Janiak Stanisław	Będziechów
Karolak Antoni	Turek
Laskowski Józef	Wojciechów
Marcinkowski Kazimierz	Siedliska
Migdalski Eugeniusz	Żdzary
Osiewała Jan	Tokary
Pakuła Tadeusz	Marianów Kolonia
Polusiak Henryk	Nowy Świat
Raszewski Henryk	Dzierzbotki
Rosiakowski Józef	Marianów
Rusek Henryk	Młodzianów
Sambor Czesława	Chocim
Sypniewski Józef	Marcinów
Śliwczyńska Józefa	Marcjanów
Tylżanowska Marianna (często też jako Maria)	Kawęczyn
Urbaniak Stanisław	Milejów
Wieczorek Franciszek	Będziechów
Zduniak Kazimierz	Żdzary

Po wyborach z dnia 5 lutego 1978 roku w skład Prezydium weszli:

Imię i nazwisko	Funkcja
Karolak Antoni, od 7 lutego 1983 Osiewała Jan	Przewodniczący GRN
Głapiński Mieczysław	Zastępca Przewodniczącego GRN
Czyżak Władysław	Zastępca Przewodniczącego GRN
Tylzanowska Marianna (Maria)	Członek Prezydium- Przewodnicząca Komisji Oświaty, Kultury i Spraw Socjalnych
Osiewała Jan	Członek prezydium-Przewodniczący Komisj i Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego
Pakuła Tadeusz	Członek Prezydium- Przewodniczący Komisji Rolnictwa
Gatka Tadeusz	Członek Prezydium- Przewodniczący Komisji Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia.

W 1980 roku miały miejsce duże zmiany w naszym kraju. Rozpoczął się krótki okres „karnawału Solidarności”. Zrezygnowano z łączenia funkcji partyjnych z funkcjami w radach narodowych.

Kadencja 1984-1988

W dniu 17 czerwca 1984 roku przeprowadzono kolejne wybory do rad narodowych. Już według nowych przepisów. W skład GRN Kawęczyn wybrano następujące osoby: Tylzanowska Marianna, Zawadka Marian, Laskowski Józef, Raszewski Henryk, Rosiakowski Józef, Nerka Bolesław, Niewiadomski Edward, Fryga Wojciech, Tomczyk Zenon, Jaszczyk Józef, Buda Marian, Osiewała Jan, Olek Marek, Zduniak Kazimierz, Wisny Kazimierz, Gil Władysław, Morusiński Wiktor, Jasnowska Irena, Hauer Teresa, Miszczak Andrzej, Kaczmarzyński Stanisław, Kończak Ryszard, Gośliński Edmund, Gebler Janina, Jacek Stanisław, Głapiński Hieronim, Wojdak Józef, Gatka Kazimierz, Pakuła Tadeusz, Niestrata Jadwiga.

Po wyborach do rad narodowych z 17 czerwca 1984 roku w skład Prezydium GRN weszli:

Nazwisko i imię	Funkcja
Osiewała Jan	Przewodniczący GRN
Raszewski Henryk	Członek Prezydium- Przewodniczący Komisji Rolnictwa, Rozwoju Gospodarczego i Zaopatrzenia.
Tylzanowska Marianna	Komisja Oświaty i Wychowania, Kultury, Zdrowia i Spraw Socjalnych
Gatka Kazimierz	Zastępca Przewodniczącego
Pakuła Tadeusz	Zastępca Przewodniczącego
Głapiński Hieronim	Komisja ds. Samorządu
Fryga Wojciech	Komisja Przestrzegania Prawa i Porządku Publicznego

Kadencja 1988-1990

W dniu 19 czerwca 1988 roku miały miejsce ostatnie wybory do rad narodowych. W skład GRN Kawęczyn wybrano następujące osoby:

Imię i nazwisko	Miejscowość
Tylzanowska Marianna	Kawęczyn
Raszewski Stanisław	Dzierżbotki
Nerka Bolesław	Nowy Świat

Imię i nazwisko	Miejscowość
Iwaniak Józef	Marianów Wieś
Przyłęcki Sylwester	Marianów Wieś
Szczupak Jadwiga	Turkowice
Gidelski Zbigniew	Głuchów
Fryga Wojciech	Milejów
Dewicki Sylwester	Chocim
Tomczyk Zenon	Milejów
Buda Marian	Głuchów
Osiewała Jan	Tokary
Zduniak Kazimierz	Żdźary
Ambroziak Konrad	Tokary
Gil Władysław	Żdźary
Sikorski Zdzisław	Tokary
Ogłaza Jerzy	Tokary
Węcowski Jan	Będziechów
Dzikowski Henryk	Będziechów
Adamczyk Jan	Skarżyn
Kuśmierczyk Kazimierz	Siedliska
Ptak Edward	Kowale Pańskie
Siwek Adam	Leśnictwo
Wieczorek Andrzej	Młodzianów
Glapińska Barbara	Ciemień
Małolepszy Eugeniusz	Kowale Pańskie
Statucki Franciszek	Kowale Pańskie
Pakuła Tadeusz	Marianów Kolonia
Jasnowski Eugeniusz	Kowale Pańskie
Janaszczyk Władysław	Kowale Pańskie

W skład Prezydium GRN weszli:

Imię i nazwisko	Funkcja
Osiewała Jan	Przewodniczący GRN
Szczupak Jadwiga	Członek PGRN- Zastępca Przewodniczącego
Jasnowski Eugeniusz	Zastępca Przewodniczącego
Małolepszy Eugeniusz	Członek PGRN- Przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury Fizycznej, Zdrowia i Opieki Społecznej
Fryga Wojciech	Członek PGRN- Przewodniczący Komisji Prawa i Porządku Publicznego
Glapińska Barbara	Członek PGRN- Przewodnicząca Komisji Planu Gospodarczego, Budżetu i Gospodarki Komunalnej
Pakuła Tadeusz	Członek PGRN- Przewodniczący Komisji Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Zaopatrzenia i Usług

W 1990 roku rady narodowe zakończyły działalność.

*Naczelnik
Gminy*

Od 1973 roku wprowadzono w Polsce stanowisko naczelnika. Był to organ administracji państwowej oraz organ wykonawczy i zarządzający gminnej rady narodowej. Miał liczne obowiązki i uprawnienia, jednak mógł popaść w konflikt z przewodniczącym prezydium, który miał ogromną władzę z racji przewodzenia lokalnym strukturom PZPR. Organem pomocniczym naczelnika był natomiast urząd gminy jako *terenowy organ administracji państwowej do wykonywania zadań naczelnika gminy*. Naczelnik był powołany i odwoływany przez wojewodę, a rada narodowa mogła tylko wyrażać niewiążącą opinię o kandydaturze. Naczelnicy musieli legitymować się przynajmniej średnim wykształceniem, preferowano jednak wyższe rolnicze lub inżynierskie. Już od wakacji 1972 roku przyszli naczelnicy przechodzili intensywne szkolenie, od listopada rozpoczęli kompletowanie kadr podległych sobie urzędów. Również ich pracownicy mieli mieć przynajmniej średnie wykształcenie. Po raz pierwszy w administracji PRL postawiono na fachowość.

Naczelnicy Gminy

Nazwisko i imię	Okres pracy
Korycki Jan	1973-1982
Mocny Czesław	1982-1990

Urzędy tworzonych gmin miały stać się nową jakością na obszarach wiejskich. Preferowano urzędników ze średnim wykształceniem. Początkowo nie tworzone w urzędach gmin referatów. Urząd gminy dzielił się zasadniczo na trzy części: **biuro urzędu, gminną służbę rolną i urząd stanu cywilnego**. Na czele biura urzędu gminy stał **sekretarz biura**. Ważną pozycję zajmował także **główny księgowy gminy**. Kolejne większe zmiany w organizacji administracji lokalnej nastąpiły 1979 roku. W urzędach gminy liczących do 20 000 mieszkańców dawano możliwość tworzenia referatów (maksymalnie 7). Pozostał jednak podział na biuro UG, gminną służbę rolną oraz USC. Reorganizację struktury wewnętrznej urzędów gmin przeprowadzono na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 kwietnia 1984r. Zlikwidowano wtedy odrębność gminnej służby rolnej USC. W miejsce dotychczasowego podziału urzędu przewidziano funkcjonowanie następujących referatów:

- stanowisko pracy do obsługi rady narodowej,
- referat gospodarki komunalnej, nadzoru budowlanego i komunikacji,
- referat geodezji i gospodarki gruntami,
- referat handlu i usług,
- referat kultury i zatrudnienia,
- referat planowania i finansów,
- referat rolnictwa i gospodarki żywnościowej,
- referat społeczno-administracyjny, spraw obronnych i ogólny,
- referat zdrowia i opieki społecznej,
- urząd stanu cywilnego,
- samodzielne stanowisko pracy do spraw oświaty i wychowania- inspektor oświaty i wychowania.

Sekretarze Biura UG Kawęczyn

Nazwisko i imię	Okres pracy
Krupiński Tadeusz	1973-1979
Owczarek Jan	1977-1985
Zenon Tomczyk	1985-1990

Księgowy UG- Józef Niestrata.

Gminna Służba Rolna

Gminną służbę rolną (GSR) tworzył zespół kilku osób sprawujący nadzór nad rolnictwem w gminie. GSR stanowiło oddzielny, samodzielny pion w urzędzie gminy. Pracowali w nim fachowcy zajmujący się budownictwem wiejskim, zootechnicy, agromelioranci, agronomi. Władze przywiązywały dużą wagę do tej instytucji, której celem było podniesienie poziomu produkcji rolnej. W GSR stawiano na działalność w terenie, szkolenie rolników.

Kierownicy Gminnej Służby Rolnej 1973-1984, od 1984 Referat Rolnictwa

Nazwisko i imię	Okres pracy
Straszewski Piotr	1973-1975
Skiera Henryk	1975-1990

Sottysi

Gmina podzielona była na sołectwa na czele z sołtysami. Każdy sołtys był gospodarzem danej wsi i reprezentował ją na zewnątrz. W literaturze tamtych czasów pisano: *Sołtys jako przedstawiciel mieszkańców wsi reprezentuje interes społeczny i administracyjny, organizuje na terenie sołectwa całokształt życia społeczno- gospodarczego, kulturalnego, socjalnego oraz bezpośrednio odpowiada za jego realizację.* Bardzo często powoływano także podsołtysa - zastępcę i pomocnika sołtysa. Sołtysa i podsołtysa wybierano na zebraniu wiejskim w głosowaniu jawnym lub tajnym. Wybór sołtysa, który nie był radnym gminnym podlegał zatwierdzeniu przez gminną radę narodową. W ten sposób społeczność wiejska musiała wybrać kandydata, którego popierały władze. Najczęściej była to jednak osoba ciesząca się zaufaniem lokalnej społeczności, preferowano działaczy PZPR.

Sołtysi mieli specjalne legitymacje i odznaki sołeckie. Do ich zadań należało inkasowanie podatków wiejskich i składek (na przykład Narodowy Fundusz Ochrony Zdrowia, składki PZU), przekazywanie zarządzeń władz gminnych. Sołtysi wydawali także poświadczenia pochodzenia zwierząt. Ich wynagrodzenie stanowiło procent od zebranych sum pieniężnych (od 2 do 4 % w zależności od wielkości wsi). Jako *pierwszy obywatel wsi* sołtys niekiedy realizował dodatkowe czynności, na przykład organizował przewóz księdza proboszcza podczas dorocznej kłedy. Duży nacisk kładziono na realizację czynów społecznych. Sołtys je inicjował i organizował, z czego był rozliczany przez UG. Sołtys, który nie mógł się pochwalić aktywnością na tym polu nie był rekomendowany przez władze gminne przy kolejnych wyborach.

Raz w roku sołtys składał sprawozdanie ze swojej działalności na forum zebrania wiejskiego. Mogło go odwołać zebranie wiejskie lub gminna rada narodowa na wniosek naczelnika. Co pewien czas w UG organizowano zebrania sołtysów oraz szkolenia.

Przeciętny sołtys legitymował się wykształceniem podstawowym. Niekiedy dzięki jego zaangażowaniu udało się zbudować nowe drogi, szkoły, remizy itp. należy też podkreślić rolę żon sołtysów, które często wyręczały mężów w obowiązkach. Niekiedy po śmierci sołtysa funkcję przejmowała jego żona lub syn. W 1984 r. weszły nowe przepisy wprowadzające na poziomie sołectwa samorząd wiejski, który mógł dysponować własnymi funduszami. Powoływano kilkusobowe rady sołeckie na czele z przewodniczącym. Często przewodniczący był inną osobą niż sołtys. Przepisy pozornie dawały duże możliwości samorządowi wiejskiemu, a przewodniczący rad sołeckich czuli się początkowo prawdziwymi gospodarzami. W praktyce wszystko było i tak uzależnione od polityki władz gminy i państwa, a ta nie sprzyjała realnemu samorządowi. Więcej było chwytliwych haseł niż rzeczywistych uprawnień. Od 1988 roku widoczna jest tendencja do łączenia funkcji sołtysa i przewodniczącego rady sołeckiej. Ponownie najważniejszą osobą w danej wsi stawał się sołtys. Do 1974 roku w poszczególnych sołectwach urzędowali sołtysi wybrani jeszcze w 1970 roku w dawnych gromadach. Kolejne wybory sołtysów organizowano w latach 1974, 1978, 1984 i 1988 wybierano także rady sołeckie.

Ranga sołtysa była dużo wyższa niż obecnie. Wieś wybierała najlepszych ze swego grona. (*Sołtys to najmądrzejszy chłop na wsi* - mawiano). Gdy na przykład UG przysłał wywrotkę ze szlaką na drogę, to sołtys wyznaczał ludzi do pracy. Wszyscy się podporządkowywali. Ówczesny sołtys raczej nie chodził po swoim sołectwie, aby zbierać podatki. To do sołtysa przychodzili wszyscy. Dużym udogodnieniem dla sołtysów było posiadanie telefonów. Najczęściej był to jedyny aparat w całym sołectwie. Mieszkańcy w pilnych sprawach korzystali z sołeckiego telefonu. Z tego powodu sołtys wiedział bardzo wiele o mieszkańcach swojego sołectwa.

Sołtysi gminy Kawęczyn w latach 70. XX wieku:

Sołectwo	Nazwisko i imię
Żdźary	Korycki Józef
Będziechów	Wieczorek Franciszek
Skarżyn	Bałwas Stanisław
Kawęczyn	Antczak Czesław
Kowale Pańskie - Kolonia	Janaszczyk Władysław
Leśnictwo	Wojdak Stanisław
Kowale pańskie	Białek Józef
Głuchów	Czechowski Władysław
Wojciechów	Frączak Józef
Ciemień	Górnicki Bolesław
Marianów Wieś	Heresztyn Kazimierz
Młodzianów	Kaczmarzyński Stanisław
Dzierbotki	Mikołajczyk Józef
Marcjanów	Miszczak Andrzej
Nowy Świat	Nerka Bolesław
Chocim	Simiński Kazimierz
Marcinów	Wieczorek Jan

Sołtysi i rady sołeckie w kadencji 1984-1988:

Sołectwo	Sołtys	Rada sołecka
Ciemień	Górnicki Bolesław	Górnicki Bolesław- przewodniczący, Krzyżański Feliks, Kubczyk Stanisław, Wojtczak Jan, Kluska Grzegorz,
Kowale Pańskie	Wróblewski Stanisław	Wróblewski Stanisław- przewodniczący, Niestrata Leszek, Miłowski Andrzej, Karbowski Jan, Przygoński Marek,
Kawęczyn	Antczak Czesław	Kornacki Henryk- przewodniczący Binkowski Henryk, Niestrata Jan, Leśniewski Ryszard,
Milejów	Fryg Wojciech	Fryga Wojciech - przewodniczący Polus Zygmunt, Matusiak Wiesław
Marianów Kolonia	Pakuła Tadeusz	Kowalewska Anna - przewodnicząca, Pakuła Tadeusz Miętus Kazimierz Buda Stanisław Kazimierzczak Zdzisław, Frejek Henryk, Budka Józef

Sołectwo	Sołtys	Rada sołecka
Głuchów	Czechowski Władysław	Czechowski Władysław - przewodniczący, Marzuchowski Józef, Gidelski Zbigniew, Pietrzak Marian, Pasik Eugeniusz, Buda Marian, Ćwikliński Józef,
Będziechów	Dzikowski Henryk	Dzikowski Henryk - przewodniczący, Janiak Stanisław, Barcki Bolesław, Michalak Czesław, Balcerczyk Czesław, Osicki Ryszard, Jaworski Zenon
Marcinów	Gebler Józef	Tabaka Lucjan - przewodniczący, Kaluźny Edward, Wieczorek Jan, Sypniewski Józef, Augustyniak Rafał
Dzierzbolki	Mikołajczyk Józef	Mikołajczyk Józef - przewodniczący, Błaszczak Józef, Grzelak Henryk, Werbiński Stanisław, Skalecki Stanisław
Nowy Świat	Nerka Bolesław	Palusik Henryk - przewodniczący, Frączak Józef, Grzywacz Władysław
Tokary	Ambroziak Konrad	Ambroziak Konrad - przewodniczący, Kurczoba Walenty, Marciniak Józef, Bąk Tadeusz
Chocim	Simiński Kazimierz	Simiński Kazimierz - przewodniczący, Okoński Stanisław, Wysocki Paweł, Buda Jan, Kolasiński Michał
Wojciechów	Frączak Henryka	Frączak Henryka - przewodnicząca, Werbiński Władysław, Przyłęcki Sylwester, Pawlaczyk Henryk, Antczak Mirosław, Bakalarski Antoni, Korycki Władysław, Gróblica Bogumił, Michalak Stanisław
Leśnictwo	Wojdak Stanisław	Kończak Ryszard - przewodniczący, Binkowski Jan, Przygoński Marian, Czekała Stanisław, Chmielewski Stanisław,
Żdźary	Kaczmarek Zenon	Siemiątkowski Kazimierz - przewodniczący, Marciniak Jadwiga, Jaśkiewicz Ryszard, Migdalski Eugeniusz, Gil Ryszard
Skarżyn	Rygas Konstanty	Rygas Konstanty - przewodniczący, Mączak Stanisław, Linka Henryk, Augustyniak Ryszard

Sołectwo	Sołtys	Rada sołecka
Marianów Wieś	Heresztyn Kazimierz	Heresztyn Kazimierz- przewodniczący, Gośliński Zenon, Wytlib Sylwester, Wojciechowski Jan, Rosiakowski Józef
Kowale Pańskie - Kolonia	Janaszczyk Józef	Krupiński Tadeusz- przewodniczący, Krawczyk Stanisław, Pietrzak Henryk, Janaszczyk Józef, Jaśkiewicz Stanisław, Grzeszkiewicz Jan, Bartosik Edmund
Młodzianów	Kaczmarzyński Sta- nisław	Kaczmarzyński Stanisław- przewodniczący, Wieczorek Andrzej, Andrzejewski Jan, Piechota Józef, Łuczak Edward
Marcjanów	Miszczak Andrzej	Jarczyński Nikodem- przewodniczący, Gil Władysław, Galewski Ireneusz, Wieczorek Helena, Janicki Bolesław

W 1990 roku zakończył się pewien okres historii gminy Kawęczyn. Rady narodowe zakończyły działalność. Dla gminy rozpoczął się nowy okres działalności- samorządowej gminy Kawęczyn.

IWONA KRAJEWSKA

*Samorząd
w latach
1991-2024*

Pierwsze samorządowe wybory w demokratycznej Polsce i Gminie Kawęczyn

8 marca 1990 r. ówczesny Sejm przyjął ustawę o samorządzie gminnym. Dała ona podstawy społecznościom lokalnym do zarządzania częścią spraw publicznych, gminy otrzymały własne źródła dochodów i możliwość decydowania o wydatkach. Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów z 19 marca 1990 r. zarządzono wybory do rad gmin, które odbyły się w niedzielę 27 maja 1990 roku. Były one jedną z konsekwencji wynikających ze zmian politycznych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce po 1989 roku, a zwłaszcza ustawy o samorządach gminnych. Wybory te, oprócz bycia pierwszymi rzeczywiście demokratycznymi od 1945 roku, stanowiły także kolejny krok w kształtowaniu nowej, wolnej Rzeczypospolitej.

Najważniejszym celem wprowadzenia wyborów samorządowych i reform prawa z nimi związanych, było zastąpienie wywodzących się z czasów PRL rad narodowych radami gmin. Rolą wyborców było wybranie radnych, którzy mieli wchodzić w składy rad gmin, rad miejskich, rad gminno-miejskich, a także – ze względu na rozległość miasta – rad kilku dzielnic stolicy Polski, Warszawy. Liczba okręgów wyborczych w ówczesnym czasie wynosiła niemal 48 tysięcy, z czego ponad 47 tysięcy stanowiły okręgi jednomandatowe. Mimo szansy dla rozwoju lokalnych społeczności, którą były pierwsze wybory samorządowe w III RP – frekwencja wyniosła tylko 42% obywateli uprawnionych do głosowania. Spośród oddanych przez nich głosów, 2% uznane zostało za nieważne.

Pierwsze wybory samorządowe w wolnej Polsce wygrały Komitety Obywatelskie związane z ruchem Solidarności, uzyskując 53,1% głosów. Wybory te były jednocześnie ostatnimi, w których komitety te wystąpiły w tak silnej, zjednoczonej postaci – niedługo po odniesionym zwycięstwie, zaczęło dochodzić do rozłamów i fragmentacji na niezależne partie, stowarzyszenia itp. Drugą lokatę pod względem popularności wśród wyborców, uzyskały lokalne komitety wyborcze, zdobywając 24,7% głosów, jednocześnie zostawiając pozostałe partie i stowarzyszenia daleko w tyle. Na kolejnych miejscach znalazły się: Polskie Stronnictwo Ludowe (4,3%), Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej (2,7%), Stronnictwo Demokratyczne (2,1%), oraz Konfederacja Polski Niepodległej (1%). Na wybrane rady gmin nałożono m. in. obowiązek wyboru prezydentów, burmistrzów i wójtów (w wyborach tzw. pośrednich).

Na obszarze województwa konińskiego w wyborach udział wzięło 42,03 % ogółu uprawnionych. Na terenie Gminy Kawęczyn do urn poszło 44,29 % uprawnionych do głosowania (na 3.981 osób uprawnionych 1.763 osoby oddały głos). Największą frekwencję odnotowano w okręgach wyborczych: Okręgu Wyborczym nr 17 - Sołectwo Kowale Pańskie – Kolonia – 75,35 %, Okręgu Wyborczym nr 19 - Sołectwo Marianów Kolonia – 71,90 %, Okręgu Wyborczym nr 13 - Sołectwo Skarżyn i Stanisława 68,08 %, Okręgu Wyborczym nr 16 - Kowale Pańskie i Marcinów 54,4 % Okręgu Wyborczym nr 8 - Sołectwo Tokary Pierwsze 53,5 % oraz w Okręgu Wyborczym nr 14 - Sołectwo Ciemięń 50,0 %.

Kampanią wyborczą z ramienia Komitetu Obywatelskiego w gminie Kawęczyn kierował jego przewodniczący – Jan Szymański z Głuchowa. Komitet Obywatelski przygotował listy kandydatów do przyszłej Rady Gminy Kawęczyn. Skuteczność działań była dobra, bowiem Komitet Obywatelski „Solidarność” wprowadził do samorządu 10 na 19 radnych.

I sesja Rady Gminy Kawęczyn miała miejsce 7 czerwca 1990 r. Podczas obrad wybrano na Przewodniczącego Rady Gminy Edmunda Jacka, a wiceprzewodniczącym został Sylwester Dewicki. Radni wybrali również Delegata do Sejmiku Samorządu Województwa Konińskiego. Został nim Jan Nowak.

II sesja Rady Gminy Kawęczyn odbyła się 21 czerwca 1990 r. , podczas której radni wybrali wójta oraz członków zarządu. Trzeba nadmienić, iż Zarząd Gminy był organem wykonawczym podczas I, II i III kadencji Rady Gminy, a funkcję Przewodniczącego pełnił z racji urzędu wójt gminy. W wyniku głosowania Wójtem Gminy Kawęczyn został Jan Nowak (oddanych 12 głosów

na 17 obecnych radnych), a w skład Zarządu Gminy Kawęczyn weszli: Stanisław Czekala, Marek Przygoński i Kazimierz Rusek. Podczas posiedzenia radni powołali również Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego, którym została Barbara Śliwczynska oraz Komisje: Komisję Planu Gospodarczego, Budżetu i Gospodarki Komunalnej; Komisję Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Zaopatrzenia i Usług; Komisję Oświaty, Kultury, Kultury Fizycznej, Zdrowia i Opieki Społecznej; Komisję Rewizyjną oraz Komisję Statutową i Komisję Inwentaryzacyjną Rady Gminy w Kawęczynie.

Samorząd Gminy Kawęczyn na początku lat 90 musiał sprostać wielu problemom. 30 lat temu na terenie Gminy Kawęczyn brakowało szeroko rozumianej infrastruktury technicznej. Gmina była w 50% zwodociągowana, brakowała infrastruktury kanalizacyjnej, nie było dróg o powierzchni asfaltowej, baza edukacyjna i rekreacyjna była bardzo „skromna”. Dzięki rozsądkowi i dynamicznym działaniom władz samorządowych udało się zrealizować wiele inwestycji, dzięki którym poziom życia mieszkańców Gminy Kawęczyn jest wysoki.

Wyniki wyborów do I Kadencji (1990-1994) Rady Gminy w Kawęczynie przedstawiają się następująco:

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba oddanych głosów	Liczba oddanych głosów ważnych na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierzbotki, Nowy Świat	199	52	49	Nerka Bolesław – 9 Rusek Kazimierz – 40
2	Sołectwo Kawęczyn	286	137	123	Biegańska Arleta – 30 Binkowski Henryk – 59 Doliński Eugeniusz – 34
3	Sołectwo Marianów	135	56	53	Gośliński Zenon – 33 Iwaniak Józef – 20
4	Sołectwo Wojciechów	191	67	66	Antczak Mirosław – 14 Nowak Zdzisław – 18 Przyłęcki Sylwester – 15 Warszewski Kazimierz – 19
5	Sołectwo Chocim	161	56	54	Buda Jan – 2 Dewicki Sylwester – 38 Kuras Józef – 0 Okoński Stanisław – 14
6	Sołectwo Głuchów	303	89	76	Czechowski Alojzy – 16 Jatczak Danuta – 15 Szymański Jan – 45
7	Sołectwo Milejów	254	100	92	Fryga Wojciech – 4 Krotowski Józef – 16 Urbanik Stanisław – 6 Nowak Jan – 66
8	Sołectwo Tokary Pierwsze	291	156	147	Jakubasz Julian – 9 Jaworski Zenon – 7 Osiewała Jan – 113 Pietrzak Józef – 18
9	Sołectwo Żdźary od nr 1 do nr 50	173	38	34	Albertowski Józef – 9 Kaczmarek Zenon – 11 Zduniak Kazimierz – 14
10	Sołectwo Żdźary od nr 51 do nr 105	162	29	25	Brzeziński Jerzy – 6 Grudziński Mirosław – 11 Janiak Henryk Stanisław – 8

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba oddanych głosów	Liczba oddanych głosów ważnych na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
11	Sołectwo Będziechów	236	73	43	Dzikowski Henryk – 43
12	Sołectwo Marcjanów	132	52	45	Janicki Paweł – 17 Śliwczyńska Barbara – 28
13	Sołectwa Skarżyn i Stanisława	188	128	111	Adamczyk Jan – 66 Augustyniak Ryszard – 33 Walasz Marian – 12
14	Sołectwo Ciemień	178	89	76	Golak Jerzy – 20 Jacek Edmund – 56
15	Sołectwo Dziewiątka i Młodzianów	188	84	78	Kaczmarzyński Stanisław – 20 Krupiński Tadeusz – 58
16	Sołectwa Kowale Pańskie i Marcinów	261	142	128	Gebler Józef – 61 Przygoński Marek – 67
17	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	284	214	197	Jasnowski Eugeniusz – 88 Jaśkiewicz Stanisław – 72 Krawczyk Jan – 37
18	Sołectwa Leśnictwo i Siedliska	238	114	99	Czekała Stanisław – 51 Marcinkowski Kazimierz – 25 Zasiadczyk Bogumił – 23
19	Sołectwo Marianów Kolonia	121	87	76	Orligóra Józef – 63 Pakuła Tadeusz – 13

Skład Rady Gminy Kawęczyn I Kadencji – 1990 – 1994

Lp.	Imię i nazwisko radnego	Nr okręgu	Granice okręgu (sołectwa)
1	Kazimierz Rusek	1	Dzierbotki, Nowy Świat
2	Henryk Binkowski	2	Kawęczyn
3	Zenon Gośliński	3	Marianów
4	Kazimierz Warszawski	4	Wojciechów
5	Sylwester Dewicki	5	Chocim
6	Jan Szymański	6	Gluchów
7	Jan Nowak	7	Milejów
8	Jan Osiewała	8	Tokary Pierwsze
9	Kazimierz Zduniak	9	Żdźary od nr 1 do nr 50
10	Mirosław Grudziński	10	Żdźary od nr 51 do nr 105
11	Henryk Dzikowski	11	Będziechów
12	Barbara Śliwczyńska	12	Marcjanów
13	Jan Adamczyk	13	Skarżyn, Stanisława
14	Edmund Jacek	14	Ciemień
15	Tadeusz Krupiński	15	Dziewiątka, Młodzianów
16	Marek Przygoński	16	Kowale Pańskie, Marcinów
17	Eugeniusz Jasnowski	17	Kowale Pańskie Kolonia
18	Stanisław Czekała	18	Leśnictwo, Siedliska
19	Józef Orligóra	19	Marianów Kolonia

II kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 1994 – 1998

Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1994 r. zarządzono wybory do rad gmin oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy. Datę wyborów wyznaczono na niedzielę 19 czerwca 1994 r. Wybory przeprowadzono do 2 468 rad gmin, w tym do 2 333 rad w gminach do 40 tys. mieszkańców i do 135 rad w gminach powyżej 40 tys. mieszkańców. Ponadto wybory przeprowadzono w 7 okręgach wyborczych na obszarze m. st. Warszawy. Frekwencja wyborcza w wyborach do rad gmin wyniosła 33,78%; głosów nieważnych było 1,60%. Ponadto oddano 1,69% głosów ważnych bez dokonania wyboru (czystych kart do głosowania).

Na obszarze ówczesnego województwa konińskiego wybory przeprowadzono do 47 rad gmin, w tym 46 rad w gminach do 40 tys. mieszkańców oraz 1 rady w gminie powyżej 40 tys. mieszkańców; wybory odbyły się w 912 okręgach wyborczych. Głosowanie przeprowadzono w 281 obwodach głosowania. Uprawnionych do głosowania było 339 044 obywateli, a wzięło w nim udział 125 780 obywateli, tj. 37,1 % ogółu uprawnionych. Oddano głosów nieważnych 1,6 % ogółu głosów oraz 1,8 % głosów ważnych bez dokonania wyboru.

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku Ordynacja Wyborcza do Rad Gmin ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 10 maja 1991 roku o zmianie ustawy ordynacja Wyborcza do Rad Gmin została powołana Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie, która miała za zadanie przeprowadzenie wyborów do Rady Gminy. Przewodniczącym GKW został Jerzy Jacek. Wojewódzki Komisarz Wyborczy na wniosek Zarządu Gminy w Kawęczynie utworzył 18 okręgów jednomandatowych. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalach Pańskich Kolonii. O mandat do Rady Gminy w Kawęczynie ubiegało się 29 kandydatów. W dziewięciu okręgach wyborczych było zarejestrowanych po jednym kandydacie, w siedmiu po dwóch a w dwóch okręgach po trzech kandydatów.

W Gminie Kawęczyn uprawnionych do głosowania było 3 957 osób, z których do urn poszło 1 263. Frekwencja wyniosła więc 31,92%. Oddano głosów nieważnych 1,43% ogółu głosów. Wysoki był procent głosów bez dokonania wyboru i kształtował się na poziomie 4,59% ogółu głosów.

Wyniki głosowania do Rady Gminy w Kawęczynie przedstawia tabela nr 1 a wyniki wyborów tabela nr 2.

Tabela nr 1: Wyniki głosowania do Rady Gminy w Kawęczynie

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba oddanych głosów	Liczba oddanych głosów ważnych na kandydatów ogółem (po odliczeniu głosów bez dokonania wyboru)	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierbotki oraz wieś Młodzianów z sołectwa Młodzianów	176	57	54	Rusek Kazimierz - 54
2	Sołectwa: Kawęczyn od nr 1 do nr 38 i Marcinów	242	46	36	Binkowski Henryk – 36
3	Sołectwo Kawęczyn od nr 39 do nr 141	186	88	84	Bekalarski Bolesław – 30 Biegańska Arleta - 54
4	Sołectwo Marianów	139	63	63	Gośliński Zenon – 3 Tomczak Wiesław - 60

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba oddanych głosów	Liczba oddanych głosów ważnych na kandydatów ogółem (po odliczeniu głosów bez dokonania wyboru)	Kandydaci i liczba głosów ważnych
5	Sołectwo Wojciechów	189	56	55	Antczak Mirosław – 22 Warszewski Kazimierz - 33
6	Sołectwa: Chocim, Głuchów od nr 58 do nr 74 i wieś Okręglica z sołectwa Tokary Pierwsze	260	43	41	Kolasińska Bożena – 5 Sasiak Jan - 36
7	Sołectwo Głuchów od nr 1 do nr 57 i od nr 75 do nr 106	242	30	27	Czechowski Alojzy - 27
8	Sołectwo Milejów	240	88	85	Nowak Jan Andrzej - 85
9	Sołectwo Tokary Pierwsze – wsie: Tokary Pierwsze, Tokary Drugie	249	96	92	Osiewała Jan - 92
10	Sołectwo Żdźary	326	55	53	Gil Władysław – 12 Marciniak Bogumił – 25 Migdalski Bogumił - 16
11	Sołectwo Będziechów	223	36	36	Janik Andrzej – 10 Kalinowski Karol – 8 Osicki Janusz - 18
12	Sołectwa: Marcjanów i Nowy Świat	196	57	55	Duszyński Tadeusz Michał – 41 Frątczak Józef - 14
13	Sołectwa: Skarżyn, Stanisława i wieś Czachulec Nowy zsołectwa Młodzianów	198	55	44	Adamczyk Jan – 44
14	Sołectwo Ciemięń	198	83	69	Jacek Edmund - 69
15	Sołectwa: Dziewiątka i Siedliska	174	50	44	Krupiński Tadeusz - 44
16	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marianów-Kolonia	262	143	135	Michalak Edward – 79 Ochocki Józef - 56
17	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	284	174	172	Jasnowski Eugeniusz – 73 Obsada Grzegorz - 99
18	Sołectwo Leśnictwo	173	43	42	Czekała Stanisław Kazimierz - 42

Tabela nr 2: Wyniki wyborów do Rady Gminy w Kawęczynie

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierzbotki oraz wieś Młodzianów z sołectwa Młodzianów	Kazimierz Rusek
2	Sołectwa: Kawęczyn od nr 1 do nr 38, Marcinów	Henryk Binkowski
3	Sołectwo Kawęczyn od nr 39 do nr 141	Arleta Biegańska
4	Sołectwo Marianów	Wiesław Tomczak
5	Sołectwo Wojciechów	Kazimierz Warszawski
6	Sołectwa: Chocim, Głuchów od nr 58 do nr 74 i wieś Okręglica z sołectwa Tokary Pierwsze	Jan Sasiak
7	Sołectwo Głuchów od nr 1 do nr 57 i od nr 75 do nr 106	Alojzy Czechowski
8	Sołectwo Milejów	Jan Andrzej Nowak
9	Sołectwo Tokary Pierwsze – wsie: Tokary Pierwsze, Tokary Drugie	Jan Osiewała
10	Sołectwo Żdźary	Bogumił Marciniak
11	Sołectwo Będziechów	Janusz Osicki
12	Sołectwa: Marcjanów, Nowy Świat	Tadeusz Michał Duszyński
13	Sołectwa: Skarżyn, Stanisława i wieś Czachulec Nowy z sołectwa Młodzianów	Jan Adamczyk
14	Sołectwo Ciemień	Edmund Jacek
15	Sołectwa: Dziewiątka, Siedliska	Tadeusz Krupiński
16	Sołectwa: Kowale Pańskie, Marianów-Kolonia	Edward Michalak
17	Sołectwo: Kowale Pańskie Kolonia	Grzegorz Obsada
18	Sołectwo: Leśnictwo	Stanisław Kazimierz Czeakała

I Sesja Rady Gminy II kadencji odbyła się 30 czerwca 1994 roku. Wzięli w niej udział wszyscy nowo wybrani radni, którzy po złożeniu ślubowania wybrali w głosowaniu tajnym swoich reprezentantów – zgłoszeni na poszczególne funkcje kandydaci uzyskiwali w poszczególnych głosowaniach maksymalną liczbę głosów, tj. 18. Przewodniczącym Rady Gminy został Jan Osiewała, na Wiceprzewodniczącego wybrano Tadeusza Krupińskiego a na Delegata do Sejmiku Samorządowego Województwa Konińskiego Jana Nowaka. Wójtą Gminy został Jan Nowak. W skład Zarządu Gminy Kawęczyn weszli też: Stanisław Czeakała, Edmund Jacek, Grzegorz Obsada i Kazimierz Rusek. Powołano cztery stałe Komisje Rady Gminy. Od 16 lutego 1996 roku skład Zarządu uzupełnił Zenon Tomczyk, który został Zastępcą Wójta Gminy.

W trakcie II kadencji Rada Gminy odbyła 32 posiedzenia i podjęła 159 uchwał (dla porównania Rada Gminy Kawęczyn I kadencji odbyła 35 posiedzeń i podjęła 174 uchwały). Rozpoczynając kadencję Rada Gminy z inicjatywy Przewodniczącego Rady przyjęła „Koncepcje programowe rozwoju Gminy Kawęczyn w latach 1995 – 1998”. Podczas II kadencji oddano do użytku 5 583 mb dróg o nawierzchni asfaltowej oraz 7 646 mb dróg o nawierzchni żwirowej. W 1995 r. dokonano odbioru końcowego modernizacji stacji wodociągowej w Tokarach Pierwszych, którą rozpoczęto w 1993 roku; ogólna wartość inwestycji wyniosła 132 153,68 zł. W latach 1996 – 1997 rozbudowano stację wodociągową w Marcjanowie. Rada Gminy podjęła w dniu 28 kwietnia 1997 roku uchwałę w sprawie zamiaru przystąpienia do Związku Komunalnej Gmin „Czyste Miasto, Czysta Gmina”. W 1997 r. rozpoczęły się przygotowania do budowy

biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków w Kawęczynie, został nabyty grunt pod budowę oraz odbył się przetarg na opracowanie dokumentacji. W 1995 roku odbył się odbiór techniczny Szkoły Podstawowej w Kawęczynie a w roku 1996 uroczystie oddano do użytku Szkołę Podstawową w Skarżynie a w październiku 1997 r. salę gimnastyczną przy Szkole Podstawowej w Kowalach Pańskich Kolonii. Rozpoczęto inwestycję budowy sali gimnastycznej w Kawęczynie. Prowadzone były prace remontowo-modernizacyjne w ośrodkach zdrowia. Wspierano rozwój kultury i sportu; 30 października 1996 roku powołano Gminny Zespół Sportowy „Orzeł” Kawęczyn. Dofinansowywano działalność jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. 30 sierpnia 1996 roku Zarząd Gminy Kawęczyn podjął uchwałę w sprawie przystąpienia do opracowania strategii rozwoju gminy. 9 kwietnia 1998 roku uroczystie otwarto Dom Wspólnoty „BARKA”, który utworzono w budynku po szkole podstawowej w Młodzianowie. W latach 1994 – 1998 łącznie na realizację inwestycji pozyskano środki zewnętrzne w kwocie 1 595 454,32 zł⁴⁴¹.

III kadencja 1998-2002

Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 maja 1998 roku zarządzono wybory do rad gmin oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy a Rozporządzeniem z dnia 11 sierpnia 1998 roku - wybory do rad powiatów i sejmików województw. Datę wyborów wyznaczono na niedzielę 11 października 1998 r. Wybory przeprowadzono do 2 821 rad, w tym do 2 489 rad gmin, do 308 rad powiatów, do 16 sejmików województw, do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz do 7 rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum. Frekwencja wyborcza w wyborach:

- a. do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców wyniosła 49,51%; głosów nieważnych oddano 2,91% ogólnej liczby głosów;
- b. do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców wyniosła 45,53%; głosów nieważnych oddano 4,87% ogólnej liczby głosów;
- c. do rad miejskich w miastach na prawach powiatu wyniosła 39,84%; głosów nieważnych oddano 2,58% ogólnej liczby głosów;
- d. do rad powiatów wyniosła 47,76%; głosów nieważnych oddano 7,43% ogólnej liczby głosów;
- e. do sejmików województw wyniosła 45,35%; głosów nieważnych oddano 9,45% ogólnej liczby głosów;
- f. do Rady miasta stołecznego Warszawy wyniosła 42,09 %; głosów nieważnych oddano 4,22% ogólnej liczby głosów;
- g. do rad dzielnic w gminie Warszawa-Centrum wyniosła 41,96 %; głosów nieważnych oddano 2,43% ogólnej liczby głosów.

Zarząd Gminy Kawęczyn Uchwałą nr 67/98 z dnia 17 sierpnia 1998 roku w sprawie dokonania podziału gminy Kawęczyn na okręgi wyborcze, ustalenia liczby radnych wybieranych w każdym okręgu oraz siedziby terytorialnej komisji wyborczej do przeprowadzenia wyborów do rady gminy, rady powiatu i sejmiku wojewódzkiego utworzył 18 jednomandatowych okręgów

441 Opracowano na podstawie: Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 1994 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. z 1994 r., Nr 51, poz. 205); Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 czerwca 1994 roku o zbiorczych wynikach wyborów do rad gmin oraz do rady m. st. Warszawy, przeprowadzonych w dniu 19 czerwca 1994 roku (M. P. z 1994 r., Nr 35, poz. 304);

Obwieszczenia Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Koninie z dnia 20 czerwca 1994 roku o wynikach wyborów do rad gmin na terenie województwa konińskiego (Dziennik Urzędowy Województwa Konińskiego z dnia 23 czerwca 1994 roku, Nr 15)

Materiały archiwalne ze zbiorów Archiwum Zakładowego Urzędu Gminy w Kawęczynie dotyczące II kadencji Samorządu Gminy Kawęczyn

wyborczych na terenie Gminy Kawęczyn. Gminnej Komisji Wyborczej w Kawęczynie, utworzonej w celu przeprowadzenia wyborów, przewodniczył Zenon Tomczyk. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach Pierwszych, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalch Pańskich Kolonii.

W Gminie Kawęczyn uprawnionych do głosowania było 3 960 osób, z których do urn poszło 1 850. Frekwencja wyniosła więc 46,72%.

W wyniku wyborów do Rady Powiatu Tureckiego z Gminy Kawęczyn weszli: Golak Jerzy, Jasnowski Eugeniusz, Nowak Jan. Do Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z województwa konińskiego wybrano następujących radnych: Janicki Czesław, Chojnacki Piotr, Adeszewski Wojciech, Zawadka Marian, Żurawiecki Jerzy, Florek Piotr, Kurz Paweł i Kopczyk Jan.

O mandat do Rady Gminy Kawęczyn ubiegało się 33 kandydatów. W sześciu okręgach wyborczych było zarejestrowanych po jednym kandydacie i tu wyborów nie przeprowadzano, za wybranych uznano zarejestrowanych kandydatów. W dziesięciu okręgach o mandat rywalizowało po dwóch kandydatów, w Sołectwie Żdźary do rywalizacji o miejsce w Radzie Gminy stanęło trzech chętnych a w Sołectwie Kawęczyn czterech.

Wyniki głosowania do Rady Gminy w Kawęczynie przedstawia tabela nr 1 a wyniki wyborów tabela nr 2.

Tabela nr 1: Wyniki głosowania do Rady Gminy w Kawęczynie

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba głosujących	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierbotki i Nowy Świat	189	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzano a za wybranego uznano kandydata: Ruska Kazimierza		
2	Sołectwo Kawęczyn	356	235	221	Antczak Henryk - 72 Binkowski Henryk - 74 Kalinowski Kazimierz - 28 Majda Halina - 47
3	Sołectwo Marianów	125	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzano a za wybranego uznano kandydata: Tomczaka Wiesława		
4	Sołectwo Wojciechów	189	82	79	Nowak Zdzisław - 26 Antczak Mirosław - 53
5	Sołectwo Chocim	164	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzano a za wybranego uznano kandydata: Dewickiego Sylwestra		
6	Sołectwo Głuchów	293	104	97	Sukienniczak Wiktor - 36 Buda Marian - 61
7	Sołectwo Milejów	232	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzano a za wybranego uznano kandydata: Urbaniaka Stanisława		
8	Sołectwo Tokary Pierwsze	301	151	148	Musiałowska Danuta - 61 Osiewała Jan - 87
9	Sołectwo Żdźary	315	106	102	Migdalski Bogumił - 60 Marciniak Bogumił - 26 Brzeziński Jerzy - 16
10	Sołectwo Będziechów	221	110	110	Dzikowski Grzegorz - 58 Janik Andrzej - 52

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba głosujących	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
11	Sołectwo Marczanów	130	63	63	Duszyński Tadeusz – 31 Górska Halina – 32
12	Sołectwa: Skarżyn i Stanisława	150	86	83	Jasiak Krzysztof – 14 Rygas Karol – 69
13	Sołectwo Ciemień	209	119	115	Jacek Edmund – 52 Papierkowska Krystyna – 63
14	Sołectwa: Dziewiątka i Młodzianów	189	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzono a za wybranego uznano kandydata: Krupińskiego Tadeusza		
15	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	248	124	115	Niestrata Dorota – 57 Gebler Józef – 58
16	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	301	215	207	Bogacki Janusz – 63 Krawczyk Jan – 144
17	Sołectwo Leśnictwo	165	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzono a za wybranego uznano kandydata: Czekalę Stanisława		
18	Sołectwa: Marianów-Kolonia i Siedliska	183	108	106	Michalak Edward – 61 Chojnacka Kazimiera – 45

Tabela nr 2: Wyniki wyborów do Rady Gminy w Kawęczynie

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierzbotki i Nowy Świat	Kazimierz Rusek
2	Sołectwo Kawęczyn	Henryk Binkowski
3	Sołectwo Marianów	Wiesław Tomczak
4	Sołectwo Wojciechów	Mirosław Antczak
5	Sołectwo Chocim	Sylwester Dewicki
6	Sołectwo Głuchów	Marian Buda
7	Sołectwo Milejów	Stanisław Urbaniak
8	Sołectwo Tokary Pierwsze	Jan Osiewała
9	Sołectwo Żdźary	Bogumił Migdalski
10	Sołectwo Będziechów	Grzegorz Dzikowski
11	Sołectwo Marczanów	Halina Górska
12	Sołectwa: Skarżyn i Stanisława	Karol Rygas
13	Sołectwo Ciemień	Krystyna Papierkowska
14	Sołectwa: Dziewiątka i Młodzianów	Tadeusz Krupiński
15	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	Józef Gebler
16	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	Jan Krawczyk
17	Sołectwo Leśnictwo	Stanisław Czekala
18	Sołectwa: Marianów-Kolonia i Siedliska	Edward Michalak

I Sesja Rady Gminy III kadencji odbyła się 29 października 1998 roku. Uczestniczyło w niej 17 spośród 18 nowo wybranych radnych, którzy złożyli ślubowanie i wybrali swoich przedstawicieli. Przewodniczącym Rady został Edward Michalak uzyskując 17 głosów poparcia. Na funkcję

Wiceprzewodniczącego Rady kandydowało dwóch radnych – Jan Krawczyk, który w wyniku głosowania uzyskał 8 głosów poparcia i Jan Osiewała, który zdobył 9 głosów i tym samym został wybrany na Wiceprzewodniczącego. W głosowaniu tajnym wybrano też Wójta Gminy, którym został Jan Nowak (jedyne zgłoszony kandydat), uzyskując maksymalną liczbę głosów. Przeprowadzono też wybory Zastępcy Wójta Gminy. Komisja Skrutacyjna zarejestrowała tylko jedną kandydaturę i tak Zastępcą Wójta został Zenon Tomczyk. Zarząd Gminy tworzyli oprócz Wójta i jego Zastępcy również członkowie wybrani w głosowaniu tajnym w osobach: Henryk Binkowski, Stanisław Czekala, Sylwester Dewicki i Tadeusz Krupiński. Nieobecny podczas I Sesji Stanisław Urbaniak złożył ślubowanie w dniu 4 listopada 1998 roku podczas drugiego posiedzenia Rady Gminy. Także wtedy powołane zostały cztery stałe Komisje Rady oraz Komisja Inwentaryzacyjna oraz dokonano wyboru ich przewodniczących. W dniu 01.02.1999 r. skład Zarządu Gminy uzupełnił Jan Krawczyk. 28.10.2001 r. zmarł Jan Osiewała z okręgu nr 8. W wyniku przeprowadzonych w dniu 17 marca 2002 r. wyborów uzupełniających do składu Rady weszła Helena Piaścik. Z kolei na Wiceprzewodniczącego Rady w dniu 11 marca 2002 roku wybrano Henryka Binkowskiego. Skład Zarządu uzupełnił wówczas Grzegorz Dzikowski. W trakcie III kadencji Rada Gminy odbyła 50 posiedzeń, na których podjęła 212 uchwał.

W listopadzie 1998 roku rozpoczęto budowę biologiczno-chemicznej oczyszczalni ścieków w Kawęczynie, którą oddano do użytku w lipcu 1999 roku. Zbudowano 7,2 km kolektora sanitarnego w Kawęczynie; od października 2002 roku rozpoczęto budowę kolektora sanitarnego Kowale Pańskie – Ciemięń – Kawęczyn. Wybudowano 5,7 km dróg asfaltowych w: Kawęczynie, Kowalach Pańskich, Ciemięniu, Milejowie, Marcjanowie i Tokarach Pierwszych. Utwardzono 19,5 km dróg o nawierzchni żwirowej. W roku 1999 została w Polsce przeprowadzona reforma oświatowa, która wprowadziła m.in. gimnazja. Rada Gminy Uchwałą Nr XI/44/99 z dnia 30 kwietnia 1999 roku powołała Gimnazjum w Kawęczynie z oddziałem gimnazjum w Kowalach Pańskich. Obwód gimnazjum obejmował teren całej Gminy Kawęczyn. W dniu 22.03.2001 r. powołano Społeczny Komitet Budowy Szkoły Podstawowej w Tokarach Pierwszych; wybrano siedmioosobowy Zarząd. W 2002 roku opracowano projekt budowy szkoły. W dniu 18 października 1999 roku podczas uroczystej Sesji Rady Gminy przyjęto „Strategię Ekorozwoju Gminy”. Dokument został opracowany przy udziale społeczności lokalnej i obejmował piętnastoletni horyzont czasowy. Jednym z założeń przyjętego wówczas dokumentu było utworzenie w Gminie Kawęczyn Biura Informacji i Inicjatyw Obywatelskich, w początkowym etapie Biura Porad Obywatelskich. 29 czerwca 2000 roku odbyła się uroczysta Sesja Rady Gminy, podczas której miało miejsce otwarcie Biura Porad Obywatelskich. Za utworzenie tej jednostki Gmina otrzymała statuetkę HIT 2000 w Wielkopolskim Konkursie Gospodarczo-Samorządowy HIT. Zgodnie z założeniami zawartymi w strategii, z dniem 1 marca 2001 r. podjęto działania zmierzające do powołania Stowarzyszenia „Kawęczyńskie Towarzystwo Rozwoju”. Celem powołania Stowarzyszenia było osiągnięcie wszechstronnego społeczno-gospodarczego rozwoju gminy. W 2000 roku gmina otrzymała Puchar Prezesa Konińskiej Izby Gospodarczej za promocję przedsiębiorczości wiejskiej. Współpraca gminy z przedsiębiorcami została nagrodzona przez organizatorów Konkursu Gmina FAIR-PLAY w 2002 r., w którym Gmina Kawęczyn zdobyła tytuł Gminy Przyjaznej Inwestorom. W dniu 12 września 1999 roku zostały zorganizowane po raz pierwszy Zawody w Skokach przez Przeszkody w Kawęczynie, które na lata wpisały się w kalendarz imprez gminnych. Od 1999 r. prowadzone są obserwacje i badania bociana białego – naszego herbowego ptaka, których koordynatorką jest Alina Bartosik – nauczyciel biologii ze Szkoły w Kawęczynie⁴⁴².

442 Opracowano na podstawie: Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 maja 1998 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin oraz do Rady miasta stołecznego Warszawy (D. U. z 1998 r., Nr 60, poz. 388); Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1998 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad powiatów i sejmików województw oraz określenia wspólnego kalendarza wyborczego do wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz Rady Miasta Stołecznego Warszawy (D. U. z 1998 r., Nr 104, poz. 653); Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 października 1998 roku dotyczące podania do publicznej wiadomości zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze kraju przeprowadzonych w dniu 11 października 1998 roku (D. U. z 1998 r., Nr 131, poz. 861); Materiałów archiwalnych ze zbiorów Archiwum Zakładowego Urzędu Gminy w Kawęczynie dotyczących III kadencji Samorządu Gminy Kawęczyn.

IV kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2002-2006

Prezes Rady Ministrów Rozporządzeniem z dnia 21 sierpnia 2002 roku zarządził datę wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic w m. st. Warszawie oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Zgodnie z rozporządzeniem wybory samorządowe zostały przeprowadzone w dniu 27 października 2002 roku. 10 listopada 2002 roku odbyło się ponowne głosowanie w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, czyli tzw. II tura. Wybory do rad gmin i powiatów oraz do sejmików województw przeprowadzono w oparciu o zasady uregulowane przepisami ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast odbyły się w odniesieniu do zapisów ustawy z dnia 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Wybory przeprowadzono do 2 826 rad, w tym do 2 477 rad gmin, do 314 rad powiatów, do 16 sejmików województw, do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz do 18 rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy. Frekwencja wyborcza w wyborach:

- a. do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców wyniosła 52,58%; głosów nieważnych oddano 2,82% ogólnej liczby głosów;
- b. do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców wyniosła 43,85%; głosów nieważnych oddano 6,33% ogólnej liczby głosów;
- c. do rad miejskich w miastach na prawach powiatu wyniosła 33,24%; głosów nieważnych oddano 4,62% ogólnej liczby głosów;
- d. do rad powiatów wyniosła 49,48%; głosów nieważnych oddano 8,59% ogólnej liczby głosów;
- e. do sejmików województw wyniosła 44,23%; głosów nieważnych oddano 14,43% ogólnej liczby głosów;
- f. do Rady miasta stołecznego Warszawy wyniosła 41,32 %; głosów nieważnych oddano 6,32% ogólnej liczby głosów;
- g. do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy wyniosła 41,33 %; głosów nieważnych oddano 4,27% ogólnej liczby głosów.

Organy wykonawcze wybierano po raz pierwszy w sposób bezpośredni – wybierano łącznie 2 478 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Frekwencja wyborcza w I turze wyborów wyniosła 44,24%; głosów nieważnych oddano 2,23% ogólnej liczby głosów. W II turze wyborów wybierano łącznie 1 202 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Do urn poszło wówczas 35,02% uprawnionych do głosowania wyborców, głosów nieważnych oddano 1,12% ogólnej liczby głosów. Łącznie wybrano 2144 wójtów i burmistrzów w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców, 265 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców oraz 66 prezydentów miast w miastach na prawach powiatu. Z powodu nieotrzymania przez kandydata więcej niż połowy ważnie oddanych głosów w gminach, w których zgłoszony był tylko jeden kandydat, nie dokonano wyboru burmistrza. Sytuacja taka wystąpiła w 3 gminach w kraju.

Uchwałą Nr XLVI/197/2002 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 28 czerwca 2002 roku dokonała podziału Gminy Kawęczyn na okręgi wyborcze, określiła ich granice i numery oraz ustaliła liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu w wyborach samorządowych. Nowelizacja przepisów dotycząca liczby radnych w gminie spowodowała konieczność zmniejszenia liczby radnych z 18 do 15. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach Pierwszych, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalach Pańskich-Kolonii.

Gminnej Komisji Wyborczej w Kawęczynie, utworzonej w celu przeprowadzenia wyborów, przewodniczył, podobnie jak 4 lata wcześniej, Zenon Tomczyk – Sekretarz Gminy. O mandat do Rady Gminy Kawęczyn ubiegało się 45 kandydatów. W dziewięciu okręgach zarejestrowano po 3 listy kandydatów, w trzech okręgach o mandat radnego ubiegało się po 4 chętnych a w pozostałych trzech zgłoszono po 2 kandydatury.

W Gminie Kawęczyn uprawnionych do głosowania było 4 044 osoby, z których do urn poszło 2 303. Frekwencja wyniosła więc 56,95%.

Wyniki głosowania do Rady Gminy w Kawęczynie przedstawia tabela nr 1 a wyniki wyborów tabela nr 2.

Tabela nr 1: Wyniki głosowania do Rady Gminy w Kawęczynie

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierżbotki i Marianów	251	144	Błaszczyk Jan – 12 Stojcka Dorota – 7 Rusek Kazimierz – 72 Pawlak Jacek – 53
2	Sołectwo Kawęczyn	384	254	Antczak Henryk – 101 Pszczoła Lech – 74 Binkowski Henryk – 79
3	Sołectwa: Nowy Świat i Wojciechów	253	98	Korycki Adrian – 21 Antczak Mirosław – 77
4	Sołectwo Chocim	161	67	Simiński Kazimierz – 7 Sasiak Jan – 11 Dewicki Sylwester – 49
5	Sołectwo Głuchów	313	155	Kustosz Tadeusz – 25 Pasik Eugeniusz – 21 Buda Marian – 26 Jeżykowski Janusz – 83
6	Sołectwo Milejów	244	140	Jasińska Janina – 45 Urbanik Stanisław – 95
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	277	171	Piaścik Helena – 77 Tomczak Zygmunt – 34 Ambroziak Konrad – 60
8	Sołectwo Żdźary	301	105	Banasiak Barbara – 20 Rosiak Zygmunt – 13 Jaśkiewicz Ryszard – 72
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	275	132	Węcowski Jan – 41 Jaworski Marek – 25 Dzikowski Grzegorz – 66
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	255	140	Augustyniak Ryszard – 63 Duszyński Tadeusz – 61 Jasiak Grzegorz – 16
11	Sołectwo Ciemię	210	144	Buda Halina – 52 Szamotuła Krystyna – 10 Jacek Edmund – 82
12	Sołectwa: Dzięwiątko, Młodzianów i Siedliska	267	162	Grzeszkiewicz Jan – 9 Chojnacka Kazimiera – 31 Krupiński Tadeusz – 75 Spychała Zdzisław – 47
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	243	139	Deszcz Krzysztof – 70 Jaros Sylwia – 14 Gebler Józef – 55
14	Sołectwo Kowale Pańskie - Kolonia	321	242	Krawczyk Jan – 155 Przybyła Arkadiusz – 87
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	289	141	Wojdak Józef – 29 Kasprzak Andrzej – 16 Michalak Edward – 96

Tabela nr 2: Wyniki wyborów do Rady Gminy w Kawęczynie

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierżbotki i Marianów	Kazimierz Rusek
2	Sołectwo Kawęczyn	Henryk Antczak
3	Sołectwa: Nowy Świat i Wojciechów	Mirosław Antczak
4	Sołectwo Chocim	Sylwester Dewicki
5	Sołectwo Głuchów	Janusz Jeżykowski
6	Sołectwo Milejów	Stanisław Urbaniak
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	Helena Piaścik
8	Sołectwo Żdźzary	Ryszard Jaśkiewicz
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	Grzegorz Dzikowski
10	Sołectwa: Marczanów i Skarżyn	Ryszard Augustyniak
11	Sołectwo Ciemięń	Edmund Jacek
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	Tadeusz Krupiński
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	Krzysztof Deszcz
14	Sołectwo Kowale Pańskie - Kolonia	Jan Krawczyk
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	Edward Michalak

Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie zarejestrowała trzy kandydatury na Wójta Gminy Kawęczyn. O stanowisko Wójta Gminy Kawęczyn ubiegali się:

1. Binkowska Teodora zgłoszona przez Komitet Wyborczy PSL;
2. Mocny Czesław zgłoszony przez Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD-UP;
3. Nowak Jan zgłoszony przez Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe.

Wójta Gminy Kawęczyn wyłoniono już w I turze wyborów. 1 653 głosy (73,27%) otrzymał Jan Nowak, który funkcję Wójta Gminy pełnił w poprzednich trzech kadencjach. Binkowska Teodora uzyskała 204 głosy (9,04%) a Mocny Czesław 399 głosów (17,69%).

W wyniku wyborów do Rady Powiatu Tureckiego z okręgu wyborczego nr 4 (Gmina Kawęczyn i Gmina Malanów) weszli: But Andrzej, Jasnowski Eugeniusz i Kolenda Krzysztof.

Inauguracyjna Sesja Rady Gminy IV kadencji odbyła się 18 listopada 2002 roku. Uczestniczyło w niej 14 spośród 15 nowo wybranych radnych, którzy złożyli ślubowanie Nieobecny na I Sesji Ryszard Augustyniak ślubowanie złożył w terminie późniejszym. W wyniku przeprowadzonych tajnych wyborów Przewodniczącym Rady został Edward Michalak, uzyskując maksymalną liczbę głosów poparcia. Był to jedyny zgłoszony kandydat na to stanowisko. Na funkcję Wiceprzewodniczącego Rady kandydowało dwóch radnych – Krzysztof Deszcz, który w wyniku głosowania uzyskał 3 głosy poparcia i Tadeusz Krupiński, który zdobył 11 głosów i tym samym został Wiceprzewodniczącym. Podczas obrad powołano cztery stałe Komisje Rady oraz dokonano wyboru ich przewodniczących, tj:

1. Komisję Planu Gospodarczego, Budżetu, Gospodarki Komunalnej i Porządku Publicznego, której Przewodniczącym został Jan Krawczyk;
2. Komisję Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Zaopatrzenia i Usług, której Przewodniczącym został Sylwester Dewicki;
3. Komisję Oświaty, Zdrowia, Opieki Społecznej, Pomocy Rodzinie, Kultury i Kultury Fizycznej, której Przewodniczącym wybrano Grzegorza Dzikowskiego;
4. Komisję Rewizyjną, której Przewodniczył Edmund Jacek.

Ważnym punktem obrad było złożenie ślubowania przez Jana Nowaka wybranego w wyborach bezpośrednich na Wójta Gminy Kawęczyn. Słowa przysięgi wypowiedzianej przez Wójta Gminy Jana Nowaka brzmiały następująco: „*Obejmując urząd wójta gminy uroczyste ślubuję,*

że dochowam wierności prawu, a powierzony mi urząd sprawować będę tylko dla dobra publicznego i pomysłności mieszkańców gminy. Ślubuję. Tak mi dopomóż Bóg.”

W listopadzie 2004 roku zmarł Mirosław Antczak z okręgu nr 3. Wybory uzupełniające przeprowadzono wiosną roku następnego. W dniu 14 kwietnia 2005 roku Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie wydała obwieszczenie o obsadzeniu mandatu radnego bez głosowania z uwagi na zarejestrowanie tylko jednej kandydatury. Radną w okręgu nr 3 została Irena Antczak.

W trakcie IV kadencji Rada Gminy odbyła 51 posiedzeń, na których podjęła 197 uchwał.

Wybudowano łącznie 9,49 km dróg o nawierzchni asfaltowej w następujących miejscowościach: Marcinów (690 mb), Wojciechów – Marianów (700 mb), Tokary Drugie (435 mb), Kawęczyn – działki (240 mb), Leśnictwo (1100 mb), Głuchów (480 mb), Będziechów (1300 mb), Dzierzbotki (500 mb), Żdźary (806 mb), Kowale Pańskie (660 mb), Nowy Świat (1050 mb), Milejów (1210 mb), Żdźary (317 mb). W 2004 roku dokonano przebudowy drogi powiatowej nr 465 na odcinku 800 mb w miejscowości Kawęczyn. Inwestorem zadania było Starostwo Powiatowe w Turku. W lipcu 2004 r. dokonano odbioru technicznego budowy wodociągu w miejscowości Leśnictwo. Zbudowano sieć wodociągową o długości 2 930 mb, w tym 11 przyłączy wodociągowych za kwotę wg przetargu 79.889,10 zł – środki własne stanowiły 25% wartości inwestycji, środki pomocowe na poziomie 75% pochodziły z programu SAPARD. W 2002 roku opracowano projekt techniczny na budowę kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami we wsiach Kowale Pańskie i Ciemięń. Sieć kanalizacji sanitarnej wybudowano w tych miejscowościach w okresie od 15 kwietnia do 31 sierpnia 2003 roku. Zakres rzeczowy robót obejmował sieć kanalizacyjno-grawitacyjną o długości 9 949 mb, sieć kanalizacyjno-ciśnieniową o długości 3 321 mb, 6 przepompowni i 199 przykanalików. Całkowity koszt zadania wyniósł 2 977 209,34 zł. W 2003 r. odnowiono elewację na budynku Ośrodka Zdrowia w Tokarach Pierwszych i wykonano remont dachu na budynku Ośrodka Zdrowia w Kowalach Pańskich.

W dniu 14 marca 2003 roku Rada Gminy podjęła uchwałę o utworzeniu Zespołów Szkół w Kawęczynie i Kowalach Pańskich, które zaczęły funkcjonować od 1 września 2003 roku. W trakcie kadencji prowadzone były też inwestycje w budynkach szkolnych. W 2003 r. zaadaptowano 1/3 poddasza budynku szkoły w Kawęczynie na cele użytkowe. W październiku 2003 r. rozstrzygnięto przetarg na wybór wykonawcy na budowę Szkoły Podstawowej w Tokarach Pierwszych. Prac budowlane rozpoczęły się 26 listopada 2003 roku i były realizowane przez całą kadencję, natomiast 19 maja 2004 roku odbyła się uroczystość wmurowania aktu erekcyjnego pod budowę. W sierpniu 2004 roku przeprowadzono modernizację dachu na starej części budynku Zespołu Szkół w Kowalach Pańskich., a w latach 2005 i 2006 wymieniono tu w całości stolarkę okienną drewnianą na okna PCV. W 2006 roku wymieniono okna w pomieszczeniach piwnicy w budynku Zespołu Szkół w Kawęczynie oraz przeprowadzono konserwację i naprawę dachu.

W ciągu kadencji Gmina Kawęczyn pozyskała środki zewnętrzne w łącznej kwocie 2 908 174,07 zł⁴⁴³.

443 Opracowano na podstawie: Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 2002 roku w sprawie wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic w m. st. Warszawie oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (D. U. z 2002 r., Nr 134, poz. 1125);

Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 listopada 2002 roku w sprawie zbiorczych wyników wyborów do rad na obszarze kraju, przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r. (D. U. z 2002 r., Nr 187, poz. 1568);

Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 listopada 2002 roku w sprawie wyników wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przeprowadzonych na obszarze kraju w dniu 27 października 2002 r. oraz w dniu 10 listopada 2002 r.;

Materiałów archiwalnych ze zbiorów Archiwum Zakładowego Urzędu Gminy w Kawęczynie dotyczących IV kadencji Samorządu Gminy Kawęczyn.

V kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2006-2010

Prezes Rady Ministrów Rozporządzeniem z dnia 11 września 2006 roku zarządził datę wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Zgodnie z rozporządzeniem wybory samorządowe zostały przeprowadzone w dniu 12 listopada 2006 roku. 26 listopada 2006 roku odbyła się II tura wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Wybory do rad gmin i powiatów oraz do sejmików województw przeprowadzono w oparciu o zasady uregulowane przepisami ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast odbyły się w odniesieniu do zapisów ustawy z dnia 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Wybory przeprowadzono do 2 826 rad, w tym do 2 477 rad gmin, do 314 rad powiatów, do 16 sejmików województw, do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz do 18 rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy. Frekwencja wyborcza w wyborach:

- a. do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców wyniosła 50,07%; głosów nieważnych oddano 2,99% ogólnej liczby głosów;
- b. do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców wyniosła 44,86%; głosów nieważnych oddano 5,60% ogólnej liczby głosów;
- c. do rad miejskich w miastach na prawach powiatu wyniosła 39,95%; głosów nieważnych oddano 3,32% ogólnej liczby głosów;
- d. do rad powiatów wyniosła 48,03%; głosów nieważnych oddano 8,30% ogólnej liczby głosów;
- e. do sejmików województw wyniosła 45,91%; głosów nieważnych oddano 12,70% ogólnej liczby głosów;
- f. do Rady miasta stołecznego Warszawy wyniosła 53,03 %; głosów nieważnych oddano 5,42% ogólnej liczby głosów;
- g. do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy wyniosła 52,96 %; głosów nieważnych oddano 4,16% ogólnej liczby głosów.

Organy wykonawcze wybierano po raz drugi w sposób bezpośredni – wybierano łącznie 2 478 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Frekwencja wyborcza w I turze wyborów wyniosła 45,91%; głosów nieważnych oddano 1,91% ogólnej liczby głosów. W ponownym głosowaniu w dniu 26 listopada 2006 roku wybierano łącznie 827 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Do urn poszło wówczas 39,69% uprawnionych do głosowania wyborców; głosów nieważnych oddano 1,26% ogólnej liczby głosów. Łącznie wybrano 2 135 wójtów i burmistrzów w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców, 261 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców oraz 64 prezydentów miast w miastach na prawach powiatu. Nie przeprowadzono wyborów w 1 gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców, w której nie zarejestrowano żadnego kandydata na wójta. W 1 gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców zarejestrowano tylko jednego kandydata na burmistrza, który w wyniku głosowania nie uzyskał więcej niż połowy ważnie oddanych głosów za wyborem. W obu w/w przypadkach wyboru dokonały rady gmin. W 16 gminach i miastach termin ponownego głosowania odroczono do dnia 10 grudnia 2006 roku z powodów określonych w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta („Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów, (...), wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze albo umrze, w jego miejsce do wyborów w ponownym głosowaniu dopuszcza się kandydata, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu.”).

W Gminie Kawęczyn w 2006 roku nadal obowiązywała Uchwała Nr XLVI/197/2002 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 28 czerwca 2002 roku w sprawie podziału Gminy Kawęczyn na okręgi wyborcze, określenia ich granice i numerów oraz ustalenia liczby radnych wybieranych w każdym okręgu w wyborach samorządowych. Wybierano więc po jednym radnym w 15 okręgach wyborczych. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach Pierwszych, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalach Pańskich-Kolonii.

Gminnej Komisji Wyborczej w Kawęczynie, utworzonej w celu przeprowadzenia wyborów, przewodniczyła Halina Ambroziak-Juszczak.

Gminna Komisja Wyborcza zarejestrowała 44 kandydatów ubiegających się o mandat w Radzie Gminy Kawęczyn. W siedmiu okręgach zarejestrowano po dwie listy kandydatów, w trzech po trzy, w kolejnych czterech po cztery a w jednym okręgu zgłoszono pięć kandydatur.

W Gminie Kawęczyn uprawnionych do głosowania było 4 160 osób. Karty wydano 2 333 wyborcom - frekwencja wyniosła więc 56,08% i była porównywalna do tej sprzed czterech lat, kiedy to do urn poszło 56,95% uprawnionych.

Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn przedstawia tabela nr 1 a wyniki wyborów tabela nr 2.

Tabela nr 1: Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierzbotki i Marianów	254	142	Raszewski Marian – 25 Gośliński Piotr – 23 Pawlak Jacek – 48 Rusek Kazimierz – 46
2	Sołectwo Kawęczyn	427	275	Fryga Wojciech – 62 Dewicki Janusz – 15 Kasprzak Sylwester – 99 Antczak Henryk - 99
3	Sołectwa: Nowy Świat i Wojciechów	253	113	Papierski Andrzej – 21 Przyłęcki Sylwester – 92
4	Sołectwo Chocim	163	67	Kołodziejczak Teresa – 26 Sasiak Jan – 41
5	Sołectwo Głuchów	333	140	Jeżykowski Janusz – 71 Ordon Tomasz – 69
6	Sołectwo Milejów	234	124	Krotowski Paweł – 50 Urbaniak Stanisław – 74
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	281	176	Michalak Kazimierz – 100 Piaścik Helena – 76
8	Sołectwo Zdźzary	285	115	Rosiak Ireneusz – 26 Brzeziński Jerzy – 16 Jaśkiewicz Ryszard – 73
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	273	140	Binkowska Beata – 15 Michalak Grzegorz – 52 Dzikowski Grzegorz – 73

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	270	151	Górska Halina – 56 Gruszczyńska Wioletta – 16 Wiczewski Stanisław – 2 Tobijas Bożena – 50 Duszyński Tadeusz – 27
11	Sołectwo Ciemień	220	128	Gośliński Tomasz – 58 Jacek Edmund – 70
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	272	163	Kuśmierczak Kazimierz – 22 Pusty Andrzej – 43 Spychała Zdzisław – 40 Krupiński Tadeusz – 58
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	244	149	Deszcz Krzysztof – 59 Tabaka Lucjan – 52 Jarachowska Marianna – 38
14	Sołectwo Kowale Pańskie - Kolonia	346	246	Raszewski Józef – 136 Krawczyk Jan – 110
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	305	135	Buda Lidia – 13 Kolenda Bożena – 33 Siwek Janina – 26 Michalak Edward – 63

Tabela nr 2: Wyniki wyborów do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierzbotki i Marianów	Jacek Pawlak
2	Sołectwo Kawęczyn	Sylwester Kasprzak
3	Sołectwa: Nowy Świat i Wojciechów	Sylwester Przyłęcki
4	Sołectwo Chocim	Jan Sasiak
5	Sołectwo Głuchów	Janusz Jeżykowski
6	Sołectwo Milejów	Stanisław Urbaniak
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	Kazimierz Michalak
8	Sołectwo Żdźary	Ryszard Jaśkiewicz
9	Sołectwa: Będzichów i Stanisława	Grzegorz Dzikowski
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	Halina Górska
11	Sołectwo Ciemień	Edmund Jacek
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	Tadeusz Krupiński
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	Krzysztof Deszcz
14	Sołectwo Kowale Pańskie - Kolonia	Józef Raszewski
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	Edward Michalak

Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie zarejestrowała dwie kandydatury na Wójta Gminy Kawęczyn. O stanowisko Wójta Gminy Kawęczyn ubiegali się:

1. Bartosik Ryszard zgłoszony przez Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość
2. Nowak Jan zgłoszony przez Komitet Wyborczy Towarzystwo Samorządowe.

Wójt Gminy Kawęczyn, podobnie jak w 2002 roku, wyłoniono już w I turze wyborów. Bartosik Ryszard otrzymał 672 głosy, co stanowiło 29,32 % ważnie oddanych głosów a Nowak Jan uzyskał 1620 głosów, tj. 70,68% ważnie oddanych głosów. Wójtem Gminy Kawęczyn został więc po raz kolejny Nowak Jan.

W wyniku wyborów do Rady Powiatu Tureckiego z okręgu wyborczego nr 4 (Gmina Kawęczyn i Gmina Malanów) weszli: Bartosik Ryszard, But Andrzej i Kolenda Krzysztof. W skład Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z okręgu wyborczego nr 4 weszli: Cieślak Czesław, Dąbrowski Maciej, Grzeszczak Andrzej, Streker-Dembińska Elżbieta oraz Zajac Krzysztof.

Inauguracyjna Sesja Rady Gminy V kadencji miała miejsce 27 listopada 2006 roku w sali posiedzeń Urzędu Gminy. Uczestniczyli w niej wszyscy nowo wybrani radni, którzy złożyli ślubowanie. Dokonano tajnego wyboru Przewodniczącego oraz Wiceprzewodniczącego Rady. W obu przypadkach zgłoszono po jednej kandydaturze. Przewodniczącym Rady został Edward Michalak, a Wiceprzewodniczącym Tadeusz Krupiński. Obaj panowie uzyskali maksymalną liczbę głosów popierających ich kandydatury. Podczas sesji powołano cztery stałe Komisje Rady:

1. Komisję Planu Gospodarczego, Budżetu, Gospodarki Komunalnej i Porządku Publicznego, której Przewodniczącym został Tadeusz Krupiński;
2. Komisję Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Zaopatrzenia i Usług, której Przewodniczącym wybrano Ryszarda Jaśkiewicza;
3. Komisję Oświaty, Zdrowia, Opieki Społecznej, Pomocy Rodzinie, Kultury i Kultury Fizycznej - Przewodniczącym został Grzegorz Dzikowski;
4. Komisję Rewizyjną, której Przewodniczył Edmund Jacek.

Nowo wybrany Wójt Gminy złożył ślubowanie podczas II Sesji Rady Gminy w dniu 4 grudnia 2006 roku. Słowa przysięgi wypowiedzianej wówczas przez Jana Nowaka brzmiały następująco: **„Obejmując urząd wójta gminy uroczysto ślubuję, że dochowam wierności prawu, a powierzony mi urząd sprawować będę tylko dla dobra publicznego i pomyślności mieszkańców gminy. Ślubuję. Tak mi dopomóż Bóg.”**

Podczas VIII Sesji Rady w dniu 30 sierpnia 2007 roku w głosowaniu tajnym bezwzględna większość głosów wybrano Drugiego Wiceprzewodniczącego Rady Gminy w osobie Grzegorza Dzikowskiego, który był jedynym kandydatem zgłoszonym na tę funkcję.

V kadencja Rada Gminy to 48 odbytych posiedzeń i 221 podjętych uchwał.

W trakcie V kadencji wybudowano łącznie 7,4 km dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej za kwotę 2,6 mln zł. Została dokończona budowa Szkoły Podstawowej w Tokarach Pierwszych. Ogólny koszt inwestycji wyniósł ok. 2,5 mln złotych, z czego 0,5 mln zł było wydatkowanych w kadencji IV a 2 mln zł w kadencji V. Zmodernizowano stację uzdatniania wody w Tokarach Pierwszych za kwotę 1,25 mln zł, z czego 0,5 mln stanowiły środki pomocowe. Prowadzono prace modernizacyjne oświetlenia ulicznego za łączną kwotę 200 tys. zł. Przebudowano boisko sportowe w Tokarach Pierwszych za kwotę 550 tys. zł, z czego 350 tys. zł stanowiła pomoc zewnętrzna. W ramach przebudowy wykonano budowę budynku zaplecza socjalno-sanitarnego, remont boiska, budowę trybun ziemnych oraz zbiornika na ścieki.

Do najważniejszych wydarzeń V kadencji można zaliczyć:

- otwarcie Szkoły Podstawowej w Tokarach Pierwszych oraz nadanie jej im. Jana Pawła II;
- nadanie Szkole Podstawowej w Skarżynie imienia plk. pil. Stanisława Jakuba Skarżyńskiego;
- uroczyste obchody XX-lecia Samorządu Terytorialnego o zasięgu powiatowym (27 maja 2010 roku).

V kadencja obfitowała w realizację projektów adresowanych do mieszkańców gminy, m.in.:

- a. „Ty też potrafisz” realizowany przez dwa lata wspólnie z Miastem i Gminą Dobra i Gminą Brudzew, polegający na organizacji dodatkowych zajęć dla dzieci szkół podstawowych;
- b. „Wystarczy chcieć – aktywizacja społeczno-zawodowa na terenie gmin Powiatu Tureckiego” – realizowany przez ośrodki pomocy społecznej na terenie powiatu tureckiego; dedykowany osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej;
- c. „B – jak integracja!!!” – obejmujący kształcenie zawodowe, tj. kurs prawa jazdy, kurs komputerowy, kurs języka angielskiego;
- d. „Piękna w tradycji”, w ramach którego prowadzone były warsztaty kulinarne dla 7 kobiet do 25 roku życia.

W październiku 2010 roku rozpoczęła się realizacja projektu „Wspólna przyszłość – program reintegracji społeczno-zawodowej w Centrum Integracji Społecznej w Młodzianowie”. Projekt zakładał realizację indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego 25 osób w ramach prowadzonych warsztatów.

W 2010 roku trwały prace nad wydaniem monografii Gminy Kawęczyn. Autorem opracowania został Ks. dr Henryk Witczak. Monografia otrzymała tytuł „Dziedzictwo wieków – z dziejów Gminy Kawęczyn”. Promocja w/w publikacji odbyła się w dniu 9 listopada 2010 roku podczas ostatniej sesji Rady Gminy V kadencji⁴⁴⁴.

VI kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2010-2014

Prezes Rady Ministrów Rozporządzeniem z dnia 17 września 2010 roku zarządził datę wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Zgodnie z założeniami rozporządzenia wybory samorządowe zostały przeprowadzone w dniu 21 listopada 2010 roku, z kolei II tura wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast miała miejsce 5 grudnia 2010 roku. Wybory do rad gmin i powiatów oraz do sejmików województw przeprowadzono w oparciu o zasady uregulowane przepisami ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast odbyły się w odniesieniu do zapisów ustawy z dnia 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Wybory przeprowadzono do 2 827 rad, w tym do 2 478 rad gmin, do 314 rad powiatów, do 16 sejmików województw, do Rady miasta stołecznego Warszawy oraz do 18 rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy. Frekwencja wyborcza w wyborach:

- a. do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców wyniosła 52,23%; głosów nieważnych oddano 2,78% ogólnej liczby głosów;
- b. do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców wyniosła 46,61%; głosów nieważnych oddano 5,45% ogólnej liczby głosów;
- c. do rad miejskich w miastach na prawach powiatu wyniosła 40,56%; głosów nieważnych oddano 3,56% ogólnej liczby głosów;
- d. do rad powiatów wyniosła 50,07%; głosów nieważnych oddano 8,18% ogólnej liczby głosów;

444 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 września 2006 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, Rady m. st. Warszawy i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (D. U. z 2006 r., Nr 162, poz. 1149); Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 15 listopada 2006 roku o zbiorczych wynikach wyborów do rad na obszarze kraju, przeprowadzonych w dniu 12 listopada 2006 r. (D. U. z 2006 r., Nr 207, poz. 1530); Obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 listopada 2006 roku o zbiorczych wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze kraju, przeprowadzonych w dniu 12 listopada 2006 r. oraz w dniu 26 listopada 2006 r. (D. U. z 2006 r., Nr 216, poz. 1586); Materiałów archiwalnych ze zbiorów Archiwum Zakładowego Urzędu Gminy w Kawęczynie dotyczących V kadencji Samorządu Gminy Kawęczyn.

- e. do sejmików województw wyniosła 47,26%; głosów nieważnych oddano 12,06% ogólnej liczby głosów;
- f. do Rady miasta stołecznego Warszawy wyniosła 48,28 %; głosów nieważnych oddano 4,38% ogólnej liczby głosów;
- g. do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy wyniosła 48,31 %; głosów nieważnych oddano 3,40% ogólnej liczby głosów.

Organy wykonawcze wybierano w sposób bezpośredni po raz trzeci – wybierano łącznie 2 479 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Frekwencja wyborcza w I turze wyborów wyniosła 47,32%; głosów nieważnych oddano 1,66% ogólnej liczby głosów. W ponownym głosowaniu w dniu 5 grudnia 2010 roku wybierano łącznie 728 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Do urn poszło wówczas 35,31% uprawnionych do głosowania wyborców; głosów nieważnych oddano 1,08% ogólnej liczby głosów. W 10 gminach i miastach termin ponownego głosowania odroczono do dnia 19 grudnia 2010 roku z powodów określonych w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

W Gminie Kawęczyn w 2010 roku nadal obowiązywała Uchwała Nr XLVI/197/2002 Rady Gminy Kawęczyn z dnia 28 czerwca 2002 roku w sprawie podziału Gminy Kawęczyn na okręgi wyborcze, określenia ich granice i numerów oraz ustalenia liczby radnych wybieranych w każdym okręgu w wyborach samorządowych. Wybierano więc po jednym radnym w 15 okręgach wyborczych. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach Pierwszych, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalach Pańskich-Kolonii. Gminnej Komisji Wyborczej w Kawęczynie, utworzonej w celu przeprowadzenia wyborów, przewodniczyła Zofia Osiborska.

Gminna Komisja Wyborcza zarejestrowała 36 kandydatów ubiegających się o mandat w Radzie Gminy Kawęczyn. W siedmiu okręgach zarejestrowano po dwie listy kandydatów, w kolejnych siedmiu po trzy a w okręgu nr 3 zgłoszono jednego kandydata, który został wybrany bez głosowania.

W Gminie Kawęczyn uprawnione do głosowania były 4 184 osoby. Karty wydano 2 434 wyborcom - frekwencja wyniosła więc 58,17% i była o nieco ponad dwa punkty procentowe wyższa od tej sprzed czterech lat, kiedy to do urn poszło 56,08% uprawnionych.

Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn przedstawia tabela nr 1 a wyniki wyborów tabela nr 2.

Tabela nr 1: Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba osób uprawnionych do głosowania	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierżbotki i Marianów	265	187	Rusek Kazimierz – 59 Łuczak Jan – 46 Pawlak Jacek - 82
2	Sołectwo Kawęczyn	435	262	Dytiwiński Krzysztof - 116 Kasprzak Sylwester – 146
3	Sołectwa: Nowy Świat i Wojciechów	257	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzono a za wybranego uznano kandydata: Przyłęckiego Sylwestra	
4	Sołectwo Chocim	157	58	Iwaniak Józef - 33 Sasiak Jan – 25
5	Sołectwo Głuchów	338	177	Ordon Michał - 71 Jeżykowski Janusz – 106

6	Sołectwo Milejów	225	123	Krotowski Paweł – 53 Urbaniak Stanisław – 70
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	268	157	Szprync Krystian - 74 Michalak Kazimierz – 83
8	Sołectwo Żdźzary	305	140	Migdalski Karol – 42 Janiak Sebastian – 27 Jaśkiewicz Ryszard – 71
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	259	141	Dzikowska Dorota - 53 Dzikowski Grzegorz – 88
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	266	133	Łakomy Artur – 44 Kaczmarek Zbigniew – 21 Górska Halina – 68
11	Sołectwo Ciemięń	216	141	Mila Łukasz - 95 Jacek Edmund – 46
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	284	181	Spychała Krzysztof – 11 Rentfleisz-Pawłaczyk Adrianna – 81 Krupiński Tadeusz – 89
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	250	174	Deszcz Krzysztof – 34 Gebler Piotr - 103 Przygońska Bożena - 37
14	Sołectwo Kowale Pańskie - Kolonia	359	251	Sobczak Tomasz – 44 Buda Bernard - 87 Raszewski Józef – 120
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	299	128	Siwek Janina – 45 Kolenda Bożena – 50 Mintus Kazimierz - 33

Tabela nr 2: Wyniki wyborów do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierzbotki i Marianów	Jacek Pawlak
2	Sołectwo Kawęczyn	Sylwester Kasprzak
3	Sołectwa: Nowy Świat i Wojciechów	Sylwester Przyłęcki
4	Sołectwo Chocim	Józef Iwaniak
5	Sołectwo Głuchów	Janusz Jeżykowski
6	Sołectwo Milejów	Stanisław Urbaniak
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	Kazimierz Michalak
8	Sołectwo Żdźzary	Ryszard Jaśkiewicz
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	Grzegorz Dzikowski
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	Halina Górska
11	Sołectwo Ciemięń	Łukasz Mila
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	Tadeusz Krupiński
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	Piotr Gebler
14	Sołectwo Kowale Pańskie - Kolonia	Józef Raszewski
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	Bożena Kolenda

Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie zarejestrowała jedną kandydaturę na Wójta Gminy Kawęczyn. O stanowisko Wójta Gminy Kawęczyn ubiegał się Nowak Jan zgłoszony przez Komitet Wyborczy KW Towarzystwo Samorządowe.

Wójta Gminy Kawęczyn wyłoniono w I turze wyborów. Nowak Jan uzyskał 1803 głosy poparcia, co stanowiło 76,69% ważnie oddanych głosów. Przeciwnych wyborowi było 548 wyborców, tj. 23,31 % głosujących. Wójtem Gminy Kawęczyn został wybrany po raz kolejny Nowak Jan.

W wyniku wyborów do Rady Powiatu Tureckiego z okręgu wyborczego nr 4 (Gmina Kawęczyn i Gmina Malanów) weszli: Bartosik Ryszard, Harasny Michał i Krawczyk Krystian.

Inauguracyjna Sesja Rady Gminy VI kadencji miała miejsce 2 grudnia 2010 roku w Zespole Szkół im. Marii Skłodowskiej-Curie w Kawęczynie. Uczestniczyli w niej wszyscy nowo wybrani radni, którzy złożyli ślubowanie. Dokonano tajnego wyboru Przewodniczącego oraz dwóch Wiceprzewodniczących Rady. Na Przewodniczącego zgłoszono kandydaturę radnego Tadeusza Krupińskiego. Był to jedyny kandydat, który w wyniku głosowania został wybrany Przewodniczącym Rady, uzyskując 12 głosów poparcia. Na funkcję Wiceprzewodniczących zgłoszono trzech kandydatów: Grzegorza Dzikowskiego, który uzyskał 12 głosów poparcia, Stanisława Urbaniaka, na którego głosowało 13 radnych oraz Józefa Raszewskiego, który zdobył 3 głosy. Tym samym Wiceprzewodniczącymi Rady zostali Stanisław Urbaniak i Grzegorz Dzikowski.

Podczas I Sesji powołano cztery stałe Komisje Rady:

1. Komisję Planu Gospodarczego, Budżetu, Gospodarki Komunalnej i Porządku Publicznego, której Przewodniczącym został Stanisław Urbaniak;
2. Komisję Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Zaopatrzenia i Usług, której Przewodniczącym wybrano Grzegorza Dzikowskiego;
3. Komisję Oświaty, Zdrowia, Opieki Społecznej, Pomocy Rodzinie, Kultury i Kultury Fizycznej - Przewodniczącą została Halina Górską;
4. Komisję Rewizyjną, której Przewodniczył Ryszard Jaśkiewicz.

Nowo wybrany Wójt Gminy złożył ślubowanie podczas II Sesji Rady Gminy, która odbyła się również 2 grudnia 2010 roku. Słowa przysięgi wypowiedzianej wówczas przez Jana Nowaka brzmiały następująco: **„Obejmując urząd wójta gminy uroczystie ślubuję, że dochowam wierności prawu, a powierzony mi urząd sprawować będę tylko dla dobra publicznego i pomyślności mieszkańców gminy. Ślubuję. Tak mi dopomóż Bóg.”**

Podczas XXXII Sesji w dniu 16 maja 2013 roku grupa radnych złożyła wnioski o odwołanie Tadeusza Krupińskiego z funkcji Przewodniczącego Rady Gminy Kawęczyn oraz wnioski o odwołanie Stanisława Urbaniaka z funkcji Wiceprzewodniczącego Rady Gminy Kawęczyn. Wnioski były rozpatrywane na XXXIII Sesji w dniu 23 maja 2013 roku. Podjęto wówczas uchwały o odwołaniu w/w radnych z pełnionych funkcji. Podczas tych obrad Rada Gminy przeprowadziła wybory na funkcję Przewodniczącego, którym został Piotr Gebler oraz Wiceprzewodniczącego, którym został Sylwester Kasprzak.

W trakcie VI kadencji samorządu Rada Gminy Kawęczyn obradowała 49 razy na sesjach, na których podjęła 273 uchwały.

W trakcie całej kadencji zostało przeprowadzonych wiele inwestycji, na co miały wpływ środki pomocowe, jakie Gmina pozyskała z Unii Europejskiej, zyskały m.in. placówki oświatowe i straże pożarne. Jakość życia mieszkańców znacznie się poprawiła. Sukcesywnie przeprowadzono modernizację trzech stacji uzdatniania wody: w Tokarach Pierwszych, w Kowalach Pańskich – Kolonii oraz w Marcjanowie. Wybudowanych zostało ok. 9,5 km dróg gminnych o nawierzchni asfaltowej. Inwestowano w obiekty sportowe, powstał kompleks boisk w ramach rządowego programu „Moje Boisko – Orlik 2012” przy Zespole Szkół w Kawęczynie oraz boiska wielofunkcyjne w Kowalach Pańskich Kolonii i w Tokarach Pierwszych. Zagospodarowano także plac rekreacyjno-sportowy przed Urzędem Gminy. Owocnie układała się współpraca z jed-

nostkami OSP – jednostki same sięgały też po środki unijne, a były wśród nich: Kowale Pańskie, Głuchów, Żdźary i Skarżyn. Została przeprowadzona rekultywacja wysypisk w Milejowie i w Wojciechowie. Ze środków budżetu gminy była dofinansowywana działalność Centrum Integracji Społecznej w Młodzianowie a następnie po zakończeniu projektu w budynku po byłej szkole w Młodzianowie utworzony został Środowiskowego Domu Samopomocy. Realizowane były projekty dla mieszkańców gminy, w tym: „Przedszkolaki na start”, „Ty też potrafisz”, „Nasze dzieci, nasza przyszłość”. Istotnym dla społeczności lokalnej było podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Kawęczyn na lata 2014 – 2020 a także chwał w sprawie ustalenia planów zagospodarowania przestrzennego dla Kawęczyna oraz Marianowa – Kolonii. W zakresie turystyki wyznaczone zostały szlaki konne piesze oraz rowerowe. Samorząd gminny wspierał działalność młodzieżowych drużyn pożarniczych ze Żdźar i Głuchowa ćwiczących według regulaminu CTIF, które odnosiły liczne sukcesy na arenie krajowej i występowały na zawodach międzynarodowych. W 2012 r. w Tokarach Pierwszych odbyły się dożynki powiatowo – gminno-parafialne a w 2013 r. w Kawęczynie obchodzono święto powiatu tureckiego połączone z 40-leciem Gminy Kawęczyn. W kwietniu 2013 roku miały miejsce uroczystości upamiętniające likwidację getta w Czachulcu Nowym, w tym odsłonięcie pamiątkowej tablicy. Gmina Kawęczyn przystąpiła do realizacji projektu „Partnerstwo Lokalne na Rzecz Rozwoju Gospodarczego Gmin Powiatu Tureckiego”.

VII Kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn 2014-2018

Wybory samorządowe w roku 2014 zostały przeprowadzone w dniu 16 listopada. Termin ten został ustalony rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 2014 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw, i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

W Gminie Kawęczyn w 2014 roku wybierano po jednym radnym w 15 okręgach wyborczych. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach Pierwszych, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalach Pańskich Kolonii. Gminnej Komisji Wyborczej w Kawęczynie, utworzonej w celu przeprowadzenia wyborów, przewodniczyła, podobnie jak w poprzednich wyborach samorządowych, Zofia Osiborska.

Gminna Komisja Wyborcza zarejestrowała 45 kandydatów ubiegających się o mandat w Radzie Gminy Kawęczyn. W dziewięciu okręgach zarejestrowano po trzy listy kandydatów, w trzech po dwie, a w kolejnych trzech po cztery.

W Gminie Kawęczyn uprawnione do głosowania były 4 234 osoby. Karty wydano 2 622 wyborcom - frekwencja wyniosła więc 61,93% i była o ponad trzy punkty procentowe wyższa od tej sprzed czterech lat, kiedy to do urn poszło 58,17% uprawnionych. Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn przedstawia tabela nr 1, a wyniki wyborów tabela nr 2.

Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie zarejestrowała dwie kandydatury na Wójta Gminy Kawęczyn. O stanowisko Wójta Gminy Kawęczyn ubiegali się:

1. Krawczyk Krystian,
2. Nowak Jan.

Wójta Gminy Kawęczyn wyłoniono w I turze wyborów. Krawczyk Krystian uzyskał 963 ważne oddane głosy, co stanowiło 37,66 % wszystkich ważnie oddanych głosów, natomiast Nowak Jan zdobył 1594 głosy, tj. 62,34 %. Wójtem Gminy Kawęczyn na VII kadencję został więc wybrany Nowak Jan.

Mandaty Radnych Powiatu Tureckiego w okręgu: Malanów, Kawęczyn uzyskali: Zofia Gruszczyńska, Jan Gruca, Michał Harasny. Wśród Radnych Województwa Wielkopolskiego znalazła się Anna Majda, mieszkanka Gminy Kawęczyn.

Tabela nr 2: Wyniki wyborów do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierżbotki i Marianów	Wiesław Tomczak
2	Sołectwo Kawęczyn nr od 1 do 54 i od 73 do ostatniego	Sylwester Kasprzak
3	Sołectwa: Kawęczyn nr od 55 do 72, Nowy Świat i Wojciechów	Sylwester Przyłęcki
4	Sołectwo Chocim	Józef Iwaniak
5	Sołectwo Głuchów	Adrian Kwinciak
6	Sołectwo Milejów	Stanisław Urbaniak
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	Beata Goślińska
8	Sołectwo Żdźary	Sebastian Janiak
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	Grzegorz Dzikowski
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	Halina Górską
11	Sołectwo Ciemień	Łukasz Miła
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	Krystyna Brzychcy
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	Piotr Gebler
14	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	Andrzej Jaworski
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	Bożena Kolenda

Tabela nr 1: Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierżbotki i Marianów	165	Pacześny Mateusz – 37 Kwaśniewska Wioletta – 33 Łuczak Jan – 38 Tomczak Wiesław – 57
2	Sołectwo Kawęczyn nr od 1 do 54 i od 73 do ostatniego	241	Biegański Stanisław – 65 Antczak Henryk – 56 Kasprzak Sylwester – 120
3	Sołectwa: Kawęczyn nr od 55 do 72, Nowy Świat i Wojciechów	186	Szymczak Żaneta – 51 Bekalarek Mariusz – 67 Przyłęcki Sylwester – 68
4	Sołectwo Chocim	79	Sasiak Jan – 20 Iwaniak Józef – 59
5	Sołectwo Głuchów	191	Owczarek Mariusz – 38 Jeżykowski Janusz – 65 Kwinciak Adrian – 88
6	Sołectwo Milejów	153	Krotowski Paweł – 29 Tyrakowski Tomasz – 61 Urbaniak Stanisław – 63

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	192	Marciniak Malwina – 37 Michalak Kazimierz – 55 Goślińska Beata – 100
8	Sołectwo Żdźary	170	Janiak Elżbieta – 33 Jaśkiewicz Ryszard – 43 Janiak Sebastian – 94
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	168	Jaworski Marek – 60 Dzikowski Grzegorz – 108
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	160	Łakomy Artur – 58 Górska Halina – 102
11	Sołectwo Ciemień	142	Augustowska Anna – 15 Jacek Edmund – 62 Mila Łukasz – 65
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	170	Bugała Marcin – 61 Czelusta Tomasz – 32 Brzychcy Krystyna – 77
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	156	Kubarska Katarzyna – 30 Darul Krzysztof – 13 Woźniak Mariusz – 29 Gebler Piotr – 84
14	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	274	Buda Bernard – 10 Raszewski Józef – 52 Małolepszy Andrzej – 92 Jaworski Andrzej – 120
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	138	Laskowski Sebastian – 29 Kaplonek Małgorzata – 42 Kolenda Bożena – 67

Inauguracyjna Sesja Rady Gminy odbyła się 1 grudnia 2014 r. w Środowiskowym Domu Samopomocy w Młodzianowie. Uczestniczyli w niej wszyscy nowo wybrani radni, którzy złożyli ślubowanie. Zaświadczenie o wyborze odebrał oraz rotę ślubowania wypowiedział też Wójt Gminy Kawęczyn Jan Nowak. Dokonano wyboru Przewodniczącego Rady, został nim Piotr Gebler, który był jedynym zgłoszonym kandydatem na tę funkcję. Następnie spośród trzech kandydatur wyłoniono również w drodze głosowania dwóch Wiceprzewodniczących Rady w osobach Grzegorza Dzikowskiego i Sylwestra Kasprzaka. Powołano komisje stałe Rady oraz wybrano ich Przewodniczących:

Komisję Planu Gospodarczego, Budżetu, Gospodarki Komunalnej i Porządku Publicznego, której Przewodniczącym został Stanisław Urbaniak;

Komisję Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Zaopatrzenia i Usług, której Przewodniczącym wybrano Sylwestra Przyłęckiego;

Komisję Oświaty, Zdrowia, Opieki Społecznej, Pomocy Rodzinie, Kultury i Kultury Fizycznej - Przewodniczącą została Halina Górska;

Komisję Rewizyjną, której Przewodniczyła Beata Goślińska.

Rada Gminy VII kadencji obradowała 48 razy i w wyniku tych obrad podjęła 315 uchwał.

VII kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn była rekordowa pod względem inwestycji o łącznej wartości 9 990 306,21 zł. Na szczególną uwagę zasługują m.in. następujące działania:

- Budowa boiska do gry w piłkę nożną w Kowalach Pańskich - Kolonii - koszt 138 475,37 zł
- Budowa dróg: w Kowalach – Pańskich 615 mb -179 733,00 zł; w Milejowie 1155 m - 457 961,42 zł
- Zakup samochodu dla OSP Kowale Pańskie - koszt to 1 037 720,00 zł, wkład Gminy Kawęczyn 108 000,00 zł
- Nowy wóz strażacki dla OSP Będziechów - łącznie 212 900,00 zł w tym 75 tys. Gmina Kawęczyn, 37 tys. OSP
- Przebudowa Urzędu Gminy w Kawęczynie - koszt 724 222,35 zł
- Remont i przebudowa drogi Marianów – Kolonia - 342 958,47 zł, dofinansowanie FOGR 123 000,00 zł
- Strefa rekreacji i aktywnego wypoczynku w Kawęczynie - łącznie 53 992,08 zł, Wielkopolska Odnowa Wsi - 26 602,00 zł, wkład Gminy Kawęczyn 12 875,36 zł, fundusz sołecki 4000,00 zł, praca własna 10 514,72 zł
- Przebudowa drogi na odcinku Kawęczyn – Ciemięń – Dzierzbotki w ramach PROW - koszt łącznie 540 385,81 zł, dofinansowanie 321 620,16 zł, wkład własny 185 433,86 zł
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: Urzędu Gminy w Kawęczynie - 369 002,16 zł; Szkoły Podstawowej im. Marii Skłodowskiej– Curie w Kawęczynie - koszt 1 706 938,34 zł; Szkoły Podstawowej im. Strażaków Polskich w Kowalach Pańskich-Kolonii – koszt 1 134 261,01 zł; łącznie wartość termomodernizacji to 3 351 003,00 zł, dofinansowanie 2 779 775,92 zł
- Wymiana kotłów CO w: Urzędzie Gminy w Kawęczynie - 87 231,26 zł; w budynku po byłym Ośrodku Zdrowia w Kowalach Pańskich - 73 796 53,00 zł, w budynku Ośrodka Zdrowia w Tokarach - 36 328,03 zł
- Przebudowa drogi w Marcinówie na odcinku 0,990 km - koszt 401 267,87 zł, dotacja 116 250,00 zł
- Budowa chodnika na drodze powiatowej w Kawęczynie na długości 300 m - koszt łączy 300 tys., budżet gminy 100 tys., budżet powiatu 200 tys.
- Remont Dróg Gminnych: Będziechów, Wojciechów – Marianów - łącznie koszt: 291 210,35 zł
- Budowa wiaty rekreacyjnej i placu zabaw w Żdźarach – łączna wartość to 78 088,03 zł w tym: fundusz sołecki 31 220,72 zł; budżet Gminy Kawęczyn 10 000,00 zł; dotacja Urząd Marszałkowski 25 830,00 zł; praca mieszkańców 11 037,31 zł
- Budowa siłowni zewnętrznej w Żdźarach - wartość całkowita 20 418,00 zł, dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego 14 292,00 zł
- Zakup samochodów do przewozu osób niepełnosprawnych: w roku 2015: koszt łączy 137 800,00 zł dofinansowanie z PFRON 64 000,00 zł, w roku 2017: koszt łączy 133 200,00 zł, dofinansowanie z PFRON 65 440,00 zł
- Przebudowa drogi w Tokarach PROW - koszt 214 405,54 zł, dofinansowanie 105 722,00 zł
- Budowa drogi w Kawęczynie - koszt łączy 495 828,99 zł, dofinansowanie 86 600,00 zł
- Przebudowa drogi w Okręglicy 403 m - koszt 244 701,03 zł, dotacja FOGR 90 000,00 zł
- Przebudowa drogi w Kawęczynie - koszt 65.411,15 zł, dofinansowanie z PROW 36 370,00 zł
- Remont drogi w Chocimiu - koszt 113 540,69 zł
- Remont drogi w Ciemięniu - koszt 325 062,19 zł
- Budowa Ciągu Pieszo – Rowerowego - Głuchów droga wojewódzka 471 - koszt 1 863 128,28 zł brutto, wkład gminy 50 000,00 zł
- Inwestycje w oświetlenie uliczne na przestrzeni kadencji – 446 515,60 zł
- Przyłączenie stacji Uzdatniania Wody Tokary - Marcjanów - koszt łączy 133 443,39 zł; wkład Gminy Kawęczyn to 102 343,39 zł a sieci kanalizacyjna Kowale Pańskie Kolonia - 31 100,00 zł

- Budowa Altany w Kawęczynie - łączny koszt: 146 999,99 zł; wkład Gminy Kawęczyn 31 443,00 zł; dofinansowanie z LADER to 115 556,99 zł
- Budowa Altany w Kowalach Pańskich - koszt: 19 900,00 zł
- Budowa Altany w Chocimiu - całkowity koszt inwestycji 3 111,72 zł w tym: Urząd Marszałkowski 30 tys., wkład Gminy Kawęczyn 24 162,11 zł; fundusz Sołecki 8 949,61 zł, praca mieszkańców 12 824,48 zł
- Utwardzone pobocze w Tokarach - koszt łączny 96 238, 28 zł, dofinansowanie z LEADER 41 600,94 zł
- Remonty i doposażenie świetlic w: Milejowie -15 625,90 zł, Marcjanowie - 7 385, 86 zł, Wojciechowie: 31 627,98 zł; Kawęczynie - 23 907,72 zł; Tokarach Pierwszych - 5000,00 zł i Ciemieniu - 11 400 zł
- Termomodernizacja szatni na boisku w Tokarach Pierwszych - łącznie 57 336,92 zł, wkład Urzędu Marszałkowskiego 28 662,00 zł, wkład Gminy Kawęczyn 28 674,92 zł
- Budowa chodnika w Skarżynie - łączny koszt 220 621,98 zł; wkład Gminy Kawęczyn 90 000,00 zł

Planowanie przestrzenne w Gminie Kawęczyn w okresie 2015- 2018 r.:

- uchwalono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w miejscowości Kawęczyn-Kawęczyn Wschód” - 7 ha (koszt opracowania 10 500,00 zł).
- Uchwalono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 274, 275 i 276 (obręb Kawęczyn) położonych w miejscowości Kawęczyn pod PSZOK (koszt opracowania 15 000,00 zł)
- Zmieniono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w miejscowości Kawęczyn przy drodze powiatowej nr 4491P z Kowali Pańskich do Głuchowa” pod zabudowę usługową, mieszkaniową jednorodziną i usługową nieuciąźliwą (koszt opracowania 15 000,00 zł)
- Zmieniono „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kawęczyn” obejmującą część obszaru położonego w miejscowości Marianów-Kolonia oraz część obszaru położonego w miejscowości Leśnictwo. (koszt opracowania 38 500,00 zł)

Wybrane projekty realizowane w okresie 2014 -2018

- Poprawa dostępu oraz rozszerzenie usług opiekuńczych i asystenckich oraz usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w Powiecie Tureckim;
- Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej;
- Partnerstwo lokalne na rzecz rozwoju gospodarczego gmin powiatu tureckiego;
- Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020, Podprogram 2017;
- Program powszechnej nauki pływania „Umiem Pływać” 2018;
- Projekt Szkolny Klub Sportowy;
- Rozsmakowani w kulturze;
- Pilotażowy program wsparcia nauczania języka niemieckiego w klasie I-III szkoły;
- INTJO – nasza przyszłość.

W roku 2018 została opracowana nowa Strategia Rozwoju Gminy Kawęczyn, której jednym z ważniejszych celów strategicznych jest rozwój przedsiębiorczości na naszym terenie. Aby tą przedsiębiorczość pobudzić uruchomiona została nowa strona www.kaweczyn.pl a w niej podstrona dedykowana biznesowi inwest in kaweczyn.

VIII kadencja 2018-2024

Wybory samorządowe w roku 2018 przeprowadzone zostały w dniu 21 października. Termin ten został ustalony rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2018 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

W Gminie Kawęczyn w 2018 roku wybierano po jednym radnym w 15 okręgach wyborczych. Powołano 4 obwody głosowania: nr 1 w Kawęczynie, nr 2 w Tokarach Pierwszych, nr 3 w Skarżynie i nr 4 w Kowalach Pańskich Kolonii. Gminnej Komisji Wyborczej w Kawęczynie, utworzonej w celu przeprowadzenia wyborów, przewodniczyła Iwona Krajewska.

Gminna Komisja Wyborcza zarejestrowała 29 kandydatów ubiegających się o mandat w Radzie Gminy Kawęczyn. W dwunastu okręgach zarejestrowano po dwie listy kandydatów, w okręgu numer 1 zgłoszono trzy kandydatury, a w okręgach nr 4 i 13 Komisja zarejestrowała po jednej liście kandydatów.

W Gminie Kawęczyn uprawnione do głosowania były 4 284 osoby. Karty wydano 2 764 wyborcom - frekwencja wyniosła więc 64,52%.

Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn przedstawia tabela nr 1, a wyniki wyborów tabela nr 2.

Tabela nr 1: Wyniki wyborów do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
1	Sołectwa: Dzierzbotki i Marianów	Paweł Urbanek
2	Sołectwo Kawęczyn nr od 1 do 54 i od 73 do ostatniego	Sylwester Kasprzak
3	Sołectwa: Kawęczyn nr od 55 do 72, Nowy Świat i Wojciechów	Sylwester Przyłęcki
4	Sołectwo Chocim	Józef Iwaniak
5	Sołectwo Głuchów	Adrian Kwinciak
6	Sołectwo Milejów	Tomasz Tyrakowski
Nr okręgu	Granice okręgu	Imię i nazwisko radnego
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	Beata Goślińska
8	Sołectwo Żdźary	Ryszard Jaśkiewicz
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	Grzegorz Dzikowski
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	Karol Rygas
11	Sołectwo Ciemień	Łukasz Miła
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	Krystyna Brzychcy
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	Piotr Gebler
14	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	Andrzej Jaworski
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	Bożena Kolenda

Tabela nr 2: Wyniki głosowania do Rady Gminy Kawęczyn

Nr okręgu	Granice okręgu	Liczba ważnie oddanych głosów na kandydatów ogółem	Kandydaci i liczba głosów ważnych
1	Sołectwa: Dzierbotki i Marianów	170	Urbanek Paweł – 92 Tomczak Wiesław – 47 Stelmaszak Paulina – 31
2	Sołectwo Kawęczyn nr od 1 do 54 i od 73 do ostatniego	272	Kasprzak Sylwester – 158 Dytwiński Krzysztof – 114
3	Sołectwa: Kawęczyn nr od 55 do 72, Nowy Świat i Wojciechów	186	Przyłęcki Sylwester – 109 Bekalarek Mariusz – 186
4	Sołectwo Chocim	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzono, a za wybranego uznano kandydata: Iwaniaka Józefa	
5	Sołectwo Głuchów	209	Kwinciak Adrian – 149 Jeżykowski Janusz – 60
6	Sołectwo Milejów	171	Tyrakowski Tomasz – 100 Urbaniak Stanisław – 71
7	Sołectwo Tokary Pierwsze	190	Goślińska Beata – 106 Michalak Kazimierz – 84
8	Sołectwo Żdźary	173	Jaśkiewicz Ryszard – 105 Janiak Sebastian – 68
9	Sołectwa: Będziechów i Stanisława	166	Dzikowski Grzegorz – 106 Jaworski Marek – 60
10	Sołectwa: Marcjanów i Skarżyn	171	Rygas Karol – 99 Górska Halina – 72
11	Sołectwo Ciemię	156	Mila Łukasz – 99 Jacek Edmund – 57
12	Sołectwa: Dziewiątka, Młodzianów i Siedliska	182	Brzychcy Krystyna – 102 Bugala Marcin – 80
13	Sołectwa: Kowale Pańskie i Marcinów	W okręgu zarejestrowano tylko jedną listę kandydatów, głosowania nie przeprowadzono, a za wybranego uznano kandydata: Geblera Piotra	
14	Sołectwo Kowale Pańskie Kolonia	281	Jaworski Andrzej – 160 Sobczak Tomasz – 121
15	Sołectwa: Leśnictwo i Marianów-Kolonia	157	Kolenda Bożena – 81 Laskowski Sebastian - 76

Gminna Komisja Wyborcza w Kawęczynie zarejestrowała dwie kandydatury na Wójta Gminy

Kawęczyn. O stanowisko Wójta Gminy Kawęczyn ubiegali się:

- Gil Rafał zgłoszony przez Komitet Wyborczy PSL
- Nowak Jan zgłoszony przez Komitet Wyborczy KW Towarzystwo Samorządowe.

Wójta Gminy Kawęczyn wyłoniono w I turze wyborów. Gil Rafał uzyskał 1054 ważne oddane głosy, co stanowiło 38,66 % wszystkich ważnie oddanych głosów, natomiast Nowak Jan zdobył 1672 głosy, tj. 61,34 %. Wójtem Gminy Kawęczyn na VIII kadencję został więc wybrany Nowak Jan.

Mandaty Radnych Powiatu Tureckiego w okręgu: Malanów, Kawęczyn zdobyli: Zofia Gruszczyńska, Jan Gruca i Arkadiusz Przybyła natomiast mandaty Radnych Sejmiku Województwa Wielkopolskiego w okręgu nr 4 uzyskali: Zofia Itman, Robert Popkowski, Krzysztof Sobczak, Czesław Cieślak, Małgorzata Waszak. I Sesja Rady Gminy Kawęczyn VIII kadencji odbyła się 21 listopada 2018 roku w Urzędzie Gminy w Kawęczynie. Były to obrady z pełnym składem osobowym radnych, którzy złożyli ślubowanie. Dalej ślubowanie przed Radą Gminy złożył także Wójt Gminy Kawęczyn Jan Nowak. Podczas procedury wyborów Przewodniczącego Rady Gminy zostały zarejestrowane dwie kandydatury: radnego Piotra Geblera oraz radnego Adriana Kwinciaka.

W wyniku tajnego głosowania Przewodniczącym Rady Gminy na VIII kadencję został wybrany Piotr Gebler, który uzyskał 8 głosów poparcia, czyli wymaganą bezwzględną liczbę głosów. Na funkcję Wiceprzewodniczącego zgłoszone zostały cztery kandydatury, tj. radnych: Grzegorza Dzikowskiego, Sylwestra Kasprzaka, Łukasza Mili, Pawła Urbanka. W wyniku głosowania na Wiceprzewodniczących Rady wybrani zostali: Grzegorz Dzikowski i Sylwester Kasprzak. Powołano stałe komisje Rady w liczbie 5 oraz dokonano wyboru ich Przewodniczących, tj:

1. Komisję Rewizyjną, której Przewodniczącym został Ryszard Jaśkiewicz;
2. Komisję Skarg, Wniosków i Petycji na czele z Przewodniczącą Krystyną Brzychcy;
3. Komisję Budżetu, Gospodarki Komunalnej, Inwestycji i Promocji Rady Gminy, której Przewodniczącą została Bożena Kolenda;
4. Komisję Rolnictwa, Ochrony Środowiska, Gospodarki Przestrzennej i Urbanistyki oraz jej Przewodniczącym Sylwestra Przyłęckiego;
5. Komisję Oświaty, Kultury, Zdrowia, Pomocy Społecznej i Porządku Publicznego na czele z Przewodniczącą Beatą Goślińską.

Mimo, że VIII kadencja samorządów w Polsce miała trwać 5 lat, trwała nieco dłużej, bo do 30.04.2024 r. Zmiany wprowadzono ustawą z dnia 29 września 2022 roku o przedłużeniu kadencji organów jednostek samorządu terytorialnego. Na jesień 2023 r. przypadał termin przeprowadzenia wyborów parlamentarnych i wyborów samorządowych. Po wejściu w życie w/w ustawy wybory do Sejmu RP i do Senatu RP odbyły się zgodnie z planem. Podczas gdy wybory samorządowe zaplanowano wiosną 2024 r.

VIII kadencja Samorządu Gminy Kawęczyn zapisała się w historii realizacją zadań inwestycyjnych, którymi były m.in.:

- Budowa Żłobka w Kawęczynie - realizację projektu pn. „Gminny Żłobek w Kawęczynie” gmina pozyskała dofinansowanie w ramach modułu 1 Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+” 2020 z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w wysokości 862 910,00 zł. Jego całkowita wartość to ponad 3 396 844,08 zł;
- Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych – 623 114,00 zł (środki własne/ dofinansowanie z WRPO – 37368 586,25zł), PSZOK funkcjonuje od 01.01.2021 r.;
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Kawęczyn;
- Budowa instalacji fotowoltaicznych oraz paneli słonecznych;
- Budowa, przebudowa i remonty dróg gminnych i wewnętrznych;

- Budowa budynku szatniowo-magazynowego przy boisku sportowym w Kawęczynie;
- Zagospodarowanie placów rekreacyjno-sportowych w sołectwach;
- Przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Tokarach Pierwszych;
- Realizacja projektu Cyfrowa Gmina;
- Montaż windy osobowej w budynku stanowiącym siedzibę Urzędu Gminy Kawęczyn.

Rok 2023 był okazją do świętowania 50-lecia Gminy Kawęczyn. Z tej okazji wydarzenia społeczno-kulturalne organizowane przez Samorząd Gminy Kawęczyn w ciągu roku skupiały się na tej rocznicy⁴⁴⁵.

445 Opracowano na podstawie: Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2018 roku w sprawie zarządzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m. st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (D. U. z 2018 r., poz. 754 ze zm.); Materiałów archiwalnych ze zbiorów Archiwum Zakładowego Urzędu Gminy w Kawęczynie dotyczących VIII kadencji Samorządu Gminy Kawęczyn.